

192

45-3

2.a.7.

4-1-4

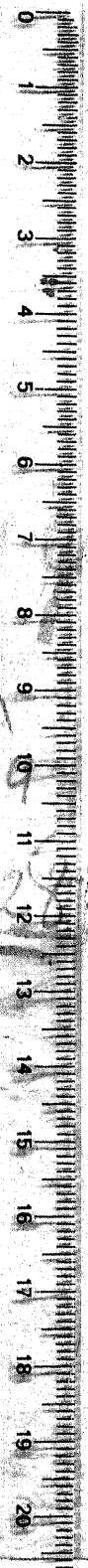
4

A
39

225

2 400 40

3/11/83

Del Colegio de Granada de la Comp^{nia} de 1880 ³³
N=12895

IOHANNIS

BVSTHAMANTINI

CAM AERENSIS, APVD COM-
PLVTENSES, PHILOSOPHIAE,

& Medicinæ primariæ, moderatoris publici,
De Animantibus Scripturæ Sacræ.

AD DIVOS IVSTVM, PASTOREM,
& DIDACVM Complutensium *intellares.*

Tomus Primus.

DE REPTILIBVS VERE ANIMANTIBVS
Sacræ Scripturæ.

*Opus eximia eruditionis, & utilitatis, cū Theologis, tam Scholasticis,
quam Concionatoribus sacris, Scripturæque interpretibus, tum
Medicis, Philosophis, & ijs qui de bella literarum
supellectili bene sentiunt.*

CVM DVPLICI LOCVPLETISSIMO INDICE;
primus Scripturæ contextus locorumq; inciditium iuxta ordinẽ contentum
in Sacris Scriptis secūsus verborũ, & rerũ memorabiliũ.

CVM PRIVILEGIO.

Compluti, Ex officina Ioannis Graciani, apud Viduam,

Anno, M. D. XCV.

EL REY.

O R quanto por parte de vos el Doctor de la Camara, Cathedratico de prima de Medicina, y Philosophia, en la vniuersidad de Alcala, nos fue fecha relacion, q̄ auia- des compuesto vn libro, que era, el primer Tomo, De ani- mantibus Scripturæ Sacræ, partido y diuidido en seys libros, q̄es el tratado del primer Tomo, De reptilibus Scripturæ sacrae, en lo qual es auia des ocupado mucho tiempo, y era de grande utilidad y pro- uecho, nos pedistes y suplicastes os mandassemos dar licencia y pre- uilegio para le poder imprimir, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quãto en el dicho libro se hizieron las diligencias q̄ en la pragmatica hecha sobre la impres- sion de los libros dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual por os hazer bien y merced, os damos licencia y facultad, para que vos, o la persona q̄ vuestro poder ouiere, y no o tra alguna, podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suyo se haze mencion, en todos estos Reynos de Castilla, por tiem- po y espacio de diez años, que corren y se quentan desde el dia de la data desta nuestra cedula, so pena que la persona, o personas que sin tener vuestro poder lo imprimiere, o vendiere, o hiziere impri- mir, o vender, pierda la impresion que hiziere con los moldes y a- parejos della, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, cada vez que lo cõtrario hiziere, la qual dicha pena, sea la tercia par- te para la persona que lo acusare, y la otra tercia parte para nue- stra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sententia- re, con tanto que todas las vezes que ouieredes de hazer imprimir el dicho libro, durante el dicho tiempo de los dichos diez años, traygays al nuestro Consejo juntamete con el original que en el se vido, que va rubricado cada plana y firmado al fin del de Iuan Ga- llo de Andrada escriuano de camara de los que residẽ en el nuestro Consejo, para que se vea si la dicha impresion esta conforme el ori- ginal, o traygays fee en publica forma, de como por Corrector nõ- brado por nuestro mandado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho original, y se imprimio conforme a el, y quedan im- pressas las erratas por el apõtadas para cada vn libro de los que an- si fueren impressas, para que se tasse el precio que por cada volumen

ouieredes de auerz mandamos al impressor que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio, ni el primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al Autor y persona a cuya costa le imprimiere, ni a otro alguno para efecto de la dicha correction y tasa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado por los del nuestro Consejo, y estando echo, y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y sucesiuamente ponga esta nuestra cedula y priuilegio, y la aprobacion, y tasa y erratas, so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en las leyes y pragmaticas de los nuestros Reynos: y mandamos a los del nuestro consejo, y a otras qualesquier justicias, que guarden y cumplan esta nuestra cedula y lo en ella contenido. Fecha en San Lorenzo, a postrero dia del mes de Agosto de mil y quinientos y nouenta y quatro años.

YO EL REY.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

APPROBATIO.

DE Animantibus Scripturæ sacrae, hos sex libros vidi demando supremi Senatus, Autore Iohanne Buthamantino Camærensi, Philosophiæ & Medicinæ primario moderatore, apud Cōplutenses. Opus sane Autore dignissimum ab omni erroris suspitione liberum: imo vltra exactissimã diligentiam in natura reptilium perquirenda, & examinanda iuxta doctissimorum & antiquorum lectio nem (quam citat loco signato) ad pietatem digressus, adeo connectit naturalia diuinis, vt ostendat eũdem visibilium & inuisibilium Autorem: ad quẽ omnia relata, mirabiliter confert, & persequitur. Eritq; meo iudicio magno vsui etiam ministris verbi sacri poteritque cum magna vtilitate legentium typis mādari. In conuentu Diui Philippi, Matriti vltimo die Iulij, Anno 1594.

Fr. Gabriel Pinelo.

APPROBATIO.

HUNC librum de Reptilibus verè Animantibus Sacrae Scripturae, Eruditiss. Doct. Iohannis Buthamantini Camærensis, Regij Senatus iussu, magna cū voluptate mea, admirationeque perlegi. Illius vero autorem (vt de Mercurio legimus scriptum, trismegiston, ter magnum, si cognouisset, merito nuncupasset antiquitas, dum etenim naturæ mysteria perscrutatur, magnus Physicus, dum artis Medicæ nodos absoluit peritus Medicus, dum vero, in diuiniore naturæ arcana sacramentaque sese insinuat, insignis possit Theologus nuncupari: Vnde liber hic, Encyclopediam videtur absoluisse, estque dignissimus, quem typis excussum, bonarum artium cultores, probent, relegant, & vnice amplectantur. Madridi sexto Calend. August. 1594.

D. Ioannes Gometius à Senabria.

APPROBATIO.

VIDI hos libros, de iussu Supremi Senatus, qui inscribuntur, de Animantibus Scripturae Sacrae, Autore Iohanne Buthamantino Camærensi, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici, opus eximiæ eruditionis, absolutissimæque doctrinæ, piæ, & Catholicæ, quod auctoris admirabilem sapientiam declarat, dignissimumque iudico, vt typis in publicam vtilitatem mandetur, lucemque experiatur, in vno viro, cum Theologia, tum salutaris ars, philosophia, rerum naturæ abditarum summa eruditio cum sint. Datis Madridi. ii. Calendas Iulij, Anno 1595.

Licenciatus Almazan.

D I V I S N V M I N I -
B V S, I V S T O, P A S T O R I, E T D I D A C O,
 Complutensium tutelariis, Iohannes Buiha-
 mantinus Camærensis.

O M M V N I S hæc nostra
 Complutensis celebris patria, vo-
 bis tantis martyribus Iusto &
 Pastore indigenis incluta, claris-
 simo confessore Didaco incola il-
 lustris, patrio iure exigere videba-
 tur, me dicaturo, hos sex, si qui
 sunt, de Animantibus Scripturæ
 sacræ libellos. vobis (& vnius vr-
 bis ciuibus, de scio an genere con-
 iunctis, tum Didaco heroi conci-
 ui, quos ab incunte ætate cultu, sum prosecutus) consecrare. Vt cum
 de reptilibus Scripturæ sacræ Animantibus, hic vniuersa hæc no-
 stra sit dicendi ratio, qua id maxime, serpentis commendatur pru-
 dentia & sagacitas, vitæque fuga veneni horrore consulitur, cuius
 Iconismo ipsa summi sapientia Patris, voluit insigniri, per Moysen,
 celso in deserto, serpente æneo, linguis natura, qui micat ore trifur-
 cis, in serbe verbi inefabilis, diuinitate anima, & corpore alescentis,
 disscissa lingua enuntiabile, triplicata hac serie, trinoque solum fa-
 bile numine, in triidue substantiæ, inter visibilia vero, triulci hoc
 ore maxime in voce scena, Iusto, Pastore, & Didaco, vnius Dei voci
 bus, linguaque triplici Deiloqua: Summo iure, hæc vobis dicare au-
 tem. Serpentis Iconico innixus, ut vos Christi absolutissimus tropus,
 expressaque imago, ea enim est feracitas huius, quam vestro sangui-
 ne irrigatis regionis, illa vbertas, primis literis, fertilissima pro-
 uincie

uincie commissis, cum Christo alphabeti, quibus indulgebatis, ea
 atate, qua sanguine proprio effuso, testium numero martyrum eius
 estis asciti, sanctimoniam consentientium ordini adscripti, copiosissi-
 mos ut afferat quotidie fructus, cum aliunde in hac vestra floren-
 tissima Academia plantis consistis aduectis, tum in ipsa satis, ge-
 nuinis & patrijs. Inter quos, tot tantos illos claros & raros, si lo-
 cum aliquem merentur ij nostri, reponito, munusculumque compa-
 triotæ humiliter oblatum accipito, Deumq; deprecamini in mon-
 te æternitatis, mortalitatis huius nostra, securi & liberi, vallique
 huic nostro interim lachrymarum consulito.

95

PRIN-

PRINCIPI ARCHI-
DUCI CARDINALI ALBERTO, AB
Austria, Archiepiscopo Toletano, Iohannes Ca-
mærensis Buthamantinus.

P. F. E.

VNIVERSA hæc obstupe-
da moles, caelestis machina, duo-
bus punctis (polos vocant) evolui-
tur omni, duplicato axe, gemino
Cardine, volubilis vagat, quorum
inmixta, libera, soluta & Agi-
lis reuertitur cedit peruolet rapi-
da, ubique eadem, alter quorum
Arcturum versus (inferior pars
mundi) erinet innoescit nobis,
vndique patens, in star buccinna,
Stellarum situ, positione & serie, buccinam imo compellarunt ideo,
quod illam æmuletur, petit reliquas superna vniuersi notus antipo-
dis, ijs qui sursum orbis tenent, delitefcit abditus, crucis effigie effor-
mata, nitet affixu astrorum, cuius reddit imaginem graphide, sub-
stituitque formam. Iis caeli vniuersum negotium agitur, versatur om-
ne, consistunt cuncta, antartico, & artico volutatu, & actione, mi-
rabili raroque caelesti opificio. supellectilem aliam, vniuersa reliqua
theatri huius, mouet, agitat, alit, instigat, fouet gubernat, dirigit, il-
lud immobile, perenni motu iugi indefeso: visibili hac parte, hoc or-
dine caelorum nexus, vt inuolat duplici, termino, & initio addactum,
regulare, & certum, buccinna & crucifero illo. Non secus duobus
vniuersa spiritus causa peragitur mundi inuisibilis, iustificati nis
nostræ, perficitur, in stat, duobus inmixta punctis, stat ijs progreditur
buccinna, & cruce, vocatione & opere, excitatu & cooperatione
nostra,

nostra, lineis oppositis, regulisq; appetitus & mentis, formata cru-
ce, pugnantibus imbecem, contrapositis imo (Paulus dixit) ijs consi-
stit erigitur, vniuersum pondus, religionis incumbit, ijs polis, verif-
que insistit, firmatur, & tener, tandem absoluitur. Excitauit te in-
grandia & portentosa facinora, Christus prodigiosa, & rara, voca-
uit, præuenit, te a sciuit in stirpem claram, illustrem, regalem, in-
genus grande, maiorum stematibus, sceptris, coronis, thiaris, fumo-
sis imaginibus, purpura sacra, imperio & obsequio mirabile, virtu-
te eximia, exemplo doctrina, sapientia, ministerio, & arte: accersi-
uit postea, vt mundos Philippi Catholici secundi Hispaniarum Chri-
stianissimi sustineres (Atlas) cui inuitur, fides, sanctimonia, reli-
gio, Ecclesia: ad sui sui sedulus, vocitanti Christo, impiger, præsens,
descio an e medio rubi flagrantis, proclamante Deo, de spino so, &
aspero calle, efficij, & muneris suscepti, citius adsum dixerit Mo-
ses: illi seria puncta, quibus vniuersa spiritus machina volutatur,
versatur omnis vocatione & facto, Deo & nobis, operantibus im-
bicem, te appellat in arma modo, es præsto in armis, Samson alter,
Leoni regio Philippi fauos melleos annectens, rebus bellicis clares,
seperemines imo, natus, ac si in arma solū, quid de Lucio proclama-
uit Cicero erant maiora: Ezechias ipse, apostasiam idolatriam, qui
extirpsit & euellis, crucis Christi scalpro, te in sapientiã, mentis
ornatum spiritum scientiæ, in doctrinam conuocat, es præsens sa-
pientiæ, Salomon, calles acie, mente, & inditio, oia in negotia com-
mutas, numine eodem Catholice Reipublicæ a sudes, causas geris
caesaris grades, ijs publica officia morigeraris patriæ cõsalis, mun-
do, mundi imo vtriusq; clauum & limina tenes, iustitiæ lance, omni-
bus ortus, mirabile opificiũ caeleste & machina illustris, inter hos
polos rapida verteris, gratiæ & iustitiæ, armorũ & sapietiæ parës
in peratoriã mai statẽ nõ solū, armis decoratã, verũ legib' armatã
Iustiniãus voluit: totũ, in omnia natus, omne perfectũ incede quo-
te vocat prouideria fata, age festina Phebus Christi, amictus Chri-
sto iustitiæ Sole, illustra mortales, foue, viuifica, ale sole splẽdẽti
tanto,

tanto, & nostris labores perfice, suscipe tuo nomini sacros, de
Animantibus Scriptura Sacra, opus nouissimum, ut cum immor-
talitate uiuat, Ecclesie basis, tuba & sacrarium Christi, in crimi-
nale.

DOMINO D. CA-
MILLO CAETANO PATRIARCHAE
Alexandrino. S. D. N. Clementis P. VII. in Hispa-
niarum Regnis cum facultate Legati de Latere
Nuncio Apostolico, Iohannes Butha-
mantinus Camærensis,
S. F. P.

*P*ALMAS, Triumphos, victorias par-
tas, glorias, maiestatem, honorem verū,
virtuti additum (cum rerum bello &
pace gestarum, tum sapientia animique
pulcherrimæ meritis, scientiæ & doctri-
næ, quæ in tua illa, tantorum Heroum,
clara & illustri antiqua familia splen-
dent, & eminent, Solisque instar alte-
rius, orbem antiquitus illustrarunt, &
exornarunt, dum considero mentes que
euoluo, Patriarcha Heros clarissime, utque alij securi, & tranquil-
li ocia tenerent, te mundi utriusque negotia, fidei, & religionis no-
stræ, sustinere onus (Christi Atlas) cum ad Cæsarem Rodolphū Im-
peratorem secundum, Nuntius Delegatus de Latere, Pontificis Ma-
ximi, tum ad Christianissimum inclitum Regem Philippum secun-
dum Hispaniarum, quibus ijs duobus cæli punctis polis, cælum vol-
uitur, & stat Christianæ machinæ moles, te vna intelligentia mo-
trice, Trius in Galliam, cum illustrissimo fratre Cardinali Cicceno,
religionis negotia, pondus Ecclesie subleuaret. Hæc aliæque pleru-
que, potentia & virtutis eximia ornamenta præclara & excelsa,
dum intueor admiror imo non possum me abstinere, quin hanc de

Ani-

Animandibus Scripturae sacrae laborem, tuo nomini dicem: cum ut
iuri debis, iusti sumarum laudum non desim, tum te, ut tutelari,
mortalitatis oblivionisque fugeret umbras, tetrasque & obscuras
caligines. Praecipue cum eo vno tria illa consulantur Iconico illu-
stri, serpentis communis nostrae prudentia & sagacitas, toties ipso
Christo assertore commendata, sui ultimum caudam finem, ore te-
nens, ruminans rostro circulo actus nulli alio animanti concessum,
eo posito euolui. In fine quasi se agat, in ultimum caudam capite qua ar-
ripit, franat, qua ducit, castigat, cuius impetus sistit, coercet undiq;
perfectus. Reliqua periculo expones in tutelam capitis. Carastis ul-
tra serpentis incessus qui excurrit vias, semitasq; consiliorum peragrat,
non satis eundo sibi factum esse putati, praceptorum religionis communi de-
cursu, grades imo in illa auspicatus prouetus, arcta percurrere &
stricta quaeris. Tade tartarei veneni morsus, auxilia, antidota ge-
nerosa & grandia, quibus subuenire possimus laesis opitulari cussis,
qua is cetera Iconismo, reptilibus, te in vno vera, viuis coloribus ef-
fulgens. Non ficto aut umbratili fulgore enitenti. Omnia in finem
qui disponis suaviter, prudentia & consilio, in Christum finem le-
gis. (compellauit Iohannes) discriminibus subiciens omnia, in Chri-
sti custodiam capitis, reuens & abdicans cuncta quaeris, undique
integer, circularis formae finem, mortem, conterens ore, ruminans
ingiter, ut facilimo haustu, post vitae decursus longissimos, Ecclesiae
frugiferos, deglutias. Somnum tibi illum futurum iam, non mortem,
meditatum imo & praui sum discesum. Iustorum ritum, ut securus
in aeternitate viuas, experge factus in Christo, semitas virtutis, & dif-
ficillia quaeris cum addeas, detentus nullis, abstrussa, & recondita
sanctimonia, & iustitia. Carastes alter sollicitus seruare fidem, in
vinculo pacis, (dixit Paulus) indefessa virtute, heroica, innata cum
maiorum diligentissimo cultu excussa, tum te ipso, sedulitate, & a-
sduitate, in dies adducta. Potentissimus Carasta, qui unquam equi,
malitiae qua vehimur mortales, extremumque unguem, ruinae vlti-
mam, quo est iam peruentum, iniustitiae calamitatum, miseriae, ero-
dis,

dis, laceras, mordes, (de Samsone dixit Spiritus Deus Genesios il-
lo) ut ruant ascensores infidelitatis, & apostasia retro, auxilia imo-
tandem, & alexipharmaca salutaria exhibes, imperio & exemplo,
potentia & doctrina, fidei assertor quibus possit genus mortalium
pristina reuocari saluti, illique restitui, venenumque fatale, & di-
rum, haustum iam serpentis dolo, & vafrutiae domare, & euincere.
is innixus, sum assus hoc tibi consecrare munus, largo beneficio-
rum cumulo adstrictus, beneuolentiae, & gratitudinis adductus le-
gibus, i ergo quo te vocat Ecclesia Sancta, incede feliciter, age,
progredere, quo te caput sperat Roma. Petri sedes, rete, clauis ani-
marum piscator, releges ut Christo, vale interim, piissime heros, &
iterum vale.

EL REY.

O S Don Ppelippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Aragon, de Leon, de las dos, Sicilias, de Hierusalẽ, de Portugal, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcias, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaca, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brabate, de Milan, de Athenas, y Neopatria, Cõde de Aspurgo, de Flandes, de Tyrol, de Barcelona, de Rossellon, y Cerdeña, Marq̃s de Oristan, y Conde de Goceano. Porquãto por parte de vos el Doctor Iuan Bustamante de la Camara, cathredatico de prima de Medicina, y Philosophia: en la vniuersidad de Alcalã de Henares, nos ha sido hecha relacion, de que aueys compuesto vn libro que es el primer tomo, de Animantibus Scripturæ sacræ: partido y diuido en feys libros, que es el tractado del primer tomo de Reptilibus Scripturæ Sacræ: en lo qual aueys ocupado mucho tiempo, y porque es de grande vtilidad, y prouecho para la republica christiana, la desfeays imprimir, y que se venda en los nuestrs reynos de la Corona de Aragon, supplicandonos hos mandemos dar licencia para ello, por tiempo de diez años: con prohibicion que ningun otro lo pueda hazer sino vos, o la persona que vuestro poder tuuiere, y nos auida consideracion a lo sobredicho, y al trabajo que aueys tenido, y que ha sido visto: reconocido y aprobado por nuestro mandado, aue-mos tenido por bien concederos la dicha licencia en la manera infra escripta. Porende con tenor de las partes de nuestra cierta ciencia, y Real auctoridad: damos licencia y facultad a vos el dicho Doctor Iuan Bustamante de la Camara, y a la persona, o personas que vuestro poder tuuieren: para que podays imprimir, o hazer imprimir al impressor, o impressores que quisiereades el dicho libro, en qualesquier Ciudades, Villas, y Lugares de los dichos nuestrs reynos, y señorios, de la Corona de Aragon: y vender en ellos los impressos alli, o en otras partes, prohibiendo segun que cõ las partes prohibimos, y vedamos que ninguna otra persona los pueda imprimir, ni hazer imprimir ni vender, ni traer los impresos de otras partes a veder en los dichos nuestrs reynos y señorios, sino vos, o quien vuestro poder tuuiere, por tiẽpo de los dichos diez años, que comiençen a correr del

rer del día de la data de las partes en adelante fopena de mil florines de oro de Aragon, y perdimiento de moldes y libros: diuididos en tres yguales partes, la vna a nuestros Reales cofres, otra para vos el dicho Doctor Iuan Bustamante de la Camara, y otra al acusador, con tal empero que los que hizieredes imprimir para vender en los dichos reynos de la Corona de Aragon, no los podays vender hasta que ayays trahido a este nuestro S. S. R. consejo de Aragón que cabe nos reside, el que nos aueys presentado, y esta rubricado al fin de mano de Pedro Franquesa nuestro Secretario, juntamente con otro de la nueva impresiõ, para que se comprueue si la dicha nueva impresion estara conforme al dicho libro que se nos ha presentado, y esta rubricado como arriba se dize, mãdando con el mismo tenor de las partes de la dicha nuestra carta scientia, y Real auctoridad, a qualesquier lugartinientes, y Capitanes generales Cancellor, Vicecancellor, Regentes Lacancelleria, portants vezes de nuestro General Governador, Bayles Generales, Iusticias, Vegueres, Bayles, Soruegueres, Sorbayles, Alguaziles, Vergueros, Porteros, y otros qualesquier oficiales y ministros nuestros, mayores y menores en los dichos nuestros reynos de la Corona de Aragon constituydos, y constituyderos: y a sus lugar Tenientes, y Regentes los dichos officios: lo incorrimiento de nuestra ira, e indignacion, y pena de mil florines de oro de Aragon de bienes, del que lo contrario hiziere egideros, y a nuestros Reales cofres applicaderos, que la presente licẽcia y prohibicion, y todo lo enella contenido, os tengan, guarden, y obseruen, tener guardar, y obseruar hagan sin contradiccion ni dar lugar ni permitir que sea hecho lo contrario en manera alguna, si nuestra gracia les es cara, y demas de nuestra ira e indignaciõ en la pena sobredicha dessean no incurrir. En testimonio de lo qual mandamos despachar las presentes, con nuestro fello Real comun en el dorso selladas. Dada en Madrid, a ocho dias del mes de Iulio año del nascimiento de nuestro Señor Iesu Christo, de mil y quinientos nouenta y cinco.

YO EL REY.

Dominus Rex mandauit mihi Petro Franquesa, visa per Frigola Vicecancellarius comitem Generalem, thesaurarium, Baptista Couarru-

uarruias, Sans & Muñoz, Regentes Cancellariam, & me pro conseruatore generali.

Vidit Frigola Vicecancellarius. Vidit Comes Generalis Thesaurarius.
 Vidit Couarruias Regens. Vidit Muñoz Regens.
 Vidit Baptista Regens. Vidit Sans Regens.
 Vidit Franquesa, pro conseruatore Generali.

92

¶ APPROBATIO.

Pus hoc de Animatibus Scripturæ Sacræ Doctoris Iohannis Bustamantini Camarenfis, quo potui studio, & animi contentione integrum perlegi, vt supræmi senatus Aragonij imperata facerem. Arduum plane est opus, siue argumēti dignitatē spectes, siue omnigenæ doctrinæ abūdātiā ex immēsa autorū multitudine, & vasta Scripturæ Sacræ locorum varietate emendicatam, & quod magis mirere, condecoratam acutissimis diuinorum librorum interpretationibus, ceu flosculis proprii ingenij, quo pollet autor feracissimo. Vir hic doctissimus, vt est scientiarum omnium supellectili vndique afluens, medicis rebus theologas aptissimæ connectit, supræmas infimis, diuinas humanis, & tāquam Aquila in nubibus, vt est in prouerbio, omnia acutissimo visu circumspicit, penetrat, & accurate complectitur. Ob eamque rem dignissimum censemus, quod in mediam lucem profiliat hoc opus, ex quo in posteritatem desiderata quidem, non tamen hæctenus expectata, quod humanas vires tantus labor superare videretur, vtilitas promanabit.

Doctor Franciscus Berthomeus.

EXCELSVM hoc celebre & rarum vidi opificium, illustre hoc grande & perpulchrum legi & perlegi opus, percurri, peragraui, iterum atque iterum admiratus tanti laboris, & operæ pondus, excellentiam celsitudinem digna tāto viro, Theologo tanto, philosopho, & Sculapio hoc vnico, scientiarū omnium magistro Doctore & præceptore Camarēsi Bustamantino. indefesos hos labores plusquam vires ferunt mortalium miratus, tātum facinus contemplatus obstupui, quo aſonant omnia, humana, diuina, eruditio, sapientia, labor, vtilitas, dignum Typis mandari æternitati imo, sanctissimæ sacræ & piæ doctrinæ Catholicæ Christianæ, grādis antidotus, qui exortandus esset cogendus imo, nūquam ab opere desisteret hoc vno, a fine tanto & fructu ne amoueret manum, Reipublicæ vtilissimo & pio, nec minus dicam necessario.

Frater Ignatius Cheber.

SAcra hæc vidi volumina sanctimonie erudi-
tionis doctrinae vbertate plena & facunda,
lumina sapientia, & rerum altissimarum ditif-
sima merce, supellectili clara, ornata & illustri, anti-
quorum patrum sensibus pijs, orthodoxis veris refer-
ta, spiritu Catholico, Dei magna facinora, quæ ape-
riunt mortalibus, raram doctrinam excelsum, Chris-
tianam, abditissimorum arcanorum sapientia, quæ
eliciunt & referant hominibus: hic Theologia sacra,
philosophia præclara hic, salubris medicina, clara re-
rum eruditio, facundia, vbertas, vera linguarum noti-
tia, & idiosmata propria. Spiritus vniuersam hic agi-
tat molem, his ludit artibus, felix ingenium, anni fa-
lices, felicia tempora, eius ætatis viri, huic tanto labi-
rintho, tot tantisque sapientia generibus, (quibus illa
occurrit) consecrata. Italiciter doctissime vir, ingrede-
re fausto, hoc felicique pede, quo te vocant sapientia
culmina, & a quo speramus maiora, opus arduum, si ti-
bi arduum est quicquam, labor indefessus, vigilantia
continua, digna Typis mandari AENEIS, papiroque in-
corruptibili, hominum animis immortalibus. Datis
Madrili sexto kalendas Maij. Anno salutis 1594.

Episcopus Oxamensis.

T A S S A.

O Iuan Gallo de Andrada escriuano de camara de
su Magestad, de los que residen en su Cõsejo, certi-
fico y doy fe, que por los señores del auiendo se vi-
sto vn libro intitulado, el primer tomo de Animas
tibus Scripturæ Sacræ, diuidido en seys libros, que trata todo el
primer tomo de Reptibilibus Scripturæ Sacræ, compuestopor
el Doctor Iuan de la Camara, cathedratico de prima de medi-
cina y Philosophia en la vniuersidad de la villa de Alcala de
Henares, tassaron cada pliego del dicho libro, atres marauedis
el pliego, y le dieron licencia para que a este precio se pueda
vender, y no de otra manera, y mandaron que esta tassa se pon-
ga al principio del dicho libro, y para que dello conste, di la
presente en Madrid a diez y seys dias del mes de Junio, de mil
y quinientos y nouenta y cinco años.

Iuan Gallo de Andrada

DE ANIMANTIBVS SCRIPTV-

R AE SACRAE VERE
REPTILIBVS.

LIBER PRIMVS.

*De generali animantium diuisione Scrip-
tura & Praefatio.*

CAPVT I.

COELVM SVO ORDINE
elementa continet, hæc verò mista,
quæ tribus solum collocantur lo-
cis, terra aqua & aere (neque enim
ignis intra se locat aliquod simplex
aut mistum: solum enim superficie
tenus tenet aerem) ipsq; eisdem ser-
uantur, & sustinentur, tēperatis re-
ductis iam ad symmetriam propor-
tionemq; naturæ: vt docet ratio, &
experientia, si hæc ipsa docēt, cum
mista mediocres quasdam obtinere qualitates, tum conseruatio-
nem, similibus fieri corruptionem verò contrarijs. Extant enim
modo elementa temperata omnia, quo apta mistorum loca con-
stituantur. Animalia enim cum mista sint, elementis gaudent, eis-
demq; atemperatis habitant, alias si mista non essent, destituerēt
tactum, quæ sensum omnibus primo impertiri animantibus est
necessarium, vt illo se muniant, & defendant, à cōtrarijs corrup-
tiuisq; virtutibus, quarum est tactus cānsor accerrimus, iudexq;
A æquif-

æquisimus, ijs ergo sustinentur mixta naturalibus locis, si animal
 loco indiget & extra animal viuere datur, vt iam actu perfectū
 & sibi sufficiens, si mistum est & reperiatis eget. Nulli extat locus
 ignis misto aut viuenti, cum calidum humidumque disipet vitæ
 principia, nec alimentum ibi possit esse quo absumentur omnia
 3 disipatur enim & extinguitur, maiori calido minus, absumpto
 pabulo & alimento soluto, vt fax extinguit lucernam ex soluto hu-
 mido humidū sicco deuastate, calidū calido euanescente subiecto
 Arist. de vita & morte cap. 1. de iuuentute, & senectute cap. 2. Plato
 in Thimeo, Galenus lib. de marcore cap. 2. Hipocrates de natu-
 ra humana. Quod de Salamandra vulgo dicitur est mere signum,
 comeditū que cognouit Plinius, lib. 10. cap. 67. & 2. cap. 4. Arist.
 libro de historia animalium capite. 19. Aelianus lib. 2. capite. 31.
 Isidor. 15. 12. A Ethimologiarum capite. 4. Galenus Rhodiginus li-
 bro. 10. capite. 10. Oppianus, Gifnerius Edoardus, & reliqui, qui
 de natura animalium diserte admodum scripserunt, (2. libro con-
 stabit capite de Lacerto latius). Ignem imo aggredi expugnare
 affirmat Aelianus loco citato, extingueret frigidissima ex ore to-
 4 toque fluente mucilaginis, ipsum superare & vincere dum leuis
 est, at vehementi igni, non vri, aut si plus iusto in illo commore-
 tur dicit nullus. Nec retardat dicta Aristoteles eo loci, ubi Chal-
 citis lapidis adustione, in fornacibus Cypri, interim dum ex vri-
 tur vt metalla fluant, bestiolas quasdam generari pennatas & al-
 bas, magnis muscis maiores, medio igne, (quas vocat Aelianus,
 Pyrgonia, locis adductis) refert. Nec liniuin indicum, Alumē vē-
 sitile, aut Amiantus lapis quæ omnia, & alia, ignem experiuntur
 illæsa, at non plus multo quin tandem per vsta euadant & igne
 absumantur, neque hoc negauit Aristoteles, aut quibus alter, tan-
 dem imo resolui igne & euanescere sustinet, cum omnia dempro-
 illo putrescere teneat, corrumpi & vri. 4. Meteorologiarum ca-
 pite. 1. & 2. qui de sententia aliorum de Salamandra loquitur eo
 capite, quo dixit (vt aiunt) tum bestiolas illas emori censet. se mo-
 ras ab igne, at in illo si diutius morentur, absumi non negat: vt &
 de reliquis idem. Salamandram in visceribus terræ generari eisdē
 locis apud Plinium inuenies, cui fauent reliqui autores, illico ae-
 rem petere genitam semel tranquillo tempore occultari magnis
 imbribus super venire. Terra ergo aqua & aere reponuntur mi-
 5 sta, tam animata, quam animæ expertia, at quæ viuunt duobus
 solum

solum, aqua & aere, his locantur & degunt cuncta quæ constant
 anima. Altilia vero quasi omnia aerem petunt & marcescunt a-
 lio, & si terra figantur alimenti causa, in aere præcipue viuunt,
 perfectiores eorum partes sustinet aer, vttiliores altiores flores,
 fructus, virgulta, ramos, reliqua elatiora & pulchriora. Hinc Tu-
 6 bera terram apperunt & subleuant findunt vt fruuntur aere, hinc
 virentia quædam intra aquas genita, superficiem aquæ expetere
 videntur, vt potiantur aere, vt Nymphæa, Potamogeton, & si Al-
 ga, & muscus aquatilis, aquis immerfa oriantur & occidunt, qua-
 si naturæ piscium. Alia, naturæ ancipitis aqua & aere vt sifim-
 brium, Gladiolus, quæ aer tenet, & medias aqua vni-
 uersa reliqua, aut aquas in rotum colunt, vt aquatilia plurima,
 aut aquam & aerem, vt terrestria omnia & volatilia, nam om-
 nia quæ terram contingunt, gradiuntur aut reptant: saltus enim
 ad gresum pertinet, cum pedibus saltent, vt Calsita, & Passer,
 & si toto corpore saltent alia quæ vere reptant, vt Vipera, Dip-
 7 sas, Iaculus, quæ proprie serpunt. Terrestria vero terram pe-
 tore solum præmunt, vt reptilia quæ pedibus carent, aut pedibus
 (vt quæ gradiuntur animantia) calcant, intra quæ adhuc intrat
 aer, vt vndique circuat, vt omnia tandem sint in aere volatilia &
 terrestria, quæ vero pedibus carent volatilia cuncta nunquam
 ab aere discedunt, aut terram adeunt; fœmina enim supra dor-
 sum maris excubat, & oua parit, ibidem quæ fouet fœtum, e-
 ducit alit. Nimis plumea, & minime molis vt librentur aere, sus-
 tineanturque facile, vt Paradisca vocata auis, & reliquæ eiusmo-
 di. Terram enim vitare possumus sine hac datur viuere, posset
 terrestre animal degere in aere & nunquam contingens terram
 aut aquam adhuc, vt si seruaretur cauea, & aqua dum respiraret
 tamen, vnde animantia genita in visceribus terræ illico petunt
 aerem, vt Lumbrici, Mures aut terræ spatijs interius viuunt cir-
 cumsufa illo; aerem vero aut aquam vitare nequeunt viuentia
 omnia, & ijs destituta intereunt illico obeunt & occidunt: Aqua
 tilia ergo in aquis degunt deficiunt aere & oblitata terra, terre-
 8 stria in aere solum seruantur intereunt aquis vndique immer-
 sa, aut terra obducta, neque hac datur viuere plusquam initio
 ortus, quibusdam viuentibus vt de Tuberibus & Lumbricis di-
 ximus: aqua vero ex toto ambit Aquatilia omnia Aer ter-
 restria, terra vero nullum ex toto circumit aut tenet viuens: quæ
 A 2 enira

enim terra vndique circumplacantur, vt Cardus, Scariola & alia iam semel genita & potita aere, vt maturescant & computrescant quasi humi sternuntur, vt carnes detinentur diu vt macerentur tenerescantque, tum manibus contrectantur, vt calore citius fiat friabiliore teneriore effluuio calidi detento, obturatione facta infarctuque manuum compratione, circumposito vè corpore obuoluta hinc nec flores nec fructus aferunt sic humi strata, non augetur crescunt multiplicant marcescunt imo, languescunt minuuntur, & si serbentur amplius putrescunt adhuc, pribata aere in quo florescunt virescunt fructificati: sunt ergo mistorū loca Terra, Aqua, & Aer, terra nullum ex toto circumdat viuens, inanimata ambigit, vt mineralia metalla lapides, vitumina, succos sales, & alia: at quæ animæ alentis viuentia existunt, non vndique, sed ex parte circumit & tenet, reliquorum nullum, sed Aquatilia aqua, Aer, reliqua volatilia & terrestria. Ignis nullum. mistum, aut viuens obtinet, sed locat aerem solum in extimis & non vndiq; amplectitur aut intra se sustinet, vt hinc colligitur: locus tamen appellatur omnium corporalium mouilium, quæ ortui & corruptioni sunt obnoxia antiquissima terra, tum quia secundum inferiorem portionem alterat aerem, & aquam, vt sint terra officio, potentia, & virtute, actionibus, opere, temperie altera, tum quoniam quæ mouentur omnia pondere grauiā, nō antea moueri desunt quam contingant terram, si naturali moueantur motu, mista aut viuentia animaliaque omnia sitque ab illa leuium motus vt e basi & termino. Circa quam mouentur cœlestia motu versio nis. Est ergo terra locus, cum ibi sit quies, & motū loci terminet, & ab illa oriatur, & motu acquiratur saltē ea parte qua fundat, & sustinet mobile, conserbar & perficit: non tamen qua ambit & cingit quæ cōstant anima. Triplex ergo animatum genus inuenitur in orbe partitione loci, qua inter alias vsus est Arist. diuisione. 1. de historia animalium cap. 1. sunt hæc terrestria, Aquatilia, & Aerea, quæ volatilia vocant, quibus omnibus scriptura vtitur vt homines instruat inter alia, quæ ad rerū naturā spectant. Naturis rerū impositis libere ad significandū ab autōre naturæ, vt voces ab autōre vocū imponuntur & notāt. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt, tā libro scripto, quā libro naturæ, quō Dei opera mirabilia narratur, vt peruisibilia cōspiciamus æterna Paul. ad Romā. 25. & 1. quo tropologici moralēq; eliciatur sensus

sensus literalesque allegorici, & anagogici ex naturæ historicis artis, prudentiæ scientiæ, & sapientiæ archanis. Sunt deniq; animata omnia Terrestria, Aquatilia, & Aerea, Terrestria quædam gradiuntur, trahuntur quædam, serpunt alia, gressibilia quædam mouentur passu, saltu reliqua, passu bipeda vel quadrupeda, saltu vel vno pede, vt Paragones dicti homines, qui vno pede saltant de quibus capite de homine dicemus, aut duobus, vt passer cassita, loquor de primo motu quem ex natura sortiuntur, nam etiā homo saltat, at est gressibilis motu, & alia saltant quadrupeda coacta occasione, & repunt: Tractilia vero vel apeda, vt lumbri, vel pedestria, vt erucæ, & vermes aliquot, quæ mouentur partibus quibusdam, illisque innituntur motu tractis applicitis firmatis prius, vt trahantur reliquæ postea, vt a loco cedant, patet in eruca, & alijs quæ solum insistant partibus arcuatim mota vno foque incellu, non terræ aut loco, sed sibi ipsis insistentia motu, ideo vestigium non relinquunt nimis sensibile progressus; trahuntur enim proprie talia non serpunt docet Arist. 1. de historia, capite 1. Serpentina vero differunt quā maxime ab ijs. Serpere enim a quo serpentina dicuntur, nō vno imo multis varijsq; modis vsurpatur. Nā, & vtimur illo proprie, aut per metaphoram, per metaphoram late, aut stricte: late serpunt inanimata adhuc, vt dixit Cicero in Lelio, serpit enim nescioquo modo per omnium vitas amicitia, quid Cicero? Paulus 2. ad Timot. 2. cap. Prophana autem, & inaniloquia deuita. multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit: hinc serpit ignis, serpit vitium, & virtus serpit, serpere hoc sensu extendi, diffundi, diuagari est; stricte vero at per metaphoram serpere dicuntur viuētia animæ alentis, sic Plinius lib. 2. cap. 22. Serpilū serpere ipsumque per terram repere dixit, Columella, lib. 8. Arborea terra serpunt, si antequam altitudo inualescat nō arte ducantur. Proprie vero & sermonis lege serpentes dicuntur animantia pedibus destituta, quæ totius suæ molis vestigium nobis nimis sensibile relinquunt. Nam et si Plinius salamandram serpentem vocet pedestre animal, & scorpam seu lacertam chalcidiam, & Celsus scorpionem araneum, phalangium inter serpentes numeret (Græcè ὄφεις & ἔρπετα) hæc improprie sunt serpentes, at proprie apedia, quæ nō se attollunt in gressu, & venenata proprius, dum tamen vestigiū relinquunt motus sensibile nimis, quo lūbricos excludo, & minuta

apedia: sensibilibus enim imponuntur nomina prius, dicitur, namque, testudo non limax & si testa obtegatur, sed quod sensibiliore maiori que obducitur testa animal, & Aper quia aperit continuo, aut sensibilibus terram, & si aperiant alia: sic serpūt notiora nobis, & quæ plus serpunt alijs. toto scilicet, hæc serpentina consuevere dici & serpentes, apedia animalia sic vsu inuoluit à quo petimus nominum significationes, nam etsi serpentes anserinis pedibus apparuerint, Plinio teste, lib. 11. cap. 17. & alatos referat. A Elianus lib. 26. cap. 42. Illud monstruosum, & irregulari non inficere regulam. Hæc enim regularia continet irregularia excludit & monstruosa, idem Cicero secundo de natura deorum. Serpentina ergo animalia quæ sunt terræ reptilium, pedum loco vtuntur costis, squamis, annulis, orbibus plicaturis cutis, ore vè infixio, sumpsit Diuus Bonauentura ex Aristotele locis alatis, refert, 2. sententiarum distinctione. 15. Augustinus hoc capite in Genesi ad litteram, Hugo capite. 7. Et reliqui Patres in nituntur terræ dum locum mutant, vice pedibus quasi enixa, est repero repedibus ire, aut vice pedibus: reptilia enim retractis quiescentibus quæ anterioribus terræ innixis, posteriora trahunt, vt iterum posterioribus quietis anteriora impellant, hocque modo cedunt continuo serpunt & reptant: quæ coherant cum hijs, quæ dicuntur Geneseos. 1. Vbi solum terrestrium animalium, aquatilium, & volatilium productiones narrantur, nec in conuenit, quod ibidem vocet aquatilia reptilia, vbi dicitur producat aquæ reptile animæ viuētis, & volatile super terram, sub firmamento cœli, creauitque Deus cetera grandia, & omnem animam viuētem atque motabilem, quam produxerāt aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Nam & vocat reptilia serpentes spiritus. Deus capite. 7. eiusdem historię ijs. Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram: idem eodem capite iterū & 5. Leuitici, & locis alijs: vbi serpentes solum, reptilia vocat, animantia scilicet terrestria apedia, vestigij sensibilibus nimis. Communiter enim reperere dicuntur omnia, quæ sine pedibus mouentur, aut saltem non pedibus præcipue, aquis aut alio, vt vitulus marinus, & aquatilia alia que minutissimos pedes habent cum illis principaliter non instent. motu: docet Aristoteles primo de historia capite primo. Reptant ra-

tant tamen proprie animantia, quæ cum sint terrestria & apedia, sensibile signum nobis nimis suggerunt motus, corporis scilicet totius, non solum pedum, quæ enim gradiuntur aut saltant, pedū tantū exhibēt signa, hæc ergo repunt quæ signū motus linquunt, non aqua si proprius loquamur, quorum non superest tractus finito motu. Sunt ergo reptilia in aquis, & reptilia in terris, terræ reptilia sunt serpentes in rigore tales, distinctique & hi proprie reptant: aquatilia pinnulis, branchis, alulis, aquis innant, vt aues peruolant aere; continent pisces, aues, serpentes, communia plurima, tum interna tum externa, tum quiete tum motu, opere moribus. Aristoteles. 6. de historia capite. 10. & 3. capite. 7. Vbi serpentes pulmone solo ab aquatilibus disferre dixit. Aquatilia enim aquas plicant corpore, sustinentur alulis, ijsque innixa complicatis pernant, non secus atque aues densato aere firmatis alis corpus subleuant, impellunt & mouent: quo ascendentibus alas deorsum ire videmus contra dum ruunt, sursum alas & deorsum corpus. Oriri ex ouis, aibus, serpentibus, & aquatilibus plurimis, commune est: oculos ad latera obtinere palpebrarum velamine exertos & liberos, hæc neque illa vrinam reddunt: aquatilibus vertitur crasum illud excrementum falsum insquamans, testam, & cutem, serpentibus itidem, aibus inplumas, (mirabile dictu) pedes & crura squamosa obtinent aues, vt serpentes & pisces totum: vuluam eiusdem figuræ & situs, incubant omnia, paucissima lactant vberibus, serpentes nullę, aquatilia cutanea quedam, auium vespertiones solum, peruolant aere aues & aquas amant quam maxime, vt plurimę plus illis quā aliō viuant, volant pisces multoties aliculis (vocamus saltus) euolant serpentes vt Iaculi, Vipere Lucanus libro. 9. de Iaculo, & natrix violator aquæ Iaculique volueres Isaias. 30. capite in terra tribulatio nis & Angustię leena, & Leo ex eis vipera, & regulus volans, & Psalmo. 148. Bestiæ, & vniuersa pecora serpentes, & volucres penatæ ijs & alijs conueniunt, quo dicitur Geneseos. 1. Producant aque reptile animę viuētis, & volatile: reptile inquam aqueū commune, & aues, quæ vt naturę eiusdem eidem causę communi committuntur eidemque materiæ, aquæ: ex vapore enim aquæ leui & facili cōtento in eius superficie volitanti & agili, aues cōstitere: est vapor aqua rarefacta iuxta Aristotelē. 2. meteororum cap. 1. nam & si capite. 2. Geneseos, aues externa, & humo formatas

asseueret ijs. Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus. cœli adduxit ea ad Adam, ibi humus non terra dicitur sola, sed id de humente substantia intelligitur, de Globo terræ & aqua vno, de terra animantia, de aqua aues, humus enim Globum factum ex terra, & aqua, quasi substantiam humentem nõ terram solum notat, ex crassiori vero portione aquæ pisces, ex limosa magis impuriori, & obscena serpentes, ex limoso scilicet recremento, quod terræ plus habet, quo dixit eodem capite, producat terra animam viuente in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terræ, vt reptiles pisces aqua generaret, serpentes terra limosa aqua scilicet. Hinc videmus in locis humentibus sordidis, cœnosis procreari serpentes, & gigui. Ouidius metamorphoseon. 7. Pythonem lacum habitasse refert, & Pausanias Hydram, in Corinthijs, Lernam paludem, Pifander, Hesiodus: hinc Auicena. 6. naturalium serpentes omnes putredine sola est ratur posse oriri, quæ modo propagatione veniunt: Iob imo. cap. 40. de Behemoth serpente, de quo proprio dicemus capite sic. Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. Vnde serpentes quasi naturæ ancipitis aquis immersi, viuunt terra & aere: terrestri vapore aqueo circumfusi, & inuoluti, qui prima & secunda aeris regione continentur, & in extimis aquæ vt aquea natura animantia, pisces serpentes, & aues, vt gubernentur natura simili: ijs locis vapores detineri non vltra excedere docuit 2. meteororum Aristoteles 4. capite producat ergo aquæ reptile, & volatile: concurrant aquæ principaliter ad hæc, dominantur, & prædominantur, in reptilia & volatilia simul cum alijs elementis, materiam, & efficientiam quam possunt præstent supplete Deo efficientiæ reliqua, vniuersi initio, nõ secus ac si adesset generans, & præsens congener efficiens semenq; prolificum, et si serpentibus præstiterit minus, vt facilioribus ortu, vbi cum narratio sit de aquæ productione, epilogus est de productione Dei, est sic scriptum. Dixitq; Deus producant aquæ reptile animæ viuente, & volatile, epilogat creauitq; Deus, quæ produxerant aquæ in species suas. Et eodem capite producat terra animam viuente in genere suo iumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas, factumq; est ita, epilogat, & fecit Deus bestias terræ, iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ, in genere suo. Proprius enim perfectiuis, intime magis

nobis ipsis, molitur Deus, quæ & nos molimur producimus, cum vere omnia ab illo sint, & omnium perfectiones contineat, tum actionem, tum efficiens, tum effectum productum, in esse, esse eorum sustinens, producens, seruans: immediatior illis, esse & virtute, omni alia causa, omnibus præsens, essentia, præsentia, potentia, efficienti; actioni operi ipsi, quod de Deo epilogat Scriptura sacra. Confluxit enim terra ad terrestria magis, pulvere formabili facili, & miscibili peruiuo, quo & de limo terræ formauit Deus hominem, vt quantum fieri potuit seruaretur naturæ ordo, ne illi iniuriam faceret, aut naturæ legilatæ & ferendæ. Sunt ergo animalia, terrestria, aquatilia, & aerea, in natura omni, omniumque productiones, terræ, & aquæ, mistaque omnia, terræ, aquæ, & aere continentur: animalia duobus, aqua & aere: viuentia tribus, terræ, aquæ, & aere; aqua & aere principaliter quædam, terra & aere, alia.

De dubijs quibusdam Scripturæ locis, quæ cum dictis videntur pugnare.

CAPVT II.

Rouerborum. 30. sic est scriptum. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia. Vbi sensibile vestigium colubri negare videtur spiritus Deus. Cum tamen vere reptet coluber motu, sitq; vere serpens, adeo vt passim in Scriptura sacra, colubri nomine, non solum species vna serpentis intelligenda veniat, sed hoc eodem nomine omnes serpentes genusque vniuersum terrestrium reptilium, præcipue eorum qui maiori, & seuiori pollent veneno: sic Sapientia. 16. cap. morsibus colubrorum perijisse Hebræos idolatras, testatur Spiritus sanctus, id est serpentium venenatorum. Iob cap. 26. Eductum esse iam colubrum tortuosum per Christum nuntiatur hominibus, Hieronymus ad præsidium colubrum verum esse serpentem tenet, vereq; reptile, signumque & vestigium sui motus & tractus, per terram relinquere patentissimū, inter naturales; Plinius, lib. 32. cap. 5. Ouidius. 15.

metamorphoseon. Lucillus, lib. 20. Satirarum, Exodi imo 4. & 7. dicitur virgam Aaronis, & Moſis verſam fuiſſe in colubrum ſerpentem verum. Eſt ergo coluber verus ſerpens, ſignumq; exhibet ſui motus maniſeſtiſſimum, verumque reptile, cuius via innoteſcit facile, Diuus ſenſit Boniauenturā, diſtinctione. 15. allata, tam vulgaris coluber, & communis corporeus & viſibilis, quam qui nobis per Adamum veſtigium liquit ſui tractus ſenſile ſatis ſentiendum nimis. De quo Apocalypſis 12. & 20. capite hæc extant. Et proiectus eſt draco ille magnus ſerpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Sathanas, qui ſeducit vniuerſum orbem, & proiectus eſt, vt ſerpat & reptet per terram. Hæc vero nec retardant, nec inſiciunt diſta. Coluber enim ſenſile nimis ſignum ſui motus offert, vt ſolo veſtigio cognoſci poſſit & inueniri, vere ſerpat, nec eſt difficilis via illius ex veſtigio, neq; hoc Spiritus Dei intendit eo loci, ideo tamen eſt difficilis, quod incerte adeo euoluitur, tot ambagibus & circuitibus, tot orbibus ſpris veſtigia plicat, vt principium & finis motus occulatur & euaneſcat, tum quæſierit vbi ve finierit motum, vnde in ceperit aſtutiſſima animal ſagax calidum moueri ignoretur proſus, iſs tribus vſus Spiritus Dei, vt quarti ſummam & incredibilem difficultatem apperiret. Aquila enim inter omnia volatilia maiori imperetu fertur, ſic Ariſt. 9. de hiſtoria capit. 32. Plinius, lib. 10. cap. 3. & 4. Hieremias, cap. 4. Threni populi captiuitatem deplorans, vt inimicorum velocitatem depingeret, & potentiam, inquit velocioreſ fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli. At quanto maiori imperu corpus quoduis, ſuū locum deſerit, tanto citius velotiusq; ſuccedit aliud, quod ambijt & circumuenit, & tãto magis coaleſcit vniturq; mediū ob vacui periculū, & tãto minus innoteſcit via quãto plus cõcluditur, via ergo aquila in cœlo in aere ſcilicet (dicuntur enim volatilia cœli, i. eſt, aeris) aut verſus cœlū, difficiles & abſtruſa. Tū nauis in medio mari dixit in medio, nã illic citius cõueniunt ſi diuidãtur ſemel aqua, eo enim ſimul ac in latera agũtur, ex lateribus cõfluunt in mediū maris, maiori impetu cū ſit ibi pars profundior, & deorfũ gurgitis, in quã fluũt vndiq; in centrū quaſi, probat Ariſt. 2. cœli, cap. 4. oſtẽdens aquã ſpherica, figura circũſcribi, cõueniũt ergo magis aqua in medio mari, quominus apparet via, nauis diuiſis ſemel, via colubri, vt diximus occultitur. Subdit, & viã viri in adoleſcẽtia ignorat proſus. vir ille eſt qui

qui iã eſt adeptus ſumã naturæ perfectiõẽ, quo virtus eſt quaſi viriãctus, vir perfectus eſt prudẽtia, rationis, corporis & animæ iã nãctus robur. Hinc dixit Curtius. Exurgite aliquãdo ſi viri eſtis, ſi fortes perfecti, non paſſionibus ſubditi, non molles imbelles, debiles. Cicero in Lelio, cum iſ iam ſe corroborauiffet, ac vir inter viros eſſet. Terentius in adelphis. Aui virum te iudico, i. eſt perfectum fortem. Quid gentium refero hiſtorias. Regum capite. 4. Confortamini & eſtote viri & 18. Eſto vir fortis præliare prælia Domini Job. 34. viri cordati audite me. Adoleſcẽs eſt molliſ furioſus, in expertus facilis, impudicus, cupidinibus actus in conſtans, ſuperbus, arrogans, hinc Ariſtoteles. 2. Reticorum ad Theodeſtem capite. 6. & 3. Ethicorum paſſim ſermonem inniens de adoleſcentium moribus dixit. Iuuenis putat ſe omnia ſcire & poſſe. Et Plato dialogo. 4. de republica, vocauit amentes & furioſos adoleſcentes, ætates omnes aliter atque aliter diſpenſantur, & impertiuntur ab autoribus, vulgus eas numerat annorum numero, infantiam ab ortu ad tertium annum, a tertio ad 14. Pueritiam, ſeu adoleſcẽtiã à 14. ad 25. Pubertatem, quã etiã adoleſcẽtiã appellat a 25. ad 35. iuuetutem a 35. ad 45. Cõſiſtẽtiã a 45. ad 55. Senectutem primã a 55. ad 65. Senectutem, decrepitã ætatem, quod poſtea vitæ ſuperſt. Galenus, Philoſophie omnes, Hypocrates & alij non annorum curriculis, ſed varia tẽperamẽtorũ proportione, quæ annuis conuerſionibus agitur ætates diuiſere, infantiam calidã nimis & humidã conſtituẽtes, pueritiã minus quantulum, pubertatẽ calore acquiſito & naturali compoſitam, comparato ex aliẽto acquiſito, naturali vero ex principijs ortus ſemine & materno ſanguine & humiditate aſtitia & innata temperatã. Iuuentutem calidã & ſiccã, conſiſtẽtiã temperamenti iuuentutis paulo minus calidã & humidã, ſenectutem frigidã & ſiccã, ut & vitæ reſiduũ. Docuit Galenus. 1. aphoriſmorũ aphoriſmo. 27. Hypocrates. 5. aphoriſmo. 7. & 1. aphoriſ. 13. & 3. apho. 31. & 1. apho. 3. diuiduntur & ab ſpiritu Deo ſic ſcripturæ locis Job. 38. de infantia & caligine illud, quaſi panis infantie obuoluerem. Prouerbio. 1. Vſquequo paruuli diligitis infantiam & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient. De pueritia. 29. Prouerbiorum ſic, qui delicate à pueritia nutrit ſeruũ, poſtea ſentiet cum contumacem. Qui ſcilicet ſeruũ appetitum fouerit, educaueritque, Eccleſiaſtici. 7.

fici. 7. Filij tibi sunt erudi illos & curua illos à pueritia illorum, de pubertate, quam vocant alij adolescentiam solum, & si non pauci, hanc & pueritiam adolescentiam vocitent. Ruth. 1. cap. si eos expectare velitis donec crescāt, & annos pubertatis impleāt ante eritis verulæ quam nubatis, dum hortaretur Noemi nurus suas, vt cum alienigenis aduenis nubent, turpe iudicans, nondum conceptos expectare maritos, Prouerbiorum. 2. Vt eruaris à muliere aliena; & ab extranea, quæ emollit sermones suos, & relinquit pubertatis suæ ducem, Sapientia. 4. de iuuentute sic. Cōdemnat autem iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius consummata longam vitam iniusti. 1. Machabæorum. 2. cap. & Iudas Machabæus fortis viribus à iuuentute sua sit vobis princeps militiæ, Machabæorum. 2. cap. 5. de consistentia quæ perfecta ætas dicitur, quod in illa natura sit robur, & vires nacta debi tamque corporis molem sic: missit Apollonium Antiochus præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac iuuenes vendere. Vbi consistentes maturi iudicij à iuuenibus diuisit, Prouerbiorum. 16. Corona dignitatis senectus, quæ in vijs iustitiæ reperietur, Sapientia. 4. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Et de senectute 2. Sapientie. 3. Etsi quidem longe vitæ erunt in nihilum computabuntur, & sine honore erit nouissima senectus illorum, idest vltima. His quinque partitur ætatibus vita hominis, ijs constat partibus solum, in regatur, istis diuisis sic, & seiunctis, cum tempore, tum numero annorum, etsi aliter alij referant; solum infantiam, pueritiam iuuentutem & senectutem, alij pueritiam, iuuentutem, & senectutem, imo Scriptura sacra duobus solū vitur multoties, viros tantum, & iuuenes complexa, virosum nomine consistētes, & senes complectens, iuuenum vero pueros & iuuenes. Tum adolescentie nomen in sacris literis florētem ætatem notat, omnemque ætatem floridam contra senectutem distinctam, nomine autē viri insigniuntur, illi qui sunt maturæ ætatis sanæ mentis securi, & integri consilij, non adolescentes, nam adolescere egrotare est, & adolescentes mente, quasi egrotantes sunt, non sanæ mentis & integri, qui & cum voracitate nimia, & intemperantia sint morbis procliues, nimia copia succorum & humorum sarcina, quibus opprimuntur, adolescentes sunt dicti, vir enim consistentem, & senem claudit, vires enim corporis ad factiua opera à 25. ad 70. annum

annum vigent, plus minusve copia spirituum & sanguinis, ad actiua vero prudentiæ à 35. ad 80. raro vltra, quod iam sanguis de feruescat, sedenturque in ordinati, quibus agitatur motus spirituum, quo psalmographus sacer Psal. 89. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius labor, & dolor, in ipsis scilicet, idest, vi ætatis & temperamenti corporis vi animæ alentis vsque ad consistentiæ finem, ad 55. vsque ab ortu, ad opera irascibilis à 25. ad 70. ad prudentiam à 35. ad 80. tandem in potentatibus, magistratibus dignitatibus octoginta anni experientia rerum, & consilio, & si non corporis robore, & potentia, tamen experientia & ratione passionum libera & expedita. Amplius labor & dolor, quæ duo mentem distrahunt inturbant impediunt plus alijs, vltra fragilitas inconstantia, debilitas, impotentia, senectus, quibus inutiles persistunt senes. Hinc 2. Regum cap. 19. sic. Erat autem Barcellai Galladites senex valde, idest, octogenarius; & ipse prebuit alimēta Regi cum moraretur in castris fuit quippe vir nimis diues dixit itaque Rex ad Barcellai veni mecum, vt requiescas securus in Hierusalem, & ait Barcellai ad Regem, quot sunt dies annorū vitæ meæ, vt ascendam cum Rege in Hierusalem octogenarius sum hodie nunquid vigent sensus mei ad discernendum suauem, aut amarum, aut delectare potest feruum tuum, cibus aut potus vel audire possum vltra vocem cantorum, atque cantatricum quare feruus tuus sit oneri Domino meo Regi. Adolescentia, ergo si in rigore vtamur est idem, quod pubertas ab anno 14. ad 25. vir tamen vt prudentē notat à 45. ad octuagesimum vsque, vita enim hominis vna est ætas à principio suæ durationis vsque ad finem, quæ partitur in prædictas ætates quasi in partes, & segmenta pro vario calidi & humidi, suscepti initio ortus decremento, & recessu, semper enim hæc duo nostræ generationis principia (quæ ex femine & menstruo sanguine, quibus sumus coagulati ab initio) permutantur langescunt vsque ad senium & mortē: quo dixit Plato in thimæo; quod suscepit ab Hypocrate. libro de natura humana; semper morimur à primo generationis nostræ & exordio. Aristoteles, libro de vita & morte, à quo Galenus 1. de semine, cap. 4. Plinius, & alij, eundem calorem, qui nos fecit per initia nos conficere tandem assuecrauit, huius ergo mutationibus varijs, & cōmutationibus cum astititio, & acquisito calore, qui no-
bis suc-

23

24

bis succrescit ex alimento vsuque rerum, & alteratione interna-
 rū externarumque causarum, quæ nostram perpetuo alterant sub-
 stantiam alierateque substantifici humidi simul his eisdem cau-
 25 sis exicati, ætates veniunt, variaque partium nostræ duratio-
 nis temperamenta, quæ dicto numero iam antea continentur,
 vt sint tot, & non plures. Quanta vero hæc nostra duratio vitæ-
 que decursus sit durationis quantæ, dicitur ab spiritu Deo Ge-
 26 neseos. 6. his verbis. Non permanebit spiritus meus in homi-
 ne in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum vigin-
 ti annorum: quibus vitam hominis centum & viginti annis so-
 lum duraturam stabilit, & Moses ijs. Deuteronomi. 31. cen-
 tum viginti annorum ego sum hodie non possum vltra ingredi
 aut ægredi. Neque hic aut eo loci de carnis interuentione per-
 dilubium vniuersale fiendæ sermo erat, cum Noe quingento-
 rum annorum esset quando hæc illi Deus renuntiauit, filios-
 que genuerat, Sen, Chan, & Iaphet qui iam vxores duxerant.
 Inundatio vero, & diluuium contingerit anno sexcentesimo
 sue ætatis ibidem constat, quo iam non centum, & viginti an-
 norum essent dies hominum vsque ad dilubium, centum imo
 & pauiores quam promulgata lege continebantur, nec anticipa-
 tione scriptura vtitur communiter ibi imo vbi prophetico ser-
 monone nuntiat aliqua non vbi refert historiam facti alicuius, vt
 retulisse filios Noe antea anticipariq; asseueremus, quam essent,
 vt centum aduc viginti anni supersint ad diluuium vsque vt de
 illo sit sermo imo est de carnis obitu, & duratione, vixere enim
 plurimi plus multo quam hac lege stabilitur, cum ante eius pro-
 mulgationem, tum semel lata, vt terminos vitæ hominis qui hac
 ipsa continetur excederent. Adamus enim nongentos & triginta
 vixit Matusalem nongentos & sexaginta nouem. Tareth nongen-
 tos sexaginta duos. Noe nongentos quinquaginta. Abraham cen-
 27 tum septuaginta quinque. Sarra centum viginti septem, Isaac cen-
 tum octoginta. Iacob centum quadraginta septem, & alij aliter,
 etsi millesimum nullus attigerit annum, quod culpa commissa,
 nec diem vnum implere potuerint durationis mortales, imo die
 28 illa in qua transgressi sunt legem eodem mortem sunt sibi para-
 ti, dictum enim est illis in quocumque die comederitis mor-
 te moriemini, vt nec diem integrum viuere potuerint, mille e-
 nim anni æternitatis respectu computantur quasi dies vnus qui
 præter

præterijt, vt dicitur Psalmo. 89. Mille anni ante oculos tuos si-
 cut dies externa quæ præterijt, si ergo eadem die qua commisse
 re delictum & culpam mortui sunt, tum primi parentes, tum po-
 steritas omnis & successio Adæ, non potuere diem vnum viuere,
 nec mille annos, qui tamquam dies vnus computantur, sensit
 Irenæus, libro 5. Cicero. 7. quæstione tusculanarum Ephemeris
 nos vocat mortales qui antequam terminum vnus diei impleat
 deficiant, quo psalmocitato dicitur de vita hominis mane sicut
 herba transeat, mane floreat & transeat vespere decidat induret
 & arescat, vespere inquam, idest, sole occiduo antequam dies
 29 compleatur naturalis. mortalium ergo vita ceterum, & viginti an-
 norum est post lapsum, quem terminum excedit mortalium nul-
 lus communiter, excipio illos qui priuilegio, & legis dispensa-
 tione, tam in Ecclesia, quam apud gentes diutius viuere, commu-
 niter vero hæc est regula, nec anticipationes in scriptura quædo-
 aliter sensus constare potest, & sine ijs recipiendæ, vt dictum, id
 fuerit ante Seth & aliorum ortum præcipue cū literæ contextus
 aliter stet, & vitæ productio. Hinc Moses moriturus centum &
 viginti annorū esse refert quasi iam vitæ terminos attigerit quod
 Philon Hebræus suis antiquitatibus confirmat, & recenset. Anno-
 rumque & vitæ hominum computatio, veris mensibus, duode-
 30 cimq; non secus ac nostri, annis constructis perficiebatur, alias si
 per annos lunares solum, & Lunæ cursus computarem, & non
 Solis integras peragrationes, mille absurda sequerentur ex hac
 ratione computandi in Scriptura sacra dicitur enim Geneseos.
 25. Abrahamum saturum, & plenum dierum è vita discesse, na-
 tum annos centum septuaginta quinque quorum si computatio
 per menses fieret, aut cursus lunares vixisset dūtaxat, decē & sep-
 tem annos cum dimidio, cuius quis non rideret senectutem.
 Tum Cain, Henoch secundum hanc computationem sex. solū an-
 norum dum essent cum dimidio generassent filios, genuisse enim
 eos cum sexaginta quinque annorum essent Scriptura docet.
 Præterea si nullus attigit millesimum annum, & computatio sit
 per menses nullus ad nonagesimum octauum peruenit, cum ta-
 men hodie quam plurimi centesimum, & vltra excedant, præci-
 pue cum menses tot dies obtinerint ac nostri, vt cap. 7. Gene-
 seos patet, vbi fit mentio de 17. 27. & aliorum dierum mensium.
 vt æquent menses illi menses nostros, imo dies quos numerat
 Moses.

31 Moses dum diluuium narrat in sexcentesimo anno vitæ Noæ,
 sunt trecenti sexaginta in illo anno, vt anni eorum; sint compa-
 res nostris, etiam si Aegyptiorum, & aliarum Gentium, non sem-
 per pares nostratibus exiterint, Ecclesiæ vero semper æquales.
 Hic enim vita terminus & perscripta lex, quæ ad summum lege
 ordinaria centum est & viginti annorum, hominibus, infligitur,
 32 in pœnam patris sceleris, & culpæ commissæ, eo loci statuitur,
 nam etsi rationis animus animaque nostra in mortalis & æterna,
 perfectior & altior natura sit, omnibus alijs formis, quæ materia
 perficiunt & exornant, propter suæ substantiæ præstantiam exi-
 stentiam durationem & esse, meliusq; multo quantû agitur for-
 33 mæ ratione, & excellentia virtutis, possit hæc omnia subiecto im-
 pertiri, quam reliquæ alix (aduc de cœlesti sermone facto) & si
 ex formæ ratione & perfectionis præstantia longissimam vitæ
 productionem causare posset hominibus, tamen ex adiunctis sup-
 positissq; rebus, quæ ad integram hominis rationem exiguntur,
 relicto homine naturæ viribus, breuiorem vitam impertit
 quam forma cœli plurimorumq; corporalium mobilium, quibus
 duratio maior conceditur & longior. Cû enim homo sensibilis-
 simus constitutus sit, vt eius intellectio quæ ex sensibus est, perfe-
 ctius fiat & sensus tanto sint perfectiores, quanto organa eorum
 facilius alterari possunt ab obiectis & pati, necessum fuit homi-
 nem passibilissimum esse minusque duraturum, vt altius exerce-
 ret intellectiõnem, quo ex adiunctis breuissimæ durationis est,
 qui ex animæ perfectione longèbus magis multo foret, secun-
 dum supernum eius substantiæ gradum cœlo, & alijs. Esset ergo
 homo genusque mortalium productoris multo vitæ adhuc na-
 turæ viribus siliqueretur, & si natura non æternus, quamquam
 anima æterna & immortalis consistat, ob scelus vero & culpæ rea-
 tum, dies eius, quæ adhuc ad naturæ potentiam si conferrentur
 plures essent quam centum & viginti annorum, in pœnam deli-
 cti hoc breui durationis termino arctantur, vt pauiores multo
 quam alioqui per naturam essent, commissio scelere, superfuerint,
 in constantiores & leuiores vmbra fugatiores, illius cuius vita,
 & duratio nunquam finem habitura esset ex dono, si non esset ip-
 se sibi excidio ruinæ & morti, qui & si natura mortalis, adhuc in
 statu innocentie & integritatis esset, numquam tamen foret mo-
 riturus ex priuilegio & peculiari irrogatione, quoties subditus
 esset

esset ipsi suo summo cõditori, erat enim homo materiæ passibilis
 & anexæ priuationis, eo in statu non secus ac modo, post lapsum
 vero nõ mortalis solum, sed moriturus extitit, mortuus imo ea
 34 die qua transgressus est Dei præceptum, vitam enim gratiæ amisit
 factus filius iræ, ex quo morte, mori cepit, eamque die, subuersis
 omnibus peruersi imo. quo est dictû ibidẽ, morte moriemini, Ge-
 neseos. 2. ex delicto morte parata animi, & mori perpetuû corpo-
 ris a die quo nascimur, nostrum omnium incurfatu causarum cõ-
 tinuo alterantium nos de quo infra, suæ ergo naturæ si linqurer-
 tur longioris esset vitæ cõmissio aduc crimine quam est modo pœ-
 na imposita solum centum & viginti annorum in crescente cri-
 mine amplius & malitia dilubij tempore, est enim ea animæ per-
 35 fectio, vt plus multo eius vitæ posset produci quam modo porri-
 gitur ob delictum, mors enim ex peccato & vitæ breuitas conti-
 gere, sensere id antiqui omnes qui excellentiam virtutem animæ
 & dotes cum contemplerentur eam nostræ vitæ durationem mi-
 norem, quam pro tanta animæ nobilitate lachrymis deplorabant
 laborem & miseriam humanam quo Hypocrates vetustissimus il-
 le aphorismorum, .i. in hæc verba prorupit. Vita breuis ars lōga
 &c. Quod hominis mirabilem structuram & cõpagem si attēdas
 breuissimo termino durationis circumscribi inuenies vt ars lon-
 ga sit qua ea debet indagari natura mirabilis vitæq; non sufficiat
 mortalium breuis tanto operi inuestigando Iudith. 7. Finis nos-
 ter breuis Iob. 14. Homo natus de muliere breui viuens tempo-
 re repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, & contēditur
 & fugit velut vmbra. & 16. cap. Breues anni nostri transeunt. Ec-
 clesiast. cap. 10. Omnis potentatus breuis vita. Paulus 1. ad Corin-
 7. cap. Hoc itaque dico fratres rēpus breue est. Ommitto Ethni-
 cos & gētium autores, qui perpetuo eiulabāt hanc summā vitæ ho-
 minum breuitatem. Et si non me lateat Antiquorum vitas, natu-
 re viribus, post ruinā, & lapsum pœna aduc imposita & stabili-
 tate, lōgiores fuisse nostris eosq; lōgæuos magis ob prouidentia pecu-
 36 liares fines cū hæc sit promulgata lex quæ, tamē & fert epicheias
 eodem legis principe dispēsaute at breuiatur amplius & amplius
 cõtinuo magisq; & magis vt eo malitia venit mortaliū vt mors ve-
 nit crimine iustitia enim vitæ lōgæuitas, quasi vlciscatur natura
 vindicetq; suū summū cõditore cõtinuo, sēperq; indeterius labaf-
 cat, tū quod post diluuiū Oceanū omnia corruerit, & inquina-
 B uerit sal-

uerit faldedine aquarū, vt terra quæ prius pinguis, fecundissima feracissimaq; erat, postea sterilis & corrupta, post inūdationē cōstiterit, vt fructus aferat minus salubres, minusq; alimēti cōtinētes, illudq; debilius & lāquidioris substantiæ, tū propter inglubriē & voracitatē luxumq; nostrā tēpestatis hominum, ciborumq; varietates & misturas, quod & sentit Oratius vbi dixit. Simul absis miscueris elixa, simul cōchilia turdis. Dulcia se in bilē vertēt, stomachoq; tumultūlenra feret pituita. Et ob inscitiam notitiæ naturalīū rerū, quæ cū semper indererius abierit ab Adamo, minus quibus vitā possumus tueri & seruare Callemus & tandem quod quotidie labascimur & deficiamus magis, à perfectissima structura formatione & tēperie, quā nostri primi fueri nacti cōditores. O-
 37 mitto scelicissimos syderū aspectus factos primo mūdi exordio, à quibus semper deflectūt cœlum & astra, valde enim bona perfectit omnia artifex ille summus. Ad pensum ergo redeunt, merito ignoratur via viri in adolescentia qualiter via viri & eius quī iā vir est cōsilio & prudentia, in adolescentia sit leui, & fallaciū q; percurrat vir adolescentiæ iterum, ignoratiæ, & insitiæ plenā, qualiterq; repuerascat & adolescat vir iterum, dubitat, & est ambiguus de via qua viri in adolescentiā redeunt, via viri ab adolescentia in virilitatem est, quo ergo modo est via viri in adolescentiā, quæ necessario est post adolescentiā, & illa post habita in virū tendit & virtutem virilitatemq; integrā vt via omnis post terminū est à quo sinit, excluditq; vt incōpōsibilem illū a quo incipit successio & motus, via omnis an pōt vir in adolescentia cōstitui eius vè via, cōcta semel per naturā an recrudescere possunt. Marū raq; in matura fieri, quādo vba semel facta matura, & integra, iterum agrestia & in matura redito, quis motū in termino a quo, aut per motum productum, viā vè viri in adolescentia, virosq; de generare in adolescentes, cognouit vnquā & quos viros fortes, prudentes integros maturos frenes fuerat expertus postea molles, furiosos, præcipites corruptos acerbos, impudicos, & amētes, si videat & in adolescentes permutatos nō obtupefcat & mirabitur. Est varijs rerum, varijs adolescentia obnoxia & adolescēs æger infirmus, ægotās, morbis corporis, & animi paratus, quo & ægotātes adolescentes dici cōsueuere, Job. 20. cap. Oīsa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluerem dormiēt. Suc-
 38 currit adolescentiæ morbis, ijs Eccles. 11. cap. Latere ego iuuenis in ado-

in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum, in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs cordis tui, & in intuitu oculorum tuorū, & scito quod pro omnibus ijs, adducet te Deus in iudicium, aufer irā à corde tuo, & a moue, malitiā à carne tua. Adolescentia enim, & voluptas vana sunt. Talis est adolescentia moribus pudicis & frenatis. Adolescentibus promittit Deus reducere in iudicium in mentem, quod sint amētes, & furiosi. Plato dialog. 4. de republica eis dē vitijs adolescentes infestari lōgissime edocuit Arist. 2. ad Theophrastem cap. 6. & 7. Tū Ethicor. 3. Galen. lib. quod animi mores corporis temperaturā sequatur. 4. & 5. cap. Poetæ & Rethores. omnes horum verō morborū, si curationē desideras extat Ecclesiast. cap. 32. his. Adolescentem loquere in tua causa vix, si bis interrogatus fueris, habeat caput respōsum tuum, in multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & querens, in medio magnatorum nō presumas, & vbi sunt senes nō loquaris; deniq; in sua aduc vix loqui permittitur adolescentibus, in aliena prohibentur profus, & in propria aduc si bis interrogentur, vt respōsum caput habeat: caput adolescentis senex est, ducūt enim senes adolescentes, vt caput mēbra, gubernat, & regit, habeat ergo caput in senē, sciscitetur senex, vt respondeat adolescens, bis inquit interrogaris, vt quasi coactus dicas, neq; enim licet adolescentibus respōdere vt senibus semel disquisitis, docti iā larga rerum experientia, bis imo interrogetur iuuenis, vt à senē quasi ex capite respōdeat, cōpulsus quasi, & victus nō solū ex officio disquirētis, nā, hoc senuum est. Nec quod Geneseos. 3. cap. dicitur serpenti super pectus tuum gradieris (de quo cap. 4. huius libri lōgius) facit serpētes gressiles, imo sunt natura reptiles vt mō-
 39 strauimus, nō gressibiles, gressus enim solum impertitur quibus in sunt pedes. Quo dixit Cicero loco allegato. Animalia alia gradiendo, serpēdo alia ad partem accedunt, seiungēs reptum aggressū, serpētibus reptum impertiendo gressum pedestribus, Genesi enim cōmūiter gradiri accipitur pro eo quod est quouis modo in gradus ire, siue pedibus, siue fecus, est gradiri in gradus ire ultra scilicet progredi, gradiri, striete vero, nō gradieris imo repes. Ironice satis dictū est serpēti gradieris super pectus, cū gressus supra pedes tantū sit, & reptet supra pectus solū, est gressus alijs animatibus perfecti motus, supra pedes, est tibi supra pectus, & cor, gradiri enim tēstati superbia dolo, & inuidia in gradus ire & augmētū in celū cōfcedere, at repes ideo gradieris supra pectus, retrocedes in penā delicti nō ultra ibis sursum, quin potius supra pectus deorsū, sumisso cap. re-
 40
 B 2 prabis per-

ptabis perpetuo. Serpentes ergo huius rationis sunt Graecis *εἰς τὸν*
breis Nachalch, serpens, reptare, raptans, repens, latinis.

De serpente scriptura sacra.

CAPVT III.

41 **G**enefeos. 3. capite sic dicitur, sed, & serpens erat callidior
cunctis animantibus terrae quae fecerat dominus Deus,
& infra eodē capite. Quia fecisti hoc maledictus es in
ter omnia animantia, & bestias terrae, super pectus tuū
gradieris & terrā comedēs. cunctis diebus vitae tuae, inimicitias po-
nā inter te, & mulierē, & semē tuū, & semē illius, ipsa cōteret ca-
put tuū, & tu insidiauēris calcaneo eius. Vbi execratur obomina-
turq; Deus serpētis astutiā punitur maliā fraudes cautelam. At
Matth. 10. cōmendatur maxime & extollitur ijs. Ecce ego mitto
vos sicut oues in medio luporū, estote ergo prudētes sicut serpē-
tes, quibus difficile satis sese offert illud. Cum varia adeo, & inter
se desideria sint genera serpētium, vt dixerit Isidorus. 12. A Eth-
mologiarum. lib. 4. cap. Tot esse dolores, quot colores, tot colo-
res, quot genera, tot genera, quot venena (vt elucescet postea) quis
fuerit serpens ille qualis vē, qui Hæuam seduxit, qualiterq; illi in-
42 sidias parauerit. Tum quomodo cohereant, quae his locis scriptu-
rae dicuntur. Vltimo cum serpentes vt nec alterum aliud brutorū
animantium, verā possint obtinere prudentiam, cum hac rationis
practicae sit virtus, partis scilicet animae rationis actiuae, vt facti-
ue ars, ratione carentibus quomodo impertitur. Est prudentiae pro-
portione medijs & finis inuenire, cognoscere iudicare, quod cum
rationis quid sit, proportio quae ad rationē spectet, genusq; omne
sensibilis excedat, quae precise sensu viuunt necessario prudentiae de-
stitui videtur, loco cuius sagacitas inest pondus quodā & naturae
instinctus quo operantur nō omnia sed quaedam, aut in quaedam
aguntur perfectius alijs ratione carentibus; nō tamē omnia, cum
nō sit eorum omnia cognoscere, sed solum illa, quorū est suscepti-
bū organum corporalis naturae prudentia enim prauidet omnia fu-
tura, praesentia, ac praeterita. Tum circumstantias, tū actus, nō quae
43 dā, & quaedā nō, alias errasset prudēs in ijs aduc in quibus agit pru-
dētē, si opus deficeret aliquo nō cognito aut visso, si omnib⁹ solu-
ri uideri praeuenire nō posset, quae ad actū spectat: homo ergo solu-
tus organo superiori animae parte agit prudētē, quo & premiū,
& poena adest rationali naturae, hinc alijs deest: hinc se mouet libe-
re solu-

solus organo nō naturaliter organo aligatus; ex se agit, media eli-
git, intēdit finē, cū finis rationē cognoscat. Est eius omnia ordina-
te in debitū finē, cuius est omnia cognoscere & omnibus vtī, vt
opus perfectū sit, & nulla ex parte deficiat. Ecclesiast. is. Reliquit
illū in manu cōsilijs sui. Alias defraudasset naturā iustissimus opī
ifex, aut illā cōdidisset in cōcinne sapiētissimus artifex, si debitū
44 eiisdē modū violasset perfregisset: pleraq; alia oriūtur dubia ex
hac litera enarratione, (infra de natura serpentis facto sermone)
serpens anguis, coluber, generali & cōmuni significatu, nō hęc aut
illa serpētium genera perscribunt, quae sunt varia & disidentia sa-
tis natura, omnia vero in distincte, & sine exceptione aliqua no-
tant & exprūunt: synonymia quaddam, largaque significandi li-
centia, dicitur enim serpens quia humo sapibus serpit, quibus oc-
culitur fugiens & latitat, non se erigit gressu. Anguis vero quod
in angulos cadat & nō recta interim dū mouetur: voluitur enim
& circumvoluitur oblique, plicatur & complicatur orbibus &
spiris, tum anguis quod in aquis degat & non terris solum, neq;
enim in aquis in meris suffocantur illi. viuunt imo, quasi ancipitis &
amphibiae naturae, vt pleraq; alia terras & aquas incolunt: nō mi-
nus coluber serpens omnis vocatur, quod colat umbras, docuit
Isidorus loco citato, ex A Ethimologijs cap. 4. Plinius lib. 28. cap.
4. vbi draconē A Esculapio dicatū vocat anguē, & reliquos om-
nes venenosos serpētes itidem Hieron. ad praesidiū idē, et si in scri-
ptura sacra serpens & coluber in exēplum trahatur, anguis tamen
45 nomen subiceatur vt moneremur maiori animantis malitia, frau-
de & cautellis, nā abdit et oculi umbris locisq; obscuris & abditis
vt latēter irruat dolosus & fallax quae colubri importatur nomi-
ne, capite corde pectore & ventre terrena pterere rebusque fuga-
cibus asigi terrenis & leuibus, corde hac praemere amplecti, & cir-
cumvolitari. per hęc, quae nō nomine serpentis notatur, deteriora sunt
multo, quā in angulos cedere ex vitiosa corporis cōstitutione & na-
tura. illo enim malitia mētis significatur, hoc vero solum corpo-
& propria nominis significatione serpens coluber anguis, vulgare
nostrū & cōmunē anguē cucumerē dictū (quod colore, & figura
46 orbibus & spiris illū amuletur) tā terrestrē, quā aquatilē anguē cō-
signat; Serpens ergo absolute & sine addito (anthonomasia) & vi a-
nalogie, propter cōmuniā & vulgare eiisdē naturā, tā in scri-

tura sacra quã apud gentes tritum nostrũ notũ fatis cõmunẽ au-
guem colubrum experimit. Plinius libro. 8. capi. 14. maximum
fuisse extrinctũ Serpentem anguem à Regulo Imperatore in bel-
lis puniẽtis, circa flumen Bragadam refert, quẽ figura, colore mo-
tu, & alijs suader anguem fuisse Virgilius. 3. A Eglogorũ sic ceci-
nit. Frigidus ò pueri fugite hinc later anguis in herba. Quoties
vero de alijs serpẽtibus sermo incidit, cũ addito illis aptatur hoc
nomẽ, atros enim vocauit reliquos serpẽtes viperas, aspidas, dip-
sadas hæmõgras quorũ dixit Virgilius Georgicorũ. 1. Ille malũ vi-
rus serpẽtibus addidit atris, &c. Tũ. Genesios. 3. de serpẽte absõ-
lute dicto sermo textitur, & Numerorũ. 21. dũ de dipsadeet scõrpio
47 ne vipera, & Regulo sermo erat, semper cũ addito nominatur ser-
pẽtes, vocat ignitos, vrẽtes, & flãmicos, flaturq; adurẽtes; cõstat ca-
pi. 8. Deuterono. & 10. Apocalyp. vbi Draconẽ serpẽtẽ cũ addito
appellat. Absolute vero, & sine addito dicto serpẽs, est vulgaris no-
ster anguis & coluber, omniũ vero ea est cõmunissima natura, vt
perfidii illiberales, superbiq; sint docuit Arist. 1. de historia anima-
liũ cap. 1. Isidorus. 12. A Etimologiarũ. cap. 4. cũ Plinio, & A Elia-
no locis aductis, genus omne serpẽtiũ calidũ dolosum, astutũ, no-
xiũ, plus minus vè est dixerat de serpẽte spiritus Deus, Genesios.
3. sunt sanguinei vt plurima alia animatiũ genera. & vt genus pi-
cium, imo sanguinis & lactis auidissimi, quæ dolose suggunt &
caute, alijs neglectis, cõtulit cũ piscibus serpẽtes Arist. de partibus
cap. 11. Est animal cortice intectũ serpẽs, magnus præcipue, cuius
squama sit cortex, cortex crusta, crusta testa, testa tandem durior
osse euadit. Nullo modo euariat serpẽtiũ genus interfese, omnia
simillima lacertis obtinẽt, terrestribus. Oviparis, interna externa,
prona supina: quo dixit Arist. 4. de partibus cap. 1. & 2. de historia
cap. 17. si pedes lacertis demas, & lõgitudinẽ addas, lacertus fiet
48 serpẽs, si addas serpẽti & cõtahas serpẽs fiet lacertus. Inquit enim
est serpẽs lacertus expe productus longius turpius habet omni
animati caput, nã cum sit caput sursum ex natura docuit. 2. cõelij,
c. 2. Arist. de cõmuni gressu, & motu animalũ (mirabile dictũ,) in-
ter omnia animatiã oritur serpẽtibus, nõ solũ sursum latiori, &
ampliori corporis parte, deorsum imo etiam, strictiori & caudæ
infami secessus loco, vt sit multoties capitatus vtrimq; solum
hoc animans, docuit de Amphibena serpẽte, Nicander intheria-
cis, Galenus de Thesiaca ad Pisonem. cap. 4. Auicena lib. 4. sen. 6.
tract. 3.

tract. 3. cap. 41. quem vocat bis salietem, nã cum polleat capite v-
trinq; mouetur, & salit ex vtraque parte æquæ facile, hinc & il-
linc. Lucanus lib. 9. & grauis in geminum surgens caput Amphisi-
bena Arist. 4. generatione animalium cap. 4. Actius, Paulus, Dia-
corides. A Eliannus, Rhodiginus Oppianus, Solinus cap. 30. poli-
storiæ. Cum ergo caput & sursum altior animantis pars, deorsum
obsceno oriatur excretionis loco, quod erit turpius animans, te-
trum caput venenosum infame malitia plenum, fallacia & dolo,
quod nõ erigitur supra collum, carent collo serpẽtes, humeris &
armis sine medio inferitur. 1. de generatione animalium cap. 7. vo-
luuile nimis caput, incõitans liberum incertum, vagum, nullũ a-
nimas sic volutat caput ante, & retro, sursum & deorsum, ad dex-
49 teram & læuam, ac mouet serpens caput projicit retro humeris,
æquat & scapulis, vt destitutus capite & mutilus videatur. 6. de
historia cap. 4. & 5. Arist. Habet vertebrae flexiles nimis, Carthila-
ginosas, ductiles, vt facile circurreret caput, & vertat ingirũ vt cũ
prolixum corpus & longum, euolui nõ possit facile retro subit-
to & celeriter, caput verteret & in circulum agat, vt in commoda
fugiat, præuissa, capite moto liberrimo. Eo loci Arist. toti hæret
pectori cordi confusum nimis, nõ supra totius vniuersam rem-
publicam constitutum digniori sede, imo confusum cum illa, &
inordinatum, caudam supra caput constituit eleuat & secus atq;
animal omne subdit caput caudæ, vitiosæ parti excrementotum.
Est caput duplicis gustus, triplicatæ linguæ bifidæ & diuisæ, dimi-
dij visus, acerrimi & oculi auditus, potentissimi & abditii olfa-
tus, tractus mollissimi, venenosum inconstans, ossibus structum
debilissimis, exucce exagat, dentes exertos obtinet peruersos, ad-
duncos, cauos caninos quos exeret illico, occasione quabis, mina-
tur illis fallacia, & dolo, vt lingua ieciat nõ dentibus quos ostẽ-
tat primo, vt cum distortos & euersos videat, nõ timeat animal,
& lingua imperiatur cuius non timet Arist. 2. de partibus cap. 17.
& 2. de historia, 17. cap. Lingua acrior multo, & perniciosior, quã
to senior & antiquor extiterit serpens, aculeo indurato temporis
tractu maledicentiæ icon, quo sunt peruersiores seruiore, a quo
Plinius & reliqui accipiũt: caret naribus formatis, deformecaput
turpe & obscenũ, mutalũ auriculis, difficulter nimis respirat, nariũ
defectu, quo caret spiritu & motu, & scõ inordinato viuit, spiri-
tuũ defectu, oculos peruersos ad latera possidet, quorũ nõ coenũt
simul visorij radij, vt videat simul eadẽ, vno imovidet oculo eadẽ

rorue vt videt inuidus, si vtriusq; duplicata videt, quæ expectat se-
 mel in alijs, quæ in se simplicia. & minora, inuidiæ more, in alios du-
 50 plicata, & maiora 17. de historia. Philosophus, quo Eccl. 25. sic dici-
 tur. Nô est caput nequæ super caput colubri, dicitur pater quâtû ad
 literalem expectat sensû ad spiritum infra, viscera eadem serpen-
 tibus omnibus, eiusdè rationis cõfata, lōga indistincta, angusta,
 pingua, adspōsa: longā propter lōgam figuram corporis dissimil-
 lima ab omnium animantium visceribus, maiores femina potē-
 tiores hoc genere maribus deteriores veneno 3. de historia c. 1.
 Plinius, cap. 62, & 66. lib. 10. Nicander intheriacis Aelianus; So-
 51 linus cap. 30. Respirationis via quam asperam. Trachiam ve-
 camus arteriam canamq; palmōnum, gula Esophagus via alimē-
 ti his, longissima ad sunt, at gula longior, cuius caput vocatû la-
 rinx, sic gula immergitur, vt sub lingua appareat dissitus caret
 Irigula monstruosum nimis, solum sibilum formât orificio larin-
 gis; est lingua tenuis, longā, bifida, tripartita, atra, capillamentis
 quibusdam discissa, eodem loco Aristoteles à quo Plinius lib. 11.
 cap. 37. qui diuisionis modus nulli alteri contingit animantium:
 cor renis figurā diuisum est, non decumbit inpectus microne,
 aut cuspidē, vt porrigitur omni animanti. Est longum exiguum,
 hæret extremis asperæ dicitur arteriæ. Pulmo post illum simplex
 vnus solum lateris, alæ vnus, prælongus, fibrosus plenus fistulis
 longo intervallo, à corde dissitus, exiguus licet rotundus vt lacer-
 ris inest. Longum iecur simplex & debile, vesica bilis aquatilibus
 serpētibus est iecori anexa; terrestribus intestinis, veteri similis vē-
 tri auium & pisciū ventri simplex & vnus, supra Aristoteles, Pli-
 nius, & alij, docet dissectio: instrumentis propagationis naturæ;
 a lacertis dissentiunt, reliquis consentiunt testes obtinēt Lacerti;
 serpentes secus, quorum vice meatus possident. quibus profluit
 semen, qui coeunt in vnum, more piscium. Oua pariunt non se-
 creta aut seiuncta, coniuncta imo complicata, & vnita monilis
 instar, quæ hoc anno exponunt excubant sequenti, primo de
 generatione, cap. 1. & 2. cap. 17. 5. de historia 34. vuluam habet di-
 uisam, duplicatam, tenuem, longam nimis, occasione cuius, mon-
 stra in hoc genere rarius contingunt, natis vero ortu, contra pu-
 tredine ortis, quod semina semiformata non coeant longitudi-
 ne vuluæ, separata & seiuncta. 3. de historia, cap. 4. bifidam obti-
 nent auium instar infra septum consistam nexam spinæ vuluam
 3. de hi-

3. de historia, cap. 1. in summa serpens amulatur aues celi illisque
 emulatur superbus & inuidus, longam figuram corporis seruat,
 auium modo longā, non secus ac serpens antiquus Apocalypsis
 12. ipsi inuidere est ratus natiræ autorem, Isaias. 14. Quomodo
 cecidisti de cælo Lucifer qui mane oriebaris, corruisti in terram, 53
 qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, in cælum cõ-
 scendam; super astra Dei exaltabo solium meum; sededo in mon-
 te testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinē
 nubiu, similis ero altissimo. Veruntamen ad infernum detrahe-
 ris, in profundum lacu, lacu dixit quod lacus paludes habitat im-
 mundum animal serpens supra ex Iob diximus, caret auriculis du-
 ritie cutis impedito ex ortu, non vt aues, quibus aurium materia
 in rostrum vtile nimis conuertitur, sed caret auriculis duritie,
 & contumacia; resistentia & inobedientia nature, quo suos au-
 diunt intra se factos sonos, externos minus aurium defectu. Pal-
 pebras continent breues quarum superiores non mouent, vt nec
 mouent aues, præter columbam quæ vtraque coniuert Aristote-
 les 2. de partibus, capite 13. & aues procerissimi volatus: interio-
 ri coniuert solum serpentes non niſtantur, cum niſtentur aues
 aliquot, vt Bubo, & Aſion, membrana ob orta ad oculorum an-
 gulum minorem, cutis duritiæ deficienti serpētibus illa, aues vi-
 su acutissimo egent, quo pollent cum cibum queritent terra,
 aqua, & aere quibus est opus visu diaphanis, serpentes olfatu ac-
 certimo, cum subterranea in habitent ac si fugiant lucem qua-
 runt latibula, latebras, foramina terræ 9. de historia, cap. 27. non 54
 mouent in latera inferiorem maxilla, & hanc solum mouent sur-
 sum & deorsum, in mota superna, vt aues & pisces, præter Cocco-
 dilum & Phitacum, & scincos terrestres cocrodilos, quorum co-
 trodilus supernam agit inferna quiescunt. Phitacus vtramque li-
 bere euoluit & Cocrodilus scincus dicitur, mouet omnia reliqua
 animantia in latera infernam, superna quiescenti, quorum omniu
 est natura communis, vt iam patet supra 1. de historia cap. 11. 3. c.
 7. cuius reddit rationem Arist. 4. de partibus 11. cap. Nā quibus
 dentes ad sunt motales, ijs motus maxillæ in latera inest, vt soli-
 dos cõtinuat cibos, cõtinuat vero terrestria solide s animantia,
 sunt solida alimēta terræ naturæ, serpētes suctu aluntur rebus li-
 quidis, sanguinē, herbarū, succis, ingeruntq; solida solū nō masti-
 cata, sed comminuta suctu, & pressione oris attrita, gliscunt en-
 55

niculos integros, comminutos tamen, tritos, quorum succo, intus aluntur solo, reliquis alijs ex pullis secessu, quo non ore manducant maxillarum motu, nec conficiunt cibos, nec manstant, solo sustu, imo succu elliciunt, & hoc solo vtuntur, ideo non masticant in latera: vesica desituuntur vt crustata omnia, excepta Testudine qua cruste impedimento & duritiæ non exoluit excrementum humidu. ideo eger vesica in qua colligatur 3. de partibus, c. 8. habet Testudo sanguineu pulmonu fungosum & calidu, vrgetur siti, & incendio, bibitq; nimis vt non dissipato potu densitate testæ, vesica indigeat in qua coacerbetur excrementum illud, illis enim impertitur instrumentum hoc, qua vtuntur potu, quod sanguinea sint, & pulmonis calidi quo incendio flagrant, vt largè ebibant, vertitur in squamas piscibus, implumas auibus, incutem, & custram, serpenticibus, excrementu aqueum, ideo, vesica eis deficit quod minime bibant, in hæc dicta couerso potu, alioqui pauillo 8. de historia cap. 4. lætius absoluuntur a coitu, omni alio animanti, sic coeunt vt mutuo complexu, vnum corpus biceps appareant corpora duplicantur nimis, vt cum exigua corporis parte sui expleant, venem corporis prolixitate inepti, & membris quibus amplectentur destituti agilitate corporis resarcire nitantur defectum, complexu mutuo se se obuoluentes plicaturis & orbibus 4. de partibus cap. 13. Hoc genere animantis, quo nullum est in omni natura deterrius aut execrabilius nullum perniciosius infestius ve homini, veneno & moribus, hoc Dæmon vtitur & abutitur commodius, detestabili forma & formidanda, cogente Deo, vt communius eo vtatur, vt moneamur natura animantis de abdito & simili moribus Dæmone occulto & lætè in vera natura animantis, quo serpenti ingressus seduxit Patres Geneseos 3. Et apud gentes Draconibus vsus idolatriæ & anguibus de quo inferius & de animantibus alijs quibus abutitur. Dracoque dictus est Apocalypsis 12. & 20. cap. Et serpens antiquus coluberq; locis plurimis Scripturæ sacræ & per naturam huius, veramq; historiã dantur plurima intellegi, sensu mystico de aduersario Dæmone, vt per visibilia, in visibilia possimus conspicerè, & admodum execrabilis illius, naturæ veneno & perniciæ, Dæmonis conditiones intelligere, & percalere possimus, quo antiquissimus nos est pictoribus, dum rucnem Luciferu de celo depingunt, suosq; sequaces serpentina forma eisdem induere, imo gentes qua Deum ipsum verum, modo Iouem,

Iouem, Saturnum modo, vocitabant, ob diuersa munia, qua circa homines gratissime exercet, ob clementiam, & pietatem rati sunt dum de celo deturbabit Dæmones, & spiritus sibi molestos, in serpentinæ formas commutasse, serpentiumque figuras reddidisse; vt Pherecides sirus tenet, libr. 1. i. cap. & extat apud Valerium Maximum, lib. 1. cap. 8. qui referunt Luciferu Demonu principè, de celo pulsum, Ioue, formã serpentis suscepisse, dictumq; ideo fuisse Ophioneum, id est serpentium græcis. Vsus est Dæmon serpente non solum hoc loco Geneseos 3. verum & Danielis capite ultimo, apud Chaldeos, per Draconem serpente de consultis responsa reddens, & post Christi aduentum, vt notat Epiphanius aduersus. 17. heresim, serpens fuit, quem consulebant antiqui, quasi authorè scientiæ boni, & mali omitto dracones plurimos, & serpentes quibus est vsus dæmon, inter gætes, vt historiæ testantur plurimæ, cur vero hanc formam subierit hocque animantium genus, & an solum hoc infra, cap. 6.

De his qua sensu literalis, & mystico ex serpentis historia elici queunt.

CAPVT III.

Geneseos 3. capite hæc contineri diximus. Sed & serpens erat calidior cunctis animantibus terræ, qua fecerat dominus Deus, &c. Dicitur est serpens quod serpat humo, & quod se occultat scerpibus, vt fit Palam illo fugiente qui cum odio habeat genus humanum erectum & celsum formaq; proceræ quod erectos ad sidera afferat vultus, osque sublime, illi æmulatur & inuidet reptans & infame animas, quasi condoleat de rectitudine celsitudine & prestantia hominis, vilius & abiectius animari omni alio naturæ: inuidet illi que reliqua omnia naturæ animantia venerantur & amant, superioremq; & excellentiorem iudicant: rectitudinem ergo hominum cum aborreat, scerpes querit, viso illo quibus abditur fugiens quo & querit latebras. Cum enim homo ad imaginè similitudinemq; sui conditoris extiterit, celu versus, quasi arbor euersa, qua vitæ & alimentum de celo suscipit, superne illud inspectans (Plato dixit dialogo de natura cuius sursum, sursum est inter omnia viuètia solū, nulli alteri concessum reptilis serpens) qui prius exiterat ipsius Dei prothotypiq; hominis & exemplaris gemulus, ille qui dixerat Isaías

58 rat Isaias 14. in cœlum conscendam super astra Dei, exaltabo so-
 lium meum, satebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis
 ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Dic-
 tus serpens Apocalypsis. 12. & 20. capite, orbis seductor, draco,
 59 magnus, quod sit homo ad Dei imaginem eiusque similitudinē,
 conformatus ipsumque causam exemplarem suorum actuū non
 solum efficiētem quod referre possit vt. eius actione sit ipsi si-
 milis illique opere conformetur, est illi accerrimus æmulator in
 60 serpente. Quæ secundum suæ naturæ conditiones & leges, homi-
 nem odit, antipathia & disensu, à culpa commissa, vt animantia
 plurima per naturam dissentiant inter se, se, agnus & lupus, vipe-
 ra & aranea, mus & fel, miluus & pullus, homo & torpedo, & a-
 lia plurima animata & animæ expertia, argentum viuum & au-
 rum, sal & argentum viuum, aliaque pleraque. Propter figuræ re-
 situdinem peruersum nimis in angulos cedens & obliquum ani-
 mans, quantum obliquum opponitur recto, fugit hominem inter
 omnia animantia, abditur & sapibus occultitur terræque gle-
 bis Quo Ecclesiastes. 10. dicitur. Qui dissipat sapem mordebit
 eum coluber. Latet sapibus quibus segetes fultuntur & circun-
 uallantur serpens, tum loci delitijs allectus amenitate & florum
 varietate tum humiditate, temperie & fragantia loci, quo amant
 serpes colubri plus alijs multo. Sic fasus est Job de Behemoth ser-
 pente capite. 40. sub umbra dormit in secreto calami, & in locis
 humentibus. Serpes humidos quærit, quos inhabitat. sunt serpes li-
 mina & termini, sunt meta, quibus agros distinguunt colori, qui
 iustitiæ modo unicuique reddunt quod suum est, quibus, & con-
 tinentur propria & vitantur aliena, fures impediunt & arcent, ve-
 nustatem conciliant & pulchritudinem segetibus, instat coronæ
 & sthematis, varijs gemmis florum varietate exornata & illustris
 qui ergo dissipat sapem terminum & metam quibus debet con-
 tineri, seu rationis limina, colubro impetietur, mordebit eum co-
 luber, tum qui serpes vastauerit quibus coluber latitat occultus
 & abditus, vt in proparulo fiat & palam, qui abditus erat, scan-
 dalo imprudenter, sepe dissipato quo occultebatur icietur colu-
 bro, & eius inficietur veneno: quo psalmo. 67. præmia pollicetur
 Psalmographus facer illis, qui inter medios clericos, & terminos
 rationis & legis, inter præcepta dormiunt & requiescunt, non ex-
 cedentes sibi constitutam metam, non auidi eorum quæ ultra ter-
 minos

minos sibi præscriptos continentur, imo quasi somno consopiti,
 vel alienorum non reminiscuntur, vel quasi somnia vana, & fu-
 gatia reliqua diiudicant. intermedios clericos edormiūt & requies-
 cunt, quo subdit eo loci penas de argentatas columbæ eos habi-
 turos, quibus possint altissimos volatus ad sidera vsque edere, vt
 colubæ quæ alas argentei coloris sunt nactæ, plus alijs multo per-
 uolant Aelianus lib. 3. cap. 43. & 16. cap. 2. Arist. 5. de historia, c. 62
 3. liuidi coloris argenti quasi subacti & malecolloducti Colum-
 bas, fortes esse, & consistentes suiq; iuris edocet nonq; facile à vo-
 latu desistere, nec in maceria posse contineri, tenent Plinius & 2-
 63 lij & posteriora eorum aurea promittit, postrematam scilicet,
 & vitæ finem autem incorruptibilem æternum. Reddit serpens
 colorem terræ cui heret & figitur processu tēporis, alimenti vsu
 cuius sic æmulatur colorem vsus terra vice alimenti, vt a suppo-
 sito sibi loco difficulter nimis discerni possit tēporis tractu, vti-
 tur enim terra, in alimentum inter alia quæ vocat obscenum hoc
 animans, inter animalia cuncta docuit Arist. 8. de historia, capit.
 4. Plinius lib. 8. cap. 23. Galenus de Theriaca cap. 4. docet imo spi-
 ritus Deus per Isaiam, cap. 65. vbi prospera enuntiat Iudæis de
 Christo venturo his. Lupus, & Agnus pascentur simul, leo & vos
 comedent paleas, & serpenti puluis panis eius, lupi, rapaces tyra-
 64 ni, Gētiles cum māsueris agnis Dei, populi Iudæorū, qui Chri-
 stum iam venisse credidere in eius aduentu, simul pascentur cœ-
 lesti doctrina, Christi ore prolata, tum Christicolæ leo, filius &
 progenies leonis Christi. (cuius dicitur Apocalypsis. 9. vicit leo
 de tribu Iuda) & vos defesus populus Hebræorū veteris legis eo-
 rum, qui Christum fassi sunt, paleas comedent, & caeremonialia
 absument, vt recedant vetera, & noua sint omnia, & serpenti pul-
 uis panis eius, dæmonis alimentum & esca, peccatum scilicet,
 puluis erit, mors & infernus, quasi ad nihilum redigentur poten-
 tia Christi. Semelq; his impulsuerem redactis & nihilum. Protho-
 thypus hominis Christus, iterum formauit hominem puluere il-
 lo subacti, ijs iam impulsuerem conuersis non solum aqua in o-
 aqua & sanguine: signum vitæ quæ impertiebatur in lege gratiæ
 victuris hominibus, per illum qui est via veritas & vita, Iohannis
 14. Alias mortuis cur sanguinem erogasset, neque enim sanguine
 vtuntur vita defuncti, vt obtulit in patibulo crucis hominibus
 mortuus. Baruch 6. sic corda eorum dicuntur elingere serpentes
 qui de

qui de terra sunt dum comedent eos, & vestimenta eorum & nō sentiant. Serpētes enim cū terra vescātur lingūt corda eorū qui sunt de terra, sanguinemque vires & spiritus, linctu, molli quodā sucturerum fugatium, excipiunt & furantur Micheas. 7. desolationem prænunciāns Sion sic. Lingent puluerem sicut serpentes, velut reptilia terræ, proturbabuntur ab ædibus suis. Contingit enim serpentibus vsu nimio subterraneæ domus quam habitant, continuo linctu, ruinā & excidium sibi parare, subuersione eius, laceratis parietibus fundamenti & tecti exesis, ipsomet inquilino & àcola, non secus ac terram lingunt mortales, qui sibi vitam ex terrenis parant, sunrque sibi excidio & ruinā, terrena semper elingentes: vsque dum proturbantur ab ijs ipsis, serpentium more, ruina & lapsu, eorum quibus maxime detinebantur cum ergo serpens terra vtatur in alimentum asuefactione & vsu continuo dum illi insidet, summa cum difficultate, discerni potest & sciungi, factus iam terra quasi. Occulitur dæmon cōsuetudine & asuefactione terrenis rebus, ijs sapibus amoris proprii, quibus nos ipsos continemus & vallamus nostraque obseruamus sapibus quasi, quibus & coronamus nos rosis, floribus & delitijs, vt coronantur stulti sapientia. 2. His abditur, & occulitur Dæmon, sic is hæc rescit & insidet, vt lege consuetudinis & peccandi habitu ipsum ab his quæ expetimus, non discernamus: sic est illis communis & confusus vndique. Quo Diuinus vates ab occultis his mundatū petit psalmo. 18. dicens. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine & ab alienis parce seruo tuo; vocat aliena peccata, vitia aliorum, nostra occasione commissa, quæ etsi aliorum sint, non minus nostra reputantur: hæc serpentis proprietate, & natura potest explicari locus ille psalmi. 10. Sedet in occultis, cum diuitibus in occultis, vt interficiat Innocentem. In affluentia latet occultus serpens, florētibus sapibus insidet vt irruat callidus: & affuturus in animātia inparata & secura, allecta loci suauitate & pulchritudine. Dixit & Virgilius. Latet anguis in herba. Loco addac to sic cædit incertū animal, vt qua velit petere ignoretur protus millevolutus modis, mille nodis plicatus, pedes ad oritur primo, terræ fixus, vt nutet caput et ruat: respirationis viam intercipere tentat, simul ac cecidit animal suffocationis infert periculum, sic stringit fauces plicatus orbibus, vt viam spiritibus cohibeat, et spirationis viam intercludat. Hinc primo est aggressus Hænam pedes, primo Genescos. 3. quo dicitur, & tu insidiaueris calcaneo eiu

eius, vt capitis periculum Adami notaretur rationis & Irominis. Imo. 49. Genesis sic fiat Dan coluber in via, & Carastes in semina, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro. Pedes ergo adoritur primo, inferiorem portionem appetitum, fœmineā partem terrena magis terrestres, hac ire velle significans se vertit alio, cuius dum nittuntur animantia vitare motus, in illum incidunt est difficilis via. colubri super terram prouerborum, 3. capite. Caput & humeros colligit, & ad medium retrahit, se vitum & inferiorem simulat, subditum quasi, simul vero atque hanc explebit figuram, hoste securo ex se exit subito anterioribus erectis, deplicatis orbibus, quo incauta animantia, iam quasi victoria superba & secura, vincit & superat, summissus ille. primo de historia capite primo & locis allatis, blanditur cauda, vt ore petat vulnus inferat & mortem, vt degluriat contrahitur submittitur, & in se cædit vt in se cædat. primo de historia capite. 10. 8. capite. 4. hinc Ecclesiastici. 19. est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Hypochrasis aptissimum Hieroglyphicon & simulacrum. Sese colligit hypochrasis humeris submittitur contrahitur ex terminat faciem suam, vt videatur ieiunus & liber ab omni rerum copia. Matthæi. 6. colligit humeros, vt ingredi possit stricta quæuis, vt eum capiat arcta & stricta ambitionis & affluentia porta Isaias. 33. Possedit tremor hypochrasis. Quo se contrahunt, vt qui tremore afficiuntur contrahuntur, tremunt enim mencies & timent contrahunt se vt maiori impetu insiliant & ruant, vt qui saltant retro veniunt vt antea ultraque profiliant. Anthidotus vero contrahos venenosos, & famelicos serpentes extat Prouerborum. 13. ijs. Ne intuearis vinum quando flauescit, cum splenderit in vitro color eius ingreditur blande, sed innouissimo mordebit, vt coluber. Vocat hypochrasis vinum, & colubros quia inebriant homines, & exterminant se & alios subducunt. Hos non in vitro, inspicandos, non in apparenti ostentatione consulit Spiritus sanctus; nam coloribus figmentis splendet in vitro apparentia vt vinum splendet, at postea his blandimentis irretitos & securos mordent, vt coluber mordit, caput feriunt vt vinum, blanditijs alliciunt, at semel atque incalescunt fauoris aura tepida furiunt, vt vinū furit calefactum semel, vt coluber imperiunt, quo fouere anguem colubrū vè adagio dicimus vulgari, nam tremet frigidissimum animal, prius instigatum frigori.

gore quoalget natura forum postea exeret orbes cineritios & fundit venenum. Nulli animanti blanditur coluber, nisi quæstus causa, aut fallendi animo, inuidus supra omne animas, hincristis inuida duobus eroditur anguibus, est illi cibus inuidia ipsa, vident omnia duplicata aliena, si vtrisque inspiciant oculis simul, cum non coeant in vnum conum visorij radij, quod ad latera cõ fideant ijs oculi, secus vno oculo aspiciunt totue & inuide, quasi videre nollint vno oculo inspectant, sic inuidi aspiciunt 2. de historia, cap. 17. à quo Plinius & Aelianus. Hominibus prodesse nollens illiberale & parcum, senecta se se exuit occulte hoc animal locis abditis hirsutis & hispidis, scit eam vtilem esse hominũ morbis, quibus ille dissentit natura. Est callidior omni animanti versutior sagatior Geneseos 3. Nam cum vulpes reliquis omnibus alijs animantibus sit callidior & versutior, & hac sit astutior 70 serpens omnibus terra animalibus callidior erit, quæ omnia fecerat Dominus Deus (dicitur ibidem) docet Aristoteles 9. de historia animalium capite 1. serpentem sic adulari vulpi, sic illi blandiri, vt & amice viuant, & sudore vulpis vescatur impudicũ animal. Est vulpes omnibus callidior alijs 1. de historia cap. 1. Ieremias imo 5. Trheenni. sic propterea mestum factũ est cor nostrũ, ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperit vulpes ambulauerunt in eo. Vbi vulpes vocat callidos AEgyptios qui sanctam desolarat ciuitatem. Sunt AEgyptij vulpini serpentinique homines fallaces, fraudulenti, inquieti, in cõstantes, superstitiosi, versuti, quos modo vocamus, Gitanos Hispano idiomate, callidum à calore dicitur ab actiuitate & energia agendi calidum enim & callidum, actiuum est in omnem partem distincte indistincte noxie & innoxie, quo Galenus lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur capite 3. & Arist. lib. 1. de physiognomia calidos loquaces vocat inconstantès, in opinionibus varios inquietos AEgyptiorum more. temperamento enim calidi, multoties loquuntur, affirmant, narrant, solum vt cor refrigerent partium motu percussione aeris facta. Appellauit Christus Herodem vulpem, Lucæ 13. fraudulentum, & dolosum hominem malitia plenum fallacia & dolo. Est ergo serpens callidior cunctis animantibus terræ, terræ inquam, non celestis hominibus, nam sancta astutia maior serpente, & Dæmone inest sanctis, & iustis, cum serpentem superent, illudant, irrideant: petitur hæc

tur hæc sancta astutia, & iusta simulatio prouerbiorum primo ijs vt detur paruulis astutia. Vbi Salomon fatetur prouercbia struxit se vt nos erudiret paruulos, tum vt paratos redderet astutos, & cautos, contra astutiam & calliditatem serpentis Ecclesiastici. 1. Radix sapientiæ cui reuelata est & astutias illius quis agnouit: id est cognitionis Dei principium radix, qui est finis omnium, huius sapientiæ & finis supernaturalis cognitionem radicem huius, verbum scilicet quis agnouit, nisi cui reuelata est, astutias illius quibus occultatur in scriptura sacra, parabolas & sensum intelligentiæ figuras enigmata. Prouerbiorum. 8. intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite. 14. Astutus considerat grassus quo fiet serpente superior. Si gressus consideret, principium a quo, medium per quod, finem in quem tendit. Sunt enim egressus partes. Lingua serpentibus bifida est, tripartitaque ideo, duabus enim diuisionibus in continuo quouis, tres partes resultant, duplicata est illis lingua, duplici ictui apta locutioni inepta secundo de partibus capite. 17. Ecclesiastici. 5. Sic enim omnis speculator probatur in duplici lingua, in serpente dæmone, in simulatione & fraude, Est duplex diuisione, & si resultet triplex segmentum, diuisione enim à se, & ab alio, est, et diuisio à Deo, diuiditur enim a se qui mentitur & fraudulenter agit, & à proximo, nam in se tendit, & à Deo nam ipse est veritas ipsa, ego sum via, & veritas Iohannis. 14. serpens cum linguam facile exerat reassumit difficile nimis, diuiditur enim iuxta radicem cuspidem versus, quo facile exeritur, producitur liberè, & porrigitur, vnita exit simul, diuisa ad extra, retrahitur, et colligitur difficulter laboriosè nimis, sese impredientibus partibus distractis seiunctis et distantibus extra os diuisis. primo de historia capite. 17. labia obscena, deforma, turpia, exertos dentes aduncos, quibus turpantur maxime. Poteest ijs exponi allegoria quadã locus ille psalmi. 119. quod dicitur, A labijs iniquis, et à lingua dolosa eripe me. ab illa quæ cum simplex appareat dolosa est duplicata triplicata imo, non simplex non vna susurronum instar, et de tractorum. ijs est dictum Ecclesiastici. 28. capite. susurro, et bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem in habitantes, lingua tertia, multos commouit, et dispersit lingua tertia. Tertiatavè segmento trino serpentis: est hæc que disperit humanum genus, est lingua bilinguis Insurrans, susurrant enim et sibilant serpentes tertio de historia C capit.

capite 9. facile continetur ore lingua serpentibus adhuc, at illico, ac ex ore erupit, ac diuisa est semel difficulter nimis; volat ir-
 reuocabile verbum Horatius 1. Epistola 18. numquam deplica-
 tur lingua serpentium nisi vt icciat. Sed simul ac icciit propriis
 dentibus, deformis, lacerata, suum metipsum sanguinem fun-
 dit. 2. de partibus capite 17. Caninis dentibus, suis met. dilacera-
 tur, dum linguam acuit, vt petat, sic acuit vt dilaceretur serpens.
 76. Ideo Psalmo 39. acuerunt linguas suas sicut serpentes inferen-
 res sibi detrimentum damnum & noxam Ezechielis 18. quod si-
 genuerit filium latronem; & effundentem sanguinem morte mo-
 rietur, filium conceptum, & verbum falsum, latronem honoris
 & famæ maledicentia & detractioe sanguinem effundes; mor-
 te morietur ille talis. Serpentium lingua dura est læuis, lubrica
 facilis volubilis inconstans, adhuc intra os vibratur contenta &
 compressa secundo de partibus 17. 3. capite 11. Isaias 34. Et om-
 nem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Tales sunt re-
 sistentes Deo genimina viperarum dura enim resstant rangen-
 ti 2. de ortu 2. capite Psalmo 56. lingua eorum gladius acutus.
 77. pungunt illa & dissecant, integra alioqui. Porrigit linguam vl-
 tra ac animal omne maledictus serpens. Ieremias 9. & exten-
 derunt linguas quasi arcus mendatij quasi arcus, obliquas sci-
 licet, mendatij aberrantes ab scopo vero & recto. Hinc Gale-
 nus 11. de vsu partium, capite 10. docet nervos motus, & sen-
 sus linguæ serpentium, qui vniuersis animantibus percur-
 runt compares, serpentibus ea parte, solum diuisos, dispares, &
 seiunctos, venire linguam conflare distinctos, vt dextri dextram,
 78. sinistri sinistram struant partem, quo est lingua duplicata & diui-
 79. sa natura, structura & ordine Iacobus 3. ex eodem ore proue-
 nit benedictio, & maledictio duplicato ore & lingua plicata iis,
 Ecclesiastes 18. dicitur. Beatus qui rectus est à lingua nequam.
 Cor serpentium circa guttur est, quasi ad fauces more serpen-
 80. tium peccatores & stulti cor habent. quo dicitur Ecclesiastici
 21. In ore fatuorum cor, illorum, & in corde sapientium os illo-
 rum est. cor diuisum, renis modo, serpentibus succintum, bipar-
 titum, circumseptum Osee 12. Diuisum est cor eorum nunc
 interibunt Ecclesiastici 1. ne sis incredibilis timore Domini, &
 ne accesseris ad illum, duplici corde, & capite tertio. Cor in-
 grediens duas vias non habebit successus bonos, & capite 2. vè
 duplici

duplici corde & labiis scelestis, & manibus malefacientibus,
 & peccatori terram ingrādienti duabus vijs, vñ dissolutis cor-
 81. de. Cum tamen de cordis simplicitate sit dictum Sapientie 1.
 Diligite iustitiam qui iudicatis terram sentite de Domino in
 bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. vates de quo
 Deus, Paralipomenon 29. inueni hominem secundum cor
 meum scio Deus meus quod probes corda, & simplicitatem dā-
 ligas vnde ego in simplicitate cordis mei obtuli vniuersa hæc,
 est simplex cor iusti, vnius viæ, Dei solius, ego sum via, qui cum
 vnus sit, vna via cordis iustorum est, Deus est vnus, Ecclesia
 82. vna, via vna, lex vna, cor vnum. Sed est monstrosum nimis il-
 lud, quod fsum cum sit, renis obtineat formam. Renes origi-
 nem præstant proli, & soboli, vasa enim deferentia semen, que
 intestes implantur, Parastates dicta græcis, seu contorta vasa,
 paulo infra renes, ex inferiori ramo venæ cauæ oriuntur, in
 quibus ex renibus patet via, & conductus patent, quibus sub-
 ministrant materiam renes, imo falsum quo prurriunt excre-
 mentum, vrinæ residuo, vrina enim in renibus percolatur, quo
 relicto falsuginoso, spermatica vasa prurriunt, stimulantur, &
 animantia in venerem prorumpunt vasa enim hæc flatibus di-
 stenta, tensa irritantur, falsuginosæ materiæ copia, fluxu & trā-
 situ, titilationis excitato sensu pruriginoso: interim dum fluit,
 & percurrit illa excrementum falsum, excitato sensu mole-
 stia, dum fluit interim, voluptate suborta, quod cum prurriat
 pars & stimuletur pellat quod prurritum excitat, eiaculetur-
 que semen inferens molestiam, & pruriginem, quo impristi-
 nam naturam pars reddens demulcerur, & voluptate affecta-
 tur. Galenus de Anatomicis administrationibus, tertio capi-
 te, & septimo, de vsu partium. Hinc renibus, & lumbis, qui
 83. bus ipsi continentur concupiscentia adscribitur, & origo gene-
 rationis, sobolisque propagandæ cupiditas, principium, & radix
 ibi radicaliter generandi virtus residet, ijs vitiatis vulnere aut
 alio generandi munere destituimur & coeundi appetitus ces-
 sat. Hinc Kegum primo capite 8. dicitur David Regi. verum-
 tamen non tu ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui
 84. egreditur de renibus tuis. Geneleos. 33. Labam genero iaco-
 bi dicitur gentes & populi tui nationum ex te erunt, Reges
 delumbis tuis egredientur. Cor ergo eorum renes concu-
 piscentiæ

85 pisciētiae radix, et appetitus libidinis efrenata origo, salaces enim et incontinentes, renem pro corde serpentium instar obtinere videntur, ideo Aristoteles loco citato serpentes animantes vocat maxime cupiditatis deditos, lasciuia, et luxus. Renes ergo lasciuia sedem cordis loco, et cor renis vice possident. Quo Nicander in Theriacis dixit serpentis morsum lumbos, & renes iuficere nimis inter omnes animalis partis, adeo ut inflamentur, & incendio flagrent vrantur, videntur serpente laesi omnia generationis instrumenta vti imo, pennem arripi in voluntarie, & inuite. Cor ergo eorum renes lasciuia & mollities petulantia & incontinentia animi. Est animal summè variū temperamentum serpens. Seneca frigida & sicca secundo gradu Galenus. 2. de temperamentis capite. 5, quo pilis carere docuit duritiæ cutis, quos solum ingenna inferiori oriri docuit Aristoteles. 4. de partibus capite. 11. Plinius libro. 11. capite. 36. & 37. Paulus libro. 7. cap. de fenestra anguim quam vocat gera Aetius, Dioscorides, & alij caro earum sicca in 3. calida. 1. pollet virtute extenuandi substantiam & absumendi carnes, expurgat nitrosas partes, & salis ventrem, et per insensibilem transpirationem, qua dissipat percutem alimentum, tum vtilis, et inuiles humores nostros inflat quam maxime. Galenus simplicium 11. c. 1. et 2. et. 2. de locis capite. 9. Plinius. 29. capite ultimo. Paulus prima ad Corinth. 8. scientia inflat, charitas autem edificat, inflat Hæuam scientiæ desiderio, et ambitione serpens gula, et superbia infecit inobedientia, Genescos. 3. Eritis sicut Dij, scientes bonum et malum apperientur oculi vestri. Inflatio vaporibus elatis fit, ex materia humida debili calore agente, inualido discutere eam, et extenuare, ut percutem exoluatur, aut alio, quo distendunt vaporis elati violentia detenti quærentes exitum, et impedito, densitate partium, et crassitiæ substantiæ. Est inflatio loci repletio, ultra ac natura fert, replentur enim humidis vaporibus, ultra naturam terminos quæ inflantur distenta. Quo sese excedunt et non continentur termino proprio, inflata, calore deficiente charitatis, in humida vitiorum materia, qui elatos exoluat flatum, et appetitus impetus, extincto enim igne, et calore remisso intumescunt: Charitas enim edificat, coctione omnia solidiora reddit, constantiora firmiora, non flatuosa, cruda, hu-

89 mida, mollia, & debilia tandem. Inflat scientia, cum superbia, & animi elatione, tum subiecti dispositione alterata assiduis lubricationibus, curis vigilijs, solitudinibus, resolutio calore exoluta, & debili, flatum increscunt, melancolia suboritur flatuosa, & turgida, quo melancolici abundant flatibus, vigilijs dediti, & solitudinibus, magis multo reliquis omnibus, igneo quasi capite, curis, studijs gelido ventriculo frigido & crudo, melancolia Hypochondriaca græcis dicta suborta, flatuosa, & turgida. Hinc eructant crebro ructantque acidum ut experiuntur hæc omnes qui nimis multum, indulgent literis docet Galenus 3. de locis, & 6. & alibi passim Horatius dixit difficili bile tumet Iecur, id est, melancolia, nam altera flaua bilis est tenuis & facilis, hac timidi fiunt calore debili, corde refrigerato ideo Philosophi non milites, in adagium abiit, inflat ergo scientia si charitatis igne non perficiatur, flatulentaque rerum cognitio, & quæ accepimus si eo non depurentur igne, ut alliciant intellectum, & affectent voluntatem in Deum & proximum, distendunt & terminos proprios excedere faciunt superbiæ flatibus sursum elatis, & ferientibus caput rationis, nec intellectus sibi solus sufficere potest, elatus cognitione rerum replentur vacua distenduntur mollia, & molles. Qui enim scit & intellectum solum perficere tentat absolute nescit, finem enim scientiæ ignorat, quo & aburitur medio ignorans finem. Cognitio enim, & verum ex se in bonum tendit, bonum vero est quod licet & decet, res qualis est in se cognoscitur si in omnibus qualis est percipitur, qui ergo cognoscit, & non amat ignorat res in se, & quales sunt nescit, inflatur, non coquit digerit ve alimentum quo non vertetur in substantiam aliti, inflatus imo, charitatis & caloris vitalis defectu & extinctione. Hinc sapientia huius mundi stultitia est, prima ad Corinthios 1. perdam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo Isaias 33. Non ne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi, quis Deum mortuum, æternum mortale, passibile in passibile gloriosum vile reputatum, immensum finitum, ortum qui sine principio, mortuum qui sine fine crederet & intelligeret, non sapientia hominum non mundi doctrina. Paulus 1. ad Corinthios 13. capite. Ex parte enim cognoscimus & prophetamus ex parte, charitas nunquam excedit, profundissima iactat fundamenta charitas, nam humilis. Fundamenta astruit humilitas quæ profundissima incolit, illi

sternit viam quo non excidit charitas, & edificat enim profundissime, at scientia ex parte, ex intellectu scimus, amamus ex omnibus supponit appetitus cognitionem integrat actum ex omnibus perficitque. Et cum ex parte cognoscamus plurima videntur nobis non adimpleri, quæ adimplentur, & plurima scire videmur quæ ignoramus, quia ex parte videmus & prouidentia fines non attingimus. In comprehensibilia Dei iudicia, & arcana, charitas nõ excidit, hac scimus ex toto, scientia & serpente tumidi veneno, & malitia ignoramus, charitate humiles perferutamur recõdita Dei iudicia. Paulus citato loco charitas nunquam excidit, siue linguæ cessabunt siue prophetiæ euacuabuntur, siue scientia destructur, neque enim destruuntur sed cum sciamus ex parte videntur nobis cessare, & euacuari, destruique non tamen excidunt, scientia excidit nostra, id eo videntur, & illa excidere, anthidotum huius morbi præscripsit ijs omnibus, charitas nunquam excidit sustinetur hæc omnia in charitate, non in sapientia nostra charitas in humilitate profundissima. Prouerbio. ii. Vbi fuerit superbia ibi cõtumelia, vbi autem est humilitas ibi sapientia. Esther. i. 4. Abominor superbiã velut pannum menstruatã, menstruatã fœminã visum, oculosque inficiunt. Iuxta Aristotelem de sensu & sensibilia secundo capite menstruatãque omnia quo obceccant menstruatã mulieres infantes, contactu, & halitu vaporis tetri, visum, rationis oculos oficit superbia, obceccat mentem, & obscurat inficit. Elatiora enim fulminibus infestantur magis superba, & altariunt & decidunt, impetuntur plus alijs, sunt spicæ onustæ humiliores pondere fructus, vanæ, & vacuæ, celsæ & erectæ superbo capite. Inflat serpens veneno, & malitia, inflat scientia, & inflabit parentes primos. Totum animal temperamento est frigidum primo gradu & secundo siccũ. Cauda & capite noxiũ, venenolum, motu cõtino harũ partiũ excrementis allectis, deponẽtibz visceribz virus, in eas artitũ cõtino ne eo inquinẽtur. Galenus de Theriaca c. 4. & reliqui ab illo quo rescinduntur hæc partes ad triũ digitorũ lögitudinẽ. dũ parãtur esui aneto aqua, & sale expurgatis prius coctis, maceratis, parantur oleo, vt Anguilæ, angues & serpẽtes cõdũtur vt edãtur in pane et in oxie. Extirpãt leprã cõditã sic, moderato vsu, aliã inducũt cutaneos, oẽs morbos, quos detergũt. 23 moderata, et extirpãt: detergit serpẽtis caro modo dicto, altero inquinat. Dentũ doloribus, stupori senectã mãsa est vtilis nimis, &

ole.

oleo cocta si instilletur oleũ in aures mulcet dolores auditus accerrimos Galenus ii. simpliciũ, & 4. aphorif. 77. à quo Plinius, & Auicena, colirijs oculorũ vtilissime permiscetur, infusione visũ acuit perficit auget stabilijt. Senectã serpentiũ dolus antiquus visum acuit nos cautos, & sollicitos reddit impostẽrũ, vt caueat sibi homo intentis oculis atentis, & vigilãtibz. Marci. 13. videte vigilate & orate nescitis enim quando tẽpus sit, imo promissit iuxta propriam naturam id ipsum patribz serpens Geneleos 3. Aperientur oculi vestri in quacumq; die comederetis: Hinc effrenatus visus curiosus nimis, superfluous, senectã anguim innunctis stupori dentium contracto accerbissimi pomi esu sic occurrit, vt omnino cesset dolor, quo minus memoria delicti, & patrati sceleris (vtilissima alioqui) superfit vt caute homo, & vigilanter viuat, penitus aufert, & delet obscurat, obstuporem sensus defectu, vitia vitijz superaddendo, & peccata peccatis, Amos 4. vnde & ego dedi vobis stuporem, dentium sensum scilicet & dolorem quo excitaremini, & ijs adhuc non estis cõuersi dedi scilicet sensum intelligentiã, malitiã, & deformitatis vitiorum & neq; ijs adhuc conuersi estis: adeo obscurat anguim senectã, & serpentiũ spolia, sic lumen obtenebrat, & cognitionem, infectio veneni, & virus effusum semel Ieremias 31. In diebus illis non dicent vltra Patres comederunt vbam accerbã, & dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate sua morietur. Dentes ergo filiorum impiorum parentũ non obstupescunt, esu vba accerbã parentũ, sensu pœnalitatum peccati stupore vtilissimo quo remiscantur delicti & culpã commissã, vt resipiscant, viuuantq; caute stupore & dentium molestia, ideo dixit, sed vnusquisq; in iniquitate sua morietur, sine stupore & sensu. Ezechielis 18. idẽ senectã ergo stuporẽ aufert delet peccati sensũ, & memoriã vsu, & cõsuetudine peccatũ peccato obscurato. Prouerb. 13. Stultis illud & peccatũ. Demulcet aurũ dolores, occultat, obscurat, nõ sedat, quod causã imminuat, sed quod demulceat sãfũ quo & reddit dolor postea accutior multo, lögiori tẽpore perdurã quousque causã eradicetur alio: auditus dolores accerrimos iuste illatos reprehensione & correptione prudenti demulcet, vt iterũ occasione oblata incidant & recidant vitium obscurat, vitijque cognitionem, quo est causã extripanda occasioq; ne immoeremur serpẽtis illacebris salute ficta & fallaci: capite & cauda venenum

possident hæc animantia, est vitium in extremis. cum virtus medium obtineat iure. Apocalypsis 9. Potestas equorum in ore ipsum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, & in ijs nocent. Ore & cauda, capite & cauda, superbia est caput serpentis quod erexit primo & lebauit in Deum, cauda, qua blauditur hominibus, & pedes ligat, appetitum scilicet, & inferiora hominis voluptas est, hac ruere facit rationem caput, hac pedes adoritur, quo in vtrisque nocet. hinc capite insilabit Heuam superbia, eritis sicut dii, & cauda Gula, & appetitus voluptate, comedite, aufert stuporem mansa, ex puitione, & masticatione, contritione, & attritu dentium. Oris confessio expuitio, se ne cæ & peccati, contritio attritio ad salutem conferunt, est in ijs salus integra, expuitio yacuata materia & vitij causa, remedijs vniuersalib' prægressis præceptorū & salutis cōsiliōrū legis, alias stuporē solū aufert. obscurādo dolorē relicta causa morbi. Quis ergo quantumuis vecors, & iners, nō videt monere nos plurimarum rerum, ijs quæ natura & arte contingunt, naturæ autorem, si enim vocibus hortamur ad monemurq; cur non rebus ipsis, vt hinc pateat quantum rerum naturæ & artis cognitio intelligentiæ scripturæ conferat, quantum lectio, eruditio, intelligentia rerum viubiliū, vt ea quæ facta sunt inuisibilia cognoscamus, nā & si non sufficiant conferunt. Præstat enim maxime talis cognitio, præcipue rerum earum, quibus scriptura vtitur, vt instruamur doctrina Spiritus sancti, nā hæc sic extitere, vt moneremur sic, non sic moneremur quia sic extiterunt: his fundantur veri tropologici, allegorici, & anagogici Scripturæ sensus, tropologia enim allegoria, & anagogia ex omnibus naturæ, & artis rebus possunt ellici at tropologicus, allegoricus, aut anagogicus sēsus, solum ex ijs quæ in Scriptura sancta continentur elicitur; est literalis basis & fundamentum horum omnium, habent ij suam iurisdictionem, quæ terminis Scripturæ circumscribitur, fundat literalis (Grammaticali omisso) tropologicum moraleve sensum allegoricum, analogicum, seu mysticum, fundatq; & anagogicū. His ergo vtantur verbis sacri concionatores solum, ijs non auræ popularis gratia, fictis prophanis menticulosisq; rebus fabulis, historijs figmentis, Gentium. Quæ enim in Scriptura sacra scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, docente Paulo vt supra, quæ vt nec diminutum quid continent, sic vtilia, & necessaria

96

ria amplectuntur, & superflua & inutilia reiciunt. Præfensit Paulus in spiritu calamitatem hanc nostrorum, temporum, hortatur que viros pios, vt ab iis recedant figmentis. Ad Timotheum 1. c. 4. Ijs rogabi te, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent, ne que intenderent fabulis & genealogiis interminatis quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei quæ est infide, & 2. 1. c. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros prurientes auribus; & à veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertuntur, quo nil hac nostra tempestate vtilius dici potuit. duplici capite insignitur serpens vltra omnium animantium naturam, est supra & infra capitatum animal biceps, superbia viger, & gula nimis, capitalibus vitijs vt diximus, ijs adorsus est ille Hauam superbia & voluptate Ieremias. 17. confundantur qui me persecuntur & non confundar ego paueant illi, & non paueam ego, induc super eos diem afflictionis & duplici contritione conterere eos, duplici vt caput duplex quassetur & conteratur. Ioseph duplicem funiculum habet Genesios. 48. Ioseph id est augmentum Dei (hoc enim significat & notat) duplicem habet funiculum abstinentiæ & humilitatis, vt hæc duo serpentis capita vinciat & liget capite 21. Ezechielis de serpente Dæmone sic. Stetit Rex Babilonis imbiuio in capite duarum viarum, diuinationem, quærens commiscens sagittas interrogauit Idola, extra cōsultuit. Est biuius serpens, est caput duplicis viæ, nā est vix infernæ, & supernæ caput. Hunc consulit homo quærit sollicitat dum linquit & deficit a vero capite Christo diuifum, consultant caput, non vnum non verum fictum imo duplicatum, & frudulentum 1. ad Corinthios 11. Viri caput Christus est, tum angelorum & hominum. Inferitur caput eorum cordi sine media cerbice & pectori, est illis caput confusum non supra vniuersam rempublicam constitutum, imo cauda super caput ascedit, opprimit caput superbiit, non. ordo non distinctio, non regula, non ratio, imo appetitus imperat, gubernat, dominatur dirigit non aliter ac ancilla, & serua Agar Genesios 17. contra Abraham & coniugē Sarai, rixas, contentiones & iurgia, feminabat, sic cauda in caput in surgit appetitus in. rationem. Deuteronomij 28. cap. Ijs minatur Deus transgressores legis. Aduena qui tecum versatur in terra ascendet super te, eritq; sublimior, tu autem descendes & eris inferior, ipse generabit tibi,

97

C 5 bi, &

98 *bi, & tu non fenerabis ei, ipse erit in caput & tu eris incaudam.*
 Cauda appetitus aduenæ supra indigenam rationem erit impijs,
 & regulam transgredientibus, Isaias 9. Et disperdet dominus ab
 Israel caput & caudam incurbantem & refranatem die vna lon-
 geus, & honorabilis ipse est caput, & propheta docens, menda-
 tium ipse est cauda, constituet caudam supra caput, confundet ca-
 put & caudam in pœnam delicti, & disperdet infranatem, & in-
 curbantem caput & caudam humiliatam disperdet, vt superbiat
 caput, & cauda ex tollatur fastu, & arrogatia insolenti, humilita-
 tis spiritum auferret, & propriæ cognitionis lumen, Iustos auferret
 quorum fert causa iniustos, & iniustos quibus Iusti exercentur.
 Vt cesser ordo reipublicæ, & Politia, imo adsit peruersio & parti-
 culare bonum. Submittit caput vt dispareat quasi, proijcit re-
 tro plus omni animanti & quo quo versus mouet indistincte in
 omnem partem, & viam omnem, vt periculû omni ex parte ad-
 sit serpentis. Nahum 3. sed & ipsa ducta est intransmigrationem
 in captiuitatem, paruuli eius elisi sunt, in capite omnium viarû
 de ciuitate sancta de anima etli ad literam de Niniue; paruuli e-
 ius fetus cogitationes, cœceptus elisi sunt collisi in capite multa-
 rû viarû in serpētis capite, & peccato multiplici regula enim vna
 obliquû, & malû multiplex ex quocumque defectu enim oritur.

*De his qua ad naturam serpentis qua est vsus Dæmon se-
 ducens Hænam spectare videntur.*

CAPVT V.

99 Omissa ergo Angelorum culpa superbiæ, qui rati
 sunt beatitudinem sibi deberi ex iustitia & naturæ le-
 ge, non gratia & liberalitate munificentissimi condi-
 toris, posse, sufficere ipsos sibi Deum videre naturæ
 viribus, non acquiescentes ordini non subditi legi beatificæ vi-
 sionis, qua Deus gratia & liberalitate, auxiliatorumq; supernatura-
 lium dono hæc dat videre & præstat. Inuidia estuantes Dei & ho-
 minum, condolentes de præstantia diuinæ bonitatis, & de bono
 hominis, cœceto a liberalissimo conditore, quod sibi impedimen-
 to esset Dei excellentia omnipotentiaq; summa, quominus hæc
 ea, qua ordinabit Deus lege & non quo illi sunt affectati modo
 cœsequeretur, vt videre est Isaias 14. citato vbi dixit Lucifer, cœs-
 cendam

cendam in cœlû, & exaltabo solium meum sedebo in monte testa-
 menti in lateribus Aquilonis ascendam super altitudinem nubium
 similis ero altissimo. Hoc tracto scelere, licuit prudentiæ ordi-
 ni, vniuersi seruata lege & dispositione suavi, conditione Ange-
 lorum & hominum stante, tentationibus discriminibus & peri-
 culis hominē subiici, bonisq; Angelis custodiri, vrgeri malis, ho-
 minû natura seruata liberrima, quo decuit cum alijs carnis pas-
 sionibus rerumq; affectibus & malitijs tū dæmone agi & exerce-
 ri, vt mercedē maioris laboris referret, iuxta leges rationalis na-
 turæ maiusq; hominibus impenderet. premiû, reputato illis ad
 iustitiam, si thecnuis suasionibus que Dæmonis non acquiebis- 100
 sent, victores & superiores si euaderēt, quo structor ille summus
 hominum vt. Dæmonē serpēte permisisit & hominē tētare & ex-
 periri. Inter omnia vero naturæ animatia tot tanta variaq; adeo,
 solû serpentē ingredi cœcessit dæmoni, Geneseos 3. vt facilius su-
 peraret vinceretque homo hostē & aduersariû monitus, & per-
 monitus excitatus & expergestus eodē, vt resipisceret, animā-
 tis natura, malitia & cautella, vulpē callidioris cūctisque animati-
 bus terre, quo Aegyptij serpētē fallacię symbolum propter eius
 callidissimam naturam cōstituere, antiquitasque omnis, decuit
 enim dæmoni mendacię autori, fallacissimo & mendacissimo vt
 animanti, nam vt est Deus omnis entitatis autor conditor & cau-
 sa veritatis omnis & esset rerû cum omnia per ipsum facta sint,
 Iohannes 1. c. sic. Dæmon peccati non esse & nihil, sine ipso enim
 factum est nihil sine Deo scilicet solo dæmone, & malitia homi-
 nû peccatû, nequit enim Deus adhuc sua sūma interminabili po- 101
 tētia, reddigere aliquid in nihil peccati & culpæ, qui in nihil na-
 turæ potest omnia impotēs enim esset si hoc posset, qui omnipo-
 tēs est, cū traheretur a malo sibi opposito, suæq; bonitati & esse,
 analog; intrinsicè tali, & ab eo quod extrase est, indigeretq; ex-
 tra se aliquo ille, qui in se omnia continet, cū imperfectione ca-
 reat actus purus, & entitas omnis insnita & immensa, omni de-
 fectu & priuatione in munis & libera, quo vel propter malum
 ageret, quod summe bono repugnat vel ex ignorantia egisset,
 quod summe sapienti dedecet, se se reddegit. Dæmon se redigit
 homo dum peccat in nihil in quod non posset, Deus ipsos redi-
 gere omnipotentia sua, quo sine ipso factum est nihil, autore Dæ-
 mone, estque hoc maius nihil quam nihil naturæ, potest Deus

in naturę nihil redigere omnia, at in nihil rationis deuitę, nequit: Est vsus Dæmon subiecto suis vsibus apto commodo, & cōuenienti, vt sequerentur intēti effectus, & dolosa captiones quo serpētem ingreditur, vt pararet facinus, & thecnas strueret, eget Dæmon concinna & congrua subiecti dispositione; vt corpora immutet alias nequit, Deus enim naturā totius autor potentia sua omnimodo infinita libera immensa, est omni lege agendi solutus & naturę termino, potens omnem producere naturam, & quidquid est esse & ens, finis naturę efficiens & parens, conditor, autor, se solo agit, solum se expectat ad agendum nullo eget alio præterquam se, sibi sufficiens, sibi totus, omnia sibi ideo Deus, quia est sibi fat, efficit materiam, formam efficit quo & est factor ille, & finis omnium potens se solo, quod omnia per ipsum, Angeli vero corporalia immutant, medijs naturę actiuis & causis corporeis, solum applicando actiua passis, secus non agunt, nec possunt alio alterare aut permutare corpora, operari enim sequitur esse, est esse operandi mensura, cum ergo Angeli in esse materia careant, materiam non alterant non immutant, aut afficiunt, nec ad suam esse nec aliorum, nam si alterarent disponderent si disponderent transmutarent ad formas substantiales accidentium quibus affectabant & disponebant materiam prius, quo & substantias compositas producerent reales existentes, essentque in producendo alijs sibi præstantiores, potentiores, perfectioris, alioris actionis, cum in suo ordine, substantiæ nihil efficere valeant, alias crearent cum efficerent ex nihilo, nam materia carent, extra vero substantias molirentur reales & veras, sibi solum intentionales intellectu & actionibus in manentibus internis accidentium, verbi producti angelica notitia mentis & animæ quo & transcenderent ordinem & modum naturę finitæ & perscriptæ certis legibus, & mensura certa. Quod est solius Dei qui cum sit Deus, nullo eget præterquam velle, vt efficiat omnia, cū enim sint omnia ab illo materiam creat, dispositiones inducit, efficit formam, ipse efficiens & finis non spectans materiam, non dispositionem aut aliud, est fat velle ipsum non agit alio quam voluntate, non ratione materiæ aut subiecti, sed vt vult agit, ratione agendi & fine proposito ex se sibi, ex parte intellectus, se sibi finem inferens, solo velle agit, nullo alio ad agendum expectas; semel ac expressit actum iudicij prouidentia actum, quo præiudicet om-

dit omnia: Hinc Angeli solum permutant corpora mutatione loci, non formali dicta intrinseca mutatione & via, sed sola obediētia, sine virtutis aliquo contactu, solo ordine voluit Augustinus 3. de trinitate, a quo Diuus Thomas & omnes alij postea, idem enim inquit facit ordo in spiritualibus ac incorporalibus situs, mouent corpora, ex ordine vt subdantur vni principio omniaque ordinantur cohereant medio motu loci, qui nil intrinsece reale ponit immobile, hoc ordine mouet imaginatio & appetitus animantia, & voluntas & ratio, anima ijs corpus actione in manenti, sine transeunti contactu virtutis, qui pugnat omnino. Si hæc enim contactu virtutis cōtingerēt corpora, aut intrinsece talia qualia antea cōtractū essent, & sic nō magis quā ante cōtractū mutarētur, intrinsece eadem, relatiue enim alia non sufficit esse, præcipue extrinseca relatione ordinis angeli, nam relatio nequit per se agere, vt nec per se fieri, nec principium esse actionis, quod terminus illius esse nequit, si vero est aliud intra subiectum contactu angelico virtutis dicto, alterabit subiectum intrinsece mutatione formali, & actione virtutis transeuntis, quod non datur angelo, ex ordine ergo solo sine contactu mouent, & corpora mutant, imo vt motu locali angeli & Dæmones permutent corpora proportionē egent, licentia concursu, tum aptis instrumentis partium naturæ, figura & situ, ordine magnitudine, numero earum, iusta positione, vt subdantur illorum imperio: hinc est vsus serpente vt constabit postea callidus Dæmon hinc Arist. 2. cœli defatigari dixit intelligentiam super addita stella orbi et mobili proportionē variata: cohærent partes quædam quibusdam vt hoc modo dispositis resulter effectus iste, alioqui cesset, impedito ordine decenti naturæ, & permutata serie quo expectat Dæmon naturæ dispositiones concursus & astra vt possit alterare corpora, & vt cupit agere cum solum aplicet actiua passiuus, alias secus, operari nequit vnde Matthæi. 105. de lunatico illo qui vexabatur Dæmone, morbo lunatico dicitur. Et per incrementa lunæ peius habebat. Vrgebatur enim acrius in plenilunio humida corporis dispositio ne expectata lunaticus ille, est talis vulgo Epilepticus hispanis alferezia, ex arabico nomine originem trahens alferes seu altum, nam capitis morbus est, quo alferes qui vexillum erectum & altum obtinet in Castris dicitur, morbus hic & si ex melancolico oriatur fuco & sanguineo aduc, et si id rarius, cerebrum obstruēribus.

tibus & impediens sensum vitiantibus quæ motum, Crasitie infarctis inuis cerebri, tamen dum expiruita ducit originē quod est communius, lunæ motui subditur & lunaticus dicitur affectus, eius insequens motum, increfcit luna aucta & inminuta inminuiturque hæc egritudo, quo & si alij morbi sequantur lunam præcipue ex materia pituitosa pendent, hic antonomalia est dictus lunaticus quod sit morbus capitis membri diuini excelsi, & sacri, sacer morbus dictus autoribus id eo, tum morbus caducus ex casu quo concidunt ægrotantes, & cõmitialis quod Romæ cõmitia cessarent eo aliquo arrepto & hoc morbo õpressõ, augurio capto quo credebant vitare commitia Deos. Est luna calida & humida influentia & lumine, quo increfcens & aucta lumine fluxus concitat, humores fundit, liquat, liquefacit, quibus repletur obturat vias & virtutem impedit, fluxu virtutis cerebri suprefso quibus Epilepsia excitatur increfcente luna oppositione ad solem, crescente fluxione succisque liquatis: hinc carnes citius putrescunt ad lunæ lumen expositæ quam loco vmbra collocatæ, calore & humore astri, sunt calor & humor putredinis causa iuxta Aristotelem metheororum 4. secũdo capite, hinc augentur medulla ossium luna aucta lumine, & hument arbores in plenilunio mare increfcit, augentur aque, sunt omnia humida, non secantur eo tempore semina mali aurantij, nam humore resiliunt, non constant diuisioni humore perfusa, hinc ligna eo tempore scifa carie afficiuntur postea putredine & vermibus, tum tonsis eo tempore lannis tineæ insectantur per texta opera. Hinc ergo dispositionē subiecti Dæmon expectat quo magis alijs melancolicos impetit, corporis dispositione comoda hos affligit magis alijs, vexat, varijs cum fluctuent imaginationibus quo libro de diuinatione per somnium, melancoliam vocat Aristoteles. 2. capite sedem Dæmonum, Dæmoniacamque naturam, melancolicos Dæmoniacos, & domicilium Dæmonum, sensere antiqui pater eo loci & inconai uo Platonis, in timeo in. Io. de furore portico idem Proclus de Dæmone lib. Porphirius, Iamblicus, & Platonici reliqui Galenus 107 libro quod animi mores cap. 4. Quo spurcas amat ille vetulas melancolicas callidas inlamias, retri odoris & obscuros homines corruptos, vitiosos, lasciuos, succis abundantes spurcis, corruptis impuris ob apparatus corporis hos sollicitat, quærit, hos amat, his saltem vitur illis incubus, his succibus suggestionē & præstigio

præstigio. Inno curis sollicitudinibus, anxietatibus, aduersitatibus cõtraria rerũ fortuna actis angit & premit, vexat, torquet tẽperamẽto cõtrarios dissiros lõge ab hac vitiosa corporistẽperie, & culpato apparatus, vt in has labatur distẽperies, tẽperamẽta & humores quo eisdẽ vtatur aptis suis vsibus paratoribus. Hinc Matt. 5. & Luc. 8. expetiuit Dæmõ parcos summis præcipibus ingredi quod tullit Christus, vt docuisset homines immũdos vitiosos, cinædos corruptos malitia Dæmonis posse facilius corripì, paratori natura, faciliori dispositione & paratu vt cauerẽt & resipiscerẽt ob inclinationes procliuiiores, Sapiẽ. 9. Corpus quod corũpitur aggruat animã, & terrena in habitatio deprimit sensum multa cogitatẽ. Anima corpori iũgitur, præcipue vt intelligat propter perfectiorem actionem sui, in corpus venit estque primo, neq; enim forma propter materiam, imo hæc propter formam, Paulus prima ad Corinthios, cap. 11. non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro etenim nõ est creatus vir propter mulierẽ, sed illa propter virum. imperfectum propter perfectum, mulier propter virũ, potentia propter actum, materia propter formam, corpus propter animam, & propter animæ actiones, si operari est terminus esse, & propter prestantiores primo, altiores, excellentiores, quo & propter intelligere asidet corpori vnitur informat, est intellectus noster pura potentia intelligendi, vt Deus purus actus, est angelus media substantia, inter Deum & homines, naturalium habitus obrinens rerum secum cõgenitos intelligentiæ et notitiæ, supernaturalium rationes intelligendi suscipiens gratia, nõ naturalium liberalitate imo et dono: homo per sēsus asciscit cognitionis principia rationes species, ex se solum et natura, potentiam nactus et sortitus est posse, vt intelligat modo hominis ille, et reliqua suo, quo perturbatur perturbato corpore intellectus et anima, ipsam aggrabat corpus disturbat dũ corũpfitur, pēdet ex sensibus intellectio, nã obiecta suggerũt et subministrat, et si subiecto careat intellectus immixtus materia immunis liber, alias nõ posset omnia corpora suscipere, si constaret aliquo quod enim intus contineretur adueniens prohiberet, actus enim prohibet actum eiusdem rationis, vt implicat calefcere calidum gradu quo calet, requiritur enim potentia immobili vt actus suscipiat adliuorum, quod dixit Aristoteles. 5. methaphisicorum. capite. 10. factum non est infectum, quo nequit fieri. Si ergo corporea omnia in nostra

in hominumq; erogantur vsus, cognoscant corpora omnia est ne-
 cesse sensus, tum intellectus omni careat corporea natura illis su-
 perior, quo & quod sit immortalis anima & sit ille æternus dictis
 colligitur, cum in corporeus sit materiaq; expers qua possit alte-
 rari & mutari in corporea natura, sed perturbari perturbato cor-
 pore non minus eliditur si fundamenta & basim intellectiōnis
 attendamus, quale enim fuerit obiectum intellectus, vt retineat
 ne cōfundat intellectiōnes, sed distincte percipiat speculari phā-
 tasinata debet, vt pendeat à sensu, in omni actu, actione & opere
 tam dum intelligit primo, quā postea omni opere alio, hinc cor-
 poreo tingimus omnia & ad modum corporis intelligimus in cor-
 poreo adhuc, & talia effingimus, alioq; nequimus intelligere mo-
 do, vt opus doceat experientia, intellectio & expressio conceptum
 ad extra picturæ & imagines; quo & corpus terreum dum euanes-
 cit & resoluitur terrenaque in habitatio sensum deprimit & in-
 tellectum, ideo animam postquam perturbari corpore dixit, cor-
 pore corruptionem subeunte, subdit; & sensum terrena in habi-
 ratio, vt corpus animam, & sensus intellectum, corpus enim sen-
 sus deprimit, pendet enim ex vegetatibo sensibilibus, hoc vero ad
 intellectiōnem prærequiritur, e contra deficient, corrupto vege-
 tatio sensus, his vero agrauatis intellectio cessat variat & defi-
 cit, tumque deprimit sensum multa cogitantem de morte & vita
 mortis metu doloribus oppressus turbatus viribus debilis, quæ
 non mediocres experuntur eo in tempore, officit morbus distra-
 hit dolor, vt impediunt potius rationem quam illi suffragentur,
 cogitat plurima eo tempore sensus, deprimitur multis, quibus ve-
 xatur, vt minus rationi obtemperet, tot tantisq; procellis actus
 impeditus, deficientibus omnibus quæ possent esse auxilio ratio-
 ni intellectui, occurrente Dæmone mundo, deficienti corpore,
 subiecto inualido corpus dum corrumpitur. Hinc multoties na-
 turalibus applicitis causis tantum Dæmonis opera (etsi melius di-
 uinis supernaturalibus, prohibentur & cessant, nam cum appli-
 cet naturales causas & non agat ille, possunt applicari aptarique
 potentiores, casu aut arte, quas vincere ille non possit aliis appli-
 citis superare & excedere, quod maiores sint omnium natura in
 illo effectu, manifesta vel occulta proprietate naturæ & formæ
 quo verbena rura mentastrum, perforata dicta, sulphur, & alia,
 irritas faciunt actiones Dæmonis, semel natis infantibus appen-
 duntur

duntur domibus, liminibus, pauimentis sternuntur, vt dæmonia-
 ci & laminae frustentur opera, corū virtute potentia & natura.
 Imo Vlisses vt procos fugasset quos interfecerat & dæmones im-
 mundos propulsaret, sulphuris suffumigio purgauit ædes, & tecta
 immūda, refert Hornerus Odissea illa, tum exorcista hodie suffu-
 migant dæmoniacos sulphure primo, & perforata Hipericone di-
 cta virescenti, vt inepta reddant corpora vsibus dæmonis, & faci-
 lius desistat ab opere serpens ille, præparant & præueniunt dæmo-
 niacos artis remedijs, pharmacis chirurgia & diæta, ne fiat iniuria
 naturæ, & illa quæ sua sunt ex lege non amittat, vt ijs actis vera
 salus accedat, illata de super & pellatur dæmon, idest ab opere
 desistat aplicandi causas locali motu; sunt ibi spiritus vbi opera
 eorum assident localis motus, quo sunt illi præsentis, nam huius
 sunt causa aliorum solum conditio, applicando actiua, etsi ex pa-
 cto maleficia cessent & actiones dæmonis citra causas applicitas,
 aut vim aliam naturæ, solū ex eo quod sic sanxit dæmon cum ma-
 lefico & mago, quod iuncta quadam rerum congerie, verborum,
 aut rerum, maleficium teneat dista dissoluatur, quo tunc solum
 vicem signi obtinent talia non causa noxam inferentis, vt patet
 multoties, verbis ridiculis vannisque rebus maleficia astrui, qui-
 bus dissociatis cessant illa, citra aliud sensibile, quia cessat pactū
 vsque ad illud signum constans tenetq; vsq; ad hæc, non ultra, vt
 causa vacent & desistant ab opere solutis illis iunctis & copula-
 tis antea, in signum pactiōnis, tum verbis sacris, vt vult ille male-
 ficos, vt eisdem deroget & mysterijs sacris detrahat abrogetque
 fidem, tum vt superbus ille ijs quibus veneratur Deus adoratur
 & colitur execrabilis ille colatur & prosequatur obseruantia &
 cultu qui semper Deo similis esse ab antiquo cupiuit. Hinc Reg.
 1. cap. 16. Igitur quando cumque spiritus malus Domini arripie-
 bat Saul, David tollebat cytharam, & percutiebat manu sua & re-
 focillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo spiri-
 tus malus. Musica, armonia, & concetu morbos plurimos Pytha-
 goram expulisse docent, Alexander ab Alexandro, lib. 2. cap. 25.
 Marsilius Theologiæ platonice, lib. 3. & plurimi alij, imo percussi
 a tarantula modo regionibus plurimis non alio quā musica reuo-
 catur saluti pristina, vt 2. lib. latius capite de Stellione, hæc mul-
 cet, animos quietat, lenit, mouet, impellit, agit, instigat, tristes
 efficit, reddit hilares, māsuetos & feros, motu sanguinis & spiri-
 tuum

tuum Ecclesiastici. 22. Musica in lectu importuna narratio. Tristes enim tristiores reddit & c. 40. vinum & musica letificant cor & super vtraq; dilectio. Sapientia que c. 32. non impedias musicam letificat ergo. Imo sic concitat eleuat animum extollit vt temperato cerebro, spiritibus commotis, depuratiorebus contemperatoque subtilissimis è corde ascendentibus expurgatis, puro sanguine genitis potentissimo natura agenti, cerebrum alterent, contemperent prout affectus petunt secundum dispositionem presentem in hunc illum vè affectum animi passionem & motum, vt iam illi altius astruant po cematara, isti irascantur, tristentur illi, hilares ij melancolici, quieti, illi inconstantes, mouent ij pedes manus ora saltant quiescunt, in variosque trahuntur affectus vna aut diuersa armonia ratione, hoc ritmo, aut illo, hac consonantia illa vè seruata excitat vero in passionem quolibet excessu nimio, quo furere videntur, ij sine sensu illi, furentes, mansueti antea, contra alij, tanta est spirituum potentia temperantium, cerebrum musica, vt depuratiore spiritus, excellentiores sacros cor, semel ac cerebrum auditu est percussum, concertu, & harmonia percitum releget & mittat in caput, vt ijs eisdem temperatum altius, miros adat effectus, iterumq; cor affectet afficiat in affectus varios distrahat cerebrum mutuo harum partium consensu, & sympathia, hanc vero energiam & vim agendi ad naturam spirituum referendam esse patet, quam exposcit animal vt harmoniam teneat & percipiat concertum, quæ non sentiuntur quouis facile auditu aut subiecto quouis, imo quasi altius obiectum purissimo auditu, etsi musica sonum & voces omnes percipiant, quo & subtilissimis spiritibus eger in totum musica, harmonia vero, quasi spiritalibus, hinc musici sunt passionibus dediti his aut illis, qui graui pollent voce Bacco, quod deorsum impellant in profundum pectoris spiritus, quo sitiunt alijs magis, & esuriunt, voraces, famelici, cum egeant viribus maioribus, vt e profundiori parte impellant aerem, vino vtuntur & alimento copiosiori, canunt enim versus ventrem magis, quo vino ingluuie & musica delectantur tales, possuntque ij esse prudentes quod sit ijs caput liberum, atqui acutecocinunt alte magis, veneri indulgent nam caput versus obseruat imperus, quo capite exzucces labore & motu repercussione spirituum exiccantur tales, inferioribus integris partibus, non labore debilibus allectiq; musica delitijs prorumpunt in venerem, Eunuchi aduc espadones castra
 ti alijs

ti alijs magis quantum musica agitur, reliqui vero vt in hac illa vè inclinatur vocem sic ijs, aut illis affectibus inclinatur quo vocis acure sunt naturam liberam iocularis, inconstantes leues, mouiles, faciles sic Arist. 2. phisognomia, Galenus libro artis medica. Disponit ergo maxime cerebrum musica viuificat aptum facit in opus quodlibet, sese excedere facit animantia, prout quodlibet temperatur illa, mentem erigit vt contemplationes altiores edat intensius, subtilioribus spiritibus purioribus rerum imaginibus oblati sensibus, quo inter turbantur minus actiones, viuatioreq; fiunt, sentiuntur enim ijs quæ alijs spiritibus obscurarentur & euanescerent, videntur & presentit quædam in quibusdam sensatis quæ alias non preuideret obscurata dispositione spirituum quo & sensatio delitesceret, hinc disponitur natura & ordine, vt altiora suscipiat intellectus, cum analogia ad perfectiores sensuum actus habitata, tum vt postea sensu exequantur quæ altiora suscepit ekstasi quasi elati extra se. hinc Eliseus. 4. Regum capite. 3. psalte coram se canente propheta: disponebatur altius, vt sensus semel accepto spiritu desuper obsequerentur rationi in spiritu prophetico, tunc discurreret raptu sensuum aut distraheretur minus adminiculo altiori, circa semel accepta, in ijs quibus prudentia est locus, & in Analogia ex sensatis ad reliqua quæ preuidebat spiritu prophetie supernaturali, perfectior enim natura eodem dono supernaturali suscepto, poterit altius agere ceteris æqualibus, vt naturam seruetur modus, vt ipse Eliseus aptabit sese, excedens puerum, vt non excederet modum, compressit seipsum, non despicit Deus naturam dum locum habet: nec illa opponitur supernaturalibus, sicorum massa, virtute superandi insignis, vt voluit Isaiam vt Regem Ezechiã pristina salutem reuocaret, apostemate laborate pessimo & vlcere inflamato, quod posset natura posthabita solus ipse permoliri, noluit tamen etsi miraculose euaserit ille ad desperato vlcere, tamen quod potuit natura prestare non veruit aut recusauit Deus faceret, voluit imo naturam actione prefinita efficere quod illa non poterat. 4. Reg. c. 20. tum etsi ex nihilo hominem condere posset aues & reliqua, hæc ex vapore aqueo, hominem de limo struxit vt natura serbaretur quæ condiderat ille, & lex naturam quam promulgauerat Deus. qui cum sit veritas, veritatem in omnibus serbat, vt semel ordinauit, & dixit, verbo virtutis sue. Dauid cithara ludit, coram arca Domini, vt animos hominum excitet & feruidam deuotionem excitet, quo & corporis
 D 2 motu

motu concinno saltabat, vt, & alijs musicis instrumentis, & modulis modo tristibus, modo hilaribus Ecclesia vititur, & vtebatur antiquitus, vt homines vocet & alliciat, hinc Parrasius pictor celeberrimus refert Aelianus, lib. 9. c. 6. de varia historia, cantilenis & modulis laborem, & dolores cruciatuq; omnes mitigabat laboriosissimus alioqui qui lib. 2. de varia historia docet cretenses cantilenis, & cancionibus leges condidisse & promulgasse, vt incitarent homines in bonum publicum. Hinc Athenienses aggressi hostes pœanna Iobis hymnum decantabant antea, à quibus postea & reliqui græci sic Alexander, lib. 4. cap. 7. Tum melos laconicum ad permouendos militum animos plurimum valuisse refert Alexander eo loci, Polienus lib. 2. Laetius lib. 1. Plutarcus, Porphyrius: & modo experitur in se quilibet tubam bellicam timpanos & alia corpus mouere, & animum accendere, pedes permouere, metem erigere, & affectus causare miros & varios. Quo & laborem temperantes canimus, & animantibus adhuc sonalia & nolas, tintinabula, cimbala collo appendimus, vt musica delectentur & onere grauentur minus, & facilius ferat distracta musica recreato cerebro à quo est motus & laborem sustineant, validius robustiusque opera gestent & ferant. Prohibentur ergo dæmonis opera naturalibus rebus aliquando, & si semper supernaturali causa securius & certius, illa iussu imperio edicto, vt Christus abigebat dæmones Apostoli & sancti, & quibus defuper donum hoc, impertitur, hæc gratia & potentia immittiturq; vititur ergo concinna dispositione, corporis subiecti, & instrumenti dæmon, vt perficiat opus, secus si subiecto in commodo vteretur frustraretur opere, hinc hircum arripit modo, vt sit lascibus quando incubus est vt venere vtatur ingreditur animata sallatia, obscana & spurca, sues tauros, vt quod ille per se non potest exequi, exequatur animal, & perficiat, animanti natura vsus, illi operi congrua, cuius præstigio figuram nō representat sed modo aliam, modo deformem & terram vt negotium exigit, & qui petit sanxit, aut fert malitia aut vitiose sustinet, vt voluptate fruatur maleficus, hac illa vè forma, effigie & figura, multoties, vt excitemur, hortemurq; et de malitia ad versarij suspectos nos reddat & cautos equissimus conditor, formas eas sinit suscipere nō alias, vt vincamur minus, moniti animantiū natura & nobis cōsulamus. hinc ergo vsus est serpente suis vsibus apto infra elucescet.

De con-

De cōcinna serpētis natura ad dæmonisthecnnasparādas.

CAPVT VI.

Eneleos 3. capite hæc continentur, & dixit Dominus 116
Deus ad mulierem quare hoc fecisti? quæ respondit, serpens decepit me, & comedi. Quis vero in serpente contineretur illo, dicitur Iohannis Apocalypsis 12. capit. his, & proiectus est Draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt, capite vero 20. hæc. Et vidi Angelum descendentem de celo habentem clabem abyssi, & catenam magnam, in manu sua & apprehendit Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille. Cum tot tanta variq; adeo animantium genera condiderit summus rerum ille oppifex, quibus hanc celebrem vniuersi machinam exornauit, dubium avert non leue, cur Dæmon vt Hæquam seduceret thennasque & tricas pararet, in serpente, relictis alijs omnibus generebus animantium se se condiderit occuleritque inuiso nimis vsus animanti odioso venenato & horrido hominibus. imo cur animal fuerit ingressus verumq; animans, cum ille facile effingere posset præstigijs ex ære formato densatoque formas fictorum animantium, aut sine eo animanti aliquo sensibili ficto aut vero sine apparenti aliquo humanas efformare voces maiori cum exthasi & admiratione. Hæuæ in experta, maiorem allatura fidē obstupendo magis cūctui miraculo quasi conuicta & stupefacta, præcipue cum posset interno affectu illam impellere & tentare vt Dæmones multoties nostri periculum efficiunt, sine sensibili aliquo aut externo signo internorum solum cōmōtione facta imaginarijs speciebus. Quædam ex ijs difficilia adeo & tricata fuere apud Sanctos Scripturæ sacræ veros interpretes (quibus defuper datum est eam exponere & depicere, vt his quasi aquæ ductibus ex illo fonte aquæ viua ad nos possit peruenire aqua viua salutis & gratiæ) sic plurimos extorfit vt non verum fuisse serpentem fuerint rati hunc de quo spiritus Deus per Mosen iniit sermonem, imo mysticè id intelligi debere ad spiritum tropologico aut figurato sensu, non sensu historix affirmant, inter quos Beatus Cyrillus lib. 3. aduersus Iulianum apostatā, quæ secutus est postea Eugubinus in sua

D 3 Cosmo-

Cosmopeya hanc sunt amplexati partem, nō fuisse scilicet verū serpentē, sed a parentia tantū ex formato aere dæmonis arte, est aer motu facilissimus & si facillior sit ignis caret colore apparenti & vero, lumine & visu, quibus ignis pollet, quo varie densato plus minus vè, reddit colores ex oppaco & lucido in perspicua natura colorū facile susceptiua aerea, quod sit paruior alijs, aqua & reliquis oppacis corporibus terra & lucido igne, quo tactu vera examinare volumus corpora, nō visu aut alio, dixit Thomas didimus Christo, velle eū tangere spiritus enim carnes & ossa ad tactū nō habet, etsi representet ad visum aereo corporeo suscepto, vt multoties cōtigit Deo, Angelis dæmonibus apparētia & ad visum tales apparuisse, cū reuera tales nō extiterint sed aparētia & delusione: quæ iā in sensu historico Mosis delicere videntur, simul cū sententia aliorū, qui nec a parentē serpentē quāto minus verū suscipiunt, serpentis imo nomine solū dæmonē intelligēdū esse tuentur, vt Gaetanus censet eo loci Geneleos, & cū illo alijs, metaphoricamq; hanc Mosis narrationē statuūt. dicitur enim eo loci, sed & serpens erat callidior cunctis animāribus terræ, quæ fecerat Dominus Deus, quibus serpentē cōprehendit inter animantia ex terra facta, quæ Dominus Deus animantia fecerat. Cū tamē nec Deus fecisset dæmonē ex terra, terræ vè animans, aut bestia terræ cū id dæmon solus effecerit sibi culpa & scœlere cōmissio, vt bestia esset quasi serpens ergo cū inter bestias terræ numeretur quas fecerat Dominus Deus tales, nequit dæmon eius nomine solus subintelligi cū Deus dæmonē bestia nō fecerit, præcipue quod ostēdit Hæua serpentē quādo maledictione illa dura & terribili execratus est Deus illū, quod Hæuā seduxisset, cuius maledictionis omnia, cū his quæ modo in natura serpentis visuntur post cōmissum scœlus coherent maxime, vt sensum reddant historicū, sintq; hominibus monumentū, memoriaq; delicti cōmissi, cur enim alia quæ eo loci narrantur sensu historico intelliguntur & quæ ad naturā serpentis spectare videtur, solū figura & metaphora: semel enim ac dæmon in serpente illudit Hæuā, exueret serpentis formā qua indutus erat & sub illa, scœleri patrato semel iam impertinenti nō spectaret Dei durissimū supplicium & obstupendā maledictionē, imo verū fuisse serpentē cōmunissimumq; nostrū anguē, inde datur intelligi, quod cū Scriptura sacra de hoc absolute dicto sermonē instruat, hic veniat intelligēdus, serpen-

117

118

tes,

tes enim alios dū nominat aut vocat ignitos, vt videre est, Num. 21. aut flatu adurentes: vt est videre Deuter. 8. aur dracones serpentes, Apocal. 12. & 20. c. Leuitham vè serpentē, Iob. 40. Isaia 27. vocat vero Aspides, Basiliscos, Dypsadas, Regulos, & c. dicuntur enim hæc omnia generali nomine serpētes, dū de omnibus simul sermo est, vt cōstat Iudith 8. Quoties vero de singulari serpente in specie sine addito æloquiū Dei venit de vulgari nostro angue intelligēdū est, vt patet Exodi 4. & 7. vbi virga Aaron versa est in colibrū serpentē, virgæ vero maleficorum in Dracones, vt mirabilius esset colubrū breuē Mosis ingurgitasse vastissimos Dracones Pharaonis, potentiaq; sūmi Dei cognosceretur nō ergo serpens naturæ intelligibilis cui intellectū, rationemq; intelligēdi cōcessa fuisse tenet Aephren Syrius, vt refert Moses Barcephas, lib. de paradiso c. 26. huius assertionis autor cū intellectus sinerationis anima, nulli corporali naturæ possit impertiri, non secus, ac sine essentia & subiecto potest partiri passio, alias enim spiritalis intellectus, organo naturæ corporeæ possit attingi spiritualeq; cū anima cui insideret intellectus ille serpenti denegetur, eorū que assertionē, suū ordinē transcēderet essetq; forma & actus materiæ, quo iā nō bestia diceretur serpens, imo rationale animal mētis & intellectus particeps, cuius quot sequatur absurda, & herores facile quicuis intelliget, minusq; facultatē intelligendi illi fuisse ad tēpus impertitā vt Iosephus sensit 1. lib. antiquitatum c. 1. Cū intellectio nō secus ab intellectu procedat, ac risus à risu sitq; actio vitalis supponēs principiū internū in eodē esse quo rationis anima carētib' & per cōsequēs intellectus nō impertitur, cū sint naturæ corporeæ illa, nec intellectio eis potest adscribi, neq; ipsam suscipere queunt, cum intellectu pribetur in quo intellectio illa sit huius rationis actus, præcipue cum iuxta naturā serpentis callidissimum esse animal exprimat spiritus Deus, secundum terminos sibi ex natura perscriptos, quo verum fuisse serpentē anguē vulgare nostrum dictis eliditur, cui sententiæ fauet Basilii, Beda, Theodoretus q. 31. & 32. Rupertus libro de operibus Trinitatis, Damas. lib. 7. de orthodoxa fide c. 10. Magister lib. 2. dist. 21. Chryf. in homilijs in Genesim, Aug. in Genesim ad literā & li. 14. de ciuit. Dei c. 11. qui omnes hanc sententiā suslinēt, eoq; demonem vsus fuisse, vt Hæuam agredereur, non secus ac in vera asin- Balaan locutus est Angelus Domini, vsus fuismet vocis in-

120

D 4

strumen-

strumētis, vt verba eformaret, & dæmoniaci phanatici, & energu-
menicia loquūtur sine eo quod ea quæ proferūt intelligat, tāquā
dæmonis instrumēta & organa locutus est enim dæmō multoties
per animata & inanimata plurima idolis statuis, imaginib⁹ animā-
tibus, locutus est in serpēte, cum apud gētes, & apud nos adhuc.
Ifigonus Cithiensis in Rhodo insula Taurum Iouis appellatum,
humani sermonis expertem non fuisse docet, Homerus Achilles
equum indita à Iunone loquendi facultate sibi mortem prænun-
tiasse refert, Prophirus fluium salutasse Pythagoram, Xenocra-
tes domi serpentem habuit à quo responsa accipiebat, refert Sui-
das, Arabes diuinabant draconis corde aut epate in cibo assump-
to, Volateranus narrat lib. 13. cap. 4. in Episo templo Apollinis
draco colebatur cui auspicia consulentes cibum proieciēbāt quē
si ederet felicia si negligeret dira protendere putabant. auguria
Alexander lib. 1. cap. 29. quibus & alijs vsus est Dæmon lubrica
reddens responsa & dubia, vt deciperet mortales idolatra & cul-
tu fictorum Numinum, vt à vero Deo homines auerterentur. Est
illi mos respondendi lubricæ & ambigüe, vt mendacium si possit
effugiat Dæmon, ne suæ dignitati videatur derogare, sic celebra-
rissimum extat responsum illud Pyrrhi Epyrotarum regis AEaci-
dæ consulentis de bello & victoria Romanorum, cui dixit Pi-
thius ille Dæmō. Aio te AEacida Romanos vincere posse, quod
tam victum iri, quam victorem potest intelligi aio te AEacida
Romanos vincere posse, & aio Romanos te vincere posse AEaci-
da, vt sensum possint reddere dicta amphibium concessio. tamen
vero serpente, veroque animanti, & Dæmonis vsu arte & cautel-
la in eodem, deforma, & specie illius varia sensere. & disidentia
antiqui plurima, Bicentius in suo speculo naturali, magister hi-
storiæ scholasticæ Geneleos cap. 21. Carthusianus hoc loco, & Be-
da, Bonauentura 2. sententiarum distinctione 21. Petrus Come-
stor sibi suadent serpentem hunc fuisse illum, quem vocat Bicen-
tius Draconcopedes, pulcherrimum forma, vultu, & facie virgi-
nea feminei vultus, ea præfulgens tergi aurati varietate & squa-
marum fulgoribus, Christa aurata, varijs distincta coloribus, Iri-
dis instar vt mirabili varietate, venustate nitore bellissimi animā-
tis, facile in admirationem trahat inspectantes detineatque ni-
mis, vt nullo modo ex horrescerent pulcherrimum animal, eum-
que serpentem celsum & erectum progredi gradiriq; pedestrem
que ex-

que esse non supra pectus, pedibus imo, motu inniti recēset, qui
tanta summaque eius pulchritudine Hæuam allexit traxitque
ad se, admiratione & obstupore quibus videntur dicta nobis de
vulgari angue infici. sententiaque decolubro communi retarda-
ri. Cum tamen hæc non cohereant cum his, quæ dicuntur Gene-
leos 1. & 2. cap. Initio enim vniuersi nil monstruosum aut defor-
me erat, vt hoc genus animantis depingitur, dicitur enim ibidē,
vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona non defor-
mia, turpia in concinna, vitium enim eo tempore, nō natura, quæ
nondum quicquam condiderat, imo ipsi Deo ad scriberetur, Si-
renes esse Faunos, & Satiros, Minotauros, monstraque alia scēle-
sti concubitu orta, scimus omnes in humana natura, refert Au-
gustinus de ciuitate Dei, Anronius lib. 2. vitæ patrum, Iulius obse-
quens Isidorus, & alij, at monstra eo tempore quo cuncta erant
perfectissima contigisse stare nequit, nec pistorū inscitia, aliquo-
rum, qui serpentem virgineæ formæ feminei q; vultus depingūt
quicquam suadet, cum doctiores nobiscum sentiant, & vulgare
nostrum anguem obumbrent. Nec qui Basiliscum, aut Scytalem
fuisse opinantur falluntur minus, cum Basiliscus & Scytalis non
sint callidissima naturæ versuta & fallacis imo Scytalis simpli-
cissimum adeo animal est, torpidum cęcutiens, iners vt media
hyeme, contra ac genus omne serpentium exuuias, & senectam
deponat, Onustus estate, exuuijs molestissimis, quorum siccitate
sic vrgetur siti, vt partim eo, partim tardissimo motu quem for-
titer natura ignaui & deside, ingentissima siti cruciatus, cum nō
possit peruenire ad aquas estate media semi mortus viuat, & qua-
si vita defunctus, quo tempore excādescunt, & furunt serpentes
omnes, nilque tardum, aut ignauium natura fert odij fœniculum
contra ac serpentes omnes, qui visum acunt eiusdem confrictū
ad cuius radicem nudantur ipsi veteris, quasi iterum renati no-
uo lumine & ortu, visum eius frictū recuperantes docuit Aristo-
teles 8. de historia, cap. 17. Plinius lib. 19. c. 19. Dioscorides Aelia-
nus, Lucanus imo sic cecinit lib. 9. Et Scytale Sparfis, etiam nunc
sola pruinis, exuuias positura suas. Nicander intheriacis hæc. Lin-
quit cum lustra, aut usam fragmine petram. Vere nouo quando,
tellus vasta agmina pandit. Serpentum aut numquam carpit fœ-
nicla vorando. Dum spoliata noua exultat splendore iuue, sed
requiescit iners montis radice sepulta. Somno præfragrari tenui
D s que vli-

que vlgine terræ. Pasta sitim nunquam potuit vitare moleſtam, qui & ſi vt Solinus rerulit capite 30. Poliſtorie tergum huius animantis varium ſit, & præfulgeat ſquamis eſtu fulgentibus, non ideo ſerpens qui ſeduxit Hæuam erit iudicandus, cum ineptiſſime natura & vâcordis ſit fatuâ, & ſtolidâ, ſerpens vero, qui Hæuam ſeduxit, callidior cunctis animâtibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus, callidior non ſolum quod ibi Dæmon occuleretur, ſed natura & moribus animâtis, cuius eſt ſumma verſucies & calliditas, vt noſtro cõmmuni angui inſunt, & infra capite de prudẽtia ſerpentis eluceſcet quibus præſidijs & Baſiliſcus eſſe nequibit qui & ſi ſit veneno deterior omni animantium natura, moribus ignauus eſt ſocors, iners, nullius aſtutiz aut artis, vt infra proprio capite de Baſiliſco dicitur, cum nec ille ſuper petus modo gradatur aut reptet tum habetis & tardæ naturæ ſit torpidus motu, ſolum veneni potentia lætalis & mortiferus aſpectu aduc venenato & retro, ſola præſentia, cum ſerpens ille nec Hæuam nec Adamum, læſerit colocatione poſt innocentiz ſtatum lapſum & ruinaſ lugubrem aut offenderit aliquo eo môſtrato illo ſerpente coram ipſis adſtanti. 3. illo. c. Serpentis ergo ſeſe induit forma acerimus ille aduerſarius Dei & hominũ, quo minus pertimeſceret Hæua ludricum & oblectâs animal iocularẽ & leue maxime puellarum amaſium, cuius ea eſt cõditio & natura, vt puellarũ amore flagret, æſtuet, caſq; ardentiffimè depereat impacientiſſimèq; redamet, venuſtas & pulchritas, tum vultus, & faciei præſtantia allectus formæq; proceræ, tum lactis odore captus, quod redolèt vbera Virginarum aduc non minus tepido tractus calore, rigidum animal algens natura, & gelidũ quo deperiit virgines & puellas molitiè & placido caloris ſenſu, illisq; blanditur quã maxime lubricus & facilis, eas plicat mille nodis varijs tenet amplexibus voluitur & circumuoluitur, & inter vbera (norunt fœmin.) quieſcit placidus quieſcere inter vbera maxime norunt ruſtici iuuenes & puellæ forucaloris & lactei ſucci ſpiratu in omnibus aliquo qui vbera ſuſtinent, docuit AEliaſus lib. 8. c. 10. Rhodiginius cœlius lib. 25. & 29. AEghemõ in dardanicis verſibus, & Plutarcus referunt Herodis tẽpore ſerpentem fuiſſe magnitudine inſignè votũ vaſta, & ingenti mole corporis, Amaſiũ puellæ cuiuſdã pulcherri mẽ Hæbreæ, aqua vnquã nec latũ diſcedebat vnquẽ perditiffimus ille, hæc mille nodis plicabat, modis ſolicitabat mille, quã cũ trãs fertent

ferrent alio, vt moleſtiſſimi animantis importuna vitaret com-
mercia, ægre adeo tuliffie Zelotipia opreſſum macie, & ſuſpitijs
conſumptum ſerpentem parum vt deſuiſſet quin vitam præſini-
ret, millies repetito cubili ad domus limina protenſus, quam ta-
men vt primo inuenit, cauda verberauit, oculis quaſi dolorẽ pro-
deret ſimul lingua & ore manus elingebat quali abſentiz cõmiſ-
ſæ penas lueret vellet deceptus amator: animãti ergo eſt vſus Dæ-
mon aptiſſimo fraudibus, delitijs fœminis habito, blandienti &
ioculari, nec enim in ſtatu illo feliciffimo vitæ, morſus aut vene-
ni tetri periculum erat, quo efugeret ſerpentis cõmercia, alioqui
iocularis anguis leuis & placidi, ſecura & libera Hæua nocumen-
ti & mortis, quibus ſi modo careret ſerpens ſecurusq; extiteret,
non implacidum eſſet animans aut delicioſum parum, lubricita-
te voluili & ioculari natura facili et leui ludricis plena, nec o-
dio haberetur ludricum animal, voluptati imò, quibus non exo-
horrebit ſerpentem illa, ſed exceperit amice, notum antea iocis il-
læcebris bis et iterum illi blanditum, præparato prius dolo et fa-
lacia dæmonis, cui loqui an ſecus datum eſſet nondum cognoue-
rat breuiſſimo temporis ſpatio commorata paradifum, nèque id
longa experientia didicerat, vt reſipiſceret et calleret an imagina-
tiones brutorum formatiſ vocibus exprimerentur, quo nõ exhor-
ruit locutorem ſerpentem et dicacem, vt nec ſi diſſacum turdũ
aut picam loqui audiuiſſet, quæ modo eformant voces articulan-
tur et proferunt animantia plurima, quorum non exhorreſci-
mus, quando enim aducta ſunt animantia ad Adamum vt iuxta
naturas eorundem nomina imponeret nondum erat creata Hæ-
ua, vt ſcire potuiſſet loquutionem naturalem eſſe ſerpenti aut e-
contra, vt patet Geneſeos ſecundo. Quo credere potuit prædi-
tum fuiſſe ſerpentem naturali loquella. vt notant Magiſter in
ſecundo diſtinctione. 21. et Toſtatus ſuper. 14. caput. Ge-
neſeos, queſtione. 457. et Rupertus hoc loco Cyrillus, Au-
guſtinus, et alij Patres, et ſi enim ſummè perfectã mulier
eo in ſtatu extiterit quantum ad OEconomiam corporis-
que et anime dotes et perfectiones, imperfectiorem vero A-
damo extiſſe omnes ſentiunt aduc eo in ſtatu innocentiz.
Nec decebat Hæuæ cognitio, et notitia proprietatum vniuerſe
naturæ vt capiti Adamo, dedecebant imò hæc fœminæ et mulie-
ri, quo etſi in eo feliciffimo ſtatu nulla ignorantia illi potuerit
adeſſe.

adesse dispositionis prauæ quæ oritur solum ex natura corrupta, tamen negationis & absentię eorumque postea à capite Adamo (quod ordo exigebat) discere tenebatur ignorantiam habuit, vt ij. Patres de hac ignorantia sermonem instituentes fatentur ad fuisse, quo dupliciter deceptam fuisse constat primo credita hæc in esse naturæ animantis, secundo cum acquiebit eius promissis, numquam rata, nec suspicata, dæmonem eo contineri, vsque dū execrationem & maledictionem à Deo serpenti illatam exaudivit, tunc enim respiciuit excitata de malitia & fraude dæmonis, in serpenti latenti, sic vero est vsus dæmon instrumentis vocis animantis, vt ferebant illa, vt erant apta eformare verba, sufurro quodam & voce summissa animantis bilinguis, Ecclesiastici 28. sufurro, & bilinguis maledictus est, vt est in celsus serpens, Genesios 3.

*De arboribus & loci parte qua est serpens
Hænam agressus.*

CAPVT VII.

Genesios 2. sic dicitur. Tulit ergo Dominus Deus hominē & posuit eum in paradysum voluptatis, vt operaretur & custodiret illū: præcepitq; ei dicens, ex omni ligno paradisi comede: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo morte morieris, Genesios 3. capite sic sed & serpens erat calidior, cūctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem, cur præcepit vobis Deus vt non comederitis ex omni ligno paradisi? Cui respōdit mulier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, dixit autem serpens ad mulierem, nequaquam morte moriemini. cōdidit Deus inter pulcherimas reliquas proficuas, & vtilis paradisi arbores ligna duo, cum mirabilia aspectu, illustria virtutibus, tum præstantia dotibus & admiranda operibus, lignum vitæ, scientiæ boni malique lignum, eum enim reliquis frugiferis salutaribusque plantis refarcirēt homo,

homo, quod humidi naturalis & insiti, effluxu continuo euanescebat, actione caloris ingeniti in substantiam humidam, natura frigidiorē, ignea substantia nostra natiua et insita, quæ alterat continuo humidam illi vicinam potentia ipsa, tum cum alimento vteretur ille, vt spiritus virales animales naturalesque, facile propria natura dissipabiles, necessarios adeo ad vitæ omnia munia exercenda, reponerentur ex alimento; ligno vitæ reliquisque omnibus vtebatur plantis essu communi, vt substantia nostra refarciretur subito euanescens, & cum calor noster innatus natiuus remittatur opere repassione et motu alimēti per initia contrarij fuit opus ligno, energiæ & actionis tantæ, vt quanto agendo heberaretur acueretur illo, essu fructus ligni vitæ ad tempus suscepto, cuius erat illa natura effectus ille, vt temperiem nobis innatā & naturalem resitueret talem qualem accepimus ab initio primo ortu, non contenta arbor hæc communi aliarum humidi ex soluti repositione sola, natura viuificum, Hebræis dictum vitarū lignum seu vitæ, quod Adamo, et posteris concessum esset vitarū eorum ingens remedium, tum quod iam iam vita prima quasi in mortem protendente defectente vè à perfectione deuota prima, iterum alia denuo hoc ipso ligno substitueretur quo vitarum lignum dictum esse patet, hocque medias paradisi obtinuisse Scriptura refert, quod & si homini immortalitatem non impertiret, tamen in longissimum tempus vitam porrigeret, vt per vices sumptum longissima fruereetur ætate etiam non aterna, solo essu ligni illius, neque eo homo immortalis extitisset, sed dono & gratia liberalissimi conditoris, hæc illi ex dono elargiens illo felicissimo statu vsus ligno suscepto per vices, neque enim corruptibile & virtute finitum ultra terminos suæ perfectionis durationem æternam posset molliri incorruptibiles vè effectus, natura enim & formæ ratione virtutem hanc et robur solum obtinebat, quæ arbor et vna erat in medio paradisi consita, & singularis a deo, vt neque intra paradysum, neque extra altera ei constiteret similis non extra quod iam homo de hac posset sine eo quod additus ad paradysum pateret suscipere immortalitatemque consequi dictam superius, quo non custodiretur intro angelo vigili, non intra nam iam hæc non in medio paradisi extitisset cum esset lignum vitæ & alibi, hæc vera Dei historia gentium traditionibus idolatria, & apostasia, ad gentes peruenit corrupta & obumbrata quadam

quadam efigie, vt modo nomine nectaris & Ambrosiæ antiqui de hac arbore fabularentur, apud Deos fuisse alimentum vitæ rati, quod immortalitatem, æternamque durationem causaret, tum à Poetis celebrata herba illa, nepenthes dicta in omnem addimendo dolorem & luctum, vnicæ & celebris, & moly herba ab Homero laudatissima quæ reuocabat homines in iuuentutem pristinam cuius vires Plinius lib. 25. cap. 4. Euehit ad sidera, & illud Homeri Hæuam Iunonis filiam, quæ vox iuuentutis significat apud Græcos. Ambrosiam ministrare Dijs, in mensa Iouis, quod Hæbam significare permutata historia, cunctorum hominum matrem vxorem Adami datur intelligi, nomine Hæuæ, tractum ab Hæua quæ viro suo Ambrosiam illam susceptâ de ligno vitæ, multoties obtulit, in delictis dum paradysum commorabantur, non secus ac Deifera virgo deligno vitæ crucis nostræ, salutis fructum obtulit vt famem iustitiæ æterni Patris satiaret fructu oblato, mater cunctorum hominum in secunda hominis formatione cuius vitæ ligni fructus hominem immortalem & æternum constituunt, non solum ad longissimum tempus, sed vere æternum & sine fine. Lignum vero aliud quod non secus ac alterum in medias paradysi, obtinebat scientiæ boni & mali erat, constitum in excellentiori amœniori, totius loci voluptatis parte Deo dicatum, addictum sacrum, vetitum homini & interdictum vt esset homo ordinatus Deo obediens subditus, illi in maius vt cæderent in bonum, ad iustitiâ reputatis, & vt Deo ordinaretur factori suo principio & fini, quæ ratio & dispositio iustitiæ vniuersi videbatur exigere, vt infalibili gubernaretur homo principio æterno immutabili obediensq; manu Dei duceretur, venerareturque summum sui conditorem illique obediret, iussis obtemperaret legis impositæ decreto præcepto, asuefactus obedire vt in his, subderetur in alijs veritatis auctori, non sibi fidens, nec plus cupiens sapere quam oportet ne audis scientiæ cœnæ, quasi Deum esse tentaret, vt illis Geneleos 3. Obrulit serpens verbis illis, eritis sicut Dij scientes bonum & malum concupisceretq; quæ si obserbasset homo, non sibi mortem ruinam & lapsum parasset ascuisset. Hinc Deus lignum interdixit in bonum hominis, vt illi maius impenderet premium, & augmentum gloriæ, vt obediret ignorans homo vt homo esset, et Deus esset homini Deus, vt gubernaretur dirigeretur ille, vt mereretur tandem, vt gloria & honore dignus foret, in honorem hominis, vt Deo

Deo ipso frueretur, æterno immutabili, quasi iure, & actione in Deum, felicitate fungeretur, & præmio, quasi petere mercedem posset non solum accipere datum, vt non reciperet citra meritum liberrimus homo & natura & conditione, quo summa sapientia misericordia summa interdixit arborem paradisi mediâ. Voluit hominem obedire præcepto tandem, vt quasi vinculo obligationis teneretur ipse (ò summa bonitas) vt maiora bona elargiatur, quæ sua sunt reputat nostra obedientiam expetit, ex petijra primis parentibus vt nobis cœli comperat ius & actio, obedientiam ante virtutes reliquas voluit prius, quod corde paratior sit omnibus, qui obedit virtutibus reliquis. Quo arborem quæ in medio & corde paradisi erat petijra, quæ non secus ac altera vitæ dicta, singularem extitisse nulli alteri naturæ similè, eo intelligitur, quod fuerint naturæ adeo mirabilis mirificæ præclaræ eis celebratæ nominibus virtutibus & effectibus, quibus numquam alia in natura fuere cœcomijs & laudibus illustres adeo ve celebres, quæ ob singularem & indiuiduam naturam medias paradisi tantum obtinuisse Scriptura refert, ibique solum confitas & non alio, tantum de vna quaque sermonem innies præcipue quod si alia extitissent naturæ eiusdem, non traheretur nobilitate fructus Hæuæ, auidæ degustandi fructus pulcherrimos ignotos & inexpertos, quorum nouitas exacuit quam maxime appetitum, eius summa pulchritudine perspecta illo solum vitito quod medias paradisi tenebat, quod vero dicitur Canticorum 8. Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est, genitrix tua. ad arborem crucis Christi, quod etiam dictum refero sub qua suscitati sumus, iterum Christi potentia renati dum enim dicitur eo loci sub arbore malo suscitauit te, non quod sub malo arbore in specie dicto, vulgo pomum, hominem suscitaret intelligendum venit, dicitur imo arbor malus in genere omnis, fructus afferens ferensque poma quæuis, si vero malus extitit arbor illa distidens adeo & diuersa fuit, ab omni specie mali nostra, quantum egregie dotes virtutes & excellentiæ eiusdem manifestant, & si enim malus, fructus omnes arboremq; amplexetur, at absolute dictus & sine adito, pro arbore illa quæ poma affert supponit communiter nam dum fructus aliarum arborum significat vel arbores alias, non tantum malus, sed punicus malus, pirus malus malus granatus pro arboribus, pro fructibus vero malum punicum, malum pirum, malum gra-

129

130

131

132 malum granatum appellatur, & non solum malus, aut malū, quo si arbor illa malus fuerit. cum absolute de malo eo loci Cantico rum, de malo contineantur verba, his conditionibus malus intel ligendus erit, non vulgaris ex nostris, quod si de hoc intelligatur huius loci sensus. sub malo scilicet suscitavi te, vbi est corrupta mater tua & genetrix tua refero ad verba illa quibus fumus suscitari & spe pleni Geneseos; semel scelere commisso, quibus dicitur ipsa conteret caput tuum de virgine Deipara, aut ipse vt habet alia litera, de Christo quæ veniunt intelligenda, quod se mel mortui & eadem die qua pomum degustauimus (summa Dei bonitas) suscitati simus spe Christi venturi sub eadem arbore, qua delictum commissimus ijs ipse conteret aut ipsa per ipsum caput tuum. dicta est vero arbor hæc arbor scientiæ boni & mali, cum scientia veri habitus sit, & error falsi intellectus, volūtas ve ro boni vel mali & non scientia, quod ad fructus eius notitiam & cognitionem in abstinentia bonum, in gula malum fuissent ex perturi, cum hominē Deus reliquisset in manu cōsiliij sui quo pri mo arborē scientiæ boni & mali vocitarūt, quod hæc in esu illius contineantur, & quasi ex hac arbore penderent abstinentiæ fru ctus & bonum, scientiæque & notitia. & experientia illius malū & fructus Gulae vitiosi, eorumque cognitio; tum boni & mali, in telligentia & notitiæ lignum erat, mali commissi patrati in quā sceleris malorumque & reatus culpa pœnæ ruinæ, & lapsus gra tiæ & reciditudo, malique adepti iniustitiæ & deformitatis; tū boni amissi supernaturalis & naturæ status integri & excelsi, & vl tra ad spiritum arbor scientiæ, & experimentalis cognitionis ma li peccati ruinæ & lapsus, & boni cognitionis, amoris immensi, misericordiæ benignitatis pietatisque summæ nostri conditoris, quibus homo ipse Deus factus est, & mortem nostram moriendo destruxit, quæ occasione eius veritæ arboris bonum cognouimus Deum hominem factum & tamquam vnum ex nobis, nam & si arbore illa malum nostræ miseræ nouimus, bonum omni bono maius fumus experti quo est arbor scientiæ boni & mali appella ta. Vnde Augustinus felicem vocauit culpam hanc, cuius occasio ne cognouimus hominem Deum, Deumque hominem, natū pro nobis, quantum vero ad historiæ sensum spectat est homini in terdicta arbor hæc. dicebaturq; arbor scientiæ boni & mali quod huius ea esset natura temperies eius fructus ligni illa, vt vi & tē peramento

peramento sibi innato & proprio sensum & appetitum exacue ret nimis & intenderet ex parte corporis dispositione facta, eius virtute natiua, adeo vt passionēs crescerent & excitarentur in ap petitu sensum stimulo, eo incremento, vt homo adhuc in statu in nocentiæ ante omne culpæ reatum vehementissime his ageretur, & commoueretur, quæ etsi nō sufficerent rationē absoluere ab foruere, aut obscurare, tunc tamē plus multo omnibus alijs quæ ex parte corporis hominem instigarent, hæc illum afficerēt, nam & si primum peccatum superbiæ fuerit nostrorum parentum, ta men potuit & aliud esse ex malitia in voluntate circa obiectum aliquod appetitus, etsi non ex affectu passionum sensus, vt eo cō citato motu ex parte appetitus posset, si nō vi passionum eo statu rationi obtemperantium, malitia tamen voluntatis, rationalis que appetitus defectu, deficere, deformesque actus edere homo liberrimus natura & sui consilij ex sensibus arrepta occasione su perbia elatus vt cecidit Hæua ex aspectu ligni vehementer insti gata, vt deficeret & superbiret: eo enim tempore adhuc passiones alię alijs magis hominem excitabant quo serpens in ligno homi nem aggreditur visu pulcherrimo & ad vescendum suauis, vt dici tur eo loci. vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad ves cendum, & pulchrum oculis aspectuque delectabile. quibus con stat eo in statu passiones fuisse boni saltem, alias alijs potentiores & si omnibus præueniret ratio propter vim originalis iustitiæ, af fectus tamen homo & si non illis deficere posset, posset malitia ruere & labascere, quod ergo passiones quæ excitabantur fructu huius ligni difficiles sedatu, & conuinctu nimisq; potentes homi nem non afficerent vt malitia rueret, ex vitiosa propensione vo luntatis, lignum illud interdixit Deus, & vt obediret homo obtē peraretq; fumo illius conditori præcepto obedientiæ homini sa lutare, vt Deo subderetur, solumq; illi vero & bono fidem præ staret & non minus, vt appetitus affectus non sic alterarent homi nem vt disturberetur malitia saltem, sunt enim modo in natura alimenta plurima, quorum hæc venerem excitant, illa iras, ebrie tatem alia, amantiam plurima ignauiam odium, & eiusmodi reliqua corporeo aparatu. Omiso lapides & Gemmas quæ gesta ta in varios inclināt affectus, & cœli sthemata syderumque vires: scimus cantharidas sic ad venerem instigare vt non solum semen vniuersum quod cōtinet breui tēporis spatio eiaculetur animās,

imo & sanguinem viuidum pruriginē & scalptu, docuit Arist. 5. de historia animalium. c. 19. Galenus 11. simpliciu à quo Plinius & reliqui, Scincos quantæ sint potentia ad inducendum appetitum libidinis sentire frigidi & impotentes viri, qui horum adminiculo potentissime venerem explent omnium medicorum consensu 5. de simplicium, & 11. retulit Galenus, a quo omnes postea susceperunt sensu auferre plurima & intellectione impedito sensu ebrii edocent, vini potu nimio, humorum quantitas & qualitas, narcotica Græcis dicta medicamina quibus vitur in vehementissimis doloribus, vt sensu ablato dolor cæset, cognitioq; molestantis obiecti, obticeo satiriones & vulbosa omnia, quæ furere faciunt animantia, lasciuia & luxuria, sunt ligna plurima & arbores quorū vssu animantia turgent venere, vt pinorū nuclei; vne dones, & arbuti fructus, aliaque pleraq; quæ sic excitat appetitū vt vel rationem absorueant, vel sic instigent; vt summa cū difficultate superentur, quibus si vt decet vitur moderato vssu corpus viuificant viuidū reddunt & perficiunt, secus disteperant, distrahunt & ledunt quam maxime, vt furij agatur miserissime animans vel obstupescat ligatis sensibus & ratione conuincta, vt non secus ac pondus iners decidat & persistat, sic arborē scientiæ boni, & mali veruit homini Deus, quod passiones efrenes & indomitas excieret quibus homo summa cū difficultate obistere posset, ne ratio atectaretur sic vt malitia saltim posset ruere instigatus ingentissimo appetitus stimulo, nec arborē hanc prohibitorior homini perpetuo, sed ad tempus & ex interualis; nam cum omnia creata sint corporalia in hominū vssu subiecit enim omnia pedibus eius, quis dubitat etiam homini vssu huius arboris concedendum dum opus esset, quæ illi interdicebatur quando opus non erat, ad tempus enim concessus vssus, & quado opus esset totum viuificaret sensusq; exacueret ex repassione alimēti labescentes hēbetes, continuaq; actione innati calidi, quo & humidum exoluitur inleum in operibus animæ alentis, & sensuum organa labascunt, cū vtilissima esset eius fructus ingestio vt sensus viuaces & perspicaces essent, hoc enim lignum partem sensitibā viuificauit & perficiebat non secus ac lignum vitæ vegetatiuam vt vtriusq; ratio perficeretur, de puratissimis spiritibus animalibus quibus fit sensus & motus, totis & altis cōcreatis & productis, quibus actiones sensuū exercentur, nō secus ac lignum vitæ

vitales;

vitales spiritus refarciebat & naturales viuacissimos procreabat cordis & iecoris partiumq; omnium integritatis nostræ naturæ, sic lignum scientiæ boni & mali animales spiritus in capite cummulabat perficiebat à quo sensus & motus est, quo serpens promissit Hæux solum cognitionis effectus degustata arbore, dixit enim eritis sicut Dijs scientes bonum & malum, tum effectus cognitionis sensuum effecisse narrat Scriptura sacra cibū illū, dum dicitur & aperti sunt oculi eorum cognoueruntque se esse nudos, pulchramq; cognitionē oculis afferre illius arboris specimē notitia visibili illustris, Geneleos 3. est videre, tum dictum erat scientiæ boni & mali nam moderato & debito vssu conditionibus dictis, exacuebat sic sensus perficiebat lebauat vt rationi subministrarent perfecte adeo inferuient, vt esset lignum scientiæ boni, nam perfecta ratio vera cognito, sensuū adminiculo perfectione & prestantia fructus, scientia hæc & cognitio causa erat boni voluntatis perfecti & optimi, quo lignum erat scientiæ boni, & lignum ex opposito mali per contrarium, sicque lignū scientiæ boni & mali, etū scientia veri aut falsi appellari debeat, voluntas vero boni aut mali solius, causaliter enim erat scientiæ dicto modo causa, essus ille & scientia causa boni & mali voluntatis proponens finem, efficienterque illam mouens & agitans, tum lignum scientiæ boni & mali, boni amissi gratiæ originalis iustitiæ rectitudinis debite, Adamo & posteritati: mali commissi culpæ & penæ quæ nondum illis fuerant experientia cognita, vsque ad ligni csum, sed sola speculatione, quæ omnia sensuum acuciem & rationis excessum ex sensum adminiculo facile ostēdunt. Deus ergo ad tempus prohibuit hanc arborem in bonum hominum cū vt obedientia illorū ad iustitiam reputaretur pramiumque maius impenderet ex his, tum ne passionibus ex appetitu eius essu cōcitatatis fluctuaret, ne malitia deficeret, & vltra ne corporis temperies disturbaretur alterareturque natura ligni essu fructuque suscepto quando opus non esset, neque enim Deus arborem hanc scuit, vt superflua & superuacanea esset aut quod sibi esset vtilis Angelis vè natura spiritalibus fructusque corporeus, aut vt animantia fruerentur eorum, quæ ab hominibus custodiebat præcepto & lege, sed in bonum hominis, hæc arbor vetita, & confixa est, & in eius vssu difeminata, et condita, cui enim alteri, præterquā homini eius fructus concedi possent corpori alioqui

& materiales, an illius fructus nulli proficui & viles extitissent superuacui imo & nullius vñus, an terræ cōmitteretur vt putrescerent sine fine alio, an æterno tēpore, eadē arbore inutiliter ferbarentur, & penderent corruptibilia quæ erant omnia, nonq; potius in seruitium hominis rationabilius multo erogarentur, alias cur crearentur fructus & alimētū si hominī nō possent esse ex vñsu, cum tamen re vera suauissimum alimentum fuisse Scriptura testetur, nimisq; delectabile & aspectu pulcherrimū inter omnes
 138 fructus quos condiderat Deus. Arborem quæ in medio in corde paradisi erat petiuit Deus, est cor Dei ex lege cor enim & vitam impertitur toti, in eo residet primo, est cor per vitā tale, est eius opus, vitæ spiritum relegari toti, & motu continuo flammulam caloris natiui ventilare, ne fulginibus quæ continua nutritione leuantur obruatur, expurgare pulsu, est fons vitæ caloris origo viuit primo, & vltimo moritur; de partibus. c. 3. 2. de generatione animalū. c. 4. 2. de animo. c. 2. vita ergo est cordi esse, alias equiuocē est cor: est vita viuētibus esse, docuit Arist. 2. de animo. Christus est vita Deus, Ihoannis 14. Ego sum via, veritas, & vita; quocreat spiritum cor. ad Romanos 8. lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu & 10. Christus est finis legis, est cor Dei est Christi, vt est anima subiectum quod viuit anima & vita, aqua habet esse subsistere & viuere, cor ergo est Dei solius. expetiuit ideo lignum mediū paradisi, quia cor spetiit, postulabit Psalmo 36. Os iusti meditabitur sapientiā, & lingua eius loquetur iudiciū lex Dei eius in corde ipsius, & 16. Effundite corā illo corda vestra. Hæc sola petit Deus lege, iure & actione dominij: vñū habemus corū quæ accepimus, dominū Deus. Imo hoc voluit Pythagoricū illud, celebratissimū symbolū (cor needas.) Nā Dei est, est cor insulsū ex se insipidū natura, animati in vtileq; adeo, emorrū quantū viuū vtile succos generat nutritioni ineptos, melancolicos, crudos. agre superabiles docet Galenus i. de tēperamentis. c. 4. 2. de alimentorū facultatib⁹. c. 5. si ergo solū viuū est vtile, soli Deo est placidū cor, nā vt dicitur 1. Reg. 2. c. Dñs viuificat & mortificat ipse solus viuificat cor vtile corq; reddit, hinc est lignū vetitū quod videre, examinare, prauideri licebat, nō in vñsu relegare humanos, vñq; dū hominī cōcessum fuisset. Imo suspicor postea amplissima edēdiligētia fungeretur illi, vt licuisset si primo obedirēt præcepto & parerent maiores nostri edicto imposito, creauit enim omnia in vñsu. h. o.

vñsus hominum at quando opus esset quo Psalmo 8. omnia subiecisti pedibus eius.

De serpentis, & Hæuæ dialogismo.

CAPVT VIII.

Geneseos 3. cap. sic dicitur, sed & serpens erat callidior cūctis animātibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierē cur præcepit vobis Deus, vt nō comedereris, ex omni ligno paradisi? Cui respōdit mulier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur, dixit autem serpens ad mulierem nequaquam morte moriemini. Dāmō Dei & hominum inimicus accerrimus, serpens vniuersæ naturæ animantium versutum callidissimum animal dāmōnis aptissimum instrumentum & organum hominē inuassere, seduxit serpens cūctorum hominum matrem Hæuam, decepit dāmō abditus & in serpente oculus: Moses eo loci Geneseos memorat, historiam referens Genesis de orbis vniuersiq; productione, qui cum rei gesta officio scriptoris fungatur historiceque obstupenda Dei opera narret hominis creationem fœlicitatem lapsum, et non interpretis, sed historici agat personam, eo loci gesta qualia fuere commemorat, nullo factō de dāmōne sermone in serpente latenti: Ihoannes vero Apocalypsis 12. & 20. c. citatis cū non solum sit scriptor actorum Dei sed interpret simul, abditarum rerum, exposuit serpentis nomen & instrumentum dāmōnis per causam principalem eiusdem, quo dixit eo loci Angelus apprehēdit serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, id est vinxit Christus serpentē in æternum. mille enim æternitatem notat in sacris literis & absolutionē tēporis 12. vero capite proiectus est serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Sathanas in terram, & Angeli eius cum eo quo dicitur Geneseos 3. super pectus tuū gradieris, & terrā comedes omnibus diebus vitæ tuæ: hoc enim est quod Ihoannes dixit & proiectus est in tertā. Serpens ergo hic primos homines Hæuā & Adam seduxit decēpitque misere, neque his obstitit Paulus 1. ad Timotheum cap. 2. vbi inquit docere autem mulieri non permit

140

to neque dominari in virum, sed esse in silentio, Adam enim primus formatus est deinde Hæua, & Adam non est seductus, mulier autem seducta in præuaricationem fuit, neque enim Paulus negat Adamum fuisse deceptum, cum peccator omnis ignorans sit & decipiatur. dixit Augustinus & grauiſſimis autoribus conſtet Adamum promiſſis a serpente Hæuæ ſtulte credidiſſe, fuiſſeque deceptum diuinæ ſimilitudinis & poteſtatis cupiditate accenſum cum grauiſſimo mentis errore, quo Epiphanius contra hæreſim 38. inquit diabolus per mendacium decepit Hæuam & Adam alia pro alijs ſupponens. Augustinus pſalmo 68. rapuit primo ab Adamo ille ipſum qui ſeduxit Adamum Sathanas ſerpens. Ignacius martyr: in epiſtola ad Trallianos per Hæuam ſeduxit Adæ patrem generis noſtri ſerpens. Ireneus lib. 3. aduerſus hæreſes. c. 35. ſeductus fuit Adamus ſub occasione immortalitatis. Leo ſermone de natiuitate, & ſermone 4. Proſper in calce libri contra Caſianum, Cyrillus, Ambroſius & plurimi alij venerandi patres, deceptum fuiſſe Adamum, teſtantur, ſed & ſi deceptus Adamus fuerit non eſt à serpente inuaſus ille, nec cum illo collocutus, aut ab illo deceptus primo, neque enim auſus eſt ſerpens hominem aggredi, qui tehennas & arguties eiſdem cū ſolberet, tum conſtantiore animo hominem conuincerent minus, eſt vero Hæuam aggreſſus faciliorem leuiorem, ſexus fragilitate & imperfectione nature minus perfectæ & conſtantis perſimulit ergo dæmō inuadere hominem, eumque ſeducere expauit, quo non Adamum ſeduxit, ſed Hæuam & ſerminam, non virum, & ſi Adam error peccatum & labes conſequenter ex ijs quæ dæmon Hæuæ parauerat originem traxerit, tãquam ex radice altili, & eius error ex Hæuæ ſeductione ortus fuerit, eſt enim Hæua ſeducta fallaci ſerpente, falſis propoſitis menticolisque fallendi animo pollicitis quo ſeducta eſt, et vere ſeducens ſerpens fuit Hæuam, Adamus vero deſecit non argutijs aut triciſ argumentis vè fallacibus ſerpentis aut Hæuæ, ſed præcibus commotus et blanditijs vxoris vt de ſuauiſſimo ſibi alimento ſumeret, qui eius petitioni acquieſcens neglecto Dei præcepto edidit & comedit, non ſeductus aliquo præterquam ſe, qui poſtea credidit ſuperbia elatus prius, dictis ſerpentis ab Hæua relatis, dicitur vero à serpente deceptus, et circumuentus quod ex ea cōuentione & fraude mulier illū ſollicitauerit, vt eius dictis parceret, vt cōtextu ſacræ Scripturæ colligitur,

141

38

ligitur, quo Aug. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 11. & lib. 11. de Geneſi ad literã. c. 31. ſic inquit. Quid ergo opus eſt pluribus & ſi credendo non ſunt ambo decepti, peccando tamẽ ambo capti ſunt & diaboli laqueis implicati. Hieronymus lib. 1. cōtra Iouinianū, Chryſoſtomus homilia 9. in epiſt. ad Corinthios. Theophilactus vt refert OEcumenius, Chryſoſtomus & Hugo de ſancto Victore. q. 16. in priorem Pauli epiſtolam ad Thimoteū, Chryſoſtomus hoc loco, & alij ſic videntur depicere locū hunc, quæ ex ſacro Scripturæ contextu colliguntur, dicitur Geneſeos 3. Ecce Adamus factus eſt quaſi vnus ex nobis, credidit ergo ſine Deo poſſe fieri Deo ſimile, ſuperbiſq; nõ ſeductus vt Hæua ſerpente fallaci nec Hæua fallēdi animo & ſeducendi locuta, ſed præcibus illius acquieſcēs, quæ crediderat illa credidit poſtea ſuperbia infectus ſe ſibi ſufficere ratus eſt præceptū violaret, ſuperbiens, quod illi interdita ſit arbor impedimētumq; placēdi vxori tãdẽ gula cōuinctus molitiæ & illacerebris, à nullo ſeductus præterquã à ſe, a ſentiētijs ijs quæ dixerat ſcæmina deceptus, quia voluit malitia. Adamus ergo & Hæuam inſiliuit ſerpēs, & ſubduxit. Hæuã addorſus ſcæminã calcaneū appetitū doctã minus Hæuam, imperfectione leuiore facilioremq; ſubductu, ſexus fragilitate, corporis cōſtitutione imperfectione, fragilioris nature, cōſtantis minus, muliebri inpotētia, qua reſiſtunt minus & facilius vincuntur affectibus cōcitatatis, vt rueret caput Adamus ratio virq; nutaret inualidato Calcaneo infectoq; veneno totū, quo eſt Hæuam aggreſſus primo, argutē & captioſe illam ſciſcitatus ſophiſtice triciſ, commiſerationis ſpecie quaſi cōdolens de interdito pulcherrimæ arboris, cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. cauſam diuini præcepti. Deique placiti diſquiriſ ſerpens ab Hæua, à ratione naturali petit cauſam diuini præcepti à ſcæmina inpotēti, minusq; doctã, ac ſi nõ ſufficeret Deum dixiſſe, dupliciter enim dæmō exercet homines quātū ad fidē & quātū ad mores quātū ad fidē interrogatione facta quo modo hæc fieri aut ſtare poſſunt, quātū ad mores & præcepta agendi vel nõ agendi, cur hæc, quorſum: interrogatione Hæuã adoritur miſertus quaſi ſerpens, vt eã obligaret ſibi reſpōdere, quaſi propter bonū illorū, & nullo ſibi bono impēdēri, hæc ſuſciperet curã, & quaſi durū iudicaret præceptū adiciſ, præcepit vobis, non cōtentus lege naturali & obligationibus eiſdem mille, tum ſupernaturali fidei, ſpei, &

143

charitatis, sed adhuc denuo adita positiua lege, vobis perfectissimis & rationalis naturæ ad imaginem & similitudinem Dei eformatis quos ipse condidit naturæ liberrime, vltra quam bruta animantia ligat & stringit, quibus omnia sunt libera, adstringit vos legibus & arcet denuo impositis vobisque solum positiua præcepta imposuit, cur ergo præcepit vobis, & cur præcepit. Nōne sat esset consulere sine eo quod vobis præcepisset, qui estis excellentissimæ naturæ æternæ & immortalis. Dij quasi ad imaginem & similitudinem ipsius præcepit vobis quasi abiectis & humilibus infimisque & ignotis, cum sitis liberi & illustres ortu, vobis, cur vobis præcepit ne comederetis ex omni ligno paradisi, mori cur præcepit eo interdicto, cur mori liceat vobis qui essetis immortales si eo vesceremini, nam hæc præcepit dum illa prohibuit vt tandem de omni ligno paradisi non comedatis vita defuncti sequitur, Deus Deus inquam liberalissimæ conditionis magnificentissimæ naturæ, qui nullo eget, creauitque & possidet omnia, cuius est vniuersa natura, Deus cur vetuit lignum hoc quod sibi non erat ex vssu, neque Angelis eius, quod facile adeo produxit solo velle, cur animantibus bestijs, & brutis non prohibuit, & ille Deus iustissimus alioqui vos solum ab hoc ligno absterruit, ne comederetis ex omni ligno paradisi id factum puto, nam arbor hæc homines efficit Deos, in mortales sapientes vt sibi consulant de bono & malo sagaces prudentes scientia plenos, cognitione boni, prosecutionisque illius & fugæ mali, quo cum prohibuit hanc arborem id fuit vt mortales essetis, & tandem ne comederetis ex omni ligno paradisi vita defuncti, paradisuque illi solum superesset, solus paradisi dominus sibi totum hunc, pulcherrimū locum adscribens, quo huius ligni prohibitionem factam reor, ne comederetis ex omni ligno paradisi tandem ne domini absoluti huius loci sitis vetita est vobis arbor vna quæ Deo nullius vtilitatis est, sed solum vt vos seruos & subditos non paradisi dominos constitueret, præceptum hoc impositum esse censeo, cur ergo vobis præcepit Deus, Deus qui eius conditionis frueritatis eius iustitiæ est & rigoris, vt Angelos tanto vobis natura altiores & nobiliores, qui primos cæli gubernabāt cardines, Luciferum illum creaturis omnibus natura pulchriorem, ob culpam vnam expulit de cælo vt misere apud inferos extorqueatur tormentis, præcepit fortasse vt delinqueretis & à præcepto deficiatis, vt durissimis

rissimis pœnis cruciemini, & puniamini crudelissime, eoque intricare vos vult vt decidatis laqueos retesque tendit, cur non libere vobis tradidit paradisu? ne sitis Dij id factum nil mali si feceritis pasuri: hæc serpens veneno plenus disquirat a fœmina, quæ superbia, & animi elatione inflare tentat, dū dixit vobis præcepit cur? id est, sine ratione præcepit vobis, volutarie nimis, quo verbo & emphasi inflatur Hæua, & intumescit, sibiq; per naturā deberi simile esse Deo potētia agēdi, semel adepta notitia sciētiae boni & mali, & absoluteione à lege & præcepto, subiectioneq; alicuius elato animo regulare vult omnia Hæua, & nō regulari aliquo illa superbiens & arrogās sibi natura, quæ acciperet humilis gratia & dono liberalitateq; summi conditoris subdixit serpens, præcepit vobis Deus ne comederetis, cum fructus ille alimētum sit, vt vos scitis infussa scientia & notitia rerum aspectu & modo, sitque salutare adeo, & delectabile inter omnes fructus varios & placidos totius paradisi, fructus enim & alimētum cum sit naturæ corporea, cui alteri maiori cum ratione impertietur quā vobis perfectioribus natura inter omnia corporea, quibus præcepit ne comederetis, si enim præcepisset custodiam arboris à brutis animantibus, & ne illud vastaretis aut radicitus eueleretis ne dilaceraretis exueritis vè à fructu omnimodo spoliaretis ornatu & decore, quibus insignitur id iustum esset præceptum, sed cur præcepit ne comederetis, & hoc vobis, alioqui vtilissimum vt notitia rerum ingeniti nostis, & recepisti ab Adamo, tum ne comederetis de omni ligno paradisi, sophisticæ fœminam adoritur his, neque enim præceperat Deus illis de omni ligno ne ederēt paradisi, cum omnia reliqua tot tanta variaque adeo pulcherrima vtilissima & placida ligna illis esset elargitus, dixerat enim Deus quādo præceptum imposuit ex omni ligno paradisi comedere, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, omnia ergo illi concessit ligna, vno dempto, captiose satis & sophisticæ nimis, refert serpens quæ dixerat Deus, dixit ipse de omni ligno paradisi vesceremini vno dempto scientiæ boni & mali, interdicitur vnum tantum hoc præcepto, liberrime ex omnibus alijs facta copia, subicit concessa serpens permessa obtinet & oppositam contradictoriam: assertioni quam Deus stabilierat, veram nititur demonstrare, dixit Deus de omni ligno comedetis dempto vno, scientiæ boni & mali: inquit ille, cur præcepit vobis ne comederetis ex omni ligno

no: quasi obliget vos ad duo impossibilia, vt edatis ex omni & vt non edatis ex omni, argucies sophistica, quasi cōditio exceptiua non restringat vniuersalem propositionem, sitque eis data licentia edendi ex omni ligno quod superest illo dempto, nam etsi vniuersalis oratio, non sit nec de omni cuius singularis vna illa eadem non continetur, tamē imposta particula exceptiua, autem, aut preterquam, de omni quæ superest oratio integra est, dixit paradisi, cum ortus ille deliciarum in bonum hominis conditus esset ab initio, quod Deus illum constituerat quasi diceret serpens, loci tibi dicati & conscripti propter te & in tuum bonum conditi, quem semel iam tibi tradiderat Deus, ab his quæ semel tibi concesserat, te abdicat reijcit repudiat te, paradisi, paradisi inquam quo nullū maius bonum in natura corporea tibi superest. Sic suadere tentat, mulierem his animi elationibus superbire facit, his thecenis & tricis, his antiquissimus sophista seducit quod dicitur Ecclesiastici. 37. qui autem sophisticè loquitur odibilis est Deo, cui respondit mulier, quodcum admiratione refertur facti, quasi colloquia & conuersationes, responsaque teneretur vitare & non respondere, imo neque audire illa, nullumque alterū preterquam maritum exaudire, sub cuius potestate & dominio erat, audiuit serpentem colloquia, & colloquutiones cum dæmone aduc habuit, alio quam marito respondere parat ne ignara videretur in scia discreta imo, vt teneretur fœminarum conditio vt respicere videantur, ipsi Dæmoni, & serpenti responsa afferent cum eo colloquentur, dæmonumque ministris, ne a propria æstimatione deficere videantur, dæmoni ergo respondit mulier & ignorans tantum de se præsumit & arrogat, vt ipsi Dæmoni satisfacere posse credat & præsumat sine mariti licentia & capitis ope, imo quæ dixerat & præceperat illis Deus, & quæ a marito didicere tenebatur, per se ipsa exponere non erubescit. Nec dæmonem serpentem vè ad Adamum remisit, vt ille cui datum erat satisfacere quæsito, absolueret dubia, sed de se presumens per se vult satisfacere dubijs dæmonis, sine eo quod per Adamum intelligere vellit quæ illis imperauerat Deus. Quæ ne ignorans minusque docta, ne oblita legis & præcepti impositi ignara videretur, multo magis, quam vt ipsius sui conditoris extolleret magnificentiam, & liberalitatem dixit negans, quæ serpens affirmauerat, inquit de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur neque enim negabit nobis

bit nobis omne paradisi lignum, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, adidit serpens præcepto vt durum videretur & graue, omne lignum paradisi interceptum fuisse homini, cum tamen sola arbor vna esset excepta, facillimum alioqui præceptum, vbi tot tantaque homini fuere oblata suauia salubria, gustui grata odorifera excelsaque alimenta supererant, adidit serpens & cum videatur Hæua negare quæ serpens adiderat, superadidit ultra quam imposuerat serpens, inquit non vetuit omne lignum Deus nobis imo concessit nos vesci de fructu lignorum omnium quæ sunt in paradiso, verum de fructu ligni scientiæ boni & mali, ne comederemus iussit, & ne tangeremus illud, ne forte morte moriamur. fœminarum conditio ne iustis obtemperent iniusta aduc superadere vt grauitate præcepti excusari videantur à crimine, tripliciter enim scriptura sacra deprecabare nititur omnis peruersor legis, appositione deminutione, mutatione. docet Rupertus Apocalipsis. 22. Ambrosius libro de Adam & Hæua, Abulensis in. 3. cap. Genesios, Anselmus, Gregorius & alij patres, hisque tribus elata semel Hæua, & superbiens crimine superbiæ commissio iam, interrogatione dæmonis, verbo illo, cur præcepit vobis: præceptum & legem permutare est causa, semel ac superuit, quæsito dæmonis, apposuit superadiditque præcepto, dum dixit. & ne tangeremus illud, cum id Deus non vetuisset ligni contactum, sed solum essum interdixisset, diminuitque & præceptum ijs. ne forte moriamur, Deus enim non dixit forte, sed in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini certo & infalibiliter, imminuit quod non dixit in quocunque die morte moriemini, mutauit quia cum solus Deus de ligno scientiæ boni & mali legem tulisset, illa mutauit dicens præcepit nobis Deus ne ederemus deligno quod est in medio paradisi, neque enim hæc dixerat Dominus, sed deligno scientiæ boni, & mali in medio enim paradisi lignum vitæ continebatur quod illis non vetuerat Deus, quantum damnationis sit apponere, vel diminueret de verbo Dei Iohannes testatur in Apocalypsi dicens. Si quis apposuerit ad hæc apponet super illum Deus plagas scriptas in libro isto, si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri huius auferit Deus partem eius de libro vite, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto, ita enim impaciēter ferebat

superbiens Hæua & murmurauit quasi parcus vel auarus Deus prætiofa medijs paradisi referuaret, & viliora illis solum in cibum concessisset dubitareque cœpit de rigore diuinæ iustitiæ, dum dixit ne forte moriamur cum illis Deus certo morituros renūciasset eodem die quo violarent præceptum, quo dæmon Hæua superbienti iam corruptæ & peruersæ rationis, quinque impia & execrabilia credenda proponit impossibilia imo creditu. inquit nequaquam morte moriemini quo veritatem summam Deumq; ipsum ipsamque veritatem per essentiam talem, mendacem esse suadere conatur nullo aliquam se se contradicente Dei dictis, se cundo Deum efficit inuidum illis, scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo apperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum, quasi diceret veruit vobis arborem Deus, quia nolluit vos æque cum illo sapientes, tertium arborem illam vim habere efficiendi illos omnium rerum intelligentes, quartum per se posse esse similes Deo, quintum hæc fructu illius arboris contineri. Hæc Augustinus cap. 30. in Genesi ad literam. præmio & pœna omnes homines excitantur vt agant omnisque respublica his duobus bene ordinata est polis Vlpianus dixit, dum iuste & pœna infligitur & præmium confertur docuit Plato 1. de republica, Aristoteles Politicorum 1. & Ethicorum 2. & 2. rethoricorum ad Theodectem, capit. 6. Arca fœderis panem & virgam præmium & pœnam pan y palo, vt vulgo dicitur continebat, suadetur vero quilibet vt agat, & pœnæ submotive si lex pœnalis est, & premij promissione certa & stabili, his aggreditur serpens Hæuam pœnæ aberratione, nequaquam morte moriemini, pollicitatione præmij eritis sicut Dij scientes bonum, & malum apperientur oculi vestri. sophisticè nimis & callide nugæ congerens, ambigua & dubia oratione sophistica hac, cuius verba tantum vnum sonum videntur efficere, plures vero efficiunt sensus & distinctos satis, vt posset se dæmon vindicari a calumnia & mendatio ne fidei suæ imposterum derogaret qui futurus erat tot tantarumque gentium seductor idolus Deus, quo verba multorum sensuum protulit, vt hac illa ve posset se se excusare cautella lapsus & ruinæ hominis, vt mos illi est verba dare, que & ad quemlibet euentum accommodari possint, vt ex tripode & pythio apolline responsa reddebat dubia & ambigua, que prout euentus postea efflagitabat retorqueri possent & ap-

& aptari, nequaquam morte moriemini, de corporis obitu fuit illi mens, verba intelligi posse quominus verbo caperetur ne in posterum suæ authoritati derogaret idolatriæ & cultui fallaciæ nota, cum tamen de animæ mortæ pœnam constitutam calleret, eo die quo sum legem violati eadem quemet esse morituros, sed in eo adhuc mentitus est dæmon, cum re vera de morte corporis verum extiterit dictum, in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini, nam non dicitur moriemini in illa die, sed morte moriemini, ab eo enim die semel auersa ratione & conuersa ad fugatiam bona suo summo factore Deo relicto omnes causæ corruptiæ, ab eo die in hominem confluxere, vindicantes quasi supernum Deum, de ingratitude hominis & inobedienciæ; quo neque appetitus perstitit rationi subditus, imo in rationem elatus, neque causæ alterantes tam internæ quam externæ frenate, omnes imo alterarunt hominem, ab eo die, cœpitque homo corrumpi & mori, ab eodem efrenatis illis & a vinculo obligationis quo tenebantur originali iustitia solutis, hominem inuadere, vt vim vitæ integritatem nitorem & robur inquinarent solueret vt perpetuo labasceret, & ab eo die morereturque continuo, vt verissimum dictum fuerit in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini, semper enim natura decidit indeterius à die ortus, labascitque & moritur homo, & indeterius abit, quo dictum est à sapientissimo Platone in Thimeo semper morimur, & ab Hypocrate libro de natura humana, calor qui nos genuit nos conficit, & Arist. libro de vita & morte à principio ortus, calor nostrum innatum ingenitum substantiæ nostræ humidum absumit & vastat. cum enim ab eo die defecerit illis vitæ ligni essus, ab eo die calore repasso ab alimento suscepto, mortis vinculo sunt stricti, quo ab eo die dicitur illis morte moriemini, adhuc de corporali vita facto sermone, & morte moriemini morte, non solum moriemini, dictum quod mortes duæ ibi contineantur in facto vna spiritus illa inferi alia corporea. prima morte supposita, hæc ex illa trahens originem, morte moriemini alias moriemini solum sufficeret, non potuit ergo dæmon mendatij autor, veritatem Dei verbis contentam inquinare, nec potuit mendatium efugere caulo & solertia: expetunt fœminæ multo plus viuere ipsis maribus, quo & vitam minus periculis subiiciunt exponuntque viris, timidiores natura in becilliores debiliores, cum enim sexus

fragilitate minus possint resistere passionibus corde debili, presentia solum considerant vitam presentem avidissime experunt, mollicie animi debiles ut in plurimum absoluto sermone facto. Serpens vero mollissimam inuasisit naturam, sunt maxime viscerum amatores propter carnis molliem, & calorem tepidum quo fouentur viscera serpentes tum propter indagatricem naturam qua pollent latibula, & cavitates. Serum disquirentes docet Aelianus lib. 6. c. 16. Arist. 8. de historia. c. 4. Rhodiginus, & alij, ideo docti pictores Cleopatram, & Rodericum Gortum, hispania ultimam regem serpentibus interemptos, lateribus & visceribus erosus non alio depingunt, propter viciniam cordis quod inficere
 152 tentant veneno primo. Viscera amat serpens latus petit mollia cupit, hinc est Hæuam adorsus primo, est Hæua ex latere est latus viri costa eius viscera mollis & ideo mulier, quasi mollis dicta, facillima, instabilis, debilis, ut sunt viscera natura & motu, non munita ossibus, non circumuallata neruis, non fulcra firmis ligamentis, constantibus & validis, mollia imo & peruia. Hæuam aggreditur, ut ruat Adamus pedes ut nutet caput, calcaneum ut non stet homo rectus, sic enim animalia adoritur ille natura mulierem primo, ut que postea non est ausus prosequi dæmon prosequeretur mulier, ut irretisset Adamum, non sibi satisfactum fuisse putanti si & ipse in confortium delicti non traheretur, neque enim amore pomum obtulit, imo malitia & inuidia, ut fors esset illis aqua
 153 vero præmio aliceretur, hinc non possum non irasci Hæuam, quæ simbolo fallaciæ monita, serpenti acquieuerit, at reirascor Adamo quod duplici fallaciæ signo permonitus, serpente & fœmina eisdem simul adhibuerit fidem. Ijs eisdem ambagibus Dæmon munitus verbis æquiuocis semper vsus docet Rupertus c. 7. 3. de Trinitate & Augustinus in Genesi ad literam Abulensis & alij patres non secus ac Diogenes, qui dubijs responsis illudebant & ludabant homines. Respondit dixitque ad mulierem quæ metu mortis arborem contingere recusabat, nequaquam mori moriemini dico ego, etiam si Deus dixerit, nec vos morituros essu huius ligni affirmo, cuius assertionis dictum ne fidem amitteret & opinio ne abrogaret huius incredibilis impossibilisq; sententiæ quæ ipsi met veritati ex diametro videbatur opponi, nam ipsi Deo oblitescerent, qui dixerat tali essu necessario, eos interituros, amphibologi
 ce pro-

et probat & alio sensu vsus est ijs eisdem verbis quibus est vsus ipsa summa sapientia & veritas, dixerat enim Deus morte moriemini si ederitis, morte inquam, ut ratione & forma causaque formali moriendi, ut vita ratio & forma viuientis est, tum ultra morte moriemini nam mors corporis quæ necessario à die transgressionis præcepti occurreret, mors talis quando adfuerit, non erit vobis ea terminus mortis, sed hac ipsa ultra moriemini, spiritu; quo morte moriemini in ea die; serpens vero nequaquam morte moriemini de causa effectiua & infligenti huius supplicij & pœnæ vera proferens, alio sensu, non moriemini morte neque hoc hoc inferret supplicium, sed vi
 154 ra moriemini id est Deo ipso ultore qui vita est, morte puniemini quo moriemini vita ipsa, vlciscente delictum & commissum scelus. Scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri iure iurando affirmat serpens, eos victuros, Deumque ipsum intestum afert iuramento inquiens. Scit enim Deus, ac si dixerit hæc est ipsa veritas, & Deum aduco intestum qui huius veritatis est conscius scit enim Deus, quod si scit verum est, falsa enim cum non sint, sciri nequeunt, præcipue à Deo qui nullum errorem admittere potest, scit ergo Deus nequaquam vos morituros in quacumque die comederitis ex eo, ut experientia edocebit, imo inuidus & parcus hæc vobis interdixit cum ergo fœmina adidisset præcepto, iussit nobis Deus ne comederemus deligno quod est in medio paradisi & superadidisset, & ne tangeremus illud, & de pœna dubitaret certa, apposito verbo illo, forte, & serpens quasi miseratus Hæuam & Adamum de bono vitio, & interdicta arbore alioqui pulcherrima & delictijs plenarum præceptum hinc & illinc fluctuaret, inter hos scopos, inter serpentem & Hæuam iuramentoque, affirmasset serpens, nequaquam essu morte morituram imo victuram in posterum, apertis oculis sensus & intellectus, maiori acie & robore, ut bonum et malum discernere, et iudicare posset. Experientia ad oculum ostendit serpens, ex his quæ Hæua præcepto superaderat, postquam iuramento asseueraret, eam nequaquam esse morituram (semel enim ac Hæua, emphasit et animi elatione superbiæ peccato iam commisso et contracto, verbis sepētis quibus dixerat vobis præcepit Deus) in tot rãtosque errores venit, ut et præceptum modo inminueret, auget modo, et modo permittat, quo errore illa periclitata est, ut existimaret se morituram si lignum aduc contingeret, ex his vero capta est serpentis argutie et paralogismo nam cum esset serpens apertus ligno, dum hæc colloqueretur, non secus ac Moses exaltauit serpente in deserto num. 22. et ut oportuit

oportuit exaltari filium hominis Christum cruci affixū, vt dicitur Ihoannis 3. cap. & vt dicitur ab Ecclesia de serpente quod quæ in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur, vt vita nostra Christus ligno apensus mortem destruxit vitamque nostram refarciuit, Mosis serpente figurato sensu expressus, vt eo modo quo mors nos insiliuit arbore illa, eodem Christus viuificaret pendens de cruce, & vt pependit dolus de arbore & venenosus fructus, sic salus & vita de ligno penderet quo est serpens arbori irretitus, & cōplicatus spirijs, & orbibus, contingebatque arborem dum hæc fe rebat. ijs Hæuam seduxit captio seque illam deccepit experientia hac, non secus ac si diceret, ecce ego lignum contingo & non morior, cur ergo tu morieris etsi cōtingas, & vt contactus mortē nō affert, vt existimabas, neq; effus causa erit mortis vt credis, o pulcherrima Hæua natura illustris soboles Deorum & progenies, huius vniuersæ machinæ visibilis iure dominatrix & Regina, quas enim Deus minas rigide intonauit & intendit id solum ad terrorem est, neque enim pijsimus ille, tanto rigore flagrauit vt propter pomum vnum, huius arboris vniuersum funditus euertat posteritatemq; omnē aut te spe successiōis frustrabit. corporea enim omnis hæc natura in vestrum seruitium constituta superflua esset vobis deficientibus, neque est credere Deum hæc condidisse tam breui temporis spatio interitura, ex superaddito ergo ad præceptum Hæua concluditur, experientia conctatus conuincta quod mortem non inferret, vt est illa experta contingens arbore cum fructus decerpit antequam degustaret, promittere non cesat & polliceri vanilocus serpens, qui nō tenetur adimplere promissa mendatij autor, quo subdit inquacumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, erat enim hæc illius arboris conditio, & natura vt sensus excitaret & exacueret, eius fructu & viuaci alimento, spiritibus concreatis efficacissimis, natura actiuissimis ad sensum opera perficienda, vigiliamque inducentibus, cōtinuū & liberum motum qui oculos affectabant ea dispositione, vt auidē & cupide prospicerent affectuque nimio res ipsas & conatu, quo aperientur oculi vestri nam res ipsas affectibus alijs videbitis ac videris modo, scimus enim spirituum variam naturam cōfluentium ad oculos eo quod res ipsas aliter atq; aliter representent, varij ipsi & disidentes, pro diuersa eorum dispositione, sic oculos atficere vt hæc pulchra, illa placida, hæc iocunda, illa tristia se

stia se se nobis offerant, vt modo hæc placeant illa molestiam inferant, ex diuersa sensatione in oculis facta sensatisque speciebus spirituum diuersa dispositione hæc aut illa, eliciente cogitativa species amoris & odij voluptatis aut molestiæ prout diuersa hæc fuere in sensu visus, præcipue quo, & ouis odij speciem elicit viso lupo; quam non eliciunt alia animantia, etsi eisdem sensibilibus spectris in mutantur, quod non sit eodem modo virtute spirituum videndi instrumentum dispositum, paratumque hæc ipsa edere, vt est in oue; non secus mus odit selem & se se amant alia, & depereunt, flagrat amore vipera murena pisces quem amat, & querit sollicita que nimis amore capta, & vulpes serpentes querit, ipsosque adamat intense satis diximus, quod sensatis ex visu spirituum ratione se se affectet afficiatque taliter, vt extrahat postea affectatas species odij aut amoris prout in sensu fuere, hoc illo vè modo affecto diuerso & altero; quo postea affectatus iterum superest oculus, viditque affectu nimio quæ inspicit postea, vt modo inuidus videat cupidus odiens, animas tristes alacer placidus acerbus, sic demon affectat oculos præstigijs concitatis spiritibus & actis vt aliter atq; aliter representent objecta vt in affectus varios trahantur, philtis et magia causis aplicitis naturalibus variis occulte, in nulla enim nostri corporis parte affectus splendent, vt in facie & vultu & inter omnes eius partes diuersas & varias in nulla altera elucescunt adeo passionis, animique motus, atque in oculis manifestantur, affectu nimio vt abditas & internas passiones cognoscamus in illis, oculorum intensissimo affectu, vbi amor, odium, ira, mansuetudo, superbia, humilitas, modestia, iactantia, reliquaque animi interna, elucescunt magis splendent quam in oculis, ac sicut per fenestras videremus animorum motus, sic causæ natura alterant motione spirituum objecta aliter & aliter euertentes spectra vt alia sugerant, & species, motu internorum spirituum præcipue actu vario, equibus maxime pedit visio, patet in multis sanguinis & lucidi latari ex multis equibus melancholici tristes marrent et pauent, alijq; & alij in variis satis affectus concitantur, non secus eo ligni alimento procreabantur natura tales vt affectarent visum, dicitur enim Proverbiorum. c. 5. cap. lux oculorum lætificat animam, oculi scilicet splendent & lucidi spirituum lumine & splendore turbidi enim & obscuri tristitiam inferunt, quo mortui oculi & sine lumine

lumine tristitiam & metum inducunt & 14. Proverbiorum dicitur nequam est oculus liuidi. Liuidus enim qui coloris plumbei est, terris humoribus abundat & obscenis, qui ex illis spiritus eleuantur inquinari, & naturam corruptam, quorum maior copia in oculos effluit, ut visio natura excellentior, perspicacissimis spiritibus tamquam per medium exerceatur depuratissimum perspicacissimumque, ideo organo huius sensus insignes ad sunt cavitates opticas nigricis, ut contineantur spiritus copia totari, quibus sic organa sensuum perficiuntur, ut munia sua exerceant & compleant, pro varia eorum perfectione & dispositione varia, ut his vitiosis & coinquinatis, copia multitudine & malitiosa natura expulsis, continuo descensu & aduentia in oculos qui resiliunt, & ad extrapulli veniunt, inquinant & inficiunt circumuicina quauis, fascinoque ut docuit Arist. de sensu & sensibili. c. 2. Plinius lib. 28. c. 2. & 19. c. 4. Plato in thimoë plurimique ex medicis autoribus, Aetius, Paulus, Dioscorides, quo nequam est oculus liuidi, & terti coloris hominis, inficit alia, non secus, ac menstruatam feminam specula teresa ac munda maculare acie oculorum in speculum conuersa, docuit loco citato Arist. si ergo oculi affectati vident ex interna animi motione & animi interni motus ex affectato visu diuersimode affectu spirituum, ratione, qui ex sanguine & alimento euolant & conficiuntur cordis & cerebri virtute altius anime producta natura alimenti, varijs & diuersis diuersoque esu & victu alij, & alij, qui & per uigiliam liberumque & continuum oculorum motum possint efficere, oculorumque modestiam euertere, extrahere depressas palpebras, & pervertere concinnum & debitum cartumque videndi modum, essu illius ligni quod passiones acriter excitare monstrauimus, quid mirum si oculos aperiret ultra rationis metas & terminos affectu, & cupiditate, & ultra quam par erat res experirentur, peccato iam commisso prius, amissaque originali iustitia, superbia, gula, inobedientia, inuidia, ut diceret serpens aperirentur oculi vestri, tam quoad naturam, quam quoad mores affectus appetitus sensuum, & rationis peruersione, non secus ac iustitia originalis velatis oculis peruerterentur & amor, velatis oculis velamine rationis & legis, tum aperti sunt oculi eorum, non quod potentiam videndi ex essu susciperent, aut quod essent reseratae palpebrae, quae usque ad illud temporis con-

is conclusa fuerant, sed quod aperti sint videntes ea quae antea non viderant penam, delictum, ruinam, & lapsum poenaltiesque; omnes aperti sunt in actu, in actu videndi ultra rationis terminos oculi eorum, dicitur enim Lucae 24. c. de Apostolis qui cum Iesu recubuerant & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum ipseque euasit ex oculis eorum, aperti inquam sunt in illo actu numerali videndi, idest in cognitione, per visum, aperti erant antea, at non ut cognoscerent & viderent modo quo postea viderunt & cognouerunt, quae & est phrasid communiissima locutionis, dum visum alicuius hebetem significare volumus exaggeratione illum oculis carere dicimus, clausos vel aut velatos oculos obturatos obtinere, & dum vident quae volumus dicimus oculos aperuisse, erant oculi primorum parentum in statu inocetia modesti, temperati, velatis oculis iudicabant ut modo iustitia depingitur, velatis non personarum acceptione sed aequa lance, quae ferebat ratio sine oculis quasi ad reliqua, semel vero commissa culpa, patrato scelere, liberi & vagi, ultra rationis metas vagabantur, haerebant oculis in lege prohibita, stetitque serpens promissis, ab ea enim die licuit oculos aperire, viuere apertis oculis intentis, expilatis, deterfis, cautis, ut fuit inde opus, aperti sunt ergo oculi eorum, & cognouerunt se esse nudos eodem, capit. 3. non quod antea non cognouissent, se nullo tegmine regi, at non ideo nudos esse sunt rati. Est nudus cui vestes defunt debentur tamen, solum vero ab ea die, illis vestes defecere qua opus fuit regi vestibus, quo & causam deformitatis, & peccati occasionem abdere nitebantur, corpus scilicet cuius causa ingestere cibos, vetitumque pomum, & fructum, quo alimentum nutritiuum partem, subministrassent. Cuius est & alimento uti, & generare sibi simile iuxta Arist. 2. de animo, cap. 4. hinc obscenas oculimus partes, generationis instrumenta, alijs magis, & eas, quae inter guttur, & foemora continentur, quibus actiones alentis animae copiosius exercentur, & officina ad sunt alimenti, quae usum fructus prohibiti non recusarunt, quo & os quo ingestum abominamus cibos appetimus inuictamque, cui adest gustus alimenti extrahere exercere debent, inuictamque iudicamus turpe hinc erubescere nudum, non quod potentiam videndi ex essu susciperent, aut quod essent reseratae palpebrae, quae usque ad illud temporis con-

161

162

De dira,

163

Enefeos 3. capite sic dicitur, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum. execrabilis satis impia, & abominationibus plena serpentis pollicitatio, qua Deo similes sine Deo, transgressione imo Dei praecepti hominibus posse esse suadet, spiritualis natura secundum se libera perfecta & integra, Angelorum, qua cum affectibus non inclinatur corporalis natura, incorporea, & aeterna, neque habitu aliquo, aut dispositione crearetur infecta, integra, imo & excellens, pulcherrima, ex affectu, aut habitu deficere non potuit semel creata & si libera, & voluntaria in suo esse natura & substantia, & cum illa non posset alicui ex corporea natura rerumque fugacium, corporeis passionibus, qua spiritalem substantiam affectare nequeunt rebus corporeis, cum eis non egeat, ex his deficere non potuit, aut circa hac peccare affectata eisdem, quo spiritualium respectu solum inquinari potuit, non quod spiritualia diligeret et intelligibiliam amaret desiderioque eorum afficeretur, hoc enim sine labore & naturale sibi, bona expectere, ex eo verum, quod non regula & ordine a superiori natura imposito, hac ipsa adipisci vellet superbiens & despiciens modum supernae naturae, sibi consulens, fat se sibi iudicans illa, se se credens & prosequens, sui iuris quasi & arbitrij, non secus ac si ipse regula esset suorum operum, ut est Deus, qui ideo peccare nequit, quod a regula qua est ipse sibi bonus & sapiens non possit deficere, quo demones contraxere labem & culpa reatum, quod similes Deo conuenerunt esse, ipsique sibi regulam suorum, quam se se proponerent, nullius alterius subditi imperio legi aut rationi, sed per se naturae viribus Deum posse videre existimantes, propter excellentiam eorundem naturam illustrem, & claram, cuius viribus illae posse nasci sibi sunt suassif, hacque sibi debent naturae rati, cecidere superbia, dum niterentur similes esse Deo, esseque suum finem ultimam illam, quae sua natura attingere possent, usque dum tormentis extrorsu, & cruciatibus diris sine pulchritudine illa & decore gratiae & iustitiae cognouere se Deo non posse fieri per naturam similes, ex quo illis inuidia oritur & emulatio pessima in Deum & homines, quod ille sit

eis impe-

eis impedimento huic summam malitiam, & homines quod in patriam succedant filij adoptiui, quo Hauam conuincere tetat dolo & fallacia, superbiere qua fecit fastu & animi elatione, verbis illis iam explicatis, cur vobis praecepit Deus, quo iam animo elata & superba, ut hic Augustinus, serpenti credidit & sine Deo sicut Dij fieri cupiuit, praecepto transgresso, ut qua daemon perfecte efficere non potuit, ut Deum esse, vult emulato tentet Haua ut nulla supersit rationis natura, qua non probeat flagitium, & scelus execrabile & durum, iam semel conceptum suo intellectu pertinaci contumacia & malitia, naturam immutabilis, quo dicitur Psalmo 73. superbia eorum qui reoderunt ascendit semper, quo his ea aggreditur, sicut Dij eritis scientes bonum & malum, inflavit ergo Hauam & superbiere fecit, effusio veneno verfutissimus serpens, iuxta veneni & virus conditiones & naturam, qua homines inflat, & se se excedere facit, turgidi & tumidi propriosque transgredi terminos malitia & cruore, cum enim subditus esset appetitus rationi statu felicissimo iustitiae cuius non erat affectus peruertens rationem hacque omnia essent ordinata, expugnat alio, non affectu corporalis naturae uniformis eo tempore, superbia imo & contemptu regulae, promulgataeque legis quasi non teneretur praecleara hominis & excelsa indoles eo vinculo adstringi, illustris, libera, & clara, quo spiritualement aggreditur partem, scientia intellectum, bono, & malo, voluntate astutissimus serpens. His ergo aggreditur Hauam quam accendit desiderio cuiusdam deitatis, & excellentiae scientiae, qua cupiditate inflata & propria estimatione, posse se scire rata, eo arboris essu, mysteria & arcana abdita Dei, nolente reluctanteque Deo hisque posse summum bonum nascisci proponens sibi summi boni rationem in his qua hac scientia possent adipisci, neglecto Dei ordine, & posthabita regula, qua summam felicitatem homines posse consequi beatitudinem destinauerat, per se primo elata & superba petulans arrogans iam viuere cupit, & se sola agere sicut Deos posse esse rata, ipsi Deo inuidens ut serpens promisserat elatione & fastu qua in se adimplere non potuerat hac illi promissione ut sibi pollicitus fuerat, Isaia 14. ut iam supradiximus concendat in caelum, & exaltrabo folium meum super astra Dei & ero similis altissimo. Luciferi verba eo loci relata, promissit ergo Heuque qua & sibi promisserat, implere vero non tenetur mendax, & subdolos

164

165

F 3

serpens

166 serpens, peculiaris conditio eorum qui non stant promissis large polliceri, quo dixit non minus serpens quam eritis sicut Dij est enim Hebraice dictum (Elohim) quod plurale est Eloha nominis, & significat Deos, etiam si aliquando Deum solum significet, singulari numero, vt constat Geneseos 1. vbi dicitur in principio Elohim Bara, idest, creauit Deus, vt legit latinus interpres. Hieronymus ibi, alias Deos creasse hanc machinam diceret cum Deos plures abneget fides & Ecclesia damnet, vt symbolo Athanasi conuincitur, vbi hæc continentur, non tamen plures sunt Dij sed vnus est Deus, cuius sunt tres personæ, essentia vnitate & deitate eadem numero, vna in tribus eadē & eadem sibi, quo singulariter loci summitur Elohim nomen, hic vero plurali numero proprietate hæbraica, modo singulari, modo plurali numero nominibus vsq; dicitur enim Iob 11. capite inuocabit Deum & exaudiet eum. hæbraice est Eloha, singularis numeri, & c. 36. adhuc habeo quod pro Eloha, idest Deo loquar, Abacuc. c. 1. hæc est fortitudo Dei sui quibus locis & alijs singulare Eloha est hæbraicè, cōtra ac plurimi sensere Elohim singulari destitui numero, Elohim vero tam singulare quā plurale, tā vnū quā multa hæbraice significat, quo multis Scripturæ sacræ locis verbo singulari iungitur, proprietate idiomatis. Geneseos 1. sic dicitur in principio Elohim Bara, id est Deus creauit, si enim singulare non significaret, quomodo cum verbo singularis numeri cōiungeretur tum 42. Geneseos vbi nos legimus, locutus est Dominus terræ duræ, in Hebræo habetur loco domini, Elohim, plurale quod singulariter significet Exodi 20. Non erit tibi Elohim, idest Dij nō. erunt tibi alieni, cap. 21. Si dederit illi vxorē Elohim, idest Deus Isaiæ 19. idem & alibi, nomen vero hoc nō solum tribuitur Deo in Scriptura sacra, sed etiā Angelis eius, iudicibus, principibus, & magnatibus, significat enim proprie eos, qui propter magnā autoritatē, & potentiā singularem puniendi & vindicandi sunt alijs horrore & metu, qua nominis indifferentia et significatione, quod in plurali singulare cōtineat datur intelligi singularitas illa indiuidua deitatis, simul cum pluralitate personarum, in eadem substantia existentium, ijsque Moses mysterium Trinitatis nuntiat Ecclesie Iudæorum, vt refert Magister 2. sententiarum dist. 1. Paulus Burgensis, Nicolaus de Lyza, Galatinus, Eugubinus, Catharinus, & plurimi alij, cum ergo Deum esse aperere sit impossibile, alicuius creaturæ, alias sui non

non esse expetisset, quod repugnat cuius, cum intrinsicè malum sit, & nullam boni possit obtinere rationem, Deum esse non expetuit daemon neque homo, sed sicut Deos esse, persequere in summum bonum venire naturæ viribus, & id esse sibi summum, quod propria virtute possent nancisci, nec Daemon dixit eritis sicut Deus adhuc, sed eritis sicut Dij, eritis principes, nobiles, magnates Dij quasi eritis sicut Dij, non Deus, non sicut Deus, non Dij, sed sicut Dij, vbi iam multo minus pollicetur Hæuæ versutus de mon, & subdolos quam verba videntur continere, cum nō Deo similes Dijs imo, Idolis daemonibus polliceatur, quæ verbo hebræo Elohim, vt diximus significatione continentur, cum Angelos Principes lucis, & tenebrarum, præcipue puniendi potestate fulciti, proprio exprimat significatu, lubricus ergo & versutus serpens, verba protulit captionibus & tricis plena dubia & ambigua, continentia varia non vno sensu, alloquitur Hæuā plurimis imo, quo ligni essu daemones illos pollicetur futuros, & de monibus similes, si Hæua calleret, ruina & lapsu, vt cecidere illi, & Lucifer cecidit, ministris & sequacibus e cælo expulsis, hinc illis sicut Dij eritis scientes bonum & malum. Dæmones, enim Dij dicuntur, idolatria & apostasia, cum sit verè solus vnicus Deus vniuersæ naturæ, parens moderator & rector, non Dij, quo Psalmo 95. Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis terribilis est super omnes Deos. Quoniam omnes Dij Gentiū demonia: Dominus autē cælos fecit. vbi quod cælos fecerit, qui ex se esse nequeunt cum idem se ipsum efficere non possit, esset enim antequam esset, si operaretur antequam fuisset, probat Deum verū factorem esse cæli & terræ, cum cæli materia sine dispositione suscipiat formam, per essentia illi ordinata nullius alterius capax actus, quo cum forma simul creata est in cælo, nō supposita prius, vt disponderetur alio ad formā cæli, quod præcipue in cælo cognoscitur cum non sit alterabile, nec corruptibile, vt motus manifestat illius, cui nulli extat motus cōtrarius, vt habent illa, quæ ad inuicem agunt & patiuntur corruptiua & cōtraria. estque ille verus Deus, qui hos cælos expādit creauit præcipua causa, velle pro ratione agendi nō supposito aliquo, ex nihilo potētia infinita causa totius esse, omnes vero Dij gentiū demonia signēta, idola incubi & succubi daemones, præstigijs & malitia, hinc veneres, Iupitres, Saturni, Cupidines, Martes, Mercurij, Apollines, Demogorgones

F 4 Neptuni,

Neptū, Minerū, Palades, alij, atq; alij, vt ceca sustinebat gētilitas eos prosequens cultu, & obseruantia, modo incubos, modo succubos praestigijs, & simulatione arrepto femine, & deportato alium de utero feminarum commisso, vt foueretur ibi, quo multoties procreate fetus parente ignoto et obscuro, quos Deorum filios, arbitrabantur gentes, & dæmonum partus obscenorum & vulgariū hominum soboles habitas Deos, veneris filium credidere Aeneam, & Gemelos Iouis, Herculem Baccum, & alios quam plurimos mentitis parentibus, His ergo Dijs similem fore polliceretur serpens Hæuam, lege violata ligni essu transgressione præcepti, dæmones imo, Dei filios vocarunt antiqui & Platonici omnes, Plato intimè, Prophirius, Iamblicus, Proclus, & in Pyramando Trimegister, quod substantiæ intelligibilis essent, in corpore & æternæ, ad Dei imaginem & similitudinem facti, ad eius que exemplar conditi sic etiam Aristoteles 1. cœli. c. 8. & 1. metaphisicorum, tum Apuleius libro de anima & dæmone, hos vocabant Dei filios, quam plurimi, Deos, Diuos, & diuinos spiritus & non defuere qui locum illum Geneseos 6. de ijs sentiant intelligendum fore, vbi dicitur Geneseos 6. videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant: locum explicantes de incubis & succubis dæmonibus, nam cū homines filias procreasse diceretur, subdit postea, Dei filios quasi alios, ab hominibus statuens accepisse in vxores: hinc natos refert Gigantes eo concubitu, vocatque dæmones Dei filios, quia cum sint mere spirituales maiorem similitudinē cum diuina natura obtinent, quam corporea omnia, natura factim, ideo naturā spectantibus, spiritus omnes vocantur Dei filij, quod simulentur magis principio producenti, quō cum distinxerit filios Dei eo loci ab hominibus, & Angeli lucis non sint ingressi ad filias hominum, explicatur locus de dæmonibus incubis, qui tracto femine, & aliunde arrepto a fortissimis viris, et in magna copia commisso pulcherrimis feminis potentissimæ naturæ, & perfectissimæ inculpate et structuræ concinæ absolute atq; vt pulchris, et non deformibus adest, erupere Gigantes, & si non ortu postea fortissimis naturę principijs, adepti eam magnitudinem et molem nimiam, neque enim possent pulcherrimæ feminæ Gigantes parere, cum sint moderatæ omnibus, non nimis, aut deformes, sic locum explicant quam plurimi ex autoribus, & si ali

170

171

alij sentiāt aliter, ideoque hoc nomine Deorum insigniere dæmones Dijq; dicti sunt hisce de causis, filijque Dei plurimique interpretantur locum illum Iob 1. Vbi Sathanas inter Dei filios venisse connumeratur, de Principe dæmoniorum, qui inter suos sequaces allocutus est Deum ab illoque petijt permitteret Iob tentari & exerceri, huic expositioni fauet, Rupertus locis aduētis per hoc loco, qui Deorum nomine dæmones intelligit et idem esse quasi, Deos esse et similes dæmonibus fieri, eritis ergo sicut Dij, quæ & si falso dæmon polliceretur equiuocatione nequiter abusus Deorum, Elohim, & Eloha nomine, vt verbo non caperetur qui veridicus haberi vt maiora confingere mendacia posset parabat: nihilominus ea est summi conditoris nostri pietas misericordia benignitas, vt media hac tempestate & ruina, medijs his procellis, quibus omnia funditus euerdebantur, imo iam superbia peruersis, spes efulserit, coactō dæmone efferre mirabilem & obstupendam prophetiam, ijs eisdem verbis Christi venturi sine eo quod ille quæ asseuerabat intelligeret, quo dixit sicut Dij eritis, imo non sicut Dij, verum Deus erit homo, idest erit homo Deus cum adoptione & gratia quibus est membrum mistici corporis cuius est caput Christus Deus, tum substantiali naturæ vnione gratiosa verbi qua est homo factus, & Deus est homo substantiali vnione quo Augustinus foelicem vocauit culpam cuius occasione cognouimus Deum hominem vnione substantiæ & hypostasi, qua verbum assumpsit naturam nostrā vt homo esset Deus, vt de rigore iustitiæ esset qui satisfaceret patri pro nobis infinito & immenso, scientiam boni et mali, notitiam, & mentem promissit serpens parentibus, vorato ligno ingestoque alimento pulcherrimi fructus, absolutam sapientiam boni & mali, quodlibet enim ex his potest cognosci duplici via et non solum vna dum bonum inest per se perfectionem accrescit quod perficiat subiectum se se ipso bonum, vt forma queuis altera actus potentie, et cognoscitur effectu perfectione & opere que ex bono procedunt tamquam ex causa, tum etiam dum abest, concipitur & cognoscitur illud priuatione perfectionis absentia & defectu virtutis actiue operumque, et effectu illius non secus malum presentia percipitur tale in principio et actione, absentia dignoscitur illud, absentia imperfecti, quod principio et operi adest presentia re malo, miserima vero horum cognitio et notitia eorundem est, quando

172

quando bonum cognoscitur absens, & malum, praesens, hocq; intellectu exponuntur illa si de Daemonum more intelligantur verba, sicut Dixeritis secundum Rupertum nec inficit dicta dixisse Deum eodem capite, Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus, nam illud ex nobis, non ad personas Trinitatis refertur sed ad naturam spiritalem Angelorum lucis, qui diuinam essentiam intuebantur, gratia & auxilio desuper illato, quod est idem ac si dixisset vt nos beatitudine fruimur, & bono summo, sic ille esu ligni lege violata & praescepto, honorem & gloriam, beatitudinemque consequitur tanquam vnus ex nobis, ironice & delusorie, haec profereus verba noster conditor summus. Tuam eritis scientes bonum & malum, boni notitia & speculatione iam noti, & cognitione mali experientia & poena poenalarum omnium, culpa & labe Deus enim cognoscit bonum fruitione, & praesentia, priuatione malum absentia & recessu vos vero cognoscetis haec quae Deus cognoscit, non tamen eodem modo, e contra imo malum praesentia, & priuatione bonum, in poenam delicti, Deus suae essentiae cognitione in qua omne bonum, omnisque entitas per essentiam continetur, sese intelligens summamque suam pulchritudinem spectans, aetione ad intra, suae intellectionis, aetione interna intelligens, generat illa aetione verbum eiusdem substantiae, in quo entitas, & bonitas omnis generantis splendet relucet omneque bonum, ens omne, omnisque natura, perfectio & esse, per haec vero quae sunt illi essentia substantia, & esse, mala intelligit, priuationesque eorum quae intra se continet, & omne quod est extra illud quod in se amplectitur, priuationem & malum iudicat, sui bono oppositum, quo cognoscit bonum & malum vt sit perfecta cognitio, alias mala quae suis effectibus ad extra productis possunt contingere si non percelleret, imperfecta esset cognitio, neque enim vitaret in illis praesentia mala si non cognouisset prius, per propria bona, non secus ac per lumen nunquam expertas tenebras concipimus & noscimus sic Deus malum per bonum cognoscit & callet, vt est aptum cognosci malum per aliud & non per se, cum careat essentia malum qua cognoscatur, quo, quale est cognoscitur per boni priuationem, absentiamque illius, vnde cum Deus omnem boni, entisque rationem inspectet, latitudinem omnem mali cognoscit & ambiit, per suum ipsius bonum, qui vt solus bonum omne amplectitur, ensque omne intra se continet, sic illius nullum

Nullum malum subterfugit cognitionem: quo serpens promissit Hæuæ sapientie excellentiam & perfectionem summam, nam & si mala cognosceret priuationemque bonorum, quae continebat illa, multo maiorem notitiam eorum pollicetur serpens versutus, & fallax, cum bonorum notitiam, excellentem & integram esu ligni polliceretur, & mali summam cognitionem subsequaturam auterret, similem quasi notitiam Deorum, amplam & late patentem maiorem multo, quam antea obtineret latam copiosam, tum Dijs similem notitiam promittit nam quemadmodum Deus simul bonum, & malum cognouit amplexus vtriusque notitiam simultate eadem, sic Hæua simul ac bonum delectabile inuisit degustauitque fructus, malum scælusque cognouit & commissum flagitium effectusque mali sentire capit & cognoscere timida, peruersionem rationis appetitus dominium, Dei odium inobedientiam, gulam spiritalem accidiam, mendacium scandalum, excusationem tracti scæleris, & culpæ commissa, in ordinationem reconditudo, & reliqua plurima cognouit simul poenalarum omnes labores miseras; hinc serpens dixit, sicut Dixeritis scientes bonum & malum simul, poena infligetur illico eadem die, nam sic vt Deus simul bonum cognoscens & noscit malum, quod bonum excludit per ipsum & vos cum bono cognoscetis malum poenæ & supplicij in quacunque die comederitis ex eo, & malum culpæ, quo verbum sicut, praesentaneum esse supplicium dat intelligere culpamque praesentem rigorem iustitiæque vt illis promissit ferat Deus, dum dixit in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini, nam & si alia omnia quae bonum noscunt, & simul malum priuatione intelligant sciantque malum cum bono simul, cum Deus simplicissimo actu, maioriq; simultate excipiat & intelligat ista vt & omnia intelligit, tum quod maior videretur pollicitatio ad Dei similitudinem facta, his usus est serpens, illis sicut Deos futuros promittens et auctans in posterum, imo est hæc Dei conditio, vt bonum cognoscat, simulque, et odio habeat malum, abominetur que, dicitur enim Ilias. 7. de Christo venturo. Butirum et mel comedet, vt sciat eligere bonum, et reprobare malum. Nam simul atque hæc ingestæ sunt, et bonum, voluptatemque atollere gustui, suauissimumque saporem illi illata ventriculum etiam ad nauisicam prouocant ad vomitumque impellunt flatibus e meile eleuatis natu-

177 tis natura flatuosissimo, quod euomere facit apes semel ac rorem florū elingere flatulenta eius roris natura, qui semel in vētriculo apuum elinctus digeritur, tot excitat flatus, vt illas euomere cogat et reijcere in alueos, vt ibi tractu temporis per coquatur harque mel flatuosissimum natura, attestantur enim orta suis principijs, quo vomitus excitat mel ingestum etiam, etsi demulceat gustum & voluptate afficiat, quam esse melis naturam, docuit Aristoteles de sensu & sensili, c. 3. & 4. methereologicorū 5. de historia animalium, cap. 27. 9. de historia, cap. 4. 3. de generatione animalium, cap. 10. Dioscorides libro 2. cap. 74. Galenus Plinius, libro ii. cap. 14. Tum etiam butirum flatulentæ naturæ est pinguis et leuis, qui cum supernam partem ventriculi petat, vt mel petit nauſeam mouet relaxato ventriculi ore, et distento flatibus, quibus sursum trahuntur omnia gulam versus & os, quo acores sentimus, & nauſeas his ingestis fluctuare vētriculū & multoties euomere, præcipue si his solis vtatur sine alio alimēto solido, & consistenti, cui misceantur, vt sistere hæc ipsa possint illique asigi, hanc esse naturam butiri docuit Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 2. Galenus 10. simplicium capite de butiro Plinius libro 28. cap. 9. Dioscorides libro 2. cap. 65. Quo dicitur de Christo venturo eo loci Isaiæ, butirū, & mel comedet, vt sciat eligere bonum, quod gustu & voluptate horum significatur, & reprobare malum, quo datur intelligi secundario effectu nauſeæ & vomitus que inferuntur ventriculo, prius vero eligere bonū & cognoscere dixit, quam reprobare malum, est habitus perfectione prior, & boni cognitio regula, per quam malum postea dignoscitur, quo eritis sicut Dij scientes bonum & malum, illico enim ac butirum, & mel degustauitis fructus suaues ligni huius nauſeam & vomitum patiemini ingesti cibi, culpa, & supplicio, eritisque sicut Dij cognoscentes bonum & malum, nam vt,

Deus bona cognoscit placidissima cognitione boni, & illico mala odit & nauſeat super illa, non secus vos,

& bona delectabilia cognoscetis essu, & ma-

la vos ad vomitum prouocabunt
laborum nauſea.

De obstu-

De obstupenda maledictione serpentis.

CAPVT X.

178 T ait Dominus Deus ad serpentem. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia & bestias terræ super pectus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ, inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius ipsa conteret caput tuū & tu insidaueris calcaneo eius. sectatur Deus serpentem maledictionibus execraturque Dæmonem quod Hæuam Adamumque primos homines totius posteritatis venerandissimos parentes seduxerint & irretierint, captiosè & subdolè vana spe et leuicorum quæ autores mendatij promisserant vera, abominatur serpentem, odit dæmonem & cum serpens delictum non commiserit peccauerit vē, qui regula rationis non tenebatur irrationale animal, consilij expertus, qui cum naturæ instinctu quantum ab ipso naturæ autore dirigitur operetur ratione carens non arbitrij, aut naturæ liberæ, illi imputari defectus culpa vē aliqua nequit, est enim vilis dæmon serpente, vt inanimi organo tibia quasi si vteretur coacto illo, & fortassis inuito, affert dubium pœna quæ videtur maledictione infligi serpenti, an iuste fuerit illata, execratio enim & maledictio pœnæ rationem obtinent, cum quod sententia hæc culpam supponere videatur & flagitium, quibus scelestus serpens & infamis renuntiat lata sententia, tum quod pœna illi imponatur lacesito verbis horribionis auctoris naturæ, quibus & reperere super pectus capitisque contritio calcaneo femina facta alimentum terra insidiator perpetuus inimicus & aduersarias semen eius semini dissidens repugnans nuntiantur in posterum, tum cum dæmon & si peccet, perpetuo ab illo instati quo primam culpam commisit quo & simul penam tulit omnem, vt denuo illi supplicium non infligatur ab ipso naturæ opifice in penam delicti, qui nec meretur pœnam nouam nec mereri potest, aut demereri, in damnationis termino cum sit, quo nil pœnæ auferri aut infligi ei patet, cum presentia, & futura à principio suæ damnationis flagitia & scelera, estimauerit Deus & vētura in posterum, vt iuxta illa, pœna mulctaretur & affligeret, quo nouo denuo affligi nequit essentiali supplicio, quorsum modo maledici-

ledicitur, & minatur, metuque percutitur, & terribili sententia plectitur & maledictione dura eo loci pœna imposita, & suplicio: hoc dubium sensit Augustinus super hoc loco Iosephus Barcephas Dydimus, Ambrosius, Gregorius, Cyrillus, Beda, qui in diuersas abiere sententias, vt dixerit Dydimus (est videre in catena lippomani) maledictionem hanc ad serpentem spectare, precisse que illum ijs plecti & puniri, quæ videtur sentire Barcephas libro de paradiso capite. 27. Iosephus. 1. libro antiquitatum capite. 1. Augustinus lib. 2. Genesis contra Manicheos. 17. & 18. capite & 11. libro de Genesi ad literam. 36. Beda tamen Rupertus Hugo Alij non ad verum serpentem, sed ad Dæmonem referenda esse verba illa aspera cœsent, & si Gregorius, Ambrosius Hieronymus & Augustinus ipse simul ad dæmonem & serpentem referat hoc maledictum, vt sensus historix elucescat Mosis & non solum mysticus sit aut parabolicus cum veram historiam continere queat, cum hæc omnia vero sensu, historico possint interpretari iuxta proprietates, & naturam serpentis in quo est labor & opus, quod maximum est argumentum in scriptura sacra, vt sensum historicum venari possimus, & qualis sit historicus cuiusvis loci exactè intelligamus si iuxta naturam rei ea possimus deplicare: serpentem ergo & dæmonē lacepsitos fuisse his verbis elucet, nō quod serpens regula teneretur rationis arbitraria, & libera, sed in monimentum posteritatis maledicitur ille, hominique inimicus cōstituitur, & natura disidens, plurimis sensibilibiter euariatis multatus reliquis, his varius illis diuersus, vt resipisceret homo in posterum & caute vigeret sibi que consuleret, vt recordaretur delicti commissi, quo & sententia hæc partim declaratoria fuit imperfectionum serpentis, & partim delatoria & pœnalis, quasi monimentum hominum, Dæmoni vero declaratoria solum infamix & perfidix, vult enim Deus ad sint monimēta hominibus quibus recordentur eorum quæ commisiere scelerum, vt in suum bonū, & commodum cœdant & resipiscant, hinc Numerorum. 15. Mosis dicitur loquere ad filios Israel vt faciant sibi simbrias per angulos palliorum ponentes in eis vitas hiccintinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini ne sequantur cogitationes suas, hiacintinx scilicet erant caloris cœlestis, vt legistate desuper de cœlis recordarentur, lineis illis rectis, & edirecto protractis legisque rectitudinis. Sic visso serpente totius nostræ

nostræ ruinæ & lapsus origo & radix recordaretur homo culpa commissa, & cum maledicere aliquem sit malum dicere alicui non solum serpens maledictus est, eo quod vitia imperfectiones, & deformitates serpentis natura in eius opprobrium referantur, vt imperfectum vitiosum infamemque aliorum respectu animantium notaretur animans, vt est maledicta ficulnea quia erat ociosa sine fructu, & opere Matthæi. 12. & Iob diem ortus maledixit quia peccato infectus, in eo est expertus lucem, sed ideo est maledictus serpens quod asciatur malorum inflata natura defectibus vitijque denovo illatis inimicitix, & odij erga homines, veneni, & liuoris, naturali antipathia & contrarietate, quæ ante peccatum cohibebantur ne contra mortales exeret natura autore, gratia & originali iustitia, cum tamen naturalia essent, quæ in actum non erumpent statum illo felicissimo innocentix & integritatis, quibus postea hominem inuallit & petiuit Dei inimicum iam, suisque sanctionibus reluctantem, amissa originali iustitia, non secus ac Leuitici. 20. capite sancitum erat vt iumentum cum quo quispiam coisset lapidibus obrueretur, non ergo quod his peccauisset serpens opprimitur, sed vt moneremur de deformitate peccati, horrore maledictus est: quo nec disquirat ab eo causam, cur hoc fecisti, cum tamen ab Adamo, & Hæua disquisisset eo capite vt est videre, sed in audito serpente punitur non percontato cum non malitia adesset facinori, sed natura, vt resipiscat homo, & peccati deformitatem exhorrescat cum naturalia aduecretur Deus abomineturque, vt subueniunt delicto culpa, & reatu. Quo vulgo irrepit vsque modo adue maledictus, vt colubertum vt os colubri maledictum, dum summam alicuius miseriam notare volumus, tum reptat dicimus corpore, vt coluber reptat serpitque, tum est maledictus serpens quia frustratur suo fine homine scilicet totius naturæ corporeæ finis, cum illi inimicus stiterit ab ea die vt quasi vagus & profugus superfluous sine fine superfit serpens in natura corporea. Maledixit & dæmonem, non quod malum aliquod de nouo illi exoptasset, nam si optasset infligeret, cum iustum esset incurere si expeteret & potens inferre si exoptaret, sed dictum est illi quia hoc fecisti maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ quæ declaratoria est sententia, id est quia malitia propria scelere, & culpa superbie commissæ

commissis fecisti hoc quod esses hominum peruersor seductor
 diabolus tentator ab ea die qua scelus patraſti, maledictus es vbi
 non denuo pœna infligitur, inflictę imo causa assignatur quia hoc
 fecisti vt peruersor esses hominis vt modo fecisti vetito fructu,
 maledictus es inter omnia animantia, & bestias terrę quasi be-
 stia scilicet beatitudinis incapax inter bestias es reputatus & ma-
 ledictus culpa commissa semel superbię. terram comedes vniuer-
 sum et hominem qui terra est vorabis, & in terram ibit formatus
 expulere, & quod terra vescatur continuo etiam si & alijs ser-
 pens vt late infra adducemus cum sacris literis tum gentium hi-
 183 torijs & adduximus supra, infligitur vero pœna serpenti & male
 dicitur, ijs super pectus tuum gradieris, quod sane in natura ser-
 pentis difacile satis, & abstrusum nimis intellectu est, fuerit ne-
 serpenti impositum ab ea die qua socius flagitij extitit, an reptat
 set antea, & supra pectus gradiretur ille, solū vè commisso scēle-
 re, & antea rectus erectus & celsus, rigidusque in celsitate alto pe-
 ctore caudę incumbens, præcipue cum ante lapsum Adami Ge-
 neseos 1. capite aquas reptile aqueum produxisse & terra terreū
 referatur, terrestria vero reptilia sint serpētes qui ideo sunt tales
 quia humi sternuntur pectore, quo serpūt, & reptāt. gradiebatur
 ergo pectore & antea, an expectabat serpens atolli ingressu ali-
 quando vt quod natura illi expetebat in pœnam cesserit. Hęc si
 184 enodare vellimus & apperire semel, tenemus primo suscipere,
 quod est dictu mirabile, serpentes esse natura quosdam qui non
 pectore cędunt, non reptant, imo se se atolunt ingressu, & gra-
 diuntur erecti vsque modo adhuc recti, & rigidi pectore alto, vt
 Phareas serpens, dictus quod Phareis insulis quę contra Dalma-
 tiam sunt, sint frequentissimi. is directus caudę innitens erectus,
 & altus graditur, quod Lucanus dixit 9. libro ijs. Et natrix violat-
 ur aqua iaculique, volucres & contentus inter cauda fulcare
 Phareas. cuius meminit Aelianus libro 8. cap. 11. Huncque esse
 igneum colore, pulcherrimis insignitum oculis, largi oris, in no-
 cium morsu, sculapio Deo dicatum, quod cœlum aspiciat cel-
 sus vbi affidet salutis Deus, de Sepedone Nicander in theriacis do-
 cuit idem, sermonem instituens de hoc serpente ijs. Sepedonis for-
 mem cognoscens corpore namque. AEmorroo similis graditur
 vestigia firmans Recta. vbi Sepedonem serpentem vestigia firma-
 re recta, & recta gradiri affirmat. de AEmorroo vero eo loci ser-
 pente

pente sic. Pumillus ac titubans gressu velut ipse Ceraſtes, multipli-
 cans, quę sinus dorsum graue pellit eundo; ventre terete solum.
 non pectore sed ventre solum cedere dixit de serpente Ceraſte
 sic. Exijs ille quidem recta festinat eundo, soluitque viam sinuo
 so margine ventris, hic meatus obliquus medio non corpore toto,
 incedit, denique non supra pectus sed ventre incedunt tales ser-
 pentes alti, & rigidi quo Plinius libro 8. capite 21. in hęc verba
 prorupit de Basilisco serpente sermonem inniens. sibilis omnes
 fugat serpentes nec flexu multiplici, vt reliqui corpus impellit,
 sed celsus, & erectus. Galenus. 3. de vsu partium, capite 3. mira-
 tur maxime serpentis naturam, vbi pronissimum eum vocat ani-
 mal & magis multo quam eius structura fert pectori incumbere
 sustinet, nam vt ibidem inquit, cum deorsum animantium in cau-
 sa sit, vt pronum vel supinum perſtet animal, si in ventrem incli-
 net vertebrarum cavitatis supinum, si in posteriora pronum qui-
 bus vero equaliter inest recta, lacertis vero cum dorsum incur-
 betur magis ad exteriora versus, & serpentibus minus, sunt ta-
 men proniores multo serpentes, quasi non natura aut structura
 corporis sed alio illis tanta naturę peruersio contigerit & de-
 formitas. Quid ergo mirum si serpens noster vulgaris & notus
 quo est vsus Dæmon vt late supra, cum antea celsus & erectus
 gradiretur rigidus, & altus, vt gradiuntur modo Phareas AEmor-
 roo Ceraſtes Basiliscus Sæpedon, & plurimi alij, commisso semel
 scēlere socius delicti in monumentum reptet modo serpat & re-
 pat. non ventre, imo corde & pectore procliuius infamis vt rep-
 tant modo natura vipera Dispas Dracones & serpentes alij, qui
 reptabant antea; at coluber cum solum ventre gradiretur primo,
 post scelus corde & pectore cedat submissus pumillus in moni-
 mentum hominum, vt hinc superbię monitum extiterit homi-
 nibus & superbiorum notaretur ruina. nam vt dicitur Prouerbio-
 rum 4. superbum sequitur humilitas, & humilem spiritum susci-
 piet gloria, quę & Magister historię scholasticę sentire vide-
 tur locis aductis. dæmon non minus super pectus graditur, lux
 superbię innitens, cordi superbo & elato tumido pectori, histo-
 rice satis; nec minus iuxta naturam serpentis dictu est illud. Ter-
 ram comedes cunctis diebus vitę tuę. serpentes enim terram lin-
 gunt, puluerem scilicet perpetuo, & si vescantur alijs, tamen ter-
 ra continuo vt condimento aliorum, imo hieme illa sola longo

185

186

187
 188
 tempore viuunt & citra aliud transigunt, vt Bufones, Rubetræ, Aranæ Mures, & immunda alia. imo eo iam negotium venit, & fœminæ nostræ serpentes emulentur, quibus cum serpenti- bus tor sunt communia, vt viuudum colorem remittant fictilibus & terra cum vescantur dixit de serpentibus Plinius libro 8. capite 23. vbi & colorem terræ reddere qua occultantur terræ essu cen- set. Galenus idem de Theriaca ad Pisonem. 4. capite, imo Isaias capite. 63. sic, serpentis puluis panis eius Micheas. 7. Lingunt pul- uerem sicut serpentes Baruch. 6. Corda vero eorum dicunt elin- gere serpentes, quia de terra sunt, vt ergo reliqua omnia nimio alimentu vltu colorem cibi quo vescuntur reddunt, vt fiunt palli- di qui nimis cicetibus vtuntur, & virides, qui viridium rerum alimento assuescunt, sic serpentes terra cum in alimentum tran- tur terræ colorem tandem efferunt & representant, cum terram gliscant in pœnam delicti et in monumentum posteritatis vt ex hortentur homines moneanturq; & respiscant pœnæ delicti repe- tita memoria. Quo Plinius libro 1. capite. 63. & Aristoteles adu- ctis locis docent pijssimam terram non amplius suscipere serpen- tem semel illo percusso homine, imo vagum profugum diuagari perpetuo fugere abire, loca querere licca, inermia arida et sola, complicata spinis densa tribulis quo cum alia viridia, & placida locis siccis deficient, terra vescitur, vt si lesus & offensus ab illo, vindictam sumere tenet, se se exerceat exciret irriter vt rabie & dolore percitus irruat in hostem, tribulatus tribulis, exacerbatus spinis, excitatus tribulationibus, quo iterum victoriæ palmam possit reportare, superbus iratus excadescens, & vt loci tutela & hirsutie sit occultior & rutilior. eisdem, autoribus constat vulne- ra semel inflicta ab hoc animanti tetra. & obscuro grauati exa- cerbari & acui, eiusdem reditu imo semel lassos fugere, odio pro- sequi disentire cum illis, tum loca obscena humida & corrupta expetere nimis, vt diximus antea ex Iob, cap. 40. de Leuiatâ ser- pente vbi sic. Sub vmbra dormit in secreto calami & in locis hu- mentibus, viriosos, desides, molles, corruptos, humidos habitat terram virginiam subire numquam visitur & in corruptam illa- que nunquam serpentem suscipit, neq; in ea latibula astruit aut fundat latebras, nec eius germine vescitur aut virenti pabulo, fu- git per naturâ serpens Heuam deceptâ & lassam Adamumq; nã tenit omnis serpens semel veneno effuso & ictu facto, conturba- to san-

289
 to sanguine & vitiatu humoribus, halitibus spirantibus tetrus, ex infecto et lassio toto emanantibus, virus excitatumq; putredinē, quo fugit & respuit serpens quos semel ictu, vt fugit phillos, & marfos docente Plinio, libro 18. cap. 3. quod redoleant venenum & virus maius, quo pertimescit, sit venenum serpentis maius in alijs si alteretur semel, vt venenum sit illi postea reasumptu virus si elingat lassos, fuit mors venenum serpenti quæ erat serpentis venenum, virusque demonis & inferni cruor, alterata in Christo semel, veneno effuso mortis, diuinitatis vi superato & victo, po- stea deglutito ab inferno, dum soluit vinctos patres è carcere du- ro fuit sibi venenum maius excidium, & lapsus, euerfa ergo natu- ra alteratis parentibus peruersis, fugit serpens eos ipsos comisso delicto quærellas tristes Adam quæstus Heuæ lamenta suspi- ria exaudire vt fugit tristes & prosequitur hilares, canentes fe- stiuos sanguineos docet Plinius libro. 7. cap. 2. Quo fugit serpens patrato scelere iuxta naturâ ibidem. Sequitur Genescos. 3. Inimi- citias ponam inter te & mulierē, & semen tuum, & semen illius, quæ vt natura veniant deplicanda dicendum non minus. mulier natura aduersatur serpenti, & dissentit cum illo docet A Etius 4. Sermone 1. cap. 30 refert abortire illico ac Amphisbenam scita- lam serpentes percurrunt per illasq; transigunt imo solus transi- tus super eas sanguinis incompefcibilem parere fluore vteri flu- xum & illubiem continuam. idem Galenus de Theriaca & Piso- nem, capite. 4. Auicena, Aelianus & reliqui ex antiquissimis me- dicorum scriptis, referunt fœminas exanimari, & animi corrip- ti deliquis repente angue visso, quin potius homines visso eo subi- to pallefcere adduximus ex Galeno supra. fugiens fœmina retro sollicita aspicit an calcaneum iocere possit serpens, qui blanditur & assentatur fœminæ, vt decipiat & circunueniat. inuidus serpens odit fœminam, subiectu odit illorum inuidus quæ in ea excellit & splendent, inuidiæ conditiõ blanditur vt decipiat non profe- quitur amore fœminas serpens sed inuidia & dolo, quæstus cau- sa & lucri, caloris vberum tepidissimi quo eget frigidus conditio- ne & natura, vt vulpem insequi docuit Aristoteles. 6. de historia cap. 1. vt vescatur sudore vulpis spolijs, labore. sic fœminâ sequi- tur, tũ lactis odore allectus quod audissime expetit venit vtriusq; illectas, emulatur mulieri quã odit natura antipathia & desidio, & quod inter omnia vipeda animantia viuipara sit fœmina sola.

sequitur inter semen tuum, & semen illius inimicitias ponā eodem capite contrarietatem scilicet repugnantia naturā etiam, vt reuera possunt inter semen serpentis & mulieris, opifex rerū summus, vt fugiat homo repetita memoria vitia & defectus. Seminis enim animantium nomine, cum principium generationis intelligimus discissum amare, & femina coeuntibus simul, fluidum & album spumosum & pingue, tum sobolem & progeniem ipsam femine fatam, prolem scilicet & successionem, posteritatemque dictam, sunt vero hæc natura inimica serpentis & fœminæ, vtroque modo, tum semen & oua serpentis femini fœminæ, tum soboles inimica soboli natura & repugnans, oua primo, & semen fluidum quo oua fundantur dissident maxime, si enim oua serpentis umbilico applicentur fœminæ cui correspondet vteri fundus, vbi semen, & fœrus continentur, tum semen tum fœtū excludunt & expellunt vtero, abortireque faciunt naturali repugnantia & dissidio, se se pellunt expugnant & abiiciunt: hæc eadē serpentis oua si suffumigio applicentur in fecundas reddunt fœminas steriles conceptui ineptas suumq; ipsarū semen corrumpunt labefactant & inficiunt, quo minus cum virili coeat vt formetur fœtus Auicena 6. naturalium, cap. 9. A Edoardus lib. 6. cap. 112. Dioscorides lib. 6. cap. 17. A Elianus Rhodiginus ad dectis supra suffumigium enim vtero aplicitum purissima lædit menstrua fœtui proficua potentissima naturæ agendi, vt fermentent & coagument fœtum & si noxia maioribus natu, vt & semen ipsum quod sanissima inducit, simpthomata retentum, & putridum, simillima ijs quæ veneno epoto veniunt & si fœtui vtilie docuit Galenus. 5. de locis, & 6. capite. de histericis. Hæc enim proli necessaria nimis, inficit serpens, femine ouis repugnātia & cōtrarietate nimia, imo senecta anguim de sententia Dioscoridis. allato loco Auicena A Edoardi menses vocat quouis modo applicita fumigio. aut cōtractu attritu, quo & pellit fœtum alimentum inopia erumpentē sanguine ex vtero allecto & tracto, tum oua serpentis vitari femine attritu contrectatione & halitu, vt infecunda persistant omnino que & odit serpens deserit non fouet amplius, semel contrectata à femina, præcipue menstruata, vt catulos odio habent fœmella alia, si tractentur fœminis menstruatis præcipue, vt feles canes deseruant filios fugiunt, & respuunt contrectatos, manibus aut halitu retro infectos mulierum, quæ & exiccant arbores

bores inficiunt plantas, herbaque marcescunt contractu solo infecto sanguine, infantes inficiunt obsecant quo cauendum ne læsient pueros teneros infecta vetula nec eorum curæ committendi molles pueri, aut cum ijs agendum imo fugienda omnes conditionis cuiusuis tum docet Plinius lib. 12. cap. 66. A Elianus libro 6. cap. 53. Plutarchus in Cleomene Isidorus lib. 12. Ethimologiarum c. 4. Pythagoras in symbolis, serpentes generari frequenter ex medulla hominis corrupta intra dorsi vertebras siue mortuis illud siue viuis hominibus accidat corruptio & noxa. Ouidius 15. Metamorphoseon sic. Sunt qui cum clausso putrefacta est spina sepulchro mutarier edant humanas angue medullas, medulla spinæ alimentum impertit costis vim motum sensum robur, has fouet alit, nutrit, aluntur ossa medullis & sugunt costæ perporos & communes vias de spinæ medulla quo marcescunt illico obstructa aut diuisa spina contussa inualida fracta aut rupta, atrophia macieque laborant impedita virtutis via, nutritione infelici, decidunt & putrescunt costæ marcent, & languent; has serpens genitus de spinæ medulla absomit & vastat exellis ligamentis quibus nectuntur spinæ colliguntur, has priuat influxu debito alimento & sede, vt non hæreant dorso & debito sibi destituantur principio influxu capitis. Mulier ex viro est ex costa viri, est costa mulieris, semen quasi Genescos 2. Paulus ad Corinthios 1. capite. 7. Serpentis vero soboles progenies successio semen. Inimicitiam ergo posuit inter semen serpentis & fœminæ naturæ adhuc, cum semen fœminæ costam scilicet qua est formata primo mulier absumat, erodat corrumpat tandem genitus serpens, ad longitudinem medullæ spinalis, longum pro longo strictius pro cauda, & capitis medulla pro capite deformi & horribili angue eformato, qui decidere ortus facit costas, & carne nudat discooperit & dislocat propria sede. Quo Pharao Genescos 45. dictus hæbraice nudans vel discooperiens dissipans & vindicans siriacè filijs Iacob medullam terræ promissit. quasi iure suā, quod serpens esset vocatus & Draco Ezechielis. 29. Tu Pharao Draco magne qui cubas in medio fluminum. Medullas hominū interiora vtiliora alimentū totius firmitudinem ossium & radicem solidioris partis quibus totum increscit & subsistit, expetit serpens inimicus natura. medullis ossa aluntur, ex ossibus caro pullat, vt videre est in vulneribus & fracturis vbi primo inue-

193
 stiuntur ossa velut musco albo, postea pallefcit, rabescit tandem
 in carnem permutatus quo carne vestiuntur ossa & vulnus reple
 tur, vbi caro reliqua, nerui tendones, & vniuersa alia medulla ori
 untur, vt sit radix omnium principium & robur. radicem ex pe
 tit fidem serpens, euertere tentat. Tum odio prosequitur foemi
 nam, hominum medullas, viam influxus capitis Christi impedi
 re cupit. Iob. 21. viscera eius plena sunt adipe, ossa illius medullis
 irrigantur. de Damone. Sunt viscera serpentium confusa inter
 omnia animantia vt sunt Damonis viscera, sunt plena adipe in
 distincta pinguedine vitiorum, ossa eius medullis hominum irri
 gantur, est illi alimentum eos quo absumpto medullis absumptis
 perstamus edici. Caeli rore absumpto impedito influxu, quo psal
 mo 65. Holocausta medullata offeram tibi, non medullis absump
 ta serpente aut damone, rore destituta & pinguedinis expertia
 Isaias 34. De sanguine medullarum arietum offeram tibi, Iob
 14. Maledicens impio atenuetur famae robur eius & inedia in
 uadat costas illius, consumat brachia illius primogenita mors,
 mors peccati scilicet primogenita ante secundam corporis mor
 tem, genita primo peccato. Hinc Caelius Rhodiginus libro 2. ca
 pite 11. vt experientia edocet, capillis hominum foeminarum pre
 cipue, quod longiores sint ortu reliquis, tum pillis quibusuis hu
 manae naturae, integris putrescentibus, serpentes oriri affirmat &
 procreari, quo iratis hominibus excandescuntibus superciliorum
 & barba auulsio, foeminis vero in quarellis & plantu lugubri ca
 pillorum eradicatio contingit. penalitates serpenti adscriben
 tes quasi omnes contracto reatu. quasi natura sectentur odio
 serpentium semen, & eo tempore radicitus euellere conentur
 magis, quo actus magis ad naturam spectant, ratione absorta ira &
 passione, quo dum deponuntur quidam commisso graui scelere,
 barba & capillis abrahis prius puniuntur, vt pote serpentis cau
 sa id commiserint, & quod culpa serpentis Adami, filij noua ag
 grediantur delicta & vitia sectetur, hinc alij vniuersos pillos abr
 radunt totius corporis & rescindunt, quasi seminis serpentis fe
 minumque vitiorum immunes & vitijs minus procliuces. quo & sa
 cerdotibus a prima tonsura incipit rescindi capillus, clericis ve
 ro omni ex parte, quo Cicero pro Roscio dixit. Bonos viros nul
 lum pillum habere, comedo ij quid circo capite & supercilijs sem
 per est rasis, nec vllum pillum virum bonum habere dicatur.

Alijs

195
 Alijs vero longissima barba & pilli longissimi, quasi non timen
 tes serpentem superantes imo vt Christus noster, Deipara virgo,
 legibus serpentis immunes liberi nobiles, & alij vt Nazareni anti
 quitus, & modo plurimi, vt Cardinales Pontifex, & reliqui qui
 serpentem superare non pertimescere virtute Christi semel loti,
 aqua renati, baptrismate, vt caput Ecclesiae columnaq; ostendere
 parant, quo Absalon capillis, per contrarium floruit serpentis se
 mine inobediens Deo & patri, Hebrais patris consumatio di
 ctus, & tandem capillis perijt quo & capilli Medusae ob scelus co
 missum in templo Mineruae concubitus sedi cum Neptuno aqua
 rum Deo in angues abiere deae vltione, quasi delictum semine ser
 pentis ortum causa monstraret & patefaceret Methamorphosi &
 transformatione anguim, tum serpens, mirabile dictu, in mulie
 rum copia ornatiorem, pulchriorem in sequitur. paratiori inui
 det primo relictis alijs, hanc sequitur illi amulatur inimicus na
 tura, nullam partem foeminae auidius subire expetit atque parte
 vteri, naturae indagatricis nimis & curiosa vt fecundissimo illius
 partis colore impensum eius compensetur frigus, quo natura vr
 getur, si hac patet aditus non ore aut alio subit, praecipue si con
 cepit semen aut concubuit, quod suggit & amat lactis instar, vt
 supra retulimus, & loci calore & seminis desiderio trahitur ma
 xime, & si hac nequit vbera lactantium quaerit illectus lacte, fe
 cus ore, qui extrahitur lacte exterius admoto vt doctrina serpens
 pellitur Daemon, dilaniat vterum inimicitia & contrarietate,
 quod sit receptaculum humani seminis, vt inimicitia & odium,
 inter semen, & semen appareat amplius Iob 20. capite: panis e
 ius in vtero illius vertetur infel. aspidum, est panis eius homo,
 & homo est puluis Isaias. 55. Serpentis puluis panis eius. se
 digit impuluerem peccato commisso homo. vterus foeminae est
 vterus serpentis post casum iure ipso, quo homo panis ser
 pentis est, nam puluis in vtero illius vertetur infel. aspidum in
 billem iram in passiones ac virus efrenis aspidis, receptissi
 mum est apud Aristotem 2. de historia animalium, capite. 17.
 & Plinium, libro 11. capite. 37. Serpentem tot costas strui ac
 diebus astruitur mensis, torque obtinere costas quot dies men
 sem integrum complere valent, mensibus vero dies hominis nu
 merat annus lunae motu, quem secuntur sublunaria omnia, hac
 influunt quae supersunt astra est haec caeli porta cognomine dicta

G 4

astrologis

astrologis omnibus, annis & mensibus vita hominis circumscribitur, quorum vtrunque aptissimo Hieroglyphico depingit serpens, annum cauda ore tenens vt depingebant Aegyptij, mensem vero, numero costium mensem lunæ qui quasi triginta dierum spatio finitur & voluitur, quibus numerat hominis dies percipit & terminat, tum vitæ certum præfingit terminum & definit vt serpente interitus hominis prænotetur & ruina morsque & vitæ vltimum, nulla inimicitia est maior quam quæ in mortem proteritur, & quæ tandem sola illa finitur, quo est semini humano serpentis semen inimicum natura, & soboli soboles. dies dinumerat hominis & computat serpens, vt perscribat vitæ hominis durationem vt signo & Hieroglyphico, numerari autem nequit aliquid ante sui vltimum, finem & terminum, vt nil vltra terminum cognoscamus super esse, certi mensura, alias ante vltimum non certo scimus quanta res sit, quod vt fiat instituitur numerus, & mensura rerum. Quibus Osæ abditissimus locus patet cap. 1. Vbi iudeis dicitur. In dominum præuaricati sunt quia filios alienos genuerunt. nunc deborabit eos mensis cum partibus suis. serpens scilicet dæmon deborauit eos, mensis dictus numero costium ab Aristotele locis adductis, serpens dæmon dictus est Ihoannis Apocalypsis 12. & 20. capite Deuteronomi 16. Obserua ergo mensem nouarum frugum & verni primum temporis vt facias Phasæ domino Deo tuo quoniã in isto mense eduxi te de Aegypto nocte illa & mense terribili de serpente. de potestate dæmonis scilicet, & peccati tenebris, vbi in mensum nouarum frugum gratiæ temporis verni, mensum Christi obseruare iubet vt sit cū Isaiã 66. Mense ex mense, ex mense inquã serpētis mensis Christi, & ex serpente mense dicto, Christus serpens mensis dictus, sicut Moses exaltauit serpentem in deserto quibus Christum significauit. Numerorum 22. serpentis signo, & vita ex morte, & mensis vitæ nouarum frugum quo mense eduxit nos de Aegypto, passionis nocte, & de mense terribili serpentis, & dæmonis quo immolabant phasæ Iudei, & legale agnum; nos vero Christum ipsum legis autorem verum Deum, & agnum Dei. Isaiã 13. Quasi agnus coram tondente se obmutescet & non aperiet os suum. agnus enim adhuc coram occisore obmutescit, & si hædi balent vociferentur, & magis coram tondente vt experientia probat, cutis molliæ cuiusuis impatientissimi. Vltimum est omnium maior contrarietas

198

199

trarietas repugnantia & disidium inter semen vnus & alterius constituta ab ea die mystice, & tropologice adhuc nam semen serpentis medatum est peccatum & nihil quod est maius nihilo natura, cum sit nihil gratiæ & rationis debita, quod nequit attingere Deus aut in hoc nihil redigere aliquid, cū in nihil naturæ possit omnia, Matth. 13. Cū autem dormirēt homines venit inimicus & superfeminauit zizaniam in medio tritici & abijt. tritico & semini Christi, zizaniam semen, dæmon emiscuit.

De ijs quæ mystico sensu, ex hac serpētis maledictione decerpi possunt, & literali adhuc.

Latus ille serpens natura superbus & altus qui confendere in cælum est ratus posse virtute propria similemque esse altissimo qui veneno infecit quo vigeat superbiæ Heuã & Adamum lege violata, submissus postea abiectus pronus & reptas visitur, nõ fecus ac superbi omnes animoq; elati postea humiles despecti & viles habentur, Deo vltiore vt infe descendant se seque homines esse cognoscant, vt noscãt se ipsos. Hinc dicitur psalmo. 118. Increpasti superbos, maledicti, qui declinant a mandatis tuis. Increpasti Adamum Heuã serpentem, maledictos quia declinarunt a mandatis tuis, Dæmon, Heuã, & Adamus, serpens ab ordine stabilito, ideo illi dictum est supra pectus tuum gradieris, pectore cedes elatiore tui parte, repes, pectore enim continetur cor animantis nobilissima pars incavitate vitali, cui facultas irascibilis inest, superbiæ radix origo & sedes qua impellitur animal vt superet difficile boni intenti, animosa ira, quo superbit superato difficili contemptu aliorum. Hinc superbijs pulsus alti adextra fiunt & iratis hominibus, quasi animales motus progressiuos quibus in obiectum pellimur, vt difficilia superemus, & ardua quæbis quæ nobis desideratum bonum prohibet, velit imitari facultas cordis pulsabilis motu ire & superbiæ affectu pulsuum motione, radice superbiæ repes, & serpes illi dicitur pectore. Inflat distendit & proprios terminos excedere facit serpentium caro esca, vt late supra, quo superbit ani-

200

201

mal, si vescatur serpentibus, flatibus refertur, & melacolicis succo, earum esu intumescit, quibus maxime excitatur superbia, & increpita, subiecti apparatus & dispositione naturæ, repletur enim flatibus caput, quo mens obscuratur turbatur, & caligine obscura obducitur, vsque dum sedentur motus, & factus impetus, prout potest quilibet: sectione Problematum. 3. sententia. 13.

202 Aristoteles melancolicos vocat superbos, quia abundant flatibus subiecti dispositione, Galenus idem libro de cognoscendis animi morbis capite. 3. & lib: quod animi mores, capite. 4. superbus enim sese inflat distendit auget, respirationem cohibet, quæ

203 si animi elationem magnitudinemque sibi creditam, imitari corporis tumefactione vellit, de tanto spiritu, distentus flatibus turgidus tumidus, non aliter ac rana AEsopi superbiens in bobem, illum imitari aggressa est respiratione cohibita, vt illius æquaret magnitudinem adeo, vt medio obcrepauerit corpore effusis visceribus: hinc superbos vocitamus tumidos, tumentes, non contentos termino proprio, & rationis lege, seipso excedentes exuperantes. Deuteronomi. 1. c. locutus sum & non audistis, sed aduersantes imperio domini, tumentes superbia ascendistis in montem. Vbi Deus increpat populum magna beneficia & beneficia referens, quæ illis contulerat, eorumque ingratitude, & capite. 13. Cunctusque populus audiens timebit, vt nullus postea intumescat superbia, vbi & populi obedientia, & malorum obseruatio stabilitur, quibus locis superbos, tumidos vocat, serpens ergo modo dicto, in superbiam disponit, hinc scientia inflat superbire facit Paulus, 1. ad Corinthios capite. 8. Et cum omnia, quæ

204 scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sint, tam libro naturæ quam gratiæ & scriptis sacris quo Matthæi. 24. dicitur, Qui legit intelligat, formauit Deus hominem de limbo terræ vt non superbiret & si non depulvere puluis enim formari nequit decedit, & nõ constat. gratiæ rore puluis homo constat & stat, alias puluis cũ sit non ducetur aut eformabitur ille, ex se puluis solum, qui si rore gratiæ non coalescat & coagmentetur in puluerem ibit & alimentum serpentium, serpentes enim lingere terram diximus, corq; eius elingent serpentes quia de terra est Baruch. 6. formauit enim Deus hominem de limbo terræ nõ depulvere, ipse vero in puluerem se redegit in naturali gratia, & iustitia amissa alimentum serpentium & asca factus, qui elingunt terram Ecclesiast. 10. Cũ enim morietur homo hereditabit serpentes & bestias & vermes tã mor

te pec-

te peccati intelligo, quã naturæ morte, vt ergo respiscat homo, & aqua gratiæ humiditateq; cœlesti roretur vt cohæreant partes rationis & appetitus inter se, ne puluis perster, & serpentibus de-

205 liberetur, ideo serpentis admonetur natura, corũ quæ ille vitare debet per gratiã, ne impulsuere resoluatur & puluis quasi vento & flatibus superbiæ euanescat, puluisq; mentẽ, & oculos obæcans cognitionem propriã, & aliorũ interrurber: hac eadẽ serpentis descriptione & historia, cũ & plurimorũ, spiritu admonemur Deo, tum & locis plurimis scripturæ sacræ allegoriæ vtiles satis, possunt aptari, quibus exornetur, & per metaphoras ad naturã serpentis latas intelligatur & deplacentur, vagũ serpentẽ profugũ, & superuacũ perpetuo diuagare fugere & abire, loca querere sicca & inermia arida, & sola hispida spinis, & dẽsa tribulis monstrauimus antea, vulneraq; semel illata inflataq; ab illo eius reditu grauari & exacerbari, si iterum in illum incidant cussi, & afflicti, infectosq; odio prosequi & fugere quod cum illis dissentiat veneni odore, loca obscura humida, & corrupta experere, vt riosos desides molles corruptos & humidos, iis elucescit locus ille Matth. 12. vbi dicitur. Cũ autẽ inmundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida querens requiẽ & nõ inuenit. Tũc

206 dicit reuertar in domũ meã vnde exiui, & veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam & ornatam, tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secũ nequiores se, & intrantes habitant ibi & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus, sic erit & generationi huic pessima. Arida loca querit Demõ semel ac venenũ in loca humida efudit, semel enim ac humidos & molles qui nõ continentur termino proprio, vt non continentur humida & eos qui in se cedunt infecit, vt mollia cedunt, quod facilius est, aridos querit pœnitentia confectos, & marcidos, arida loca & sicca, vthęc ipsa eo inquinat viru & spurcet cruore, abominatur semel infectum hominem quem odit & fugit & quem infecit, odio habet, odit enim malũ vt natura omnis imperfectũ odit, & si inducat inuidia homines & odio seducat, tum quod munus & officium demonis, quibus lapsus & ruina, illius nõtatur malitia & venenũ, corã Deo Angelis, & hominibus manifestetur, semel ac in locis humidis la-

207 titas, media afluẽtia rerũ, delitijs & voluptatibus percussit incautos homines molles et desides, loca querit sicca, et inermia in puluerem quasi redacta macie abstinentiæ. Tum arida querit, et ada-

& adaſta impulerē ſicca cęli rore, & gratiæ inermia, quibus pul-
 ueris noſtri partes coaleſcunt. eſt enim homo ſecūdū ſe puluis,
 & cinis, vt dicitur Iob 34. capite, & Iſaia 44. Memento homo
 quia cinis eſt, & impulerem reuerteris, rore vero venienti deſu-
 per coagmentatur homo vt formari & eſtingi poſſit ad Dei ima-
 ginem, & ſimilitudinem, quo ex limo non expulſere formatus
 eſt ille ſua prima formatione, exit ergo ſpiritus immundus ſer-
 pensque dirus ab homine ſemel ac euomit venenum quem iudi-
 cat ſui iuris vt alios poſſit icere & petere, & cum humida infece-
 rit quarit arida, vt nil in corruptum & integrum quantū illo agi-
 tur ſuperſit. ſpinis percitus, & irritatus pugnam aggreditur ſcan-
 delicit & ſarijs agitur penitentia & afflictionibus iuſtorum qui-
 bus exacerbatus acrius vrget & inſtigat homines, tum Chriſti ſpi-
 nis coronæ regiæ & ſtematis circum ſepti inſtigatur, quod inaius
 hominibus remedium ad eſſe cognoſcat, ſemel Chriſto ſpinis cir-
 cumſep̄to deitatis capite circumuallato, quo nullum patere adi-
 tum poſſe ſep̄to & fulcito detur intelligi, qua poſſit caput deitatis
 inacceſſibile, peti aut icci ſerpente, quibus Deus intelligitur eſ-
 ſe, Deus enim caput Chriſti eſt 1. ad Corinthios capite ii. Tum vt
 Rex nuntiaretur hominibus laboris & oneris, ſtemata ſpinis con-
 texta regiæque coronam gerens qui Rex erat nobis promiſſus
 ſpinis & laboribus refertus, ludicum 9. capite, ſub illa mirabili al-
 legoria rhamnii, qua rhamnus ſpinis ſcatens omnibus arboribus
 Rex conſtituitur, hominibus ſcilicet & Angelis, qui arborum no-
 mine in Scriptura ſacra veniunt intelligendi, Matthę 3. Omnis
 arbor quæ non dederit bonum fructum ſcindetur, & in ignē mi-
 tetur, ſemel ergo ac hominem infecit ſerpens & veneno ſpurca-
 uit, ſpinæ & tribuli pullularunt, bonorum diuiſiones, noſtra &
 aliena cognouimus, cum antea communis eſſet viuendi ratio li-
 bera & vna, hinc ſitis increuit diuitiarū auriq; fames ſacra afluē-
 tiæ eſtrenata cupiditas, quæ ſpinarum ſacra ſignificantur paſſim,
 Marci. 4. Plurimos ſeminare in ſpinis in diuitijs & voluptatibus
 dicitur ſpinarum nomine diuitias complectens, quod diuitiæ ſi
 leuiter contrectentur larga & liberali manu faciliq; & leui, inno-
 cux ſint, non ſecus ac ſpinæ, ſi vero comprimantur auare & parce
 rigida manu, & tenaci eam tranſtigunt & penetrant crudeliter,
 ijs ſerpens occulitur ſemel atque hominem læſit vt is eiſdem tu-
 rus, & munitus viuat loci tutela ſpinis & tribulis ſecurus & abdi-
 tus,

tus, affluentia enim & copia rerum ſerpens occulitur, vitium &
 dæmon potentia rerum & diuitijs, quibus ſic munitur multoties
 vt nullo quaſi infeſtari poſſit proturbari vè, ea eſt diuitum magna
 rum conditio vt nullo frenentur, illudque ius quibus ſolum il-
 lud remedium ſuper eſt, Quod Paulus perſcripſit ad Hebræos 6.
 vbi dicitur, Terra proferens ſpinas ac tribulos reproba eſt & ma-
 ledicto proxima cuius conſumatio in combustionem. Terra ſci-
 licet quæ adſtruit latibula dæmoni & latebras quibus occulatur
 & latitet, hæc incendio & igne vt norūt agricultores cōmode ſo-
 lum extirpari queūt, maledicto proxima terra eſt hæc, qui crucia-
 tur igne, maledicti enim miruntur in ignem æternum, quo eā ma-
 ledicto contulit Paulus. domum ſuam vocat dæmon peccatores
 iure belli Prouerbiorum 7. Viæ inferi domus eius, eſt peccator
 via inferi & infernus inferi & ideo domus dæmonis, ſi via inferi
 eſt domus dæmonis. Et eodem capite nō eſt vir in domo ſua qua
 re inuenit vacantem occioſam Matthę 14. vigilate ergo quia ne
 ſcitis diem neque horam Ephęſios 6. Vigilantes orantes in omni
 tempore in ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtantia. ſcopis
 conſeſſionis mundatam & pænitentia, ornatam donis gratiæ &
 virtutum pſalmo 76. Et meditatū ſum in nocte cum corde meo
 & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum; denique vbi mundā
 dæmon cognouerit pænitentia ſcopis, & ornatam donis gratiæ,
 & virtutum, vadit iterum, & aſumit ſeptem ſpiritus ſi antea vno
 vitio poſtea omnibus aggreditur ſeptem hominem, nequioribus
 ſe, conatus apponit maiores inuidia & odio percitus, impij iuſti-
 ficatione, de qua dolet & condolet ideo cauendum nimis, ne vul-
 nera grauentur ſerpentis redditu & recidiua vexetur ille, ſiantq;
 poſteriora illius deteriora prioribus, eſt recidiua deterior multo
 prima morbi inuaſione ob maiorem diſpoſitionem ſubiecti præ-
 fertim ex morbo prægreſo, viribus debilioribus multo, morbi po-
 tentia, non minus ijs eiſdem huius animantis conditionibus, qui
 nunquam terram virginēam & incorruptam addit eius vè germi-
 ne alitur incorrupto & integro, Deiparæ virginis priuilegiū gra-
 tia & titulus manifeſtantur, voluntate Principis libera & nobilis
 ab omni culpæ & labis reatu, non ſecus ac Deus natura & vt di-
 citur ſanguine extat nobilis. illa gratia & priuilegio, neque in ea
 fuit ſerpentis latibulum latebra vè læſo homine, nam vt primus
 homo noſtra generationis principium origo & fons eſt produ-
 ctus.

Atus creatus & altus virginea terra efficiendi Deo, sic decuit. No-
 stra regenerationis primum, Deum hominem, virginea terra ori-
 ri incorrupta & integra, ut esset perfectione primus, & omni mo-
 do perfectior excelentior, & altior, qui aliorum futurus erat cau-
 sa norma & exemplar: quo nec germē est aggressus dāmon, quod
 Deus esset, & si aggressus non passus illo, tum quod virginea erat
 altus terra quam fugit & odit. puluerem quærit corruptam, & di-
 uisam terram mollem peruiam & facilem, vento & vanitati sub-
 iectam subditam & procliuem, ubi facile latibula funder & late-
 213 bras adstruat quod sit mollior & facilior ut occultus & abditus ir-
 ruat in hostes. A Emulatur mulieri quam odit natura quod inter
 omnia vipeda animantia viuipara sit sola imo non solum viuipa-
 ra, sed vitipara adhuc, cum vitam ipsam peperit Christum Ihoan-
 nis. 14. Ego sum via veritas & vita. Est hoc folius foeminae inter vi-
 peda nam reliqua omnia oua excubant. 7. de historia capit. 8. Pli-
 nius lib. 10. cap. 63. Hinc prima inimicitia radix & liboris origo
 quod vitam peperit & viuum, vipedemq; in lucem ediderit Dei-
 para virgo foetum, gressus duplicis vipedē humani & diuini Pro-
 uerbiorum. 4. Non arctabuntur gressus tui. Incomprehensibilis
 cum sit diuinus gressus. Quo Canticorum. 7. Quam pulchri sunt
 gressus tui, infinitum enim terminos excedit, quo non arctantur
 gressus illius. Pulchri, quia filius pulchritudinis dea est. Tota pul-
 chra sine labe, verbum per quod imago nostra, tantæ fuit pulchri-
 tudinis ut ad imaginem, & similitudinem Dei formaremur, ite-
 rum, semel deformis cum esset, nitore primo pulchritudini & ve-
 nustati restituit & reuocauit. Ijs eisdem serpentis conditionibus
 quod semen eius in vtero contentos debite fetus abortire faciat
 locus ille Pauli illucescit prima ad Corinthios. 15. capite ubi cum
 214 Christum resurrexisse a mortuis prædicaret, & quibus apparuis-
 set recenseret inquit. Nouissime autem omnium visus est mihi
 tanquam abortiuo. Quali senecta serpentis peccato semini-
 busque vitiorum ouorum suffitu semi mortuæ fidei, expul-
 sus ab vtero Ecclesiæ quo prius cōtinebatur natus Iudeus, & ideo
 abortiuus, vsque dum Christus educauit iterum psalm. 22. Super
 aquam refectionis educauit me, lauacro baptismatis regeneratio-
 ne qua labit nos, & regenerauit iterum. & non secus ac mortua
 lucerna suffumigio retro spirans abortire facit ut experientia vul-
 garis docet & norunt pragnantes & gercutes vtero docuit Gale-
 nus. 4

nus. 4. apho. 17. mortua fides & extincta pellit ab vtero Ecclesiæ
 foetus viuentes, mortuos, & semimortuos suffumigio vitiorū te-
 tro habitu & noxio sibi & alijs, effumat enim, & ofendit nares è
 mortua aut semimortua fides sine operibus vitiorum corrupte-
 la, virtutibus extinctis spirantibus terre quibus affliguntur conti-
 nuo conscientia stimulo, effumigante fide. ponā ergo inimicitias
 inter te & mulierem semen tuum & semen illius, dictum est ser-
 215 penti ut suplicium, maledictioq; ab eo qui primus flagitium cō-
 misserat suo ordine inciperet ut culpæ modum pœne ratio subse-
 queretur, quo increpat serpentem primo sceleris huius, origo, &
 radix, cui imponitur disidium & inimicitia scilicet & mulieri, semi-
 nibusq; eorum soboli inquam & futurae successioni, seminae, & ser-
 penti imponitur disidium, hoc contrarietas & repugnantia, non
 quod hæc eadem inter serpentem, & hominem, non fuerit stabili-
 ta simul, ac constituta est inter serpentem & foeminam, sed ideo
 quod mulier in causa fuerit quod ceciderit homo & serpens quod
 216 nutaret Hæua, ideo serpens primo increpatur, secundo Hæua ter-
 tio taxatur Adamus, cum vero serpens, & Hæua, Adamum per-
 uerterint, cui ut capiti; & principio commissæ erat originalis ius-
 titia restitudoque posteritatis totius, ideo eis pœna infligitur &
 contrarietas maior renuntiarur, repugnantia & inimicitia, quæ
 maior est inter foeminam & serpentem, ea quæ est inter serpentem
 & virum, quo dictum est inimicitias ponam inter te & mulierē,
 nulla de viro mentione facta, tum ut demonis vires & serpentis
 venenum in foeminam, foemineosque desides & molles, solum
 posse notaretur, non in viros fortes & constantes spe Christi, &
 presentia, imò dictum est inter te & mulierem semen tuum & se-
 217 men illius, inter sobolem & futuram successionem veneni infe-
 ctam, diximus enim infectos & veneno coinquinatos, serpentem
 odio habere vulneraque eorum grauari maxime presentia illius
 consensu veneni sympathia & communtione. quo de eis solum
 sucesoribus & feminis repugnantia intelligitur, quæ semen fo-
 minæ vere possunt appellari, non viri & Christi renati fortes, &
 tale quale fuit generans aquo decillum est. Hoc solum Hæua se-
 men, & foeminae proles dici meretur. Cum vero Deifara virgo
 veneno non fuerit inquinata, disidium potentia dæmonis vi-
 res nullam cum illa repugnantiam sunt habita, nec dirum vi-
 rus serpentis tetræ eam inficere potuit, communi vè illa
 regula.

regula cōtineri, priuilegio & gratia libera tum vltra hęc de Chri-
sto ipso commodissime interpretantur iure dictus, inter omnes
homines solus ipse mulieris semen, quod ex fœmineo semine cō-
stitit sine virili opere, cuius grande fuit et maius omnium cū
serpente disidium inimicitia & oppositio, quanta est inter verita-
tem & falsum, inter nihil & aliquid, inter rationis rectitudinem,
et defectum illius. est enim Deus veritas ipsa, omnisq; veritatis,
& entitatis autor, vt daemon mendatij peccati & nihil, contri-
uisse vero hoc semen mulieris serpentis horridum caput de Chri-
sto dicitur, Psalmo. 73. ijs. Tu contribulasti capita Draconum in
aquis, tu confregisti capita Draconis, in aquis inquam sacri lauacri
baptismatis, non secus ac durum serpentem & eneam, pijs-
mus ille Ezechias Regum 4. confregit, & vitijt. sensit hęc Ruper-
tus. 3. de Trinitate, cap. 19. & reliqui Patrēs locis adductis.

De minatu calcanei hominis, & caputis serpentis.

CAPVT XII.

218 **G**enefeos. 3. sic dicitur ipsa conteret caput tuum, & tu
insidiaueris calcaneo eius. Non minor inimicitia li-
uor oppositio & contrarietas inter serpentem, & fœmi-
nam ijs constituitur quam dictis supra et relatis eo dē
capite verbis, hęc enim omnia ad promulgatam iam inimicitiam
spectare videntur, quibus disidium stabilitur, inter serpentis ca-
put, & calcaneum fœminæ. tanta enim est inter hęc oppositio, vt
a capite ad calcem (quod dici solet) nil supererit amicitie aut be-
neuolentia. Sunt enim hęc totius animantis extrema calcaneū,
& caput. termini & fines quibus vniuersum animans continetur
interquæ summa est distantia, et oppositio summa omnisq; con-
trarietas vt per extremum opponantur hęc duo et disideant in-
ter se se. quo his maxime oppositis antipathia fœminæ et serpen-
tis apprimē notatur vt adhuc ingens inimicitia eorum exprima-
tur eisdem. Caput enim diuinissimum membrum totius nostræ
219 reipublicæ arx præcipua & animi domicilium sursum animantis ex-
celentior & altior reliquis omnibus partibus, a quo sensus & mo-
tus præstantissimæq; actiones præclaræ proueniunt, quod solum
omnes

omnes virtutes cōtineat naturæ & animæ, tā vegetabilis quā senti-
tiuę partis, internas & externas, altiori sede cōstitutū natura, ani-
mantis optimum bonum perfectum si quid aliud, in serpentibus
potentia veneni efficacius potentius, submititur calcaneo & fœ-
minæ, superbum & tumidum veneno horridum elatum & altum
humiliori fœminæ parti, abiectiori viliori vltimo illius calcaneo
inquam quo conculcetur conteraturque illud molli, debili ictu
fœmineo, calcaneo horrendum serpentis caput. Hoc enim peri-
culum subit serpens natura, dum calcaneo submitit caput terrū,
& insidiatur illi, quod conteratur illo, nil enim in serpente est de-
bilis capite, nil fortius hominis calcaneo, debilissimis ossibus
struitur serpentis caput, fortissimum calcaneum hominis munitur. 220
docuit Galenus. 6. de vflu partium, experientia docet, calcaneo
minatur homo dum iratus sæuit, victoria superbus, & superior
factus, calcat conculcat, vt sit vltimum victoriae signum, & poten-
tia argumentum calcare inimicum, conculcare hostem. Quo &
serpens astutissime fugit, caput calci summittere icere mille
artibus tentat externus factus, hinc Aegyptij, vt victoriam cele-
brem significarent hieroglyphico, calcaneum caput cōculcās de-
depingebant, vt dum subditos subiectos victosq; homines expri-
mere conabantur caput calcaneo submissum obūbrauant, pars
enim calcaneum est subiecta magis omnibus alijs totius nostri
corporis partibus, illis subdita suppositaque vniuersæ repu-
blicæ corporis totius, nulla est infima adeo opresa vē, aut alio-
rum imperio parens sustinens omnem corporis molem, vniuer-
samq; fabricā animantis sub omnibus alijs cōstituta, vt contra ca-
put, nulla illo liberior excelsior altior incūbens toti supersedens
vniuerso corpori asidens omni machinæ animantis, victoria & li-
bertatis aptissimū Aegyptiorum hieroglyphicum, nouit Cicero
officiorum 3. a quo Valerius lib. 35. capite de pedibus, quo si sub
221 dita magis totius animantis pars calcaneū dictum, super caput li-
berrimū alioqui natura & sui iuris nobilissimum constituitur,
quod calcat & conculcat vndiq; victoriae gloriose & vnice signū
erit Icon & simulacrū. Quo mos erat antiquis regibus triumphan-
tibus captiuos pedibus cōculcare, subiectionis signū, tum homi-
nem triumphandum per calcaneum ira positū, vt antiqua ple-
raq; numismata cōsignant, eoq; spectat versiculus ex psalmo. 66.
Imposuit homines supra capita nostra. & quod passim inueni-
tur in

tur in Scriptura sacra de conculcatu conculcationeq; dum incidit sermo vbi & victoriæ potentia & seruitutis miseria enotantur his ergo summa victoria nobis elucet dum dicitur ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaueris calcaneo eius, serpenti vltra nõ dicitur quam insidiari nobis, non iccere aut morsum figere in nos, at nos illum conterere caputq; illius conficere, & quassare renunciatur. in nobis calcaneo insidiatur dubiè iccet, certo in illo caput ateritur, hic calcaneum periculum subit solum, ibi caput pœnas luit indubitanter, palma enim victoria & triumphus his renunciatur hominibus fœminis adhuc & mollibus ortu, minimis & debilibus, Christi virtute qui exultauit vt Gigas ad currendam viam accintus gladio diuinitatis super femur suum humanitatis potentissimæ, femur enim ab inguine incipit per inguinem generandi vassa decurrunt, quo femur carnis originẽ humanitatemque designat nouit Galenus. 6. de vsu partium, & Anathomici omnes. nouit Aristoteles quæstionibus problematicis, tum & antiqui qui Baccum Deum de femore Iouis ortũ fuisse testantur, à Semele ante tempus excluso vtero loue femore dissecato altum & fortum, non alio, dixit spiritus Deus Iacob, Genesis. 46. de femore illius Reges, & gentes plurimas esse oriundas, & Numerorum. 5. Vterum, & femur generationis instrumenta stabilit, his ergo victoria gloriosa, celebrisque triumphus nobis renunciatur, Christusq; promittitur, dum dicitur ipsa conteret caput tuum. Deigenitrix inquam sacra per Christum vt contriuit caput peccatum & venenum serpentis, quod capite continebatur, & capitali vitio superbiæ serpentis, quod leuauit in Deum superbia, & elatione, quo & infecit primos parentes, & vt alia litera legit ipse, aut ipsum diuinum suppositum conteret caput tuum Christus inquam, qui est ipse sibi cum sit exēplar per quod omnia facta sint & non alia, cum quodlibet in tantum sit ipsum in quantum ipso omnium creaturarum norma & exemplari est tale, cum omnia per ipsum facta sint, & sine ipso sint nihil, & non ipsa. constant enim omnia verbo virtutis suæ, quantumq; ipsorum est ipsum ab illo sit, qui ex se est ipse, & nequit alienari aut alter esse, quo solus dicitur ipse, & nõ alter, omniaq; quæ ipsa sunt, per illud hoc ipsum sunt. Deifera virgo ipsa sola post ipsum appellatur, numquã altera culpa reatu aut labe, ab hoc ipso suo prototy-
 222
 223
 po Ipsa per quod omnia eadem, ergo conteret caput tuum vt contriuit

triuit ipsa non alia sed eadem, est ille ipse qui suo exemplari & prototylo est similis cõformis respondens. fuit ipsa semper similis & ipsa, verbo & exemplari suo non alia deformitate peccati, imo ipsa ab ortu & conceptus die, tota intregra pulchra & gratiæ plena benedicta inter omnes quo ipsa conteret vt contriuit caput, peccatum scilicet capitale superbiæ dæmonis & serpentis, calcaneo & infima sui parte humilitate superbiam, calcaneo caput deuicit. ad iustũ caput calcanei cavitatis dum sit at homo re-
 224
 225
 ctus serpentis caput. Anguis scilicet communis, qui seduxit Hæuam, ea parte qua deficit pedis substantia & plenũ, stãtibus enim nobis terrã cõtingimus, anterioribus pedis partribus, illis innitimur sustinemur alto calcaneo, quo futores ea parte substituunt calcæis, dictos talones multiplicatis soleis, vt æquet ea parte pedis reliquum, in soccis mulierũ apparet id clarius, cũ ea parte altiores siant multo, quasi in pœnã delicti eo loci ictui serpētis additus pateat & qua iccere possit serpēs, sedētibus vero, aut motis instamus calci, reliquo pedis minus, calcaneũ imo feminis ple-
 niusculũ adest viris, ea parte magis, vt fortius conterant serpētis caput cõmissũ semel, quibus maius periculũ impendebat viris, se iũgitur enim calcanei musculus ex tibiæ ossẽ, altiori è parte feminis vt dissectio patet, quo maiori circulo facto in pedis inferna recurrit extra, vt sint fœminis pleniora calcanea, & calcet fortius præcipuè virgines integris coxis nõ vitiatas, & læsis puerperio & partu, neq; ossẽ sacro vituato aut percusso, vt adest corruptis ex quo protedũtur nerui, quibus tibiæ mouetur & pedes calcant, quo robustius cõterent cõculcabuntq; ideo, vt cõtriuit Virgo mater Deipara, dæmonis & serpētis caput, parte illa qua natura defecit calcaneis cavitatis & qua deficit caro, carnis & passionũ libera, plena tamẽ gratia & virtute. Calcaneũ enim calx partẽ pedis posteriorẽ significat, cui motu innitimur, Arist. 1. de historia. c. 15. 5. sciti, problematũ sententia. 15. Galenus lib. de ossibus. c. 14. 3. de vsu partiũ. cap. 8. est pedis vltimũ, & vltimũ animarũ totius, à capite infra, dicimus communiter omnes ducere ad calcẽ, seu ad finem & ad vltimũ ducere, & à capite ad calcem, dũ extrema notamus, in anibus vero dicitur calcari. Est vltra & calcaneum os maius totius pedis, talo dictũ, os cuius cavitati, os vlna inseritur appellatum tibiæ, medio maleolo ossẽ, vnde calcaneum est os instar basis & pedis crucis, receptaculũ quasi, & pedestale vlnæ, cavitatis,

& defectui ossis calcanei insertum quo Hæuæ calcaneo & defectibus ei parti qua os deficit, Hæuæ & os cõsta caro, est vna crucis inserta, qua metimur omnes, medio malleolo crucis, & passionis Christi ictibus. Ieremias. 23. Vox Domini quasi malleus conterens petram, petra autè est Christus 1. ad Corinthios. 10. Vox Domini Parris aterni, decretũ scilicet, passionis malleolo. Christum contriuit, Isaias. 53. Attritus est propter scelerata nostra, qua ergo serpens adoritur Hæuam, hac est crux Christi & vna inserta crucis, vt munita ea parte & intregra, possit obistere serpenti Dæmoni & peccato. Imo nulla est pars, mirabile dictu, corporis totius, munita adeo ac calcaneum pedis, in homine & fœmina, densissima cute obtegitur, callõ durissimo & fortissimo obducitur, firmissimis struitur ossibus, neruis robustissimis tendonibus consistentibus nimis, crassæ substantiæ & densæ, venis arterijs constantibus, quæ adhuc omnia continuo attritu & calcatu solidiora firmiora & densiora sunt, est pars spongiosa & dura, dura cū sit resistet duritie, & spongiosa non rumpitur aut quassatur motu, totum in summa sustinet, quod nulli alteri contingit parti, nec ideo, & si toto comprimatur dolore afficitur, quia spongiosa est quo interceptus aer detentus compressu, imperis spongiosæ substantiæ, mollitiæ non infestat compressas partes, nec vna alteram, imo sursum tendens natura sublebat onus, vt non afficiantur dolore partes compressæ. Vt hinc pateat summi nostri conditoris pietas, benignitas amor, qui cum serpentem hac parte posse iccere hominem præuidisset, muniuit adeo, vt quasi inexpugnabile redderet. Imo cum ea pars terræ periculis spinis tribulis frigori calori estui exponeretur natura cui homo innititur motu, qua præmit terram, adeo circumuallauerit ipsam & fulciuerit vndique noster conditor. Et cum reptet iam serpens virtute & potentia conditoris Christi, & nõ se attollat ingressu superatus & victus, ore humi tracto, & calcaneum inferior appetitus portio, terram præmat amet terrena & cõprimat, ne diro officeretur serpente struxit tutissimũ, præceptis consilijs, quibus renascitur homo & formatur iterum, lege gratiæ, & hæc cõsentiant cū his quæ docet Aristoteles 1. de historia cap. 15. Vbi vitiosos homines astutos fraudulentos & callidos versutos vafros, non distinguere calcem à pedis reliquo affirmat, imo obtinere confusum æqualem in distinctum pedem, non succinctum diuissum, parte inferiori,

eformem plenum & integrum imo, quo & vestigium informe relinquant terram terrenaque præmunt pede toto, se totis imo si possent, non signant calcaneum non calcant, vt Regum 1. dicitur capite. 5. de corruptis sacerdotibus Dagon. Non calcant Sacerdotes Dagon, imo humi reptant, in feruientes Idolo Dagon molles & desides proni curbi non recti aut celsi, stantes aut rigidi, Creauit enim Deus hominem rectum vt esset rectus, vt conculcasset, & calcaret passiones appetitus, stans rectus, alias si non staret, repet & terram continget plusquam calcaneo, & plusquam decet terrena amplectetur & præmet, obtinebit corde, & pectore, & cum reptet iam serpens & reptet illũ conteret, vir homo, cum contiberit fœmina ipsa prius superaberit & vicerit. Nec iussit serpenti Deus insidiari calcaneo fœminæ, imo fœminam excitat aduertitque vt caute viuat, vt fugiat serpentis insidias, & Dæmonis artes admonet de officio, & conditione eiusdem vt vitemus pericula, non est enim insidiaueris imperatiui vox sed futuri perfecti iudicatiui modi, inuenitur enim aliquando actiuum insidio, & si cõmunius deponens, vt apud Callistratum in l. 28. ff. de penis vbi sic inuenitur. Crementur serui qui saluti dominorũ insidiauerint. Maxime interest inter calcaneum nostrum & brutorum calcaneum, dixit Aristoteles 5. sectione problematum sententia 15. vitia ro enim nostro infirmato inualido labimur continuo proni, supra cor & pectus, cælũ facie fugimus, & tergora illi damus, quod caput inclinatur inferne impetu medio corporis flexiles natura. Bruta vero in constanti calce prolabantur supra cælum versus, supra pectus gradimur vt serpentes reptantes in constanti calce vitiato calcaneo amplectimur terram corde & pectore, cælũ fugimus, immitamur illa quæ nec cælum aspiciunt, nec continetur recta, serpentes & Dæmones, Genesios. 4. sic. Iratus est Cain vehementer, concidit vultus eius, calcaneo, infirmo subditus passionibus iræ, inuidiæ, superbiæ. pronus cecidit vitiato passionũ calcaneo quo dicitur illi, cur concidit facies tuam ultra, & cecidit Cain infaciem suam, quo & qui facinora & delicta committunt infaciem decidunt, hanc nituntur oculere & abscondere parant, velare, & abdere, quasi cælum odio habeant & fugiant, & illi tergora reddant, indigni videndi lucem, faciem occultant in faciem incidunt, manibus si non datur alio cõperiunt faciem commisso delicto, calcaneo ergo egemus ossis maiori firmato si-

dei, & operum. Ezechielis. 32. de infidelibus, & incircumcis. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, & cum sermo sit ibi de infidelibus, vocat infidelitatem ossium vitium, fidei & solidi fundamenti calcanei, & ossis cui totum inicitur, vt calcaneo totum animans sultat & incumbit, tum cute densissima fulcitum nobis ad sit calcaneum, patientia scilicet quæ occurrit omnibus primo, vt occurrit cutis, inter omnia que corpus astruunt, & integrant, obia labori sustinendo & oneri; Danielis 2. capite populo Nabucodonosor prædicens flagella inquit. Comminuet cutem, & consumiet vniuersa regna. Patientiam consummet inter alia mala aut imminuet, vt in pœnam peccati deteriores fiant. Tum neruis motus circumualletur calcaneum neruis motus Spiritus facti cuius est impellere, & mouere suauiter, Ezechielis. 37. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis, & dabo, super vos neruos. Tum neruis sensus, Scripturæ sacræ, & intelligentiæ mandatorum & legis. Baruc. 6. capite. Quasi possint sentire qui non habent motum, qui caret neruis motus Spiritus Dei non sentiet quibus fulcibit calcaneum. Deus, & Christus vallauit appetitum, & rationem, foeminam, affectus, temperauit qui calcanei nomine intelliguntur Scriptura sacra. Nulla est pars, in vniuerso corpore consentiens adeo, cum corde, principio vitæ, ac consentit calcaneum, vt facilius multo omnibus alijs naturæ partibus, mala omnia, vitia, & affectus, cordi ex illo impertiantur quam ex capite & reliquis, Aristoteles. 2. de partibus animalium, capite 7. & Galenus. 3. de visu partiũ, cap. 8. 1. prognostici sectione 4. Hippocrates ibidẽ, quemlibet antea refrigerari calcaneo nudo, quæ capite docent, quod probat experientia, & 2. sectione problema tũ sentãtia. 16. docet medicos præcipere egrotis diligenter cooperire calcanea; consulere que assidentibus pedes & calcanea tegere magis quam caput, quod & omnes quasi naturæ ductu consulumus illico, uon leui cura de calcaneo habita, vtpote hac parte, natura & temperamento frigida; lædantur magis, quo in rigoribus & horribus febrium refrigerantur primo & incalescunt vltimo, vt quasi ab eis rigor incipiat, frigus, & horror. Imo venerem irã, & affectus alios, tã qui feruore sanguinis excitantur, quã qui eiusdẽ refrigerio, alteratis calcaneis cohibemus tẽperatisq; & frigidatis, in corde, cõtrarijs calcaneis admotis, & applicitis. eo loci affirmat Aristoteles, & Galenus sustinet difficile esse nimis nudis pedibus,

pedibus & refrigeratis coire quẽpiam capite vero nudo facile facilius imo, extinguiq; appetitũ venereũ frigida aqua inspersa calcaneis, Venus enim Baccho eget non Neptuno. semel enim genita spuma maris, ad supera euolasse referunt antiqui omnes aquamque efugisse, affectus dentiq; corrigi ex calcaneo medici omnes norunt, ex calcaneo ergo cor patitur quo adscribuntur affectus calcaneo & calci, nulla enim est pars quæ tot tantisq; arterijs adstruatur magnis adeo & ingentibus, nulla rectoribus cõfigitur aut directoribus cũ corde, quo cũ calcaneũ spongiosã naturæ sit fungosã & perspirabilis, scatenis poris, quos plenos semper habet spiritu, directissime cum corde constitutũ, refertũ spiritusã substantia suscepta ex arterijs, facilima alteratu, multitudineq; spirituum volatiliũ tenuium & subtiliũ, quorum natura leuis est & ascensui apta corq; impetens, virtute propria, semel ijs alteratis in calcaneo & affectis per communes vias facillime cor alterant, & affectant, cũ ex calcaneo in cor sit patens, & manifestus additus, euatietq; ex calcaneo illud, vt hæc dissectionibus est videre. Docuit Galenus locis aductis Aristoteles, Vesalius peritissimus Anatomicus figura tertia, Realdus, & reliqui. Hinc malefici, veneficiq; homines, non minus venena parant, & calcaneo ad mouent, itapedi, calcis, alijs vè ornamentis pedum quã capiti alijs vè partibus, imo calci melius, quam capiti applicant. Et cum effrenatiores cordis passiones, potentiores maiores incendio sanguinis & bilis excitentur, motu facto in natura corporea quæ subiacet spiritui, vt venus, ira, gula, incontinẽtia, superbia, ambitio, contẽptus, & reliquæ, ipse Christus vt moneremur etsi liber affectuũ & Patres antiqui virtutũ exẽplaria & lumina, tũ minores obseruatissimi, calcaneo mudo incedunt nudisq; pedibus, quo passiones exinguat, cohibeat & frenet, vt sit caro spiritu inferior, & securi calcaneo liberiq; à serpentis morfu viuant. lauit Christus Apostolorum pedes & calcanea exterisit, à qua frigida, nã absolute dicta aqua de hac intelligitur, lauit enim Ihoan. 13. Missit aquã in peluim cœpitq; labare pedes Apostolorum, cœpit auxilia obtulit, quibus cooperetur homo, vbi & Petrũ lotũ lauit, pedes enim Petrũ loti mortalis culpã, alluere cœpit, à veniali lapsu, calcaneum scilicet & culpã vltimum, est caput mortale, culpã & malitiã, venialia vitia significantur calcaneo, vt capite mortalia

235 quo iccit omnes serpens filios Adæ origine. Hinc Genesios 30. cap. fortissimus athleta noster luctatur Christus, Esau calcaneū, quod interpretatur rustici hominis manu obtinuit. Iacob noster supplantator demonis, Christus nostrumq; calcaneum sustinet ne ruat homo psalmo. 48. Cur timebo in die mala? respondit, iniquitas calcanei mei circumdabit me, adscribit enim calcaneo iniquitatem, calcanei iniquitatem dixit eo loci. & psalmo. 55. Inhabitabunt, & abscondent ipsi, calcaneum meum obserbabit. Ut serpens calcaneum obserbat ut caute & abdite adoriri possit. Ihoannis. 13. Qui manducat meum panem lebauit contra me calcaneum suum, malitiam scilicet dolum passionis. Hac enim via conspicua & patenti arteriarum, & venerum à calcaneo in cor cui inest caro porolla nimis spongiolla & laxa, ex calce facillime suscipit bibit & suggit actiua quæuis externa, minus enim toguntur arteriæ in calcaneo & plantis pedum nerui & venæ, quibus caput, cor, & iecur vitæ principia consentiunt maxime calcaneo affecto per vasa cõmunia. Oriuntur enim ex capite nerui ex corde arteriæ, ex iecore venæ, quæ omnia parentissima sunt in calcaneo. Hinc Orpheus refert Philon Hebræus ille, calcaneum libidinis appellauit sedem domicilium passionum, quo morales philosophi, qui fabellis ludicis, hominum mores temperabant & corrigebant, delectabili bono honestum permiscentes & serua iocosis, fortissimum Achillem: calcaneo non alio posse interire sunt rati, quem cum vndis stigijs committeret pissima mater ut esset immortalitati addictus & æternus, calcaneis obtinuit, ne totus immergeretur vndis, quibus solum illotus extitit mortalisq; , ut ille qui erat laude aterna & gloria dignus virtute immortalis, passionibus subiectus mortalisq; , & tandem homo notaretur. doctissimus Ariosto florentinus Brabæ Ducem Orlando, solū ventre concupiscibili parte mortalem introduxit, irascibili & animosa parte æternam qui est ab Angelica illa venefica superatus & victus. Hinc Ouidius serpentem calcaneum Euridicis dentibus pressisse refert non pedis reliquum libro 10. metamorphoseon ijs. Nam nupta per herbas dum noua naiadam turba commista vagatur, Occidit in talo serpentis dente recepto; & infra caussa via est coniuu inquam calcata venenum vipera diffuditi calcaneo perijsse & affectibus Euridicem alioqui pulcherrimam, ut ostenderet, descendisse que inter vmbas leues & in regna opaca il
la qu

237 la que forma & aspectu immortalis erat, fuere varia & diuersa significata ex calcaneo decerpta ab antiquis, præcipue ab Aegyptijs qui rerum proprietatibus & iconibus multo magis quã verbis hominibus alloquebantur, ut illis fidem maiorem præstarent quorum exempla ex naturis rerum substituebant, ut quasi suadente natura quæ asseuerabāt vera illa sentirent qui dum irritum aliquid & inconstans ostendere nitentur, hominem depingebant super aquas calcaneo titubantem. Vnde Cicero 3. officiorū ut Epicuri rationes inconstantes & labiles significaret, calcaneis aquis inhærescere dixit, & epistola illa ad Quintum fratrem lib. 5. ut nil actum esse de agro campano diceret inquit, causam illam calcaneis aquis innatare, pes enim è græco dicitur, *τοπεδον*, *Topedon*, idest solida sibi deposcens quod vacilet si terræ solidæ non insistat & quasi fluctuet animantis pes, qui stat solum stabilis tantum subtracti soli ratione. quo Psalmographus facit Psalmo. 73. sic inquit. Mei pænæ moti sunt pedes ex verbo græco *εσαλωτισαν* Esaleutisam, quod est fluctuare & vacillare, contra vero & pedes stabile & firmum prænotant fundamentum ut apud iuris consultos ponere pedem sit idem quod fundamentū iacere, Cicero. 4. de finibus: sapientia, vbi pedem poneret nō habuit sublatis omnibus officijs. pedum etiã positione notatur possessio, & hæc omnia calcaneis depictis dantur intelligi, quod primo ex pedibus ijs eisdem terram præmamus, non parte pedis anteriori, si calcanea antiqui in aquam immerfa hñxissent puritatē & munditiem significabāt, ignis enim & aqua in defecationis significatum accipiūtur, quod ijs duobus labes omnis eluatur, quæ Mercurius alatus calcaneis depingitur ut lingua puritatem pernotarent antiqui, eumque liberum ab affectibus exprimerent. Quo semper Iupiter illi in custodiam eas quas sumē deperibat iuuenes cõmissit, aligeris talaribus exornatus quod minime Deorum omnium affectibus & passionibus libidinis & gulæ fuerit obnoxius, veneri vè cupidini & Baccho numquam indulserit quorū inimicus statutus est ab antiquis, tum ad seruitutem significandā vtebātur calcaneo depicto, ut est videre apud Orinochlitas quod omnis rei publicæ pondus & onus corporis substineat, diligentia etiã cura & sollicitudo: a primè significatur calcaneo vno leuato, altero terræ affixo. ita signari videas numos plurimos antiquorum, fausta fortuna vno pede alta dextro, quod motus ab hoc
H 5 codem

eodem auspicetur animans omnis, dum agreditur motionem si
 nistro terra adducto, ignauiam vero & otium notat si supra pe-
 dem calcaneum constituitur requiemque & finem, quo in ali-
 quot sepulchrorum imaginibus & statuis pes vnus calcaneo pe-
 di alteri insidet quasi requiescat iam ille & in pace dormiat. fa-
 mulus ille Euripidis dum à Decio polo percontaretur an intus ef-
 fet Euripides, respondit intus pede supra pedem posito trage-
 diam meditat. Firmius est calcaneum dextrum sinistro, illi in-
 cumbimus dum imperus cohibere paramus aduersariorum &
 239 hostium reprimere impulsus, milites agmine facto, dextro-
 lato retro grado proiecto sinistro lanceas firmant, & hastas te-
 nent stabiles, itidem & si missilibus armis res agatur consulunt eā
 dem positionem militum magistri, quod vibrandis spiculis yehe-
 mentior ea fiat ictus, at si res gladio succedat dextrum calcaneū
 proferendum iudicant quod ad vulnus inferendum propinquior
 sit dextera, eo anteposito. Mars incumbens sinistro depin-
 gitur, est apud Isaiam inter alia mirabile illud quod vidit Deum
 sine calcaneis & pedibus, quem Seraphim duo alis inferioribus
 ea parte obtegebant quod sine calcaneo & afeetibus sit, sine ter-
 mino & sine sibi solum incumbens non alteri, significat etiā cal-
 caneum actionis terminum, & finem durationis cuiusuis, sumpta
 allegoria a saltatoribus in quorum saltu mos est metiri distan-
 tiam, & saltus longitudinem ab extrema parte vestigij, quam cal-
 caneum præsit, ad extremam eiusdem calcanei quam in fine sal-
 tus designant, finem notat, quo dicitur psalmo. 55. Ipsi calcaneū
 meum obseruabunt, id est vitam finem, & mortem, ipsorum nomi-
 ne aduersarios, & inimicos nostros intelligens, hinc ad calcem du-
 cere, est ad terminum, & finem res trahere. Vnde assertor noster
 Christus discipulorum calcanea lauit vt nos iā liberasse notaret
 lege gratie a summo discrimine legis scriptæ in qua dictum erat
 periculum summum in minere calcaneo, insidiante Demone, quæ
 vt notarentur dixit, Lucæ, 10. Ecce dedi vobis potestatem calcan-
 240 di supra serpentes, & scorpiones nam quod promissum fuerat
 Genesis. 3. Præfente Christo impleretur loci. Mirabile est illud
 quod Rupertus. 3. de Trinitate refert ex grauisimis patribus, &
 authoribus longissima experientia confirmatum capite. 30. Cu-
 ius potest quilibet periculum facere vt verissimam sententiam
 esse cognoscat, & ad oculum videat, quod & in angue communi
 in serpē-

in serpenti scilicet dicto multoties sum expertus de calcaneo se-
 mineo & serpentis capite viuacissimum enim serpentis caput
 quod vsque ad solis occasum recisum semel & amputatum non
 interit viuit imo cum ea portione corporis serpentis qua discis-
 sum est quod & simillies vectibus aut maleis conteratur viuit &
 volutatur multo tempore sectum aduc, si solo femineo calcatu
 etiam leniter comprimatur totum repente cum corpore obit. 241
 Ita vt nullus motus omnino aut sensus supersit serpenti viuacis-
 simo alioqui, si nudo pede femineo tractetur, eius caput, & con-
 tra vero calcaneo femina percusso citius multo deficit illa, &
 veneno perit viro & mari mollitie & pororum amplitudine ve-
 neno subeunte cor ipsumque inficiente laxitate viarum facile,
 perijt serpens in ocafu solis iustitiæ, perijt mors & infernus occi-
 duo sole Christo passionis nocte ocafu, & morte eius obiere his
 deuidis, & superactis: feminei & molles inficiuntur facilius mul-
 to veneno serpentis quam rigidi mares & fortes viri. soli calca-
 neo femineo inest hæc virtus & natura hæc proprietatesque con-
 tra venenum serpentium data ab ipso nature auctore vt super-
 biam serpentis reprimeret & vt Dei paræ virginis potentia nota-
 retur.

De serpentis prudentia.

CAPVT XIII.

IC dicitur Geneseos. 3. sed & serpens erat callidior
 cūctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus
 Matthæi. 10. capite sic. Ecce ego mitto vos sicut oves
 in medio Luporum estote ergo prudentes sicut ser- 242
 pentes. Tot sunt quæ huius animantis prudentiam
 commendant, laudant, extollunt, vt aduc ipse naturæ, au-
 thor, nosterque assertor Christus ipsam Apostolis Euangelij
 rantijs immirandam proposuerit. Cuius est illud ingenium
 solertia ea, illa sagacitas, vt prudentiæ symbolum fuerit con-
 stitutum antiquitus, Irenæus docet libro sexto capite nono. La-
 rissimè, à quo Pierius, & reliqui postea, Imo hinc patet
 nostri conditoris clementia, pietas, amor, qui cum summam
 huius

huius animantis calliditatem expuerat & contemptim reiecerat. Geneseos. 3. quod hominem laferat, si quid boni illi superest ad mittat extollat lauder, sustinet multoties Deus scelera hominum delicta & vitia, si quid boni in medio defectuum tumultu relucet aut pulullat, nec solum si bonum adest alicui, imo si relatio aliqua in bonum, non idolatram Salomonem regno destituit genuerat enim David amantissimus Deo, legis transgressoribus perizomatha struxit Hæux & Adamo, ne temporum iniurijs officerentur quod fuerint illico aperti oculi eorum, & cognouerint se esse nudos iustitiæ & rectitudinis, non proterbi aut contumaces delicto, est enim maximum quid noscere se se, quo postea in prouerbiū abiit delphico oraculo, nosce te ipsum, nam non sufficit noscas te aliū, hoc enim ignorare te est. Laudat ideo execrati prius serpentis prudentiam qui cum immitanda plurima cōtineat natura, inter ea est illud mirabile quod cum sanguinis lactis & vini sit auidissimus, sic animantium vbera suggit & emungit ille, vt titulationis sensu allecta animantia præuisa adhuc & suctus conscia, emungi sinant & ferant illis, multoties plus multo quam proprijs foetibus, quibus vberibus destitutis eorum loco, caudam salsam exuccem amaram ori substituunt cauti serpentes adeo, vt deficienti pabulo & matres intempestiua emulsione lactis, maciemisera, fame tristissima, vrgentissima siti obcant miserimæ & proles. Aristoteles 1, de historia animalium, capite 1. 5. de partibus, capite 4. à quo & Plinius, & autores reliqui, vorax nimis serpens & cupiditæ deditus multo tempore sine cibo transigit, ieiunus impramsus vt præda vtatur & venetur animantia caute & latenter, bibens minime, cibo solum potabili vtens. Instituit ergo sacrae Euangelicæ legationis nuntios Apostolos Christus instruxit serpentis exemplo, misit, eiusdem varias animantis astutias imitari consulens, & hanc primo, vt qui sacri verbi cōcionatorum funguntur officio sint maxime sanguinis lactis & vini auidi & cupidi, ijs vtantur, vt vitur serpens neglectis alijs, doctrina scilicet vera lactis, & solido alimēto sanguinis & vini substantifico, cōfectis ijs charitatis calore dispositis & alteratis, alijs rauissime & solum vt cōdimētis cibi, adsit doctrina quæ & sit sanguis & alimentum & lac vbi est opus, imo & sit vinum, quod & coctionem iuuet & alimentum, prebeat simul, quod distribuatur alimentum, & partes roboret principia vitæ, cor reficiat, firmet

ventri-

ventriculum officinam coctionis, affectet voluntatem, caput mentem viuificet. sapientia enim & finis supernaturalis cognitio, per causas supernaturam habita serpens hic, verbum Christus serpens dictus Ihoannis 3. capite. æternitas hæc, circulo actus hic serpens, caudam, ore tens, & sinem principio, qui est alpha & omega vt obtinet serpens ore caudam, dum abditur & occulitur astutias obtinet, quibus delitescit in Scriptura sacra, figuras ænigmata, parabolas quo. 1. Ecclesiastici dicitur. Radix sapientiæ cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit? æternum verbum sapientiæ est radix in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & sciētia Dei absconditi. 2. ad Collossenses, capite, hæc vero radix solum ab eo cognoscitur cui reueleta est, à verbo, & ab homine illo cui est palam facta ipsa sapiētia Deo, vt astutiæ quibus in Scriptura sacra occulitur ipso solū dentur intelligi, vt rebus ipsis, & factis exhortemur homines ipsorumq; exēplo, & in formemur, & obtemperemus iussis. Doctores ergo Euangelici hunc serpentem immitaturi, modo lacte vtantur, facillia primo paruulis in Christo exponentes, suauia imponentes primo, vt postea sanguinem, & alimentum solidum non ex lacte, sed ex solidis paratum cibus impertiant adultis. Tum vinum maiorum natu potum, prudentia & cōsilio. Paulus. 1. ad Corinthios. 3. capite, tamquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, lacte ergo sanguine, & vino. 3. serpentes euangelici vtantur prudentes, immitantes æternum circulum, & serpentem Deum repleantur lacte petra lactoria gestata, & doctrina petra lactoria galatites dicta lacte abudent, quæ gestantibus vbera lacte replet docet Plinius, libro. 37. capite. 10. Dioscorides libro. 5. capit. 107. Petra autem sit Christus. 1. ac Corinthios. 10. Nec enim solū lacte abundare sat est, imo & caudam mouere, & subditos instruere exercereq; in finem & vltimum, in mortem in vitæ caudam, dum lac emungitur, & doctrina impertiant foetibus caudam mortis, sugantq; è Christo & Ecclesia & cauda amara Ecclesiæ filios instituunt. maledixit enim ficulnæ. Matthæi. 21. capite Christus, 246 quod cum inter omnes arbores lacte natura abundet fructum non afferret, non secus, ac qui doctrina imbuti alijs non profunt destituti fructu. Tum vt veri serpentes sanguinem fluentem Christi sugant alliciant & auidissime trahant, in alimentum & escam, vt ijs alti nutriti & aucti, foetus, quibus non datum est hæc per se fugere

fugere, sed per Doctores sacros & Ecclesie ministros sanctos & maiores hæc preparata & confecta vt decet suscipiatur disposita vt licet in lac conuersa cauda postrematum memoria, mortis, motu facto, amara caude exuccis & tristis salæ tamen, prudentia & consilio sapientia & sale, illam orificæ substituant vt fugat amara mortis vt timore perciti perterriti fugiant vitia & virtutem se obtentur & ablaudentur ab vberè vitiorum. Hæc tamen non rigide omnino, sed vt serpentes faciunt prudentia, illis blandientes præmio gloriae & felicitatis æternæ, quandoque amaræ caudæ serpentis inferni & mortis renuntiando mala. Est enim initium sapientie timor Domini: sinit ijs astutus & cautus emungi & fugi Christus serpentibus, imo amat & expetit, ipsos vocat trahit, allicit, vsque dum tandem exanguis in patibulo crucis exalet animam sanguinis factu horum prudentissimorum serpentium facto, vt in lac & doctrinam conuerso, homines alant, & nõ fecus ac matres dum nimis lactant & suguntur siti vrgentissima extorquentur sic Christus, cum hos lactasset, ingentissima cruciabatur siti, & animarum famè, vt tandem hac siti obiret vt femella emuncta serpentium astutia obeunt, quo dixit sitio Ihoannis. 19. c. Imo vt omnia omnibus consonent multoties magis multo emungi peccatoribus sinit quam proprijs fœtibus, & iustis vt doctorum euangelij elucescat officium munusque eorum constet magis, in ijs, vt non desistant ab opere, succumbant vè oneri, & si peccatores & filios viperarum progeniesque earum conuertere tentarint alioqui ipsi debiles imbecilles inermes alioqui homines, imo maiores ideo aponant conatus, novos creent, & concipiant spiritus serpentes ijs, quod enim iustis multoties non datur illis fortassis impertietur vt manifestentur opera Dei, & vt ipsum hæc perfectille intelligant homines: serpentes ergo ijs vtantur lacte sanguine vino Prouerbiorum. s. sit vena tua benedicta, & latere cum muliere adolescentie tuæ. Cerba charissima & gratissimus hinnulus vbera eius inebrient te in omni tempore. Vbera lac continent, vena sanguinem, quod inebriat vinum est re, aut officio virtute; tria hæc hic continentur, vbera, vena, ebrietas, benedixit venam, sanguinis Christi receptaculum, qua prærium continebatur redemptionis nostræ, & angelorum, Christum nomine hinnuli intellexit gratissimum, imo gratiæ authorem, hinnuli sanguis est sibrarum omnium expers, caret partibus terrenis, & cras-

247

lis ro-

sis totus, concrefcit nunquam, fluidus semper, semper fluit, sinit nunquam, currit iugiter, & perpetuo. Aristoteles de sanguine hinnuli docuit hæc. s. de historia capite sexto. 2. de partibus, capite quarto. Plinius locis adductis quo nomine hinnuli Christus intelligitur cuius sanguis fluit perpetuo celestis totus, terrenis partibus expers, quo sit vena tuâ benedicta, tum Cerbæ charissima lac, & charitatis symbolum Dei nutricis virginis Cerbæ dicta, quod vt eisdem locis colligitur lac eius, etiam semper fluit terrenis partibus liberum, labe hæreditaria immune, concrefcens minus, omni alio lacte, quæ est mulier nostræ adolescentie, regenerationis nostræ, nouique ortus quo exuimus veterem Adamum, cuius lac in bonum hominum semper fluit, hoc ergo lacte, hoc sanguine, hoc vino officio & virtute inebriari debent serpentes sacri, imo lac istud, sanguis ille, magis multo & melius vino inebriant homines, quod dicitur secundo Canticorum. vbera tua meliora sunt vino. 248 Vinum enim vsum rationis impedit, & si inebriat, turbat mentem obscurat, obæcat, corpus lædit, distemperat, reddit tremulos inconstantes, & pigros, sensus hæbetat, plurimis vitijs, & morbis obnoxios reddit, vt tandem in tempestitiam inferat mortem veterum lethargum, & apoplexiam paralysim Galenus secundo de alimentis capite septimo. Hippocrates libro de alimento, at lac huius ceruæ, huius hinnuli sanguis, dum inebriant perficiunt omnia, homines imo & Angelos extra se ducunt, in se non suat amplius, suat extra se homines, exthasi, & raptu absorpti quasi, omnes in Deo, magis vbi amant quam vbi animant, quo inebriant ista, vino melius, educunt enia extra se eos qui hæc delibarunt semel, hoc lacte & sanguine inebriatos. lac & sanguis inebriant epota vaporibus in caput elatis & si minus quam vinum, somnolentos reddunt & tremulos caput replent, quo sentiendi & mouendi facultas animalis veniat debilis spiritus scilicet descendunt pauciores ad mollienda opera, at caput reliquunt, & roborant Galenus eisdem locis, & alij Paulus ad Galat. 2. iis sic altus dixit. Vino ego, sed nõ ego, Christus in me viuit, quasi ebrius hoc lacte & sanguine, hoc vino, dixit primo vino ego, postea sed non ego quasi ebrius vino hoc, reddit viuit in me Christus, quasi extra se ille & in eo Christus, & capite. s. In spiritu sancto viuimus extra nos scilicet, hoc vino. Est vinum officio, vir-

& virtute charitas inebriant enim charitatis feruore, dum coquuntur *hæc*, est charitas amor, ignis vrens, & simul lac doctrina, & sanguis alimentum quo dicitur Canticorum. 2. Bibi vinum meum, cum lacte meo inebriamini ergo charissimi nam est simul vinum & lac. Utantur ergo lacte instructionis fidei, & sanguine ex solido parato alimeto, præceptis, & consilijs euangelicis, & vino charitatis, quod & feruescit in vasis electionis, Paulus ad Hebræos 5. capite. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte, opus sit, non solido cibo, omnis enim qui lactis est particeps, expertus est sermonis iustitiæ paruuulus enim est, perfectorum autem est solidus cibus eorum qui excitati sunt ad discretionem boni & mali. Vino ergo egent hoc serpentes prudentes quod est lac & sanguis, charitatis vino quod & cor lætificat, vires auget animû recreat alit, perficit, curas soluit, simul alimentum & vehiculum alimenti, quod discutit humores noxios, vitiosos, corruptos, coctionem iubet, & nutritionem molestas animi passiones corrigit fugat metum, & tristitiam Prouerbiorum. 31. Date siceram merentibus, & vinum ijs qui amaro sunt animo, bibant, & obliuiscantur egestatis suæ & doloris sui non recordentur amplius. Sichea, enim seu sicera Hebræis omnis potio est, potes inebriare siue expomis paretur siue ex hordeo, vbis, palmulis, fauis & reliquis, cuius authorem Sichen fuisse suspicor, filius Canahan à quo nomen sumpsit, fuit Sichen filius Canahan, qui ebrietatem Noe patefecit, quo potus omnis inebrians sicera est dictus. inebriantur ergo tristes hoc vino, me dici vinum consulunt melancholicis vt incalescant frigidis humoribus vexatis & perfrigeratis, densatis membris & constrictis frigore humoris melancholici, humores cor vt in metu contingit frigore externo ex pulsi interiora petunt, vino laxantur vt illud non obruant calore ad extra effusis & liquatis, Nullum est in natura animans quod caput adeo versus omnem partem agitet, deorsum mouet sursum ad latera, ante, & retro circumuoluit & rotat, quod huius animantis corpus expes & longum, si circulo non volueret caput, prius multo periculis subijceretur, & succumberet malo, quam posset vitare, si elogi quo non præuideret, moto capite liberrimo in omnia prius, facillimo negotio, quo rerum autorem rebras cartilaginossas, faciles, & flexiles nimis illi impertit & collo

collo aptauit animantis, vt perrotaret leuiter, lubricis & volubilibus ossibus, quibus commodius multo circumuoluitur caput quæstet aut sistat, sic Aristot. 4. de partibus, capit. 2. à quo Aelianus, & Plinius suscipiunt. Ijs vt decet vtilia prosequitur & aduersa fugit, quod munus prudentiæ est. Oculos ad latera obtinet & ad latera iniicit, hinc capite moto ad posteriora, vidit præterita & quæ præterijt, ad anteriora vero futura quæ non percurrit adhuc, ad latera oculis immixtis præsentia quæ sunt medium inter præterita & futura, integratur vero prudentia his, speculatio ne & collatione practica, præsentium præteritorum, vt futura quorum est prudentia, ordinentur dispensentur & disponantur vt de 251
cet, facile semouet in omnia prudens serpens, est facilis motu in præsentia præterita, & futura, Prouerbiorum. 4. dicitur. doctrina prudentium facilis. Est prudentia recta ratio agibilibus, vt facilitas ars, est vero agibilibus contingentium & futurorum, in ijs enim error & rectum, esse & non esse potest, quo errare, & prudenter agere ijs datur. prudentia docet disponere media taliter, vt consequamur finem quæ intendimus, disponuntur vero prudenter futura ratione & consilio, collatione earundem, vel similibus rerum facta & repetita memoria, memoria constat rerum historijs quæ fidem faciunt, historiarum experientia & casibus, quæ longa confirmant ætas, hinc senes experti & prudentes. iuuenes inexperti, & imprudentes. Hinc serpens circulo actus hieroglyphicon æternitatis, & prudentiæ adstruebatur Aegyptijs, quod circulo omnia contineatur, præsentia & futura, quo bifrons Ianus prudentiæ erat Deus & duplici facie insignitus vt præterita conferret præsentibus, & futuris simul, vt futura speraret, quæ non videbat adhuc, quo duplici facie, & visione duplici pollebat, non triplici, quia futura videre sperabat, at nondum inspiciebat, faciei geminæ non triplicate extitit Deus, senex vero, & vtrutissimus depingebatur vt experientia, & ætate crederetur prudens. Hinc est tripartita serpentibus lingua vt late antea monstrauimus, vt sit lingua præteritorum præsentium & futurorum prudens, vt conferat omnia. Hinc prudentia depingitur sese intuens & contemplans sese, in speculo, quasi non videns sese in se, sed in speculo, & in causis effectus cognoscens vsq; dum prudentia nomen mereatur, nam dum res in se videt iam non est prudentia, sed vsus rerum esse potest, & presentia, est ergo prudentia eorum quæ spe
I ramus,

252 ramus, at non sunt adhuc, depingiturq; circumuoluta anguibus, & serpentibus complicata, quod sint prudentes adeo serpentes, ut prudentia comitetur & ostentent, sic dicitur Prouerbio. 13. in facie prudentis lucet sapientia, oculi stultorum in sinibus terra. prudentes inspicunt in se, & in facie eorum, uisita est prauisq; facies in ea sapientia lucet, quia sese intuentur considerant, oculos in se conuertunt ut noscant se ipsos, corrigant emendent, at oculi stultorum in sinibus terra, adeo a se longe, ut se ignorent, & nesciant, facies. cognoscit sapiens, sensus qui sunt ante in facie, corrigit & frenat temperat componit. Rethores ergo euangelici immitentur prudentia serpentium, caput couertant in omnem partem, Christum. 1. ad Corinthios. 11. Viri caput Christus est, hoc gubernetur in omnem partem capite moueantur hoc, in hoc, propter ipsum, in quo uiuimus, mouemur, & suauis, circulo acti ut serpentes, ut a Christo reddant in Christum, per Christum circulo facto. sit ergo ubiq; Christus & caput, ut sint potentes opere & sermone, coram Deo & hominibus. prudentia ergo hac instructi, praterita, futura, & presentia conferant, hoc capitis motu & motu huius capitis, non in se tendant, non aure populari, sed sit illis omni in parte caput Christus & triplicata lingua, & ut prudentes serpentes, exterreant, alliciant, sustineant. 1. ad Timotheum, cap. 4. Prædica uerbum, in sta oportune, & importune argue, obsecra, increpa, argue sustine, obsecra allice. increpa exterre, triplicata lingua, trilinguis serpens factus. prudens praterita presentia & futura confer, lex legi ut cohereat. scriptura scriptura, sensus sensui, figura figuratum, & patria enigmati, retrouertant & ante, sursum & deorsum couertant sese in capite Christo sursum, cœli & beatitudinis præmia pollicentes, deorsum inferni pœna minantes, dextre & sinistre, dextra & laua iudicij, ultimi; hæc q; tres partes coeant in unum Christum, ut coeant linguæ serpentis sectiones de quo cap. 14. late, ut illud impleatur Prouerbi. 10. 8. sapientia clamitat, & prudentia dat uocem suam. sapiens serpens euangelicus, qui eo loci instituitur, ut sit prudens serpens, clamiter & prudentia det uocem suam. Dentes obrinet hoc animas exertos, serratos, minutos, continuos, uncos, cauos, inæquales, distortos, laterales, cineritij coloris sanguinolentos radice Aristoteles. 2. de historia. c. 17. Plinius lib. 11. c. 37. Aelianus lib. 3. c. 31. Galenus de theriaca ad Pisonem, c. 4. Nicander in theriacis, Diacorides, citato loco supra, Paulus, Aetius proprijs capitibus. Ouidius in metamorphoseon. uincis dentibus timendus Draco; serpens hos

hos illico ostendit & acuit exerit, cum tamen non illis petat lacerat, uel, imo lingua, ore petat, aculeo, & cuspidate induratis temporis tractu, iam senio, ut serpentes icunt annosæ & prudentes, si sat non est, dentes infigat, & firmet, premat dentibus, mordeat, & potentiam ostendat virtutis & capitis; prudens ille. Linguam reasumptam ore nullum animal sic vibrat, & mouet ac serpens, ut eis de locis est dictum. lingua ergo primo intra os secretè & cautè mota, non dentibus petat, icere licet prudenter & corrigere vitia lingua & consilio, increpando prius linguæ aculeo duplici, ut serpentibus inest, secreta, & occulta vallataq; non solum ut reliquis animalibus, molli septo labiorum, primo densiori, dentium postea, imo & uelamine alio gingibarum exortu. ut linguam secretiorè contineant prudentioremq; reliquis & frenatiorem, uident notam labem infamiam prudentia, & si sat non fuerit dentes exerant ostentent dentes, acuant, & mordeant corrigant, increpent, utantur dentibus, & linguam ad extra exerant disertam qua petant publice aduc & extra dentes, non sub labijs iam & secreto, imo, ut ueritas ipsa nuda depingitur omni colore & affectu libera non ficta, sed ut est nuda, hilaris risu perfussa, expauescens nihil dentibus detectis, dentes exerant integros incorruptos quibus se exercent, & minentur uiciosos corruptosq; homines ferasq; percutiant & sectentur doctrina ueritatis, postquam sese agitauerint prius, proprio sanguine effusio, ut serpentes faciunt, prius proprium sanguinem effundentes, quam aliorum dentium motu, dum alios icere tentant, in se se exercent, antequam petant & pungant reliquos, non secus Duces populi Dei, nudi omni liberi affectu dentibus exertis cedant, dum prius sese eis de compugnerint & icerint correxerintq;. Quo Gregorius. 6. moralium. Doctrina cum omni imperio docetur, quando prius agitur, quam dicatur, nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia prepediit linguam. Doctrina spiritus non curiositate acuit, sed charitate accedit, quo sunt dentes serpenti prius sibi sanguinei, & cineritij, rigore & penitentia denotates ipsis prius quam alijs. ut ex Aristotele & alijs tradidimus & uidere est in serpenti dentibus. Imo radix eorum cineritia est & sanguinea, est radix doctrinæ proficua penitentia cinere significata, & sanguine rigor ostensus, ut sint dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus ad uicia profliganda, Psal. 56. Mistic. quo Seneca 17. epistol. quid faciendum sit a faciente discendum est, cepit Iesus facere & docere prius facere, & epist. 9. Eū

elige doctorē quē magis admireris cū videris quam cū audieris, quo signū antiquijs veritatis erat pomū persicū cū folijs proprijs ornatū, habet cordis figurā pomū illud, & foliū linguæ, quando vero hæc duo, lingua & cor cōsentiunt, oritur veritas: quo Chrysofostomus super illud quęcunq; dixerint vobis facite sic. Qui fidē prædicant, & infideliter agunt, pacē alijs dant, & ipsi non habent. veritatem & robur summamq; potentiam capite & cauda extremis inquam, & vltimis suis partibus possidet serpens, capite enim mole minimo & facili fundat latebras quibus occultitur, vt capite terra adacto subeat totus & euanescat subito, rostro & ore potentissimus lingua & dentibus, quibus & si non infigat mortuum venenum expuit natura actiuissimum, iccit lingua iam annosus. & senex, cauda simul flagella incurrit, & blanditur cauda demulcet vt siæ & vltimo præmium & pēnam polliceatur quasi prudētissimum animans. iustum hieroglyphicon Doctorum euangelij quod immitandum ab ipso met nostro assertore Christo nobis proponitur serpentis ænigmate, quibus robur sit solum in capite Christo hominum, & Angelorum caput. dixit Paulus 1. ad Corinthios c. 11. volo vos scire quod viti caput Christus est, caput mulieris vir, caput Christi Deus. Hoc capite petant. Lingua & dentibus sermone & opere, vt durissima quæuis subire & penetrare & cōterere possint rostro potētissimo, verbo Dei omni gladio ancipiti penetrabiliore, dixit Paulus ad Hebræos. 4. viuus est enim sermo Dei, & efūcax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingēs vsq; ad diuisionē animæ ac spiritus cōpagū quoq; ac medullarū, & dīferetor cognitionū & intētionū cordis. Rostro ergo ore proficiāt serpētes ij oris sermone, & verbo Dei ancipiti in vtrāque partē in præmiū & pēnā. porēti lingua, & dentibus fortissimis. minētur correctōne & suplicio, cauda sine & vltimo, modo blandientes beatitudinis & gloriæ pollicitatione, modo verberantes morte sine cauda, & vltimo, pēna æterna & inferno, capite et cauda potētib⁹ extremisq; vitiorū scilicet, vt hæc ipsa potēter propellant & proliget lingatq; & fugāt venenū infectorū, vt serpētes faciūt dū in ictos incidunt, & lēssos semel aut in venenosos homines, qui oris capitisq; factu venenū ad se illiciūt, & trahūt, vt supra facere diximus, de Pīllis & Maris quod veneno illos abūdare noscāt odore & halitu spirāte, ex Arist. Nicadrō, Plinio & alijs, et si intereat illico ac venenū reasumūt illi, cōtinuo enim harū partiū motu

motu vitiosos succos discedere facit è corde & visceribus venire ad se se serpens, quos trahit & allicit motu & exercitio, ijs enim exercetur semper partibus, mouetur agitur, quo dum parantur essui serpentes, has vt sicciōres excrementorum copia abundantes, & calore motu adacto, vi agendi & potentia efficaciores iuuet rescindere Galenus. 4. ad Pisonem. c. intheriacis, Auicena postea, idē & Paulus AEtius reliqui vt mandi possint vt parentur in cibū hoc modo, aqua anero & sale de coctis prius amputatis extremis, more anguillarū cōdimento addito quibus sic paratis secure vtimur, ossibus reiectis & vitiorū solido. Imo morbos omnes cutis quibus inficimur contagione & contactu, pellunt extirpant, vt illissimi nimis nitrosi partibus quibus exiccant vitiosos succos absumuntq;. Imo cum natura tentet pellere humores genitos ex earum substātia, simul & noxios reliquos emittit, qui derinentur minus natura ipsa, vt dissimiles fēdi & inutiles nutritio ni, quo non retinentur & vi partium pelluntur, tum ventrem expurgant sulfuginosa substātia qua pollent serpentes, detergunt nitroso, & calidis absumunt partibus vitiosam illubiem humorum, tum alijs frigidis interiora refrigerant corroborant, temperant vt ad extra propellant succos vitiosos, & tetros, eodem loco Galenus docet, & cum illo reliqui, tum Christo capite extrahant venenum corporisq; mistici vitia, & succos infectos, motu perpetuo Christi capitis, Isaias. 53. capite, Iniquitates nostras ipse tulit & scœlera nostra ipse portabit Vere langores nostros ipse tulit, ipse peccata multorum tulit eodem capite. Hoc ergo capite vitia & venenum e visceribus educant extrahant capite nostri fideiussoris solutoris imo, Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam. semel ac venenum nostrum elinxit vt liberaret nos. Prouerbiorum. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo. est Christi vestimentum humanitatis scissum disruptum, attritum, Isaias. 53. Attritus est propter scœlera nostra. Et detractis vestibus cruci affixus. Serpentes capite fugant ad se alliciant motu capitis continuo, populi vitia, & corruptos mores, Actuum. 1. capite. Surge Petre occide, & manduca, cui cum dixisset immunda, & communia numquam manducaui, est illi dictum, quæ Deus purificauit commune ne dixeris: lauacro passio nis munda persistunt sanguine Agni.

260

Vnt tot tanta obstupenda & mirabilia, in natura serpentis contenta, prudentiæ plena & sagacitatis, vt multo magis conditus videatur serpens in monimentum hominum & vt alijs esset exemplū & hieroglyphicon quam, vt vna ex speciebus naturæ & generibus rerū quibus hæc vniuersi machina struitur, vniuersum exornaret, & id merito vt qui inter omnia animantia erat alijs excidio & ruina, veneno & malitia, hic ipse conditione & moribus illis esset exemplar & norma, vt nil fabricatum ab ipso naturæ autore esset quod & si infimum, & vile nimis in natura haberetur, summam eius sapientiam, inmensam maiestatem & perfectionem non decantaret, cum in ijs adhuc eius bonitas, perfectio & excellentia splendeat & reluceat, infimarum adhuc rerum virtutibus & proprietatibus, ineffabilem eius providentiā ostentantia. Hinc Psalmographus, vatesque sacer Psalmo. 148. Cui titulus est Halleluia, cum inuitasset creaturas, omnes decantare summi nostri conditoris laudes, & magnificentias. cum ab spiritibus & Angelis incepisset omnesque conuocasset creaturas, tandem reptilia, & serpentes vocat ijs. Laudate Dominum de terra Draco- nes & omnes abyssi. & cum per naturam genera aliquot Draconum alata sint & non reptent sed peruolent aere, subdit bestiæ & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennata. Quibus alæ subnascuntur præternaturæ ordinem aliquando, vt late supra, ideo vocat pennatos cum sint vere reptiles vt infra elucefcer, vera reptilia inuocans infima & abiecta, vt ab ijs ipsis discant homines prudentiam & artem decantandi laudes & præconia sui met factoris vnici opere ipso, non solum verbis, vt reliquæ omnes creature actionibus laudant effectu & agere, quo ad formicam adhuc mittimus vt pigri in virtute eius sedulitatem & diligentiam imitemur, Prouerbiotum. 6. ijs. vade ad formicam & piger, & considera vias eius, & discite sapientiam, quæ in hiemem, & mortem reponit alimentum & escam & futura quasi considerat. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostram doctrinam

nam

nam scripta sunt, vt ex Paulo tradidimus tam libro scripto quam naturæ libro, & historia naturæ facinorum, & magnalium Dei, quæ in hoc caput distulimus, ne tedium afferret prolixum si de ijs caput constitueretur, inter quæ admiratione plenum est, quod cum serpens, vt antea monstrauimus, & si reptile adeo, & reptans sit recuset maxime excuset nimis caput submittere calcaneo, imo iccere tentat externus factus, totum periculo exponens, vt caput obseruet, scit enim prudens animal, capite integro discissis reliquis viuere adhuc posse saltim vsque ad occasum solis, interire contra, capite lesso, & si totum integrum super sit, cauda caput protegit tuctur & defendit, sui vltimo sine, & ad finem vsque caput tegit propugnat vndique, cognoscit vt antea diximus caudam sibi amissam semel renascituram, vt re vera pullulat recissa semel, imo amplior multo latior & longior quasi non cauda, quo in tutelam capitis, hac mulctari sinit, vt caput obseruet, sic Aristoteles secundo de partibus. 17. capite, à quo Plinius postea et reliqui accipiunt caueant maxime Doctores, caput submittere calcaneo, & rationem affectibus & appetui, quæ calcanei nomine intelligi monstrauimus antea, capite 13. & feruæ dominam obseruent caput Christum Deum, viri & virilitatis nostræ caput, & virum rationem caput appetitus & foemina. Caudam exponant pro capite periculis, sine sui custodiant caput, morte adhuc, cauda & vltimo certo sperent & sciant aliam sibi subnascituram vitam nouam immutabilem. Caudam vitæ, mortem, Deo voueant sacret serpens prudens pro capite exponat nam amissa semel oriatur alia, longior adeo vt sit æterna, latior extensior defectura numquam, imo subnascetur totum, & pullulabit solum caudæ rescissione immortale æternum seminabitur quasi vt renascatur iterum. Paulus ad Corinthios. 1. 15. capite. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, feminatur in ignobilitate surget in gloria, feminatur in infirmitate surget in virtute, feminatur corpus animale, surget corpus spirituale, Leuitici 3. & 7. Caudam animantium expetiuit Deus, & adoleri iussit, cauda ergo caput regi debet propugnari & obtegi, Doctores sacri prudentes, serpentes cauda arripiant vt caput obtegatur & seruetur, non alio, ne serpentis capitis impediatur motus. Hinc Exodi. 4. Iussit Deus Moysi virgam magistratus in

I 4

ser-

261

262

serpentem versam, simul ac emanibus decidit, semel ac remissit, cauda aprehendere non capite, capite enim arreptus serpens & appensus est leuior multo facilior celerior, cauda penitus onerosior, molestior, grauior impetu capitis facto, neque enim pendet cauda è capite arreptus, vt caput pondere trahat leuior illa, at caput trahit caudam illa grauius. Vt ergo virga accepta serpentem, laborem onus sibi impositum intelligeret Moses, cauda aprehendere iussit non alio, & vt caput cauda tutandum esse intelligeret, & Deum morte adhuc protegendum & cauda mortis, maximeq; vigilandum esse ijs qui publicè consulunt vtilitati, nam arreptus serpens capite secure & impune tractatur, capite immoto aprehenso semel, quo iccere nequit, at cauda apensus vt pote capite libero expedito, & incerto petere potest qua vellit ille, quo nimis vigilanter viuere licet ijs, qui officio publico indulgent ac si dum virgam iustitiæ cõtinent, serpentem cauda pendentem sustinerent, illico ac Moses virgam à se proiecit, serpens euasit postea cauda acceptus quid illi ex officio impenderet dignouit, virga enim iustitiæ si manibus decidat, aut negligenter tractetur illico serpens emergit. Ieremias. 1. dum sciscitaretur quid videret, respondit. Virgã vigilantẽ ego video. Virgã Dei video, quã visitabit nostras vigilẽ ne andormiãt, cũ illa iugiter & perpetuo vigilet, qua sunt & nostrã regulandã & examinandẽ sint ne rectã vt virgis decet an obliquã, quãtumq; rectitudinis habeant metiendẽ illa, quo postea inualuit hieroglyphicon vigilantie iustitiæ imperij & officij constitare, scepro oculo super imposito vt rectitudine sceptri, & oculi aperti vigilia iustitia comendaretur. Quã est ad literam virga vigilans Hãie velit Deus ne virga hæc Aaron, & sacerdotis summi Christi, absumat, & deboret nostras vt maleficorum virgas deuorauit Glificir Exodi. 7. Nullum est enim in natura animans cuius pinguedo aut adeps, emollefcatur adeo humectet lubricet, substantiam omnẽ præcipue ligneam, ac serpentis caudæ adeps Aristoteles. 4. de partibus capite. 1. & 3. capite. 4. Plinius libro. 29. cap. 6. ligna enim alioqui rigida constantia inflexibilia reddit mollia & ductilia facile vt norunt optime fabri lignarij & illi quibus ex officio impendit magistratum virgas polire & absoluere, quas cum omnino leues in cõstãtes lubricas, faciles adstruant iã, vt quasi manus fugiant decidant resiliant facile, inconstantes & ductiles cedentes.

tes omnibus, vt modo virgis ipsis datur intelligi à tente consideratis, adhuc vltra anguina pinguedine illiniunt & infarciunt vt emollefcant & minus constant faciliusq; quoquo versus ducantur & voluantur in commodum cuiusuis, & non secus huc & illuc euertantur, ac si dormitasset iustitia, debiles imo vt quouis pondere appenso, illuc virga inclinetur facile, rigida quã constare deberet, dormitet quasi, tremulo capitis motu, vt reuerentiam quasi præster emptori remuneratorique serpentis adipe obliterata semel, non minus serpens huic iustitiæ arbori & ligno inuoluitur plicatur quam mali & boni scientiæ ligno, quo seduxit patres cum Apocalypsis. 1. sit dictum & alibi iudicibus. Reges eos in 264 virga ferrea, non facili leui flexili aut lubrica, imò constanti & aspera ferrea non emollita adipe serpentis ocio desidia & pinguedine, crescunt ocio pinguedo & adeps Iob. 21. de his & serpente. Viscera eius plena sunt adipe: confusa indistincta, de affluentia impiorum sermonem texens de pinguibus reipublicæ & obelis, qui sanguine pauperum pinguescunt hirudiues facti & sanguisugæ, reipublicæ lien, qui vniuersam populi humiditatem exungunt quo motus reipublicæ iustos impediunt hidropici quasi, Psalmo. 72. Prodit quasi ex adipe iniquitas, ex affluentia ocio pinguedine, subdit, & in affectum cordis pertransferunt, quasi naturam & rationem cum affectibus commutarint & passionibus appetitus, imo pingues in affectus cordis incidunt palliones & morbos, cordis motibus impeditis pinguedine, & adipe onustis, & graues, corporis & naturæ propriæ baiuli & operarij. Pulsus enim & cordis motus retardant pingues, adipis onere suffocato corde opressio onustis arteriis quo pulsus adsunt debiles, parui, in constantis, corripuntur syncope & præcipiti virium vitæ lapsu, suffocationis periculum imminet, impeditus animalis motus, vt tandem in morbos & cordis affectus pertranscant. Docet Galenus 562 4. de causis pulsuum per plura capita. Serpens omnis, reditu solis a solstitijs sub æquinoctijs accessu astri vere & autumno sese exiit fenestra spoliaturq; vestis antiquæ, præterquã Scytalis dictus serpens qui solus in ea omni horum animantium natura media hieme excubias deponit, est enim eo tempore fenestra scytalæ, frigidis inclementijs utilissima, vt Nicander in theriacis docuit ijs, confert enim baculus talis, pelli scytalis circumbolustus, male valentibus frigore, cum videlicet in manibus iners torpedo intensa fri-

girditate, domitis orbata fuerit, tum enim demissos neruorū nex-
 us calefacit extenditque. Lucanus libro. 9. Et Scytale sparsis
 etiam nunc sola pruinis exuuias positura suas. Antiquitus rustici
 homines baculos sambucinos inuestiebant fenestra huius animā
 ris, hieme deposita, ne manus torperent frigore nimio, atritu in-
 calefcentes baculi, spolijs inuestiti scytalis prudentissimi serpē-
 tis exuentis se, quando maior vrget necessitas suorum spoliōrum
 non antea; Dicitur scytalis, quia occultus & abditus later, vt eo-
 dem loco Nicander refert, quo dicebantur antiquijs scytalæ lite-
 ræ, laconicis, vt adagio dicimus, quod e regione scytia enigmata
 & occultæ literæ zifra vulgo dimanarint, docet Gellius libro. 17
 266 capite. 9. Solem reliqui spectant serpentes, quo cutis generetur
 nitida & quasi renascantur denuo fulgentes lucidi nitentes no-
 uique & alteri, ne motum vitiosa sicca, herētia aspera & in qua-
 lia impediānt spolia, imo iuuent lebrica lenia resilientia, & no-
 ua. Incipit a capite exui serpens, ad caudam vsque vt recedant
 vetera & noua sint omnia: oculos nouos aduc nactus, antiquos
 relegat fenestra, quasi denuo ortus, ad petram deponit exuuias,
 & ad radicem feniculi oculis utilissimam, quibus gaudet sum-
 mopere, occultissimis nudatur locis, ne spolia de nouo orta mol-
 lia & tenera laedantur occurfu insectilium animantium, vt no-
 xia vitet, tum ne lacerentur si fuga opus fuerit, abdita quaerit, vt
 inueniatur minus, latitat exutus semel, vsque dum cutis concre-
 cit solis, & caloris ope induratur & perficitur, toto hieme later,
 secretus sepultus terra, abstinet a cibus priusquam amittat senec-
 tam & abiciat, potuque simul, maceratus antea agreditur exue-
 re se expectat solē, qui exiccet decorticet cutem, & separet, exic-
 cata enim & macerata cutis facilius secernitur, quā cibus humi-
 da & potu glutinosa & herescens. prudentissime ergo vt sese e-
 xuat sese abstinet, imo terra linctu eo tempore vitur humi stra-
 tus, quasi emortuus serpens sine sensu in extasi raptus & absorptus.
 nec si contrectetur manibus mouetur ille mutatur vè eo tempo-
 re, rigidissimum penitentia exemplum expectās sese exuere & di-
 solui quasi ab exuuijs corruptis terra vsus eo tempore, vt frigo-
 re & siccitate quibus pollet, vitiosa excrementa corrigat & pu-
 tredini obnoxia, emendetque ne putrescant intus, frigore tempe-
 rato calore, & sicco humido, ne calore & humore putrescant al-
 terata semel, quibus vniuersa putrescunt, iuxta Arist. 4. metheo-
 rorum,

rorum cap. 2. quæ vitat prudenter terræ linctu & pulueris essu, té-
 pore rigido Arist. 8. de historia cap. 17. & 2. cap. 17. Plinius lib. 8.
 cap. 27. A Elianus lib. 9. cap. 21. 23. 29. Genesios. 3. capite terram
 comedes serpenti dicitur, Isaiæ. 63. & Baruc. 6. capite, vt late su-
 pra ex Galeno, & alijs. Sunt hæc omnia misterijs & arcanis plena 167
 exemplo doctrina & prudentia serpentis immitanda. Vt exuat
 homo veterem hominem vt exuat sese, solis iustitiæ reddito quo
 hominem gratia eformare venit, sole ad æquinotium reddeunte
 æquinotio & equalitate, dum reddito calefacit iterum instigat &
 pulsat ostium, gratia veris tempore, florum speci gloria, & autum-
 no tempore fructus, charitatis feruore maturi, ad radicem feniculi
 oculis utilissimam fidei, ad fidem radicem, vt spe floru, cha-
 ritate fructus, & fidei visu, ad petra sese exuat serpens spoliat nu-
 det corruptam fenestram, Petra autem erat Christus, Paulus. 1. ad
 Corinthios. 10. In foraminibus petra quasi columba mittis, Canti-
 corum. 2. capite, qui serpens erat renascatur denuo ad radicem
 crucis, passionis scilicet, vt sit columba & renascatur iterum nu-
 dans sese in foraminibus petra, percurrans crucis foramina Chri-
 sti, amittatque spolia antiqua, mortis & demonis impeditentia.
 motus & morionem spiritus, actiones & opera, macerato prius
 penitentia & ieiunio serpente, abstinentia rerum sub æquinotio
 verno legis gratia, aut sub autumnali æquinotio. Dum sol, ingre-
 ditur signum Arietis agni, dum est agnus, sol Christus mansue-
 tus mollis, blandus, imbellis, mitis. Antequam iudex rigidus im-
 placabilis omnia subertat tremebundus iratus Isaiæ. 53. Quasi ag-
 nus coram tondente se obmutescet, & non apperiet os suum. Ec-
 ce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi. Sole ergo sub agni
 verno æquinotio exuatur serpens, & sub signo agni legalis quo est
 passus Christus agnus, eo saltim tempore quadragesimæ spoliat
 se, vt induat armaturam Dei homo, aut sub æquinotio autumnali,
 cum sol illustrat virginem, quod est tempus acceptabile fructus
 vt autumno fructus salubres veniant salutare perfecti, fruc-
 tus tempore, lege gratia, non solum florum tempore, sub signo
 virginis Deiparae, quod sol ingreditur autumnali æquinotio I-
 saia. 7. Ecce virgo concipiet & pariet filium, sub hoc signo vir-
 ginis exuamur cui commissa est ab antiquis statera iustitiæ vir-
 gini aetreae dicte, & virgini nostræ, commissa iustitia ip-
 sa, Christo nato & sole orto de virgine exuamur immitan-
 tes pri-

res prudentissimos serpentes . Estote ergo prudentes sicut serpentes . Vt vero spoliemur nos , maceremur prius penitentia & ieiunio extasi orationis raptu , contemplatione spolia arefiant antiqua & arefacta decidat , solis actione , deposita iam quo alia iterum subnascantur nitida & fulgentia renascamur & permutemur æquinotio agni , iustitiæ fructus , & gratiæ , æquinotio , ne aspera senectæ hærescēs aspera , motus impediatur animantis iustos , venientes è Christo capite medio spiritu sensus & motus spiritus Dei . Terram lingant serpentes ij , vtantur puluere solo , linctu , hunc solum extrahant , non terra , puluerem iudicent terrena omnia , sint quasi sine sensu ad reliqua humi strati , penitentia , & orti denuo renati & alti , solis ope illustres euadant nitidi & fulgentes securi certi , psalmo 70 . Psalmographus facer sic . Deus docuisti me à iuuentute mea & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua Domine & vsque in senectam & senium . ne derelinquas me . Docuisti me à iuuentute mea vsque in senectam , qualiter reiuuenescam , renascarq ; vsque in senectam depositam & senium à iuuentute , et ortu quo deponitur & abiicitur illa . Incipit ab oculis exui & capite à Christo , perfidem Collirij fenicali inunctus prius oculis vtillissimi , Apocalypsis . 3 . capite . Collirio iniunge oculos tuos vt videas . Fidei scilicet quæ vt faniculum visum acuit , docuit Aristoteles locis adductis , & Galenus , & Dioscorides capite de feniculo , & alij . Potentioribus animantibus blanditur lingit superiora , inferiora adoritur & cœdit iccit ieiunium hominem timet , & pertimescit nudum , tristem quarulum plenum ex petit in alijs vestitum , mollem , hilarem , placidum , canentem psallentem , ieiunus serpens acrius pungit deterioris est morsus , si plenum & pransum petat lædit impensius ipsum , ieiuni salua hominis , exitio est serpentibus venenum & virus imo & homini ipsi nocet suum famelicum sputum si deglutiat ieiunus venenum argenti viui retundimus sputo ieiuno , vt virus viri hæbetetur & reprimatur Aristoteles 8 . de partibus capite 19 . Plinius libro 7 . c . 2 . Aelianus citatis locis , & cum ijs reliqui . Imò docet Plinius , lib . 28 . capite . 4 . & libro . 28 . capite 3 . 2 . 7 . psillos & marfos non peti serpentibus , imo serpentes corundem salua torpescere & consopiri , emori quasi , hosq ; filios serpentibus committere vt dubiam prolem explorent , sintq ; filij adulterini an legitimi , dum timent de alienigenis maxime , & si de indigenis minime , iudicant eos omnes pu-

nes pudicos , quibus blandiuntur serpentes & proprios vocant , si imperantur illis alienos . Quo Herodotus libro . 4 . exemplo Atir sic cecinit . Nec nõ serpentes diro exarmata veneno . Docus Atir somnoq ; graui sopire chelidros , ac dubiam ad mortem sobolem explorare ceraste . Plutarchus idem , Lucanus , libro 9 . Gellius , 16 . lib . capite . ii . Crinitus libro 1 . capite 3 . de Phillis & Marfis idẽ docent . Qui Psillo dicebantur a Psillo libiæ rege , apud Garamatas , Marti vero a Marfe Circis filio , qui a Marfis Scythæ populis nomen accepit , vt docet Stephanus , tum Herodotus lib . 4 . citato , ijs tam adesse potentiam contra serpentium ictus edocet , vt sudore & salua eisdem interficerent , & consopirent . Ophiogenis etiam hanc inesse virtutem incolis Cypri ijdem referunt autores plurimi , vt salutatores vulgo dicti , hac gratia pollent . modo apud nos , & nescio quibus verbis Diui Pauli orationem vocant Rhodij serpentes superant vsque modo tetros ; adhuc vulgaribus notissimum ibi . Suntq ; hac tacta maiorem fidem ex Agone legato Psillo , roma à consulibus in dolium serpentium concluso expolente illo , vt fidem suæ potentiæ adhiberent Romani , qui superstes euasit vt miraculum præberet non leue examen & discrimen subiens arbitrio . Ijs comendatur maxime obedientia subditorum , & maiorum politia & gubernatio , correctio , increpatio , ordo , veniamur prosequimur maiores illis obediunt obtemperamus , subditos corrigimus , hortamur instruimus , etsi opus est petimus cedimus vt licet , prudentiam serpentium imitantes , suafores sacri euangelici , modo blandiantur maioribus superioribus potentibus , modo increpent minores inferiores subditos consulentes corrigentes imperantes vt modo superiores inferiores modo iustam ministerij sacri lancem adæquent . non secus atq ; Elifens ille , qui maior erat & duplex spiritu . Regum 4 . 2 . capite incurru nit se arctauitq ; vt puerum æquaret . 8 . capite eiusdem , vt modo maior , modo minor debitam nancisceretur magnitudinem . comendatur ergo maxime obedientia , natura serpentium potentia & imperium prouidentia & prudentia . Augustinus de opere monachorum sic . Quid iniquius quam velle sibi obtemperari a minoribus , & nolle obtemperare maioribus . 1 . Regum . 15 . Samuel sic . nunquid vult Dominus holocausta & victimas , & non potius , vt obediatur voci Domini , melior est enim obedientia quam victimæ & auscultare quam offerre adipem arietum . Gregorius libro . 35 .

bro. 35. mortalium hæc explicans inquit. Obedientia merito victi-
 mis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedi-
 tiam vero, voluntas propria macatur. Bernardus de præcepto &
 dispensatione tractatu. Perfecta obedientia legem nescit, termi-
 nis non arctatur, nec contenta angustijs professionis largiori vo-
 luntate fertur in latitudinem charitatis & ad omne quod iniun-
 gitur spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum non
 considerans in infinitam libertatem extenditur. Est tandem obe-
 diens excessu virtutis quasi imperans se, & non subditus sui iuris
 & non alieni dum negat suum esse, sed committitur alteri prudē-
 ter. Vt ergo serpentes maiores venerantur & blandiuntur sic le-
 gis suafores suadeant obedientes blandientes ministrantes, vt
 Christus suavit Apóstolos lotionem pedum vt quemadmodum &
 ille fecit, ita & illi faciant, Ihoannis. 13. capite. Sintque fortes Pfy-
 lli, ophiogeni, & Marfi, quorum fida & certa soboles non impe-
 tatur serpentibus, scetus & conceptus opera pudica, soboles fe-
 cus adultera ijs exterminetur & extirpetur Sapientia. 3. Filij au-
 tem adulterorum in consumatione erunt, & ab iniquo thoro se-
 mena exterminabitur. Exploratione facta serpentibus ijs, vitiōrū
 & scelerum veneno inficientur vt obeant crudeliter Prouerbio
 rum. 6. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet a-
 nimam suam, Insecto corde serpentium veneno dum examinatur
 273 proles ne sit adultera an pudica. Refert Plinius, libr. 7. capite. 1.
 22. & libro. 22. capite. 21. Serpentes læsos semel nō petere amplius
 quos semel icere, nec vltra pungere. tum inferiores veneno ser-
 pentes si à potentioribus percutiantur petere nunquam amplius
 imo & fugere odio que habere similes sibi aut maiores viru & po-
 tētia, respicereque & eos, quos semel veneno infecisse qualitate
 expirante & spiritu tetro ad externa humoribus mista latenter
 abdita, etiam si euaserit homo veneni noxam quo nec serpens la-
 cessit serpentem nec læsum lacessitum vè semel iterum pungit,
 potentiori. percussos serpente nunquam inferior adoritur aut ce-
 dit, pungat ergo Christus semel iciat cor petat, serpens maior ser-
 pente demone, est Christus serpens Numerorum. 22. Ihoannis. 12
 capite. 3. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto sic oportet
 exaltari filium hominis. Serpens est Dæmon Ihoannis; Apocaly.
 12. & 22. Dæmō serpens antiquus qui vocatur Diabolus. Christus
 ergo serpens iciat, vt serpens, antiquus icere nō possit, minor Chri-
 sto po-

sto potentia, & viribus inferior superatus imo iam & victus illo
 conuictus, potentissimo serpente Christo, vincant serpentē serpe-
 res euangelici potentiores, verbo & opere, serpente demone pe- 174
 caro quibus data est calcandi serpentes potentia, Luc. 10. Ecce de-
 di potestatem calcandi supra serpētes & scorpiones, & supra om-
 nē virtutem inimici, & nil vobis nocebit. Serpente Christo pun-
 cti semel demone superiores, si serpens Araneo suo filo appenso
 occiditur, docet Plinius libro. 75. cap. 10. quis pertimescer animal
 Araneo superatum & subditum araneo iam occisum? Christo ap-
 penso cruci, vermiculo hoc reputato oprobrium hominum & ab-
 iectio plebis, qui virentem Dæmonis erofit hæderam nocte mor-
 tis vna lonnæ. 4. capite, ergo prudentes sicut serpentes. vbi opus
 est ibi petant multoties enim semel læsum nō est opus pungere
 amplius, si cor icetus sustinuit quo pūgant alios, eos quibus est o-
 pus vt iciant lacessant, vnitū nimis lacessint interfese vitia extirpēt
 non se pungant vt serpentes confederati & iuncti qui inter om-
 nia animantia plus alijs omnibus multo coniunguntur, & confe-
 derantur vt late. 2. capite patet, vniti in Christo serpente infinita
 virtutis & potentia iciant pungant compungant alios prudentia
 & doctrina. Inter omnia vero quæ magis prudentiam serpēris cō-
 mendare videntur, est illud vnum quod refert Plinius lib. 8. cap.
 3. Nullum animal sic alteri vniri, aut hærere ac serpens serpenti,
 adeo vt corpora duō cum sint corpus vnum biceps appareat dū
 complicantur. Arist. 1. de Generatione cap. 7. Plinius lib. 8. cap. vl-
 timo Perotus Epigramate 21. Docent in Aethiopia, complicari a-
 deo, & adhærescere inuicem, vt montes altissimi protuberēt, eis-
 dem plicatis & irretitis intertextisque caudis complicatis, hian-
 tibus oris, in hostes & inimica animantia, quibus muniti, ab iniu-
 rijs aduersariorum tuētur, se, & sobolē in medio reclusam prius
 vndique insuperabiles, quorum morsus serpentes non petere di-
 ximus antea, in Syria indigenas nō icere aut lacessere incolas vult
 Arist. 8. de histor. cap. 4. Plinius lib. 22. cap. 21. hosq; si debiles edu-
 cāt fetus oua cōmiscētes semina subigare & iniūgere vt fortissimi
 pululent serpētes oriāturq; maximi, oua inutilia deuorāt absu-
 mūt, & vtilia aduc fame & penuria; quæ hoc anno excubāt sequē-
 ti educūt terra cōuolutis ouis eo omni tēpore. Cōsulit assertor
 noster Christus legatis legis, ijs maxime amulari serpētes vt sint
 vnum in charitate, & vinculo pacis, qui vt populū instruant mis-
 serunt doctrinam doctrinæ vt fetus educant fortes commisceant
 oua, &

oua & salutis semina hiantibus oris, scripturæ verbis, caudis irretitis exercentibus caudis labore a fiduo pœnitentiæ doloribus, & blandimentis dum fuerit opus sobolem & prolem, fœtus tueantur & propugnent, vitia aduena lacestant petat, nostræ naturæ, inimitica aduena contraria Ecclesiastes, 7. Creauit Deus hominem rectum, ipse autem immisquit se in finitibus fere quæstionibus. Sūt enim magis ad modum naturæ, pietas, religio, innocentia, integritas, & si diuinitus impertiantur, quam peccata & vitia, coheret enim positiuum positiuo magis, quam priuatiuum positiuo. Petant ergo discerpant vitia aduena, seruent tueantur virtutes incolas, augeant, & conferuent addacti in vnum, sobolem, in centro Deo constitutam locatam obseruent ad Ephesios, 4. Solliciti seruire fidem in vinculo pacis, fiant vnum caput biceps Christo Deo parnaso sapientiæ bicipiti Christo humanitatis & diuinitatis capite pollens eiusq; pars mistica Christicola. i. ad Corinthios. 11. Caput viri Christus caput Christi Deus, vt fortissimos educant fœtus, & validissimam sobolem.

De mystico significato quorundam, quæ ad prudentiam serpentis spectare videntur.

CAPVT XV.

Multa occulta satis, & abdita naturæ huius animantis obstupenda, & rara doctrinæ, & sapientiæ plena imitanda in medium protulimus, quibus, & literales sensus, scripturæ sacræ elucescant, vbi de ijs incidat sermo, & fundentur tropologici plures, moralesq; & allegorici, figurati alij, vt homines imitentur sequanturq; opere serpentes, eos que emulentur, vt noster assertor renuntiauit Christus, quo mystice adhuc, & quædam eorundem animantium virtutes, proprietatesq; excellentes, & claræ, ex abditissima eorundem natura, decerpere libuit, antequam lubricissimum natura animans, vltimam nostram subterfugeret manum. cuius est illud obstupendum satis ex terræ cauernis latibulis & subterraneis domibus, nullo alio facilius educi posse ac manu laua, quam impetit commissam semel nescio quo instinctu, qua duce natura, aut arte despecta dextra simillies

simillies offeratur & committatur illi, cor enim & si medium pericoris teneat quod dissectionibus patet, docet Aristoteles 2. de historia, capite. 16. Galenus de vsu partium. lib. 7. capite 3. & 6. de placitis Hypochratis, & Platonis capite 8. Plus tamen ad sinistram vergit anteriora versus, ad superna magis, vt nobilior ei quantum fieri possit adscriberetur locus, tutior, & aptior, & vt melius rueretur latere dextro, cor, in sinistro appositum cui latus dextrum tutelæ est, à quo motus & robur, insunt enim dextro lateri impetus motus, est motus adextris nobis in tutelam sinistram, etsi ex corde originetur motus: hunc situm omnibus inesse animantibus cordis, præterquam serpentibus, eisdem locis eisdem autoribus inuenies; quibus cor ad superiora vergit, & ad posteriora declinat, vt diximus antea, reliquis cor medias tenet, & locatur vt diximus ad sinistram vergit cuspide, vt illius partis compensetur frigus vicinia cordis motuq; incalescat pulsus, regeneratione spirituum vitalium, quæ destituta animali motu, intenso adeo vt habet dextra refrigeratur. Mucrone cor superiora petit, vt organa sensuum calore foueat, quæ locantur sursum in capite, vbi omnes resident sensus, quotquot insunt animanti, vt eodem loci Aristoteles refert, hinc cordi remedia aptamus parte sinistra, tum hanc minus periculis committimus & seruamus magis clypeis, pectus, umbonibus, parmulis, & alijs eiusmodi, aplicitis huic eidem parti, quam tueri nitimur, hac cor declinat cuspide, & sinistro ventriculo referreto spiritibus, vitæ, copioso & viuifico halitu, calore vita & potentia dextro excellentior, docuit Galenus. 7. de vsu partium, capite. 3. 6. de placitis, capite. 8. hinc minus elongamus brachium sinistrum à nobis obseruantes naturam porrigimus minus, ne cor deferamus, ne frigescat brachio disito & eo vimur minus, hinc ambidextri & scœui aut sinistri, sunt corde frigidiores timidioresq; ideo & animosi minus, vt pote qui cor refrigerent brachij sinistri extensione & porrectione quo subit ac distracto semel. Hinc pars sinistra vulgo dicta, est altior, nobilior, excellentior, est reuera dextra, cordis situ positione, cordata pars cordis sedes domicilium & locus, Petrus Bullijs Pontificijs Ecclesiæ caput, sinistram vulgo dictam tenet partem, reuera dextram, & Paulus quam vulgus iudicat dextram, hinc Virgo Deigenitrix sinistram, reuera dextram filij & crucis tenet partem, & cordis latus, & Ihoannes aliam plurimis antiquissimis Ecclesijs, vt est videre modo, & Casseneus

278 refert Cathalogo gloriæ mundi, hinc lex gratiæ Euāgelium sacrū ad sinistram hanc referunt, quō pratores iudices Rectores Præfati nobiles ad sinistram hanc sedēt, templis delubris Abbates Prælati, maiores locis sacris, Deus ad sinistram iustorum est cordi affidet, nam iusti ad dextram, hanc possident fœlices stabiles. Quod dicitur Prouerbio. 3. Longitudo dierū in dextera eius, & infini-stra illius diuitiæ, & gloria. Longitudo dierū æternitas duratio iustorū in dextera, locantur enim ad dextrā cuius est robur & impetus, quo significatur duratio, at diuitiæ & gloria in sinistra, Deus Dei visio cordis sunt, & ideo sinistra, & cordis, vbi cor resider. Quo patet locus ille, Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis, Psal. 109. Pater enim filium Deum locat ad dextrā, & locū filij exponit: quo Pater sinistrā filij, obtinere constat eo loci, nam filius ad dextram est Patris, est ergo Pater ad sinistrā filij, at infra eodē psalmo sic. Dominus à dextris tuis confregit in die iræ suæ reges. Vbi filio dicitur Patrem confringere Reges & Principes. a dextris filij cum tamen Pater ad sinistrā, filij cōstitueretur prius. eodem Psalmo, nam filius ad dextram Patris erat, & Pater ad sinistram. Vocauit enim dextram prius morē hominum, quā dextram vocamus à qua motus loci dexterē oriūtur sensibiliores magis: at postea iuxta naturæ animātium modū appellauit dextram propinquiorē cordi, quæ est dextra, & dextera, re vera, & natura cordis positione: & situ cordis vicinia prepositione & dignitate, actionibus virtute & potentia, hac enim dextera sunt perfectiores actiones sensus, & nutritiue animæ alentis, corde agente, vbi hæc omnia resideat vt in fonte & radice, vt in vitæ principio, est cor centrum & origo virtutum omnium, in quod vt in finem, & centrum tendunt opera cognitionis, naturæ, & localis animātis motus, a corde incipit vt a radice, & si exequatur dextris, virtute accepta in corde terminantur actiones omnes, & si incipiant alio perficitur ibi sanguis, & si incipiat ab epate, in quo rubescit primo: Dextrum enim a dexteritate dicitur a præstantia agendi aperitia, & excellentia operum, quo in genere dexteritas dicitur & dextrum, à quo est actio, perfectius, & à quo est illa præstantior, & si specie dextrum vocetur pars loci motus, qua exequitur ille, & cum sit cor omnium origo virtutū & operum, est dextra vere pars, cui affidet illud quo solum est dextrum in omni viuente, cor aut respondens cordi proportionale vē, & si ante & retro,

dcor-

deorsum & sursum sinistrum & dextrum, separētur partibus, executione agendi non tamen principio initio non termino & fine, sunt vero in parte sinistra perfectiora omnia, actionesq; præstantiores. Hinc pulsus, in sinistra cessant tardius dextra, dum animal emoritur & in vitij cordis cōpatitur antea sinistra pars. Hinc annularis digitus partis sinistræ, tot obtinet naturæ dotes virtutes actiones, ob cordis cōmertū, vt antiquitus, illo solū potiones cōmouerēt medici propinādas egrotis. Hinc dextrū latus offerimus 220 ijs quos veneramur & colimus, vt simus cordi corū viciniore & propinquiores, vt cor beneuolētiamq; captemus, tū etiā cū parte dextra exequamur motū, illū, quē prosequimur obseruatione inuitamus dextra ac si velimus subditi & humiles imperio alterius moliri actiones, prout cor imperauerit & disposuerit alteriusquē obsequimur cultu, & cui vnimur positu, cuius cordi adiūgimur, quod experit ab homine Deus amat, & diligit, & iustos ad dextrā prædestinauit, vt cordi iustorū asideat: sponsa Canticorū. 2. Laua cius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cordi spō si spōsa affidet, læuæ, vt dextera gubernetur, & Ecclesia, & fidelis, & pijsima Virgo. & cū iusti dextrā obtineat, Dei iustissima spōsa, & si ad læuā, more hominū collocetur, tamē dextera est re vera natura & corde, & dextera amplexatur illā, dicta dextra, nil enim in Deo sinistrū est, sunt omnia dextra Deo & iustis, vt omnia sinistra & præpostera nilq; dextrū iniustis & peccatoribus, ideo vocat læuū & dextrū, more hominū, dextrū re vera, & vulgo, vbi nullum est sinistrum, sed dextra omnia, hinc Pater est ad dextram filij, & filius ad dextram Patris simul, duratione æterna, vt erat in principio, & nunc, & semper obtupeat, & sileat natura omnis imo mi- 281 returq; Christum omnium factorem Deum, qui tulit lancea dextro latere perforari, vt dum hominem stricissimis teneret amplexibus dextrum latus sinistro & cordi hominis applicaret, vt patet positione, & situ dextra sinistris & sinistra dextris cū aptemus amplexibus, exiuitq; ideo sanguis & aqua cōfosso latere vt sanguine alimētū, aqua lauacrū significaretur, vitæ integritas, & mūdities, cibus sanguinis, & potus aquæ, vt nil deesset hominibus iā intelligeretur quo minus viuere possent cibo & potu appolito. Sanguis venis cōtinebatur, qui disrupto latere fluxit, aqua vitali cavitare in pectoris ambitu, vbi cor continetur, quo disrupto fluxit, sudore sanguinis prægresso prius, Lucæ. 22. capite, Exiuit tenue sanguinis

K 2

alimen-

282 alimētū naturę calore, anxietate tenuatū, vigilijs, solitudinibus, mērore & tristitia anxietatib⁹, extenuatū nimis, sub forma sanguinis, sudore erupit tenuatus solus sine aqua quo frigit cor & vicina cordis, perfriguere ideo, vt postea ascēdētes halitus calore & incēdio, tādē restinctis estibus defectu sanguinis, sudore amissi & exoluti in aquā mutarentur, quo fluxit aqua cōfosso pectore, ea fuit anxietatis, & angustia; agonia; potentia, lauacrū alimētū & potus fluxere miraculo hac p̄gressa dispositione prius emortuo Deo, mortuis enim congelatus sanguis nō fuit, neq; ea ex parte aqua natura. Prius exudaerat sanguis mortem significans sanguinis effusione quasi nō esset sibi opus alimento, morti vicinū vt notaretur, si aqua deesset, amoris incendio cor Christi, conflagrasset charitatis igne, quo fuit opus aqua, vt temperaret corrigeret estus, vsque ad statutum tempus, vt nō antea interiisset, quam interire decreberat, quo cepit lauacro oculos abstergere illico inimicorū adhuc, aqua, & reficere sanguine alimento, aqua regenitos Baptismi & lauacri, quos sanguine alit in lege gratiæ viros perfectos indicans, Eucharistiæ symbolum, generationis, & vitæ hieroglyphicon, ortus, & alimenti viuētis, figura aptissima vbi & sacramenta omnia, ijs duobus explicite, & consequenter significantur regeneratione, vitæ alimento, & morituris necessaria inuentione & salutis corporalis adhuc, quibus hominem munuit Deus contra iētus serpentium qui cum petat cor fulciuit sinistram vallauit & sepiuit qua serpens antiquus extrahendus erat, cum hac petat ille, & adoriatur læuam & cordis sedem, hāc hiat cor inficere tentat neglectis alijs, quo læuam aggreditur cū hac sit additus, & via in cor facilior & certior, Ecclesiastes. 10. Cor sapientis in dexterā eius, & cor stulti in sinistra illius, in serpentis via scilicet est cor stulti, qua petit serpens & dæmon medijs in occasionibus, stulti cor, sapientis in dextra, dextere mouetur, & alioquam venit serpens. Hinc fortissima, Iudith. 16. cū cor in dextra obtineret læuam commisit Holoferni, vt cor obulisse ratus eo aggredere, vt decepto illo & illuso serpentē extraheret de populo Dei ibidē dicitur, nūquam satis celebrata fœmina: quo ibidē dicitur manu læua caput obtinuit & dextra amputabit caput: iusti serpētē eludūt & decipiūt, qui cū sint ad dexterā Dei, & ideo in dextro cor habeāt in Deo, & in Dei dextris, læuā serpēti multoties offerūt, dū licet tētationes ferūt & sustinēt nō fugiūt, v

283 cum cor.

cum cor extra obtineant, in Deo, scilicet irruat serpens, cor possidere ratus vt illusus discedat & abeat, cor iusti in dextera Dei est nā est iustus à dextris, & in hoc circulo eternitatis dextera iusti est Dei dextra, & dextra Dei, dextra iusti idcirco semper serpens illuditur & nunquam cor inficit. Quibus serpentibus factis Euangelij nuntijs, consulitur illud, & immitandum proponitur, vt cor petant & hominum alliciant mentes & animos moueant, læuam vulgo dictam, cordis latus, & verum domicilium adorianur, quæ est vere dextra pars positione, & corde, qua cor locatur ac comprehenditur vndique ab ijs qui corde vitur dextere vt licet. Cor petant hoc afficere tentent serpentes cœlestes, conseruatione virtutum, p̄cautione, & curatione vitiorum reductione in perfectiorem naturam augmento & incremento roboris, modo vitia corrigentes & sinistram, modo dextram cōseruantes virtutes quasi gladio ancipiti, & verbo Dei ad dextram, & læuam, ad Hebræos. 4. Sermo Dei penetrabilior omni gladio ancipiti ad dextram & læuam. Ihoannis Apocalypsis. 1. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat talis est sermo Dei. Ijs cœluciscit solutio eorum quæ addubitauimus taxatur enim serpentium calliditas & prudentia extollitur, neque enim hæc sunt eadem imo significato & natura differunt quam maxime: Calliditas à calore dicitur indistincte agenti, noxie aut innoxie operanti prout materia substernitur, aut vt vult Cicero. 1. de officijs, à callo callidum quod consuetudine duratur proteruia contumacia & malitia. At prudens à prosum venit, quia est utilis alijs, & sibi 284 utilis, actione & officio & imitatione vt sunt serpentes, utilissimi sibi opere & alijs imitatione, quo opprimuntur calliditas & prudentia extollitur. Imo cum simplices mitterentur, & hac virtute muniti simplicitatis sanctæ, contra Luporum insidias, quæ virtus ouium natura significatur simulationi opposita & fraudi, simplicitas enim in vnum solum tendit in veritatem, quæ vna est & sincera non mentita & coloribus apparens non ficta simulata, est veritas vna, nam bonum est, & hoc ex integra causa, malum vero simulationis, vt alia mala multiplex, nam ex quocunq; defectu recta enim linea inter duo puncta solum vna, obliquæ infinitæ, est recta veritas, obliqua duplicitas & simulatio, simplicitas significatur ouibus, semper eodem modo agentibus, nō se petentibus rixantibus contentione & fraude, simplicissimo vitu & po-

tu contenta, vtilissima alijs, quæ in bonum aliorum omnia quæ possident elargiuntur libere, vtilissima & proficua alioqui carnes lanam, lac, cutem ex quibus tot tantaque ad vsus humanos veniunt vsu & vtilitate plena nulli nocent omnibus profunt nulli obfunt, imo hoc dicere liceat nil aliud vnquam pronuntiare aut proferre quam, ve, ve, ve, quasi veritatem consulant veritatis pro lato initio, quo simplices esse summopere patet, cum nusquã ore, earum veritas decidat, imo nũtient perpetuo, quæ adhuc coram tondente & carnifice, non apperunt os dum transfiguntur gladio, cũ alia conquærantur omnia animantia in morte, quo Isaias 53. Quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non apperiet os suum de Christo cum inquam simplices vt oues mitterentur Apostoli, & Christi discipuli, & à seclẽ, in luporum insidias quibus nil melius resistitur quam simplicitate & veritate ipsa, vt nec falli nec fallere possint veritatem sectantes, & in verum semper tendentes consulti prudentes essent sicut serpẽtes, hæc enim duo simplicitas & prudentia cõhærent, nimis inter se, & ne stantur maxime nam qui vero & veritati student, media eligunt in finem certa, quod prudentiæ est, media in debitum ordinare finem & apta eligere & vt decet talia quælibet oportet, quo nec calumniari poterunt quia simplicitate, vera solum prosequuntur simplicitate cordis, non duplicato, & fallaci non simulato & ficto diuiso & non vno, Osee. 10. capite, diuisum est cor eorum nunc interibunt. Ecclesiastici. 1. capite vè duplici corde & labijs scõlestis, Ieremias. 16. Duplicibus iniquitatibus pena stabilitur ijs. Et reddam primo duplices iniquitates, capite 17. ijs pœna infligitur, duplici contritione contere eos quod duplicati fuerunt, animo & corpore puniantur, simplices ergo inter lupos, estote, prudentes sicut serpẽtes tũ vos prudentes sicut serpẽtes, estote simplices inter lupos, ecce ego mitto vos sicut oues, munitos simplicitate sancta sincera cum antea prudentes essetis, sicut serpentes. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum estote ergo, tales, scilicet simplices sicut colũbæ. Mistico adhuc, & literali sensu, per ea quæ de vini cupiditate serpentium atullinaus, quædam sacra Scripturæ loca commodissime deplicantur, Ecclesiastici. 31. commoda, & in commoda vini sigillatim refert Dei spiritus ijs. Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinũ. Ne irrites & prouoces ad iram diligentes in vino curiosos sollicito.

citios vini potatores, nimis vino indulgentes, ne calore vini ira excitata, rixæ, contentiones, lites, iurgia, vulnera, mortes, contingant multos enim exterminauit vinum, tam de vitæ termino morbis & egritudinibus vsu nimio, quam de termino rationis, & legis, Maphæus Vehius sic, Nec veneris: nec tu vini capiaris a raore. vno namque modo vina: Venusque nocent. Bellum sepe petit ferus exitiale Cupido, sepe manus itidem Bacchus ad arma vocat. Horatius Oda. 13. vrer seu tibi candados. Turparunt humeros immodica mere rixæ. Imo Ecclesiastici. 19. Vinum, & mulieres apostatate faciunt sapientes, & arguent sensatos. insensatos concludent si sensatos arguent. Subdit Spiritus sanctus de vini effectibus eo cap. 31. Ignis probat ferrum: durũ sic vinũ corda superbiorum arguet in ebrietate potatum, æqua vita hominum, in sobrietate vinum si bibas illud moderate eris sobrius. ignis ferrum succendit & probat arguit & examinat concludit vero, vt quod ferrum est solum relinquat reliqua scoria amoueatur, est durius ferrum examinatum igne. vinum in moderatum superbos examinat, & arguit, vt solum quæ superbix sunt absumptis reliquis supersint, cor ferreum ignitum ad iras succensum & æstuans excandescensque facile examinat, & concludit hæc. Est vinum in sobrietate, hominum vita æqua, nam vino vita si moderate illo vtamur æqua est non morbis inæqualis, non vitæ aliquid, morbi reliquum, & mortis tandem, est enim morbus mortis via, & mors in fieri, est inæqualis vita participans demoræ & morbo modo, postea de salute & vita, si moderato vsu vtaris vino, & sobrie prudentia & consilio æqualis. Historice vero & mystice Doctores legis vt licet, & quando & quomodo licet vino vtantur. Vfus enim vini moderatus vtilissimus est, immoderatus quantum perniciosus & noxius, consulunt medici omnes Hippocrates, lib. 4. de morbis latissimè in Aphorismis passim & alibi, Galenus, 8. & 9. methodi medendi 2. & 3. de alimẽtis Paulus Aegineta Aetius, & omnes reliqui medici, & philosophi, Aristoteles præcipue 30. sectio, problem. sententia. 1. 2. 5. quo aquosum vinum dictum olligophorum græcis quod aquosum sit & facile, summis laudibus extollunt omnes in asiduam potum, & commune, meraca vero, & fortia vina vitant salutis tempore, & sanis hominibus, in potum, & si in medicamenta concedant dum opus est. Quo subdit eo cap. Spiritus sanctus. Quæ vita est

que minuitur vino? Quasi dicat nulla loquitur de moderato ut dixerat antea, subdit quid defraudat vitam? mors, id est, immoderatum vitam defraudat, nam bibitur cum voluptate, & mortem infert hoc est, defraudare. ingreditur blande & postea mordebit ut coluber Prouerborum 23. cap., parit morbos quibus vitam exterminatur, excitat enim omnes morbos, affluxu materia, quo vitam defraudat alioqui duraturam, ergo est mors: nam quod defraudat vitam mors est, vita vegetatiua scilicet est vino temperato, coctionem iuuat, alimento. eo conficimus melius, robustiores eius vitam actiones efficit, sensitiua perfectior est vino, organis sensuum perfectis nutritione anime alentis, intellectiua altior, sensuum excellentia, quae ergo vita est quae minuitur vino, soluit eas moderatum, quo dicitur ibidem. Vinum in iucunditate creatum est ab initio, & non in ebrietatem abusus est illo Noe non usus, concludit, Sanitas est animae & corporis sobrius potus. Exultatio animae, & corporis vinum moderate potatum contraria vero infert immoderatum. Coguouere philosophi Horatius nouit Oda. 7. Mecum sepe uiri nunc vino pellere curas & r. Potamus uincti dissipat Euhys curas edaces, Euhys Bachus quasi ob dormiens graecis Epodo. 9. curam metumque; Caesaris rerum iuuat dulci lyco solueret. Bacho, & vino, lyco illius regionis sed finis de moderato vini potu moderati hic, aduc per hieroglyphico. & silentium serpentium per se ceteros ictus & patentes quando opus est enodatur locus ille Matthaei. 18. capite ubi dicitur. Si autem peccauerit in te frater tuus vade, & corripue eum inter te, & ipsum solum, si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, si te non audierit dic Ecclesiae, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. petant dentibus si non fat est lingua, accessant mordeant iniiciant dentes sanguineos ut eiciunt serpentes, & cinericios; Cantico. 4. Dentes tui sicut greges tonsillarum. Tonsilla gregatim agminatim decurrunt, vellere detracto frigidiores natura matibus, mitiores leniores ut sese foueant, & volatilium animantium iniurias insectilium vitent, in clementiam caeli incommoda, rigorem alij & sibi vtilis, sibi foru, alij vellere, numquam se petunt aut in se irruunt tonsilla. oues, imo sese iubant, arietes contra contentiose rixantur, sabiunt in se ruunt, tum capra capram hircus hircum non ouis ouem, serpentibus ergo prudentia legis, sint dentes tonsillarum sunt sicut tonsillarum greges eorum dentes cumulat, coniuncti, vnit.

vnti inter se non se petant non in se irruant, sibi vtilis & alij prudentia & consilio, non diuisi non Doctor Doctorem perat lacessat & carpat, sed agmine facto omnes dentes in vitia iniiciant, haec mordeant discerpant, imo cum dentes sponsi sint sicut greges tonsillarum, cum vellus pro nobis tradiderit Christus. Ministris Evangelicis subdit, dentes tui sicut greges ouium, non dixit tonsillarum imo cum vellere vtilis sibi vellere, & alij vtilis spe praemij, premia pollicentes aeterna viatoribus, quo cap. 7. Cantico. Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labijs que & dentibus illius ad ruminandum. Guttur rethoris euangelici sicut vinum optimum quod non solum communes vini effectus nutritionis virium sensuum & rationis acuit moderatus, imo & oris halitum commendat firmat dentes stabilit confirmat voluptatem infert non solum dum bibitur, sed adhuc postea os roborat, adstringit, corrugat linguam, ut signet quasi post potum tacite agendum esse moderate prudenter imo, dignum ut potato semel elingatur postea deliberetur, ruminetur Doctor & concionator sacer. ut vinum Deo dignum, & ut vinum optimum sit.

De cerasa Serpente.

CAPVT XVI.

Enefcos. 49. capite Dan iudicauit populum suum, sicut & 192 alia tribus, in Israel, fiat Dan. Coluber in via, Cerastes in semita, mordens vngulas equi, ut cadat ascensorius retro salutare tuum expectabo Domine. Fuit hoc Iacob testamentum, vltima voluntas, vaticinium, prophetia, institutio exhortatio. Cerastes à κέρας Graecis Ceras, latinis cornu, originem ducit Hebraice keren & Zerem, quasi cum eo graecum assonet voce, est enim serpens cornutus quadrigemina cornua ferens Hebraeis שֵׁשֶׁשׁ Schephipho. Hinc Cerastes dicebatur insula Arabiae prope Syrenae, quae est in fine Aethiopiae, autore Plinio libro 5. capite. 9. Quod promontorijs occurrebant, non secus atque insectis cornibus visui. Tum Cyprus insula, vulgo chipre, a cupro aut aere, quo abundat, dicta est Cerastes ex promontorijs cornuum instar prominentibus, & quod Cerastei homines cornu

bus insignes olim eandem obtinuisse ferant, hinc Cerasphoros, corniger dicitur, arbor Κερασια Cerasia Cornus vè quod fructum producat similem oliuis, vulgo Capricornes appellant cornibras nostri, cerasia zerezas, a Ceraſte & Κερα Cera Græcis, cornu scilicet. Imo cum coraua, a craneo dicantur, quo Græcis κρανια cranea appellantur, quod de substantia Cranei, nil aliud quàm cornua prodeat reliquis cute & pericraeo obuolutis, deficiente vocabulo cranea, tractu temporis cornua sunt dicta, cornutaq; omnia Ceraſtea. Non minus a cornu Ceraſtes est dictus serpens: quo & Theophrastus lib. 8. c. 18. Ceraſta vocauit, zerezas, Galli verovogue cornier appellitâr, & Ceratina dicuntur argumeta apud Quintilianum quæ nobis cornuta, & intricata nimis, quæ in vnam & alteram oppositionis partem ferunt quasi vtroque cornu, tum apud Dioscoridem lib. 4. cap. 42. Ceratis papauer corniculatum dicitur, & ceraſta corniculata vocat libro. 1. c. 13. & capite. 119. Et Galenus Ceratoriam arborem siliquã nominat quod fructus corniculatos ferat. Et Cerasbola semina dicebantur antiquitus vt docet Plurarchus in simposiacis quæ si sementis tempore, cornua bubula contigissent credebatur antiquis non facile in posterum vri posse aut cœqui. Tum Ceras Amalthæas est dictum, cornucopiæ illud ab Amalthæa nimpha quam, vt fabulantur poete Iouem caprino lacte & cornigero quod cornuti animantis esset nutritum ferunt, vltimo & cera dicitur a cornu, nam primo in cornu nidi ficabant apes, suber vbi modo mella condunt, hispanis dicitur alcornoque quasi a cornu, & tunicam corneam oculorum vocant Ceratoidem Græci. Ceraſtes ergo seu cornutus serpens docet Dioscorides libro. 6. cap. 53. & 51. Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. capite. 27. A Etius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 28. Paulus Aegineta libro. 5. c. 19. Plinius libro. 8. c. 23. Bercorius libro. 10. c. de serpente, Perotus A Epigramate. 21. Isidorus. 11. A Etimologiarum c. 4. Edoardus libro. 6. c. 115. Gifnerius, Oppianus, Nicander in 19; theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem capite. 4. Lucanus libro. 9. Est cubitalis magnitudinis communiter, & si duorum cubitorum aliquando contingat, rarius maior, vt vult A Etius, & Auicena confirmat, est corpore asperus globulis, arenosus cinericius colore, vt vult Auicena, seu arenæ coloris, solem nimum perpeſſæ, quæ cinerem representat, tũ arenã asperitate, & scabritiecutis minutissimis squamis refertus crassiusculæ arenæ instar, cauda solũ

da solum desquamata & capite vt & serpentes reliqui: eminentias habet in capite duas ad cornuum similitudinem, iuxta A Etium citato loco binas obtinent omnes Ceraſtes, trigeminas, & quadrigeminas plurimi cum Plinio quo ij. autores non pugnant ijs incertum seruantes numerum, & si communiter vinas possideant geminaque cornua, verustate, & senio ijs cornua decidunt, iuxta Auicenam mutilique viuunt eo tempore, vt decidunt verustate auium rostra, calcaria, & vngues, cerborumque cornua, certis statutis que temporibus & ijs destituta vitam gerunt: curtum ceraſtam breuissima ferre cornua dixit, & sine illis senio vitam transigere. quorum cornua seu extuberationes illas, quidam molles & carneas constituunt in fronte, omnibus iuxta tempora obortas & si quibus quatuor fronte & capite, iuxta commissuram squamosam aurium, alij duras osseas & distortas cornibus arietis simillimas colore figura cavitare, vt vult Isidorus, & refert Plinius & docuit Nicander locis allatis, sunt enim perinitia molles carneæ ductiles, vt & rostra auium & calcaria cornua & similia, quæ postea indurantur temporis tractu, contorquentur, consistunt sic citate & calore resolvente humidum vt cornua arietis, non aliter ac teste recoquuntur igne animantiumque squamæ conchæ, per initia carneæ & molles postea sunt rigide consistentes, & duræ, inflexileſque omnino, est Ceraſtes de genere furdorum serpentium vt docet Auicena semel ac pigram contigit senectutem: venter durissimis sicissimisque est illi prætextus squamis, quæ dum mouetur sonum edunt, vt cum strepitu cædat & reptet, Pumillus & tituans inclinatur motu in latus vnum semper, non rectus, nec recta graditur Nicander in Theriacis, sic latere cadere sic illi incumbere motu dixit, vt naus agitata ventis titubat. inclinatur 46 dum fruit mare, ideo quare videtur fallax animans non ijt imo aliò. caput non sequitur in motu totum, pectus imo, euerſo capite in latus ruit, huc & illuc, quo dixere antiqui morales philosophi, vt Nicander refert Deos dorſi vertebram secundam, huius animantis propter eximias eius dotes abscondisse. & arripuisse, Deorum dignam, tanto mortales indignos iudicantes dono, philtis & amatorijs vtilissimam. Volubilior est multo omnibus alijs serpentibus adeo vt spina carere plurimis visum fuerit, tenet Isidorus, sunt dicti ob maxillarum amplitudinẽ, quidam maxillares Ceraſte, Auicenæ alegato capite, a quo Edoardus accepit

295
 accepit postea. Cornua tactus habet molissimi primo, dum sunt mollia carnea & ductilia, accerrimi sensus, at facile indurantur sensumque & motum amittunt quo pollent prius, non secus ac limaces cornibus præterant iter oculorum loco, Plinius libro 11. c. 37. sic. Cerastes cornibus tactus accerrimi vitæ noxia, aurium loco quia auditus caret instrumento audiuntque cornibus, qui bus instrumentum inest accerrimum audiendi vsque dum indurantur atate qua surdus perstat fallacissimum animans verfutissimum, quia vt Solinus in polistoria edocet c. de Africa Nicæder intheriacis, Plinius supra Aelianus libro. 6. Rhodiginus & alij, arenosus cum sit arenosis occultitur locis, quod discernatur minus. Nec aliud indicium sui præbet præter quam cornua quæ in sepultra exhibet quibus simulata esca illecta animantia misere venatur & discerpit, animalibus enim tam volatilibus quam terrestribus inuitatis dolo partibus fictis necem præperum aucupatur deceptis cornibus, reliquis de industria obiectis, in sulcibus circa rami rem & semitas & rotarum orbitis, vbi & secretus latitat, ijs enim sulcis & orbitis occultitur facilius, è lateribus arena commota venienti facile, comminuta atritu rotarum & motu continuo viæ itineris & semitæ, ideo ibi abditur, cum arenæ fluxu nullo negotio ruentis, tum quod cauo loci recipiatur commo dius, cum inueniat latebram formatam aliorum labore opera fugiens, ijs dolo animalia venatur quæ viâ percurrunt & aere vagantur. Sunt mares mitiores feminis fœmellæ fœuissimæ, quæ in mares irruunt quos truculenter iugulant inficiuntque veneno, quod nulli alteri in eadē eiusdem speciei contingit animanti, vt officiat veneno alteri naturæ eiusdem. Capite cauda dentibus venenum obserbant foraminibus & meatibus vuluæ, quibus fluit sanies statutis temporibus qua necant mares congressu & voluptate illectos, non solum rabie & rixis, imo delicijs & amplexibus, sunt illis excidio. Sibilat quasi motu squamarum ventris sonitu & dorsu, Nicæder sic quædo terrica huius animantis punctura seruoque ictu infremuerit quispiam, oritur tuber illico clauo similis. callosus substantia, circa morsum vero tumores liuidi erumpunt, bullarum imbris instar, quorum deteriores dolent minus, tanta est animantis malitia vt in maximo vitæ discrimine sensum auferat, quominus dolorem sentiant, intra nouem dies percussi obeunt, quibus maleficum impressit dentem, inquit Nicander loco citato, inguina prurriunt & dolore

296
 & dolore vexantur simul, inuadatur nimis crura, lumbi flagrant incendio & estu, color palidus quasi iactitæ læsi debiles inconstantes viuunt, si adhuc venenum superat, toto vitæ decursu, Paulus Aegineta, libro. 5. cap. 19. sic. Porro Cerastæ morsu locus cum duritie, & pustulis in tumescit emanat è vulnere sanies, modo nigra, modo subpallida, & portaceo colore, totum corpus, variatum modo attollitur, genitale arrigitur vt satiriasi summa vexentur mens alienatur, oculi obscurantur, postremo couulsione aut tetano pereunt læso capite, & vertigine, eos corripit docet Auicenna, idem Dioscorides loco citato de virili erectione dixit, & de inguinum prurritu Aetius de crurum imbecillitate & inconstantia & tumoribus poplitem. Omnes dolorem adesse vulnere infixum velut si terebra aut palo perforarentur Auicenna, & si tumoribus plurimos dolore vacare dixerit, oprimum melancolia tristissima læsi, merore, tristitia, linquitur animo, vitatur appetitus, cordis actiones læduntur, hæc sequuntur accidentia Cerastis morsum. albos Aelianus libro. 1. cap. 56. in Libia oriri Cerastas refert, Libicosque omnes infestare, præter Pillos & Marfos, cum ijs fœdere deuinci solum & pacem seruare, Pillosque non solum morsum ab eis inflicto non sentire, imo alios opitulari, si prius quam totum venenum impleat, ex ipsis quispiam accersitus, os aqua coluerit, illiusque manus qui morsus est abluat, illico ex veneno conualescere ab omniq; malo liberari. omnibus alijs generibus serpentium falangiorumque Cerastæ hostes habentur, eosque quam maxime inficiunt veneno & viru, diris cruciatibus & doloribus ea est veneni potentia. In certam sobolem ijs magis reliquis omnibus explorari Pillos, & Marfos docet eo loci Aelianus, nulloque modo pudicam sobolem filiosque, ingenios, & legitimos petere, notos vero, & spurios quam maxime. Conijcere enim filios suspectos in vas plenum Cerastis, examinareque sobolem illis non secus ac artifices aurum igne, Cerastesque protinus insultare acerbos que fieri pueros minitantes, eosque vt pueri atigere remollescere sensit hæc Herodotus, vt diximus antea, libro. 4. exemplo Atir cecinit, nec non serpentes diro exarmate veneno doctus Atir somnoque graui sopire Chelidros ac dubiam admotam sobolem explorare Cerastæ, Plutarchus idem Lucanus, libro. 9. Gellius. 16. libro capite. 11. Crinitus libro. 1. capite. 3. & alij vocant hunc dolosum Nicander intheriacis his. post hac, & fraudulentum cognosce Cera-

ce Ceraſtem nam viperæ corpore non diſpat eſt, interdum qua-
 tuor cornibus, interdum vero duobus omnibus conſpicuus. Ac
 ille quidem mutilus hic vero cornibus fretus eſt, ſqualido calo-
 re albescens, arenis & orbitis iuxta tramitem aſidue dormit,
 huius peruerſam adeo eſſe naturam diſtortam obliquam docet,
 vt figura illum conferat cum naui prolixa & longa ventis agita-
 ta violentis ſubmerſionis (vt ſupradiximus) periculo proxima ti-
 tubanti & contorta in latus, non ſecus ac vento Africo ante vlti-
 mam ruinaſturbata vacillat, quo Lucanus libro. 9. de hoc
 animanti ſigna referens ſpinæ defectuoſæ expertis, certi numeri
 vertebrarum deficientisque dixit, iis concolor exuſtis atque in-
 diſcretus arenis ammodites ſpinaque vagi torquente Ceraſte.
 Vbi numerat Africæ venena ſerpentium dira & mortes, eſt mo-
 rus obliquus, & peruerſus huius animantis ventre repentis, alto
 capite erecto & celſo Ceraſtes, vt autoribus adductis patet ex
 Nicandro, Diaſcoride, A Etio, Paulo, Galeno, & alijs, duo inficit
 veneno primo in animanti omni: crura principaliter ad pedes vſ-
 que que infirmat, & inualidat, vt nullo modo animal ſuſtineri
 poſſit aut ſtare decidat imo & labascat: tum virilia æſtu incen-
 dio & calore prurritu & ſatyriaſi ſtimulat libidine vt exuri vi-
 deantur veneno animantis arriguntur diſtendunturque adeo vt
 ſemen decidat dolore ſoluto robore retentricis virtutis, quo e-
 ſtuit illud non ſecus ac ſi ſatyriaſi laborarent morbo, aut pennis
 arreſtu. ſe polluunt ſpurcantque læſi, animantis morſu, ſubit ve-
 nenum lumbos poſtea, qui æſtuant igne, ab hinc cor petit, & ſen-
 ſus aufert & tandem caput quod vertigine infeſtat primo circū
 rotatione, & motu, ceſat motus & ſenſus ceſat, obſcuratur viſus
 caligant oculi, concidit animal refertum tumentibus puſtulis li-
 uidis tetris clauorum forma A Etius lib. 4. ſer. 1. c. 28. Paulus &
 alij, quauis parte iciaſt, hæc inficit primo, hoc ordine lædit, imo
 antipathia & cōtrarietate naturæ agreditur crura & vngues quaſi
 inficit vndique in quanuis partem dentem figat, veneno & rabie
 tum quod ſitu ſint illi vicina cum reptet & ſerpat ſerpēs tardus,
 grauis, cruraque, & pedes terram contingant in motu animan-
 tium, & vngulæ magis aduc, immediatius alijs, quod cum illis
 lædatur & conculcetur in ſemita dum iter percurrunt equus &
 eques, has primo petit has odijt, & impetit, calcatur timens atri-
 rum & præſſum, læſus antea ijs, aut timidus de potentia calcanei
 & cal-

& calcatus excideſcit in vngues & animantium talos quibus cō-
 culcant hinc memoratur odit, vindictam, tentans fumere, hæc
 parte aggreditur, calces odit petit vngulas; & crura adoritur, pe-
 desque animantis omnis, infidiatur calcaneo, vt dictum erat Ge-
 neſeos. 3. capite. quo 31. Deuteronomi Aſer tribui benedictæ Mo-
 ſes inquit. Tingat in oleo pedem ſuum Aſer, ferrum & æs calcea-
 mentum eius. Ne ofendat illum Ceraſtes ferro munijt pedes A-
 ſer, ne ſerpens oficiat illi noceatque veneno affectuum, calcaneū
 fulcijt & circumuallat oleo, quod ſerpentes fugiunt commoriantur
 enim oleo facile docet Ariſtoteles locis adductis capite de
 Angue ſupra, tam oleo gratiæ promiſſæ in Chriſto, & ferro, con-
 ſtantia & robore virtutis vt ſecurus calcet, contra ac ſacerdotes
 Dagon & Idolorum proprij boni amorisq; cultores, qui vt di-
 citur. 1. Regum cap. 5. non calcant imo reptant. Habetque ideo
 cum equo antipathiam maximam Ceraſtes ſerpens, quod fortius
 calcet, animanti omni quo equum odit diſentit cum illo, plus om-
 nibus alijs, calcatus impetu & potentiæ robore. Quo petit equum
 & magis ea parte qua ſeſe exerit neruus motus in curua dicta, ad
 vngulam retro, qua læſo incurbatur & ſtare nequit talo vitiatō,
 animal dum hæc nequit inficere elatus & altus apprehendit vngu-
 las, cuius eſt illa Ceraſtæ potentia venenam & virus vt equitem
 inficiat ſimul equi contagione & contactu, infeſto equo prius
 morſu, concidit equus, & eques nutat. eſt enim tanta horum ani-
 mantium veneni potentia illud eſt ſerpentibus iis virus vt mul-
 toties haſta ſerpentis dentibus ceciderit miles viru ſubeunte il-
 la contactu, contigit illi de quo Lucanus libro 9. in hæc verba
 prorruptit. De Murro milite. Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſ-
 pide Marri. Tranſactus velox currit per tela venenum: inuaditq;
 manum quam protinus ille reſecto enſe ferit, toroq; ſimul remit-
 tit ab armo exemplar ſui expectās miſerabile leti. Auicena ſedem
 ſencitara, capite de Baſiliſco & authores reliqui, & venenum pa-
 ratur modo quod veſti applicitum ſtapedi calcis epistolis. reli-
 quis que contingimus ſpiramus aut quibus contingimur, infici-
 mur & ad tempus prout negotium effugiat, & diſpoſitio cruoris
 fert vitulenti infectionis & veneni permittio. Hinc odit equum
 ex quo maius illi impendet periculum quod fortius validius que
 calcet omni animati ſitq; calcanei fortioris, docuit Ariſt. de equo
 8. de hiſtoria. c. 24. 3. de partibus. c. 1. & alibi A Elianus. l. 1. c. 37.
 & cum

298

& cum fugetur ante si occurrat, qua parte si veniat precauere potest, adoritur retro semper & qua conceditur illi, qua ferit & mor dit equum, qui cum retro incuruet crura ut animantia omnia, homine excepto, qui flebit ante genua Simia excepta, & Elephante, ut docet Aristoteles. 2. de historia capite. 1. Brachia vero aues, homo, Simia retro ut reliqua ante, ideo retro cōcidit, quo & eques ascensorque equi, retro prolabitur, venitque retro ille, equo nutanti, satis iuxta naturam animantis historicus illucescit sensus, quosdam esse Cerastras crinitos dorso hirsutos setis capillatos docet Estatius libro. 11. in thebaide ijs, Crinalem attolit longo stridore Cerastem, libro. 4. idem, ora, & anhelantes tuto phlegetonthe Cerastras, hosque esse durissimæ membranæ libro. 6. cecinit Lu canus ijs aut viuentis adhuc libice mēbrana Ceraste; antiquissimus ille Agatharcides libro. 1. suæ polistoriæ, quæ de Psillis & Marfis diximus refert, simul cum alijs, & quæ ad naturam Cerastræ spectare monstrauimus, qui ad finē eius libri sic scripsit, ledi nequeūt Psilli Cerastris, imo cum venenatum quidam ad eos accesserit vel eorum corpus atigerit, vel odorem ex ipsis exhausserit, veluti soporiferam bibisset potionem sopitur, & tandiu debilitatur quo ad ab eo recesserit Psyllus. Callias verustissimus libro. 10. historię quam conscripsit de Syracusano Agathocle hæc omnia confirmat, & adit ultra. Sin percusum offenderit, ægerrime dolētem intra dentes permultam aquam haurit Psyllus, & os suum primo ex ea colluit post vero eam in poculum iniectam vulnerato exorbendam tradit. Quod si veneni acerbitas acrius inualefcit hic, ægrotanti nudo nudus accumbit & proprio suo corpore morbum vim frangit, & malo hominem liberat, idem sensit Gyllius libro 9. capit. 39. Psyllos, & Marfos subuenire ægrotis ijs eisdem remedium generibus acumbereque eisdem nudos, & corpore, adducto incurbari, & ad mensuram læsorum reduci eosque sic quos venenum affligit pristinæ sanitati reuocare. Nil mediocre moderatum vè huic animanti inest omnia quasi ad extremum redacta, externa durissima asperissima exuccia decolorata, marcida, interna, mollia, humida, lenia, succida, blanda, viuacissimi coloris, pingua, & adiposa, rectissimus est inferne, & deorsum, superne vero & sursum obliquissimus distortus, præter omne animans motum incipit a sinistris, versus dextra præfinit illum, qua videtur ire non it, nec, & si versus sinistram motum arripiat, ipsum

prose-

prosequitur versus eam sed pumillus ac titubans docuit Nican der intheriacis, modo in hanc modo in illam volutatur partem quidam albicant instar arenæ & ij solum homines petunt mortalesq, affligunt, alij nigricantes subpalidi coloris, animantia inficiunt veneno fugiunt homines anthipatia & disidio, qui infestant mortales colorem reddunt arenæ qua occultantur adeo ut ab illa discerni non possint aut internosci, quo non pauci illis decipiuntur, ut coloris errore falli pedibus illos conculcantes vitæ discrimen subcant, qui exterius arena cineritia cōspersi interius delitijs fruuntur, loci humidi & delitiosi, agni cornua ostētantes quibus in cauta alliciant animantia ut postea atrocissimo inficiant veneno. In morfu huius animantis sine mora ictam partem amputare aut scalpro confestim circumcidere, & ijs similia prosequi oportet, vrentia insuper admouenda docet Dioscorides, lib. 9. capite. 10. eadem retulit Auicenas locis supra scriptis cum Plinio, & reliquis.

*De historico, & figurato sensu loci Cerastræ
Scriptura sacra.*

CAPVT XVII.

Geneseos. 49. capite ut diximus antea sic dicitur. Dan iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel fiat Dan coluber in via, Cerastræ in semita, mordens yngulas equi ut cadat ascensor eius retro salutare tuum expectabo Domine. Dan filius fuit quintus iacob ex Bala, ancilla Rachel, ut est videre Geneseos. 30. Cum enim peperisset Lia Ruben, Simeon, Leui, & Iudam, quinto ex Bala ancilla Rachel, genuit iacob Dan, dixitque Rachel iudicauit mihi Dominus & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium, & id circo appellauit nomen eius Dan. Quasi iudicium fauorabile, & sententia ex voto succedens, hoc enim Dan significat Hebrais, dicitur vero, appellauit nomen eius Dan, & non solum, ipsum, Dan appellasse & vocasse refert: nam in Scriptura sacra, cum omnia sint mysterijs plena arcanis & sacramentis, non solum res appellantur, & dicuntur mentis conceptibus, & actu

L interiori,

interiori, quo concipiuntur, & exteriori quo dicuntur tales, verū & nomina dicuntur etiam conceptusque terminant, actu interno, & ultimo conceptu, non solum vt signa sed cum ratione talia, quo & appellatur nomen dicitur & vocatur, nonque res solum actu interno mentis, appellauit ergo nomen eius Dan, id est iudicium fauorabile & sententia ex voto, quia inquit exaudiuit vocem meam, non solum me dicentem actu interno, sed & ore & voce, vt omnibus vtamur in obsequium Dei, & omnimodo ipsum veneremur quo possumus concinno & decenti. Dan ergo iudicium & iudicans est. Quo Geneseos. 14. de Abraham dicitur cum Lot fratrem suum captivum duci a Regibus Ponti intellexisset, vernaculis expeditionibus trecentis decem, & octo conuocatis, illos opugnasse in loco Dan, victoremque euasisse vsque ad Hoba, victoriam prosequutum. In Dan ergo decreuit Deus Abraham honestari victoriā, in loco Dan, id est iudicij Dei, & fauorabilis sententiæ Abraham & Loth, contra tyranos Ponti Reges, & reliquos, vsque ad Hoba, id est, vsque ad amorem Dei, & dilectionem, qua diligebat Abrahamum & Loth, Hoba enim dilectio est Hebræis, & siriace peccatum vsque ad peccatum Regum Ponti vsque ad peccati ultionem, in Loth commissi. Imo Dan ab Adam venit primus inter homines, iudicatus iudicio, & sententia delicti, Geneseos. 3. vbi dicitur in sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram de qua sumptus es, quia pulvis es, & in puluere reuerteris, fuitque & fauorabilis hæc sententia satis, tum grauitate circumspicte delicti, tum vt homo laboribus vexatus, conuerteretur ad Deum, exclamaret auxiliumque peteret in miseria tanta constitutus, quo fuit locus Dan, antea propheticè dictus spiritu ille, in quo Abraham palmam reportauit, iudicium scilicet & sententiā fauorabilem, quo Daniel iudicium Dei significat, Danna iudicium vel iudicans nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosue. 15. capite, & Dandan iudicans, Iordam iudicium demonstrans, aut descensio iudicij, ibi enim iudicium factum est, & pronuntiata sententia de Christo quod filius Dei esset dilectus, in quo sibi bene complacuit, Marthæi. 3. capite. Marci. 1. & Lucæ. 3. Sancitum est de Christo eo loci, Spiritu Sancto, Patre attestante, Ior enim demonstrans est, Dan vero iudicium, quasi iudicium demonstrans Christi personam, & naturas, & Danaem filiam Acrisij, sic dictam

Itam puto, quod iudicium Patris irritum fecerit, de custodia sollicita & vigilanti, conuerso in pratum Deo, Iupitre compressa illa, inauratæ imbris forma suscepta; Dan ergo iudicium est, & mente capiteque potens, iudicio & ratione, consilio & arte, prudentia & sententia, fortis capite robustus integer, & Daniel ciuitatem politicam notat, prudentia legibus consilio ordinatam & institutam, idcirco Scriptura sacra dicitur à Dan ad Berfabæ distantiam significans pertransibilem pertranscendam vè, vt videre est, Iudicum. 20. 1. Regum, capit. 3. & 2. capit. 3. & 24. Berfabæ enim saturitatem significat quo a iudicio ad saturitatem, ab Adamo ad Christum, à delicto ad Gratiam, à fame, & miseria ad saturitatem, & abundantiam deuentum est: erat Dan Berthohob procul a prolemaide, contra Boreales plagas, circa Regionem tribus Asser, non procul à Galgalis & Masaloth, possessionis tribus Dan, appellata Lessen antea, Iosue. 19. Et Laia dicta, Iudicum. 18. & Laifa. Est idem dicere a Dan ad Berfabæ, quod ab Aquilone ad Austrum, terræ sanctæ Palestinæ, Iudicum. 10. Hieronymus vocat paneam, alias Cesarea Philippi. Dan ergo iudicio potens mente & ratione, capite, prudentia, astutia, & robore dicitur, quo dixit fiat Coluber in via, & Cerastes in semita, pollet enim capite Coluber, potentia, & virtute capitis, hoc icit, hoc continet robur, hoc illeso serbatur ille legis reliquis, è contra deficit capite lesa reliqua integra pereunt, cauda abscissa renascitur alia, hoc tuetur & vt seruet caput, reliqua

30a

exponit periculis, vt late capite de prudentia monstrauimus, Cerastes serpens potentissimus est capite, cornibus induratis semel, firmatis rigidis, quibus, & venenum fundit poris emissum, & contactu noxio inficit læsa, tum impetit animantia eisdem infligitque vulnera. Imo non solum vi, virtute, & robore, sed iudicio, adhuc astutia & arte, mentita esca animantia vocat illicit, exertis arena cornibus, toto sepulto, quibus illecta discerpit, & deprædatur miserè, astutia, iudicio, capite, cautella, & artibus vllas, quibus pollet capite Cerastes maxime: Idcirco Dan iudicium vè, est dictus coluber, & Cerastes eo loci, quasi potens capite, iudicio, & sententia, astutia, & arte, & cum lumen ad iudicium mentem, & cognitionem pertineat, hinc est quod, Iosue. 19. Missis sortibus in assignatione partium terræ promissionis, tribubus sex, Dan assignari semes, id est, ciuitas solis,

L 2

ibidem

ibidem dicitur, & exponitur ab spiritu Dei, lumen enim ad iudicium pertinet, & rationem, cognitioque. Imo vt patet eodem capite. 19. partes enumerans tribus Dan, quæ forte illi contigere inquit, inter alias, sic, Et Meaiarcon, & Arecon, cum termino qui respicit Iopen, & ipso fine concluditur; cum cognitione, & dolore, lamentationeque, quod Meaiarcon, & Arecon prænotant Hebræis cum iudicio Dan, & cognitione Meaiarcon significata adest, lamentatio & dolor Arecon intellectis; qui iudicat enim, & cognoscit, deplorabit nostri status miseriam & hominis calamitates. Hæc omnia expresse continebantur vaticinio Iacob de Dan prolato eo loci, quem contulit cum colubro, & Cerasta, nam Cerastes in semita occultitur in orbitis rotarum, ad finem viæ, & itineris. Est semita stricta via siue in itinere, maiori atritu facta frequentiori, siue sola & perse, estque inclusus ipso fine Dan, & vt Cerastes ibi reconditus animantia deprædatur sic Dã ibi inclusus stricto loco inter Iopen, & Arecon deuellauit Lesenos vicij, opugnauitque ciuitatem, & superauit vndique, dicitur enim, 19. Iosue sic. Ascenderuntque filij Dan, & pugnaverunt contra Lessen, cepèruntque eam, & percusserunt in ore gladij & possederunt & habitaberunt in ea vocantes nomen eius Lesen Dan, idest iudicium Leonis, nam & Lais Dan idem est quod Lesem Dã, Lesem vero nominatum notat, & vocatum, quasi Leonem vocatum & proclamatum, erat Dan, dixerat enim Iacob Dan futurum esse Leonis catulum vaticinio illo quo Christum nuntiavit gentibus, verum Leonem de tribu Iuda nasciturum figura illa contentum, est ergo Lais Dan, iudicium Leonis, tum factus est coluber in via, nam, vt coluber in viam incidens, & iter viam deserit fugit iter, sepes quæ vit quibus occulatur, & lateat, & terminos transgreditur, præfixos, & constitutos semel itineris, declinans a recto calle & tramite distendens se ad latera, oblique fugiens, quo est dictus anguis, quia cedit in Angulos, & angulose mouetur, & coluber, quia umbras colit, iter deserens, terminos transiliens fundi, & agri, iter, & vias, vt late supra monstrauius, sic Dan sine ipso non contentus hereditatis, in latera cessit, & inuassit Lessen vsque dum cœpit, & superauit Lessenos, vbi & abditus adhuc, & quietus latens quasi, & occultus, vt coluber sepe, momordit, & compressit dentibus, Iosue. 21. Nam cum reliquæ tribus Leuiticis offerrent

303

iuxta

iuxta præceptum Domini ciuitates, & vicos ad habitandum de Dan inquit, de tribu quoque Dan ciuitates quatuor, cum simpliciter tribus alias erogasse dixisset loca, & partes: de Dan vero est dictum quoque, quasi maiori cum repugnantia Dan dedisset, tenens vt coluber, & aprehendens (latitans oclusus) terram in qua discessit, quasi coluber abditus sepibus eas tenet, quo dicitur Ecclesiastes. 10. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber, quod ibi lateat: & inde vi extrahatur difficillimeque remittat quæ accepit semel, de quo antea prophetabit, & prædixit Iacob de euentu Dan non secus ac de alijs tribubus quæ ventura erant in peregrinatione illa, terræ promissæ. Quo Moses Deuteronomi. 33. sic. Dã quoque. Dan catulus Leonis fluet largiter de Basan. Catulus Leonis, nam Leonis catulus expectat matrem vt inuadat hostes, vt irruat ille, patres enim immitatur retrofactus quos sequitur semel atque animalia discerpere dilaniareque ore & vnguibus, vt ipse aggrediatur hostem, & sese committat pugnae, sic que prædæ asuecit exemplo patrum maiorumque vestigia sequutus. Docet Aelianus libro. 4. cap. 33. Plinius libro. 8. cap. 16. Aristoteles libro. 9. de historia capite. 44. Quo dicitur eodem. 49. Genescos, vaticinio facto de Dan vbi, & iudicare populum & alia euentura huic & alijs tribubus enuntiantur, subdit, Iacob. Gad accintus præliabitur, ante eum, & ipse accingetur retrorsum prædicens quæ futura erant tribubus in posterum, indeque merito Catulus Leonis vocatur, expectabat enim Gad, vt prius periculum subiret & faceret occurreretque primo occursum hostium, vt postea aggredere retur vt Leonis Catulus expectat genitores & attendit quo vadat qualiterque pugnam & bellum gerant; Moses ergo Leonis catulum vocauit Dan, cum Gad expectaret bello, vt expectauat semper, præibat enim Gad ante Dan, & tribus Gad, ante tribum Dan, ordine & situ in exercitu, & castrorum turmis vt hinc colligitur, tum capite. 34. Deuteronomi dicitur, Dan, post Gad, erat confitutus & repositus situ, & ordine hereditatum & portionum; quo dicitur de Mosi ostenditque ei Dominus, omnem terram Galaat vsque in Dan, fuit enim hæc possessio tribus Gad & Manasses, & Ruben, vt dicitur Numerorum. 32. cap. & Iosue. 13. & Deuteronomi. 3. Quo Moses Deuteronomi. 33. Cum tribum Dan catulo Leonis comparasset tribum Gad, Leoni contulit ijs, & Gad ait. Benedictus in latitudine Gad, quasi Leo requieuit. Huncque in se-

304

305

L 3 quitur

quitur Carillus Dan. Nam cum minor esset Gad natu inferuiebat ei, & preparabat viam Dan ideo prauatvt dicitur. Geneseos. 30. Gad enim filius erat Zelphæ ancille Liæ, vocauitque Liæ Gad felicitatem aut felicem in euentu, quo præibat ante Dan, & felicitatem euentum illi enuntiauat. Fluens largiter de Basan, Basan regio erat, regionis Og trans Iordanem, Iosue. 17. cap. quæ sorte cõrigit Dan partim, & tribui Manasses, & Galaad partim, Dan vero ex ea parte quæ est ad Iordanis exortum, quæ amplectitur fontem, Hieronymus quem vocat Phialam, Marci. 8. dicitur Dalmanutha Matthæi. 15. Magedon. vocat alij Ior, & fontem alium quæ appellant Dan quo fluuius Iordan nuncupatur, ibi enim ortus, euanesceat, & subter terram decurrens ex Basan, labitur secretus subterraneus in Dan vsque, vbi apparet primo, quo fluit largiter de Basan, quasi Dan fluet largiter de Basan, semel enim ac erumpit & manifestatur, in regione Dan, fluit vsque ad mare Galileæ. secundus enim fons Dan dictus, in quo manifestatur fluuius primo ortus semel in Ior, non fontem imo fluuij, eruptionem, & manifestationem vocant, quod quæ in Ior fontem proijciuntur in Dan iterum vespiciantur & appareant, subter terram flumine asportata & tracta quo fluet largiter de Basan, vbi fons Ior scaturit & nascitur, quasi vaticinans Moses sortem Dan & possessionem propheticans & dimentiens, quæ de Basan vsq; ad Dã est protesa, Basan somnum significat vel dormientem dormitantem vè, sic Ior quasi dormitans occultus & latitans quietus delabitur vsque dum se manifestat strepitu & cursu expergefactus quasi in Dan, & à Dan praterlabitur ad mare mortuum, qui vsque ad mare Galileæ aut Lacum miræ dulcedinis existit vsque ad lacum Genezaram, postea turbidus & insipida naturæ amare & falsa quanto magis mortuo mari accedit & appropinquatur, quæ omnia, quod vaticinium prophetia & præuisio, posse ad literam & de Samson intelligi. historico sensu, vt & de Christo figurato veter nihil. Fuit Samson de tribu Dan, filius Manue de Saraa, vt dicitur Iudicum. 14. Dan diximus significare iudicium rationis lumen capite potentem, quæ omnia Samsoni adesse locis scripturæ patet. Samson enim idem est, quod Sol parvus Hebræis, aut Sol eius, significat, lumen mentis paruum, vel quia hominis est vel quod et si à Deo sit prout potest homo suscipiatur, vt possimus capere magnalia, quæ alias excedunt hominis

captum.

caprum & potentiam, Samson ergo lumen modificatum est, Solque paruus, modificatus Sol quasi ad nostram mensuram redactus, quo nomine Dan intelligitur, nomine luminis & iudicij Solisque. præstans capite. Capillis enim virtutem obtinebat, quibus recisis amissit robur, Iudicum. 15. capite. Dixit ergo Iacob, Geneseos. 49. Dan iudicabit populum suum, sicut & alia tribus in Israel, iudicauit Samson in Israel viginti annis, vt patet Iudicum 15. capite ijs, iudicauitque Israel in diebus Philistinum viginti annis; Dan ergo Samson, iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel, vt hinc elucescant quæ de tribu Dan dixit Iacob non solum quod iudicium ferre debuisset hæc tribus, quod & alijs iusque dicere commune erat, imo, vt metum excuteret iudicis fortissimi, cum terribilis adeo fortis & robustus Samson natura esset insuperabilisque omnino incomprehensibilis vi hominum vt patet Iudicum. 13. 13. & alijs, ne homines pertimescerent, & expauerent implacabilem iudicem, subdit ille insuperabilis adeo, sicut & alia tribus iudicauit fortissimus & incomprehensibilis ille, & ad modum hominum iudicauit mansuetus & humilis, humanus, homo factus de Christo figurate in comprehensibilis natura Deus, vltionum Deus, qui erat, Christus homo, ad modum hominum iudicabit, imo mitius multo benigne magis iudicabit; tum in Israel principaliter, tum alios, missus primo principaliter ad oves quæ de domo Israel periere, dato signo per familiares magis, qualiter alios iudicaturus esset, vt ostenderet, quo in Israel possuit exemplum quasi amice iudicauit, & misericordia plenus. Iudicabit enim Christus in Israel sanciuit, asseruit, decreuit, sanxit, iussit, subdit, fiat Dan Coluber in via, Cerastes in femita dixit fiat, & non fiet, vt prophetiæ imperiam notaretur, quæ enim spiritu prophetico nuntiantur & referuntur est ac si imperando enuntiantur, quæ renuntiantur futura cum qui facturus est præbeat notitiam vaticinantibus, & impellat vt referant, quo dixit fiat & non fiet. Dan ego Samson fiet Coluber in via, nam vt diximus Coluber obuiam factus in itinere, semel ac indicit in iter & viam in latera declinat illico viam fugit, vt sese occulat sepibus, & delitescat, vt ex Aristotele, Isidoro, & alijs monstrauimus supra, cum rectum secreti iter, & viam iudicij sequeretur. Samson declinauit in latus in fœminam, est fœmina ex latere

L 4

viri,

viri, est viri latus secreta rebelavit, & detegit patefecit arcana & recondita tam enigmatis quam virtutis, & roboris, vt capite. 14. & 16. est videre iudicium. Quo est coluber in via. Dan hic Samson, tum Coluber in via nam cum nullum sit animal, rectius Colubro, & angue, vt linea quasi recta sit à capite ad caudam nō in brachia, aut crura diuissum, non hac aut illac in membra, distractum directum imo porrectum, & regulare, nullum est quod in motu declinet magis aut moueatur oblique adeo irregulare & procliuē nimis, in angulos cœdit, quo est dictum anguis, voluitur plicatur, circumuoluitur, vt nec certa sede caput nec cauda perstent, confusum omnino, indistinctum deordinatum, imo rectus cum sit anguis natura & perfectus directus, & in via recta constitutus in se, hæc enim est via nam obliqua via non est, sed femita & limes. Nullū sic declinat in latera animas peruertitur nullum sic, nō secus Samson qui eo quod Dan intelligebatur nomine, iudicium erat eo quod Samson sol paruus, & lumen mentis, hac tanta rectitudine constitutus oblique cesit, in angulos declinavit in feminam, vt ille qui natura erat rectus integer fortis & in via recta constitutus in via mandatorum Dei, quasi Sol paruus orrus, Sole magno iustitiæ & rectitudinis, iudiciumq; mens recta, ratio rotus. Coluber hic, in via factus, declinavit tamen deficit oblique, viam deseruit, sepes terrenaque quæsiuit, quibus absconderetur ille odio habens lucem, vt qui male agit Deum lucem viam deserit fugit Ihoannis. 14. Ego sum via veritas, & vita, Isaię 30. Postquam de Deo plurima nuntiauerat, colligit. Hęc est via ambulate in ea Deum viam fugit hic Coluber, cap. 35. Et erit sibi femita & via, & via sancta uocabitur, non transibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita vt stulti non errent per eam non erit ibi Leo & mala bestia, non ascendet per eam, nec inuenietur ibi. Est femita consiliorum, & via præceptorum Christus, non errauit stultus nec ambulabit per eam declinabit imo & deficiet à via salutis. Prouerbiorum. 1. Quia Dominus dat sapientiã, & ex ore eius prudentia, & scientia custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter, id est via recta, nam via recta est simplex, cum solum linea recta vna possit esse interduo puncta, à rationis termino, & puncto in Deum centrum omnis intelligibilis creatura nature quæ omnis, & eodem capite. Vteruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur qui relinquunt iter rectum,

309

rectum, & ambulant per vias tenebrosas quorum via peruersa sunt, & infames gressus eorum. Sunt ij qui declinant à mandatis tuis, Psalmo. 118. Increpasti superbos maledicti qui declinant à mandatis tuis, Psalmo. 125. Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Qui enim declinant à via iusta, in obligationes proprias, & in bonum propriū & sese occultant in sepebus amoris proprii, & terrenis rebus se occultant, adducet Dominus & constituet, cum operantibus iniquitatem, & si obligationis humanæ vinculo fidei humanæ teneantur: tum declinantes contra obligationes, & gratitudinem debitam contra debitum ingratos, & oblitos gratiæ acceptæ, & beneficii immemores adducet, cum operantibus iniquitatem. Samson ego declinavit à via iusta, in meretricē Dalilam vt patet Iudicum. 15. reuelauit secretum dicitur, cap. 13. & 15. Isaias. 26. Rectus callis iusti ad ambulandum, quo Ieremias. 30. Dirige cor tuū in viam rectam. Imo Exo di. 23. Non declinabis in iudicium in Dā non declinabis, Dam enim iudicium est, in iudicium ergo, contra iudicium, & rationem, non declinabis cum sis Samson Sol factus lumen, & exemplum aliorum, qui & alios lumine illustrare renentis, quod Sol sis (iudicibus & principibus dictum) ne te opponas recto itineri aduerseris iudicio, & legi, vt Coluber qui recta deserit & illico per transuersum discedit declinat a via recta fiat ergo, & fiet Samson Coluber in via. Quod Moses firmavit vaticinio illo Deuteronomi. 33. cap. iam iam moriturus amplissima illa benedictione tribuam, qua iterum benedicuntur ab illo; postquam Iacob Geneseos. 49. benedixerat antea. Moses enim, in hæc verba prorripit de Dan. Dan catulus Leonis fluens largiter de Basan. quæ de Samson intelliguntur historice, allegorice de Christo, de Samstone enim sic dicitur, Iudicum. 14. Descendit itaque Samson, cū patre suo, & matre in Thamnatha cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit Catulus Leonis sæuus & rugiens, & occurrit ei, irruit autem spiritus Domini, in Samson, & dilacerauit Leonem, quasi hædum in frustra decerperet, nil omnino habens in manu, & hoc patri, & matri noluit indicare. Dan ergo, catulus Leonis Samson robore & potentia, eminentia, & virtute Leonis catulus, cum Leonem discerperit superaberit vicerit. Fluens largiter de Basan, Hebræis Basan dens est, & ignominia opprobrium, & fluxit vero largiter de dente Samson, & est fluens largiter, &

310

L 5. copiose.

311

copiose de dente dictus, primo fluxit illi mel de dentibus Leonis copiose. Iudicum. 14. sic dicitur postea quam mortem Leonis nuntiaberat spiritus Dei. Descenditq; & locutus est mulieri quæ natiuerat oculis suis. Et post aliquot dies reuertens, vt acciperet eam, declinavit, vt videret cadaver Leonis, & Ecce examen apum in ore Leonis erat, ac fauus mellis, quem cum sumpisset in manibus comedebat in via, veniensq; ad patrem suum, & matrem dedit eis partem, & ipsi comederunt. Fluens est ergo Samson largiter de Basan de dente, & ore Leonis, tum. 15. Iudicum sic. sitiensque valde clamavit ad Dominum, & ait. Tu dedisti in manu ferui tui, salutem hanc maximam, atq; victoriam, & en siti morior incidamque in manus incircuncisorum, apperuit itaq; Dominus molaré dentem, in maxilla asini, & egressa sunt ex eo aquæ, quibus haustis refocillavit spiritū, & vires recepit, id circo appellatum est nomen loci illius, fons inuocatis de maxilla, vsque in presentem diem, fluens ergo est Samson largiter de Basan de dente cum vsque in presentem diem fluat aduc, copioseque adeo fluxerit & fluat fonte suborto, vbi Colubrū Samsonem declinasse dicit in cadaver Leonis, vt declinat Coluber a via & itinere, per Dan ergo Samson expectatur robustus, & fortis vt per Samsonem Christus, qui & Leo dicitur, Ieremias. 50. Ecce quasi Leo ascendet de superbia Iordanis, ad pulchritudinē robustam, quia subito currere faciam eum ad eam, & quis erit electus quem præponas ei: quis enim est similis mei, & quis sustinebit me, & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo. præter quā Christus, qui ascendet ad pulchritudinem robustam Pf. 44. Speciosus forma præ filiis hominum, robusta & constanti pulchritudine Deitatis æterna inuariabili immensa, tum corporis, tum animæ, de superbia Iordanis ascendet humilis, Leo tamen potens & mansuetus de Iordane, de quo superbus Pharao, dixit Ezechielis. 29. Simul cum Nilo, & alijs fluminibus. mea sunt flumina, & ego feci me metipsum, ascendet ergo de superbia Iordanis de superbia mundi. Apocalypsis. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix David. Discerpit vero Christus Leonem Dæmonem, qui vt Leo rugiebat. 1. Petri. 5. Sobrius estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit querens quē deuoret. 1. ad Timotheum. 4. Dominus autem mihi assistit, & confortabit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes,

gentes, & liberatus sum de ore Leonis. Psal. 21. Salua me Domine de ore Leonis. Discerpit ergo Leonem Dæmonem, & eripuit prædam de dentibus illius. Ino Psal. 57. Melas Leonum confregit Dominus, quo fluet largiter de Basan, id est de dente nam, & mel educet, de ore Leonis, de morte vt sit deforti, & terribili dulcedo, vt dicitur Iudicum. 14. Mors enim suavis iam & placida, sine stimulo peccati, quo dicitur psalmo. 115. Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius, suavis, & dulcis, dū confregit molas Leonum, & de Basan vitam fluere fecit, declinavit quasi a via æternitatis, & homo mortalis factus est, declinavit & exinanivit se metipsum formam ferui accipiens, sese commisit Dalila & meretrici sinagogæ Iudeorū, reuclauit patris æterni Arcana, Nazarenus & intonsus, integer omni ex parte, Christus Deus, quotandem inuidia perciti Iudæi morti tradiderunt, obæcatis oculis mundi, sole & luna, obtenebratisq; quo ruit postea templum Salomonis, per Vespasianum deficientibus duabus columnis fidei, & charitatis Iudæis, vt ruit templum Samsonis obitu. Capillis recillis vt Samsoni fuere abraasi negantibus sacerdotiū, Christi Iudæis, dolo & fallacia, cuius erant lignum, inuens sibi propria virtute robustus infernum subertit. Cū prius patri, & matri piissimæ, mel dederat, patri obedientiæ, venit enim implere legem matris sacramentorum & mysteriorum reuelatione, quæ simul & spōsa erat, cui & Samson ænigma exposuit, qualiter de forti dulcedo & de comedenti cibus Iudicum. 14. Cum sapientes reuelare omnes non possent nisi illi Ecclesie & matri renuntiaffer, quibus, & alia allegoricè patent: significat etiam Basan in oprobrium, & in fomno quo & fluxit de Basan, Sāson, nam in oprobrium philistinorum. 15. Iudicum dixit, de dente, de Basan, & de maxilla asini, quæ mille Philisteos, in læco maxillæ dicto interfecit, in maxilla asini, in mandibula pulli asinarum deleui eos, & percussi mille viros, cumq; hæc verba caneret, proiecit mandibulam de manu, in oprobrium, ergo fluet largiter. Tum Christus in oprobrium mortis, & dæmonis, de dente dæmonis, & de ore Leonis, eripuit prædā Pauli, 1. ad Corin. 15. c. Absorpta est mors in victoria, vbi est mors victoria tua, vbi est mors stimulus tuus, stimulus autē mortis peccatum, in oprobrium ergo mortis fluxit largiter Christus, tum in fomno, fluxit largiter in triduo vt Samson vires exeruit, et refarciuit in fomno, vt funes dirumperet, & hostes vinceret, vt vicit.

vicit Christus intriduo propria virtute resurgens, tum ultimo Basan significat in mutatione, fuit mutatus Samson de petra Ethan, vbi ligaberunt eum Iudicum. 15. Vsq̄ ad locum maxillæ, vbi dirupit vincula, & in maxilla percussit eos quo fluert de Basan, idest de mutatione manifestabitur, vt Christus de mortalitate manifestauit se Deum esse, resurgendo a mortuis. quo Isaias, & Ieremias 8. cap. a Dan auditus est fremitus. Leonis scilicet quo perterruit Samson Philisteos, & infernum Christus, subdit Cerastes in semita, fiet Dan Cerastes in semita adhuc prænuntians Iacob, de Dan ventura. Semita via & iter, non parum inter se differunt, iter enim ab iterō quod est repetō, venit, quod repetatur vel iteretur, ab eodem, vel diuersis, & frequentetur iterum atque iterum, via a vehendo dicitur quo antiquitus dicta est, vaha, & postea via, nā vt docet Paulus consultus, constituitur via, vel latior octo pedibus vel angustior, vt tamen eam latitudinem habeat, qua vehiculum ire possit curru vè aut plaustrum, latior enim si sit, iter erit, non via, aut vaha, ia, ve ab eundo dicta, est enim quasi itineris mediū, & dimidiam actus. Semita vero est, quasi femi iter dicta prius, idem quod via antiquitus, temporibus Hieronymi, & sacræ Scripturæ interpretum distincta est, à via semita, vt idem quod limes significet semita, partem scilicet viæ aut itineris frequentatā magis, tritorēque, etsi semita notet etiam semitas illas quibus fundi distinguuntur & possessiones ad inuicem, extra iter & viam, dictæ limites, vt ergo semita partem viæ & itineris notat, frequentiore magis, hoc duplici significatu pollet, vt vel partem notet, calcari animantium, aut hominum tritam, vel tractu rotarum frequentatam magis, & orbitis earum signatam. Cerastes potentiam & robur in capite obtinere monstrauiamus antea cornibus potentem & dentibus, lingua & ore, venenum ijs omnibus effundere compressione, venenosum exprimere succum tum ore, coenim compresso, saliuam perfundi experimur glandulis spongiosis faucium prælis, quibus in vsum animantis continetur succus, vt deglutire possimus humida facta gula eo succo, & lingua spongiosa natura compressa, venenum exprimere poris dentium, tuū cornuum cavitatibus contactuq; malignæ qualitatis, quo superat hostes, & vincit insicit & inquinat cornibus tetrīs, animantia allicere & inuitare, quorum ostentatione, sollicitatas aues perimit & animantia reliqua, velut esca ficta, reliquo corporis industra

dustria arenis obtecto, ne fugiant hostē patētem nullum alterumque inditium de se præbens, præterquam cornuū, quæ vt cautius fiat, tum semitas, sulcos & rotarum orbitas quærit arenosas & faciles minutioris arenæ, albicantis magis, vt cauum, animantis corpus recipiat, ex lateribus decedente arena colore simili, colorī animantis vt facilius meliusque occulatur, orbitas vero & sulcos in semita exposcere, quod quæritēt animantia victum in locis reconditis in propatulo enim cum omnia, se se prodeant, non quæritant. Potentia, & robur Christi caput est. r. ad Corinthios. ii. cap. Omnis viri caput Christus, caput mulieris vir, caput vero Christi Deus, robur ergo capite obtinet, Christus. Tum obtinuit Samson capite vires, potentiam & robur Iudicum. 16. sic ipse Dalilæ alloquitur, ferrum nunquam ascendit super caput meum quia Nazareus, idest cōsecratus Deo sum, de vtero matris meæ, si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & deficiant eroque sicut ceteri homines. Et paulo infra eodem capite. At illa dormire eum fecit super genua sua & in sinu suo reclinare caput, vocauitq; tonsorem, & rasit septē crines eius, & cœpit abigere eum, & a se repellere statimq; ab eo fortitudo discessit. Robur ergo Samsonis, in capite erat, & robur Christi, vt est robur vis, & potentia Cerastæ, vt ceteri homines Christus verus homo erat ultra caput diuinitatis, Dan ergo fiet Cerastes in semita, tum Samson, tum & Christus serpente figuratus locis adductis supra, fiet itidem Christus, cornibus potentia & capitis robore, esca, doctrina, & alimētum gentes inuitauit, alliciet diuinitatis cornu, & humanitatis, tum quadrigeminis nuntij, tubis cornibus & bucinis euangelij. Potentia & capite, omnipotens, cibo, & esca inuitauit homines abditus humanitatis semita Deus, quo dicit, Ego sum via, Ihoannis. 14. Erat occultus via, formam serui accipiens simulatus quasi, tum in sepulchro intriduo potentia cornua manifestaui patēfecit Deitatem, quibus leuauit se virtute propria, inuitans gentes, & ad se trahens, deitate capite detecto, & conspicuo vt Cerastes manifestabat in humanitatis semita adhuc potentiam & robur. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, Ihoannis. 12. c. Tum Samson occulit se vt Cerastes, primo in enigmate, Iudicum. 14. De comedēti exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo, soluite problema hoc. Hic se se abdidit, primo ille, cornua solum detegens potentia & sapientia, prophetiaq; simul quod ex po-

exposuit sponſæ, & illa philisteis, Christus reuelat Ecclesiæ & Ec-
 clesia fidelibus. abscondit se in domo Dalilæ, vbi quatuor cornua
 potentia detegit solum, qui & dirupit funes nerueos, & novos fu-
 nes, vincula & clauos, vltimo columnas, quibus nitebatur omnis
 domus, quatuor ergo his cornibus detectis, alliciebat gentes po-
 tentia & viribus Iudicum. 16. Latantesque per conuiuia philistai
 sumptis iam epulis præceperunt vt vocaretur Samson, & ante eos
 317 luderet. Deniq; cornibus, & potentia hic Ceraſtes alliciebat tra-
 hebat ad se gentes, cornua enim potestatem ostendunt robur, &
 vim, quo dicitur Paralipomenon. 2. c. 18. Sedecias vero filius Cha-
 naana fecit sibi cornua ferrea, & ait, hæc dicit Dominus his ven-
 tilabis Syriam, donec conteras eam, cornua enim potestatem no-
 tant, psalmo. 43. In te inimicos nostros ventilauimus cornu, & in
 nomine tuo spernemus, insurgentes in nobis, quæ de Christo Da-
 uid nuntiat ad literam, quo inscripsit psalmum hunc in finem, id-
 est in Christum qui est finis legis ad Romanos. 10. c. tum inscrip-
 sit ad intellectum id est ad mente conceptum & præuissum Chri-
 stum, Ieremias. 48. Abscisum est cornu Moab, & brachium eius
 contritum est, vbi Moabitis desolationem prænuntiat Trhenni c.
 2. Confregit in ira furoris omne cornu Israel, id est omnem potes-
 tatem. Potentiam ergo & cornua exeruit manifestauit Samson,
 318 & patefacit Christus. Sese obtegit & in spelunca petra Ethan, v-
 bi victoriam & palmam reportauit, dum occultus debellauit phi-
 listeos eo loci, se exercuit prius duobus cornibus spiritali poten-
 tia, erat enim consecratus Deo, intonsus Nazareus, officio funge-
 batur sacerdotij, tum temporalis iudicis & ducis officio, qui iudi-
 cavit Israel viginti annis, duorum cornu Ceraſtes, ecce ad sunt
 duo gladij, de Christo, & cornua duo potentia: in semita ergo Sa-
 son sicut Ceraſtes, in semita quæ est de Ethan, in locum maxilla,
 vbi interfecit philisteos, cornua potentia patefaciens, Christus in
 semita consiliorum, subdit Spiritus sanctus iuxta naturam aduc
 animantis Ceraſte mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius
 319 retro, dum homo malitia labascit propria, malitiose calcaneo vi-
 tiato inconstanti, pronus concidit, in faciem ruit tergora versus
 cælum, auersatur & annuit cœlestia, terram amplectitur, & ter-
 rena facie pectore & corde toto. At si culpa equi passionum, &
 ignorantia culpa, & maiorum quibus vehitur seductus exemplis
 & consilijs dilabatur veneno infectus, suppinus cedit, cælum as-
 picit,

picit, retro exclusus ad Deum conuersus facie, auxilium implo-
 rat, clamat ad cælum, mundum odit, & tergiuersatur, resurgit-
 que facilius suppinus cum superſit, equo exclusus, hinc sepelie-
 bantur antiquitus homines supini, Brachio supra pectus addac-
 to quasi auxilium implorarent brachio signante, vt patet in sepul-
 chris antiquorum, quæ vsque modo extant, erat quæ petitionis
 suffragij mortuorum aptissimum Hieroglyphicon, quo quasi de-
 præcabantur homines, & ab eis auxilium expetere videbantur
 signaculo illo, & pietatis signo. Dan ergo Samson, momordit vn-
 gulam equi, superbia philistinorum quæ elati & celsi equitabant
 extremum superbia, emordit basim superbia eorum & elatio-
 nis, exercitum vires eorum superauit vicit, nec enim timebant
 Deum nec homines tumentes superbia, quo dicitur Iudicum. 14.
 Dum vxorem peteret philisteam præceptu Domini, miratis pa-
 rentibus, cum à Domino factum nescirent, querebat occasionem
 contra philistim, eo enim tempore philistei dominabantur Israe-
 li. Vt ergo tyranni frangerentur superbia extremum percussit quo
 ruerent superbia & philistei, equus & ascensor eius, retro tamen
 vt si veniam peterent consequerentur aduc vt ter fuere conse-
 qui cap. 16. illo per Dalilam ligato. Christus cum interrogasset
 ministros phariseorum, quem queritis, & illi responderent Ie-
 sum Nazareum conciderent Ihoannis. 18. voluit, ibidem dicitur:
 retro ruerent, & dilaberentur, vt auxilium peterent misericor-
 diam consequerentur & veniam, quo iterum interrogauit quem
 queritis, quasi oblitus responsi & delicti, vsque dum pertinacia
 & obstinatione, reliquit illos ire in cordis desiderium in pœ-
 nam delicti, psalmo. 43. Hæc omnia venerunt supernos, nec obli-
 ti sumus te, & inique non egimus in testamento tuo, & non rece-
 fit retro cor nostrum, & declinasti semitas nostras a via tua. Vbi
 Dauid misericordiam petit, & quod supplicium auertat Deus,
 quod non receferit retro cor eius dolet, vlulatque quod non re-
 cesserit retro cor eius, pronus imo ceciderit ardentissimo rerum
 terrestrium desiderio, & in pœnam malitia declinasti semitas no-
 stras a via tua, in pœnam proni, non supini, Regum. 1. capite. 5. de
 idolo Dagon ruina & amore proprio sic dicitur: Ecce Dagon ia-
 cebat pronus in terra non supinus ante arcam Domini, tum in- 320
 uenerunt Dagon, iacentem superfaciem suam in terra, coram ar-
 ca Domini caput autem Dagon, & duæ palmæ, manuum eius
 abscessæ

abscissę erant super limen. Porro Dagon solus truncus erat in loco suo, propter hanc causam, non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azotto vsque in hodiernum diem. In se cedunt proni qui inferuunt sibi, se diligunt, & amant, celo aduersantur est Dagon idolum Philistinorum Hebręis piscis qui prouum est natura animal omnibus alijs magis. Fecit ergo Samson cadere superbiam Philistinum, vngulam, & extremum superbię eorum momordit, equi superbia partem potentiorē qua nitebantur euertere Samson & conculcare. Viros illos, hos opressit illę, qui erant calcaneum & calx Principum, quibus nitebantur Principes, qui comprehendere ipsum tentabant, & superbię equo insidebant, hos aprenđit & percussit, hanc equi potentię vngulam, qua calcare Samson credebant, quo Zacharias cap. 9. Et sedebit separator in Azotto, & disperdam superbiam Philistinorum. Separator iudex est, nā reddit cuiuslibet quod suum est, & seperat rectum ab obliquo, fuit Samson iudex, vt antea patet, sedebit in Azotto in deprędatione scilicet, hoc enim Azottum notat, & disperdet superbiam Philistinum, qui enim superbiunt, leuātur in equo superbię, dicitur Deuteronomi. 17. Dum Rex creatur, ne eleuetur cor eius in superbiam, non ascendat equum superbię, tum Esdra. 4. c. 8. In multa superbia ambulat, ac si equitasset, tum Azottum in igne significat quiescentem, quieuit Samson in igne animo, vulpium dum alligauit caudas, Iudicum. 15. vt incendio conflagaret regionem Philistinum, Ieremia. c. 8. à Dan auditus est fremitus equorum eius, a voce hinnituum pugnatorum eius, commota est omnis terra, & venerunt & deuorauerunt terram, quasi a Samson auditus sit fremitus equorum eius, eius scilicet, iure belli, ascensoribus victis, & superatis, per Cerastem Samson, qui equorum vngulas aprehendit orę, & maxilla, quasi maxillaris Cerastes dictus supra, in maxilla deleuit eos, & cum hęc vidisset in spiritu Iacob, prorrupt, salutare tuum expectabo Domine, video enim in Dan Samson, & in Samson iudicium, potestatem, victoriam, robur, sacerdotiū, capitis virtutem gesta, quibus video Christum, quo salutare tuum in Dan expecto Samson, qui liberet Israel de manu Philistinum, & Christum, qui liberet de ore Leonis, & Dæmonis populum, & gētes, salutare ergo, & salutem Angelorum, & hominum expectabat ideo, in Dan pręuissio Samsonę, & in Samsonę Christo, salu-

tare

tare expectabo; erat Christus salutis auctor, imo salus erat, & salutare Patris, quo saluatio angelica ab instanti conceptus exauditur, simulque cantus cęlestis, dulcisonus, harmonicus aue altili, nubiuaga & sonora, cuius est cantus, Aue gratia plena, cętus auis, & aue cantus, & Eua aue, Psalmo. 43. In finem legis ad intellectum, & mēte prophetica pręuissum Christum, cui est titulus sic, tu es ipse rex meus, & Deus meus, qui mādās salutes Iacob, quasi exponeret Dauid salutare Iacob, quod esset. Psalmo. 26. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo, imo Psalmo. 32. Fallax equus ad salutem, in abundantia enim virtutis suę non saluabitur, non in potentia abundantia & equo rerum fugacium fidentium opulentia, & alijs, nam Cerastes superat equum & vincit, imo in serpente potentiore equo, infigurato serpente Samson, & in Samson Christus, cum sit salutis opifex gentium, vt fuit Samson Philisteos superans, salus Israel, salutare ergo tuum expectabo Domine, qui deposuit potentes de sede equi, & exaltauit humiles, equum, & ascensorem deiecit in mare, Zacharias. 10. cap. Confundentur ascensores equorum, & capit. 12. In die illa dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem eius in amentiam, & super domum Iuda, apperiant oculos meos, & omnem equum populorum. Passim enim in Scriptura sacra sensus figurati infigurato sensu cōtinētur, vt possimus in Dan Samsonem expectare, & in Samsonę Christum, vt sit ex figura figuratum decerptum, vt patet de Salomone Paralipomenon. 17. Qui promittitur Dauid eo loci, quem locum interpretantur patres plurimi de Christo venturo, non secus ac plurima loca, quibus Dauid promittitur Regno Israel, de Christo interpretantur, cuius extant exempla plurima, apud ipsum psalmographum sacrum. Apprime ergo eo quod Cerastes anthipatia, & diuidium cū equo habeat, & pręcipue cum vngula eiusdem, quod sit animal fortioris calcatus, omnibus reliquis naturę animantibus, vt potentiam Samson & robur exprimeret in Philisteos spiritus Dei, populi electi inimicos & Christi, in Dæmonem infernum & mortē Cerastrę proprietatibus & natura, hanc tantā vt late supra diximus, significauit victoriam in Tyrannos Principes, & magnates, quibus vehuntur reliqui, vt ruant retro, & nutentur.

M

An ex

An ex predictione figurata Dan, & Cerastes, Antichristi futuri eliciatur persona.

CAPVT XVIII.

HVNC locum Jacob. 49. c. adductum vbi vaticinium de tribu Dan continetur, plurimi ex antiquis Patribus de Antichristo interpretantur futuro, sic Ambrosius libro de benedictionibus Patriarcharum c. 7. Iraneus libro. 5. c. 30. Augustinus. q. 22. in Iosue, prosper de promissionibus Dei, parte. 4. Theodoretus. q. 109. in Genesim, Gregorius lib. 31. Moralium. c. 18. Beda, Rupertus, Ricardus, Arethas, Anselmus alijque plurimi, qui in his verbis, futuri Antichristi predictione contineri autumant cuius loci verba eundem sensum figuratum cum illis continere asseuerant quae protulit Hieremias. c. 8. Vbi inquit expectauimus pacem, & non erat bonum tempus medelae, & ecce formido. a Da auditus est fremitus equorum eius, a voce hinnituum pugnatorum eius, commota est omnis terra, & venerunt, & deo raberunt terram, & plenitudinem eius: vrbem & habitatores eius. Ex his, & illis, Geneseos. 49. vbi dicitur (vt antea retulimus) Dan iudicauit populum suum sicut, & alia tribus, in Israel, fiat Dan coluber in via Cerastes in femita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro, salutare tuum expectabo Domine; figurato sensu elliciunt Antichristum, qui non secus, ac Cerastes equi vngulam, quo vehimur omnes, vniuersi finem, eiusque extremum scilicet, est inuasurus cuius extremitates, venenato dente, emordebit tempus vltimum & nouissima durationis vniuersi ore mendacissimo & dente venenato blasphemiae & idolatriae; eumque ideo ex maledicta quam vocant tribu Dan nasciturum, quo Ieremias eo loci terram subuersuram praedicat, & gentes, fremitusque equorum sequatium, & subditorum eius, aures percussisse, tyrannorum scilicet, & Principum quos in spiritu prauidebat qui Ecclesiam erant vastaturi oppugnaturi que, quo ibidem plenitudinem terrae totumque vniuersum subuersurum eo loci dici sustinent, cum quod Apocalypsis. c. 7. vbi de vniuersali iudicio est sermo de omni tribu numerentur duodecim millia signati, de tribu autem Dan numeretur nullus. tum quod habebit duo cornua Antichristus, vt Cerastes habet virulentia & dolosa, nam & Rex erit, potesta-

potestatemque obtinebit temporalem, & se finget sacerdotem esse, potestatemque spiritalem continere, Christumque esse, & Mesiam lege promissum, miraculorum potestate pollere, quibus ventilabit Syriam, & vniuersum non secus ac duplici cornu a Sedecia facto eam ventilare permisit Deus vsque dum omnis contereretur, tum coluber erit in via dolosus & fallax, vt non secus, ac antiquus serpens, fallacia & dolo, decepit homines primos initio vniuersi, sic ille ad finem vt coluber & dolosus Cerastes, decipiat & subvertat mortales, quibus praesidijs & fundamentis vitantur Antichristum contineri illis Iacob verbis, hancque tuentur sententiam & sustinent, at vbi fuerit maledicta Dan, tribus non dicunt nec auferunt, imo hic large benedicunt maximeque cum salutare Domini, in hac tribu expectet figurato in Samsone, qui ex hac tribu oriundus erat, Christum scilicet intonsum sacerdotem & integrum, quem praefiguratum in Samsone sperabat, vt patet eo loci Iacob, nam etiam ex tribu Iuda Christus oriundus esset, vt patet celebri illo Iudae vaticinio Gene. 49. & Apocal. c. 5. in hac tribu, & alijs varijs modis figurabatur Christus mille oculabatur astutijs & varijs. fingebatur hic & illic, tum Moses c. 33. Deuteronomi. Catulum Leonis vocauit tribum hanc, & de Balaam largiter fluxuram praedixit figura & aenigmatem, qua Christus Leo obubratur in illa Sasonis figura qui ex hac tribu erat nasciturus vt est ortus ille, vt. c. praegresso latere patet, fuit Christus Leo, qui vicit de tribu Iuda, & Sason Leonis catulus, vt ibidem attulimus, Imo si maledictionis causa ex hac tribu oriundus esset, ante multo ex tribu Ruben de quo Gene. 49. sic dicitur. Rubem primogenitus meus & principium doloris mei, prior in domo maior in imperio efulsus es sicut aqua, non crescas quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius, aut esset de tribu Leui, & Simeon de quibus eo loci dicitur. Simeon, & Leui vasa iniquitatis bellatiae, in consilium eorum non veniat anima mea, maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum quia dura, diuidam eos in Iacob, & dispergam eos in Israel: non ergo ex tribu Dan ob maledictionem imo ex dictis tribubus nasciturus: 320 esset, nec quae ex Apocalypsi auferunt mutant sententiam, eodem enim capite patet solutio, nam ibidem dicitur, & audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel ex omni tribu inquam, vt nulla pretermittatur, subdit post haec. Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo

327 potest ex omnibus gentibus tribubus, & populis, & linguis: vbi & Dan tribus enumeratur, & si non particulariter, est cuius præstantissima ratio, nam cum Dan iudicium significet, vt monstrauimus antea, non sub Dan nomine, aut numero certo eos signat qui ex hac tribu erant futuri, nam cum ibi sermo sit de iudicio vniuersali, vt patet ex contextu eius capituli, & sequentium, Danq; significet iudicium, non numerat de Dan vsque in finem vniuersi & iudicij, numero definito & certo quando iudicium omnium sit habitum & non antea, quo de tribu Dan numerauit in communi solum & vniuersali, non in particulari vsq; ad diem Dan & iudicij diem, & seculi consumationem, ideo certum numerum ex hac tribu vsque ad finem vniuersi non signat, vt iustorum solutus numerus relinqueretur notareturque Ecclesiæ Catholicæ capacitas & amplitudo, tum gentium, tum aliorum omnium, quo vsque numerentur iusti omnes in Dan & iudicio. nõ numerantur ibidem in particulari, vt ex tribubus alijs, iusti enim omnes computantur, & capilli capitum eorum, vt non pereat capillus capitis iusti vnus adhuc, Luca. 21. Et capillus de capite vestro non peribit iustis dicitur, & 12. c. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, nolite ergo timere. In vniuersali deniq; est hæc tribus computata, & si obdictas rationes ibidem eius non fuerit signatus numerus, at si ideo ex illa oriundus esset Antichristus, quod peculiari ratione illius numerus signatorum non fuerit præfixus, non minus hæc ratio cogeret nos asserere, & ex tribu Ephraim nasciturum fore illum, cum & hæc tribus fuerit ibidem prætermissa non secus ac tribus Dan, nulla est enim in Apocalypsi memoria tribus Ephraim, neq; ex illa numerus signatorum stabilitur, sub eius nomine, vt nec ex tribu Dan computantur, & auget dubium, maius que negotium facescit, quod ibi centum quadraginta quatuor millia signatorum computentur, quorum si partes fiant partitione æquales, duodecim millia signatorum, prædestinationis signo, duodecim vices recurrunt, & cum cuilibet tribui, duodecim millia impertiatur diuisis centum quadraginta quatuor millia, duodecim millia duodecies recurrunt, quorum quodlibet duodecim millia vni tribui si applicetur, duodecim tribus in Apocalypsi videbuntur connumerari, & si subdiuersis nominibus addactæ, vt nulla tribus ibidem deficere videatur, quo maius dubium accrescit eo quod si sunt duodecim tribus omnes, & ibidem totidem numerantur, vt ea numeri

328 numeri partitione colligitur, quomodo tribus Dan, & Ephraim, fuerint prætermittæ & obuolutæ silentio: varijs locis. Scripturæ sacræ numerantur tribus, exq; constituuntur, & si præcipuæ, quatuor locis, primus est Genesis. 49. Vbi Iacob celebrem illam benedictionem largam, & copiosam illis omnibus confert, & eo ordine impertijt vt primo benedicatur Ruben. 2. loco Simeon & Leui 2. & 3. vna & eadem benedictione. 4. Iudas. 5. Zabulõ. 6. Issachar. 7. Dan. 8. Gad. 9. Asser. 10. Nephtali. 11. Ioseph. 12. Benjamin. Deuteronomi vero. 33. c. Moses iam iam moriturus ijs eisdem benedixit eo ordine, vt 1. loco benedictus fuerit Ruben. 2. Iuda. 3. Leui 4. Benjamin. 5. Ioseph. 6. Zabulon, quæ simul cū Issachar. 6. & 7. eadem benedictione affecit. 8. Gad. 9. Dan. 10. Nephtali. 11. Asser. Ezechielis. 48. capite, sic numerantur. 1. Dan. 2. Asser. 3. Nephtali 4. Manasse. 5. Ephraim. 6. Ruben. 7. Iuda. 8. Leui. 9. Benjamin. 10. Simeon. 11. Issachar. 12. Zabulon. 13. Gad constituitur. Apocalypsis. 7. c. sic. 1. Iuda. 2. Ruben. 3. Gad. 4. Asser. 5. Nephtali. 6. Manasse. 7. Simeon. 8. Leui. 9. Issachar. 10. Zabulon. 11. Ioseph. 12. Benjamin. Quæ dubijs, & difficultatibus plena videntur cum in Genesis 49. Neque Ephraim, nec Manasses computentur, cum tamen antea, Genesis. 48, Iacob hos duos Ioseph filios tribuum Principes capitaque constituisset sibi que adoptione optasset, quos velle sibi adscribi, filios non secus ac Ruben & Simeon, reputarique sibi proprios eo capite asseberat, nulla tamen dum benedicuntur reliquæ omnes, eorum mentione facta, loco vero adducto Deuteronomi Simeon obicitur eiusque nulla habetur memoria, cū reliquæ omnes numerentur, Ezechielis. 48. Omittitur Ioseph numerantur vero dux tribus filiorum eius Manasses, & Ephraim, quo terdecim tribus cum Leui ibidem referuntur, in Apocalypsi Dan, & Ephraim obiciuntur, & cum alijs tribubus enumerantur vbi Ioseph & Manasses tribus diuersæ statuuntur, quo plures hic illic pauiores numerari videntur, vt summam asserat difficultatem hæc tribuum computatio, quod si eo ex tribu Dan nasciturus foret Antichristus, quod in Apocalypsi tribus hæc subtricta est, hæcque esset sufficiens ratio, non minus conuinceretur oriundus esse ex tribu Manasses quæ obicitur loco adducto Genesis, aut ex tribu Ephraim cuius nec ibi, nec in Apocalypsi habetur memoria, aut ex tribu Simeon silentio prætermittæ, Deuteronomi. 33. Ex v. Tribu Ioseph relicta Ezechielis. 48. quæ nullus asseberavit.

berauit. Imo omnibus his locis & alijs quibus scriptura sacra tribus enumerat eundem semper affert numerum tribuum, eundem que sensum, quo nec sensu, nec numero est varia, duodecimque tribus refert, vt semper hic numerus in factis historijs aferatur, & non alter, has enim elegit Deus quasi proprium peculium suum que populum, has legibus adstrinxit, his ex omni populo Hebreorum precepta imposuit, quarum Princeps capita & principia filios Iacob constituit, vt postea posteritates successiones generationesque eorum, ex his duodecim disseminata capitibus, tribus essent & vocarentur, Dei que populus, & Israel seu Iacob semen successioque maiorum eius Isaac Abraham & reliquorum Patriarcharum & parentum, reliquis relictis, vel natura legi, vel ad aliquam ex his tribuum redactis & coordinatis, vt omnis populus Israeliticus, his duodecim tribubus contineretur, vnde in Genesi duodecim solum computantur tribus, Manasses vero, & Ephraim filij Ioseph hoc duodenario numero continentur, nam etsi diuersa tribus extiterint a tribu Ioseph patris eorum, tamen Ioseph nomine hae duae tribus referuntur & eodem continentur, vt computata Ioseph tribus & eorundem familiae intelligerentur, ex eo quod tribus Manasses & Ephraim fuerint constituta, quod fuerint Ioseph filij optati a Iacob, & non aliter tribus constituerint, quo cum tribus fundauerint eo quod Ioseph filij, Ioseph nomine continentur, & tribus eorum in tribu Ioseph computatur, quando ergo scriptura sacra tribus numerat constitutas ex legitimis filijs Iacob, numerat duodecim. Ruben, Simeon, Leui, Iuda Zabulon, Issachar, Dan, Gad, Affer, Nephthali, Ioseph, Benjamin, Sunt enim ij filij naturales & legitimi Iacob. Manasses vero & Ephraim adoptiui, vt supra retulimus. Quando vero filij adoptiui & naturales Iacob computantur, quatuordecim inuenimus tribus addita Manasses, & Ephraim, est enim scriptura mos maioris aliquando numerum exprimere subtituto minoii, quando duo numeri eiusdem rei, aequaliter proferuntur, vt Apostolos vocamus duodecim cum plures extiterint, & tribus duodecim cum terdecim & quatuordecim computentur, vt vocamus septuaginta interpretes septuaginta duos Ptolomei qui fuerunt; non secus tribus duodecim, in Deuteronomio subtituitur Simeon quia eadem benedictione cum Leui benedictus erat in Genesi, & idem de vtrisque dictum eo loci, quo Moyses numerat Leui, & cum eo Simeon.

Simeon amplectitur, quod idem dictum esset de illis, obtineatur Ioseph apud Ezechielem loco adducto, quia Manasses, & Ephraim comparantur, vt daretur intelligi filios adoptiuos legis gratia praeferi multoties legitimis filijs legis scriptae & veteris, quo obtineatur Ioseph, & exprimentur Manasses & Ephraim. in Apocalypsi vero, Ioseph, numeratur subtituto Ephraim nam numeratur Ioseph tribus qua, & hae duae contineri diximus, imo cum Ephraim Hebreis frugiferum & crescentem noter omisit ideo cum Dan, quod vsque in Dan, & iudicium, de quo est tibi sermo Ephraim & crescens sit, crescatque frugifera tribus vsque in eundem diem, quo certo numero non definitur, sed vniuersali illa multitudine, & magna, quam dinumerare neminem posse ibidem dixerat, non tamen stricto numero praefinitur vt reliqua, quod crescat frugifer Ephraim, & continuo fructificet, vel quod alias induxerit idolatrate tribus omittitur, vel reducitur ad Ioseph hae tribus & non omittitur, tum Ephraim significat inter alia, & decem tribus simul coniunctas, quae defecerunt a Iuda, & subditae fuerunt Ieroboam Ephraim, ipsumque Regem constituerunt, vt est videre Regum 3. capite. 11. Sola enim tribus Iuda Rhobam, David filium subsecuta est, & postea tandem tribus Benjamin, vbi solum vndecim numerantur tribus, & si in decem ijs, vndecim contineantur, nam Manasses cum Ephraim tribu continetur ibidem, quo duodecim vndecim Ieroboam & vna Rhobam addita, quod idola duo vitulorum auri constituerit, Ieroboam in Dan ciuitate, Dan subtituta idola tria scilicet, quae idolatra ibidem renuntiatur regionis nomine, & ciuitatis fedis, vituli vnus & idoli tribu dehonesta, sed non ideo Antichristi sedes tribus hae stabilitur, cum tribus omnes, aut plures, hoc vitio idolatriae deliquerint passim, vt videre est Exod. 32. vbi omnes vitulum aureum more Aegyptiorum adorant, Manasses verè recensetur in Apocalypsi, quia Manasses, Hebreis obliuionem laborum significat, videre est Genes. 41. vt notetur signatis Dei signo illo iudicij, & iustis quorum est sermo eo loci, nil laboris superesse, sed aeternae felicitatis requie perpetua. Multoties vero tribus Leui non computatur in scriptura sacra, quae eo quod possessiones huic tribui non impertiretur, imo cum sacerdotum esset familia decimis bonorum aliarum tribuum alebatur, quo dum tribus enumerat tribuumque possessiones hae relinquuntur, nec certa se obtinebat, sed inter alias tribus vagabatur, tamen etiam nomina tribuum

329 filiorū Israel scriptaerāt super humeralibus sacerdotis præterquā huius, nā ij pro alijs tribubus suffragia ferebāt & orabant, quæ re portabantur in humeralibus, vt eorum reminiscerentur, ipsi vero cum sacerdotes essent, cum populo non comiscebantur sacerdotum maximam documentum ne rebus secularibus detenti spiritalia amittant, fugiant imo consecrati Deo è rebus prophanis, tum quæ de proprietatibus Cerastis hic traduntur, Samsoni vt monstrauimus ad literam conueniunt, imo, & euentus ipsius Dā illi ipsi cōuenire, & quæ eo vaticinio continētur, dant intelligere. Figurataq; & de Christo qui se abdidit astutus, & prudentia serpentis pollunt interpretari, eius qui exaltatus est sicut serpens in deserto a Mosi, & serpentis figuram immitatus formam serui accipiens, vt late supra ex Ihoanne, & Mosi tradidimus vt hæc ipsi si fumus explicati, sine eo quod hæc ipsa de Antichristo sentire cogamur, præcipue cum ex sensibus mysticis solum probabile possit duci argumentum, quo Hieronymus in quæstionibus Hebraicis locum illum, Geneseos de Samfone exponit & literam Ieremia. 8. c. de Nabuchodonosor, qui venturus erat in Hierusalem ad deuiastandam ciuitatem post Regionem Dan, vbi non de tribu Dan, sed de regione est sermo literalis eo enim nomine, & tribus, & regio, intelliguntur, regio inquam Dan dicta quæ est ad Aquilonem terræ sanctæ, vt supra diximus, & de Nabuchodonosor, nec Patres supra adducti affirmant hæc se scire, certoque de Antichristo referunt, aut indubitanter esse tenenda, sed vt probabilia hæc sustinent solum, vt ij ipsi testantur, nullo modo locum addimētes alijs si libuerit quo minus placita alia, & sensus sustineant, & sequantur fidei non aduersantia.

*De his, quæ tropologico sensu excipi possunt ex natura
Cerastæ Scripturæ Sacræ, naturalia
plurima continens.*

CAPVT XIX.

ARIA sunt, & admirationis plena, quæ in hæc potentissimo animanti summa sapientia recondidit, vt omnibus moneremur natura & proprietatibus rerum vt instrueremur nos homines varijs rerum Iconibus, & exem-

330 & exemplis ex visibili natura desumptis, vt per hæc conspicerē possemus intelligibilem & æternam. docent nos creaturæ omnes docet exemplar, & creaturarum efigies, vt merito dixerit Tarentinus ille philosophus Architas, vbiq; Deus. A quo suscepit potestea Plato, sunt hæc visibilia Pauli quæ inuisibilia mysteria saltem obumbrant, & in enigmate quasi præfigurant, inter quæ mirabilia plurima continet hoc animans. est enim primo Cerastes mollissimæ carnis. adeo, vt dorso carere, & spina credatur, volubilis, & flexilis nimis. numquam it recta, agreditur imo quæ non it, ire. Submittitur maxime & cōtrahitur, in se cēdēs, coloris ceneritij asperus extra, intro mollissimus serpentium omnium, sicca & aspera quærit loca quæ habitat ille quæstus causa. Venationis scilicet, vbi cum loci siccitatem ostendet exterius, interior humida & molli delitiosa arena est obuolutus, alimentum ostētat fallax cornibus, & sepe ostendit, dolo & cautella inuitat illo, deprædetur vt abditus occulteque irruat, cornua exerit quibus ferit venenosa & noxia, alimenti specie figura & forma, vt decipiat & decepta alliciat animantia, sunt hæc contorta caua & prominentia, mille anfractibus plena duplicata quandoque, vt sint quadrigemina iam tractu temporis. incuruatur maxime dū sanguinem fugit, amplissimis maxillis & oris hiatu ingenti, obliquus, exterminat faciem, hiatu incōcinnō & maxillarum amplitudine, summissus icit occulte & petit fortiora, robustioraque ipso vincit, cū strepitu cedit quasi ventris sibilo, squamarum sono, surdus ad alia, acutissimi visus, odoris terri, & olfatus accerrimi, voracissimum animal, inuidens auiibus cæli, quas vt capiat abditur nō solum terræ animantibus contentus, emulatur auiibus. Hipochrasis iconismus expressus atq; efigies, exteriora pœnitentiam prædicant, interna luxum mollitiem, aspera externa squamosa rigida cineritij coloris austeritatem ostentantes, interna mollia coloris viuidi lenia flexibilia delitiosa placida, non it Hypochrasis qua ire significat, imo alio, ostentat pœnitentiam, & voluptatē sectatur secretus abditus, sub doctrinæ & alimenti specie decipit & circumuenit homines, aspera quærit quæstus causa, & proprie utilitatis, & vt mollis in se cēdat, non secus ac Polipus dicitur versus alia vt comprimatur, & sit sibi vtis quæstus avaritię vberaque exerit innumera quasi lactis & alimenti, doctrinæque plena repræsentat, vacua cū sint exuicia, sine lacte, succo doctrinæ & ali-

330

331

na & alimenti exuccia Polypus, quibus allicit animalcula incauta qua trahit suctu, & blanditie illecta. Cornua agni arietisque offert Cerastes caua distorta, anfractibus & circumuolutionibus diducta qua primo in ipsum tendere videntur, postea ad extra, iterum recurrunt externa versus cuspidem, in damnum proximi, parteque illa qua icipiunt alios & capessunt imperum ad alia vergunt & spectant ad extra vt in alios ruant, & si eisdem se se affigere videantur hypocrite simulatione & fraude. cornua agni distorta & vnica Cerastis obtinet hypocritismus, imo agni cornua, arietis ve ostendunt, occultantes reliqua serpentis: venefici, & vafri, simplicis agni arietis ve domestici & vtilis signa solū exhibent & innocua cornua: non secus ac bestia illa, Apocalypsis. 13. Quę cum cornua agni obtineret seduxit vniuersum orbem. Agni figuram representant intus lupi, rapaces, dicitur Matthæi 7. capite. Cornua habent arietis agni imo, ex terminant enim facies suas Cerastes ij, maxillarum amplitudine, quibus omnia glifcere tentant, hiatu amplissimo oris, exterminant facies, dicitur Matthæi, 6. Imaginem & similitudinem propriam determinant, qui ad imaginem & similitudinem verbi Dei erant Genesios. 2. cap. Iob de Christo cap. 13. qui est verbum Patris sic inquit. Ipse erit saluator meus non veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Nam in conspectu & facie eius non veniet, nec veniet cum facie eius hypocrita, non venient non dicent cum illo cum verbo, nec illo dicuntur verbo veritatis, fallaces & subdoli. Nam cum sit veritas ipsa verbum, & causa nostrę veritatis & entitatis, falsum fictū & fallax non dicet cū prototypo veri: exterminant facies suas qui cum maxillis polleant, & omnia deuorent exterminantur, qui in maxilla debebuntur vt Philistei, Psalmo. 31. Maxillas eorum constringe qui non aproximant ad te, imo distant mēdatio oris fraude & malitia, hianti ore maxillis apertis vt ingerat omnia. tropologicę cauendum ne Cerastes serpens Dæmō, equum rationis icipiat in vngulam appetitus inferiorisque portionis, vt ascensor ruat homo, in semita & via nostrę peregrinationis, & cadat ascensor eius retro Isaias, cap. 28. vt vadant, & cadant retrorsum, & illaqueentur & conterantur vt facit Cerastes rueret retro, & nutare animal læsum semel, ijs consulit, Ecclesiastes. 4. cap. cum cognoscat Cerastem retro venire, & nos rueret retro morsu huius animantis, serpentisque Dæmonis, Non relinquantur

33a

quærentibus tibi, retro, maledicere. Consolatur Iob. 17. cap. iustos ab hypocrita Ceraste læsos ijs. Innocens supra hypocritam suscitabitur stupebunt iusti super hoc & admirabuntur. Præueniensque iustos Ecclesiastes. 19. inquit. Est qui nequiter se humiliat & interiora eius plena sunt dolo. Describēs hypocritā quidditativa, vt aiunt definitione, minatur illos, Iob. cap. 15. ijs. Congregatio hypocrite sterilis, & ignis deuorauit tabernacula eorū, qui munera libenter accipiunt. Non debita, dolo imo & fallacia surrepta & fraude, sterile tamen & egentes semper denūtiat, est egens qui nil suum possidet. Est serpens hic formidandus, & perterritus nimis, quod reliqui latibulis latebris occultatur, vt irruant, sepibus, saxis; terrę glebis fugientes iter, viā & semitas concursum hominum, & animantium vias & tramites, hic vero semita occultatur via & tramite ipso, frequentioribus vitatoribus que locis securioribus, communioribus vijs triuialibus, quo horrendus magis verendus & reformidandus plus multo serpentibus reliquis est; cum, & securioribus locis occultatur; & tritioribus, tum quod maiori dolo & cautella recondatur agni cornua ostentans solū, sunt vitia leuiora multo, & efficaciora, dæmonis artes maiores callidioresque in via virtutis & semita occultatur & boni specie forma elucescūt. Ijs enim periculum maius inest reliquis alijs, & venenum deterius ijs abditur multo, hic latet Cerastes, hic venenum & virus deterius, quando efugiunt formam propriam figuram & specimen vitia, occultanturque sub virtutis nitore, induitque malum effigiem boni, Paulus. 2. ad Corinthios. c. 11. sic. Nam eiusmodi pseudo Apostoli, sunt operarij subdoli, trasfigurantes se in Apostolos Christi, & non mirum ipse enim Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis, non est ergo mirum si ministri eius transfigurentur in ministros iustitię. Leuitici. 1. Præcipitur victima offeratur pelle detracta, vt interiora appareat qualia sint & non solum externa, & c. 7. pellis victima adscribitur sacerdotibus qui interna iudicant, ne latet Cerastes in virtutis semita ergo, prospiciendū maxime quia latet abditus, vbi timetur minus & speratur, imo ibi conatus apponit maiores vt diripiat & deprederet incautos, non solum animantia terrestria inuadit, aues imo spirituales homines alitesque celiuagos, malitia insicere tentat qui semitas virtutis percurrūt, Matth. 7. At edite a falsis prophetis, qui veniūt ad vos in vestimentis ouiu, intrinsecus autē sunt Lupi:

Lupi rapaces. Vult enim videri agnus, ouis, aries, Ceraſtes dum arietis cornua detegit ſolum alijs quæ ſerpentis ſunt, reſectis & occultis. Deuteronomi. 22. Non indueris veſtimento quod ex lana linoque contextum eſt. Hypocrita enim duplici veſte vitur, duplicata & non ſimplici, lanæ ſimplicitatem oſtentat lini ſubtilitatem occultat, lanaque inuoluit, Auguſtinus Pſalmo. 63. Simulata æquitas non eſt æquitas ſed iniquitas. Gregorius. 3. moralium hypocrita eſt phantaſma quod non eſt reſerentans. Seneca in prouerbis. Malus vbi ſe bonum ſimulat tunc eſt peſſimus. Poeta ſic. Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes: Impia ſub dolci melle venena latent. Hieronymus ſuper illud, Matthæi 6. cap. populus hic labijs me honorat inquit. Intus Nero, foris Caro, totus ambiguus monſtrum eſt, velut quædam beſtia compacta Poeta ſic. Leo pars prima Draco media, ipſa chimera non ſecus atque Herodes, qui dum Ihoanni deuotionem, promittit gladium acuit. Chryſoſtomus ſuper Matthæi. 7. Nulla res ſic exterminat bonum ac hypocritis, malum enim ſub ſpecie boni non præcauetur. Serpentes ficti qui dum cauda blandiuntur, dentibus ore, vitus & venenum inſpergunt, Ceraſtes qui ſpecie doctrinæ & amicitia, inuitat occultus arena terreſtrium fugatiūque bonorum, percurrentes virtutis ſemitam, inuadit figura Doctorum alimēti & doctrinæ, & non ſecus atque illi, qui cū pomū nituntur puero arripere auribus ſubleuant ſe ſe Deum oſtentantes deprædantur mortales, iterim dum verbis fictis aures affeſtant & feriunt: ſibilo ventris ſemper gradientes, ſquamarum ſtreptu operum ſcilicet in ſe cedentium, & ad propria atendent commoda prophani & exteriores in totum, vt videantur hominibus ieiunare ab omni rerum copia, ſe ſe exterminant, & tamen ſe non excedūt, in ſe manent reddeunt in ſe vt Ceraſtes. Imo multo magis idem a ſe diſtinguitur, quam hypocrita a ſe, ratione enim idem a ſe ſeiungitur, hypocrita vero ſic hæret ſibi, vt ratione non ſeparetur, imo contra rationem ſibi aſſidet addiſtus ſibi omni ex parte, non ſecus ac vilcum quod ſibi hæret glutinoſa & viſcida ſubſtantia, ſi extendatur & porrigatur ſemel extra ſe, eſt vt incautas irretiat aues, liget & inuoluat quod ſemel diſtraſtum maiori impetu in ſe reddit, ſic ij dum proximum contingūt, & ad ipſum tendere videntur, eſt vt decipiant, ſub apperentibus & fictis

& fictis coloribus latent, vt artes exerceant & machinentur dolos. Ceraſtes ſic ergo ſerpens horum cinere, & arena inuoluitur ſpeciei penitentia immiſcetur in virtutis via & ſemita deterius multo, Hieronymus ſuper Iſaiam, leuius eſt in alium aperte peccare quam ſimulare & fingere ſanctitatem, lib. 6. & ſuper 6. Matthæi. Streptu labiorum hypocrita benedicunt Deum mente maledicunt Perſius Satira. 5. Pelliculam veterem retinens, & fronte politus, aſtutam vapidò geris ſub pectore vulpem. Iuuenalis Satira. 2. Qui curios ſimulant, & Baccannalia bibunt. In via virtutis ſuperbus abditur Ceraſtes, contendere nititur & ſuperare celeftes, ipſe ſepultus terræ viſceribus & obſcennis locis, occultus rotarū orbitis, quo dicitur Eccleſiaſtici. 33. Præcordia fatui quaſi rota carri. quæ euoluitur orbitis arenæ huius. Rota enim pondus omne ſuſtinet, nā plauſtrū & onera ſupertenet, totū onus illi innititur, omnia ſuſtinet, voluitur & circunuoluitur perpetuo motu & circunolutione cōtinua, aſcēdit deſcēdit, remotior a mercibus quæ aſportatur in plauſtro, reliquis omnibus alijs magis, orbitis oboluitur occultitur arenis trahitur repit, quaſi Ceraſtes limo & puluere, gemiſcit quæritur conquæritur quaſi, & cum numquā vtilitatem experiatur mercium laborat perpetuo. Cor fatui nunquam acquieſcit perpetuo motu inquietum & vagum, orbitas facit continua circumrotatione, quibus Ceraſtes ſerpens occultitur & deliteſcit, hypocriſis Ceraſtes abditus & occultus, mercium expers, imo cū quieta poſſit rota eadē continere axem ſcilicet, ſuūque centrum per radios ac mota, inepte mouetur ſibi ſaltim, & ſi cūm aliorum vſu. Et cor fatui, cū poſſit obtinere in centro, in rotæ axi, omnia in Deo creaturarum centro, dum mouetur per lineas & diſtos radios, aut radios creaturarū, ſolis creatoris almi, cōtinuo motu cōtra cētrū, ſibi inutili, onera inutilia ſuſtinēdo tāto labore & anxietate tanta. Cor fatui, vt rota carri abditum in rotarum orbitis. Ceraſtes alter ſtultè faruæque mouetur, per lineas ſingulas creaturarum, qui omnia in centro quietus Deo amplecti & continere poſſet. Non ſecus ac ſi Ceraſta eſſent infecti Iudæi cum quibus Iſaias loquitur, cap. 1. Accidentia enumerat morſusque & ſigna, quæ apprime huius ſerpentis natura deplicari & exponi queunt & decenti allegoria depingi, ſumpta ab hoc animanti methaphora, cum ſerpentis venenum fuerit, ſitque noſtræ ruinæ cauſa radix; noſtri lapſus, quo inquit ſic eo loci deſcribēs quaſi.

333

334

quasi Cerastæ morsum, peccati, & Dæmonis serpentis antiqui, Ihoannis Apocalypsis. 12. 20. capite. Vē genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs scœleratis, dereliquerunt Dominum blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum super quo percussam vos vltra addentes prauaricationem? Omne caput languidum, & omne cor merens; A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas, vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. cap. vero. 19. sic. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt A Egyptū in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens, & non erit in A Egypto opus quod faciat caput, & caudam incuruantem, & refranantem, & stupebunt, & timebunt. Quę quantum cohæreant cū ijs, quę ex probatissimis addiximus autoribus, de Cerastis natura, & morsu ambiget nullus, semen hoc nequam serpentis semen, & viperarum generatio, abalienati sunt retrorsum, morsu Cerastis, facit ruere ascensorem equi rationis, retro læsa appetitus vngula inferioris partis, calcaneo læso, retro, qua non sentit, nec sensus ad sunt animantis, callo obducto duritię & contumacia calcanei, qua cognitio deest, hac petit abalienatos à rationis motu, à sinderesi, & ratione recta, illis proprior multo reliquis omnibus actionibus, prauaricantes, iter verū omittentes & percurrentes semitas, non catholicā capitatis vniuersalemq; doctrinam, ibi & latet Cerastes, omne caput languidum, vertigine illata veneno Cerastis, docent auctores dicti adductis locis, læsis contingere vertiginē, animantis morsu, errareque, vomere non secus, ac ebrij euomunt, mente læsi, & capiti, extra rationis metas aberrantes corrupta, & cruda infecta & male olentia, quę nec ipsos iuuant, nec proflunt alijs, lædunt imo, & inficiunt exemplo malitia, omne cor merens, diximus tristari Ceraste læsos, mestillimaque vexari melancholia tales viuere si seruentur in posterum. moderatum vinum lætificat, & exhilarat animum, nimium tristitiam parit, illud spiritus recreat renerat viuificat, hoc minuit resoluit dissipat distemperat, ebrij sunt tristes tandē omnes, tēperati hilares, læsi Cerastæ quasi ebrij euomentes tristes: Vulnus, & liuor, & plaga tumens a planta pedis ad verticē capitatis, vt Cerastes referre pustulis læsum monstrauimus per vniuersum corpus, vbi vero icit plaga tumens & liuida exoritur, liuorq; vniuersos apprehēdit vulnusque superest quasi insanabile,

sanabile, quo nec ligari nec medicamine, aut oleo succurri potest, neque enim Cerastis vulnus ligari debet, ne cōpessione ligaturæ venenum intro recurrat, vt cor petat inficiatq; aut medicamine glutinari & vniri, oleo ve leuiri & mitigari, imo omni vulneri virulento, hoc est propriū, vt referuetur hians & apertō ore, vt virus ad extā fluat & labascat, quo & Cerastis esse vulnus simul cū alijs intelligitur, ideo subdit, & nō erit opus quod frēnet caput & caudā serpentis, quibus venenū contineri diximus, morsus huius animantis cognoscitur eo inter serpentes omnes quod vt antea retulimus virile mirabile dictu arrigat adeo vt semē efūdat inuito animanti, renes & lūbi incendio flagrant, crura inuallidantur, vt se sustinere nō possit animal, quasi huius animantis morsus principia generationis vitiata esse propagationisq; specie humanæ notet, serpente antiquo quo Paulus ad Galatas. 5. Manifesta sunt autē opera carnis, quę sunt fornicatio immūditia, impudicitia, luxuria, idolorū seruitus, veneficia, inimicitia, cōtentiones. emulationes, rixæ, iræ, dissensiones, sectæ. Gratiam transferrantes in luxuriā vt de ijs dixit Iudas, epistola illa, ac si Ceraste essent percussī, & læsi, nō secus luxuriant tales, qui semitas Cerastis percurrūt, ommissa veritatis & virtutis via & sectantur Cerastis limina, præcipue hypocrisis superbię & fallacię, simulationisque quibus caput non incurbatū rigidi veneno animantis, diximus tetano affici illos, & caudā mentulamq; arrectā superesse veneni potētia, quę cauda appellatur latinis cōmuniter, Horatius in sermonibus. Accidit vt, quidā testes, caudamque salacē demeret ferro. Quo non incurbari ijs caput, & caudam dixit eo loci Huius, quod superbia elati, & instigati carnis passionibus rigeant inflexiles virtuti.

De medella virulentiorum morsuum serpentū, historico, & mystico sensu continens plurima.

CAPVT XX.

VISIBILIS hæc corporea vniuersi machina quę intelligibili, & spiritali regitur natura, duplici genere corporum integratur, & coalescit, corruptibilium, & incorruptibilium, quorum illa cœlorum largo

335

336

large continetur numero, hæc vero corruptioni obnoxia in simplicia & mista corpora patiuntur, quorum cum quatuor extent simplicia, ignis, ær, aqua, & terra, specie & situ natura & proprietatibus disidentia & diuersa, illa quæ mistam substantiam & compositam continent, quædam animata, quædam vero animæ expertia vniuersum exornant, perfectæ & consistentis naturæ, perfectæ mista absolutæ naturæ & consistentiæ debita, sunt mineralia lapides, vitumina, succij, sales, & hæc sine anima, reliqua vero nacta viuendi modum, anima viuunt vegetabilis naturæ, aut sensilis rationalis vè ordinis, quibus cū sit cuiuslibet sua propria natura salus perfectio, dum naturalem obseruant dispositionem debitumque naturæ modum, consistunt integra, vt est cuius suamet natura & perfectio salus, at alia alijs veneno esse possunt corruptioni que dum se se affectant & alterant, vt quæ vni sunt naturalia, videntur cætera suscipiant, hinc cælo venefici insunt aspectus noxiæ qualitates, quibus pestes, mortes, vniuersalesq; morbi communi ea causa excitantur, dum affectat alia, viru quasi & cruore tetro sæuo & atroci, venenumque hoc modo cælo inesse cognoscunt mortales, dum ea quæ illi sunt perfectioni & naturæ, cætera immutant præter mensuram iustam, quod non possint excellentissima illa, cælo naturalia sustinere aut ferre imperfectioris naturæ cum sint viliorisque illa, vsque dum temperata suscipiant remissa & refracta, quæ sunt integra cælo, quo venenum è celesti natura prouenire multoties suspicamur, in natura vero corruptibili simplici & mista animata. non secus inanimati venenum inuenitur in mineralibus plurimis argento viuo, gypso, sandaracha vituminibus, lapidibus, terris, alijs vt cognouimus passim adhuc dū suam naturalem dispositionem abseruant & temperamentum iustitiæ retinent, in natura vero animata vegetabili primo, flores, fructus, virgulta, rami, radices, cortices veneno pollere noscimus & teterrimo viru, in natura sensibili reptilia omnia propria & impropria, tã apedia quam quæ & si pedes continent longo corporis reptant tractu, omnia plus minus vè, venenum possident, dirumque virus in hijs præcipue inuenitur, venenumque in natura hac omni, in reptilibus aquatilibus venefica sunt aliquot, vt Draco marinus, piscis dictus torpedo, Remora, quædamque alia venenosa, & cruenta; & si venenum maius sæuum magis dirum in natura reptili terrestri manifestetur, apedi dicta, ijs virulenta inest natura

natura morfu & substantia in natura vero pedestri pauca sunt talia Bonasi meminit Plinius quod inficit halitu, & inquinat anhelitu tetro virulento, libro. 8. cap. 15. Solinus in polistoria. cap. 30. Qui dicitur ab Aelianus Monops in volatili ordine quædam & si per pauca, vt cætharides vulgo dicta, in natura reptili præcipue proprie tali, est summum venenum, ipsis salus, nobis exitiū mors & corruptio, vt ignis qui fumo suo calore seruat & perficitur, nos alterat, corrumpit & vastat qualitate eadem, non secus venenum quod suis met genitoribus est salus & consumata perfectio, alijs mors excidium est vndiq; desitio & corruptio, seruat enim Basiliscus veneno proprio, temperie, & natura illo altus, & nutritus cruore, quo inficit reliqua, plurima vero animantium rabie percita & commota venenum impertiunt morfu, vt canes, sues, & mitissima alia, alterata, instigata venenumque crudelissimum generant, præter modum naturæ, cuius variæ existunt formæ, & species, conditiones, modi, cum enim tria sint quæ nos immutat mortales, alimentum, medicamentum, venenum, illud refartit substantiam instaurat, reponit alimentum qua tale est, medicamenta vero secundum propriam medicamenti rationem nostram substantiam alterat, debitamque temperiæ nostram restituunt, cõseruant fouent, quod si substantiam reponant, id est quatenus alimentum naturam & substantiam continent, vt & alimentum qua alterat medicamentum est; venenum vero qua tale corrumpit inquinat temperiem nostram, vitæ aduersatur & principijs illius, principaliter cordi, qui prius quam reliquæ partes motu continuo quo ampliatur & descenditur, vapores infectos & spiritus alterabiles, prius, obtenuem substantiam eorundem distentum semel ad se allicit trahitque eosdem, vt prius alteretur veneno illud inficiaturque primo, motu & vi maioris calore tractiva quo pollet, quod ijs morbis breuissime opitulari licet, propter summum periculum, si extremis morbis extrema debentur remedia, vt dixit Hippocrates, & cum illo Galenus. 1. apho. 6. apho, vnde cum inter vastissimos serpentes immoremur, veneno tetros & sit nobis futura pugna cum perniciosissimo hoc animantium genere virulento & terribili, cum læsis duxi remedia asserre, curatiõnemque virulentorum morsum insituere, tum reliquos, remedijs præcauere artis, ne viru inficiatur, tã historico, quã tropologico sensu, deplendo plurima præcipue post naturam mores, & cõ

337

N ditiones

338

diciones Cerastra, primus eorū serpentiū, quos virulētos sūme Scriptura sacra testatur, ne sit postea opus in singulis singula referre, sed vno omnia cōtineri capite, quæ ad hanc partē spectāt. Semel ac defecit homo iustitiæque, & rectitudinē sibi dono desuper datā amisit felicissimi inocētix status, mortui animi & corporis subditus, inter mala plurima quæ illi cōtingere inter tot tātasq; miseria & calamitates fuit & morbis subiectus vndiq; corporalis natura, defectibus & vitijs vexatus, impetitur enim hac & illac, vt nil firmū stabile nihil, super fuerit illi, præterquā malorū inflictus & calamitatū tumultus, quibus ille continuo vexatur & affligitur turba, vt etsi medicina creata sit ab altissimo, vt dixit Salomō, quæ illi statu naturæ integræ nō erat ex vsu, quo ad effectus & opera sed quoad speculationē solū, & artis notitiā intellectusq; habituale cognitionē & præstantiā, mentisq; excellētiā, lapsō homine indiguit arte hac celebri & clara, vt corporis, & naturæ vitia posset corrigere & frænare, quoties vero lufectura est natura, expulsiō morborū, vt multoties sine adminiculo artis illos propellit, ars cessat, neq; opus est arte, mirus dixit Hyppocrates. 6. de morbis, sectione. 1. dū tamē auxilijs eget vt extirpet morbos medicus minister naturæ succurrit arte, auxilijsq; & medicaminibus, qui naturā adminiculatur, vt morbos eradicet, vt si nequit illa, ars efficiat quæ natura nequit, quo eius minister medicus cōpellatur, qui cōreplatur duo, naturā quæ cōseruare nititur, & morbū quæ extirpare conatur, & omnino abolere, & eū simile cōseruetur simili, vt cōtrarijs vastatur, naturæ succurrit alimētis substātia similibus, morbos vero opugnat auxilijs cōtrarijs virtute. Naturā vel quæ est cōseruatur, vel ad meliorē reducitur, quorū verumq; alimētis iactis cōueniēter pericitur, quo Paulus lac impertiēdū esse pueris præcipit, escā vero solidūque alimētū adultis, allegoria desumpta ab ijs quæ præcipiūt medici & cōsultat ars, docuit Galenus de sanitate tuēda, lib. 1. c. 1. & de alimentorū facultatibus varijs in locis, Hyppocrates libro de alimēto per itinera & alibi sæpe, est medici naturā sustinere vndiq; naturalia seruare, protegere omnia quantū experūt illa, quo eā inspicere oportet oculo dextro, principaliterq; vt Auicena docuit. morbos vero dū rescindere tētareorū causas & effectus, auxilijs & remedijs medicis opus molitur, qui cū præsentia, & futura cōsideret, vthæc ipsa cōpleat, modo, præcautione vtitur, curatione modo, quibus

vt sa-

vt satisficiat, triplici artis parte vsus hæc ipsa tractat, curatiuæ enim medicinæ partis sunt tres sectiones, quarū vna, pharmacia dicitur, Chirurgia altera, & naturæ, cōseruatiuæ medicæ artis Dietica inferuit, morbos enim explosimus pharmacijs, & Chirurgia, itidē, eorū dū causas extirpamus, symptomata effectus, ijs eidē illa corrigimus, alimento & victu parteq; medicinæ Dietica quæ iustū instituit cibū, naturæ subuenimus. Præcautiua partis, duo sunt remediōrū genera, quibus morborū causis subuenimus easq; moderari conamur, quædā vniuersalia cōmunia, & sunt illa quæ totū ipsum prospiciant, & circa illud versantur, quædam topica Græcis dicta seu localia remedia & peculiaria quæ partibus admouētur, circa quas suum munus complent, sunt enim in hac nostra corporis fabrica partes, quæ per vastā nostri corporis molem decurrunt, vt venæ arteriæ & nerui, docet Galenus. 1. de Anatomicis administrationibus. c. 2. 1. de vsu partiū. c. 3. Plato in timæo Aristoteles de partibus animalium, libro. 1. c. 3. Hyppocrates libro de natura humana, & reliqui qui de humani corporis fabrica diserte asseuerarūt, quādo ergo ex his vasis quæ per vniuersum corpus decurrunt, humores elicimus, vniuersale remediū vocitatur, quod ex vniuersa corporis mole deponamus sarcinā, materiæque extuberantem, cuius generis remediōrum sunt sanguinis missio, expurgatio, sudor, & transpiratio insensilis, quibus ex toto euanescent succi, qui vniuersaliter in vasis communibus continentur: topica vero remedia quæ genus alterū constituunt præcautiua & curatiua esse queunt, quæ partibus applicita, circa illas moluntur opus, quæ nō possunt toti aptari cū nō pervias & meatus communes dispensentur, sed solum per illas quas continere queunt & afficere solum: vniuersalia remedia quorū quatuor genera attulimus, missionem sanguinis expurgationē, sudorem, & perspirationē in sensilem, non omnia consulimus veneno infectis, neque eis omnibus damus vti, quouis modo ad opus redactis, quorum expurgationem omnino vitamus, ne vocet ad interna succos, & cū illis venenū quod exterius effudit vitulentum animans, vocant enim medicamēta expurgantia, motu factu humores ab exteris ad interna à circūferētia ad intra versus cētrū & intima quæuis animātis licores, interna petūt, quibus tractis, iam prius veneno infectis animātis morsu, viscera insiciūt & reliqua simul animæq; domiciliū, quo epoto veneno vomere cogimur, nō

N 2 expurgare,

341

expurgare, ne internas inficiat sedes deleteria qualitas, neq; his sanguis detrahendus est eodē cōsilio ne intime & alto in corpore delitescētes partes semel deuita copia, alimēto destituta, missione sanguinis facta, quæ ex internis euacuat infectos succos veneno alliciant, & ad se vocent, quo interiora, vbi inueniuntur animæ præcipua loca, inticiantur cruore, hinc sanguinē nullo ab his deponimus modo, præterquā in plenitudine nimia, vbi ne tāta inficiatur materia, periculū imminet, & cessat trahēdi necessitas interiora versus, quod abūdent interna succis & alimēti copia, in plenitudine tāta. ad duo ergo reuocatur capita, curatio omnis, quæ debet fieri necessariō auxilijs topicis ad qualitatis venēficæ extinctionē, eiusq; si aliquid causæ superest ablationē, rū ad veneni extractionē subiecti motu, cui virus assidet, vt ad extra euocetur, cessetq; mutari interna illaq; affligere in morsu cruētorū reptiliū infecta natura, apochuistica græcis dicta medicamina, diaphoretica, omnia acia & mordatia calida quæ virtutē habēt allicienti ad extra venenū & ab internis diducēdi vtilissima ijs. de quibus quouis capite latius infra, inter hæc vero topica auxilia nullū est maius præsentaneū ve magis virulētis morsibus, quā eiusdē serpētis caput vltimū & in puluerē addactū versum incinerē applicitū suimet cui infligit vulnere, vt puluere illo, immane ad se vocet virus, & tāquā in suū locum naturalē semel effusum reuocet, virtuteq; insira, & natua exoluat susceptū venenū, & ad extra euocet, puluisq; ille & cinis natura siccillimus, imbibat virulentā sanie & cruorē corrigat, sic Paulus Aegineta dixit loco citatō A Etius, Aristoteles, Plinius, Galenus, alij supra adductis locis, tū cerebrū animantis bibitū haustū ve suctu crudū, hæc vitia corrigit & castigat, quod sit sūme frigidū aliq; quibus, vt est summe calidū reliquis reptāribus, quo calidū venenū frigido temperatur cerebro, & frigidū castigatur calido in eisdē. veneno enim extremæ naturæ, ad extra propulso è cerebro, ore reiecto, cerebrū qualitatis contrariæ & extremæ superest, ad mēsurā eius quod deficit veneni, in cōtrariū lapsum eius absentia cerebro diducto, vt hinc pulcherri na allegoria nōtetur illud, quod virus superbi ē potentia, & ambitionis, nullo alio frænetur melius, quā cinere & puluere, quibus formati cōstitimus, postquam serpens ille superbus Lucifer tumidus in cælum proprijs viribus conscendere est ratus misere in terram delapsus & puluerem iuit; tunc serpens ille qui

Gene-

Genescos. 3. caput superbiæ leuauit, hominemque superbire fecit, in terram, & puluerem proiectus viuit miserimè, homo superbia elatus in terram proturbatus cecidit, reddactus in puluerem vt animi elationem cognosceret, ideo illi dicitur Genescos 3. Terra es, & in terram ibis, cinis es, & incinerem reuerteris, capite capitalique vitio superbiæ impulcerem acto, veneno & morsui, cinere cognitionis aplicito, caput superbiæ reddactū incinerem est auxilium & medella morsus tetri veneni, quo tumidus sese excedit quispiam, percipitque rationis terminos transilit arrogans, puluere applicito suimet cognitione propria, quo superbire desinat se se puluerem iudicans cinerem, & nihil, multoties imo hoc ipsum superbiæ caput igne charitatis Dei dilecti super omnia perustum, & reddactū in puluerem propria cognitionis semel ac labascit homo, & decedit veneno iusectus, est sibi in posterum remedium salusque, vt caute viuat, vt respiscat humilis & de suis viribus didat, subdaturque regulis præceptis, & consilijs impositis vt non sibi arroget, aut fidat sibi in futurum. Augustinus super caput. 57. Matthæi. Audeo dicere superbis. continentibus expedit cadere, vt in eo ipso in quo se extollunt humilientur, quid enim prædest cui est continentia si dominetur superbia. Serbius diligentissimus medicinæ cultor, libro. 1. cap. 6. Plinius vbi supra A Elianus, libro. 6. c. 33. Dioscorides, Galenus, Aristoteles. 8. de historia. c. 6. Morsui huius animantis raphani femina vino trita consulunt & epotā quod sudore moueant, & ad extra propellant infectos succos excitetque lachrymas raphani semen, quibus cerebrum expurgetur per oculos, & cor veneno infectos spiritus in lachrymas conuersos aqueumque humorem expurget, quo simul venenum tractum arteriarum motu continuo dilarationis, expiet & emendet, vinoque cor roboretur ex quo nouos generet halitus vitalesq; resartiat spiritus non secus charitatis vino resecti in Deum & proximum, efulsis lachrymis contritionis, venenum tetrum serpentis superant expurgantque cor a suscepto viru. Cerastris morsum pennem potentissime arrigere Saryriamque inferre libidinosam supra monstrauius, renibus & lumbis incendio estuantibus, non secus ac cantarides dictæ, & scynci inter animantia virentiaq; plurima venere excitant vt libidine acta furij agantur & in venere procurrant animalia, huic diro simphomati nullo alio remedio melius suc-

314 currimus, quàm pulueris castissimi animantis castorei dicti, qui ex testiculis paratur dragmæ semilæ solutavino in potu accepta. mirabile dictu, docent animantia aduc quantum luxuriam frenet castitas, & habitus consuetudoque virtutis, vitia & excessus, corrigit venenum Cerastræ Castoreum, sudorem mouet & ad extra propellit coinquinatas substantias, interna purificat exoluit infectos succos euanescere facit immane venenum, quo cum virus hoc immane & terrum serpentis, naturam laferit nostram & propagationis principia in Adamo omnis posteritatis, vt serpentis huius ictus, illico naturam infectam ostendat cum virile arri-gar, semen fundat, lumbos, & renes, inguinaque vrar, necessariū est vti remedio castissimi totius naturæ animantis purissimi im-munis omni libidinis labe, Castorei scilicet, & ab illo accepto medicamento. vti, est animal hoc castitatis symbolum castimo-niæ Hieroglyphicon, ambiguae naturæ fiber dictus latinis, quod extremas oras fluminum incolat, lytra olim & fibra vestium ex-trema simbrias vocamus, & Iecinoris vltimum fibram, amphibiū animal, terræ & aquæ, cuius Scytæ tres constitant differentias, ru-sticum, nobilem, & regem, rusticus nostra vulgaris litra, nutria-vè dicta, nobilis confus est, rex qui capite crinem obtinet instar coronæ, suat perfectissimi qui in Ponto oriuntur, qui medio cor-pore terram tenent a capite ad renes, medio tamen, ab ijs ad cau-dam, semper aquis innant, quo & castissima iudicantur animan-tia, cum testes & generationis instrumenta. quæ calore luxuriāt, aquæ frigore atemperentur & aquis mundissimis committant, à Ponto in septentrione ad Pannoniam vsque, anterioribus huius animantis, carnis vice vtūtur, posterioribus piscis loco, quod car-nis munera non obeant nec carnis officio fungantur, & eis ves-cuntur eo tempore aduc quo edicto pontificio interdicitur car-nium vsus, piscem medium iudicantes, qui est illius conditionis, vt antea quam, concreperint ossa partis aprehensæ, non remit-tat morsum, hunc dixere Plinius, & alij libro. 31. cap. 3. testes sibi dentibus amputare fugientem, quorum causa vexari cognoscit & angit, castissimum animans, quæ non sic intelligenda veniunt vt suscepit vulgus, cum testes contractos obtineat & alligatos spinæ, altos & quos contingere non possit nec refecare, tamen infuga calore ætuans calidissimum semen, fucusque ille fuluus qui in eisdem continetur partibus foraminibusque duobus, qui inter te-

inter testes hiant, efluens ad tempus, vtilissimus omnibus mor-bis frigidis, materiæ crassæ, ignescit exercitio, & prurijt motu, in cursu ignita substantia illa quo præmit dentibus partes, & se se scalpit præsiōne, vt dolore excitato maiori obscuretur pruritus, tum compressione pellit humorem in alias partes, impulsu & attritu præsiōne, cessatque prurigo molesta, scalptu, vt contingit in scabie animantium, quo credere multi amputare sibi testes, quod fricet scabiat fugiens eosdem, cum non amputet ille, scalpat imo solum, quos contingit summa cum difficultate, vt sen-sere docti sic Sestius libro 2. cap. 6. à quo, & Pierius, & reliqui Aelianus, libro. 6. cap. 31. Dioscorides, Galenus, & alij, Aristoteles. 8. de historia, c. 6. qui omnes consentiunt generationis & li-bidinis instrumenta macerare & affligere, qui animanti omnium obscæno magis Cerastræ opponitur, animal mundum magis, om-ni labe libidinis, & huic vitio virtus, aquis viuūt mundus totus, se se temperat aquis propriam castigat & corrigit carnem fræn-at, imo carnem odit, vt diximus adeo vt non resoluat prius morsum inimicæ carnis quam ossa quibus sustinetur obcrepu-rint & quassentur. Nec ante Castor continens à carnis cesset mor-su & penitentia, quam occasiones quibus caro fouetur, & susten-tatur conquassentur vndique & ossa quibus sustinetur. Castimo-nia ergo curatur cerastris morsus Castoreque castigatis generatio-nis instrumentis. Marthai. 19. Sunt enim enuchi qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnū Dei qui potest capere capiat. Samson Cerastris dicitur quod Dalile blan-ditijs acquirerebit & illecebris, nono die intereunt illi quos Ce-rastris affligit morsu, nonū vero si transcenderit saluantur deci-mo, vt eisdem locis & autoribus constat, eisdem enim diebus ho-mines liberantur a morbis quibus intereunt. Docuit Hyppocra-tes, 2. prognostici, Galenus. 1. de crisi-bus, c. 1. Hypocrates. 3. pro-gnostici, sectione. 30. vbi nonū diem in doloribus decretorium statuit. sunt dies critici, quibus crisis sententia & iudiciū sit de-morbi euentu & de naturæ victoria, quasi natura & morbus, ac-tor & reus essent, cælum iudex aspectibus lunæ, & astrorū felici-bus aut infelicibus, quo sententia pro morbo, aut natura ferretur, prout testes & signa ad fuerint, & comprobabitur causa, vt ea die, vi aspectum iudicia contingant, certa in hanc illam vè partem,

346

partem, prout res habuerit, aspectibus cœlestibus, & materiæ apparatus, sic, & venena vincuntur die nono, ratione & experientia notum, ad lineam trigoni aspectus, quia est causa reuelli & maligna nimis, quo non vincitur septimo aspectu tetragono, vt morbi acutissimi, imo cōtingit nonum ultra transcendere, vt docuit Hypochrates, hinc iustus serpentis antiqui, nono expurgabatur die quo Leuitici. 23. in hæc verba dicitur. Sabbathū quietionis est, & affigetis animas vestras die nono mēsis. Penitētia & lachrymis afflictione & dolore, morsus serpentis venenum & rabies pœnalitates defectus superabuntur ijs vincetur, serpentis Cerastræ virus cruor & sanies atra vitiorum, sed nouenarius hic numerus hunc obtineat in se se ordinem, vt vnitas prima sit Dei, & Deus ipse prima vnitas qui est simplicissime vnus & vnitatis vnitas, dualitas vero, charitatis quæ in aliud tendit in rem amatam & amantem scilicet, quibus duobus vniuersa lex continetur, Deo, & proximo, ternarius Trinitatis & fidei primus numerus mas, nam binarius fœmina est, ternarius enim primus numerus indiuisibilis in partes æquales numericas, est vnus sibi, est Trinitas vna est vnus Deus trinus, tum fidei spei & charitatis, quaternarius vero, vt percurramus numeros & dies nouem, sit nobisq; nono salus, & ad salutem præparemur, sit quatuor virtutum cardinaliū prudentiæ, temperantiæ, iustitiæ, & fortitudinis: quinarius horum nouem dierum sit custodia quinque sensuum exteriorum, senarius sex operum misericordiæ exercitium, quæ & si numerentur septem claritatis causa & vt discant vulgares, sunt sex re vera, est enim eadem pascere esurientem & potare sitiētē, vt Diuus Thomas docet & alij. Tum ferre iniurias & remittere offensas idem: Septenarius septem virtutum moralium decursu adimpleatur, octonarius octo beatitudinum numerus sit, post quot dies visitauit Christus Apostolos, quo sequitur nonus dies salutis & gratiæ Dei, nouem ergo diebus intereunt, vel saluantur homines & Cerastra lesi. Lucæ. 17. c. Cum decem leprosos mundasset Christus inquit decem mundati sunt, & nouem vbi sunt, nouenarij ij qui salutem nono experunt vbi sunt, vt consequantur salutem, vbi sunt nouem? Decenarius enim simplex est ex eo enim alios redditu astruimus repetitis eius partibus; hinc Ezechielis. 40. c. octo gradibus adstruebatur ascensus templi, vt ijs transactis, nono templum sabirent, & ipsi alloquerentur Deo, quo nono Deum salutem

litem ipsam consequerentur & morbi remediū, hinc postea obūbrata veritate irrepsit inter gentes affirmare, vt refert Ouidius Metamorphoseon vltimo, esse in Africa Lacum Tritonicum appellatum, in quo Pallas primo sapientiæ Dea fuit visa mortalibus, cuius ea erat natura, vt si quis balneum nouem vicibus subintraret vt extergeretur vndis, postea in auem commutatam peruolabat ad sydera, alitemque cœliuagam fieri aligeram & suauissimi cantus. Fuit Pallas sapientiæ Dea antiquitus celebrata hominibus, si ergo sapientiæ balneum ingrediaris verbi & sapientiæ Patris, & sanguinis Christi, lauachrum aquæ, non eges nouem vicibus, imo vna, vt insiloe piscina mundabantur, & vna in Christi aqua, & lateris fonte, ad supera peruolabis, renatus ex aqua, & spiritu capite enim. i. diximus ex vapore aqueo, aues subortas fuisse produxere enim aquæ volatile vt constat Geneseos. 1. Aqua ergo & spiritu renascuntur aues vt ascendant in cœlū, quæ descendunt de cœlo solum, id est, aues quæ sunt cœliuagæ & cœlo peruolant, & vagantur in aqua & spiritu, & veniunt de origine cœli partes mysticæ corporis Christi, qui originem de cœlo trahit ducitque ortum, cuius virtute, & nos de cœli origine descendimus quo nemo ascendit in cœlum nisi qui hoc ordine descendit de cœlo locus alioqui intellectu difficilis.

FINIS LIBRI PRIMI.

N 5

IOHANNIS
BUSTAMANTINI
Camærensis, apud Compluten-
ses Philosophiæ & Medici-
næ primariæ moderato-
ris publici,

DE ANIMANTI-
BUS SCRIPTURAE SA-
cræ reptilibus verè dictis.

LIBER SECVNDVS.

DOMINO D. PE-
TRO PORTOCARRERO PRAE-
SVLI CORDVBENSI, S. M. REGIS PHILIPPI
II. Hispaniarum Consiliario, Iohannes Buztamantinus
Camarensis, S. S. exop.

SERPENTIS antiqui fatale vi-
rus, impiū tartareum cæcus cruor
impaties tristis, quo hominem vni-
uersumque mortalium genus infe-
cit: (Virulaginea illa v. fritie, licen-
tiosa & zetra, Præsul Heros claris-
sime & maiorum antiquissimæ fa-
milie splendore illustris, & te ip-
so ex te illustrior generosior, &
clarior) te sperabat antidotum grande, raramque præsidium
alexipharmæ mortis seu vindicem, te expectabat vltorem atro-
cis ferique veneni, qui exemplo veraci doctrinaque mirabi-
li & rara, vitæ integritatis sanctimonia & iustitiæ, eius sanctis-
simæ castigares symptomata, atrocia & immania corrigeres ac-
cidentia, tandē mortis frænares imperiū ius summum tyrannidē
summam imo repelleres iniuriam formatus Christo, eo excussus
Pauli instar, in quo te emortuo viuit ille, quo & mouemur & su-
mus, verus ipse Iconis vnus Christi effigies imago, verbo ipsi veri-
tati consuetiens conspirans consulens, perfectus vndique ab solu-
tus & idem, salubre clarum alexipharmacum celebre, quo itent
mortales securi & liberi inferotias & regionem mortis, inter
horrenda eius & impia stipendia, quæ varia ijs eadem reptilium
formis virulencia deformis occurrit. Hoc tanto patrocinio vsus
fautore tanto, theriaca hac vnica munitus salubri, hac tatus car-
diaca

diaca ignitos serpentes aggredior, dicti colubri soboles gemimina
serpētis versuti horrida, viru passionū, ignorantia malitiæ, quibus
subertimur. Ob perfidiam, & apostasiā ingrati populi, & reuel-
lis ipso immisso vltore Deo, excitati imo corrigēti potius, quorū
est primo hoc opus, vt resipiscerēt & callerēt venenū infame,
& atrū, Deosq; quod colerēt serpentes mutos sine verbo & vo-
ce. S. pietia dicitur, celso a neo reptili in deserto aspectu salubris.
In dyssades labascor te vno intrepidus, sitis ingētis incōpescibi-
lis, cupidinis lētæ & prolixæ hiātes ore, omnia anbelātes, cū de-
sint aqua quibus præterquā Christo aqua vna, & te riulo aqua-
rū spiritus labētū, sitis hualca extinguatur nostra cōpescature &
cesset, te māna salutarī altus cuius vltimo hoc opere imitur sermo
ratioq; dicendi. Ad Hæmorroem nō minus a scitus venio fusorē
sanguinis, eius impetus excitatē, immoderatosq; motus, præactio-
ne hac tāta, te in quē intuemur mortales omnes, vt si stat infectio
virulētorūq; morsuum rabies effrænata, & libido inexplebilis
sitis, te exēplari, & idea Christi fera restinguamus vt æstus, incē-
dia appetitus, ignes, palpitantes flammæ oleo concupiscentiæ fo-
tas sanguinis fluxus, nimietatem excessus elationem animi su-
perbiam genus & quæ nō fecimus ipsi, Hæmorrois impuro viru-
tumescentia & vana, sanguinē imo illustrē & clarū qui effu-
diti spōte ad crepidinē altaris cōsecratus Christo (Leuitico quon-
dā iusu) vltimā purā obedientē humilē placatā pacis, te obtuli-
sti libamine, omnia qui habes vt possideas nihil relagata Christo,
ara vna, tēplū, sacrariū quo adolētur passiones, libantur affectus
charitatis igne spirant in cællū, abominationes. AEgyptiorū mū-
di sapientiā, carnis leges, cupedias, nostra immolabimus Deo nō
stro Exodo eliquet, igne illo vrenti & grandi ab sumpto super-
fluo, odorifera vt spirent & placida terrestri disciso relicto im-
puro & terreno, in spiritu elata, hos ergo labores nostros suscipe
his faue cæptis a spira, vt aspirem ad reliqua scriptis, vale honos
gloria. Hispaniæ, & nobilitas.

INTRICATA SATIS & perplexa serpentis natura, cōditiones & mores, quibus plicatur & circūuoluitur stricte adeo, vt ab illo absolui semel ac nos irretiuit sume difficile iudicauerimus, illico ac in ipsū incidimus, detinuit strinxit nos fortiter adeo, vt difficile satis huc venire potuerimus, illius spiris & orbibus plicati & detenti, sed iam postquam illius nodos euasimus eiusque absoluimus strictissimos nexus, monstrosūque superauimus animās & vicimus quasi claua Herculis, cruce Christi, vltra progredi datur, & cum alijs horrificis animalibus, Ceraſta & serpente superatis, certamē inire, eo tamen ordinē in eorum enarranda natura obseruato, vt eum quem situ & positione sacrae scripturae libri continent non permutemus, quo postquam Geneseos loca in quibus serpentium incidit sermo deplicauimus, suo ordine reliqua prosequemur.

*De historico serpentium ignitorum sensu
in scriptura sacra.*

CAPVT I.

Numeri. 21. sic dicitur. Et tædere cepit populū itineris, ac laboris, locutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Aegypto, vt moremur in solitudine: deest panis, non sunt aquæ, anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quam obrem, misit Dominus, in populum ignitos serpentes ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum & te. Ora vt tollat à nobis serpentes. orauitq; Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percusus aspexerit eum viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cū percussi aspicerent sanabantur. Deuteronomi. 8. cap. sic. Obserua, & caue nequaquam obliuiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & Scorpio, ac Dyphas, & nullæ omnino aquæ: qui eduxit riuos de terra durissima, & cibauit te manna in solitudine quod nescierunt patres tui. Satis difficile intellectu est quales fuerint serpentes illi quos vocat spiritus Deus ignitos, & igneos locis adductis fuerint ne veri serpentes, an vere ignei, an igniti, & si ignei ignis solius, an excessu & prædominatione ignei miscella & symmetria, creati denuo, an aliunde aduecti, & qua ex parte asportati, Iuda is vt mortem inferrent, & facessit negotium, quod cum animal omne tactu polleat, est enim primus sensus, qui impertitur animali & qui necessario ei inest, & sine quo esse nequit, docet Aristot. 2. de partibus animalium. c. 8 & 3. de animo c. 13. nam eo vitat causas corruptiuas, quarum omnium cum sit tactus susceptibus, cum in ratione tangibilis cōtineatur ex equo, nequit tactus vnico elemento adscribi alias contrarias solū, nō omnes qualitates susciperet, eū nil qualitatū elemēti quod haber, recipere posset, qui in omni actu illa-

actu illarum erat, ab elemento insiro, & potentia, ut ab alio mul-
taretur destituebatur, qui in omni actu erat constitutus per natu-
ram propriam, solūque oppositas susciperet, non omnes quo non
fugeret corruptiua omnia, perfecta natura animantis & integra,
nec de omni sensibili iudicaret, nec cognosceret omne cum non
hæc magis quā illa teneatur sentire, sensibulum omnē, animans-
que vniuersum per naturam insitam; tum si mistum ex omnibus
elementis non esset simplici aleretur non mista substantia illud,
& organa sensuum simplicia forent nō mista, non consistentia, e-
uanescerent subito, ut ignis, aerque euolant, inconstantia & tre-
mula, aqua fluit, terra puluis dilabitur subito, si ijs simplicibus
constitueretur immistis & solis, nec animans constitisset nec sti-
tisset firmum perfectum stabile, euanesceret imo, simul ac effor-
matum esset exolueretur, nequit ergo animal vnius simplicis ele-
menti esse, serpentes vero cum animantia sint ignis solius esse im-
possibile iudicatur, si veri erant serpentes non apparentes & fic-
ti, at veros fuisse constat, cum quod literalis sic eliditur sensus
Scripturæ sacræ, vbi de ijs, ut de veris serpentibus textitur sermo
absolutus & integer, tum quod Sapientia. capite. 11. sic dicitur.
Quod quidam errantes colebant muros serpentes, & bestias su-
peruacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium
in vindictam ut scirent quod per quæ peccat quis, per hæc, & tor-
quetur: non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ
creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis mul-
titudinem vrsorum, aut audaces leones, aut noui generis ira ple-
nas, aut ignotas bestias, aut uaporem ignium spirantes, aut fumi
odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas immitten-
tes quarum non solum læsura, poterat illos exterminare, sed &
aspectus per timorem occidere: quibus veros fuisse serpentes te-
statur spiritus Deus; est eo capite, sermo de longa populi pere-
grinatione & via, de culpa, supplicio populi, & misericordia & be-
nignitate nostri conditoris: vbi nec ignotas bestias, nec igne spi-
rantes aut fumum, aut noui generis animantia immisisse refert,
cum tamen dixerit igneos serpentes & ignitos aduectasse in
populum, quo difficilius adhuc redditur dubium, & si constet il-
lud veros fuisse serpentes illos, imo non ignotos, ut hoc capite
planissime datur intelligi, neque enim respuit Deus naturæ ope-
ra, quando fert natura, nec quæ potest natura molliri, qua vtitur
Deu

Deus lege ordinaria, miraculo efficiet aut absoluta & supra natu-
rali potentia, cū sufficiat ordinata, ne superfluat in actione quid-
quam, cū natura sufficiat in ea saltim in quæ illa potest: cum enim
serpentes veri id possint malum inferre, & vtrionē delicti explere,
interitū mortē metum vlcera morsus, quid fictis vteretur Deus?
Et si communes id possunt si indiginæ cur nobis, & aduenis vte-
tur, cur monstrosus cur alienigenis, raris, inuisis, aliunde aduectis
& si productis iam cur denuo creatis, tum si genitis cur factis ex
nihilō. præcipue cum sint adducti ut respicerent de delicto ido-
latræ, ut per quæ peccarunt punirentur quod adoraberint serpē-
tes & immūda coluerint in Deos ijs ipsis puniti, ergo quibus ob-
sequium præstiterant nō alijs non fictis ipsissimis imo, ut delicti
penæq; causam intelligerent, & ad veram penitentiam reuocarē-
tur. Præcipue quod Sapientia. 17. c. vbi de Pharaonis obstinatio-
ne & duritie incidit sermo sic dicitur. Illi enim qui promittebāt
timores & perturbationes expellere ab anima languente, hi cū
derisu pleni timore læguebāt, nā & si nihil illos ex mōstris pertur-
babat: trāsitu animalū & serpentiū sibilatione tremebūdi comoti
peribant, & aerē quē nulla ratione quis effugere posset, negātes se
videre. Vbi nō mōstris astixisse infideles aduc testatur Deus: imo
eodē. c. sic. Apparebat autē illis subitaneus ignis timore plenus, &
timore percussus illius quæ nō videbatur faciei, estimabāt deterio-
ra esse quæ videbātur. Vbi laruæ, phāsmata, mōstra, si quæ illis vi-
debātur, potius imaginationis vitio & timoris potētia cōtingebāt
timore percitis, quā quod essent re vera talia, quæ & deteriora se
videre credebāt, metu perterriti, imaginationis vitio, quæ erant,
adeo ut imaginata facie horribili metu, creditaq; imaginatione
opinanti iā postea videre deformia, alia plurima horrenda & mō-
strosa iudicaret, in penā delicti. Nō ergo mōstrosus aut fictis Deus
vsus serpentibus, nō laruis, apparētibus vē solū rerū naturis, ve-
ris imo, & serpentibus veris, ut ijs locis, patet, sed si veri qualiter
igniti serpētes & ignei qualiter? A Egyptios natura callidissimos,
inconstantes & varios, superstitiosos nimis molles fuisse, delictijs,
& voluptatibus deditos, impense delicatos, tū inter primos lite-
ris incubuisse, cognitioni & contemplationi rerū constat Plinius
libro. 7. c. 56. 57. docet Socrates libro. 4. c. 33. Crinitus imo in Bi-
blioteca septimana, ait se legisse hos versus. Moses primus He-
braicās exarauit literas. Mente phenices sagaci cōdiderunt Ati-
cas. Quas

cas. Quas latini scriptitamus edidit Nicosstrata. Abraham syras & idē reperit Chaldaicas. Isis arte non minore protulit AEgyptias. Gulila prompsit Getarū, quas videmus vltimas. Apollodorus idē in chronōis, Laertius lib. 2. Volaterranus, lib. 13. c. 3. Suidas, & reliqui, & inter Sacros Doctores D. Ambrosius Paschæ festum, & AEgypti fugā exponens, qualiter voluptatū illecebræ sint perfugiendæ, & in desertū per mare Rubrū sanguinis, & in pœnitentiā confugiendum, ex AEgypto in desertū, ex mollitiē, in dolorē vitæ austeritatem labores, abstinentiā docet idem, tum Chryso-stomus oratione habita in vigilia Epiphaniæ, plurima de AEgypto in hanc sententiā retulit Aristoteles. 1. celi passim. c. 9. 10. 11. 12. Plato, & alij: fuere enim maxime literarū cultores, tum vera tum superstitiosa rerum & artium cognitione: siderum, & astrorum motus, actiones, & opera, percallētes, quod & cœlum semper pateat fulgens & nitidum, aer purus & limpidus, nubilis nubibusq; expers, non cœlet sidera, sintque in propatulo semper, & cū perpetuo Nilus inundet regionem, vice imbrium, quæ AEgyptijs defunt, fecundissima semper feracissima omniū rerum, terra, & cœlo benignissimis, cognitioni & intelligentiæ rerū aptissima & cōmodatissima speculationi sit, tū quod omnibus abūdantes, contemplationi rerū addicti non distrahantur impediuntur ve rerū exigentia & penuria, alio ve intēti, vacēt alijs præterquā suauissimæ cognitioni, sciētijs ideo fuere consecrati, & curiosæ rerū notitiæ, imo superstitioni vltra nimio luxu & lasciuia rerū efratatoq; earūdē vsu abusu proprius, hinc legitur in libris sybillinis illud, Miles Romane ab AEgyptijs caue, ne luxu fias mollis & imbellis AEgyptijs delicijs allectus. Imo postquā Romani lascibiā, mollitiē, & delitiās, AEgyptiorū degustarunt, sic lascibiē vbertate & copia, turpiter adeo se ipsos effeminarūt, vt pessum ierit imperiū in AEgyptios translātū, dicti referunt autores locis adductis, hosq; adeo fuisse cupedix deditos vitiosos voraces infames adeo, vt ipsis in baiulos, vterentur Græci, ingluuici causa solō victu cōtēti, tradit Aristophanes, ijs. Currus imposuit duos, ac duos mortuos, quos nec AEgyptij quidē tollerent centū: quo & vulgo irrepit adagio, AEgyptius laterifer, id est AEgyptius gestator laterū: quia simul plurimos gestabat quilibet, qui cū Hebræos subditos cogerēt tātū pōdus gestare, oneri insuficiētes moriebātur, & deficiebāt, vt dicitur Exodi. 1. ijs. Oderāt filios Israel AEgyptij

AEgyptij, & affligebāt illudētes eis, atq; ad amaritudinē perducebāt vitā corū, operibus duris luti, & lateris, omniq; famulatu, quo in terræ operib' præmebātur. Horū tāta erat in Deorū cultu varietas, incōstantia, & superstitio idolatria illa vt cū prius Solē, Lunā, & stellas, veneraretur, & in Deos colerent, postea animātia varia, obscœna & immūda alia adorantur, interquæ erat Ichneumō animal, mus Nili & species muris, quod Crocodillos interficiat, & enecet, quominus sit infestus Nilus, tū Ibis auis erat illis Deus, quod expurger serpētibus oras Nili & regionē AEgypti, quibus infestatur, ex Arabia aduectis, Africo spirāte vēto, quos afert alatos, & sine alijs, Plinius docet libro. 8. c. 7. & Cicero. 2. de natura Deorū. Cū ergo, ex vastitate Libiæ inuectos angues gliscāt, ob veneficiū acceptū, Deos prosequēbātur obseruātia, & cultu: tū felē, Accipitrē, refert Diodorus siculus lib. 2. c. 2. Fulgostus lib. 5. c. 1. Valerius li. 5. 2. c. Plinius loco allegato, quorū ea fuit demētia, stultitia illa, vt nō solū solē, lunā, stellas, animātia in Deorum numerū referret, alicuius notæ, serpētes imo venenosos, terros, exitiosos, summā eorundem admirantes potentiā, vim & agendī energiā, quæ nō citra numinis aliquid, Deitatis ve, cōtinere posse robur tātū existimabāt: Imo eo res venit vt nō solū animātia, vegetabilia imo quædam, vt cēpas, allia, porros, pepones, cucumeres in summa omnia quæ vitæ mortaliū præstare possunt vsu aliquē aut cōmoditatē, aut vitā tueri mortē ve violētā inferre, tū protuberātia notatu digna, magnitudine & mole, quo mōtes, flumina, stagna, lacus, arbores, & quid quid aliquo alijs præstat recolebāt in Deum, asinū, lupū postea, Crocodillū serpētes honorabant in Deos, quorū quidā Deo vescebātur Dij, vt pepone asinus, & agno lupus, hinc Numer. c. 11. sic est scriptum. Quis dabit nobis ad vescēdū carnes? Recordamur pisciū, quos comedebamus in AEgypto gratis, in mentē nobis veniūt, cucumeres, & pepones porriq; & cēpæ, & allia. Hæc nō edebāt AEgyptij, cū vt Deos prosequerentur pietate & cultu, vt neq; pisces quo gratis, & in larga copia vtebātur Hebræi horū omniū: hæc vero nō degustare AEgyptios docet Herodot. li. 2. late Sabelli. li. 10. c. 7. & reliqui supra citati autores, qui AEgyptios ijs omnib' abstinuisse affirmāt, imo Arist. problemate. 32. 21. sectionis, omniū optimos pepones cēpas, & allios AEgypto oriri asserit, ob loci humiditatē q̄ sit humida nimis illa, quorū recordabātur Hebræi & ferebāt egrē pillorū copia deficeret

AEgyptij vero ritus plurimos & cultus plurimaq; ex AEthiopicis accepisse referunt ij, quo Hebraeorum plurimi AEgyptiorum commercio infecti apostatant a Deo vero, superstitione & idolatria corrupti & infecti in varias abominationes abiire, & errores, dicitur Exodi. 8. c. a Mose. abominationes enim AEgyptiorum immolabimus, Domino Deo nostro. Deosq; metitos, & falsos vero Deo offerri voluit & sacrificare vitulos oves capras quae in Deos colebant AEgyptij idolatria, vt vnū Deum verū cognosceret immutabile, & aeternū immortalē omnipotentē aliorum mutatione interitu & impotentia. Quo dicitur Sapiētia. ii. citato. Quod quidē errantes colebat mutos serpētes, & bestias superuacuas immisisti illis multitudinē mutorum animantium in vindictā. hęc vero serpentes fuisse constat Deuteronomi allato loco vbi sic extat scriptū. Ductor tuus fui in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullae omnino aquae, & Num. 21. Quamobrem immisit Dominus in populū ignitos serpentes, de delicto populi Hebraeorum sermonem instituens, & de pena delicti. Immisit ergo propter idolatriā & superstitionē, quae verum Dei cultū derogabant serpentes Deus, quod serpentes colerent (pijsimus, & misericors Deus) vt respicerent, & cognoscerent immisissis serpētibus, quod serpētes coluissent Deos, vt reuocarentur a delicto, & errore, pena ipsa agnita culpa, tū intelligerent, & rescirent, vt dicitur Sapiētia. 17. c. Quod per quae peccat quis, per hęc & torquetur, vt in posterū sibi cōsulerent, & cauerent a delicto penae repetita memoria, moniti de peccato lege supplicij stabilita, quo vitia fugerēt, ne penae rationē ignorātes presumerēt quę stus & quærimonias de Deo eformare, imo penae inflictu, cōuincti omni ex parte & moniti damnarentur si iterū reinciderēt, tū vt cū ijs eisdē affugerentur, perpetuo vana iudicaret & fallacia illa, metitosq; Deos, qui supplicio & malo nunquam tamen premio & mercede eosdam afficerent, morte imo & veneno dicitur quod contra Dei iustitiā & remunerationē est plane, qui dū maiori cultu & obseruatione obserbabantur; penam, mortem, labores, mala, citra causā sine ratione culpa aut labe inferebāt, obseruātibus subditis leges praecepta & cōsilia credita sibi, quod omni ratione a Deo alienū est, & extraneum a ratione, & lege: tandem, vt verū cognoscerent Deum illum, qui semel laesos, & veneno infectos, liberabat malo, viru, & veneno, & qui superabat

serpentium vires, potentiam, robur, quos victos impotentes fugabat, quorum vulnera ictus, morsus, faciebat irritos, inanes, nulliusque ponderis: quō Deum iudicarent, & beneficio accepta salutis, & profligatae mortis, cū Deo nil maius sit, alias omnes possent Deum esse creaturā, semper potentiorē, omnipotentemq; confitemur Deum, nec si aequalis esset serpentes viceret superaret abigeret, quo superiore illis, cognoscere fuit necessarium, & ideo Deum desistereque ab apostasia serpentiū eorum. Id circo misit serpentes fortiores & igneos, vt cum vinceret hos ipsos superaret propelleret superiorem potentioribus totius naturae creaturis, venenosisque omnibus maiorē, quae inter omnes sunt maioris potentiae experiretur, & inde Deum faterentur, cum nō solum alia, imo quos Deos iudicabant opprimeret, hos inquam quos venerabantur cum euicisset, hinc cum serpentes coleret serpentes immisit: hinc per quae peccat quis, per hęc punitur, hoc accidit Aman parato patibulo, patitur eodē, quod Mardocheo paraberat, vt per quae peccauit puniretur, Absalon capillis quibus gloriabatur venustate superbus, eisdem perijt suspensus, & Bersabee suamet ipsius pulchritudine defecit, est malum sibi poena, est prima poena culpa, vt est inuidia supplicium sibi cum se ferodat & in se sauiat, est maior poena, culpa quā poena alia quaevis, pluris est inimicum esse Deo, quam torqueri supplicio poenaltates enim & amicorum Dei sunt, vt exercentur & respiciant, at culpa inimicorum solum modo, punitur ergo primo & magis quis, per ea per quae peccat per culpam commissam scilicet. Serpentes ergo immisit in populum vt traherentur a delicto commissio & scelere idolatriae serpentium, quos Deos venerabantur & colebant, immisit vero bestias superuacuas, & mutas, idest ociosos & desides serpentes obuolutos plicatos deteriores multo alijs omnibus, ueneno recocto, orbibus acti calore adducto, cōplicitis spiris, tum superuacuos vocitauit Deus quod ab illo vacassent supplicio, si delicto non excitarentur commissio, & quod non fuerint ex usu mortalibus tales serpentes, superuacui imo ob veneni summam malitiam, quod Galeus. c. 4. de theriaca ad Pisonem hos, vt summe virulentos reijcit ab usu medicaminum, solumque vīpe am venenatam minus, partibus virulentis recissis & preparatam nimis recepit, vt cum illo sentiunt Aetius, & Paulus, medicique omnes, & in usum recipiūt. Tum mutos compellunt

7 lauit, sunt enim muti serpentes natura, illi qui sunt surdi, qui ex auditu non incitantur, vt voces eformant suo more, nec voces sanos ve edant naturales, sunt etiam & muti aphonici grecis, quod nerui recurrentes dicti, quibus voces formantur deficiant aut vitio laborent, vt & alia omnia animantia quæ voces edunt & respirant, his duobus obmutescunt modis, dissectionibus enim patet, in animantibus quæ vocem emittunt, illis disiectis neruis vocem silitere, aphonique animantia persistere eisdem resectis, quo piscium plurimi vocem non formant horum defectu, tum quod non respirent, vt aerem alliciant materiam vocis, serpentes vero muti qui sunt quod surdi natura, cerebro frigidissimo & neruorum recurrentium defectu & distemperie sunt tales, docuit Galenus, de Anatomicis administrationibus per plura capita, & 6. de vsu partium latissimè. quo serpentes qui non mittunt vocem, muti, mordent facilius & cautius, nõ præuillis sono a longe, estq; maius periculum in ijs, sibilant aliquot angues, non voce pectore & faucibus formata laringe & alijs, imo ore solum, aeris expulso facto extra fauces & pectus, quo præcauentur aliquando, illos vero quos immisit Deus mutos omnino intulit, quia tales in Deos constituerant corrupti Aegyptij, & Iudæi postea, quo mutos immisit, cum enim essent deteriores veneno & scitiores pertimescebant, & colebant impensius. hosque ipsos, vt cognoscerent culpam & delictum excadescere fecit in populum, muti enim cerebro frigidissimo recoquant venenum, in visceribus torridum, efficiunt caloris retrocessu, & Antiperistali facta, imo dum & in maximam perniciem deueniunt serpentis feri, muti fiunt non sibilant adhuc, crescente malitia & veneni potentia, quo distemperatur cerebrum eiusque actiones: sic docet Auicena. 6. naturalium. c. 9. & fen. 6. tractatu. 4. libro. 4. Dioscorides libro. 6. c. 67. Paulus libro. 5. c. 15. Aetius tetrabiblio. 4. sermone. 4. & 1. c. 35. Plinius libro. 4. c. 12. Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 8. Hij sunt serpentes illi qui in silentio mordere docet spiritus Deus Ecclesiastes. c. 10. vbi dicitur si mordeat serpens in silentio nil minus eo habet qui occulte detrahit. Mordere enim in silentio est mutum esse, & deterioris veneni, vt qui detrahit occulte & non palam, vt corrigatur alter, & emendetur imo detrahit occulte, vt non corrigat, sed infamet inficiatque veneno consparcet. Ijs vero omnibus serpentium generibus & alijs plurimis hiulca abundat

dat Aegyptus, vda terræ vligine tepefacta, solis calore, Nili illu- uie & inundatione continua, sunt enim regionis illius duplicata tempora, vt docet Plinius locis adductis & Stadius libro. 4. c. 7. est illi ver duplex, duplicata æstas, binus autumnus deficit rigida hyems, quo ab antiquis horreum orbis vocata est, hinc filij Iacob Genescos. 47. vt famem ingentissimam leuarent, ad pijsimum Ioseph confluxere in Aegyptum feracissimam, dictam ideo omnium regionum matrem cum enim Sol Leonis caput adit & ferit Nili diluuiū excitat, increfcit Nilus, qui per spatiosam Aegypti planitiem diffusus, fertilitat terras, propter hoc summum beneficium, quod à Leone cœlesti signo suscipiunt, tubos & siphones, qui aquam in fontibus eructant, per terebrata capita Leonū lapidea aut ænea, arte facta, illam immittunt, vt in fontibus communissimus docet vsus, vbi leonina capita passim adsculpta huius rei fidē adaugent, his madida Aegyptus signo leonis & arietis illuuiæ hac grauida, varias formas animantium supeditat virulentorum præcipue quæ ex putri vligine facile erumpunt, Iuuenalis Satyra decima quinta sic de Aegypto cecinit, Aegyptus portenta colit Crocodillum adorant. Pars hæc illa pauet foetam serpentibus Ibin. Idem docet Claudianus in rutina, sensit hæc Aristoteles locis adductis, sensere Plato prisca & recentiores omnes, quot quot de ea regione fecere verba, Aegyptus ergo retro, omni genere serpentium abundat virulento & sauo, omnique vitiorum genere idolatria, vt indiuisis literis Aegyptus, cum infernum notet damnatorumque regionem, tum luxuriæ, gulæ, capitaliumque vitiorum sedem & domicilium, erroris, obstinationis, pertinaciæ, & confusionis, regnum virulentum & venenosum, quibus moribus natura eius regionis assonat.

quæ & significat delitiosissimus Nilus septem
flus oris, septem vitiorum delitia-
rum & luxus aptissimum Hie-
roliphicon.

De varijs generibus ignitorum serpentium, quæ in populum Hebræorum immisit Deus.

CAPVT II.

Atè satis supra ex Numerorū capite Deuteronomio, libro Sapiētīæ, alijsque, & quantum ratio ferre potest monstrauimus, ignitos quos vocat serpentes spiritus Dei, veros fuisse & nō fictos, aut aparentes bestias tantum, imo venenata reptilia virulenta & lactifera, hæcque sensu historico esse intelligēda non ficta aparentia aut imaginaria. Quales vero illi extiterint, & quorum generum, qui ve igniti serpentes fuerint & sint, id sane maximum facescit negotium difficileq; satis omnes iudicarunt & iudicant adhuciamantissimus illè Hebræorum populus & dilectissimus Deo. ipsius nostri summi conditoris delicia oblectamentum & studium, tot tantis amplificatus donis, muneribus illustris, fauoribus comulatus, electus populus quem sibi consecrauit addictus amicitia vinculo, postquam de seruitute & tyranide rigidissimi Pharaonis AEgyptiorū monarchæ liber & incolumis ditatus supellectili AEgyptiorum locupletissima euasit, id dante Deo, qui gratiam, vt dicitur Exodi . 3. impertiuit Hebræis coram AEgyptijs vt quæ expeterent reportarent, populus ille illæsus eductus de seruitute dira per Mosem & Aaron submersis in mari rubro AEgyptijs, obstupendo illo miraculo aquarum, quo Pharaō & AEgyptiorū principes medijs vndis obruti periere, illis sicco pede maria percurrētibus, alti & nutriti in solitudine vasta & terribili, cœlesti cibo desuper illato, & aquis potari de petra scaturientibus, quibus noctu nubis fulgida præstatur ne forte offenderent ad lapidem pedem suum, quæ & dux esset noctu, & umbraculum diu, ne sole adhuc ipso læderentur, aut a recto calle aberrarent, vt loco adducto Deuteronomi refert ipse summus rerum omnium conditor & parens, illico atque eos cadere cœpit itineris, ac laboris, in ipso tēdij initio, in matione Salmonach quæ erat trigesima quinta in ordine ab exitu AEgypti post montem Hor, vt constat Scripturæ factæ contextu & corographia, quæ ab AEgypti, Ramese siue Gosen terra de qua profecti sunt primo ex AEgypto, distat spatio, milliariū fexaginta,

fexaginta, & ab AEgypti finibus quadraginta milliariibus ex ea parte, ad Orientem versus, AEgyptus enim ad Occidentem aspicit, relinquiturque dum itur in Hierusalem & Iudæam, locuti cōtra Dominum, & Mosē, ignitis serpentibus affliti sunt, vt Numerorum loco allato dicitur. Periereq; plurimi terris eorundem & sequis moribus, quod abominaciones AEgyptiorū cultu obseruarent, multosque serpentes, & furdos veneno deteriores in Deos colerent, qui nec audire populi voces possent & petitiones, nec fari, vt per conceptum & vocem verbumque, quæ Dei sunt solius, mortalibus subenire, verbo enim virtutis sua omnia molitur Deus, vt omnia per ipsum facta sint, & sine ipso factum est nihil quod factum est, Ihoannis. r. c. fari ergo & audire ijs negabatur, hos cū colerent cultu prosequerentur & obseruatione, hæc idolaque sectarentur, veto Deo oblitō & relicto, ob ingratitude, nem & pertinaciam ob apostasiam & idolatriam, his ipsis habitis Dijs, immisit hæc virulenta animantia vt punirent idolatras, mēditosque esse & fictos Deos cognoscerent, cum verum Deum, ab iniuria illata, & patrato scœlere vindicarent. AEgyptus omnium regionum maxime serpentibus infestatur, tum ob inundationes Nili asiduas, & annuales, tum ob perpetuam solis assistentiam, nunquam enim imbribus interturbatur aer, nubilis ve vt supra diximus imo imbrum loco, colitur & inundatur tumido Nilo feracissima AEgyptus, vt late Aristoteles sectione. 26. problematum sententia. 46. & r. meteoron. c. 14. A Elianus, libro. 3. c. 32. qui Nili aquas fecundissimas vocitant. Plinius libro. 18. c. 18. Galenus, Rodiginus, & reliqui, hinc animatibus abundat abundantia, & vbertate pabuli, clementia cœli, confluentibus aliunde & genitis altisque feracitate regionis, ijs præcipue quæ ex patre dinc terræ oriri queunt & communiter oriuntur quales sunt serpentes, de quibus Auicena loco citato dixit tot plures imo oriri posse, putrescētī materia, quot propagatione, & actione naturæ, generationisque veniunt. Hinc Ouidius. i. metamorphoseon. Sic vbi deseruit madidos septēfluus agrōs. Nilus, & antiquo sua fluminina reddidit alueo. Ethereoque recens exarsit siæcere limus. Plurima cultores versis animalia glebis. Inueniūt, & in his quædam modo cepta per ipsum. Nascēdi spatium quædam imperfecta, quæ suis. Trunca vident humeris, & eodem corpore sape. Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus. Quippe vbi temperiam

riem sumptere humorque, calorque concipiunt, & ab ijs oriuntur cuncta duobus. Cumque sit ignis aquæ pugnax vapor humidus omnes res creat & discors concordia fetibus apta est. Ijs ergo abundat ideo Aegyptus animantibus, tum est serpentibus refertus illis scatet, quod, ut docet Plinius libro. 10. c. 28. ex Arabia in Aegyptum permeent spirante Africo vento, Cicero. 2. de natura Deorum sic. Ibes maximam vim serpentium cōficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus, corneo proceroque rostro, auertunt pestem ab Egypto, cum volucres angues ex vastitate Libiæ, vento africo inuectas interficiunt, atque consumunt, quo fit, ut illæ viæ nec morfu noceant, nec odore mortuæ. Rhodiginus idem, Galenus, Edoardus: cum ergo Aegyptus serpentibus abundet, & magnam, incredibilemque eorundem copiam ferat, ut & occupent ideo vicinas prouincias, & referant, vique dum ibidem auium beneficio, qui eosdem citra noxam gliscunt vastantur, nō fuit necessarium creare denuo, sed creatos & productos iam in natura in salmonach colligere & congregare, in pœnam Iudeorum perfidiæ & idolatriæ. Cum essent ibidem, citra id quod denuo crearentur aut transferrentur aliunde, congregauit ergo serpentes, conuocauit & in vnum compullit, non de nouo produxit Deus, id enim superfluum foret, cum factum sufficeret & ex proxima Aegyptus hos posset conuocare, ne superfluum quid opus contineret. Quales vero ij extiterint serpentes dictu est difficile, & igniti qualiter? hos enim veros fuisse serpentes satis monstraui mus & scripturæ locis & rationibus antea conuincitur, quo substantiæ solius ignis consistere impossibile constat, tum quod capite illo allato sapientiæ, dicitur. Non immisisti illis, noui generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas immittentes. Denique non verum ignem, non fumum non scintillas spirabant, aut scintillabant ab oculis & visceribus. Igniti ergo non quod ignis solius essent, conflati ve ex igne, aut ignem euomerent illi, sed ideo, quod quemadmodum sunt plurima in natura, quæ cum ignis actu non sint, effectus tamen ignis, nō minus igne molliuntur & causant, dicta Græcis Epyrotica & caustica, ignita aut ignea latinis, septica & græcis, excedentia nostris: docet Galenus. 7. de simplicium medicamentorum viribus c. de Cedro & 5. li. c. 15. a quibus. A Etius Paulus, Dioscorides libro vltimo. c. 9. Celsus

9. Celsus postea reliqui omnes medici susceperunt, & si septica putrescentia vocet, quæ calida & humida constituit, pyrotica vero calida & sicca, crasarumque partium, quæ corrugatione substantiæ crassæ & vitione calidæ & siccæ, crustam inducunt, non secus ac ignis, prius ampullas excitantia calore eleuatis vaporibus, & densata parte adstrictione, crassæ naturæ, impedito halitu & exolutione, parte in vesicam & ampullas eleuata tadem, quorum est ea natura, ut partem exurant, comburant, cremant, a sibus & incendio confagrent, ut astuet non minus, magis imo, ac si igni cruciaretur, quo apparet vstio, crusta, ampullæ, incendium, exesio, cauitas, corrugatio, ignitio, ardor adeo ut pars exedatur vndique & depopuletur, nudetur carne tandem, quæ non esset suffecturus ericere ignis admotus in eadem quantitate, quæ omnia medicamenta, aut saltem violenta, venenosa sunt omnia, ut vitriolum, argentum viuum sublimatum, sandaraca, cineres lixiua rerum venenatarum, mineralia reliqua, non secus veneni potentia potestate & malitia, effectibus & opere tales serpentes dicuntur igniti, quia potentius igne veneno caustica, & Epyroticæ naturæ, vrere possunt & comburere tandem, incendio & estu, malitia & effectu, ut febris ignis vocatur & ignis sacer Erysipelas siue inflamatio ex bile, quod effectus ignis edant, nō minus a medicis omnibus. Sunt ij vere illi serpentes, qui non solum viru, ignem euomunt, imo ore & halitu spirante tetto, toto simul ignem expirant ut de Ceraste supra retulimus, ex tot, tantisque probatissimis autoribus. Est huius naturæ Chelidros dictus serpens græcis, quod modo interris, Græcis *χελιδρος* Chersos, modo in aquis *ὑδρο* hydros, moretur: quasi ambigux naturæ & amphibia de quo Lucanus lib. 9. sic. Natus, & ambigux coleret qui sirtidos arua. Chelidros tractique via fumante Chersidri. Vbi inter pestes, moites, & venena Africæ postquam enumerauit Hemorroem, Aspidaem, & serpentes alios, Chelidron numerat id est marinam testudinem serpentem, quod illa colore emuletur, hoc enim Chelidros est græcis, & Chersidrum fumantem appellat, igneum serpentem ambiguum naturæ ancipitis & dubiæ, quod terris modo, & modo aquis viuat, hunc vero effumare, fumum halitusque igneos, ignitos ve potentia, & officio ignem, actione & opere, causticos vreres immittere ore & alijs, toto expirare ignem,

ignem. exurentes omnino, quo merito ignitus serpens & igneus vocatur a ditione effectu ignis, potentia veneni, cum vrat quæ cōtingit ille, non igne minus, vt in theriacis Nicander docet de hoc animanti, Edoardus, & reliqui libro. 6. c. de Chersidro. 113. Hydra aqua est Græcis, serpentes aquei quod hydram & aquam colant hydræ appellantur, sunt varia eorum genera, quidam mare inhabitant, flumina alij, alij lacus, fōtes, stagna, qui magna ex parte in aquis degunt in terris partim, horum quidam per vices aquis & terra vtuntur continuo, illi primo aquis suborti postea terras perpetuo incolunt, hi monstrōsa naturæ, regularis illi, vocantur matricæ angues, generali nomine, vt vocantur hydræ, quosdā fuisse serpentino corpore, & facie insignitos humano, Augustinus refert dictos Syrenes serpentinos. 3. de ciuitate Dei. c. 7. Inter hydræ species (de quibus, c. de Behemoth serpente latius dicemus) numeratur Chersidro dictus terræ aqueus serpens, natura ignitus & vrens, causticus anguis, cuius venenum dum aquis degit aquis dilutum, est mitius lenius, at terras dum visit siccitate & cōtū igneum, exedens, causticū, & exurens, cū sit tamen Chersidro terrestris totus, natura terribilis, & veneno atrox de quo Macer sic cecinit. His seu terga spirant spumantia virus, seu terra fumat qua teter labitur anguis. Virgilius sic est etiam ille malus calabris in saltibus anguis. Et cætera, vbi Chersidron describit, apertimè dicens. Exilit in siccum, & flagrantia lumine torquens, sequit agris asperque siti atque exterritus cōtū. & cætera. qui modo terras petunt ex instituto, modo vero quod exiccantur loca humida in quibus morabantur antea, earum sunt accolæ, docet Pausanias libro Chærinthiorum de hydra monstrōsa, quæ Aëtius in tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 35. & 29. hos distinguit serpentes, rigide nominibus vsus, & Paulus libro. .c. 15. Dioscorides libro. 6. cap. 67. & si Aelianus lib. 9. hydram appellet nomine generis, Chersidrum regionis Corcyriæ, insula maris Ionici, Plinius libro. 4. c. 12. Chelidrum vero etiā a chersidro distingunt plures, quod colore sit similis, καλα Chel, græcis testudini dictæ marine, & capitibus forma, & si naturam Chersidri, alijs omnibus non excedat, hunc iuxta mare rubrum oriri frequentius docuit Arrianus libro. 3. c. 9. quem oculos obtinere sanguineos, & supercilia draconis excrescentis que supra oculos graues recenset. Horum sunt quidam caustici adeo veneni stipitici & astingentis acerbi adeo & crassi vt succum

vt succum quærcum exugant, & suctu trahant in alimentum natura simile, quo semel ac aquas efugiunt, quærcus quaritant & fagorum radices vbi latibula adstruunt, & Drynus dicitur, græcis enim quærcus δρυς dris & drinos est, etiā si Chelidros, Chersidros, Hydros, & Drinos, eundem serpentem multoties notet, alias modo quo diximus diuersum. Hinc Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 8. Drinos vocat Chersidros hosque circa Hellespontū oriri tenet, Aëtius idem tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 29. Paulus libro. 5. capite. 15. Dioscorides lib. 6. c. 63. & lib. 5. c. 63. hæc animantia duorum cubitorum magnitudinis esse ij autores referunt, corpore crasso, squamis vndique munito asperrimis, quibus muscæ continentur & latitant paruulæ eñci coloris, quæ in eodem animanti subortæ, ipsum molestiant, & tandem conficiunt. Tergum obtinet subatrum, caput rotundum, qui sunt adeo retri odoris vt occulti, & abditi odore pateant & manifestentur, & tantæ malitiæ vt calcantem omnino pelle nudent, excoriantque partes solo contactu, quorum veneno intumescunt crura, & manus medici agroti cōtactū, dum remedijs vtitur, qui interfecit Drynum in posterum nil aliud quam Drynum redolet, & quæ olfacit postea, toto vitæ de cursu Drynum olent, vt nil præterquam Drynum olfaciat. Morsum Dryni grauisima sequuntur accidentia, dolores acuti, pustulæ vlcerosæ, quibus defluit aquosus humor, & fanies cruenta, cordis dolores, vomitus, vertigines, nauisæ tormina. Virgilius. 3. Georgicorum. Agitare graues nidore Chelidros. Est huius tantum venenum & malitia tanta, vt hos omnes a theriaca cō loci Galenus excluserit, cum alijs vrentibus & corrosiuis serpentibus, vt Hamorroem Dypsadem, Basiliscum, aspidē de quibus suis captibus dicemus postea: hinc Hispaniæ enzina vulgo quasi endrina dices, a Dryno incola & endrina prunorum genus, quod sit tetri nigrique coloris, vt dorsum Dryni: Imo ij vastissimas quærcus, annosas, radicum altissimarum, semper virescētium, onustas fructus, immunes fulminum, securas, constantes, robustas, non ramis, non truncis, radicibus imo corrumpunt & viciant insciunt exurunt, quo amplius in virtutem pulullare non possint, tanta est eorum malitia virus venenum idem de Dryno, Isidorus refert. 12. Aëtimologiarum. c. 4. Tum de sepe serpente idem docet Aëtius libro. 4. sermone. 1. c. 26. Isidorus loco adducto, Edoardus, Lucanus libro. 9. Cuius venenum prophanum adeo est

adeo esse, ut non carnis assumptione contentum, ossa aduc exeat, utat, concremet, quod non datur igni, cum ille hæc relinquat intacta ut patet in dentibus, qui difficillime exuruntur, & ossa difficulter nimis, ut Plinius dixerit esse incombustibilia illa libro. 7. c. 16. & Aristoteles, 4. meteororum. c. 4. de quo Lucanus eo loci sic: Mors erat ante oculos, miserique incurre Sabelli. Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem. Auulsi que manu pilo que afixit arenis. Parua modo serpens, sed qua non vlla cruentæ. Tantum mortis habet nam plagæ proxima circum. Fugit rapta cutis pallentiaque ossa retexit. Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus. Membra natant sanie, suræ fluxere sine vlllo. Tegmine poples erat femorum quoque musculus omnis. Linquntur, & nigra distillant inguina tabe. Disiluit stringens vterum membranæ que fluunt. Quidquid homo est aperit pestis natura, prophana. Parua loquor corpus sanie stilasse perustum. Hoc & flamma potest sed quis rogos abstulit ossa. Ignitus nimis natura serpens, igne imo potentior exurens magis, causticus & septicus, à quo septica medicamenta dicuntur, quæ partes cum exurant, putridas decidere faciunt, ut ante diximus, dictus Seps quod quasi sepem in ulcere faciat, ut dixit eo versu Lucanus. Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus: qui & Sepedò appellari solet, quod Sepe maior inueniri solètur duorum cubitorum, ut Pausanias dixit in Chorintijs cuius quatuor esse dentes refert, tunicula quadam obuolutos, hunc pilis omnibus nudare læsum eo loci sustinet, & lepra inspergere, ut viduo vel triduo sequatur mors, est serpens hic albis maculis refertus totus, capite lato, ceruice angusta, ventre maiori, cauda breui, obliqui incessus, ut incedit Cæcer, motus tardissimi Pausanias refert: qui magnus inuenitur duorum cubitorum, dicitur Sepedò, & medius Seps dictus, palmi vnus, minimus vnus digiti, dictus Salpinga ab Isidoro. 12. A Etimologiarum c. 4. quod minutus nimis sit, imo digito minor satis ab Aristotele vero, & alijs serpens paruus innominatus de quo sic dixit. 9. de historia animalium c. 29. Nascitur in eodem agro in quo Laser, serpens quidam pusillus, cuius remedium lapis est, quem ex sepulchro, cuiusdam regis antiqui innominati accipiunt eoque perfuso ex vino bibunt: sed omnium venenatorum morsus grauiores sunt, si alterum ederit alterum, ut Scorpio deuorari à Vipera, certum est: Plurimis vero eorum aduersatur salua homi-

hominis. Subdit, de Sep e cum hæc de Salpinga dixisset. Serpens quidam minutus est, quæ em aliqui sacrum appellant, quem angues præmagni fugiunt, magnitudo huic ad cubitum, species hirsuta, quidquid momorderit continuo circiter putrefcit. De minutissimo Salpinga eodem capite. Est præterea in indica regione serpens paruus, cuius vnus remedio carent incolæ, ignitum omnes constituunt autores serpentem hunc, igneum, & causticum, exedentem & vrentem, igne magis, ij mortu ampullas veneno excitant ignis more, & flatu adurunt subiectam carnem, exedunt, incendio æstant & flagrant percussi, ac si medio igne detenti essent, neque hoc mirum alicui videri debet, cum varijs modis generetur ignis igneque consistat substantia, cumque ex atritu, & mutua corporum collisione passim ignem oriri experiamur quibusdam corporibus confricatis cum quibusdam, & si nõ quoduis cum quouis, salicis enim frustra exicata & exuccia si confricentur, ignem erumpere videmus, idem contingit vitis palmitibus fortiter collisis, fricato capite humano panno lanicinio, eliso felis dorso aliorumque animantium calidorum natura scintillare videmus, ferro & lapide illisis generatur ignis, ut comprobant silex excusorium & esca, molendinorum mola, & plurima alia quæ longissimum esset recensere, nõ solum tenuato aere, inter hæc corpora suscepto, adeoque rarefacto imminutissimasque partes distracto minores & tenuiores, quam ut suam possit obseruare formam, deficiente quantitate debita, & congrua dispositione, quo in ignem degenerat tenuiorem natura omnibus alijs corruptibilibus corporibus, cælo genitore & electrica causa, propter materiæ decentem apparatus, minorem expotentem quantitatem & ferentem alijs reliquis, quod & subtilior sit efficacior, penetrabilior, ut foueat omnia & intima quæuis possit subire ut in mitione corpora reliqua alteret fermentet & coquat, cum autor mitionis sit ideo, Aristoteles docuit. 4. meteororum cap. primo & secundo. 1. de ortu & interitu. cap. 10. & alibi passim, fundit enim atenuat, liquat reliqua miscibilia ignis, alterat omnia, ut permisceri hæc ipsa possint, & ex vltimo esse reliquis mistis omnibus corporibus, animatis, inanimis fusca & liquata, ut caleseat terra, sit fluida aqua, aer facilis, ut ventilentur omnia, quæ alias putrescerent quæta, & immota, non aere difflata, est ignis qui vires imperit mistis
ut ope-

vt opera eorundem perficiantur, quo cum actiuor sit mistionem
tuetur, continuo fermentu, coctione, & perfectione continua mi-
storum, vt mistum non dilabatur putrescat deficiat, deficiente e-
nim calore, intereunt omnia putrescunt mista illo debili, coctio-
ne sistunt elementa, inutilia mistis alias consistentia & rigida. pu-
tredinem vocauit Aristoteles loco adducto Philosophiq; & me-
dici omnes, mistorum interitum naturalem; hancque languescen-
te calore exolutisque igneis mistorum partibus fieri comproba-
uit, docuit Plato in thimeo Galenus. 1. de differentia febrium pas-
sim, & alibi. Tum etiam motu & atritu vehementissimo corporu
calidae exhalationes ignescunt qua in pennitissimis poris corporu
calidorum natura, vel a primo eorundem exortu continentur,
ignis actione dum mistum fermentabat eleuata, vel postea actio-
ne perpetua qua mistum recoquit, mistionis autor cum sit, denuo
genita, ventilanturque & excutiuntur, a fumosis illis fulginibus
perpetuo, cum flamma excitatis, & fumo, quibus illa obrruitur
cum illa perpetuo eleuatis, vt ab illis libera flamma emicet qua
antea latitabat abdita. No secus, ac suflatae pruna flammam im-
mittunt, semotis frigidis fuliginibus, fumosisque, quibus illa spi-
rare prohibebatur, obturatis poris prius, postea vero suflatione
referatis, quo spiret flamma, & emicet sublato impedimento. No
secus animantia plurima vehementissima suflatione, inspiratu &
expiratu potentissimo ignem visa sunt generare, & flammam eru-
ctasse ore tu bile recocta & torrefactam in igneam degenerasse &
causticam substantiam, effectus ignis non illo minus effecturam,
huius rei fidem adauget equus ille rapidus feruentissimusq; Tibe-
rij Cesaris, qui flammam ore emittere in pugna labore percitus,
continuo anhelitu cernebatur. docuit Gillius libro. 4. c. 1. ijs de
equis alloquens iam quanto ardore sint in pugnando, Tiberij
equus declarat qui in pugna, ore flammam interdum emittere, vi-
sus est, idem docet Eliodorus de eodem, & alij quam plurimi dixe-
re. Architrenius de fortissimo illo equo sic cecinit, Ignis equus ar-
duus eflat. Mantuanus sic, ardentes, & equos ad molia ducere fre-
na, Marullus, suspensus cura fumantum totus equorum, mirabi-
le est quod Aelianus commemorat libro 16. c. 39. de admirabili
draconum apud Chios combustione nam cum Solinus in polisto-
ria. c. 30. veros Dracones strictissimi oris callidissimarum visceru
molis ingentissimae & vastae constituisset, fistulis oris loco ratum
& rictu

& rictu anhelantes, non suscituros temperare caloris estum, vis-
cerumque quo flagrant & perpetuo exuri videntur, tanto impetu
aerem allicere strictissimis fistulis rictus, & propellere acce-
ptum semel, vt in flammam versum passim ore & naso reijciant,
quo Poetae serpentes ignem ore vomentes induxerunt; scripsit vero
Aelianus adducto loco de ignis generatione ex atritu haec. Iam
qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, quandam Pel-
lei montis vallem proceris arboribus frequentem, atque opacā,
maxima magnitudine draconem inquit procreatum fuisse, cu-
ius sibilum Chij vehementer perhorrescerent, cuius magnitu-
dinem nulli neque agricolae, neque pastores accedendo prius
considerare auderent, sed ex solo sibilo, ingentem quandam, &
formidolosam feram bestiam esse suspicarentur, eius tamē mag-
nitudinem tandem mirabili quadam machinatione, atque so-
lertia cognitam fuisse, vento nimirum vehementissimo vallis ar-
bores concussas, & violenter collisos ramos ignem peperisse, &
simul inde ignis incendium excitatum locum omnem compre-
hendisse, & feram circum dedisse atque interceptam cum elabi
non posset, ardore flammam conflagrasse, itaque nudato loco
omnia conspicua facta fuisse, & vero Chios metu liberatos cum
spectatum venissent inuoluta magnitudine ossa, & immane ca-
put offendisse vt ex ijs quantus viuus ille fuisset conijci posset.
Chelidros ergo ijs immisisse constat, chersidros Dracones Dry-
nos, Sepas quos vocat Plinius libro. 29. cap. 5. Chalcidas, & Au-
sonius, ignitos natura, Deum in populum, serpentes vrentes ig-
neos Sepes causticos Cyniphias dictos, ab Isidoro & alijs citato
loco, & cocos serpentes; qui omnes sepi nomine comprehen-
duntur, vt postea latius proprijs capitibus. Tum Basiliscos vren-
tes flatu, & halitu tetro, toto spirantes substantiam igneam ex-
cedentem causticam more ignis vrentem, docet Plinius libro. 8. c.
21. Auicena, Galenus, & reliqui locis adductis. Tum immisit
serpentem Dipsadem de quo etiam infra proprio capite, & Scor-
pionem vt patet Deuteronomi. 8. cap. 15. Et ductor tuus fui in so-
litudine magna atque terribili in qua erat serpens flatu adurens
& Scorpio, ac Dipsas, & nulla omnino aqua. Immisit ergo ig-
nitos serpentes effectum vrentes flatu igneo & caustico, tum ig-
nem verum spirantes aere succenso, ignitos serpentes immisit
non e visceribus ignem euomentes, aut fumum visceribus natu-
ra con-

ra contentum, sed aerem adextra succedentes & effectu igneos. Sapiētīæ enim capite illo solum negatur ab oculis scintillas immisisse, aut fumum ore, ignem vè spirasse ab internis, non tamen quod aliqui non accenderent aerem & ignirent adextra oris sufflatu pulso, quibus hærent inter sese omnia vndique scripturæ loca, & constat quales fuerint serpentes igniti & ignei.

De Aeneo serpente Moyses.

CAPVT III.

21

Vmeri. 11. sic dicitur. Misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum venerunt ad Moysen, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum, & te. Ora vt tollat a nobis serpentes: Orauitque Moyses pro populo & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem aeneum, & pone eum pro signo qui percussus aspexerit eum viuet, fecit ergo Moyses serpentem aeneum, & polluit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Sapiētīæ vero. 16. sic. Etenim cum illis superuenit seua bestiarum ira morsibus peruersorum colubrorum exterminabantur, sed non in perpetuum ira tua permanit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem legis tuæ, qui enim conuersus est, nō per hoc quod videbat sanabatur, sed parte omnium saluatorem, & in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberat ab omni malo, illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari, filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes, misericordia enim tua adueniens sanabat illos. Plena est admiratione, si que altera narratio hæc scripturæ, difficillima intellectu abstrusa & tricata fatiis cum ad sensum literalem huius loci, tum ad mysticum, tum ultra quo ad finem, & intentum aenei serpentis, cur scilicet aeneus extiterit ære conflatus, cur appositus Hebræis in signum, vt eum cum inspicerent pristinae sanitati reuocarentur, vt primo ex his locis continetur, & non minus dubium adauget cum adducto Sapien-

Sapiētīæ contextu miraculo fuisse Hebræos idolatras salutē reuocatos cōstet, & non aspectus virtute aut intuitus potentia aris vt opere aut robore, nec serpentis effigie exaltatæ in deserto, & præfixæ, quo dicitur eo loci, qui enim conuersus est, non per hoc quod videbat sanabatur sed parte omnium saluatorem. Cur serpens æneus & non alterius materiæ constiterit, cur incolumes illi solum qui intentis oculis illum aspectabant & intuebantur; sunt hæc omnia dubijs plena, & ambagibus intricata fatiis. Prima independens & libera, effectrix rerum omnium causa totius naturæ finis, idea & exemplar, modo lege ordinata & potentia communi effectus omnes vniuersæ implet naturæ & ea quæ fanciuit decreto suæ voluntatis lege molitur, secundum hanc ordinatam vniuersi dispositionem, qua nulla potuit excogitari excelentior aut altior, secundum presentem rerum statum, & huius vniuersi iustitiam & ordinem; simul cum causis destinatis ad opera, prout semel sanxit, effectus edit & vt destinauit semel cum natura operatur, lege ordinaria, quam obseruari voluit communi rerum discursu actione & opere, dum cum reliquis causis effectricibus opera obfoluit; modo vero omni termino & lege agendi solutus Deus, à nullo alio præterquam a semetipso dependens & prout vult rationabiliter semper agens, non solum sine reliquis causis secundis & infernis, effectus astruit miros, & miraculosos admirabiles & supra omnem naturam, verum & ea quæ neque natura posset, imo illa cum vt sic non fiant expetere videatur non minus perfecit. quæ proprie ad absolutam omnipotentis causæ actionem spectare videntur, rationemque miraculi continere, quando præter naturæ ordinem destinatum, lege agendi absoluta effectus in esse producit hæc sensit Diuus Thomas. 1. parte, quæstio. 105. articulo. 7. & infra, tum summa contragentes, libro. 3. capite. 101. de potentia. quæstione. 6. articulo. 2. & 2. sententiarum, distinctione. 18. ad tertiam. Neque enim nouitas miraculi sola rationem implet, neque extitere quæ antea non extiterunt, quo nec vniuersi creationem miraculum iudicamus, & si miri effectus admirabilisque contineat rationem, nec animæ rationis creationem, etiam si sine secundis causis solo ipso autore naturæ Deo consistat effectrice, in ijs enim nullus transcenditur naturæ ordo, cum hæc natura non possit permoliri, vt nec in impij iustificatio-

22

ne, aut gratiæ dono, quæ miri effectus, non tamen miracula cum susceptum naturæ ritum non excedant, quod hæc in ordine naturæ non contineantur, & apta sint aliter fieri, maioris enim admirationis est, probatum semel & destinatum ordinem rerum transigere Deum, propter vniuersalis providentiæ fines occultos, quam omnipotentem causam, nullique agendi ritui additam, novos effectus condere & in medium afferre; quo ratio miraculi in ijs, non in illis vndique continetur. Nullus vero ex ijs ordinibus agendi, alterum respuit, imo quantum quilibet ferre potest, alter alterum consentit, & quæ potest natura mollitur ordine indito Deus, vt non inhonoretur natura honestata semel, ab ipso suo conditore summo, illique iniuria inferatur, quo Augustinus. 2. libro in Genesi ad literam, capite. 1. non esse confugiendum ad miracula, docet quoribus suffectura est natura effectus ordinare; multoties enim mistum est opus vtriusque causæ sic vt quod natura potest perficiat, Deusque cum illa lege ordinata agendi concurrat simul, at quæ non potest illa ultra miraculose efficiat ipse, vt sine illa multoties opera ad mollitur, vt quando illa quæ potest adstruxit, postea ipse quæ nequit illa absoluere absoluat, multoties natura incipit, & perficit Deus, & vsque dum potest agere agit illa, ultra Deus ipse, quæ illa contingere nequibit miraculo complet, nec solum illa vsus ratione instrumenti; sed dum est illa præcipua causa effectus & operis, vt illi opus similetur, in ijs quæ potest natura, in reliquis ipsi solutæ legis agendæ principio & causæ. inchoat enim multoties natura opera, & quæ potest sibi similla. efficit, postea Deus quæ nequibit illa superaddit, calor enim miraculo etiam productus melius conseruaretur natura prius exiccato subiecto quam si solus, vel in passo humido produceretur miraculo. productus adhuc, recipiturque melius; siccato prius illo, fuit alicuius vsus salua humana, quæ virtute pollet deterfua, mundificatiua exiccandi, & absumendi incindendi, & extenuandi crassos humores, & viscidos, vt sensit Galenus, & medici omnes sustinent quinto de compositione medicamentorum per partes, decimo de simplicium, capite de salua, plurimisque alijs in locis. Hyppochrates, libro de natura humana. Plinius & reliqui. fuit inquam alicuius vsus, vt cæcus ille missus in Siloe, Ihoannis. 9. & 11. capite

pristinæ

pristinæ sanitati restitueretur, & si quæ natura nequibit absoluere superaderet Deus, quædam enim perfecit natura in hoc opere, Deus reliqua sine natura, non secus Tobie. 6. fel piscis albugines illius inunctum perfanare cepit absoluit miraculo Deus. deterfua, & exicatiua virtute qua pollet fel omne incindenti, & tenuati præcipue Callionymi piscis ingentis molis, refert Galenus. 10. de simplicium. c. 12. quod retulit Plinius libro. 32. c. 7. Aelianus, libro 13. c. 4. Menander libro. 2. c. 6. Anaxipus libro. 3. c. 5. quem piscem aspectu terribile constituit vastæ molis, oculos in summa vertice horridos continentem, osq; inter illos nimis hiantem carniuorum, voracissimum natura, immanem aspectu, ferratis dentibus, iecoris magni cui maximum fel est anexum, quò nil mirum si puerum inexpertum exterruerit, intuitus piscis ingentis carniuori venientis quasi ad deuorandum, huncque esse quem exteravit iuuenis, Angeli iussu credo, qui vt docet Aristoteles. 4. de historia, cap. 4. diu dormit, & oberrat noctu, quo cum iuxta tigrim fluuium defatigatus pedes labare ex diei itinere defessus puer accederet exterritus pisce perfugit, qui, & si marinus sit, fluuiatilis non minus constituitur quòd per flumina ascendat, quo tigrim pernatavit e sinu persico in quem prolabitur Tigris, ascenditq; mirabile dictu Solinus de hoc fluuiò in Polistoria capite de Armenia, grauia pòdera sustinere aquarum crassitiæ pisces nõ submergi, supernatate imò communiter, inuadereque aptopinquantes & impetere ad littora, molis maximæ, & magnitudinis proceræ. Non secus ficorum masa Ezechia imposita Regi, ab

24

Isaia Propheta. 4. Regum. c. 20. durum, & reuelle illius apostema superauit vt postea Deo ipso saluti restitueretur miraculo, complens reliqua, in quæ non potuit natura, multoties enim abdito providentiæ sine, factò a natura initio, præstat reliqua Deus, vt sine illa multotiens se solo. mirabilia astruit & omnia mollitur Marci. 1. leproso dixit volo mundare quo mundus extitit, Naaman vero in Iordane septies lotum curauit lepra, effectu munditici aquarum naturæ absoluto miraculo, non minus in arneo serpente opus aliquod naturæ adfuit, quo Hebræi veneno expurgarentur tandem miraculo, nec naturæ opus illud miraculum impedit neque illud naturam, cum illa quæ potest effecerit, Deus vero alia præter naturæ ordinem, cum in natura esset vnde sic nõ fierent, quo & si tenendum sit, vt locus ille Sapientiæ. 16. c. edo-

cet miraculo Hebræos saluti restitutos non visu vt ibidem dicitur, aut alio quam Dei opere, tamen præparauit natura, & sternit viam serpens æneus, tum æris natura & virtutibus, tum aspectu & intuitu, vt Deo autore, sic dispositi prius, harum rerum virtute, & potentia æris & intenti aspectus, salutem consequerentur miraculo, vltra ac natura omnis ferebat, neque hoc mirum videbitur ei qui attente eximias dores excellentias, & proprietates huius potentissimi metalli percalluerit simul cum vi, & potentia intuitus aspectusque intenti, fixaque oculorum acie in spectra conuersa. AEs enim Græcis *Χαλκός* Chalcos, Hebræis *nechoscheth* species est metalli, coloris rubri sanguinis quasi cōgelati, primum in Cypro insula inuentum, quod latinis à Cypro dictum est Cuprum aliquando, Hispanis vero à Cypro cobre literarum sono immutato, diducto nomine ab Auro Græcis dicto *χρῆσος* Chrysis, quod illum colore emulcerit, & si æs ab *αἶα* Græcis, id est terra de qua cōditur etimon trahat, quod fuerit metallorum primum inuentum, tum dignitate, excellentia prætio, & estimatione habitum, antiquissimum enim metallorum omnium æs fuit, ab ære enim æra, aramenta, & erramenta, æreum, æreumque etimologia veniunt, quo postea ferrum communissimum metallorum dictum est ab eo, & hoc eodem apud antiquos intelligitur nomine æs, æneumque metallum ferri nomine, Chalcos vero & Chalybs que ferrum etiam norant à Chalybum gente veniunt quibus copia fuisse coramunissima. Metalum hoc propter eximias eius virtutes, & sacros dores, vim summam & robur vnicum, propter raras & admirabiles eius abditas & occultas naturæ proprietates, antiqui adeo celebrarunt, vt post habito auro, illud in statuas fumosasque imagines & monumenta idola, in Deorum cultum in numismataque signauerint & efuderint, dixit Ouidius in fastis, Aera dabant olim melius nunc omen in auro. Est, victaque concessit prisca moneta nouæ. Idem Cato edocet, Seruius Rex primus æra signare cœpit dixit Plinius libro. 33. & si Macrobius primo à Iano signata credat. Arma antiquitus ex ære parabantur non ex ferro, docet Hesiodus eo versu. Aere laborabant nec dum ferrum erat nigrum. Apud latinos dicitur ab ære non solum æreus, sed & æneus, æneumque aliquid. Cicero. 6. Verrina, lectos aratos, &

tos, & candelabra ænea dixit, Columela libro. 12. cap. 20. sic, incoctura æruginem remittunt ænea vasa, quo Aeneas quasi fortis & armatus dictus est. Ab æneo æneum ducit originem, & idem quod æneum est. Virgilius, & luce coruscus aenea, Cratius primo epistolarum. hic murus a æneus esto. nil conscire sibi nullaque palefcere culpa, & si communiussit sine aspiratione. In sacris nullis alio vtebantur metallo Prisci adeo, vt columnæ pavimenta, tecta superba, imagines, vasa sacrificiorum, gladij, thuribula, supellexque omnis que metallo altero parari poterat ex hoc conflaretur, latè pater legentibus historias, & monumenta antiquorum. Dæmonum opera eius virtute inualidari frustrarique æris potentia, plus multo quam alijs omnibus naturæ philtris & æmuletis, docet antiquitas omnis, in excantationibus illo vtebantur magiæ artis professores, tam vt aliorum opera irrita facerent, quam vt sua firma & valida struerent, sic enim corpora præparat virtute insita vt aplicito hac illa ve formula & ratione Dæmonis artes, causasque naturæ, quas occulte applicat. ille, inualidet & eneruet, potentia summa, & admirabili agendi ratione. Eget enim Dæmon subiecti apparatus, vt causæ, quas ille applicat effectus moliantur & opera, secus vero frustrantur ab intento fine, quo vt late supra diximus spectabat. Dæmon lunæ incrementa, & augmentum, vt lunaticum illum afligeret Matthei. 5. ea enim potest aptari causa Dæmoniacæ quæ infirmas & inualidas efficiat Dæmonis vires & actiones cum ille solum aplicet actiua passiuus, & nil aliud præter motum loci ad extra moliat, quid mirum si aplicita potentiori causa naturæ illius impotentior non attingat effectum & opus, quo antiqui rebus naturæ multoties Dæmones profligarunt, etsi non Imperio, aut iussu, vt diuina virtute expelluntur, sed subiecto alterato aliquoties, vt fufitu sulphuris, & æris sonitu, quod dū concutiebatur vt obtinueret, calore, ex motu contracto, spirabat fuliginosas exhalationes quibus sic reficiebatur corpora, vt Dæmon ab opere desisteret, præuisso subiecto & affecto, mirabili huius mineralis potentia, virtute, & robore. quo eo vsos fuisse antiquos contra Dæmonis artes dum naturæ operibus & ordini committuntur nonque impeditur superno authore agendi ratio. Rhodiginus docet, libro. 19. capite. 10. Ex hoc vero saluberrima parari vasa decoctionibus, & infusis mace-

rationibusque herbarum, & rerum præparationisque eorum
 quæ in sacrificijs adolebantur docet Spiritus Deus Exodo pas-
 sim, capite. 26: 27. 30. vsque ad 39. Leuitico. 6: & 26: Nume-
 rorum. 16. & 21. Deuteronomi. 28. Regum millies, Paralipome-
 non. 1. & 2. & alibi sæpe, vbi & æneum mare, fibulas, colum-
 nas, annulos, laminas, labrum, craticulas, paxillum, altare, va-
 sa, thuribula, plurimaque alia sacrificiorum vsibus inferuentia
 ornatui templi, & altaris, ex hoc metallo conditi iussit, & in summa
 serpente æneum voluit adstrui Hebræis, vt pristinae sanitati re-
 uocarentur; Dum enim Deus rebus ipsis iuxta perfectionem sue
 naturæ vti potest, non solum eisdem figurato sensu vitur, sed se-
 cundum debitam earundem perfectionem & modum, secundum
 27 virtutes & dotes illis imperitas, est ea huius metalli potentia, vt
 carmina magiæque artis potentissima verba soluat & infirmit,
 Theodorus docet libro. 1. c. 3. & Sophron libro. 2. c. 9. Zycophro
 eiusque interpres, non minus quam canis latratus interim si ex-
 sonet, dum excantatio celebratur, robur excantationum om-
 nium dissoluere tenent autores omnes, quod docuit in Alexan-
 dra Lycophron, & respectare Virgilius videtur in bucolicis ijs.
 Nemo non emunctæ quod aiunt natis aduertit, Nescio quid cer-
 te est, & Hylax in limine latrat, eius vini multa attestari videtur,
 in prisca antiquorum monumentis, præcipue in sacris, quando
 enim delinire aliquos morbos, aut deuouere, aut denique exige-
 re conabantur vtentur ære venefici aut salutatores homines, Cu-
 retes enim sacerdotes dicti Cretenses ortu, à Crete Regione armi-
 sonam quandam cum saltibus agilitatem moderantes, interim,
 dum huc illucque furentes mouebantur, proferebant quandam
 de Iouis origine fabulam, qua Saturnum filios in lacu editos de-
 uorasse decantabant, solumque Iupitrem liberatum, Rhea nim-
 pha simulatis partus doloribus, ablegato Infantulo, longe cureta-
 rum opere nutrito abdite, locis hirsutis & hispidis, conuocatis
 apibus antro occultissimo, æris sonitu potentissimo, illis in vnum
 allectis, vt experientia docet modo, æris sonum easdem cumula-
 re, edocetque Leberum, & Sartaginum æneum tinitus vt modo
 illas hoc eodem vocant apiarij & in alueos reducant, quo Cure-
 tes ob acceptum beneficium a Ioue vaticinandi munere fuisse in-
 posterum cumularos, qui ære armati mira prædicebat, apes vero, vt
 sine aliquo concubitu filios obtinerent decreuisse Iupitrem ideo
 quo

quo Curetes dicti sunt illi, quod Iouis curam obtinuerint; Stra-
 bonius libro. 10. c. 3; Serbius Rhodiginus libro. 29. c. 6. & libro. 5.
 c. 4. Igymius sectione 139. Hesychius & Censorinus, tanta est ænei
 metalli potentia, Virgilius. 4. Georgicorum. Nunc age, naturas api-
 bus quas Iupiter ipse. Addidit, expediam: pro qua mercede cano-
 ros. Curetu sonitus, crepitatiæque æra sequuntur. Diætro cæli re-
 gem pauere subantro. Lucretius libro. 2. 128. sic eccinit. Terrificas
 capitum quatientes numine Christas. Diætros referunt Curetas,
 qui Iouis illum. Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur.
 ea erat æris præstantia. Carminius libro. 2. de Italia. Thuscus do-
 cet æneo vomere incondendis vrbibus vsos quo terram sulcabat,
 non alio, omine felicissimo capto qui ære vtentur in eorum sa-
 cris traiectionibus, hocque expiatorium iudicabant antiqui, pollu-
 tionum omnium, cuius interuentu sacrificia purgabant, tam re-
 bus in ipso paratis, quam tinitu & sonitu huius potentissimi me-
 talli, cuius tinulo Dæmones fugari supra attullimus explicito
 modo, & Apollodorus scripsit libro de Dijs. c. 7. Theocritus in
 pharmaceutria sectione. 10. Sophocles proserpinæ seu Coreæ Sa-
 cerdotem Athenis æneum pulsare instrumentum asseuerat, dum
 18 sacra Deæ celebrabantur, & idem in tragedia cui titulus est Rhi-
 romi, idest radicum sectores, Medeam scriuit herbas secasse suc-
 cosque earundem in Cados refudisse æneos, herbasque æreis subse-
 cuiisse falcibus, dum pater Iasonis reuiuenscete tatabat tum a-
 pud Laonas Rege defuncto leucibus obtinere fuit veteris insti-
 tuti, vt aufugarentur Dæmones ex quo illud Virgilij. Falcibus,
 & mæx ad lunam quærentur ahenis. Pubentes heruæ nigri cum
 lacte veneni. Macrobius Solita refert adhiberi vasa aenea in ijs sa-
 cris potissimum, quibus delinire morbos erat institutum. Quin
 & Sabinorum Sacerdotes cultro æneo, & non alio attonderi cõ-
 sueuissse, æris porro sonos ceu rem potentissimam vetustissimos
 Græcos multis rerum euentibus adhibuisse palam est, Manilius
 libro. 2. & Rapinius. 6. Thebaidos, Alexander, libro. 2. cap. 10. de
 æris excellentia sic texit sermonem. AEs inquit quatunt mortua-
 les quod inde abigi dæmonas creditum sit, quo tempore luna si-
 let vtilissimum hominibus quod improbos retrudat dæmonas
 quæ omnia quantum veritatis obtinere possint, & quo sensu pia
 possint stare adduximus, æris fornacibus vaticinantes inueniri
 & futurorum prædictores ad iuratissimis accessit, & placuit phi-

loſophis, dicuntur enim ærariæ fabricæ Leſchæ pauperum vè fedes, quod hyemali præfertim ſydere rigido, & media bruma, illuc caloris gratia cõfluant vulgares, ſicut infurnis accidit, locisque alijs calidis. Horatius, Balneolum, Gabijs, Romæ conducere furnos. Heſiodus, Eufthathius, Paufanias, Sirus, Leſchas appellant fornaces ærarias & vaticinantium loca. Λεſχη Leſche enim vaticinatio eſt, Rhodiginius libro. 19. c. 10. ex plurimis antiquorum aſert eos qui diuitijs antiquitus præſtabant, æneis poculis fuiſſe vſos, neglectis aureis, propter eximias & admirabiles illius virtutes & dores. mirabile eſt quod docet Ariſtoteles ſectiõne prima problematum problemate. 35. & 36. quod ſi quis ære inciuſus ſit facilius ſaneſcat, quam quouis altero metallorum genere læſus, tum ambuſta quæ hoc metallo ignito fuere excitata, facilius curari, quod ratione, & experientia certiffimum inueniri affirmat, ex eo quod ſimul & medicamentum, & morbi cauſa æs ſit, eo quod ex ipſo ſiccæ exhalationes naturæ ſtipticæ perpetuo ſpirent, quibus exicatur vulnus, vt facilius coaleſcat, exicare enim vulnera cõmuniffima intentio eſt, vt late Galenus. 3. & 4. methodi docuit, & Hippocrates libro de vlceribus & devulneribus capitis ſcripfit, tum propter occultas æris proprietates. & virtutes abditas, quibus reficitur, & firmatur natura quæuis, vt etiam Celius docuit libro. 19. c. 6. de ære: hinc venatores ſicubi in remotioribus ſiluis feras deiecere ne putreſcant antequam domi reponantur, clauum æneum inſigunt ad auertendam putredinem efficaciffimum remedium, quo adagio dicitur. Eſt mihi clauus æneus. Quoties alicui inſtimur tanquam firmiffimo fundamento, antiquitus e collo quaſi amuletum contra venena & ſtriges orbiculos æris ſuſpenſos geſtabant, tam infantuli quam maiores natu, vt eiſdem locis hi condocent autores, eſt ea adſtringendi potentia huic metallo, vt partes vindicet à corruptione, indicio ſunt medicamenta ocularia quæ ex eodem parantur. vtiliffimum iudicant omnes autores ſuffirum eius æneatum vè rerum, influſionibus contumacibus oculorum ſuſcipere. Vel hoc ipſum atente inſpectare, aut eodem oculos percurrere adeo, vt acribus fuliginibus ex illo elatis oculi expurgentur optime, cerebrumque lachrimis eius vapore excitatis a noxis & infectis ſuccis, hinc rubiginem æris, chalcitidem, tuthiam preparamus, & medicamentis ocularibus immiſcemus, & ænea reliqua, hæcque ipſa

in vaſ-

in vaſſis æneis parare docuit Galenus. 9. ſimplici. cap. de cõrugine æris. 4. de cõpoſitione per locos & 4. præ genera latiffime & libro de oculis cap. 4. & 4. de ratione victus in morbis acutis. 9. de ſimplicium, & alibi ſæpe Diaſcorides A Etius Plinius & reliqui: quin & in fodinis æreis oculos immorantium eruentionumque metalla inſigniter iurari commemorant, nec non quibus defluxerint palpebrarum pili egregie reſtitui, aſpergo enim ex chalcitide exhalas, palpebras, oculosque contingens occulte, rheumata ſiſtit fluxiones lachrymas moleſtas nimietatem omnem, Chalcon, & æs ab Homero benefactor appellatur & νερωπε neropa. Quaſi ſplendorem adducens lumen & viſum. Mira ſunt hæc & mirabilia ſatis de huius mineralis naturæ & viribus, ſed eſt illud obſtupendum, miraculo & admiratione plenum quod grauiffimi commemorant autores de huius miſti rara potentia & virtute. Græci illi priſci, qui quaſi lingua altera naturæ, eius arcana mortalibus reuelabant, tantam in eſſe huic dixere vim roburque tantum, vt eius fonitu, & exhalatione perpetua quæ ab illo continuo ſpirat hoc eodem potentiffimo metallo in propatulo appoſito, ſolem lunam & ſtellas, vel deliquia luminis patientia vel nubilis denſiffimis obſcurata iſis eiſdem iterum fulgere, priſtinoque nitore & lumini reſtitui. qui fuit antiquiffimus mos, quaſi apud omnes gentes & nationes nubila fugare æris ſtrepitu, & ingenti tinnitu. Liuius ab vrbe condita libro. 26. ſic dixit. Diſpoſita in muris campanorum imbellis multitudo, tantum cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, ædidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantium animos. Plinius id videtur ſignificaffe vbi dixit, & in luna beneficia mortalitate arguente obiit æris crepitu, diſonno auxiliante, libro quarto metamorpoſeon Ouidius ſic. Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria luna, & libro ſeptimo. Te quoque luna trahit quamuis temerata labores æra tuos minuant. Plutarchus in A Emilio. Ea nocte cum iam cenaffent quieti ſomnoque indulgerent milites, luna obſcurari cepit, ac deficienti lumine multis coloribus permutata, tandem nuſquam apparuit. Romanis reuocantibus, vt conſuetudo eſt æris tinnitu, eius lumen aſtipulatur Manilius primo aſtronomicon, vbi dixit. Seraque in extremis quatuntur gentibus

gentibus æra, à campanis instructi, qui primitus campanas excogitarunt cythrala & reliqua, qua populus possit in vnum congregari, à quibus accepimus cum eisdem vocare populum, vt sacra celebrarentur æreas, æneasque fecimus ex hoc metallo, vt virtute qua pollent aufugent nubila eorundem sonitu naturalique virtute, & si in Ecclesia fidelium non hac solum repectationibus, & orationibus sacris, dicata Deo & fidelium vsibus, quo maiori potentia dante Deo turbines propellunt, sed naturæ concursu quantum illa fert ad opus hoc adiubant, neque est cur fidem tot tantorumque autorum, erogemus, aut de eorum autoritate quidquã detrahamus, cum doctissimorum hominum scripta recipienda sint ratione præcipue, & experientia firmata, alias periculũ est quod nec nostra suscipiant, sunt enim historie, quasi publica tabelionum instrumenta. ab æra as, ab ære enim facultas, bonumque omne venit; huius tubæ ceruo sonitu erigere animos experimur & in bellum concitare, alio eisdem obscurare & deprimere. Huius potentia discunt desum obstuporem neruorum annulis ex illo paratis æneis gestatis, præcipue auricalci si cordis digito applicentur, doloribus capitis medentur fluxionibusq; & fascinationibus esse potentissimum auxiliũ. sensit Paulus Aegineta libro. 1. c. de ære, & Athenus dixit, ea est huius metalli natura, vt & aurum melius reliquis omnibus suscipiat innaturationemq; & seruet rubigineque minus reliquis omnibus afficiatur metallis, putredine numquam contingatur, non solum intra, sed neque in extrema superficie. docuit Hermolaus, refert Rhodiginus libro. 19. c. 10. & experientia docet, perpetuũ est nulli quasi corruptioni obnoxium metallum hoc, quo adagio dicitur æneũ vinculum pro perpetuo, Virgilius docet, rubigine quam generat nõ cõsumitur, vt metalla reliqua seruatur & cõseruatur imo, niti dius enim est ea detractata subtrus interne. dixit Porphyrius & Rhodiginus loco adducto, Horatius ductosque iugo cogit æneo. Si quid tetri odoris in se recipiat sic reprimat vt non possit graueolere aut foetere, cõseruat suauis diutissime quo negotiatores in vasis æneis aromata reponunt, cum ergo fumidæ exalationes que perpetuo ex hoc metallo spirare mōstrauimus quibus plenum est æs, quod comprobatur illius natura quæ aquis si iniiciatur extensus pernatat & fluitat earum leuitate, quod aliorum non congruit

congruit alicui, vt locis adductis docet Aristoteles, & si in pilã redactum submergatur, hæcque venenis quam maxime resistat malitiamque eorum corrigant non secus ac Porpholix Spodium, Antispodium, Stomoma, & Tuthia vulgaris, que omnia æris sunt congenera, aut partes, docet Dioscorides, libro. 5. c. 45. 46. & sequentibus, a quo Galenus, Paulus, Aetius, Plinius & reliqui, qui ab illo postea susceperunt, id fuit in causa, vt serpens ingentissimi molis, qui intuitui populi publice offerebatur, serpentium veneno ignitorum infectis, ex æneo metallo conficeretur, & non ex alio, vt raris excelsis dictis eiusdem virtutibus malitia per aspectum corrigeretur, & contactu virtutis manifeste & abditæ quantum natura ferre potuit, non relicta illa in ijsque intra terminos sue potentie continentur explicito modo antea, vt postea miraculo Deo ipso semel effectis quæ naturæ erant, salutis autore integram valetudinem consequerentur, nec mirum videri debet quod in tanto spatio, & populo alioqui ingentissimo utilis esset æneus ille serpens, cum tanta sit eius potentia, vt totum emispherium illustrare in lunæ deliquijs mōstrauerimus, motu aeris delata virtute in longissimum non secus ac distenditur sonus realis continuo alterato instanti, quasi per spacia distatissima, & infecta exhalatio contagiosaque substantia trans mare peruolat in pestilenti aeris statu, ex vnoque solum corpore infecto regiones integras infici videmus peste ac contagio, non secus alterato aere, & ambienti facillima transmutatione, & instantanea quasi huius virtutis contrariæ carentis, secundum eius essentialem rationem & primam, alterare potuit Hebræos & corrigere æneo spirante serpente, alioquin maximæ molis. Quis enim crederet palmas communiter distas fœminas arbores, Græcis pheniceas, fructiferas esse, & fecundas in tanta distantia, si ad maris sui generis presentiam conferantur etiam si plusquam spatio viginti milliarum distent a viro, secus vero si illius surripiatur aspectus steriles & in frugiferas reddi, quod exhalationibus spirantibus virilibus, & fecundis ingraudentur, ad viri specimen, libera & expedita via vento tractis, secus vero impedita cuiusuis alicuius molis interpositione. Sic sensit Dioscorides lib. 1. c. 150. Theophrastus lib. 1. c. 2. & lib. 3. c. 5. Plinius lib. 23. c. 5. & lib. 13. c. 4. Solinus in polistoria. c. 30. Galenus. 2. de alimētorum facultatibus. c. 3. & 8. de simplicium. Quid ergo mirum si in eo posito per vices quæ experiuntur

bant ex serpente æneo exhalationes Hæbreos potuerint contin-
gere vento tractis, vt non citra opus aliquod serpens dictus cõ-
stitueretur æneus, durauitque hic serpens sic apertus vsque ad
33 tempora Ezechia regis, vt videre est Regum 4. c. 18. vbi sic dici-
tur. Dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lucos, cõ-
fregitque serpentem æneum quem fecerat Moyfes, si quidem
vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum voca-
uitq; nomẽ eius Nohestã idest, in Domino Deo Israel sperauit.
Confregit inquam, est enim ea huius metalli natura, vt et si tenu-
cissimum sit, fortissimumque omni ex parte & maleolo ductile,
facile contra ac metallum omne frangatur, quo non dixit spiri-
tus Deus, efudit, liquauit, deformauitque serpentem Ezechias,
sed confregit, est ea huius metalli natura, vt multoties facillimo
negotio, leuique ictu abrumpatur, quod fortissimis multoties
non perfringitur alias, ictu inequali concuso quouis, equali ve-
ro secus, & si fortissime concutiat. Quod impulsus acceptus
inequalis in contento multo aere intra poros, quod eius leuissi-
ma indicat natura, moueri cogatur, quiescente altero, qui alijs
in partibus eiusdem continetur; ruptio vero ex quiete & motu,
vel contrarijs motibus simul factis in eodem corpore diuersis in
partibus contingit, vt patet dum aliquid abrumpimus manibus
contrarie motis id lacerari, vel vna quiescente & mora altera
motu inæquali non alio hinc vitrea vasa æqualiter dura corpo-
ra contingentia ore plena aere aut alio nõ quasantur impetu fa-
cto æqualiter, quod moueantur vt non distrahantur partes, hoc
enim rumpi est, partes diuidi, sic dum ictu, & impulsu aliquid mo-
uetur inæqualiter perfringitur, quo iuxta naturam metalli dixit
confregit.

*De atento aspectu Hæbreorum in æneum
serpentem Mosys.*

CAPVT III.

umerorum. 21. citato hæc extant scripto. Orauitque
Moyfes pro populo & locutus est Dominus ad eum,
fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui per-
cussus aspexerit eum viuet, fecit ergo Moses serpen-
tem

tem æneum & posuit eum pro signo, quem cum percussus aspice-
rent sanabantur. Ijs coherent quæ Ihoannis. 3. continentur capi-
te vbi dicitur. Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de
cœlo filius hominis qui est in cœlo, & sicut Moyfes exaltauit ser-
pentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis
qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. cre-
ditus enim atentus intuitus obiecti est. progresso capite enarra-
uimus iam si quo modo æs subenire potuerit serpentium mor-
sibus ictibusque atrocissimis eorundem, si potuit quicquã con-
ducere vtilisque esse, & si potuit qualiter conduxerit venenatis
Hæbreis etiam si miraculo tandem fuerint pristina sanitati res-
tituti, & quomodo absoluta Dei agendi ratio, & miraculosa in-
ueniri possit simul cum actibus naturæ & potentia agendi ordi-
nata, nunc non minus si acies oculorum atenta in æs æneumque
serpentem atentusque aspectus, quidquam conducere potuerit
vt corrigeretur virus dicendum. de figurato enim horum om-
nium sensu proprio infra & destinato capite agendum, si vero li-
teralis his verbis contineatur aliquis naturæ, & visijs si adfuerit
quæ potuerit quadam tenus venenum frenare, aut confluere in
hoc opus, vt postea miraculo salutem adipiscerentur, deplican-
dum, & cum iam de ære dixerimus, de aspectu efficaci dicen-
dum superest. Mirabile illud animæ domicilium arx & sedes
or dicta Καρδὸν καρδοπον Græcis seu vas, quod in illo om-
nia illaque ad animantium vitam spectant præcipue, velut in ar-
ca fonte & vase contineantur, primo viuit, & vltimo emoritur,
sensere philosophi omnes, Plato in timæo, Aristoteles primo
de historia animalium. 17. capite secundo, de partibus cap. 10. &
3. capite quarto. plurimisque in locis sensit Hippocrates de na-
tura humana. 6. de vsu partium Galenus, & septimo de anatho-
mia. Cicero tertio de diuinatione 2. de finibus, & Tusculana-
rum quarto, in quo virtutes omnes Peripatetici, non secus ac
Platonici & Stoici collocarunt, tanquam in radice, & prin-
cipio à quo virtus omnibus animantis partibus deriuatur acti-
busque & operibus, vel quod in partibus & organis exer-
ceantur, vel quod non sine illis possint celebrari saltem,
quod ab illis actiones pendeant adhuc rationis & mentis, obie-
cti exhibitione, tum vltra terminum, & finem omnium
actuuum

actuū constituunt cor, quod omnia opera in ipsum terminen-
 tur communione naturæ organorumque consortio & conspira-
 tione vna, continuitate, & vnitæ naturæ, in quo tendunt om-
 nia, & si initia eorundem in principio instrumentum externorū
 sensuum contineantur, a quibus incipiunt animantium opera,
 per occultas propagines & disseminaciones à cordis substantia
 exortas distentasq; vsque ad externorum sensuum substantiam
 continuam & vnam cum corde, quæ cum reliquis omnibus ani-
 mantis organis actiones molitur, in eo enim, & natura inuenitur
 perfectior missione aliori, & alentis animæ opera temperie in-
 nata perfectiori, qua ibidem sanguis perficitur, in epate prius ge-
 nitus formula rudi, ibi tandem debitam nactus perfectionem to-
 ti impertitur viuus & spiritus vitali plenus, quo viuificet totū
 nutriat perficiat & alat, ex quo interim dum coquit & recoquit
 illum, spiritus generat dictos vitales, qui partes nostras reficiunt
 calore viuido, quibus reponitur substantia nostra aerea & ignea
 quæ perpetuo euanescit dispartu facilis propter tenuem eius cō-
 sistentiam qua exoluitur subito, apprime necessaria ad vitæ tutel-
 lam, quod innatum calidum humidumque insitum & radicale
 quod vocant in ea cōtineatur, quibus exolutis siccatur animans
 refrigeratur senescit, ex quibus in cerebro vltra elaboratis a cor-
 de immixtis prius, animales regenerantur spiritus sensus & mo-
 tus, beneficio cordis elargientis substantiam spiritalem vitæ,
 quam genuit primo, cuius ea est vigilantissima natura, vt semper
 moueatur numquamque desistat ab opere dilatationis & constri-
 ctionis, quo perpetuo recipit sanguinem spiritusq; totius, quos
 impertiuit antea, vt viuificet denuo, & continuo perficiat iterū,
 iterumque elaboret, vt perfectos reddat & vitales, Regis more
 qui in bonum reipublicæ quæ recipit reddit, non tyrannide reti-
 nens & in bonum proprium, sed in commune bonum tendens
 vt cedant omnia, quo magis multo quam dilatatur vt recipiat
 comprimatur vt reddat liberale natura cor, vt plus multo reddat
 quam recipiat illud, dum debitum sibi obserbat modulum con-
 ditiones & leges, hinc ex omnibus recipit partibus, & communi-
 cat omnibus quæ suscepit illud, quo hæc pars omnibus impeti-
 tur prius salubribus, in salubribusq; causis & venenis impensus
 vrgetur reliquis omnibus animantis partibus, cum sit vitæ prin-
 cipium, & a quo primo vita reliquis impertitur influxu cōtinuo,
 cum

cum dilatatu suscipiat quæ continet totum, ex omni que totius
 mole continuo trahat & succos alliciat, in seque vocet per arte-
 rias & communes meatus, quæ eodem motu simul cum illo
 tēduntur, & consistunt adhuc, cum illo compares, vt nulla in no-
 stro corpore pars possit inueniri cum qua non habeat commer-
 tium, & communionem vitæque influxum: Ideoque cor vene-
 num imbibit reliquis omnibus visceribus magis sanguine &
 spiritibus ad se illectis, motu continuo, pulsu, ex pulmonibus
 suscepto aere, a festum illo quali fuerit, viuacissima vero cordis
 natura semel ac sensit morbōiam substantiam inquinari que cē-
 pit eius contactu, mille modis pelleret tentat propulsareque vi-
 tiosum apparatus infectæ naturæ, vt domicilium animæ &
 vitæ fons expurgetur à corruptis coinquanisque succis & ha-
 litibus, quo pulsus incipit permutare & prout potest pulsandi
 actionem exercere, quantum potest ferre, suis vsibus vtilem,
 prout vrgetur malitia & noxa causa cōtraria, quo expiatur cor
 a succis tetris, quatuor vasis in ipso infertis, sursum & deorsum,
 porisque in ipso contentis humore & causa ad extra pulsus, mi-
 rabili quodam & obstupendo artificio, sed nulla ex parte nul-
 loque euacuationis genere commodius illud euacuatur dū ha-
 litibus veneni inficitur, pulsu tractis succis vitiosis, quam con-
 tinuis oculorum lachrymis fletuque continuo, non secus ac me-
 lancolici, & merore affecti, cor per oculos expurgant lachrymā-
 res. docuit Galenus libro de oculis. 4. & 5. capite. 7. de simpli-
 cium, & alibi sepe. Rhodiginus libro 12. capite. 3. Aristoteles
 1. de historia animalium, capite. 4. Xenophon libro rerum Græ-
 carum. 7. Cor enim semel ac merore, & tristitia angi cœpit ex
 toto in ipsum confluentibus succis, postquam ad se sanguinem,
 & spiritus traxit, vt sibi essent patrocinio, & tutelæ in confli-
 ctu & passionum tumultu, quibus angitur quasi externa fugiēs,
 & ab exteris timens, ad arcem reuocat subditum sanguinem &
 spiritus simul, cum imperij ordine trahit vi imaginationis, tum
 compressione partium refrigerio suborta, refrigeratis externis
 fuga sanguinis & innati calidi, ad intra commotis, copia ho-
 rum, cor incalefcit frigentque externa, quo cfumat & incere-
 brum natura leues cfundit halitus, simul cum spirituum copia
 vaporum fuliginum, quæ mista & turbida substantia ascendit ac-
 tu calida, alterata in cerebro frigida postea venientia eiusdem
 Q temperie,

35

36

temperie, & rigida qua cerebrum pollet natura in aqueam degenerant consistentiam, & mestus singultiens anxiusque respiratio ne intercepta passionibus, imaginatione occupata, fouetur actus, minusque cor refrigeratum respiratio, incalcescit denuo, fumar magis, cerebrum, repletur increfcit & augetur aquosa substantia qua in oculos fluens in angulum oculi minorem internū vè, per poros & communes meatus optici nerui & visorij, compressione partium & gestibus musculorum, motuque compressis ijs, flunt & exprimuntur lachrymæ, cum copia spirituum qua venit maior in oculos, perspicua natura viles, vt in medio diaphano eluceant spectra magis & visio fiat puriori medio, quo oculorum nerui dictam optici, inter omnes qui animali inveniunt, sunt caui natura peruij, & perforati mille vijs, & ductibus vt spongiosa. eorum ostendit substantia laxa & molis, facile horum omnium susceptiua. Docuit Galenus. 10. de vsu partium, & 16. latissime, & vltra Aristoteles, Hippocrates de natura humana Plato in conuiuio in thimeo & reliqui. Sic in tristitia & merore oculi lachrymantur, compressione in risu, eorum qui prius in aquam erant iam conuersi humorum lachrymæ decidunt spirituumque ad externa motu, hinc cor expurgant lachrymæ, & omnino expiant. Hatilibus ergo succis & humoribus infectum cor venenosa substantia, qua primo in ipsam veniunt ob continuum & vniuersalem visceris motū, qua per arterias & vasa ab illo exorta ex toto corpore trahit, & ad te vocat omnia, semel ac illud instigant & alterant, malitia & veneno afflictum & oprellum eos remittit, deponitque in cerebrū vitiosam supellectilem, quo lachrymis excitatis, modo quouis, communioribus amplioribusque vijs à molesta & corrupta liberatur sarcina & excrementis, per amplissimos oculorum meatus depositis, quo lachrymæ quouis modo venenatis excitentur sunt omnino proficue & viles, quibus veneni tenuiores partes actiuioresque ideo natura fluant & decidant, viruq; expurgetur vite principium cruore & veneno, inter alia quibus venenatis occurrimus vtilissime, concitamus lachrymas, tum illud consulimus, vt intento aspectu sine eo quod nitentur, aut conueant oculos attenti inspectent, punctum in alto præfixum, signum ve datum, suspicientes enim in excelsum referatis oculis lachrymamur copiosius, & facilius multo quam demissis illis aut in profundum in-

itatis

itatis Celijs sensit. 12. historia libro. 3. c. & 4. & Aristoteles. 5. sectione problematum problemate. 13. qui reclusis palpebris intente aspectant oculis in altum elatis facile lachrymant, eadem sensit Galenus. 1. de differentia morborum. c. 6. & experientia docet facillime periculo facto, quod oculos exeramur magis in altū emisis, vt a circumstanti frigidiori percutiantur comprimanturq; vt fluant lachrymæ præssu, eleuamus enim palpebras superiores extollimus mouemus immotis infimis natura quietis, quas mutare nequimus & cum illis oculos superleuamus impensus, multoq; magis, quo autor ille qui naturam condidit, eius conditiones & leges ab eo illi impositas cum percelleret, iuxta naturam iussit, vt Hebraei venenati infectiq; viru, in altū præfixum æneum serpentē intente aspicerent, vt efluis lachrymis ea intuitu ratione, quantum ferret natura, veneni expiationē, correctionemq; molliretur, vt compleret miraculo reliqua, in qua illa nō posset. hinc ex albo oculorum colore internam corporis dispositionem coniecit Hyppocrates & Galenus, vt internas noxas multoties præsentirent eo inspectato, oritur infectio praua impuris oculis in aliquem conuersis iniectisque, acie eorundem versa affectato visu, quibus verba illa intelliguntur Ecclesiastici. 14. c. vbi dicitur. Nequam est oculus liuidi, & auertēs faciem suā. Liuidus enim terti coloris est & plumbei, corruptū quasi sanguinē ostentans inquinatum impurum, qui habet ortū color ex mortificato sanguine & corrupto, vitia isq; partibus & denigratis, viuidis & florētibus spiritibus exolutis, quibus splendescbant illæ, quo niger resultat aspectus, docuit Aristoteles libro de coloribus & Galenus. 3. prognostici & commentario. 2. de fracturis latissime, ibidem Hyppocrates, Plato in thimeo, & philosophi reliqui, hinc liuere liuescere liuidusque, inuidum & emulatore significat, quod inuidia affectus eoq; inuidus sit imbutus colore, vel quod succidis terrisq; humoribus sit refertus, mortificatis corruptis, vt in vitiosos affectus prolabatur ex impuro corpore, imaginatione vitiosa, corpus enim quod corrumpitur agrauat animā, vt dicitur Sapientię. 9. eoque inuident coloris liuidi homines, docuit Aristoteles de phisognomia parte tertia. vel inuidi liuescere dicuntur quod huius coloris fiant emulatione & dolore continuo, quo affliguntur & eroduntur, absumunt viuidos spiritus, exurunt sanguinē quem visione denigrant anxietatibus curis, vt liuidi merore

Q 2 & pas-

& passione fiant, pallentesque liqore nigranti, dum sese excedunt. Marcialis libro 1. Omnibus inuideas liuide nemo tibi, & libro. 8. Liuescit nulla caligine. fusca nec odit exploratores nubila massa focos, & Crinitus. Non liuentis iners inuidiæ famas, Horatius. Inuidus alterius rebus macrescit oppimis. Inquinati ergo, & vitiosis succis referti ad cor allectis perperuo motu, & inde ad cerebrum elatis & tractis expulsisque e corde, ibidemque alteratis denuo per communissimas vias & amplissimos canales quæ in oculos veniunt, hanc vitiosam supellectilem euacuant, & per oculos propellunt deponente cerebro vitiosa excrementa in oculos, quo infecti oculi, & conspurcati eorundem vitio, perpetuo exhalant inquinatos halitus, infectos spiritus corruptos impuros, & ex materia virulenta tabificos & atros, præcipue vbi aciem oculorum & pupilam e directo conuertent, quod maior copia eorum ea oculi positione efluat, neruo optico conuerso ex directo, suam omnem cauitatē obseruante, dispositione illa; caua enim si contorqueantur minoris amplitudinis & capacitatis supersunt, recto ergo existenti optico & pupila e directo fixa, maiorem copiam halituum effundunt, quo est noxa maior, cum halitibus spirantibus retris modo dicto, tum lumine radijsque fulgoris oculi alia contingentibus; lumen enim ibidem genitum corruptæ & vitiosæ substantiæ venenatæ præcipue & impuræ, cum in longissimum distendatur, vt lumen quoduis, eas potest producere qualitates vbi contingit virtute & cōtractu, æquiuoca cum sit multarum qualitatum causa productiua, vt cum aresentur orta suis principijs & generantij, lumēq; illud in oculis huiusce-conditionis infectis, ex inquinata substantia halituum sit ignitorum natura & fulgentium propagatum, sitque passio substantiæ inquinatæ & vitiosæ ex forma proueniētis infecta vt possit mortiferas, impiasque producere qualitates funestas & fatales, suam formam insequens eius instrumentum & virtus, vt subito interficiat animantia, abrumpat visa, quasset integra dirumpat, euerat, non actu immanenti visionis imaginationis ve, vt voluit Auicena. 6. naturalium & 9. Methaphysicæ, actu imo externo & transeunti actione, opereque ad extra & effectu luminis realis naturæ, & infectorum halituum spirantium cum illo simul, substantiæque oculi vitiosæ & corruptæ ijs eisdem. quo maxime cauendum ab oculo infectorum corporum & impuri visus a lip-

fus a lippientibus & luscis hominibus, lucinis & Myopis, Nyctalopisque, quod succorum vitia oculos neruosque eorum, visorios contorserint, & euerterint, quo vitiosis oculis in posterum laborant, non secus maleuolentiæ imaginatio, aliorumque affectuū, obesse aliquādo, aut prodesse potest odio aut amore, ira, beneuolentia & alijs, eferuescēte sanguine in corde imperio imaginationis, tractis ad superna spiritibus in cerebrum, ibidemque sic alteratis actione transeunti & extēna, organi imaginatiua potentia, qua etiam pollet immanēti non minus, vt & corporea que vis omnis substantia, agentis in cerebro, tanquam in principio residentis, & si in corde vt in radice & sine, ibidemque affectis succis, tractis, & substantijs, pro vt vitiosis halitibus refertum fuerit organum illud, aut puris & integris, tractis prout passio eflagitat & affectuum ratio beneuolis aut diris prout passione instigatur, hac aut illa expulsis postea per oculos imaginatione dira, aut beneuola cum visorijs spiritibus simul, mutationes enim corporales sequuntur immanentes actiones & affectus animi, corporeasque causant mutationes & motus, corpusque alterant & affectat variē in affectibus animi, vt materiales affectuum definitiones demus non minus ac formales & finis, quas vocant, quod cum transmutatione corporis fiant, sensit D. Thomas. 1. 2. quæst. 22. articulo. 1. & experientia docet mutationum & motuum sanguinis & spirituum, quæ manifeste sentimus, passione affecti, hinc vires habet imaginatio permutandi effectus, vt casum multoties efficiat transititia actione, & si immanenti in ipsa, non mutet corpora corruptiue, sed perfectiua tantum actione & actu suum organum alteret hinc monstra contigere, effectus miri, mirabiliplurima hac externa actione phantasia, quorum causa est imaginatio diuersimode affecta, secundum quod eius organum mutatione reali variē affectatur explicato modo & alteratum alterat reliqua externa & permutat: hinc in foetibus varia excitantur accidentia similitudinis & dissimilitudinis, variē permutata materia, sanguinis & spirituum detractione & additu materia additione, aut defectu, quibus permutata illa, causa est diuersorum actuū diuersorumque effectuum, quæ hoc illo ve modo varia, variegatos effectus edit, & opera: quantum possit imaginatiua potentia hoc genere actionis docet pulcherrima illa solertia qua est vsus Iacob Geneleos. 30. qui fanciuit cum Labam socero variegatas

pecudes futuras sibi quæ nascerentur, illas vero quæ unius coloris ex pacto Labam habiturum, quæ ut ex voto succederent iuuenis variegatas virgas, per partes decorticatas in canalibus aquarum apposuit, ut ante oculos eas cum haberent in eam inspectu conciperent, & coirent pecudes, quæ estuantes coitu easdem dum intuebatur, maculosos & varios fetus edidere plurimos. ex inæquali spiritu copia dilgregatorum varie congregatorum ut ex albo & oppositis coloribus nigri aut aliorum, tractis ab imaginatione spiritibus & sanguine in visione inæqualiter, ut ad proportionem obiecti visionis actus exerceatur, relicta materia inæquali humorum & spirituum in toto, ex quibus & semen inæquale effunderetur, spiritibus variis, temperie & modo, ut varij postea effectus prodirent: quod postea aliquando contigisse in regione Betica equorum feracissima equis diuersi coloris natis, eodem ingenio, expertum dixere plurimi. non secus ac dum pavones expectamus albos alba sindone femelam oua incubantem circumdamus, ut nullo alio præter album visio, dilgregatis spiritibus, albedine exolutaque calida illa & ignea substantia, pulli frigore albicent, & si serpentem suspensum opponas, aut appendas collo femelæ usque ad tempus exubandi oua, pro pullis serpentes, qualis appensus fuerit suscipies: retulit Gainerius tractatu de peste, Galenus libro de theriaca ad Pisonem, feminam quandam refert ex formosissimi iuuenis picturæ aspectu ipsa & viro deformissimis pulcherrimum filium peperisse. fortissima imaginatione feminas in viros commutatas docet Fulgosijs libro. 1. cap. 6. Sabonius libro. 9. cap. 8. Plinius itidem Augustinus de ciuitate Dei libro. 10. c. 4. & 23. docet fuisse quendam qui potentissimo imaginationis actu dum velle sudabat, qui cum plurima deglutisset quæ placebat quasi de faculo depromebat reiciebatque ore. Hippocrates ab adulterij suspicionem liberauit puellam quæ Aethiopi peperit, quod Aethiopi imago quædam ante cubile ad staret ijs similia sunt & plurima alia quæ esset longissimum referre: imaginationis ergo potentia ijs & alij effectus venire cognoscimus, hocque modo oculum liuidum nocere posse, ut Spiritus Dei loco alato edocuit: hinc fascinatio phitrum maleuolentia, & reliqua, effectum aliquem realem continere possunt, præcipue per oculos, quibus effluit infectus halitus, Ecclesiastici. 31. sic dicitur. Oculo nequius quid creatum est. Dum huiusmodi dicitur est conditionis.

tionis. Virgilius sensit vim huius malitiæ dum dixit. Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos. Plinius lib. 7. c. 1. integras familias efascinantium esse in Africa Ifogonus & Nimphodorus libro. 1. cap. 6. referunt, eam esse horum potentiam, ut laudatione intereant probata quæruis, arcescant arbores, emoriantur infantes, Ifogonus lib. 2. cap. 5. hos si inuide quidquam inspiciant toruis oculis aut iratis, ledere aut interimere eos quos diutius inspexerint ad extra effusis halitibus retris. feminas menstruatas docuit Aristoteles de sensu & sensibili. c. 2. specula terita & antiqua maculare sanguineis guttulis si sese in illa inspexerint menstruorum tempore, vetulasque inquinatas & spurcas teneros inficere infantes molles & faciles, malitia succorum, feminarum menstruum inficit ledit, Sapientia. 4. dicitur. fascinatio nugacitatis obscurat bona nugacitatis inquam reperentis & duplicati oculi, qui aliena inuidiæ more maiora & duplicata videt, hoc enim nugatio est duplicitas & repetitio. Nam & si inuidia & inuidus quasi inuitus vno oculo aliena inspicet, illi tamen maiora videntur quam pro meritis alterius illa, Ouidius de ea. 2. metamorphoseon sic cecinit. Palor in ore sedet macies in corpore toto. Nusquam recta acies & infra. Illa Deam obliquo fugientem lumina cernes. Mura parua dedit. Statius libro. 5. Nullam ne notauit. Illa domum quam non hæc lumine figat. Protinus, & saeva perturbat gaudia dextra. Omnes enim inuidiæ affectum oculorum peruersa acie manifestant. Nec rationem miraculi salutis Hebræorum impedit figuram serpentis ænei, quæ potuit quicquam conducere ad eorum valetudinem, ut imaginationis modo iam a nobis explicite conferreque aliquid transititia actione organi imaginationis, cuius actionem transeuntem esse natura & virtutibus, illius organi dimanantem diximus, diuersam ab immanenti & cognoscitiua, cum illud organum sua propria vi natura forma & substantia qua pollet non fecus ac qualibet altera animantis pars, & nutriatur & alteret mutatione physica naturali materiam externam, ut in eius nutritione manifestatur & actibus alijs, actionesque plurimas molliri externas, tum fieri hæc quædam imaginationis ope, ex figura serpentis præfixæ, spiritibus & sanguine motis, hoc illo modo produci; hæc aliqua, quibus vel melius suscipiatur miraculi effectus, vel ut simul cum illo alia adsint, quæ etiam subiectum perficere valeant, vel expulsionem veneni vtilia, aut

apta disponere ut quæ miraculo suscepit conseruet, retineat melius susceptis semel; naturæ relictis in posterum vel ut cum maiori subiecti facilitate effectus miraculo inditus operetur postea naturalia subiecti & agar, nil impedit aut obstat quominus sit integra miraculi ratio. Non secus ac plurima possunt causis naturæ produci accidentia, cum quibus si miraculo alterum produceretur accidens aut dispositio naturæ, ijs egens, natura productis, vel ad agendum vel ad conseruationem sui, & essent causæ in natura potentes hæc ipsa efficere, miraculoque solum alterum produceretur, natura impotentis illud alterum facere, quod miraculo constitit, propter ineptitudinē subiecti repugnante illo, in potentis, aut propter excessum alterius, contrarij, aut defectum productiua virtutis, dispositionisq; naturalis, qua corrigetur violētā infectio iam semel inducta, qualis fuit in Hebræis veneno inquinatis, non minus naturales causæ suum opus implerent, & si miraculo illud alterum constitueretur, ut in exemplo supra adducto de calore & siccitate attulimus antea, ratione miraculi integra seruata, apprehensa enim per imaginationem figura serpentis, effigies eorum quatum ad literalem sensum spectat, quæ illos acriter morsibus impetere, speciem odij infectabat repetita memoria virulentorum animantium reptiliumque venenatorum, quorum figuram repræsentabat, sunt enim omnia quasi figuræ vnus, quæ effigie vna inspectata reliquorum excitatur memoria, quæ species, & formula apprehensa eorundem repræsentatiua imaginationem ex visu afficiens concitabat, ut eodem motus quos animal excitare solet terribili obiecto, & horrido inuissoque inspectato; iterum de nouo incitaret sanguine & spiritibus metu ad eorū confluentibus, & odio postea versus externam effugatis & propulsis, consurgente irascibili aduersus rem difficulter superabilem vindictam tentans, & ad extra propellere e corde spiritus & sanguinem inquinata veneno ad externa membra, quibus illa in rem horrificam impetus facerent, quo & memoria repetita multoties per figuras præsentis horrendarum rerum, præteritarum contremiscimus & concutimur omnes metu, ad eorū retracto sanguine & spiritu ex venis arterijs & partibus, loco cuius calidæ substantiæ, succedens aer ambiens frigidus replens locum quo calidior continebatur, occursum frigidus, illam atterat ipsaque frigidum excutere tentans, tremit & horret concu-

titur

tur & subito contremiscit; hisque motibus virulentam substantiam propulsat infectumque cruorem & ab internis ad externa; eiacularur seuum venenum quo, & figura contulit Hebræis elatę serpentis, ut ad extra virus susceptum expellerent ex figura imaginatione commota; fuit decens sub illa forma serpentis eleuari, qui figura extitit serpentis communis dicti vulgaris nostri anguis, de quo libro. i. tot tantaq; diximus vtroque sensu, ut qui exaltatus in ligno vicit parentes primos superbus & altus genisque mortalium, idem altus & celsus vinceretur, notareturq; victus in sua elatione, & celsitudine superbia & inflatione, quo insignum victoriae serpens ille ex incorruptibili metallo; ut in monumentum hominibus supereret in tempus longissimum est exaltatus, figura solum serpens, ut figurato Christo, iam victi reliqui notarentur, vitiaque passione in signo illo Christi veteri, de quo infra latius, figura enim rei horribilis inspectusque imaginatrice mota affectare valent hoc modo at de ijs infra.

*An ignorum serpentium ictus medicis auxilijs
potuerint emendari.*

CAPVT V.

Ræscientia summa, & præuisio magni nostri conditoris prouidentia & gubernatio vniuersæ naturæ moderatio regimē, quibus omnia temperat moderatur & regit, propter occultissimos abditissimosque fines arcana & rationes, varijs generibus morborum & defectuum mortales affligit multoties. Cum actus iustitiæ exercens, ut delicta & scelera supplicio & penâ puniantur, tum ut exerceantur homines, & patientia suas exerat vires, tum ut delicta parentum maiorūque castigentur, exciteturque memoria præteritorum scelerum, quo caueant posteri, & respiciant, horumque exemplo odio tententur vitia. Ultra ut glorificetur filius Dei per quem omnia facta sunt, tandem ut manifestentur operâ Dei miraculo, & portētis, quorum omnium extant exempla in Scriptura sacra: Misericors ipse, pijsissimusque Deus est flagitia & scelera mortalium in bonum eorundem, cuius rei variâ scriptura sacra substituit exempla,

Q 5 pla, qui-

pla, quibus non solum veritatem hanc, vt comprobet scriptura abundat. Verum & hominum gesta monumenta historiarum, huius argumenti sunt referre exemplis. Deuteronomi enim. 18. cap. potestas renuntians Deus legis transgressoribus ijs minatur delinquentem populum. Percutiet te Deus egestate febrî, frigore, ardore, & aestu, aere corrupto, & rubigine & persequetur donec, pereas. & infra. Percutiet te Dominus amentia, & cæcitate, & furore mentis, & ulcere pessimo, Regum. 1. capite. 16. Saul quod eius præcepta cõtempserat, bonaque Amalec deprædasset, & Regem eorum Agag viuum bello reseruasset, contra ac Deus iuserat Dæmone molestissime vexari permisit, durisque cruciatibus angî. Numeri. 11. c. Quod Maria vxor Aron vxorem Mosys pijsimam Aethiopiã verbis detrectasset, Mosemque non solum Dei sacerdotem verum & Aron, illique æqualem constituisset, lepra est insperata fœdissima. 4. Regum. c. 20. Ezechias apostemate fuit percussus reueli cum maximo ulcere, quem liberauit Isaias Dei iussu cataplasmate melleficorum superimposito, quod gratias Deo non reddidisset, de victoria contra Assyrios. Leuitici. 26. cap. sic dicitur. Quod si nec velueritis recipere disciplinam, & ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos propter peccata vestra, inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei, cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri. Regum. 4. cap. 5. Guiczi seruus Elisei, quod à Namaan duo talenta accepisset, & vestes duas, simoniacus factus lepra mandatus ab Eliseo lepra est conspersus, omnisque illius posteritas in memoriam delicti. Plutarchus in Silla Eumæi pediculis absumptum discessisse refert, quod seditiones in Sicilia induxisset, rempublicamque euertisset. Valerius maximus ex privato Imperator creatus, quod aduersus Christcolas, arma parasset vermibus absumptus obiit, docet Crantius libro. 2. c. 7. idem contigit Arnulpho Imperatori, quod sese conuertisset ad templorum rapinas. Iob, Tobias morbis quam plurimis fuere afflicti, vt essent præclara patientiæ exemplaria. Videre est Iob primo, & Tobias secundo Sanctorumque, & iustorum hominum afflictiones, persecutiones, flagella, vt patientia elucesceret in fluctu huius rei sunt euidentissimo argumento. Maiorum crimina in successoribus, & subditis expurgari varijs locis scripturæ sacræ non minus inuenitur, dicitur enim Isaiæ. 14. cap. Preparate filios eius occisioni

tionem in iniquitate patrum suorum non consurgent, nec hereditabunt terram neque implebunt faciem orbis ciuitatum, & consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis nomen & reliquias, & Germem, & progeniem, dicit Dominus ob delictum Dauid; qui populum numerauerat, quasi cõfidens gentibus, & multitudini fortium, Dei oblitus Regum. 1. c. 24. Pestis grauisissima populum inuasit, vsque dum holocaustis, & pacificis placatus est Dominus. Numeri. 14. cap. sic est scriptum. Dominus patiens, & multa misericordia aufereus iniquitatem, & scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas patrum in filios peccata in tertiam, & quartam generationem. de Lazari vero ægritudine, sic a fertor noster Christus tulit sententiam dicens. Infirmetas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam, vt scilicet honor, & gloria tanto Deo autori exhibeant iusti & sancti homines suum summum benefactorem Deum cultu prosequentes venerentur & colant, actu pietatis & religionis in Deum potentiam eius admirantes & venerantes glorificantesque ipsum, tandem ultimo, vt manifestentur opera Dei, etiam si reuelles, & pertinaces homines quale fuit opus non suscipiant, detrahant imo de obstupendo miraculo, lacefantque verbis tanti miraculi autorem, ingrati, & duræ cervicis, quo non, vt gratias referant duri & contumaces opus molitur, sed solum, vt Dei opera manifestentur, vt dicitur Iohannis. 9. cap. vbi Christo interrogato de cæco à natiuitate an peccasset ille, an parentes eius, respondit neque hic, neque parentes, sed vt manifestentur opera Dei, in illo me oportet operari opera eius, qui misit me, ac si diceret inter contumaces adhuc, & incredulos hæc oportet fieri, vt summi Dei manifestetur potentia, & sint hæc illis in perditione: hæc multoties infert Deus mala sese ipso sine naturæ opere, modo natura vsus causis que infernis, vt & quandoque hæc remittit perficienda Angelis & Dæmonibus, quibus cū corporalia omnia cause que agentes naturæ obediunt & pareant, eisdem vtuntur secundum diuersas, & inæquales Angelorum vires, spirituum que, quibus datur ex natura posse hæc corpora agere, & applicare ad opus, & maiora non posse, tantumque ea permurare, vt non ultra illa: qui vt supra atalimus, libro primo, solum actiua passiuis adiungere queunt, apponereque cum nullo alio modo naturalia opera perficere,

cere, intrinsece, ve alterare passibilia corpora possint aut mouere
 aliquo alio genere motus, quam loci, vt ordinentur. vniuersi par
 tes interese, corporaliaque spiritualibus vniantur quod est illis
 concessum; quo merito dixit Aristoteles. 2. celi si intelligentia. mo
 tiua orbis stellati astrum denuo adderetur, impossibile esset il
 lud loco ciere, excederet enim proportionem suae naturae, quae
 in tantam quantitatem, & molem potest, vt in maiorem non pos
 sit, sensit Thomas Augustinus, & alij Patres. locis adductis, hinc
 multoties, quod Deus permittat vel iuneat; Angeli, & Demones
 morbis affligunt, homines, tum ope Daemonis, malefici, venefici
 que, vniuersi Regum. c. 24. hac extant scripto. Immissitque Domi
 nus pestilentiam in Israel de mane, vsque ad tempus constitutum
 & moti sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabe septuaginta
 millia virorum, cumque extendisset manum suam Angelus Do
 mini super Hierusalem, vt disperderet eam misertus est Domi
 nus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum, suffi
 cit: nunc contine manum tuam, erat autem Angelus Domini
 iuxta arcam. Areuna Iebusei: dixitque Dauid ad Dominum cum
 vidisset Angelum cedentem populum, Ego sum qui peccaui, &
 ego inique egi: isti qui oues sunt quid fecerunt? Vertatur obse
 cro manus tua contra me, & contra domum patris mei. quibus
 constat Dei iussu Angelos mortales morbis defatigare: non fecus
 Demones eos. vrgent egritudinibus Dei iussu, aut permissione, ob
 manifestos, aut abditissimos prouidentiae fines, hinc Iob. 1. capit.
 Tot tantisque morbis Sathanae, opere est affligus, & Matthaei. 5.
 Lunaticus Damone vexabatur morborum illubie. Saul Re
 gum. 1. cap. 16. Demone affligebatur. non minus Magici qui in
 uocatione Daemonum infandisque incantationibus Daemonis
 interuentu artes sacrilegas. exercent homines turpant, & in
 quinant morbis: magia enim quae Goecia vocitatur & Thurgia
 quam Plinius intestabilem vocat inanem & irritam varias subse
 46 species complectitur, quarum vna est Idromantia, idest aqua ma
 gia quod aqua vtantur malefici in eorum operibus molendis, ac
 Hymonantia quae gladiorum interuentu exerceretur, Catoptro
 mantia quod carminibus vteretur, pyromantia quod igne, Geo
 mantia quod terra, Aereomantia quod aere, Necromantia quod
 mortuis alloquerentur, Capnomantia quod fumo, Coscinomantia
 quod cribris, & sic alias sortita saepellationes. Prouarijs causis
 applicitis

applicitis ad opus, aut signis, quorum interuentu, res ipsa pera
 gebatur, dum enim causae quas Daemon applicat cognoscuntur di
 ligentia & sedulitate disquisitionis causarum naturae, magia non
 est haec detestabilis de qua loquimur, sed scientia naturae & cog
 nitio naturalium agentium, rerumque naturalium secretorumque
 naturae intelligentia, vt cognouere plurimi ex pijs viris reli
 giosis & probis sapientibus & pijs, vt de Alberto Magno dicitur
 Thoma, & alijs, qui naturam percaluere apprimo, eiusque arca
 na & recondita: hos magos vocabant antiqui, idest sapientes, quo
 Reges Magi, sapientes & dicti sunt. ideo indi vocant Bracama
 nes & Gymnosophiste, apud Galos Druides & Bardis, apud Sicu
 los Galeotae, apud alios Astrologi & Mathematici quandoque,
 vt videre est inciuli iure. C. de maleficis & mathematicis in le
 ge plus, in lege artem. C. eodem titulo. rum. 26. q. 3. 4. & 5. si verò
 Demon causas applicet, & agentia naturae pacto inito cum male
 fico, qui pollet habitibus rerum omnium naturalium plus mi
 nus ve prout sua fert natura conditio & perfectio, Magia inte
 stabilis dicitur exciiosa & execrabilis, vt constat in capite Episcopi
 pi, vbi damnantur cum autore mendatij commertia & cum sedu
 ctore Demone pactum vitatur innite. c. si per sortitias atque ma
 leficas artes. 33. q. 1. C. Episcopi. Vbi dicitur Episcopi eorumque
 ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à
 Zabulo inuentam Sortilegam, & magicam artem ex parrochis
 suis penitus erradicent. Demones enim causas operum occultat
 signa solum exhibent pacti & federis inniti, vt se imperio & volu
 ntatis tantum potentia opera moliri suadeant mortalibus, vltra
 legem naturae, in totum Deo ipsi emulantes ac se Deos praedicā
 tes veros inuidia, & malitia. Cicero. 1. de diuinatione. 3. de offi
 cij Aristophanes lib. 1. c. 5. Herodorus lib. 3. c. 9. Homerus Odi
 fea. 7. & 10. Plato in thimeo, & 2. dialogo. 63. de republica Arist.
 de historia animalium. c. 20. 3. Rhetoricorum; & 6. in arte Poe
 tica, Ouidius de arte amandi, Virgilius. 6. Aeneidos, Lucanus li
 bro. 9. Plurimos morbis vexatos vltra scripturae loca adducta &
 iura alata, maleficorum arte posteritati reliquere. Imo caput ci
 tarum Episcopi ex Concilio Acquirensi. 26. q. 5. refert. Vlis fo
 cios à Circe venefica Methamorphosi in bestias transisse, tum de
 Medusa plurimos transformasse refert qui & si non naturam per
 mutarunt figuram tamen sic vere commutare vt quibusdam cor
 poribus

poribus à Dæmone superadditis porrectis quibusdam, partibus contractis alijs Dei permissione & Dæmonis opere, cui corpora quo ad motum obediunt locique mutationem, & si nō naturam vere tamen diuerfas figuras variarunt, antiquisque nouæ succedere, hæc enim solum loci mutatione, varioque situ rarefactione & condensatione quæ omnia ex motu locali veniūt fieri queunt solumque illo, resultant. Hinc frigidus plurimos videmus ligatos & impotentes homines, cuius plurima exempla exant, Spréger, retulit 1. & 2. parte malei maleficarum apud probatissimosq; alios autores, sic 2. sententiarum Diuus Thomas. dist. 7. ar. 1. 4. Augustinus locis citatis Hieronymus Gregorius, videre est. 26. q. 5. Cardinalis, Ostiensis in summa, Godofredus, Raymūdus. Cum ergo sint ij morbi ex veneno suborti ignitorum serpentium, alijsque modis inmissi à Deo, vel Angelis, Dæmonibus, permittente aut cogente Deo, Veneficisque hominibus, vel Dæmonum interuentu permittente solum, vel notitia potentissimarum causarum naturæ abditarum summaque latentium, vt nullo modo ex illis malum illud speretur, vt qui notitia pollent abditarum naturæ causarum morbos inferre valent causis occultis e quibus noxa illa non expectabatur, ob causæ defectum notitiæ & scientiæ, videntum est, an aliquo modo ars medica his generibus morborum possit subuenire. Cuius questionem illud indubitabile est morbosa Deo inflictos vel se solo vel causis naturæ prout ille vult agentibus, nec curari nec præcaueri posse quo minus veniant, subditur enim illi omnis natura in agendo & se solo eget vt omnia perficiat & conferuet, cum omnia ab illo sint, quo remediorum artem inualidabit, tam ad præcauendos morbos venturos, quam ad propulsandos presentes, & inflictos; hinc Ieremiæ. 46. sic dicitur Pharaoni, & Aegypto qui rerum affluentia innitebantur, luxui & abundantia, naturaliumque sapientia, & cognitioni virtutum abditarumque causarum notitiæ, quibus maxime gloriabantur Aegyptij, quo illis dicitur eo loci. Ascende in Galaad, & tolle resinam virgo filia Aegypti, frustra multiplicas medicamina, sanitas enim non erit tibi: vt deprimeret sapientiam Aegyptiorum medicamina irrita faciens resinam exemplo auferens, qua maxime abundat e regione, copia abietum, quibus est referta, terebinthina que illa celebri abietina, tot tantisque rebus vtilissima, quam resinam vocant. Tum vltra Ecclesiastici. 43. sic medicina omnis in festina

festinatione nebulae, & ros obians ab ardore venienti humilem efficiet eum, festinabit inquam quasi nebula medicina coram sole iustitiæ, & ros obuians idest in occursum soli veniens, quod liquecat ab ardore solis venienti quo exoluitur & in vapores digeritur sursum tendens quasi lumen solis obscurare presumat: humilem efficiet eum, idest siccum & languidum depressum & humilem: hac metaphora peccatores increpat, qui sibi fidunt rore pinguedine & abundantia rerum, exoluentur hæc facile à sole iustitiæ Dei ardore & rigore astus iræ, superbusque humiliabitur, tum rerum inopia, tum morborum miserijs, vt sit omnis medicina inutilis. Sunt ergo pro tempore pro quo Deus decernit hos morbos asistere inuitabiles omnino & incurabiles. Tam impeditis naturæ causis remediorum, quam subtractione concursus quominus agant dum vult, sed ij idem morbi huius iam dictæ conditionis & legis, si ad tempus aliquod determinatum, & certum mortalibus infligantur a Deo, postea vero relinquatur suæ naturæ & actionibus eiusdem expulsio, Deo ipso sic delibante, ob suæ prouidentia fines, merito tunc artis auxilijs utemur eosdem vt extirpemus, transacto tempore diuini decreti, quo decreuit vsque ad id temporis duraturos, postea naturæ reliquendos, cum ergo de hoc certi esse non possimus, in dubijs, remedijs perpetuo commode utemur medicæ artis, fortassis tempus completum est iam illati supplicij quando nescimus aut non semper prius salutaribus Ecclesiæ remedijs adhibitis, vt sanctissima decernunt iura pontificia iubetque proprio motu pijsissimus Pius quintus medicique iure iurando tenentur implere: multoties vero reuelat ipse nostra naturæ conditor actum iam esse de supplicio iuuetque remedijs artis, & naturæ uti, vt tales morbi profligantur, quo, Isaias quarto Regum capite. 20. Dei ira transacta breuissimo satis tempore, vt superaret, & in pus conuerteret vlcus tumidum & reuelle Ezechia Regis, cataplasmate ficorum est vsus quod vlceri superinposuit & illo pristinae sanitati desperatum Regem reuocauit, dispositione facta eorum que potuit natura, miraculo tamen qua illa nequiuit. Galenus enim quarto methodi curationem omnem docet perficiendam esse remota prius causa aut conditione sine qua non potest aliud curari, vnde cum vlcus sit vulnus cum pure,

tumidumque ideo, quod conculcati humores, partes in tumorem eleuantes putrescant, & pus conficiant, docet ipse. 5. aphorismorum, aphorismo. 10. in Ithagoge. 7. c. 4. methodi. c. 4. de articulis commentario. 25. de locis. c. 6. Hippocrates libro de vlceribus Celsus Auicena & reliqui. Ficorum vero cataplasma, vt idē Galenus docet, 2. de arte curatiua ad Glauconē. c. 7. cū vtilissimū sit ad tumida suppuranda cuius compositionem eo loci edocet, vt Dioscorides libro. 2. c. de ficulnea dixit latissime, merito eo vsus est remedio Isaias, vt eo ablato impedimento Ezechias pristinae saluti reuocaretur semoto impedimento tumoris, vt coalesceret vulnus, & si miraculo eo sublato obstaculo crediderim vnitum & persanatum vlcus, semel iam opere naturae in discutiendo tumore peracto, cum vero inter morborum tumultum, sint genera plurima, quae semel ac subiectum afficiunt, causa sint plurimorum aliorum defectuum naturae morborumque, qui ex illo primo vitio illato proueniunt, si subiecto non prouideatur medicinae ope, interuentu primorum effectuum, egritudinisque primo receptae, noxae postea suscedant variae vitia & affectus, tum illimet semel suscepti deterioris fiant conditionis, relicta natura suis viribus si non adhibetur, & ex vna parte multoties in alias serpent, infectioque reliqua comprehendat corporis membra, quae omnia ad praecautio nem eorum quae semel inflato morbo primo in posterum venire queunt spectant, natura morborum agente, relicta semel intra suae potentiae limites morbo prius desuper illato, meritissime remedijs scientiae salubris utemur in ijs, ne in posterum deteriora euadant. quo Paralipomenon. 2. c. 26. de Ozia rege sic dicitur. Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius, coram sacerdotibus in domo Domini super altare tymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus acelerauit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini, fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suae, & habitauit in domo separata plenus lepra ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Lepra ergo solum in fronte suborta suae naturae relicta post haec quid vitaret cohibere artis remedijs ne reliquam corporis officeretur in posterum illa, si solum eam partem apprehendere fuit institutum Dei vltoris,

quod

quod fieri potuit, reliquas vero iuxta morbi naturam comprehendere aut contra non sanxit, sed prout rite & deceter morbus tractaretur, aut incuria remediorum artis, reliqua corporis membra si non praecauentur inficerentur illa voluit Deus. Tobiam felle piscis vti vt morbus extirparetur illi desuper iniicitus oculorum albuginum quo hominibus patientiae praecclarum extitisset exemplum, Leuitici. 13. c. & 14. Curationem instituit Deus expianda lepra adhuc in poenam delictorum immissa, relicta naturae actionibus semel talis curatio in multis, & si supra naturam morbus infligeretur: si enim Deus has actiones naturae vitasset noua miracula efficeret primo miraculo concesso illationis morborum, cum naturae opera potentis agere impediret ab ordinata lege. Diuus Michael in sanctorum historia legitur vinum consuluit cum pipere homini afflicto imbecillitate ventriculi, ob peccata & flagitia illius, quo, & vitauit mala quae ventura erant, & succurrit praesentibus tractato iam vltionis tempore, videre est in historia Sanctorum. Paulus. 1. ad Thimotheum. 5. modico vino & bene diluto vt digeri & concoqui possit facilius, vt praecipit Thimotheo, qui languido ventriculo laborauit, nonque solum semel iam morbis immisissis opus medici vtile est huiusce rationis, sed immittendis infligendisque morbis vtilissimū semper est opus tale, praecautio nis causa, ne morbi iam recepti vitia alia pariant relictis illis naturae propriae, & secundum illam agentibus, lepra enim foedans frontem Oziae tantum fortassis per totum non serperet si artis debitis medicaminibus corrigeretur, fortassis fuit haec mensura supplicij, ob arrogantiam, & superbiam, postea per totum diffusa lepra est incuria & negligentia, cui summa cura, & sedulitas si adhiberetur fortassis non totum apprehenderet malum, non secus ac robusti, & fortes homines minus vitarentur eo morbo in his quae ad supplitium non spectabant, debilibus & inuecillis. Si ergo suis rebus exacte prouisum fuisset minus eo morbo vrgeri posset. Idem ferendum est iudicium de Angelis & Dæmonibus, causisque alijs naturae, dum Dei iusu egritudines excitant, haec enim curari non possunt pro destinato tempore pro quo inferuntur, nec praecaueri ne veniant, sed alia quae ex his sequuntur modo dicto praecaueri possunt. Angeli nunquam homines affligunt nec morbis, nec alio malorum genere nisi à Deo praecipiantur, est enim ea Angelorum natura & conditio vt ex se, propter eorum excel-

R lentiam,

lentiam, & nobilitatem mala potius à mortalibus auertant præcibus, & intercessione piissima quam inferant, quantum in eorū ratione continetur, nisi ab ipso naturæ conditore mandentur, cognoscunt enim hominum miseriam & fragilitatem humanam. Dæmones vero hominum, non minus quam ab initio mundi, vetustissimi inimici: non solum Dei mandato sed ipsius permissione sola varijs morbis, & malorum generibus homines perdere tentant & opprimere, odio imo & malitia sese ipsis si possent inferrent, vitia inferunt & egritudines varias. Magiciq; & malefici inestabiles eorum opere his mortales defatigant, animata, altitiaque adhuc, imo, & inanima corrumpunt corpora, & qui hæc patiuntur dæmoniacos vocamus, & dæmonium habentes, nil est enim aliud dæmonium habere quam dæmonē circa aliquod subiectum operari actione adextra, hocque continere dæmonem esse esse subiectū actionis dæmonis conditionis huiusce, nullo enim modo altero potest dæmon alicubi esse, aut spiritus aliquis, (præter causam primā, quæ est ubiq; essentia potentia & presentia sese ipsa) quam actione & opere externo quo agit, hos ergo dæmoniacos vocamus, & dæmoniū habentes, nilque est aliud dæmonē expellere quā eius actionē omnino vitare & facere vt cesset. Matthæi c. 8. Duos maxime dæmonis morbis vexatos numeramus. c. 9. mutū, surdum, & cæcum. dæmonis ope filiam Cananæ vexatā à dæmone crudeliter, 15. c. alijs locis veteris testamenti, & noui. Actuum Apostolorum Ihoannis. Lucæ, Marci inueniuntur plurimi dæmonis arte morbis læsi, hi tamen morbi, & si imperio, & iusu sūmi Dei possint profligari, & potestate cōcessa Ecclesiæ, & sacerdotibus, exorcistis, alijsq; quibus hoc donum impertit. Deus cōpelendo dæmones ne applicent causas agētes, aut ab ipso Deo impediri, Angelis ve, Dei permissione, causis naturæ a dæmone applicitis inualidatis & impeditis ab opere, tū a superioribus dæmonibus. ob maiora mala cōmittenda, & vt seducant mortales, inferiores dæmones impediētes ne agāt, vel causas anexas, adiunctasq; vitates ne operētur, cōtrarijs substitutis aut illis distractis, aut a corpore semotis, quibus vexabatur, quibus, & opera maleficorū eadē ratione intercipiūtur quia dæmonis interuētū cōplētur, tamē & medicæ artis remedijs hæc omnia quæ a dæmonibus, & maleficis veniunt & si nō imperio neq; cōparabili potestate ad Ecclesiā ad eos ve quibus hæc est impertita virtus, curari queunt.

no.

non solū præcautione infuturū nonq; solū respectu eorū quæ resultāt ex his semel incusis, sed extirpari omnino, etiāsi demō aliud voluerit, & cōstituerit, etiā intra tēpus quo decreuit morbos nō cessare, adhuc ipso reluctate, solū naturæ viribus, & præcaueri ne fiant & subsequātur, cōtra ac dæmon decreuit hæc q; omnia vitibus medicæ artis, & intra naturæ limites, cū enim dæmon solū applicet actiua passiuus his quæ agat circa corporale naturā formalem & intrinsecā mutationem, dum corpora alterat interne, & si ad locum se solo tantum imperio illa permutet vt sensere patres August. & Thom. in summa libro. 3. capite. 99. & 101. 2. sententiarum, distinct. 7. artic. 1. 1. p. quæst. 94. artic. 4. 2. quæst. 93. & 94. rationibusque iam supra adductis, & locis fuit manifestum, & in naturæ agentibus, superiora sint quædam quibusdam, aliaque alijs actiuora & efficaciora, hocque vno modo possit Dæmon morbos inferre applicitis causis actiuis, alio mutatione loci, sarcina humorum collecta onere & multitudine protrudendo illos vel in partes quæ eisdē suffocentur cōgestis, & obruātur eorū illuic, quo minus vitæ opera exerceri possint obstructa quātitate, vel distrahendo hos ipsos ab his locis in quibus vitæ principia consistunt, vt destituta debita succorum portione deficiant ab opere, & halitu vitali & si tandem mors morbusque oriantur virtutis defectu aut aditione contraria causa corporea superadita aut deficient, ipræterquam morbis qui figura vitiata, magnitudine, numero, situ, & solutione continui veniunt, è quibus adhuc mors deficienti virtute aliqua oritur, quo si Dei permissione dæmona causas applicet potentiores naturæ in agendo aut concitet succos permitente Deo solum, vt summum malum morsque subsequatur illico, remedijs artis hæc vitia corrigi nequibūt aut emendari eius auxilijs vt extirpentur, cum inferiores cause quæ supersunt, potentioribus totius naturæ applicitis, vincere superiores actiuioresq; minime possint. sunt in exemplo septem viri Saræ qui dæmona subito interiire, quod libidinis causa nō cōiugij illam expeterent, qui cum potentiores naturæ causas ad opus traherent, tū subito interiire, cū artis remedia essent omnino inualida & cessarēt, non secus Gundericus Rex Vandalorū captus Hispali cū impie animo elatus manus in Ecclesiæ bonā turpiter intecisset Dei iudicio dæmone correptus interiit, vt docet Sigifbertus in Chronica, lib. 3, c. 20. Latro Lögobardus Menne Eremitæ

R 2 alucaria

49

aluaria deprædatus Dæmone obierit, vt refert Cōrradus li. 18. titulo de Dæmoniis, applicaret enim si illi esset concessum perpetuo dæmon causas maiores & potentiores naturæ quibus illico mors subsequeretur, perderetque mortales si vti his quæ potest secundū potētiam naturæ illi daretur. de quo dicitur Iob. 41. c. nō est super terram potestas quæ cōpareretur ei qui factus est, vt nullū timeret reuerētiali in quā timore sed solū feruili, quo pissimus noster cōditor eius extrenatam optēperans rabiē, odium frenat limitibusq; circūscribit huius aduersarij, quo ille dum homines exercet castigat aut opprimit, incidūq; mortales propter sua flagitia & scelera in dominiū dæmonū, causas applicat non maiores naturæ quibus illico exterminaret mortales, ea est adhuc cum delinquentibus a lege nōstri summi rectoris benignitas, vt infernis solum vti permittat easq; applicet, reliquis naturæ causis potentissimisq; relictis, quo fit vt in natura superstit etiam remediū propter abditissimos prouidentix fines, quibus vult Deus, & confundere dæmonas eorumq; ignorantiam conuincere, summāque ipsius manifestare potētiam, cum plurimis alijs naturæ agēribus euincat & euincere sinat eorundem facta & commissa opera. imo abiectis & vilibus naturæ rebus eorūde frustrat actiones eneruat, & deijcit multoties, in oprobrium dæmonū hominum que maleficorum, quo Augustinus sinit vanis & inutilibus rebus multoties vti, vt dissoluantur maleficia quo, dixit ille vana vanis licet retundere locis adductis Hieronymus. 16. q. 7. sic inquit in capite dæmoniū. Dæmonē sustinentibus licet petras, vel herbas habere sine incantatione, id est sine superstitione adducitq; in exēplū Tobix locum adductum, vbi vltra fel piscis asportatū, cor reseruare iussit cuius suffumigio omnē genus dæmoniorum siue a viro, siue a muliere extricari edocet, & hoc virtute naturæ vt tenēt ibidem Patres adducti & Magistri in eadē historia, cum ergo cōmuniter solū applicēt dæmones, & cōcedatur eis applicare medias, aut infernas causas naturę agētes, & maiores super sint fortioraq; agentia in natura eadē, qui viribus artis sciētiaq; naturę instructus experientieve discursu, nouerit maiora agētia doctus ve a Deo Angelo reuelate perse, aut per alios, aut alio potētiorū dæmone (& si hoc impiū sit a dæmone discere, ab autoreque mēdanti veritate disquirere) extirpauit hos morbos dæmonē inductos præcaueuit & corriget, si cōmodis salubris artis remedijs, auxilijsq; medicinæ

medicinę vtatur vi naturę. Pomponatius folio. 155. Galgerandum medicum Mantua pristina sanitati reuocasse vxorem Francisci Magreti decentibus medicinę artis auxilijs refert, quā dæmone oprefam iudicabant omnes, quod cum adhuc proprio idioma te abuteretur solecismis plurimis & barbarismis pleno, postea omni linguarū genere, sine magistro aliquo expeditissime alloquebatur, occulta & abdita multorum patefaciens, quæ solis dæmoniis contingere omnes sustinemus, idem docet Iacobus 2. p. mallei maleficarum, qui remedijs Ecclesiæ adhibitis, consulendos esse medicos, vt in pura corpora expient consulit, hæc enim expetit dæmon vt obsecra & conspurcata, quod cognoscat maiorem dispositionem ijs adesse, vt vitijs corripiantur & morbis quam corporibus puris mundis & integris, propter materiæ, & succorum apparatus. quo exorcistę antequam sacris Ecclesiæ exorcismis vtantur emundant corpora medicis remedijs artis, potissimum sulphuris suffumigio, & Hypericonis dictæ herbæ suffutu potioneque ex ijs eisdē parata, toto prius preuisso, & circumspecto, de sulphure antiquissimū fuit apud gentes adhuc vt eius fumo retro, & grauissimi odoris abigerent dæmonas. Vlysses, Homerus refert eos fugauit occillis procis quod indiuersis formis, varijsque exterrerent eius domi habitatores, carissimamque Penelopem quam conspurcare tentauerāt maleficijs & Magicis artibus. Auicena fen. 1. tractatu. 4. c. 18. Curationem instituit afflictorum dæmone, per artis remedia medica. David musica demulcebat Saulis animum dæmone vexatū interuentu humoris melancholici, vt melius haberet. 1. Regum. c. 16. Vbi spiritum malū Saulem affligere, scriptura docet, quo nomine numquam humor melancholicus apud quempiam nominatus est, quo dæmone operimi patet interuentu causarum naturæ, quas vt diximus applicat ille, vt effectus sequantur, vtitur vero præcipue humore melancholico, vt pote tristitiam summam & merorem inferēte intentissimum, defectu spirituosæ substantiæ, perspicuæ & lucidæ, hilaritatis principium. qui ex terrestri substantia sicca vsta & nigra in melancholicis nequeunt generari, quo metu excitato internis priuatis lucidis spiritibus, obtenebratisque interioribus, non secus atque in tenebris externis, timor suboritur, ex quo tristitia, credunt enim melancholici ea ad quæ humor disponit cōtinuitate & pertinacia humoris contumacis, & inhaerentis im-

penſe craſſi, & difficulter erradicabilis propter fixam diſpoſitionē a qua iterum, atque iterum pululat. Triftes ergo timidi crediti in tenſo mali futuri, continuo metu, & triftitia deſperant multo- ties, hos ſic diſpoſitos expetit Dæmon vt perdat quod ſint para- tiores multo ei quod intendit, & nimis tenaces propter ſiccita- tem melancholia, his qua ille ipsis ſugerit ſpectris & imagini- bus rerum moleſta plurima, expeſtat enim cæli, & aſtrorum cur- ſus, variasque corporum diſpoſitiones, vt genera morborum que illi conſeſſa ſunt inducere medijs cauſis agentibus, aut loci mu- tatione inducat & inferat. neque enim omnia indiſtincte illi per- mittuntur inferre, aut omni tempore, aut per eaſdem cauſas, ſed hæc modo, illa poſtea, hæc conceduntur, illa negantur, hoc tem- pore dantur, non dantur illo, ob ſummam noſtri conditoris cle- mentiam & pietatem illa concedit, qua in noſtrum ſemper bo- num ordinantur, obſerbauit Lunæ incrementa. Dæmon. Mathæi 5. cap. Quibus abundaret pituita, vt impenſe lunaticum illum aſligeret morbo Epileptico, qui ex pituita præcipue ortum du- cit, quod ſolum eo genere morbi illi eſſet permiſſum hominem vexare, & medio eo humoris prouentu illum aſligerere, creſcit enim humiditas omnis, ſubſtantiaque humida in plenilunio, vt poſtea ſiccatur & minuitur, creſcit mare, aquæ, oſſium cerebri- que medulla, humeſcunt arbores, vt ea ſi reſecentur tempore illo putredine aſſiciantur, humiditate aſportata, hæc omnia ſen- ſit Ariſtoteles. 30. ſeſtione problematum, problemate. 1. Con- ciliator ibidem, vbi remedijs medicæ artis Dæmoniacos pluri- mos vidiffe liberatos refert. idem Florentinus ſermone. 5. capite vltimo, vbi, & curare maleficiatos docet remedijs naturæ longiſ- ſime. Plutarchus in vita Pyrrî narrat illum, digitum pedis dextri magnum, tanti roboris obtinuiſſe, vt nullo igne, viuo aut emor- tuo illo, potuerit cremari, vt cū alijs cineribus iuſtum pyramidis locum obtineret. cuiusque ſolo contactu morbos innumeros ex- tirpaſſe. ſi ergo Dæmoni concederetur digitum hunc, exurere, quo poſſet, cum nullum ſit in natura, hoc opere uſtionis, po- tentius agens igne. eſſe etusque quos ſalutares digitus ille produ- cebat, quos non vinceret a Dæmone illatos: ſic ſunt in natura plu- rima, que poſſunt cauſas a Dæmone aduectas ſuperare, & cuncte- re, que vel ex virtute cæleſti, id ſunt naſta robur, interim dum ge- nerabantur, vel forma earundem hæc poteſt edere, virtute mira-
bili

bili ſua natura, hinc videmus ſalutatores homines virtutum al- tiſſimarum poſſeſſores quod vel diuinitus hæc ſint illis imperita in bonum reipublica, vel propter ſubiecti has aut illas diſpoſi- tiones varias cum poſſit rationalis forma ſua eminentia omnes perfectiones corporalis naturæ complectēs, hæc producere, que in alijs hominibus ob eorū defectum nequit diſpoſitionum de- defectu, vel quod tali horoſcopo aſcendenti ſigno, aut aſtrorū po- ſitione hæc cōtingant vni qua & alteri denegatur, hinc ruta, ver- benaca, Labandula, Hypericon, ſulphur, argentum viuum, lamia- rum opera inualidant appenſa rectis, & ſtrata pauimentis, & reli- qua eiſmodi, & ſi hæc præcipue inter naturalia hæc poſſint. Cæ- lorum enim conſtellationes variæ, cum varijs diſpoſitionibus ma- teriæ, in idē ſubiectum rationis eiſdem & formæ, naturæ ſimilis, virtutes cauſant diuerſas & varias, altiſſimas perfectiſſimasque do- tes, quas in corpus eiſdem naturæ non producerent, aliter ſi fie- ret cōcurſus earū, ſic enim cæleſtis diſpoſitio ſubiectū perficit ſic diſponit & præparat, vt poſſit forma illius inſita ſubiecti & eſ- ſentia, præſente eadē virtute, vires exerere altiſſimas virtutes do- tes, quas ſua eminentia, aliarum, formarū forma que ſis perfectior alijs, in ſe cōplectitur & tenet, trãſacta adhuc cæli cōſtitutione illa que vt forma produceret hæc fuit neceſſaria, productas & ſemel ſeruare virtutes, quas ſimul ope cæleſtis auxiliij produxit; tunc cū diſpoſitionibus ſufficientibus conſeruatiuis, ſimul cū alijs produ- ctis cæli opere, eas ſemel productas virtutes dona dotes & facul- tates cōſeruare & tueri, virtute aliarū qua conſeruatiua dicun- tur, que ſimul cū illis reſultarunt, vt trãſacta cæli configuratio- ne perdurent alijs cōſeruata. non ſecus figuræ aſtronomica, hæc aut ille imagines, ſigilla, & characteres, ſub tali climate ſtructa, naſta ſunt potentiam & robur operandi, cum pro varia diſpo- ſitione & formatione figuræ, tum pro diuerſa cæli configuratio- ne & conſtellatione diuerſa. nec ſolum, vt quidam volunt, quod forma omnis artificialis quatenus effectum formalē cauſat ſpe- ciemque artificiati, naturalis ſit & per eſſe naturæ ſpeciem conſti- tuat & eſſentiā, ad quam proprietates ſequuntur virtutesque in eodē eſſe, quo cauſat naturales effectus, vt omnē eſſentiā paſſiones ſe- quuntur reales neceſſario, quod cauſet naturale eſſe eſſentiæ rei ar- tis factæ, que eſſentia naturalis eſt & nō artificioſa, & ſi arte ſit fa- ctū opus alioqui, & nō natura, ab efficiēti artifice in genere cau- ſæ efficiētis, ſicque poſſe poſtea naturales effectus molliri, ſenſit

D. Thomas, lib. 3. summe contragentes. c. 104. & 105. & Ferrariensis ibidem. 2. q. 96. art. 2. & ibidem Gaetanus in characteribus id negates, eiusdem cum sint rationis cum alijs: sed ideo hæc molitur quod ea proportione recipiatur celestis virtus in corpus artificiatum, propter variam materiae multitudinem & inæqualitatem, inæqualisque virtutem simul in partibus ipsius existente, quo hæc sint maiores partes, illæ vero minores quantitate, hæc sublimiores, humiliores illæ, rariores aliquod, desiores relique artificio compressæ, quædam latiores, longiores quædam, pro diuersa figura corporis fabricati, breuiore angustiores, minores, quæ omnia actionem euariant & passionem, virtutemque faciunt recipi diuersimodè, ad quæ effectus varij variæque virtutes sequuntur dispositione ea subiecti suborta tantum propria forma susceptæ, quam in cælo eo positu, & in characterum inscriptione hæc illa ve figura excusorum, non minus variato his subiecto, diuerso & altero, modificato atramento, colore ve alio, hac illa ve forma, vt virtus celestis ex dispositione varia subiecti recipiatur variè, quod coloris substantia corpore applicita inæqualis extiterit, vt ad eam mensuram forma subiecti virtutes exerat, quas sua continet eminentia, qua suscepit influxum variatum hoc illo ve modo, vt possit in posterum miros & obstupendos effectus edere occultos & raros, quos non potest indiuiduum alterum illius speciei aut alterius permolliri alia efformatus figura, quo varia obstupenda & rara in posterum ab eo corpore, formaque substantiali eiusdem virtutibusque excusis vi radij celestis & influentiae proueniunt tali figura circumscripito, characteribus imaginibus sigillis, sunt enim artificialia entia, characteres substantia colorati corporis fabricati, aut in sculpsi in aliquo subiecto recipienti, non minus ac reliqua alia de quibus nobis constitutus est sermo: quo varios effectus causare figurata variè cognoscimus: nec quidquam vetat sustinere posse serpentem æneum erectum à Mose tali climate & configuratione cælesti potuisse constitui, vt non secus, ac aduersus Leones, Tigres, Scorpiones, & venenosa reliqua seuque animalia, cõsimiles figuras insculptas gestamus anulis gemis, aut alijs, tali cæli climate efformatis vt vim habeant vincendi, corrigendi & fugandi seuas bestias & atroces, venenumque earundem corrigendi asportatis ijs sigillis aut visis attente cõsideratis, vt cane rabido mors vtilissimum est canis esagie cõreplari depicta illi emulantem sic ænei

sic ænei serpentis intuitus aduersus bestias horrendas vtilissimum fuisse vt eas fugaret, disponderetque sic subiectum infectum veneno, vt sanitas miraculo etiam si concessa, facilius produceretur, producta conseruaretur, agente natura in qua potest, vt miraculo que non potuit complerentur, venenum ergo ignitorum serpentium, ictusque diri earundem curari pro tempore aut præcaueri quo Deus decreuit hæc perdurare, non potuerunt, tamen ne fierent deteriora hæc, potuit artis auxilijs & potest, morsusque ne grauiore fierent non frenata arte causa, suisque viribus relicta natura semel inflictio morbo vitare ne serperent, aliasque partes inficerent & affecta primo affectarent reliquas, semelque tempore a factio diuini decreti, posse curari vera curatione, manifestissime constat ex supra alatis, in ijs & alijs morbis prius semper placato, & inuocato Deo ne succedat quod contigit Asa Regi. 2. Paralipomenon, cap. 16. vbi dicitur egrotauit etiam Asa anno tricesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsuit Dominum sed magis in medicorum arte confusus est dormiuitque cum Patribus suis, & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

*De figurato serpente in æneo Mosys eiusque varijs
asurys, & artibus.*

CAPVT VI.

Agna erant obstupeda, & rara, mysterijs, & sacramentis plena, quæ in serpente æneo à Mose elato in deserto in ænigmate & figura obubrata continebantur: erat Christi mediatoris nostri, instauratorisque humani generis Icon aptissimum & Hierosiphicon, expressaque imago. dixit Ihoannes. 3. c. his. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto ita oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quibus Christi figuram esse serpentem alium depiccat ipse, & hunc, loci Numerorum. 21. c. figuratum sensum, ad literam eius loci esse patet expresse eius verbis. Cum enim verbum, summaque sapientia Patris, varijs rerum figuris abditus vt homines in ijsque deperbant & quoru

55 affectu tenebantur, ille atque trahebantur, Christum ipsum inuenirent Deum & hominem: mille formis offertur, ubique Deus, vt in his maxime quæ exoptabant quiuis ipsum haberet, serpentes adorant Hæbrei exemplo Aegyptiorum apud quos fuere, serpentis induit formam, vt hic etiam Deus sit, ipsumque esse, si a peccato resurgant intelligant, non secus, ac in præsepio ortus est, vt homines in bestias metamorphosi peccati conuersos alliceret dum bestiarum more præsepium querent, ibidemque ad Deum inuenirent, suamque miseriam cognoscerent mortales, nulli enim tempore, aut loco Deus se denegat, aut hominibus necessaria ad salutem non confert in præsepio in serpente aducitum, vt perfectiones omnes rerum omnium continere nosceremus, summumque bonum esse, cum sit omne bonum, omniumque perfectio, vltra vt rigidis, aut benignis rerum naturis quibus abditur, exterreant homines à vitiorum tumultu, aut ad virtutem alliciat, mineturque mortales, vt fugiant scelera, & vt conditiones earum rerum, quibus abditur profecuturum polliceretur, mirem, magnanimum, liberalem, iustum, benefactorem, misericordem, pacificum, alijsque & alijs, plenum benignitatis, pietatis amoris, notatur mille astutijs varijs, vsque dum formam serui accepit & serpentis habitu inuentus, vt homo, non secus, ac sagacissimus serpens lubricus nobis occurrit in sacris scriptis, quo dicitur Ecclesiastici. i. c. Radix sapientia, cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit: id est verbum omnis sapientia radix, cui reuelatum est, nisi cui ipse voluit, & astutias illius, quibus occultatur, in scriptura sacra, quis intellexit, sensumque scripturae sine illo decerpserit, & cum omnis res publica bene ordinata, fulcraque iustis legibus præmio & pœna constituantur, vt huius amore inflammati mortales virtutem sectentur, metu vero alterius odio habeant vitia, quod sensere adhuc morales philosophi, vt videre est apud antiquissimum Orpheum, Trimegitrum, Platonem. i. dialogo de republica. Arist. 3. Rectoricorum ad Teodetem Politicorum. i. Plutarchus Stoicique omnes sensere, vnde Horatius oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœna. Christus sapientia patris dum Ecclesiam ædificat, formatque, præmium, & pœnam stabilit, quo modo timorem incutit sapientia initium, eo que horrendis titulis & pertimescendis, rerumque naturis metu & horrore plenus figuratus homines exterreant à vitiorum agmine, modo vero

do vero amore & mansuetudine eos allicit, vt virtutem profecutur, iustumque, & quod honestum est insectetur ille etiam premij magnitudine, quo Epicteta omnia quibus in sacris literis insignitur, effigiesque omnes rerum quibus nobis occurrit sub mille rerum formis naturisque & proprietatibus, tum abditis, tum manifestis, in hæc duo solum capita tendunt, in hos scopos diriguntur omnia, vt virtutem profecutur, & fugiamus vitia, iis enim duobus punctis vniuersa moles vitæ spiritualis voluitur & sustinetur, & intellectus reformatione institutioneque habituum, & voluntatis affectu & professione tanquam esse & operari, sunt enim loca plurius in scriptura, quæ vltra sensus literales, alios ferre nequeunt, at tandem omnia vt conformemur verbo adstant veroque prototypo, omnia enim quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, dixit Paulus ad Romanos. i. c. Est vero hoc obstupendum & admiratione plenum nimis, quod cum diuersis rerum naturis varijsque nominibus, quibus & summum amorem ostendat, & metum etiam incutit, cum sint tot tanta amorem & mansuetudinem significantia erga homines, paucissima ex his sunt quæ rigorem ostendent, paucissima horrida, respectu eorum quæ pietatem, mansuetudinem, benignitatem suggerunt, quod omnia ad legem gratia dirigerentur amoris plena dilectionisque gratiosa enim sunt pulchra & hæc amabilia, statuebant enim venerem pulchritudinis Deam amoris matrem antiqui, vt docuit Plato in conuiuio imo nullus est titulus figura aut Icon quo nobis occurrat inter illa adhuc quæ rigidum Iudicem & indignatum representat, qua plurima alia non contineantur iuxta rei naturam & nomen, misericordie & pietatis protuberantia, vt sit omnis amor gratia dilectio & charitas. Quo iam Leo rigidus & terribilis ab Isaia vocatur. c. 31. vbi dicitur quemodo si rugiat Leo, & catulus leonis super prædã suã cum occurrerit ei multitudo pastorum à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pauebit, sic descendet Dominus exercituum, vt prælietur super montem Sion, & super collatibus eius, ac si præcibus vocibusque pastorum Ecclesiam prædã quam discerpere tenebat remittat & pauescentes quasi relinquat, leo rigide significatus prius iam magnanimus & iustus leo liberalis, & parcus vocatur Apocal. c. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix David, ex ea vero radice talis sperabatur fructus, David enim Hebreis blaudus, mitis rex, liberalis, amabilis, significatur, iam agnus innocens patiens, & vilis Ieremia. ii. capite, vocatur. Et ego quasi agnus mansuetus qui porta-

qui portatur ad victimam. *Isaias, 53.* oblatum est quia ipse voluit, & non aperuit os suum sicut ovis ad occisionem duceretur, & quasi agnus coram tondente se obmutesceret. Ecce leonem o uem factum Ihoannis. 1. capite. Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Holocaustis, victimis, & hostijs figurabatur in lege veteri cruento illo sacrificio, ut sentiunt Patres dum *Leuitici, Exodi,* & aliorum sacrificia deplicant, & in illis sacramenta contenta hominibus reuelant mansuetudine patientia amore plenus. digitus Dei vocatur, *Exodi. 8.* Cum omnia per ipsum facta sint, & signata in esse eo digito, & omnia quae quicquam molliuntur per illum agant in quo viuimus mouemur, & sumus, Hinc cum impediret actionem causarum naturae a maleficis Pharaonis applicitarum, & impediret ne agerent, merito dixerunt malefici digitus Dei est hic, id est verbum per quod omnia facta sunt, quod impedit modo ne haec fiant. *Lucæ. 11.* capite porro si indigito Dei eijsio demonia profecto peruenit in vos Regnum Dei, si indigito Dei, id est si in verbo, & virtute diuinitatis haec propello. dextera *Psalmo. 43.* & brachium vocatur. Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: affixisti populos, & expulisti eos, nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum & illuminatio vultus tui quoniam complacuisti in eis. digitus in multis operibus vocatur quod non tantum potentiae ut fierent expetere videantur sed digito Dei, non manu aut brachio, quasi facta sufficiat dicere, & digitus quod distinguat & signet iuxta debitum pondus & mensuram creaturas omnes, equa lance entitatis & esse distinxerit, & quod vno digito daemones euicerit & reiecerit potentiam ostendens qui vno solum digito haec potest. manus, quod omnia condiderit, huiusque mirabilis fabricae vniuersi causa extiterit non confusa, sed pulcherrimo ordine docta manu sapientiae creaturas dispensans manus instrumento & organorum organo, brachium quod potentia & robore imperio haec ipsa construxerit. Hinc dicitur *Cantico illo Deiparae Virginis*, ut obstupendum illud facinus incarnationis Verbi denotaret, omnique potentia Dei opus fuisse ut tantum mysterium compleretur, non per digitum, non per manum sed per brachium explicuit dicens. fecit potentiam in brachio suo, deposuit potentes mente cordis sui. *Petra. 1. ad Corinthios. cap. 11.* Omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eun-

nes eundem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali conseqente eos petra, petra autem erat Christus. quod fundamentum Ecclesiae firmitasque nostra robur & vasis eiusdem sit. *Via, veritas, vita, Ihoannis. 18. c.* Via quod per illum in summam felicitatem deueniamus, veritas quod per ipsum ens omne, & verum consistat per quem omnia facta sunt, vita quod sine ipso factum sit nihil, quod factum est, est vita viventibus esse operandi que principium. *Ostium Ihoannis. 10.* Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pasca inueniet. Non est enim ostium caeli aliud quam Christus, qui cum sit iustum ostium capit iustos, & iniustos relinquit foris. aqua *Ihoannis. c. 4.* Si scires donum Dei, & qui est qui dicit tibi da mihi bibere tu forsitan perijsses ab eo, & de disset tibi aquam viuam, id est sese, emundat enim, & abluir sordes vitiorum, sitim extinguit appetitus rerum fugatum, incendium temperat amoris proprii. Ignis a Deo descendens, qui deuorauit idolatras & persecutores Ecclesiae *Apocalypsis. 20. c.* Sanctorum plurimi de ipso intelligunt, iustissimum iudicium iudicis exercentem iudicio ultimo tremendo quo ignem vocant, inefabile verbum, eiusque figura contineri autumant, ignemque illum semper ardentem fabricae & templi *Salomonis*, tum ignem sarcae *Mosys*, *Exodi. 3.* quo splendescere in iusta, absumit recrementa superflua, examinat opera nostra accendit & auget charitatis ignem illuminat, & nos vertit in cinerem consideratione pia eius quod sumus. *Ros Isaiae. 45.* Rorate, caeli desuper & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. *26.* Expergiscimini & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis, ros tauis, ros enim superne ventis mane, de caelo sereno & lucido sine nubilis turbidis, filius hominis descendit de caelo summo mane legis gratiae, umbris & nubibus veteris legis recedentibus, flatu Spiritus sancti, ad nos venit gratia plenus receptus in terra virginis plena gratiae & torida, hoc caeli rore, fecundans illam omni ex parte, matremque & Virginem constituens, desuper veniens. *Apocalypsis. 1.* Manna qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs, venienti dabo manna, absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Manna mirabileque alimentum caeleste omnem continens saporem suauitatis viscera corroborans, & firmans si puro

puro ore, & mūdo vētriculo suscipiatur, aliter interna lēdēs & infirmās viscera quo nausēā mouet, vt manna suscepto secundū naturā propriā cōrigit, calculus probationis & reprobationis vt se probaberit homo vt de pane illo edat & de calice bibat & in calculo candido Eucharistię nomē Verbū Dei solū ei qui accepit digne cognoscibile. Stella eodē capite vbi sese prōmittit custodiētibus legē & qui vicerit & custodierit vsq; in finē opera mea dabo illi potestātē super gētes, & reget eas in virga ferrea, & tāquā vas figuli cōfringētur sicut & ego accepi a Patre meo & dabo illi stellā mutuinā, multoties enim qui sol in Tabōr extitit, radios suę diuinitatis colligit, vt stella solū videatur at matutina quod solē proxime adesse significet. Malachia. 4. Sol & orietur vobis timētib; nomē meū sol iustitię & sanitas in penis eius. quo Ecclesia ad Virginē Deiparā ex te ortus est sol iustitię Christus Deus noster. Ab eo enim sol lumē accepit, fōuet mortales alit nutrit viuificat tēperat, illuminat, perficit, exhilarat, lipienti homini & cęcū cienti visum restituit. depingunt mortales iustitiā cœcam yelatam oculis, his vero sol iustitię est, quod solum eo iustitia videat cęca alio & reliqua non videns. fons Psalmo. 35. apud te est fons vitę Christus Deus noster, & 41. ad Deum fontem viuum Ecclesiastici. 1. fons Sapientię Verbum Dei, Principium omnium fluminum, sapientię & gratię, fons purus non ab aliō aquam recipiēs, sed propriā virtute scaturiens, non rapido incellu subertens mortales, sed blando cursu placido & miti largiter fluens in bonum hominū, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo fons a se. Thesauri forma occultitur ad Colossenses. 3. Christi Iesu in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientię absconditi, Ieremia. 50. Aperuit Dominus thesaurū suū. de Christo Ecclesiā vindicante & venienti. In verbo enim thesauri diuitiarum Dei sciētię & sapientię retinētur, in Gazophylazio illo sapientię Patris, vbi omnis entitas, omnis perfectio, omnis creatura cōtinetur in vero exēplari integro, circūscripto ab errore omni & labe, puro imo & integro exēplari, quod cum per essentiā tale sit deficere nequit, estq; ideo vere thesaurus quod entitas omnis in eo sit. Mons. 3. Ieremia, Hęc dicit Dominus exercitū, Deus Israel, adhuc dicet verbū istud in terrā Iuda, & in vrbibus eius, cum cōuertero captiuitatē eorū, benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitię, mōs sanctus. In hoc enim monte omnē naturā excedēte altitudine, su

perna-

pernaturalia videmus, beatitudinemq; ex hoc mōte altissimo, caput quē extollit diuinitatis, super omnia iugera naturę totius. lumine abditus quasi Ironice diceretur, vt quantū sese hominibus prodeat & manifestetur cōstet, tū luminis excellētiā & in cōprehē sibilitatē notaret intellectū supra creatū, inuenitur Isata. 60. c. Vbi & lumen appellatur ijs. Surge illuminare Hierusalē, quia venit lumen tuū. vbi, & gloria vocatur sequētib; & gloria Domini superte orta est. illuminat enim omnē hominē venientē in mūdū, vt honorū apparentiū efugiat cęgies, vtq; qualia illa sint talia iudicet, singulisq; lineis creaturarū deceptus non detineatur, sed centrū apprehendat Deum, a quo omnes creaturarū lineę sunt ductę, vt simul lineas omnes amplectatur in ipso, tū gloria quod sit honorificū prāmium iustorū, si verus honor virtuti iunitur, patrisq; gloria & honor, si filius sapiens est honor Patris, vt Ecclesiasticus dixit. Ensis figura obijcitur Reg. 1. c. 25. Vbi Dauid ense accingitur fortissimo vt vastaret inimicos, nō secus ac Pater æternus extirpat aduersarios Ecclesię, per Christum ensē, ensis vltima ac arma reliqua, crucē fortissimā pręfigurat quo & crux dicta est ensis, inimicorum timor & vastitas, est ensis armatura nostrā Christus crucis ense, quæ exteret mortē infernū & demōnē, crux enim formata nō esset si Christus illi nō affigeretur, vt ex illo & & cruce arma vnū, ensis vnus resultaret, ensis enim anceps est scōtione vnaq; & altera parte rescindit & secat, nō secus ac Christus diuinitate & humanitate. Gladius itidē, Psal. 7. Vbi de Patre æterno dicitur. Nisi cōuersi fueritis gladiū suū vibrabit, arcū suū tendit. vna ex parte gladius in rigore dictus difecat, posset etiam ex alia si acueretur, vna solū refecauit multoties Christus inuoluta altera & latēti quam si opus esset exeret exacuetq;. Arcus quod robur nerui & potētia, vtriq; extremo, diuinitatis & humanitatis initeretur quo Psal. 7. dicitur. Iudex iustus, fortis, patiens, iudex q; regula exēplar prototypū nostrū operū sit, est omne, bonū, ens omne, verū, ipse veritas omnis veritatis regula, quo iustus, nil enim mēdatij cōtinere potest erroris ve regula. regulator veri, ideo & boni, nam entis, vidit cuncta quę fecerat prauidit omnibus nō temere nō casu fecit, & erant valde bona, vidit inquā. fortis quod omnia per ipsum, & sine illo in nihilū redigantur, solū quod velit, patiens quod cū sūme sapiēs homines quales sint cognoscat, & cū misericors per essentiā sit iniurias ferat, vt animi nobili-

nobilitatem exerceat, liberalitatemque, cū remittat vindictā quā suscipere posset a mortalibus, vsq; dū licet & iustus cū sit illā accipere cogatur. Granū tritici, Ihoan. 12. Amē, dico vobis nisi granū frumētū cadēs in terrā mortuū fuerit ipsum solū manet, si autem mortuū fuerit multū fructū affert, quia nō secus ac grana semina quæ omnia vt plurima generēt germina, emoriuntur prius, morteque ipsorum viuunt reliqua, eo grano fata, sic morte Christi viui mus omnes iam mortui prius culpa & peccato, regenerati interitu huius grani frumenti, quod non solum vitam nobis impertit sed & alimentum parauit, ideo vocatur panis Ihoannis. 5. Ego sum panis vitæ, & 35. Ego sum panis qui de celo descendi. Hoc pane alimento cibo & esca, nutrimento hoc, sanguine, substantia nostra & integritas natura seruatur refarcitur, amissum, vt fortis euadat infuturum mens, pane ex hoc grano tritici emortuo. eformato, alimentumque quasi aliū mente id est ratione substituit; hoc enim alimentum notat, aliū efficit hominem, imo hominē Deum participatione deitatis, cibus quod sit facilis mundis vifceribus, esca quod nimis difficilis, contritione aut attritione egēs vt nos possit alere, sanguis quod nil illius inutile sit, sed viuus totus mundus, omnique excremento & imperfectione liber, sanguis totus, cibus totus, substantia & alimentum, lacte facilior, quod lac per medium sanguinem nutriat, cibus vero hic, sanguis ipse, immediatumque alimentum sit. Amor Canticorum. 2. Fulcite me floribus stipare me malis quia amore languo. id est Christo qui amoris instar animam meam eripuit quo sine anima & viribus languo, floribus ergo spei, pomorū fructus & præmij, fulcite me quando veniam, & apparebo antefaciem Dei, est enim anima amanti plus multo vbi amat quā vbi animat, amor enim cū morte comparatur, quod non secus ac mors animam adimat, sic amor illam secum ferat, quo dicitur Canticorum. 8. Fortis est vt mors dilectio. Charitas. 5. ad Romanos nuncupatur ihs. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. pro inimicis scilicet emortuus, quod reuera excessus charitatis est, charitas enim rei summam estimationem & præmium significat, sunt carissima quæ sunt multi habitæ, caraque ac si carnis nostræ portione illa emeremus, quo nil est nobis carius, ideoque cara dicuntur, quod eorum emptione careat emptor, rebus reliquis, veniatque

in pe-

in penuriam aliorum propter ea quæ pretio habuit, ex eoque carissima illa dicuntur, & charitas omnis sedulitas, & diligentia quæ vt illa comparet exponit emptor desideriumque quo tenetur & amor, charitas ergo Christus est cū sic nos redemerit proprii sanguinis pretio vitæque dispendio, vt omnibus obcaruerit honore, vita, matre pijsima, vt homines morte liberaret, nulli parcens iacturæ labori aut pretio, pretium nostræ redemptionis, in rigore iustitiæ ex proprijs persoluens Patri, nostrum debitum. r. ad Corinthios. 6. Empti estis magno pretio, Christo scilicet. Aduocatus Ihoannis. 2. c. Filioli mei hæc scribo vobis, vt nō peccetis, sed & si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. nostras enim causas agit nostraque negotia sollicitat, vt qui in processu & libello humanitatis omnia perlegit, nouitque omnes hominum lites, miseras, negotia, appetitus & rationis rixas & crimina, cibiliaque, negotia hominum qualia essent ex parte naturæ, & qualia ijs quibus dono gratia imperio ve, hæc non erant concordia & pacifica, factus homo, apud Patrem de causis hominum sollicitus aduocatus fidissimus. Propitiatio, ostia, victima, oblatio, sacrificiū holocaustum. horum figura Exodo, & Leuitico passim obubratur quem Patri offerimus modo vt placetur ea oblatione potētissima. Testis omni exceptione maior, Apocalypsis. 1. c. Gratia vobis & pax ab eo qui est, & quierat, & qui venturus est, & à septē spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorū, & princeps Regū terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, qui est prior in tēpore & melior in iure, æternus est filius Dei, melior in iure propter summam & illustrē progeniē, tot tantorūque Regū, Monarcharum Principum, Patriarcharum, Prophetarumque, in Iordane approbatus, in Tabor Patre ipso summaque veritate, qui cum summe sapiens sit falli nequit, nec cū sit bonitas malū agere aut fallere, vtriusque testamenti autor, veteris & noui, quibus vltimam voluntatem expressit pro diuerso Ecclesiæ statu testibusque miraculis cōdidit comprobauit sanctissima hæc testamenta sacramentis plena & mysterijs. Amicus Canticorum. 5. Guttur illius suauissimū, & totus desiderabilis. talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus filiæ Hierusalem. quis enim amicus maior quam

S

quam

quam qui possit pro nobis & in bonū hominū salutē, vitamque dispendij, sanguinem efudit qui omnia in bonū amicorū imo & inimicorū erogauit, quo & ibidem dilectus, totus desiderabilis, electus ab spōsa appellatur quod speciosus sit forma prę filiis hominū, electus inter omnes prædestinatus scilicet, causaq; nostrę prædestinationis, Isaia. 8. c. Et dixit Dominus ad me voca nomē eius accelera, spolia detrahere, festina prædari, quibus denotatur Christum nominibus non significari & que bene ac verbis, vt continuam eius actionē nostrę salutis, opusq; perpetuum pernotetur, neq; enim accelerator spoliator ve dicitur festinator prædator quomodolibet, sed cōtinua actione in opere hacq; munia iugiter, exercēs his titulis manifestatur verbi actione significata, nō nominibus, quę habitualem solū horum significatum obserbant non actuum, Isaia. 53. Abiectus expulsus, inuidia miraculorum & veridicę doctrinę odio, vilis quod nullo habitus pretio fuerit qui erat pretium redemptionis nostrę, afflicus malitia hominum & blasphemijs in Deum ipsum verbūque prolatis. Atritus, quod granum erat frumenti, ex quo panis alimentumque viuū parabatur, emortuis hominibus: mirabile dictū emoritur granum, panis que ex eo confectus viuus est, hic imo vita ipsa, minime enim uiuerent mortui homines peccati labe, si mortuū eis impertiretur alimentū. Vulneratus passionis tormētis, vt cum panis quem dedit Christus proprie eius caro sit, vt hominibus partiretur, vt diuideretur inter mortales vulneratus est, est principiū diuisionis vulnus & scissio in viuis facta. Virgultum est ideo quod ex arbore illa antiquissima iam senio cōfecta arida exiccata, eius occasione, pullulauerit Christus recissa illa & ressecta, tū quod ex arbore crucis hoc virgultum germinauerit, virgaq; hæc iustitię & rectitudinis. Radix de terra siccitē eo loci subscribitur etiā, quod maximā virtutem habeat & potentiam trahendi ad se humida quęuis, vitiosos peccatores, molles, humidos, & desidēs, & rore gratię humentes iustos legisq; obseruatores, dicitur Ioannis. 1. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, non secus inquā ac radix terrę aridę & siccę, radix viuā exugit omnia, & sicca imbibunt humida, quęuis, despectus itidē virorū, non solū vulgus, & plebis, imo Doctorum legis virorumque, qui si qui alij veritatem & doctrinā tueri tenebatur, maxime ipsi, misererrimum verocationē, nullius esse ponderis prætij, nullius inter magistros & doctos,

doctos, horumq; & nouissimus erat vitimus ipsa sapientia cum esset, & quasi nouā doctrinam, nullo quasi esset firmata robore aut miraculis, vitę integritate, nouissima iudicabant, suumq; ideo autorem nouissimū sectatorem & paradoxicū, vir dolorū, quod dolores virili animo sustinuerit vir sciēs infirmitates, neq; enim naturā humanā assumpsit eius imperfectiones ignorans, imo vt auferret quas cōtraxerat peccatorū labe, sine vultu subdit, speciem enim & decorē amisit vultūque diuinitatis repressit quem manifestauit in Tabor quibus voluit electis eius, nō reputatus. Vana iudicātes quę edocebat cęcitare & malitia, portans infirmitates, verus homo vt non secus ac verus Deus cognosceretur, oblatu quia voluit. Cuius potentię collatione nulla est in natura potentia, neq; maior, neq; æqualis, qua cogi potuerit, vt pateretur coactus, quare est oblatu quia voluit. Ouis figura significatus quod lac doctrinā copiosissime obtulerit iam iam moriētibus fœtibus inopia alimēti. Egenus pauper, Psal. 69. & 108. quod omnia abdicauerit bona, vt homines ditaret, quos vt bonis repletet exinanit semetipsum, dixit Paulus ad Philip. 2. ijsq; nō cōrētus adhuc, opprobriū hominū factus est & abiectio plebis, maiorū scilicet rei publicę potētū & vulgi abiectio, hacq; figura nobis occurrit honor Angelorum, & hominū, Psal. 21. Sublatus a iudicio, vocatur Isaia. 53. a iudicio & recta sentētia quę illi debeatur, Isaia. 9. c. titulos huius Principis afferēs sic inquit, Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerū eius, & vocabitur nomē eius admirabilis cōsiliarius Deus fortis pater futuri sæculi princeps pacis. Paruulus semper extitit qui potuit magnitudinem diuinitatis manifestare quo semper paruulus vsq; ad mortē, natus nobis, in bonū hominū, datus nobis non debitus, sed gratiose datus, admirabilis, vitę integritate operū, & miraculorū potētia: cōsiliarius in eo enim vidit Pater, & per ipsum omnia gubernat, præuidetq; omnibus nil sine ipso, omnia per ipsum facta sunt, Deus fortis qui sustinuit pondus scelerū, & flagitiorū hominū, crucem mortē, euicit infernū domauit superauit peccatū, vt abūdaret gratia vbi abūdauit delictū, quod facere nō posset natura omnis, fortis quia ferre potuit se se ipsum indignatū, rigoremq; irā & indignationē frenare iustitiā & misericordiā cōciliare, Pater futuri sæculi, huius enim sæculi vitiosi & corrupti labe, & peccato infecti, Pater extitit demō serpensq; anti-

quus, generauitq; filios iræ & perditionis sæculi huius, Christus vero Pater est futuri sæculi gratiæ & gloriæ, hos generat filios deitatis eos. Princeps pacis. cū ab illo cōcordia inter Deū & homines, & per ipsū cōstituta sit ipseq; pro nobis satisfecerit Patri, vt cōcordia cōponeretur per ipsū, homo cōditus est amicus Deo prima sui formatione, hæc omnia vastauit dæmon, litæque, & iurgia zizaniamque seminauit rixas & contentiones, inimicitia inter Deum & homines est ille Pater discordiæ, hinc Christus cum ei ex officio impenderet pacem hanc restituere vt in eadem virtute reformarentur homines, & per idē exemplar iterum formarentur per quod omnia facta sunt & facta propter sūmam eius misericordiā & pietatē, princeps pacis inscribitur, semper qui pacē anuntiabat hominibus reformationē inquam gratiam, & cū Deo vniōnē, est que semper illi titulus pax. Angelus Apocalypsis. 12. Et Dominus Deus spiritum prophetarum misit Angelum suū ostēdere seruis suis quæ oportet fieri cito. Angelus enim nūtius est græcis & latinis quod Diōmedes Angelica carmina inscripsit, idest nūtijs vtilia, nuntiauit Patris arcana, gratiæ legē, pacē hominibus, nuntius hic, & euangelium quod est nuntium bonū. Aquila Deuteronomi. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitās expandit alas suas, & assumpsit eum atq; portauit in humeris suis. Christus sub Aquilæ enigmate prouocat filios volare ad intuitū solis iustitię, pullos minores natu sustinēs dorso laborū, vt incitet illos ad volandū sui exēplo, & aliorum pullorum immitatione, qui iam altos volatus edere quæunt, Regīnam autē immitantes aquilam, prophetarum, & patriarcharū exēplo iustorūque & maiorū, expandit alas suas, vt expandit in cruce brachia, altissimo illo volatu quo exaltatus est a terra, portans eū, hominē scilicet in humeris eius, imperiū eius super humeros eius, subditos sic tuetur & defendit homines, sustinetq; super eos volitans. hunc modū volatus Aquilæ prouocandi pullos retulit A. Elianus Plinius, A. Edoardus, Aristoteles proprijs captibus, vt & reliqua. que ad naturā dictorū spectat hoc capite eisdē autoribus proprijs locis inueniuntur, quæ vsq; ad propria capita quibus de his Deo dāre dicemus relinquuntur, ad Ephes. 6. effingitur sub specie Armaturę armaturā vocatus eo loci. Induite vos armaturā Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. idest induite Christū, quo & hostes euincimus, & tuemur nos a telis aduersariorū armatura offensiuā,

& defen-

& defensiva, tanti roboris & potentiæ, vt non solum dum in hostes inuadimus eos superemus verum fugiētes adhuc occasiones vitiorum opprobria & contumelias sustinentes patientia, palmā triumphum victoriā reportemus, armaque aduersariorum, cū prius in Christo robur amiserint habetuerintque sine robore & viribus, postea dum in nos veniunt inermia inuecilla, obtusaque, nil ultra efficere valent. Alpha, & omega, Apocalypsis. 21. explicat eo loci Ihoannes in spiritu, idest principium & finis, a quo omnia cum omnia per ipsum facta sint, & in quem omnia cum in ipso beatitudo nostra fœlicitas finis consistat, Græcorum enim alpha, circulo describitur vna ex parte dirupto. cuius partes abruptæ, vna superaliam diducta crucē eformant, quasi ea litera notetur, quod circulus vnus ex tribus personis deitatis, (tribus circulis significata, complicatis inter sese) crucem mortem attritionem vulnerum diruptionem esset passura, pro varijs aliorum characterum totius alphabeti formis. & figuris pro hominibus quorum caput Christus est primaq; litera alphabeti totius nostri, quo & omega dixit se esse, omega enim græcis, duobus circulis integratur per superna auulsis, quasi verbum circulum æternum, Deusque ipse circulum vnum immitteret, vt pro hominibus satisfaceret. doloremque & tristitiam æterni Patris, & Spiritus Dei, filijq; qui passurus erat tormenta crudelia diruptione circulo notaretur, & qui sine principio & fine erat, circulo integro genitus, (generationē eius quis enarrabit.) & qui circulus erat integer sine principio & fine, in quem nullus additus patebat omni ex parte conclusus in salutem hominū, abscissus diruptus auulsus quasi videatur, pateatque eruptione illa additus, quo dixit sum omega, dixit enim ipse Ego & Pater vnum summus. Hinc consuetudo inualuit plurimis nacionibus ante primam literam alphabeti crucem cōstituere aqua incipiunt erudire pueros sic legentes. ✠ Christus. A. hac characterum configuratione ex hoc alphabeto potius quam ex altero, has duas literas desumpsisse reor, habent enim configurationem hanc & alpha, cam vero omega, ω, iuncta vero cōstruuntur sic, si ω omegæ super imponas alpham, vt extrema illius coniungantur extremis alterius hæc resultat figura quo nulla earum integra sine alia inuenitur, vt patet hic in earum configuratione, estque ijs tribus circulis vno contentis Tri-

nitas vna aeterna & incomprehensibilis notata. Arcus Ecclesiastici. 43. Vide arcum, & benedic eum qui fecit illum valde speciosus est in splendore suo giravit celum in circuitu gloriae suae manus excelsi apperuerunt illum. de humanitate Christi, Threnni. 1. Tetendit arcum suum quasi inimicus, de Patre aeterno affligente Christum ut fieret satis iustitiae diuinae, duo extrema Christus continet diuinitatis & humanitatis, neruo vnionis & vinculo contenta, & ille qui rectus erat non secus atque Eliseus alter incurbauit se, ut quasi ad nostram mensuram reduceretur, ut suscitaret nos de morte peccati, factusque arcus incurbatusque sagittas suae potentiae in aduersarios immitteret, flexus & distentus in cruce, tenetis crenarum extremis, & confossus clauorum vulneribus, sacro perforato cerebro spinis rigidissimis ut in his scisuris & crenis huius arcus, neruo nostrae redemptionis & robori locus daretur. Baculus Psal. 22. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt, hic est baculus in quo transuimus Iordanem mare Rubrum rigoris & sanguinis vltionum & laborum, dicitur Geneseos. 32. Est virga iustitiae Dei, vlna qua metiemur omnes, virga cuius rectitudine & emetiemur & puniemur, deficientes ab ea rectitudine, per ipsum enim per quem facti sumus integri & recti ad imaginemque & similitudinem illius eformati, naturae & gratiae donis auxilijs susceptis, regulabimur, deficiamus ne an fecus, ab ea rectitudine iustaque conformatione, quo est virga Patris cuius rectitudine metitur, est & baculus ipsi enim innituntur omnia patris decreta, tum in illo requiescit ipse, est gloria Patris requies & delicta, est baculus iustis, qui virga est rigoris scelestis & corruptis hominibus, fuit ille amor aeterni Patris erga homines, ut hunc baculum contriuerit in bonum eorum Isai. 14. Contriuit baculum suum, ut omnes partem huius baculi adipiscerentur, baculus Elisei, baculus Iacob requies hominum, & Angelorum, Comes nostrae peregrinationis baculus. A Paulo dicitur. 1. ad Corinthios. c. 8. & si ad literam de comite Tiri intelligatur. Custos, Iob. 7. c. Peccauit quid faciam tibi o custos hominum, fatetur hominem nullo modo posse satisfacere Deo, nisi Deus in se causam assumat, & pro delinquentibus delicto & offensa contra ipsum patris satisfaciatur. Caput a quo virtus omnis in membra venit per neruos & sacramenta Ecclesiae. 1. ad Corinthios. 1. capite. 11. ad Ephesios. 4. & 5. ad Colossenses. 1. & 2. vocitatur. Calcator Isai. 63. Torcular calcit

caui solus, diuinitas enim racemum terrae promissionis calcavit Christum, ut liquor & sanguis flueret quo omnes aleremur & nutrireremur, ut mundi essemus, puro sanguine alti, mundaremurque in ipso, ut essemus ab excrementis liberi & succis vitiosis quibus nostra erat infecta natura sumpto depurato & viuido alimento, quo verbum expressit, suppositum, Christum, ut sanguis hic flueret qui & vinum erat potusque, cum omnes vini effectus causaret inebriando homines, & ducendo extra se, ut in Christo solum viuerent, cordis laetitia & robore, adepti vini effectus, & alimentum, quod integraret, refarciretque naturam laceratam & corruptam succis vitiosis ex interdicto alimento confectis acerbi pomi, cuius esu homines in varios morbos inciderunt, Cerbus Psal. 41. Quemadmodum desiderat cerbus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deum viuum. Mirabile est quod nunquam Christus de fame conqueratur, desiti vero animarum, & hominum hic, & in cruce sitim incopescibilem habere factus est, quod haec passio plus multo affligat, causisque actiuioribus excitetur caloris incendio & siccitate, quibus estuant viscera, bileque actiuissimo humore, cerbus vero cum calidissima viscera obrineat, quibus bilem recoquit, vesicamque felis longissime distra, ut hunc illa possit minus ad se allicere humorem, recoquitur in visceribus relicto, quo melancholici natura fiunt cerbi, & incomescibilis sitis propter incendium, siccitatemque humoris melancholici & biliosi exurentis, hac passione summa bonitas curam nostram praefigurauit, ingensque desiderium nostrae salutis. Cythara forma venit, psalterijque psalmo. 56. Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cythara exurgam diluculo. Psalterium instrumentum est, quod sursum percutitur, desuperque cordae sonum accipiunt, scuti formae, decem cordarum, apertissimum, ut cum eo canere possint propter medium quem continet tonum clavis, quo inuitat Dauid mortales, Psalmo. 143. Ut in psalterio decem cordarum laudent Deum; est Christus scutum nostrae tutelae, desuper sonum recipit vi diuinitatis verborum & operum, qui indecens praecceptis legis pulsatur. Est cythara, quae ut docet Augustinus eo loci Cicero de aruspice. Quintilianus, libro primo, capite. 10. inferne pulsatur, sex cordas tantum obtinens, humanitatis effigies quae inferne percutitur, ut sonet sex cordis, sex operum misericordiae resonans. Dux Psalmo. 54.

Homo vnanimis & notus, vbi dicitur. Tu vero homo vnanimis dux meus & notus meus. quæ de Christo ad literam intelliguntur, vnanimis eiusdemque sententiæ cum Patre, & cum David vnanimis, cum dictum fuerit illi inuentum fuisse qui vocat eum vnanimem ibi secundum cor Dei, vnanimis, non duplicatæ mentis, cum sit summa veritas, sed animi vnus. Dux quod ducat omnia in suum finem & dirigat, vt integritatem adepta vniformia sint cum suo exemplari. Notus etiam quia notitia ipsa genitus est Patris, notusque hominibus operum, & miraculorum, potentia delicti Ezechielis. 28. In delictis paradisi Dei fuisti, est Verbū Dei paradisi in quo omne esse, omnis entitas, perfectio, scientia, sapientia, omne bonum delectabile omne, & honestum semotis imperfectionibus continentur, vt in fonte principio medio, & fine. Deus, Dominus, Rex, Deus passim in Scriptura sacra. Psal. 5. Rex meus, & Deus meus es tu. Rex quod regat omnia prouidentia & ordine, natura Rex, quia omnium Dominus, Dominus, quia Deus, Deus quia ipse est, per quem omnia facta sunt, & à quo omnia accipiūt esse, vt nil nostrum, sed omnia illius, & quod ab ipso acceperimus nostra, hoc vero quia solus ipse, ipse est esse sine alio omnimodo ipse, nos quo modo ipsi, per ipsum, quo ille sine alio est ipse, nos non ipsi, nisi per ipsum, hinc Deus, id est, primus, & vnus hinc omnia est solus ipse, continēs omnium perfectiones, quia causa omnium, hinc omnium Dominus, hinc Rex natura, & iure omnium quæ sunt. Psalmo. 3. Domini est salus, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in ea, & Psalmo. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

Secunda partis eorum, quæ ad astutias pertinent serpentis figurati, in aneo Moyses.

CAPVT VII.

E tedium afferat hæc nostra longa alioqui de astutijs serpentis figurati in aneo serpentis Moyses enarratio, argumentum hoc, duo exigere capita videtur, quasi vt duobus capitibus occurrat nobis serpens hic Christus, non secus atque Amphibena serpens in hoc genere reptilium duobus

duobus capitibus incedit, salitque ex vtrisque serpens naturæ mirabilis de quo proprio capite infra dante numine dicemus, captus est vtrinque; serpens hic. Diuinitas caput est Christi dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. vir caput mulieris, caput viri Christus, caput Christi Deus. & secundum humanitatem caput est nostrum nostraque naturæ caput, quo salit vtrinque obstupendis & raris rerum effectibus verbisque excedentibus omnem captum intellectus creati. hic ergo qui tot tantisque astutijs vsus est quot capite præcedenti vidimus, occurrit modo emptor hominum factus, redemptor fideiussor, protector, liberator itidem in Scriptura sacra. Prouerbiorum. 20. Malum est malum est dicit omnis emptor, & cum recesserit tum gloriabitur, angustia, dolores, afflictiones, tormenta quæ Christus tulit mala merito iudicauit, sed & tulit amore hominum illectus, cum vero recessit emptor noster de mortalitate hac gloriosus & immortalis, cum dæmon Christum decepisse intellexisset emptione, pretio soluto quo emerat mortales gloriatur Christus, quod ipsam mortem dæmonem & infernum illuserit, cum Christi mortem sollicitassent anxij & solliciti, & hac ipsa pretium nostræ redemptionis attulerint, quo illis his merito gloriatur noster emptor redemptorque noster, qui de dura seruitute dæmonis redemit nos pretio sui sanguinis, quod persoluit Patri, vt nos extraheret de duro & obscuro carcere principum tenebrarum, redemptor vocatur noster fideiussor, Prouerbiorum. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufert pignus ab eo. vt detractum fuit à Christo, in humanitate scilicet, qui fideiussor noster extitit faciens debitum alienum proprium, & pro debitoribus soluens qui erant iam dæmonis præda labe peccati. quo dicitur Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris dedit enim prote animam suam. fideiussit enim pro nobis, fidemque suam pro nobis interposuit cum Patre, & cum homo bonorum cessionem effecisset cædens bonis, nilque in illo esset quo debitum soluere tur, persoluit ipse vitæ dispēdio. Protector iustissime appellatur Psal. 17. factus est Dominus protector meus, & 27. adiutor meus & protector meus es tu. qui non solum hæc magnalia fecit, sed conseruat & protegit continuo. Adiutor & liberator, Psal. 17. refugium meum, & liberator meus es tu, & 143. Susceptor meus & liberator meus es tu. Daniel. 6. Ipse liberator atque saluator.

quibus titulis homines inflamare cupit amore suae bonitatis, cum tot tantisque figuris & modis occurrat blandus & mitis amore plenus flagrans hominum desiderio qui in finem dilexit eos, in se & usque ad se, usque ad finem, vocatur emendator sapientium Sapientiae. 7. & dux: mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & praesumere digna horum, quae mihi dantur, quoniam ipse sapientiae dux est & sapientium emendator. Regula enim emendamus vitia & errores in quavis arte, verbum veritas est, quo est regula omnis notitiae, & entitatis, & sic emendator errorum & defectuum duxque quoniam ducit nos incognitionem veritatis cum sit magister sapientiae & doctrinae cumque hominis sit exemplar & extiterit regula suae formationis, reformationis, instaurationisque, eius dux obliuam pietatem quia nullo alio posset homo formari iterum neque eius intellectus aut voluntas possent integrari denuo, nisi eodem. Emanuel vocatur Isaia. 7. & 8. capite. Ecce virgo concipiet, & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel, Ecce virgo rem admirabilem & obstupendam omnem potentiam naturae excedens enuntiat vaticinium hoc, virginem concipere, & ultra parere nam & si virgines concepisse videamus, id est non corruptas effuso semine virili ad os vulvae & inde suctu uteri tracto, sicque factasse plurimas, ut postea necessarium fuerit, ut possent parere, vel rumpi artis instrumentis, vel propriis coniugibus & spousis tradi, ut abrumperentur, tamen virgines parere, ultra omnem naturam est, quo non dicitur eo loci solum virgo concipiet sed ultra, & pariet filium virgo, virgo inquam non solum integra & non corrupta dono imo virginitatis illustrata vocabiturque nomen eius Emanuel. Id est nobiscum Deus, eius enim aduentu placatus est pater aeternus, & nobiscum est, eius felicissimo ortu. Filius hominis. Dei filius passim in scriptura sacra nominatur, ut eius summam potentiam cognoscamus incredibilemque erga mortales humanitatem. Fluuius Isaia. 59. Et timebunt qui ab occidente nomen domini, & qui ab ortu solis, gloriam eius, cum venerit quasi fluuius violentus. Quem spiritus Domini cogit vento. compressus fluuius rapidus decurrit adeo ut omnia subertat, nil firmum nil stabile ut super sit, terram inundat rupes & crepidines euoluit, euertit fortia quorum quae sunt lapidae naturae durae & rigidae proprias sedes magis amittunt, omnimodo illis praepostera & ad-

ra & aduersa multo plus inundatio & illuuius, at mollis terra natura facilis humilis inundatione fertilis redditur ferax, ut quae antea sicca & arida producere non poterat, modo exerat, procreet germinet undique vtilissima plurima & proficua, non secus durae cerbice gentes idolatrae sine sensu & intelligentia statuae quasi lapidae fortia haec, Christi aduentu subuersa sunt, rupes illi fortissimi, rigidi, & duri, molles vero humiles & dociles hoc eodem fluuio gratiae quo alij subuersi & submersi fuere, ij feraces gratia abundantas fertiles huius fluuij fecundissimis aquis nimisque feracibus irrigari extiterunt. Frater psalm. 132. Ecce quam bonum & quae iocundum est habitare fratres in vnum, de Christo fratre in vna natura habitante nobiscum, voluit Adamus sicut Deum esse, nequid dicitur Deus eius ignorantiam, sed ne demones irriderent si non potuit Adamus ut Deus fieri, Deus vult ut Adamus esse, fraterque eiusdem naturae, frater noster maior, qui est pater noster, maioratus nostrae naturae qui alimenta & reliqua ad vitam necessaria nobis impertitur liberalissimus & fratrum suorum amatissimus. Cantorum. 2. ego flos campi & lilium conualium sicut lilium inter spinas. Flos campi quod omnibus sit in propatulo & denegetur nulli non difficilis additus aut inaccessibilis via, non secus ac campi flores erumpunt, omnibus quae sunt in propatulo non sati opere humano, rore caeli imo desuper venienti subortae sic flos iste spiritu Deo irruenti desuper productus & conformatus, hoc videtur intelligere Isaia. c. 45. his. Rorate caeli desuper, & nubes pluant iustum aperiatur terra, & germinet saluatorem Zacharias. 8. c. & terra dabit germen suum, & caeli dabunt rorem suum, flos campi quod agittatus ventorum vixerit procellis, subditus iniurijs & inclementijs hominum, non in aprico loco constitus & delitioso aut suauis, imo hispido, hirsuto, & rigido, flos campi quod absque semine aliquo constiterit, ut multoties sine seminali principio sola caeli influentia & terre congrua dispositione virentia plurima erumpere videmus e terra non sata aut virtute feminis producta, non aliter ac caelum varia producit animantia, tanto perfectiora plantis, his solum principijs absque geniturae principio, sic campus germinat sine semine herbas floresque varios procreat, sicut viuifico spirante atrico, qui merito dicitur campi flores quod absque natura efficiendi sui ordinis eruperint illi germinantque, hinc dicitur est sponsus flos campi, mitis, suavis, gratus, & pla-

tus, & placidus Spiritu sancto cooperatus & flatu cœlesti non secus ac flos natura consistit, Matthæi. 11. Discite à me quia mitis sum ego. cum tamen hic de lilio sermo inciderit non possum quantisper non diuagari propter difficilem eius naturam, & variam ad plurima scripturæ loca enodanda necessaria, quæ de hac planta ad literam loquuntur. sunt enim variæ & discordes liliorū species vt ex varijs locis grauissimorum autorum licet colligere. liliū est commune nostrum dictum, ἰρις græcis, quod colorum varietate flocculus ille, quo ad medias partiuntur folia, gemuletur arcum cœlestem, nubis toridæ, quæ pluuiæ tempore ad se let euenire, est hoc cœlestis coloris & liuescentis, radicis oblongæ euerfæ & distortæ sic Dioscorides libro. 1. c. 1. Plinius lib. 21. c. 7. Theophrastus libro. 6. c. 21. Rhodiginus libro. 25. c. 25. est alia huius plantæ forma coloris purpurei rubrique hancque oriri in Syria & Pythia Pamphiliæ, affert Dioscorides libro. 3. c. 110. Theophrastus, lib. 6. c. 21. & loco supra citato Rhodiginus, Galenus. 6. simplicium, Mathiolus, Rambertus, Lacuna super caput citatum Dioscoridis, etiam si liliū hoc speciem liliij albi vulgo dicti azuzenas, Græcis vero Κρινον, βασιλικόν chrinon basilicon, idest flos regius, constituent quidam, quod radicis bulbulo sã sit rotundæque, modo vnus globuli, duorum modo coniunctorum per superna, cum re vera figura vnus partis, non sit ratio sufficiens colligendi speciem, neque ex his conueniens ratio adduci possit, vt entitatem aut diuersitatem naturæ asseueremus, vires enim virtutes proprietates actiones easdem habet cum lilio iride dicto vt eisdem locis medici & philosophi dicti affirmarunt, & ipsa notitiæ parens experientia ex quibus melius venamur rerum formulas, quam ex accidenti figuræ communissimo, vt esse liliij speciem iudicemus, rubrumque hoc liliū natura produci modo solâ, modo arte, si radices aliorum liliorum in vino rubro maceremus prius quam conseramus, & fumo suspensas nouem diebus exicemus, tenent idem autores locis allatis, tum vltra hoc oriri proceræ magnitudinis & rubrissimum in vallibus & conuallibus, locisque apricis soli expositis & tepidis, contra ac liliū commune vulgare nostrum qui irriguis & humentibus minus bene feritur & germinat minus, montuosis vero, & siccis copiosius venit, & fertile magis, turribus enim rectoris muris & alijs altis squallidisq; locis erumpit. de hoc lilio rubro intelligitur adductus lo-

cus

eus vbi Christus abditur sub liliij formula, seseque liliū vocat conuallium, ruber vndique suo sanguine, purpureusque, & rubes in conuallibusque & infimis locis passionis, tum in conuallibus in locis delitiosis & humilibus vdis gratiæ rore, & aquis humentibus irriguis, seruat enim liliū hoc figuram & formam in precipuis partibus liliij veri iridis dictæ, in folijs, caulibus, floribus, calicibus, flocculis & reliquis, quo merito, cum polleat eisdem virtutibus, liliū sapientes iudicarunt. de hoc liliorum genere intelligitur locus ille, Canticum. 2. vbi dicitur dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia. vt abundantiam, & copiam prænotaret fertilissimæque pascua & plena, in quibus spõsus nos oues pascit & alit, summamque eius curam & diligentiam amoris & vigilantiam, lilia enim hæc in conuallibus fertilissimis adnasci locisque abundantibus & fœracibus diximus, vbi pascua fœcunda vberissima copiosa inueniuntur, locique vbertate virentia abundant & in magna copia subcrescunt, humiditatem vero quæ ex loci illuic & vditate accedit, si quæ est nimia, potētissima trahendi virtute radicis liliorum (qua pollent inter omnia virentia) ad se vocant & alliciunt, quæ egent & in se absumunt feracis naturæ & siccæ, quo supersunt pascua moderata omnino, temperata dispositæque ea proportione qua expetunt pecudes, vt salubri vtantur victu crescant fecundent copiose, prolemque in maximo prouentu reddant, inter lilia huius formulæ, nulla est enim radix virentis aut plantæ, quæ facilius germinet, & sese multiplicet liliij radice, absumit superfluam loci humiditatem, fugit potentissime ex quauis parte, quæ, & in locis siccissimis vbi alia non pululant, aut congerminant hæc radix terram comprehendit & virefcit, potentissimo fuctu humiditatem loci cuiusuis ad se aduocans & alliciens, hinc muros, ruinas lapides loca excelsa & ima apprehendere videmus sicca & inermia, in quibus humiditatis defectu, non possent virentia alia germen emittere, sese extendit ad virentia quæuis reptu radicuum, quæ nõ exicat aut defraudat alimentum debiti, humiditatis ve requisitæ ad vitæ tutelam, sed superfluum, & exorbitantem absumit humorem vitiosum & noxium quo Exodi. 25. alijsque plurimis in locis insit conditor hominum in candelabro purissimi auri pendere lilia, & spherulas ex auro fabricatas simul cum calamis & scyphis, vt notaretur Sacerdotis, & Doctoris officium, qui lumen communicant subdi-

tis, vt

tis, vt liliorum more in Spherula mundi superfluam humiditate
 calami & Sciphi vana natura absumant & corrigant, debitumq;
 illis alimentum instituant, quo Paralipomenon. 1. c. 4. lilia in scul-
 pta reptantia calari voluit, vt officium notaretur eorundem, &
 ad alios venire humiles percurrere terram non in altum super-
 bia elatos & tumidos daretur intelligi. Hinc laudatur sponsa Ca-
 ricorum. 7. postquam dixerat sponsus castissimam esse vmbilicu-
 que eius temperatissimum, non indigere poculis, quod non exu-
 eretur igne concupiscentia, subdit venter tuus sicut acerbus tri-
 tici vallatus lilijs, absque superfluo humido & exorbitanti sed
 moderatus & castus immunis superfluo quouis, scimus ea quae
 virtutem habent trahendi ad se humiditatem caules immittere
 citius, iuxta triticum consista, vt in capis allijs melopeponibus &
 reliquis est videre, quo cum lilium potentissimae naturae trahi-
 ue sit, triticum exicat & fugit, vnde venter sponsae & si per na-
 turam propriam non sic disponeretur. lilijs vero gratiae circum-
 uallatus, purus omnino perfectus vndique superfuit, Ecclesiasti-
 ci. 39. sic dicitur florete flores quasi lilium, & date odorem, & fron-
 dete in gratiam. Mirabilis est dispositio foliorum floris liliij qui
 in plures partes dissecatur illico ac flos perfectus est quorum dux
 sursum spectant celum versus coniuncta, reliqua vero terram res-
 piciunt & illam versus retorquentur separata & diuisa, his vniuer-
 sa lex continetur Dei amore, & proximi dilectione, florete ergo
 sicut lilium amore Dei, & proximi. De lilio rubro intelligitur lo-
 cus ille Ecclesiastici. 50. cap. Vbi praenuntians Christum venturum
 inquit veniet quasi lilia quae sunt in transitu aquarum. Id est quasi li-
 lium rubro suo sanguine, cum praetium suae sanguinis redemerit
 nos in transitu aquarum, & afflictionum quae intrauerunt vsque
 ad animam eius. Ideo iussit Christus Matth. 1. 6. & Luc. 12. lilia
 agri considerare quomodo crescant, & florificent folijs in altum
 suorum florum, & in terram demissis, & tandem Canticorum. 4.
 Sponsus vbera sponsae contulit duobus hinnulis gemelis caprae
 qui pascuntur in lilijs. Quod Ecclesiae vbera copiosissimo lacte
 abundant doctrinae, non secus ac hinnuli, qui inter lilia dicta ru-
 bra pascuntur, pastus copia & abundantia lac quasi sunt, & abun-
 dant lacte loci feracitate cum gemelis vero contulit hinnulis, quod
 cum tanta sit lactis copia eis locis conuallibus, ab vtriusque vbera
 exuggantur, ne superfluum, & redundans lac notaretur, cum ge-
 melis

mellis vt doctrinae concordantia & concentus notaretur. formula
 est alta liliorum quae candidissimos, albissimosque flores effundit
 omnibus simillima lilio caelesti communi, praeter quam colore,
 radices oblongas exerit, distortas nodosas, folia eiusdem cum il-
 lo figura, caule, calices, & reliqua quod referunt dicti autores, &
 modo est videre in viridario transtuerino amplissimi Cardinalis
 de viteruo Romae, narrat Mathiolus super caput primum Dia-
 scorides, Lacuna doctissimus eodem loco, Rambertus, plurimisque
 alijs in locis apparet haec planta pulcherrimi aspectus, Flandriae,
 Italiae, & Galliae, meminitque Plinius speciei huius libro 21. c. 5. cuius
 folia indurari adeo sole exicata, vt in spinas earundem cuspi-
 des degenerent & sumitates acutae & figurae angulose, nonunt ip-
 si naturae interpretes, vt & aliae fentes & spinae sole arcfaetae, cum
 perinitia in spinosis plantis adhuc non spinae, imo facile tracten-
 tur contretenturque manibus, temporis processu solis actione in-
 gida & durae spinae fiunt & intratabiles redduntur, hinc liliij for-
 ma & eximia pulchritudini sponsus comparat amantissimam spora-
 sam eo loci Canticorum. 1. c. vbi lilium inter spinas illam vocat,
 neque enim aliud lilium inter spinas subcreuit praeterquam lilium
 hoc album naturae purissimae, vnde virgo Deipara apprime hoc li-
 liij genere significatur purissima & candidissima, tum mater, dum
 filium osculabatur de cruce defixum inter spinas coronae circum-
 positae, quae tempora sacra & caput nostrae salutis circumueniebat
 lilium hoc album inter spinas dicta est. tu & de Ecclesia inter per-
 secutiones & angustias spinarum, tum anima candidissima iusto-
 rum inter afflictiones & passiones spinarumque oppressa laborum &
 miseriae humanae. Deifera virgo tota pulchra candida tota spinis
 circumuallata & fulcita, vt est hoc liliij genus, nulla ex parte impe-
 rita est labe defectu ve aliquo, quo cum hoc liliij genere merito con-
 fertur. Sunt tandem rubescencia & aurata lilia coloris auri, refert
 Plinius eo loci Dioscorides lib. 1. c. 1. quos annulantur flores illi
 liliorum quos gestant pro diuita Reges Galliae, ab eo tempore quo
 Clodoveus conuersus est ad religionem Christianam, eo enim met die
 quo susceptus est de sacro fonte, de caelo immixsi sunt in scuto-
 que apparere tres liliij aurati flores, trinitatis symbolon. nomi-
 ne cuius baptizatus est, loco trium serpentium horrendissimo-
 rum quos pro insignijs asportabat. Fructus forma occurit Luc. 1. c.
 Christus vbi virginis fructus appellatur, sperabatur enim fructus
 & gra-

& gratia in floribus & cęremonijs legis veteris, fructus erat cum esset finis legis & vltimum quod spectabatur in quem omnia pro tendebant Paulus ad Romanos. 10. finis enim legis Christus, tum ventris virginalis fuit fructus, nō floris nomine significatus quod desuper peruenerit non pręuia humani operis virtute virili, vt flores fructus pręcedere a solent. Gigantis forma astutę venit, psalmo. 18. vbi de Christo dicitur, exultauit vt Gigas adcurrentem viam. excedit enim nostram mensuram excessu infinito, cuius respectu nos nihil sumus non solum Pigmei. Gratia psalmo 83. Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus, gratiā & gloriam dabit Dominus, misericordiam & iustitiam scilicet, nec enim defraudat in aliquo iustitiam, quam vocat veritatem quod esse suum cuiuslibet reddat entitatemq; veri, gratiam & gloriā dabit Dominus, idest Christum qui totus gratia est & graciosus vndique, & gloria, cum in visione verbi beatitudo nostra consistat. Germen vocatur Ieremię. c. 23. vbi dicitur, Ecce dies veniunt dicit Dominus & suscitabo Dauid germen iustum, & regnauit Rex & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra. Dauid nōmine intelligitur, & promittitur iudex iustus de domo Dauid. Hinnulus Prouerbiorum. 5. propter humilitatem, & obedientiā quam matri pijsimę pręstitit non secus ac hinnuli prosequuntur matres ac si patre essent destitui, vt est videre in omnium animantium fetibus semel natis qui omnes hinnuli dicuntur, vt Christus temporali ortu sine patre natum esse notaretur. Homo plurius in locis scripturę inuenitur non fictus aut elicie eius simulatus, vt in alijs rerum iconibus occulebatur, imo verus homo, verus Deus extitit hominibus, vocat enim se hominis filium Marci. 9. Matthę. 20. & alibi passim, vt hominem iudicem habere intelligamus qui nostra cognoscit, & nos respicit, vt caput membra virtutis influxu, motus & sensus, est Christus caput nostrum nos vero membra, vt dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. Hominis caput Christus. Iesus vocatur, Saluator noster, Matthę 1. c. Luca. 2. Quod nos liberauit de manu Sathanę propria virtute imperio & potentia, & soluerit pro nobis pretium quod a nullo altero persolui potuit pręterquam ab ipso, legislator, Iob. 36. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua & nullus ei similis in legislatoribus. spiritu prophetię Christum a longe spectans psalmo. 9. Constituet hominē legislatorem super eos, pollicitationibus cō-

tinuis

tinuis & pręcibus Patrem æternum sollicitans psalmographus sacer de Christi aduentu, psalmo. 83. sic, Etenim benedictionem dabit legislator ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. Est enim vere legislator qui debitam cuiusuis rei mensuram nouit, & iuxta mensuram estimationemque & veritatem rei cuiusuis & esse, leges condit, ex ea enim notitia quid in omnibus constituendum sit exponit imperat. Omnium ergo Dominus & conditor rerum solus, leges potest stabilire & per illum alij, omnia enim tantum veritatis & esse continent, quantum illi per quem omnia facta sunt simulantur. hinc lex est sententia æterna. In luce occulitur serpens hic. Ihoannis. 8. vbi dicitur, Ego sum lux mundi, & infra. Ego lux in mundum veni. & alibi sæpe. Lucis enim sunt duo, & manifestare omnia, & fouere cuncta naturę influentia & virtute calcacere & viuificare, notitiam atulit rerum supernaturalium naturę Dominus, qua & intellectum formauit vero, inflamauitque voluntatem & perfecit bono, influentiaque auxiliorum corroborauit, non secus ac lumen omnia confirmat & sustinet in esse. Misericors & miserator iustus Dominus, psalmo. 110. memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus: escam dedit timentibus se, psalmo. 111. Exortum est in tenebris lumen rectis, misericors, & miserator, & iustus. Iucundus homo qui miseretur, & commodat disponit sermones suos in iudicio quia in æternum non commouebitur. Ille qui est lumen exortum post tenebras legis veteris, misericors est, cum omnis perfectio rerum ab illo productarum translata sit ab ipso, in quo omnium rerum exemplaria continentur, quo misericors est, & misericordię exemplar, & miserator, exercens scilicet misericordiam & illa vtens, sed & iustus nam simul iustitiam agit, memoriam fecit mirabilium suorum, legis inquam & sanctorum, est hoc testamentum quod condidit, suę vltimę primęque voluntatis, relictum nobis, vt legem iustitię sectaremur. Medicus Matthę. 9. non est opus valentibus medico, sed male habentibus. quo se medicum vocat, dictum enim fuerat Ecclesiastici. 38. Da locum medico, idest Christo. officium enim hoc exercuit, vt non solum langores, morbos, egritudines virtute illa supernaturali expelleret propulsaretque imperio & potentia supra naturā, imo vltra omne opus medici infirmitates nostras,

T

& vul-

& vulnera quæ ex nobis extirpauit in se recepit, venenumque nostrum cum non posset aliter educi quam suctu & hauſtu, vt est veneni conditio, fugit & recepit in se, vt nos ab infecto cruore liberaret. Matthæi. 8. Omnes male habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit, & agrotationes portauit. Isaiæ enim. 53. dictum erat. vere langores ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Mediator Dei, & hominum vocatur ad Thimotheum. 2. c. Vt hac astutia alliciat homines, & vocet ad se, & vere mediator, & mediū est Dei & hominū, cum participet vtroque extremo deitatis & humanitatis, vere mediator cum extrema conciliauerit nostræ culpæ ruinæ & lapsus cum iustitiæ rigore & extremo, satisfeceritque Patri pro hominibus. Pater piissimus cui impendit filiorum cura. Isaiæ. 9. Pater futuri seculi. Ex eo quod cum in lege scripta iudex rigidissimus extitisset, Deus ultionum. in lege gratiæ Pater benignissimus sit placabilis blandus & mitis. Qui est, dicitur passim quod à se sit. reliqua vero existant & sint ab illo, vt ab efficiendi causa. Robur & fortitudo. Ieremiæ. 16. Ructus Patris appellatur Psalmo. 44. vbi dicitur. Eructauit cor meum verbum bonum, ructus enim eandem substantiā suscepti alimenti ad os reddit estque in ipso iterum repetitus sapor gustusque & substantiā eadem, quo ructus Patris appellatur æterni, quod eiusdem substantiæ cum ipso sit, tum ructus prouenit ex abundantia & copia substantiæ intra nos contentæ, quæ quasi contineri nequit nec capi, ideoque eandem substantiam in internis commouet repetitque ad intra. idem cum principio totius Trinitatis Patre substantiā fecundissima deitas, in Patre qui sese continere non potest, quin filium vberissima productione generet substantiā similem, idem substantiā cum principio generante, interno actu ad intra, hinc verbum generatur, fatur enim Pater sibi eo verbo genito, viditque & noscit ea locutione qua sibi in verbo alloquitur omnia, & per ipsum omnia facta sunt, externa quasi locutione ad creaturas, qua producitur esse, & substantiā omnium earum per appropriationem ad verbum, etsi opera omnia ad extra, indiuiduæ Trinitatis sint. Sapientia vocatur Pauli. 1. ad Corinthios, cap. 1. his. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu qui factus est nobis sapientia à Deo. Cum enim in ipso sint omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, exemplar esse & entitatis, per-

fectio-

fectionisque omnis creaturæ, cum ab eo sint creaturæ vniuersæ, & ab ipso in esse constituentur efficientis rationem obtinente, & quæ continent entitatis & veritatis ab illo, vt ab exemplari sit, in ipsumque ordinetur vt in finem, omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus, in tantumque à Deo ipso cognoscantur in quantum in verbo suæ notitiæ habent esse, & in tantum sint. Sapientia est scire verbum, per hancque altissimam causam, & supernaturalem res callere, sapientia enim in se, est altissima causa cognitionis rerum, in reliquis vero est sapientia per hanc ipsam causam res noscere, Sacerdos Psalmo. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, obtulit enim Melchisedec Habrahæ post victoriā quinque Regum Sodomorum, panem & vinum. non fecus ac Christus obtulit Patri pronobis sese ipsum, suumque sanguinem ex pane & vino transubstantiatione facta, & instituit Sacerdotes offerre & pro se ipsis & populo, panem & vinum, duplicata figura Melchisedec, in cruentumque sacrificium in memoriam cruenti, ipsummet Christum suumque sanguinem offerentes nostræ redemptionis pretium quod acceptat æternus Pater, non fecus ac accepit Abraham placideque suscepit de manu altissimi sacerdotis Domini Melchisedec, quæ ille obtulit. Fuit enim Rex Salen Melchisedec, & ibi altissimus Domini sacerdos, Salen vero Solima fuit prius dicta, & postea Hierusalem, interpretaturque Rex iustitiæ Hebræis, Genesios. 14. c. Est enim summus sacerdos à quo omne sacerdotium est, & qui sese obtulit Patri in crucis ara sacrificio cruento, sacratissimaque illa oblatione, nos de manu mortis liberavit, eripuitque de inferni seruitute. Splendor ad Hebræos. 1. qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Patris splendor quod in ipso videat omnia & sit simul cum Patre, vt splendor cum lumine, docet Aristoteles. 4. Thopicorum cap. 3. lumen, prunam, & splendorem lucem esse, splendorem vero à luce originem ducere & generari, esseque eandem substantiam cum lumine & naturam vnā, lumenque in se manere & in subiecto cuius est, splendorem vero ad extra diffundi & reliqua illuminare. Intelligibilis illa substantiā Patris in se manet, Verbum vero genitum in Patre permanens illustrat, & manifestat omnia, splendorque

T 2

in omni-

in omnibus, estque figura substantiæ eius, hoc enim habet figuræ quod representet expresse quæ in essentiam continentur tanquam in principio, substantialiter tamen, vt vera substantia eiusdem substantia. Seruus Paulus ad Philipenses. 2. Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus. vt posset dæmon Christum impetere, posset mors ipsum aggredi, formam mortalium & peccatorum induit, aliter pertimescerent omnia, fugerent, non subiret crucis tormentum. Seruus hominum factus, suis commodis intentus subministransque omnia illis necessaria, & vtilia, Sponsus Ecclesiæ per verba de futuro in lege veteri, per verba vero de presenti in lege noua gratiæ. Terribilis dicitur Deuteronomi. 7. Daniel. 9. psalmo. 46. plurimisque alijs in locis, quod exterrat, & expauescere faciat iratus, summam eius potentiam pertimescentibus mortalibus, Dei enim est omnia posse. Vinum Prouerbiorum. 9. Bibite vinum quod miscui (inquit Pater æternus) bibite vinum, quod temperaui, id est verbum humanitate atemperatum quod non secus ac vinum homines extrase educit, vt in illo viuant. quod dixit Paulus, uiuo ego non uiuo ego, sed in me Christus quasi ebrius & extra se, hoc vino titubans de eius vita asseberauat. Vox ad Hebræos. 3. hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Est enim verbum vox, per quam fatur æternus Pater, suaque placita hominibus manifestat & explicat. Vnigenitus Ihoannis. 1. & 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Omnimodo vnigenitus non solum secundum æternam generationem, sed secundam temporalem qua ortus est de Virgine Deifera, seruauit enim in quantum potuit modum generationis eterne Virgo sacra, vt summa eius notaretur perfectio. Vitis vocatur Ihoannis. 15. vbi dicitur, Ego sum vitis vera vos palmites, vitis palmitum est caput, dicuntur enim brachia vitis partes illæ quibus anectuntur palmites, & pollices palmitum principia. Caput vero eorundem, vitis ipsa & parillema, hominis caput Christus est, dixit Paulus. 1. ad Corinthios. 11. Hominis caput Christus, caput Christi Deus. Quo cum hominibus vnum corpus efficit Christus, cuius capitis & vitis, nos sumus membra & palmites, nulla est enim planta in vniuersa rerum multitudine quæ a deo, recisis ramis & palmitibus effundat lachrymas ac vitis effundit, hinc contulit se viti assertor noster

noster quod semel ac palmes aliquis rescinditur lachrymas copiosissime emittat, quod filium amiserit sui que corporis partem palmitemque quo flet, & quasi mortuum deplorat amissum membrum recisum. Pastor Ihoannis. 11. Ego sum Pastor bonus qui cognosco oues meas, & ipse cognoscunt me me. Pastores alij, cum difficulter ouium sibi subditarum dignoscere possunt vitia quibus infestatur, latentes egritudines, morbos abditos, tum quibus egeant infecta, & perfecta adhuc pecudes non omnino callent, tum non omnes pastorem norunt, nec ipsum prosequuntur, alię imo alias neque omnes vnā neque omnes ducem vniuersalem catholicum ve. Christus vero sic est pastor, quod est bonus pastor noscens oues suas, & quæ sint de eius ouili, omnibus prouidens quæ ad bonum earum spectant, & illæ omnes pastorem cognoscunt, & insequuntur duce & capite medio vno, Petro & petra, eo quod illas cognouit pastor, & ad bonum ouium solum attendit non ad peculiare & suum, cum nullo egeat ipse, nec detrahat de ouibus vellera, aut vt pastores plurimi eas in carnificem diducat fallacia & dolo ideoque de eis curam gerant vt in se cedat sedulitas & cura captiosa. Pastor quod in terra dormiat apud nos in sacramento Eucharistiæ discooperto capite diuinitatis. Victor Habacuc. 3. Deus Dominus fortitudo mea & ponet pedes meos, quasi cerborum, & super excelsa mea deducet me victor in Psalmis canentem. agiles, & veloces, ponet pedes meos quasi cerborum, vt leuissimè percurrant terram, & ea quæ terræ sunt, minusque hareant rebus caducis & momentaneis, & super excelsa mea supra rationem & naturale lumen, victor ipse deducet me canentem in Psalmis beatitudinis & gloriæ, supernaturalisque visionis. Est in Hebræis loco illius verbi in psalmis diapalma quod est idem ac Sela, quod verbum ex septuaginta, & ex interpretatione Theodotionis & Symmachi, idē est quod semper, quo reddit hunc sensum locus hic. Victor mortis inferni & peccati deducet me canentem diapalma, id est in æternum, & semper gloria & honore, serpentis ergo effigie Christus voluit figurari propter tot tantasque astutias quibus vititur, vt homines ad se alliciat & trahat, est enim serpens, vt monstrauimus latè supra totius naturæ callidissimum animans, vt dicitur Genesios. 3. & ex tot, tantisque autoribus adduximus. quo modo Dauid nomine Christus subintelligitur ob mansuetudinem, & pietatem ob dilectionem

quam nomen Dauid significat diximus, modo Samsonis nomine quod lucem & solem notat, Iosue nominis quandoque quod Saluatorem obumbrat, varijs epitetis attributis diuersis vt tandem vbiq; Deus, vbiq; doctrina, vbiq; Christus. Cum omnia que scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sint, vt dixit Paulus ad Romanos. 15. quod scriptum est ad nos scriptum est, vt nō secus Prophetæ nomine multoties veniat intelligendus, dicitur Deuteronomi. 18. Prophetam suscitabo eis. ignis denique Deuteronomi. 4. ob summam eius potentiam & puritatem. & Dominus Deus tuus ignis consumens & edax nam more ignis omnia ad se trahit, purificat, & emendat, & ad se allicere conatur, in seque cōmurare secundum regulam veritatis eius in quo viuimus mouemur, & summus. Ultra Deus, Christus, verbum, gloria, honor, præmium, maiestas, misus, triumphus, puer, paruulus, de quibus & alijs infra.

*De sensibus mysticis, & figuratis elisis ex locis
ignitorum Serpentium.*

CAPVT VIII.

CONDITOR hominum, eorumque instaurator semper, bonum eorundem intendens, varijs mediōrum generibus remediorum varijs modis vritur, vt mortales bono & æquo cōsulant, viamque virtutis sectentur, & à vitiorum tramite auertantur: hinc cum Hebræorum gentes apud Aegyptios commorante longo illo temporis interuallo in captiuitatem diductæ, ritus & mores Aegyptiorum immitarentur, qui vt supra monstrauimus atrocissimos & diros venenoseque læuiores mutos & surdos colebant serpentes, & in Deos venerantur: hæc ipsa obscœna animãtia postea ipsi prosequantur cultu & adoratione in deserto (id potest cū corruptis hominibus conuersatio & commertium,) quos vt summa sapientia ab idolatria & aposthasia reuocaret ignitos immisit dictos serpentes, in ultionem delicti & flagitij commissi, vt per ea per que quis peccat, per hæc ipsa extorqueatur, vt dicitur Sapientia. i.

Tum

Tum, vt resipiscerent, & intelligerent ea ipsa pœnæ effigie commissam culpam, eamque fuisse inflictam ob scelus perfidie & idolatriæ, vt ad veram pœnitentiam renocarentur, fructoque serpente aucto Dei iussu elato, victos & superatos solo aspectu & signo dato cum viderent serpentes illos, Deos non reputarent, vmbra & figura serpentis sola depulsos vero Deo, numen aliud maius cum experirentur, voluitque sub hac forma serpentis obumbrari, exaltati celsique cœlum versus, vt cum naturam serpentis emularetur astutijs & artibus, tot tantisque quibus vti veniebat, vt homines cœli participes, incolasque efferet, & serpens antiquus, Genesios. 3. Terra reptaret submissus pumilus terram versus, cognoscerent homines quantum interesset, inter vnum, & alterum distantie & oppositionis, & cum nos progenies viperarū & serpentium essemus, cum factum fuerit tanquam vnus ex nobis ipse hominum artifex, habitu inuērus vt homo, (dixit Paulus ad Philipenses. 2.) Serpentis formulam induit, vt mortales hanc ipsam antiquitus inuestire, vt serpentes serpentem non reformidarent aut expauescerent, non secus ac in præsepio oriri voluit, quod homines in bestias iam methamorphosi peccati cum abiissent in præsepio Deum inuenirent, non in loco altiori, nobiliori ve ne ipsi ignobiles humiles maiestate loci deterrerentur, imo loco illo humili & abiecto, hominem Deum humilem, ad modum hominum factus reciperent: habitu inuentus vt homo quo se vocat granum multoties in hoc scilicet præsepio apostitum vt esset hominibus alimentum. Consuluit Deus, Matthæi 10. Euangelij nuntijs, gentiumque concionatoribus vniuersalibus Apostolis, mittens illos, vt gentes ad verum cultum allicerent, veramque Dei legem Euangelicam promulgarent hominibus, prudentes esse sicut serpentes, mille astutijs, artibus mille prudentia sacer concionator vti tenetur, vt hominum animos, ad veram reuocet sapientiam, debet esse acutissimi visus, non secus ac serpens (diximus late antea), vt vitia populi callere possit, acerrimi auditus, vt spiritum & verbum, quod in sacris literis resonat audiat, serpenti enim inesse auditum acrem monstrauimus, tum exuere veterē hominem, vt serpens exuit senectam, & exuuias antiquas ad iustitiæ solem circulo actus, vt serpens sese circumuenit. à Deo incipiat & in Deum tēdat, est enim Christus alpha & omega, & à se in se tendens serpentis more, ille debilissimi

T 4 capitis

capitis vt serpens continet, non ex proprio capite loquatur, sed ex capite Christo, qui caput est hominis iam antea tempus obseruet, prudenter agat, increpet, corrigat, omni instet tempore, prudentia & arte, non secus ac serpens expectat tempus, redditus folijs ad equinocium, vt se nuder vitiosis exuuijs, solem scilicet iustitiæ & æquitatis dierū, vt nudetur spolijs, sensus & motus impediencia, locum etiam seruet caute, vt seruat ille, qui solum ad radicem feniculi visui vtilissimam nudatur, ab oculis & capite incipiens, à Christo, à Petro ab Ecclesia, primoq; deponens senectā propriam aliorum postea, certis locis legis Doctores sese manifestent non vage errantes, imo serpentes imitentur, dum renouantur, nec nimis popularibus negotijs misceantur, sed si opus fuerit, septem mensibus more serpētium terra circumuoluti proprijs domicilijs, semimortui viuant, his omnibus circumstantijs integratur prudentia, lac doctrinamque sugant, ab sponsæ & Ecclesiæ vberibus, actiue & contemplatiue vitæ; serpentibus enim lacte auidissimis illud eis non concessit natura, ab alijs imo ipsis erogatur, dum loco fœtuum vbera animantium emungunt, aulis fœtibus ab vberibus pijsimarum matrum serpentium artibus, quibus caudam ori substituunt, vt captiosè ipsos detineant, eis illudentes interim dum vbera exiccant, eoque modo lac eis ab exteris venit, doctrina lac scripturæque intelligentia ab externis accedat ab spiritu, non secus ac Actuum Apostolorum 8. c. Eunucho Candaces Regine Aegyptum, legēti Isaiam qui intra currum suum non intellexit literæ spiritum, vsque dum Philippus ab exteris venit in curru susceptus, locūq; enodauit, hos sic instructos, & paratos serpentes blandos & mites acutissimi visus, acerrimi auditus denuo renatos, non a se edocentes, lactis auidissimos & doctrinæ, prudentes tempus, locum, personam obseruantes demulcentes fœtus, nullius veneni (cum in hoc genere plurimi sint cruore diro abundantes,) inmissit Deus, dum ipse mitit Doctores fidei in populum edocendū sic legat. si vero, vel intromittantur ipsi ambitiosi honoris, & gloriæ cupidi, vel populi vitijs, diuidunt influxum hunc, huncque continuum motum, inter Deum & homines, dicitur Ieremia. 59. c. Iniquitates vestre diuiserunt inter me, & vos. peccatum enim cum alterius rationis sit, diuidit à Deo, vt id quod non est, diuidit ab eo quod est, loco horum serpentium, ignei veneni turgidi, vrentes, & tumentes cruore im-

59

re immittuntur serpentes, vt populum vastent & depopulentur. Cæci, muti, & surdi capite proprio potentissimi, malitiæ & veneni, igne concupiscentiæ & ambitionis estuantes, ostēntes sese, qui subiectum potius commendant & sese operis suscepti officij & muneris, quam obiectum, in quod tendere tenebantur iure, surdi, & muti, qui nec Dei verbū audire possunt, nec loqui Dei verbum æternum, & infabile his qui sine ipso ipsum fari conantur nisi illo derur lingua expedita & disertata, quo legis Magistris, quibus cura huius ouillis ex officio impendet & quasi fortissimi vigilantissimi que canes fidissimi que huius gregis quam custodire tenentur, de illaque anxi & solliciti esse dicitur Isaiā. 56. Speculatores eius cæci omnes nescierunt vniuersi, canes muti non valentes larrare videntes vana, dormientes & amantes somnia, & canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignouerunt intelligentiam. neque enim panem alimentum hominibus esurientibus impertiere doctrinæ, imo vt dixit Paulus. 2. ad Thimotheum. 4. Erit enim tempus cum sanam doctrinam nō sustinebunt, sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. Qui hæc nesciunt saturitatem ignorant, & intelligentiam. Ezechielis. 3. Et linguam tuam adherere faciā palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, cum autem locutus fuero tibi, apperies os tuum, surdi vero quod nec sua vitia, nec populi audire valeant. Sed pijsimus hominum structor, non salutis desperatos, reliquit hos idolatras homines, legisque peruersores, æneo elato serpente quem in signo datum cum prospicerent pristinae saluti restituebantur, in signo inquam mediatoris Christi venturi, vt corporalis salus Hieroliphicon esset expiationis & salutis animæ. noluit vero verum serpente intuerentur, non viuum, ne serpentis vi pristinae saluti reuocari censerent lassum, & factum nature serpentis, animantisque adscriberent, serpens vero erigi voluit, hacque occurrere figura non recussauit, vt cum homines serpentes amplecterentur reciperent sub ea forma latitante abditumque Deum, vt dum in serpente oculis venient infecti, in manus ipsius Dei incidere: quasi esca tracti, in hamum crucis Christi, serpentis folia efigie clara est in deserto, figuram progeniei viperarum pecca-

60

61

T 5

toris

totis seruique suscipiens, factus homo verus, serpens & peccator
 feruus apparens solum, vt pro hominibus satisfacere posset pati-
 que carne passibili, semetipsum exinanivit, formā serui accipiens,
 in similitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo. Pau-
 lus ad Philippenses. 2. Isaias vero. 53. & cum sceleratis reputatus
 Marci. 15. & cum iniquis reputatus est. quo serpentem noluit ef-
 se alio quam figura elatum, vt solum peccatoris stigmata & insig-
 nia reportare intelligerent homines, non tamen labe aliqua pec-
 cati infici aut culpa detineri, & pro hominibus serpentibus vt sa-
 tisfaceret voluit, ijs eisdem insigniri, dicuntur enim. Matthæi. 3.
 & 12. c. Viperarum filij mortales, interna vero secreta & abdita
 illius cæli serpentis incorruptibilia solida, & personantia erant,
 ænei metalli diuinitatis, vt verum Deum & hominē enuntiarent
 gentibus venturum, primo enim Paralypomenon. c. 15. ordine se-
 cundo constituebantur, qui Cymbalis æneis personabant, prima
 serie voces erant resonantes, Dei scilicet attributa diuinitas,
 Deus ipse. secundo Cymbali bene sonantis humanitatis, iuxta vo-
 cem diuinitatis & verbi, iuxta verbum quo dicitur psalmo. 150.
 laudate eum in Cymbalis benesonantibus, in operibus humani-
 tatis Christi, quæ iuxta diuinitatem & in diuinitate ipsa erant in
 eodem supposito, quibus nos persanauit à serpētis venenato mor-
 su, tum constitui huius metalli immutabilis voluit reptile illud
 æneumque serpentem, vt ob peccata & vitia Idolatriæ & perfidiæ
 intelligi daretur cælum, serpentisque circulo figuratum cælum
 æneum esse, terra vero, quæ reptu huius animantis notatur ferrea
 & sterilis. Deuterono. 28. his minatur idolatras Deus. Sit cælum,
 quod supra te est æneū, & terra quam calcas ferrea, vt ergo cog-
 noscerēt homines propter morsū serpētis & ob illius ictus, Chri-
 stum cruci atigendum esse, serpentem exaltari voluit, vt cognos-
 cerent ob superbiam & elationem formam serpentis illos con-
 traxisse, qui prius erant eñei originali iustitiæ innocentia statu: dū
 enim reptauit serpens terra hominē icit, infocitque veneno, cui-
 us est ea conditio & natura, vt repens terræ que ahius iciat & ve-
 nenum difundat, sublatus vero & altus pangere nesciat nulloq;
 modo possit, quo si viriliter homo illum speret subleuatis & exten-
 sis brachijs distentisque instar crucis, illum percurrit plicaturis
 & orbibus repens, vsque dum altiora & sublimiora inuisat, quo
 cauti & sagaces homines fortes manus expandunt & brachia su-
 bleuāt

bleuant in altum, vt dum sumitates & eminentiora eorundem
 contingat, impetu propellant agittēt & proturbent concusu for-
 ti, vt serpentem procul amoucant quallentque impetu terram
 versus, docuit experientia. A Elianus, & Aristoteles locis adductis
 Plinius libro. 8. c. 16. Rhodiginus, & reliqui, non aliter tetendit
 Deus brachium suum, verbum scilicet, & filium vt dum ipsum a-
 doriri tentasset elatus & altus, brachio deitatis fortiter concusso
 & vibrato deprimeretur ille, æneo robore & brachio forti æneo
 diuinitatis verbi, non aliter cecidit lucifer conscendere tentans
 Dei altiora. Iudem dum spirante Christo, expansis brachijs ascen-
 dit, crucem ratus posse impetere ipsum aliorum hominum more.
 Mirabilia plurima admirationis & nouitatis plena Cherydrum
 serpentem ignitum continere monstrauimus, vrentem & caustic-
 cum, immisum inter illos, quos supra numerauimus populum
 Hebræorum afflixisse ob scelus idolatriæ, huncque prius aquis
 viuere in eisdemque commorari, ibidem genitum semel, nullius
 veneni aut malitiæ, postea terras inuisētē, atrocissimi esse veneni
 diri & terri, corruptissimi que odoris, inficere omnia quæ ipsum
 contingunt vrere absumere, ignis more, radices quercum colere
 drinos dictus græcis, quasi quercinus, qui abditus in radicibus
 quercum fetido odore detegitur, leßosque semel hoc animanti
 semper in posterum, toto vitæ decursu terram illum odorem in
 perpetuum sentire, aptissimum Hyeroglyphicon, eorum qui cum
 prius viam virtutis sectarentur medijs aquis laborum & afflictio-
 num pauperie media, egestateque, ibidem malitia & venenum
 aquis & laboribus dilutis, postquam honorificam quercum inui-
 sere, eiusque radices, & latibula occuparunt illius folijs & ramis
 coronati, honorum & dignitatum. Omnia corruperunt inquin-
 unt tetro odore, infamia & scandalo, sic alios conspurcarunt,
 vt nunquam in posterum, aliud quam virus semel susceptum re-
 dolcant cruore infecti maiorum, quibus & populum inficiunt
 non secus, atque hic serpens ignitus, cum aliis vastauit He-
 bræorum gentes. Merito enim aquæ, labores & afflictiones
 obumbrant, naufragio & fortuna, quibus hæc nostra fragi-
 lis navicula submergitur, quibus & cor opprimitur & suffoca-
 tur, virali alitu intercepto, psalmographus facer. Psalmo. 68.
 Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, vsque
 ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est sub-
 stantia

stantia, veni in altitudinem maris & tempestas demersit me. vsq; ad animam, id est vsque ad cor, & vitæ principium, vsque ad os, vsque ad spiritum & alitum quo viuimus: quercum honorum est se arborem docent antiqui omaes præcipue, Plinius libro. 16. c. 4. & secundo, Cicero. 2. de diuinatione, Aelianus libro. 6. Rhodiginus libro. 10. c. 9. Iupitrique sacram, quod semper virefcit, nullaque senectute opprimatur, quasi semper eadem Deorū more, fulmini non impetiatur, robore polleat, reliquis omnibus arboribus maiori, vegetior sit, duret magis carie non infestetur, robustissima arbor, cuius species robur est arbor, Hispanice, Roble, a quo propter fortissimam eius naturam, virēs robur allegoria ad ipsā appellamus, dicta robur à colore robo ruffo ve, quod in hac arbore plurimæ huius coloris lineæ manifestentur, non secus ac sunt robusti, ruffi homines, docuit Aristoteles. 1. parte phisognomiæ, quo antiquitus coronis ex hac arbore intertextis (quercinæ dictæ) honorabantur, qui cibem bello seruassent, & qui maiestatem honorē & dignitates ostentabant. qui veneno huius animantis fuere infecti (serpētis antiqui) semper idem ambitiose odorantur, nec quiquam, quod non redoleat tumidam superbiam sentire aut percipere quaerunt, quo Paulus. 1. ad Corinthios sic hos increpat. c. 12. Si totum corpus oculus, vbi auditus, si totum corpus auditus vbi odoratus. Ij enim solum quercum & honorem proprium, ambitiosi contendunt, quasi solus esset odoratus, suis passionibus impertitus, Psalmo. 113. Aures habent, & non audiēt, nares habent & non odorantur, Ecclesiastici. 30. his idolis sui ipsius sic dicitur. Quid proderit libatio idolo, nec enim manducabit nec odorabitur, non vretur doctrina, nec odorabitur aliud quam se, vt drinos se solum odoratur, & qui drinum tetigit, quibus dicent subditi, & inferiores quos in cura habebant corrupti & vitari eorum veneno, quod scriptum est Exodi. 5. Videat Dominus, & iudicet quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, coram mundo & Dæmone. Iusti vero a passionibus Chersidri & Drini liberi cum Paulo dicent. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorē notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam, non adulterantes verbum Dei. Corrupti dicent, quod de Antiocho il-

cho illo miserrimo. 2. Machabæorum. c. 9. Antiochus qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur manifestam Dei virtutem in semetipso cõestans, ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus, carnes eius effluerent, odore etiam illius & fetore exercitus grauaretur. sunt ex musca quas creat Drinus in squamis, quæ cum ad supera peruolare possent mente cogitatione & conceptione, Drinum tandem interficiunt exedentes animantem proprijs altæ carnibus, vt ijs consumptus intereat ille, quæ generauit vitiosa natura & halitu. tetro. Illud est virus huius animantis, ea est potentia tetri vaporis spirantis ab ipso, sic olfactum inficit, & in suam naturam potentissima agendi ratione commutat, vt intus existēs in posterum prohibeat extraneum: quo perpetuo Drinum redolēt, & nil aliud olfacere possunt cusi. Mirabilis est consonantia, quæ in plurimis morbis vitijsque animæ & corporis eadem resonat, & ad proportionem eisdem quasi remediorum generibus eodem ordine, & si alterius ordinis hic & ibi, pristinae saluti reuocentur agrotantes, summam auxiliorum omnis curationis corporeæ salutis reduxit antiquissimus ille Hippocrates scientiæ salubris facile princeps, ad tria capita libro de morbis, & in aphoristicis sententijs his verbis. Quæ non curat medicamentum curat ignis, quæ non ignis ferrum non fecus ipse hominum autor medicus salutis spiritus, blandis remedijs, medicaminibus facilibus, vitia hominum corrigere tentat, quæ si non sunt satis, corrupta membra igne exurit, ne alia inficiant & coinquent, vt hic contigit Hebræorum populo, cuius corrupti & fœdi homines cum præceptis & consilijs a vitiorum tumultu non reuocarentur, leni illo & blando auxiliorum genere, igne vitione causticis remedijs vti coactus, eos igne ignitisque serpentibus incipit exurere, vt tandem ferro aboleat membra rei publicæ corrupta & obscœna, vt per manus Angelorum ense nudo, & gladio ferreo vastauit populum ob scelus David, & Moses idolatriam vltus est ferro, & in virga ferrea multoties populum reuellem excudit & direxit. Inter quos adhuc corruptiores magis vitiososque homines veneno serpentium infecisse reor, vt in his corruptis & nullius vsus, facto periculo, reliqui non desperare salutis respiscerent & ab idolatria & apostasia euocarentur, nõ secus ac

cus ac belli duces, homines bello ineptiores impeditos magis morte damnant in communi crimine, ut reliqui caueant in posterum atenteque viuant, expergefacti aliorum supplicio in alieno capite experientia facta, & non aliter minus bene apertos, & eformatos panes infurnum conijcimus prius, ut in his periculum fiat ignis accensi, qui cum deformes essent, quod vitientur amplius non pertimescimus igne quo uis, horum plurimi interire subito, alijs semel cussis veneno eodem & tetro viru serpentium, datus est remedij auxiliorumque locus, ut ad signum aspicientes a-n-ni serpentis ad Christum venturum cuius signum serpens erat, salutem adipiscerentur, his datur locus illis secus. Non aliter serpentes euangelici tenentur populum castigare & corrigere mediocaminibus dum opus est blandis, secus igne & potentia verbi Dei, tandem ferro desperata salutis homines, vniuersum robur apponentes supplicio & poena. Igne communiter vititur Deus in delictorum poenam, exulsiit Sodomam eiusque incolas igne gutatim descendente de celo, gutatim ut more feruorum reuellium & cotumacium exurerentur punirenturque, Hebraeos Idolatras igneo veneno couulsit, damnatos extorquet igne & sulphure dixit Ihoannis Apocalipsis. 9. 14, 19. & alijs. Est ignis potentioris actionis omnium corporum sublunaris naturae infuauioris acerbiorisque, & maius corruptibum, sulphur vero odoris corruptioris magis fomentum ignis, quod igne eget ut spiret tetrum illum halitum, ignisque in ipso feruetur maxime & accendatur, quibus olfactum & tactum excruciat Deus damnatorum hominum: ij enim duo sensus torquentur magis in reprobis hominibus, olfactus & tactus, tactus quod maxime eodem voluptates sectentur & dolores fugiant laboresque, cum ex hoc sensu intensiores excitentur passiones & vehementiores, doloris & voluptatis, quibus sensus trahitur & ratio subvertitur magis, quam ex reliquis omnibus alijs praecipue si cum tactu gustum complectamur: est enim gustus tactus quidam. 2. de animo docuit Aristoteles, actiuiores enim qualitates ad tactum spectant quibus subito reducimur ad naturam nostram, non paulatine dixit Plato in philebo, & 3. dialogo de legibus, Aristoteles. 2. Ethicorum & 2. Rectoricorum ad Teodecetem passim, ex gustu & tactu maiores passiones excitari, quod maiores voluptates & molestiae maiores in illo contingant propter efficaciam obiectorum horum duorum sensuum, quibus substantia

nostra

nostra seruetur aut corrumpitur reliquis vero sensibus accidētia solum nostra immutantur, est gustus alimenti sensus, tactus vero temperamenti nostri conseruatiuus, nostraeque substantiae & vniōnis, quo maximum dolorem sustinet, dum dissoluitur, aut corrumpitur illa, corruptiuis causis subito agentibus, sunt enim actiua magis eorum obiecta, subito enim dum agunt multum obiecti praesentant simul, sine interuallo quasi, quo ex sensatione maiori cognitione facta, magis inclinatur potentia ut fugiat vel amplectatur obiectum passione excitata ab ipso, amoris aut odij, sunt in hoc venus, mollities, otium, desidium, ut in altero ebrietas gula, vitiaque alia, capitalia dicta, his enim res ad nos trahimus & illis coniungimur saltem in medio interno nostro, mutatione reali, reliquis per simulacra figmenta, & species utimur hinc maxime excruciantur inter sensus istum quod in maiora vitia ex ipsis incidamus, quam ex quibusuis alijs, haec vero illius cuius est tactus sunt vitia, quae possunt occultari quadamtenus & silentio inuolui, olfactus vero punitur post illum sulphure terro, quod vitia olfactus defectusque illius scandalo fiant, inficiant alios exemplo malitiae & quasi ex cathedra pestilentiae alios edoceant, corrupta fama odore tetro, odoris enim nomine fama & infamia, quae ad alios est natura sua, intelligenda veniunt literis sacris, dicitur enim Cantuorum. 7. 4. & 7. In odorem unguentorum tuorum currimus, id est in famam operum altissimorum, Paulus. 2. ad Corint. 2. c. Deo autem gratias, qui semper triumphat, nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitae in vitam, & ad haec quis tam idoneus? Augu. lib. de communi sermone clericorum duo sunt tibi necessaria scilicet conscientia, & fama: conscientia propter te, fama propter proximum. Hieronym. super illud Matth. 4. abiit opinio eius. Opera salutis sine fama boni odoris, non satis relucet auditoribus, nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur. gentes Thuribulum sulfumigans ex thure purissimo suauissimi odoris depingebant, ut famam alicuius inculpatam denotarent inter omnia enim corpora, quae naturam complent, ignis violentam magis corruptiuamque continet naturam, ut mista omnia eius calore

re dissol-

calore disoluantur putrescant, vrantur elementaque summa violentia ab ipso alterata deficient, quo dixit Aristoteles. 4. Meteorologicorum, cap. 2. omnia dempto igne, putrescere & vri, hinc igne absumenda sunt omnia iudicij die, ob eius voracem naturam reliquis omnibus alijs magis excedentem, cuius duae sunt partes elementalis ignis, altera cauum Lunae tenet, quae commutatio in se aerem ascendentesque exhalationes fouetur & conseruatur, vt elementa corporaque reliqua quaeuis in quaeuis mutata durant, est alia in infimis & opacis, cauisque terrae locis, in cauernis ipsius, iuxta terrae centrum, ex diametro distans à caelesti corpore, longius distans ab illo, omnibus alijs vniuersi partibus, in a mundi parte quae est dicta inferior, cuius pars quaedam infernus dicitur, purgatorium altera, & si haec per diuinam potentiam, vbique esse possint, imo & non in loco, vt daemon secum suam penam affert, vbicunque igitur ille, & tormentum ignis in carcere tetra secum affert, hic sulphure foras, vt teterrimo odore aspires, damnatorum animos & demones affligit, in eisdem terrae visceribus generis sulphureis exhalationibus ignitis dispositione grandis materiae radijs solaribus & astrorum influxu succensit, ob perpetuum ortum sulphureae substantiae in imis terrae partibus subnascentis metallorum massa, quae excruciat spiritus ignita, infame magis totius naturae corporum metallorum corpus, foemina, ex sulphure enim vt ex materia deformi, omnia metalla fiunt, vt patet in locis minerisque in quibus haec ipsa generantur metalla, sulphuris continuo partes incoctas habere, quae si coquantur amplius, perficianturque; vltterius, in metalla abeunt, imo Chrymici artifices crudas partes ex metallis deponunt sulphureas natura, & ex ipso metalla eliciunt sublimato & recocto, crudam eius corrigentes naturam imperfectam foemineam, vt semper, quod sulphuris est sit cruda materia, subterraneum magis terrestre imperfectiorisque naturae mistorum omnium. Metalla enim vt minus perfecta alijs reliquis naturae mistis terra contenta, sine aere aut aqua, naturae perspicuae caelestis luminis susceptiua influentiaeque caelestis; terra obuoluntur, inter quae sulphur materia & foemina extat, substantiaque cruda coctionis expers, imperfectissimum corpus, putridum quasi, tetrum spiras odorem imperfectiori sua dispositione, & mistura quasi corrupta putrida & foetida, his ergo duobus corporibus igne & sulphure, corruptissimae essentiae,

natura

naturalissimisque omnino corporibus infamibus, alligatur damnatorum spiritus & demones natura liberrimi, naturalissimis ijs imperfectissimisque corporibus maxime corruptiuis, in terrae carceribus opacissimi corporis, absque luce fulgenti & clara, imo tristi & obicura, coloris liuidi sulphureo halitu per vices spirante, cogunturque circa haec operari eo carcere adstricti, nulla altera eis totius naturae parte concessa, quo sume alligantur constricti & ligati spiritus, non secus, ac ligati demones, & coacti torquentur, Deo, Angelis, superno ve demone; necromanticis extorli miserè, sic & damnatorum animi, contra liberam eorum voluntatem adstricti his rebus infimis ligati cruciantur & extorquentur diris cruciatibus, vniuntur enim his corporibus tanquam loco infami naturae totius, sic enim alligantur his, vt alibi esse eis nullo modo detur, voluntatis cruciatu, postquam vero corpora suscipient animae mortalium, ijs affligentur excessu terribili sensibilis tactus & olfactus, ignis & sulphuris, alteratis organis eorum sensuum obiecto excedenti, quo non corrumpentur etiam si illis detorqueantur, quod eorum spiritus possint corruptionem vitare, animaeque corporis corruptionem, auctoris naturae potentia, in poenam, immortalitate suscepta & supplicium damnati, vt illis maior aeternaque infligatur poena, praecipue quod Deus eleuat ignem, sulphurque, vt poenam inferant in spirituales adhuc substantias, etiam si diuersas genere & ordine, ideo ergo corruptiuo igne scelera punit, sulphureque tetra.

De inominato serpente.

CAPVT IX.

C T V V M. Apostolorum capite. 17. Sic extat scriptum. Stans autem Paulus, in medio Areopagi, ait. Vi- 70
ri Athenienses per omnia quasi supersticiosos vos video, praeteriens enim, & videns simulachra vestra inueni, & aram in qua scriptum erat, ignoto Deo. Quod ergo ignorantis colitis hoc ergo annuntio vobis, Atheniensium esset

V alioqui

alioqui doctissimi plurimi iudicantes vnam esse causam primam aliarum omnium motiuam, sensit Plato in Parmenide & Thimæo, Aristoteles Physicorum. 8. Methaphysicorum 9. Hancque incorpoream, immutabilem, æternam, infinitaque virtutis, Deos alios, imo Dæmones quos Dæos gentes vulgusque constituebat, fide non recepere, & si exterius Iupiter, Saturnos, Martes, reliquosque in gratiam populi faterentur, ignoto vero Deo occulto & abdito, innominato, vero, aras, templa, phanos, struxere, vt veritatem ipsam absconditam, solo intellectus lumine visam prosequerentur cultu & adoratione, ob populi metum non audentes nominare, hic est Deus sine nomine qui serpentis esigie occurrit locis adductis. Inter ignitos vero vrentes, & causticos summe serpentes, Sæpem adduximus reptilem ex Isidoro. A Ethimologiarum libro capite. 4. & Aristotele locis plurimis adductis supra. Solino, Plinio alijsque grauissimis naturæ historie autoribus. Serpens prophani, ambrosiosque veneni, mole minimus potentia maximus insuperabilis naturæ viribus, quem Aristoteles serpentem innominatum vocat locis eisdem cum Isidoro, & reliquis, vocauit Isidorus sæpem quod septica græcis carnem absument medicamenta, exedentia dicta & exurant, & septo quasi laterum facto vlcus se offerat profundum & cauum, huncque in agro, in quo lassæ colligitur oriti referunt implacabilis morsus, cui solum extat remedium contritus lapis, impulueré reddactus sepulchri cuiusdam Regis antiqui, cuius ignoratur nomen, vino eporum. qui ferunt serpentes alios venenoterrimos, si hunc deuorauerint atrocissimi virus fieri, cuius tres enumerant species, innominatum, Salpingam dictum, ab Isidoro serpentem, & indicem, cuius cruorem, non inferiorem esse igne stabiliunt, huncque sacrum serpentem appellari ab incolis eius regionis, ob summam & insuperabilem eius energiam & actionem, quam impertiri reliquis serpentibus docent, semel ac ipsum vorarunt, ipsosque insuperabiles fieri ipso suscepto Ieiunæ. Serpentis esigie nobis occurrit, Christus exaltatus in deserto, sic enim oportuit exaltari filium hominis, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo reputatus cum iniquis, & sceleratis cum progenie viperarum serpentium, & cum filijs antiqui serpentis, vt humanum iudicem mor-

tales

tales habere intelligerent, hominemque, non solum vltionum Deum, habitu, & natura humana, placatum, rectum, liberum omnis culpæ reatu, cum regula futurus esset omnium nostrarum actionum, quo serpentis esigie voluit obumbrari, serpentesque, Apostolos discipulos legis Doctores, consuluit esse cautos & prudentes, ipse serpens circulo æternus & astutijs amoris hominum flagrans, qui de se inquit Psalmo. 21. Factus sum vermis, & non homo oprobrium hominum, & abiectio plebis, factus homo quasi non homo, vermis inquam, & hominum abiectio, humilis, mitis, inferior, factus, & subditus, ministrans, sine nomine, qui factus est obediens vsque ad mortem. Marcio. sic. Nam & filius hominis, non venit, vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis; vermiculi vero huius minimique serpentis, ea erat potentia, vt amplissimam Hæderam fortissimi trunci, altissimarumque radicum eroserit & subito vastauerit Ionæ. 4. capite. Hominumque delitias & vitia, serpentem hunc semel ac edere serpentes reliqui, Christicolæ semel atque hunc serpentem degustarunt ieiunio & mundo ventriculo & corde, sub exubijs panis & vini Eucharistiæ sacræ participatione deitatis Dij facti, ipsum robur eandem virtutem recipiunt, quæ in serpente hoc sacro & minimo continebantur, innominatus erat, infabilisque, ob summam eius potentiam, quam nullo nomine circumscribi posse fatebantur, omnes quodquod de illo fari sunt ausi. Hunc latissimum caput obtinere, ventremque amplissimum in sua magnitudine, ij idem efferunt autores Christi caput Deus. Paulus. i. ad Corinthios. ii. Latissimum est caput Christi, nullo termino circumscriptum, venter amplissimus, deglutiuit enim mortem ille, qui vita erat digessit illam, commutauit in vitam, nam in se euerit, quo iam non mors, confecit enim illam potentissimus iste Sæps, omnipotens fugans serpentes omnes alios mundi, dæmonis, peccati, mortis, quos fugare Sæpem simul ac apparet, docet Isidorus loco adducto, carnisque passionis, qui cum paruus sit minatur reliquos illumque expauescunt alij. Isaias. ii. c. Paruulus minauit eos. de Christo, termino nullo, nullo nomine exprimi potest, hic innominatus serpens: infabilis sine nomine, omni ex parte infinitus, incōprehensibilisq; sub-

V 2 stantia,

stantiæ, inaccessibilisque naturæ viribus, ab omni intellectu creato, cum essendi modus ipsius excedat, nostræ naturæ modum, eiusque actus, cum sit illi esse substantiaria, & substantia esse, nulli alteri, præterquam ipse ex essentia conueniens, ex Diuo Thoma colligitur, 1. part. quæst. 12. artic. 7. in corpore, nulloque nomine sic enuntiabilis, aut vt est præfigurans nullū, substantiam ve eius exprimens, quò dicitur Exodi. 7. Et nomen meū Aoa non indicaui eis, Duo enim sunt genera nominum quibus res vocitamus, primitiua & deriuatiua, primitiua sunt, quæ imponuntur rebus primario inuentis, Deriuatiua, quæ ex primitiuis veniunt, quò dicitur vero genus ex his, dupliciter imponitur rebus significandis dum rationabili causa, & non ad libitum temere ve nomina aptamus, aut propter effectus rerum & opera nomina imponuntur, ex aliquibus ve accidentibus, quæ rebus cõtinentur, aut propter substantiam ipsam nobis notam eo modo quo posuitur, quam eo nomine terminamus, in substantijs quarum notitiam, nos habere possumus, vt in rebus corporeis & materialibus pro hoc statu, quo anima affidet corpõri, separata vero, & Angelis secundum substantiam nomina imponere poterit, quò eorum valeat suscipere essentias. Cum vero Dei substantia sit supra omnem captum hominis, solumque a nobis cognoscatur naturæ viribus, per actiones & effectus ad extra, vel negatione rerum omnium, superiorẽ constituyendo naturam, aut collectione perfectionum vniuersarum, imperfectione sublata, eiusque substantiam non possumus intelligere aliter, nomina quæ nos illi imponimus, vno ex his tribus modis coaptamus significatiua accidentium, at substantiæ eius nomen nullo modo possumus aptare significatiuum ipsius per substantiam Dei, quod exprimat entitatem illam supernaturalem, & esse ipsius. Alias essentiam Dei intueremur, & viribus naturæ ipsum, qualis est, spectaremus modo, quo nos nomen imponere illi nequimus, quod ipsum, qui sine termino est terminet ex substantia, inefabilisque est nobis secundum hanc rationem, vt essentiam significet, nisi ipse nobis reueller, manifestetque Deus. Varijs enim nominibus, & notis ex effectibus ab ipso productis ipsummet rerum omnium auctorem appellamus, nominaque varia illi imponimus, hoc & illo

illo genere linguarum, omnia ipsum per respectum ad extra significantia, & vt creaturas aspicit, earundenque protector & benefactor est, ab ipso vero est nomen ipsum, absolute denotans, in suo esse naturæ, adiectiua enim nomina ex attributis illi impertimus varia, & diuersa, vt sunt varia Scripturæ loca, quibus hæc patent. Geneseos. 1. Elohim in plurali numero, id est Dij, vocitur Deus, cuius nominis singulare est, El, id est Deus, aut Elohah, Deus etiam latinis, Deus enim idem est, quod ambiens omnia, & complectens, currensque per omnem naturam; a verbo Græco $\tau\epsilon\lambda\omega$ Teo quod est ambio & percurro. Dicitur enim Geneseos. 1. sic. In principio Elohim Bara, Elohim enim Deum iudicem consignat vt a primo scripturæ verbo nos iudicem habere intelligamus & sub iudice viuere, id est Dij, creauit cœlū & terram: plurali huius nominis Dij iuncto singulari illius verbi creauit, cum nomen hoc singulare habeat El, & Elohah, & verbum Bara plurale Barauh, vt essentia diuinæ vnitas, singularitasque, in singulari illius verbi notaretur, in plurali vero nominis personarum Trinitas, opera enim Trinitatis ad extra sunt indiuisa, omnibusque tribus adscribuntur personis, vt dixit Augustinus, quo dixit Dij creauit, verum vt essentia vnitas notaretur, mysterio Trinitatis obumbrato eo in nomine pio auditu, Dij enim, & si dicatur non plures Deos stabilit, aut decernit locus ille cum solum vnus orthodoxa fide fatendus sit, & ex symbolo sacro Athanasij, de fideq; est tenendum, vbi dicitur, non tamẽ plures sunt Dij, sed vnus est Deus, sed Dij nuncupantur, id est habentes deitatem numero vnã, quod verbo Hebræo dicitur quod adiectiue significet, latine vero cum substantiam notet magis, numerum, non admittit, ne in essentia pluralitas concedi videatur, Elohim Hebræis deitatem habentes, vi nominis enotatur, & vt Deum de Deo, Deum verum de Deo vero, tenemur concedere symbolo Ecclesiæ, & Chærezismo sancto deitate eadem numero vna, in generante & genito, pluresque personas eiusdem deitatis, hoc nomine Hebræo, non Deos plures notant Hebræi catholici, sed plures deitatem habentes eo nomine signant, quo idem est dicere Dij creauit, quod Deus creauit, qui in tribus personis est, & hoc est Elohim Bara posse mysterium Trinitatis eo nomine colligi, tenet Magister. 2. sententiarum distinctione. 1. Quem secuntur scholastici omnes quasi Theologi, tum Burgenfis. Nicolaus de Lyra in

Genesi, Galatinus, Augustinus, Eugubinus, Ambrosius, Chaterinus, alijque non pauci. Nec qui ex Rabinis sustinent nomen hoc Elohim, singulariter & pluraliter indifferenter significare plurali numero acceptum, vt modo Deus, modo Deū plurale significet, huius nominis significationem illiusq; rationem percalleit, nec quod vltra asseuerant iunctum singulari verbo, Deum solum significari, plurali verbo Deos verum tenet. Quo negant ex hoc nomine Trinitatis mysterium colligi posse, nam inquit singulariter accipitur iunctum singulari verbo, & sic eo loci Geneseos Elohim Bara, idem est, quod creauit Deus, non Dij creauit, Geneseos enim, 35. legitur. Quia ibi apparuerunt ei Dij. Vbi de vero Deo facto sermone plurale Elohim plurali apparuerunt nescitur, vt iam plures Deos fateremur quod impium esset, nam vt docet Rabinus Ihoanas super eum locum & Hunna, loci omnes Scripturæ sacræ ex quibus Epicurei plures Deos nituntur colligere ob Hebraismata, in eisdem & remedium suæ inscitæ manifestissime patet: nam vbi legitur, 35. citato. Quia ibi apparuerunt ei Dij, consequenter legitur, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi. Deuteronomi. 4. vbi dicitur. Quæ est gens magna, quæ habeat Deos propinquantem sibi. Illico legitur, sicut Dominus Deus noster. Neque enim mysteria omnibus locis reuelanda sunt, sed vbi opus est Trinitatis sacramentum figurare, ibi Elohim plurale cum verbo singularis numeri additum obumbrat, quod nomen etiã si cum verbo pluralis numeri constat multoties in sacris scriptis, non ideo essentia pluralitas colligitur, vt obijci posset in hac sententiam argumento facto à contrario sensu, sed solum Deos idest deitatem habentes personasque diuinas enotat eadem deitate vna numero tales, vt Deus de Deo eadem deitate sit, & eodem Deo, & tunc vtrumque nomen & verbum, personarum pluralitatem pernotauit, vnitatis vero essentia ibidem non manifestabitur, aut Trinitatis adumbrabitur eo loci mysterium, si opus non est ibi referre, quod Rabini plurimi intellexerunt, vt in Glossa Salomonis super Oseam capite. ii. extat scriptum apud Hunnam & reliquos: neque enim omnibus eadem mysteria conceduntur, inefabilis illa substantia & essentia prima. Deus ipse incomprehensibilis varijs nominibus ex rerum effectibus impositis obumbratus, nullo melius alio nomine significari potuit, quam nomine non nomine illo, ab ipso hominibus dato Iehoua, quod si proprietates

prietate, qua hæc litera iuxta Idiomata Hebræa proferri meretur, enuntiaretur omnimodo inefabileq; esset, hocq; ipsum est apud nos Dei nomen, negatione nominis ipsum exprimere, cū sit vnus ex modis cognoscendi Deum, per negationes rerum omnium creaturarum ab illo, indicibilem suam substantiam constituere, hoc tenebræ statu, interim dum militamus, & viã percurrimus, vsq; dum termino ipso, Deo dante, fruamur, eum videntes pacifice, & quod illi nomen competat secundū quod est ab ipso edificamus, & in ipso eius esse & substantiam contemplemur; hoc vero excelsum nomen mysterijs & sacramentis plenū Iehoua, quantum à nobis capi potest, hoc vmbra statu, significat ipsum substantialiter magis, & si in enigmate, vt dixit Paulus liberumque magis esse ipsius, non per effectus, sed per esse quasi eminens esse adnotans excelens supernaturale vnum & multa significans, seu illum qui in se est, tum generans amore flagrans geniti, quo tota Trinitas eo venit nomine intelligenda Pater generans, genitus filius, vtriusque productus, amor quod vt proferrent Hebræi, cū proprijs literis nuntiari non posset, literis tantum consonantibus constans scripto, inefabilibus omnimodo, cum ijs os claudatur, vocalibus vero apperiat illud, eius vice nomen substituere fabile Adonai, quod proferebant eius loco semper, quod inefabile alterū occurrebat scriptis sacris, quod secundum proprium significatū Deum, secundum pronuntiationem Dominum enotabat, dictum ab Hebræis, Sem, Hemmephoras, idest nomen expositum & manifestum, quod Deum ipsum inter illa, quæ substantiã eius figurare valent clarius reliquis adumbraret, quod primitiuū & à nullo alio deribat nomen existit à se & non ab alio significans aut enuntians, quod cum Secua, & He, literis, per lenē aspirationem scribi & pronuntiari debet, vt propriam seruet naturã Iehoua non corruptam, vt quidã corrūpere conantur, quod Secua, He literam Gutturis præcedens quilibet, per symcopam tunc nomen proferendū esse sustineat quoduis, quo legunt & scribunt Ioua, a quo nomen Iouis irrepsisse opinantur, impiè satis cū nil in eo nomine mutandū sit addendū detrahendum ve, nomenq; hoc, cū He aspirari debeat, quod Ioui non quadrat scripto præcipue, quod iam nomen istud, non Tetragrammaton, idest quatuor litterarum esset, sed trium dūtaxat, & cum Moses illud scripserit, hoc ordine Iehoua, non habet locū, quod ipsi nituntur per symcopam

auferre, nec regula est vera nisi rarissime, vt Sycopà; rarissime efficitur, linguis omnibus, & sine regula, vt docet Rabbi Hacca- dos; dictus Doctor noster Sanctus, in libro reuelationis secretorum in Epistola illa, quam misit ad Antoninum consulem vrbs Romæ. de huius sacri nominis significatu, & Rabbini Moses filius Maimonis, Moses Aegyptius, libro more capite. 60. primæ partis, Nehumias filius Haccanæ in Epistola secretorum ad filiū suum Haccanam, qui docent huius nominis Iehoua, tantam esse reuerentiam & cultum, vt solum sacerdotes in Sanctuario proferrent dum populum benedicebant, certo quodam, occultoque modo pronuntiationis, quod non scriptis, sed traditione maiorum in posteros reuelabant, venisseque vsque ad Simeonis sanctissimi tempora, qui Christum circumcillit, ex qua vero mortus fuit ipse cessasse, veramque eiusdem prolotionem, vice huius nominis per nomen Adonai iure iurabat populus, indisolubile quodam iuramenti genere, cœremonijs plurimis, tanquam ad maximum Sacramentum accedentes, ieiunij, in templo, cœuerit ad Solem, brachijs crucis figura appositis, tribus manum digitis compressis, soluto indice, & pollice, quasi per mysterium Trinitatis iure iurando pollicerentur, digitis occultatis & compressis tribus, simul hac figura cum nomine mysterium Trinitatis enuntiantes, & absconditum sacramentum mysteriumq; abditum. Iehoua vero nomen, sacerdotes vna vice in Hebdomada filios edocebāt, significatumq; eius, & prolotionem, qualiter ab hominibus proferri poterat, in se inefabile & indicibile nomē, docet Rabbi Moses Maimon. 1. c. & 60. primæ partis, Adonai enim, non solū de Deo, sed & de Angelis dici consuevit, vt videre est Genesis. 18. capite. Vbi illi Angelo dicitur, Adonai, si inueni gratiam in oculis tuis, cum Iehoua solum ipsi adscriberetur Deo, Hebræi vero, nullo modo audebant nomen hoc pronuntiare propter illa, quæ in libro sanctificationum in capite decem nobilium, super illud Exodi. c. 3. dicitur a Rabbi Abina, vbi sic, hoc est, nomen meū in æternum, legitur ibi seniorei quemdam dixisse, non esse ibi scriptum in æternum, per verbum Leolam, sed Lealam, quod significat, vt cœletur & abscondatur, rursus & ibidem est dictum: ⁷⁶ dixit Deus Sanctus, & omni potens, vocē non pronuntior, sicut scribo; scribor enim cum Iod, He, Vau, He, consonantibus inefabilibus: Quæ literæ correspondent his nostris: I. h. u. h. quæ sic scri-
pta:

pta fari nequeunt; legor tamen his super additis, vt addidit Hebræorum populus, vt Deum posent nominare, Aleph quæ est consonans Hebræis, Daleth, Nun, Iod, quæ correspondent nostris a. d. n. i. quæ coniunctæ cum alteris ex lege pronuntiationis, & Grammaticæ Hebrææ, reddunt Adonai, de Iehoua vero dixit Abba Saul, in libro Sanhedrim, in capite Helec; qui pronuntiat ipsum nomen quatuor literarum, (vt literæ eius sonant pronuntiatione adhuc hominibus concessa irreuerenter) nō habebit partem in seculo venturo, qua propter populus dum occurrebat nomen hoc subicuto eodem, Adonai loco illius substituebant, nō vit Deum nomine carere debito. Mercurius adhuc Trimegistus in Pimandrio, vbi inquit Dei nomen non potest humano ore efari: Tum delphicus Apollo. Cæcædamonque hæc tacere, non potuit interrogatus, quid esset Deus, dixit, qui sine nomine, in hoc vero ab ipso hominibus reuelato Iehoua, Trinitatis mysterium cōtineri, simbolo & figura, Ij omnes Rabbiui asseuerant locis additis: Sunt enim tres eiusdem literæ. Iod, He, Vau, vt ex numero ea ⁷⁷ rundem personarum, numerus daretur intelligi, He, quod bis inuenitur in hoc nomine naturam duplicem, secundæ personæ notat, vnus suppositi: prima enim litera, Iod, principium significat, eo quod aliarum omnium principium sit, cum omnes Hebræi alphabeti literæ, eius figura supposita eformantur scripto, ipsaque a nulla altera ducat originem, quæ rectissimè Patrem notat in diuinis, qui est omnis Trinitatis principium, vt Augustinus dixit, secunda vero, He, quæ esse & viuere Hebræis exprimit, filium, per quem omnia facta sunt, in quo viuimus, mouemur, & sumus. Paulus dixit. Tertia Vau, dictio copulatiua est, & significat copulā, & nexum, qua optime Spiritus sanctus exprimitur, tertia Trinitatis persona. Chaldei per triplex, Iod, circulo inclusum, signo Camez appposito crucis formā representans, (mirabile dictu) Deum compellant, vbi altissima latent sacramenta, Iod, enim principium significare diximus & esse omnium aliarum alphabeti Hebræi literarū, quo notatur tres indiuiduæ Trinitatis personas omnia ad extra produxisse, quælibet per, Iod, vnum adumbrata principio, Camez vero deitatem vnā ab ipsis equaliter participatam designat, crucis instar infra ad medium appositum, quod secunda Trinitatis persona subire voluerit crucis tormentū, circulo eter-
nitatis hæc omnia comprehensa sine fine & principio. Cuius no-
minis

minis inefabilis tres syllabæ. hoc itidem norant, tres Hypostases, quæ sicut eiusdem nominis æqualiter rationem participant, sic illæ æqualiter diuinitatem. Imo nomen illud, in quo omne genus flectitur cœlestium terrestrium & inferorum, Iesu, omnium redemptor instauratorque illius imaginis, quam a mundi principio homini impresserat, easdem literas quas nomen Iehoua amplectitur & nomen ipsum Iesu continet, & si non figura saltim pronuntiationis lege, qua iuxta ritus antiquos Hebræos proferebatur, ab angelo ea prolotione quali illi debetur lege, prius audito & a nullo antea, eo proprio dicendi ordine, cuius literæ cū Iehoua ex lege dictis eundem reddere sonum constat, videlicet. I. & V. inter quas, H. duplicatur iuxta. E. secundam literam, Ihehu ac fidas Hebræorum more, quod naturam duplicem obtinebat secunda persona indiuiduæ substantiæ, non seruatur vero scripto figura eadem in literis Hebræis in Iesu & Iehoua, quod verbum formam serui acceperit, aliamque à se figuram, habitu inuentus vt homo, quo Iehoua in Iesu abditum & occultum erat, & deitas in humanitate, nomen enim hoc Messie proprium erat, quod Saluatorem exprimit, vnde Abacuc. 13. Gratias Deo reddens de hoc nomine, quod a Patre æterno impositum fuit verbo, prædestinatione & præuisione æterna, & in spiritu præuissio Prophetis reuelato: sic inquit. Ego autem in Deo gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Ezras. 3. Reuelabitur filius meus Iesus cum ijs, qui cū eolētabuntur, mouetur filius meus Iesus, & conuertetur ad me sæculum. Radenus Haccados, qui tempore Antonini cōsulis vixit de hoc sacro nomine, sic inquit. Quia Messias homines saluauit vocabitur Iesuha, gentes vero, quæ fidem eius sectabuntur, vocabuntur eum Iesum Hebræo idiomate & prolotione propria, Iesuha enim saluatorem significat, Iesus qui saluauit, salutemque, saluatorem denique, quasi idiomate Hebræo notetur ipsum principaliter fuisse missum ad oves quæ periere de dōmo Israel, sicque saluatorem, quasi manus suam actu exercens, appellant Hebræi Iesum, gentes vero qui saluauit. elonginquo magis, eis salutem promittens, etiam est mirabile quod Genesios. 49. c. illis verbis cōtinetur. Nō recedet scēptrum de Iuda, quæ verba apud Hebræos, sic habent. Iauo, Silo velo, quorum verborum, si primæ literæ initiales vniantur, Iesu nomen reddunt Hebræis hocque nomen, eisdem constituitur iuxta Hebræorum prolotionem, I. cum pun-

Quatione

Quatione. E. Summitur ex Iauo, quæ reddit Ihe. S. ex Silo. V. ex velo, quibus resultat nomen Iesu, E, aspirata, hoc modo Iesu, quo inualuit vsus, apud Latinos & Hispanos scribendi hoc nomē, hac cifra, IHS Iesus, ex Hebræo vt. H. aspirato linea transuersa crucem contigunt eo nomine, & hoc modo scribant & præfigerent I E S V S iuxta Hebræorum graphides, nomen mirabile de quo Isaias capite. 61. sic. Vocitatur tibi nomen nouum, quod os Dei nominauit. Nam, & si in sacris scriptis tres fuisse hoc nomine notos, reperiamus, Iesus naue. Iesus Syrach, & Iesus Iosedec; quorum, naue, vir fortissimus extitit, qui deuictis hostibus filios Israel in terram promissionis introduxit, vt Christus in patriam, & Iesus Syrach, qui sapientiam renouauit, figura Christi, qui vera sapientia patris erat, & Iesus Iosedec Sacerdos sanctissimus, qui templum Domiuo edificauit, vt Christus Ecclesiā fidelium Christicolatum, tamen ij non Iesua, idest Iesus, sed Iehofua, quod non est idem nomen, sed longe aliud ab illo, Iesus enim saluatorē significat salutem & saluationem, prolotione debita. Iehosua vero idem quod Deus saluabit, vt clare pateat nominis differentia, hoc enim nomen, nunquam cum re significata auditum fuerat, vsque ad aduentum Christi, neque eo aliquis nominatus, vsque dum reuelauit per Angelum Deus, nec saluator vsque ad Christum, a longe imo saluauit Deus venturus, similiter & innominatus hic serpens Deus cuius substantia mortalibus viatoribus nullo potest exprimi nomine, sed solum ex parte per respectus ad creaturas notificari nomine duodecim litterarum vocitatur Hebræi, loco illius nominis inefabilis Iehoua, Abbenruahacodes substituētes idest Pater, & filius, & Spiritus sanctus, ab Patrem significantes, ab enim Patrem significat Hebræis, ben, filium, ruah haccodes Spiritum sanctum, quæ & si nomina diuersa sint, vno nomine dixere illi, vt vna essentia trium personarum notaretur, alijs, alijsque nominibus exprimere cupientes hanc immensam substantiam, tandem sine nomine reliquerunt, postquam mille nominum generibus eandem sunt aggressi nominare, quo innominatus relinquitur serpens hic æternus circulo actus, imo Christus ipse serpens que ille minimus factus, quia ipse voluit, vt Isaias dixit. Internus humilis & sine nomine vixit abiectus & ignotus, tamen cauit eius potentia illud robur, vt potentissimos mundi serpen-

tes au-

res, aufugauerit, superauerit, viceritque, vermiculusque iste Iona
 vanas & virentes mundi Hæderas non vna passionis eroserit, Ec-
 clesiam struxerit, aduersus quam non praualebunt porta inferi,
 maximum exemplar concionatorum legis Evangelicæ, qui & si
 ignoti & sine nomine, si innominati fuerint, hi minimi potentius
 multo, quam arrogantes, ambitiosi, consulentesque, solum auræ po-
 pulari, lucrabuntur mortales minimi serpentes alioqui, vitia ma-
 xima aufugantes & eradicantes penitus, neque ideo illis de sua
 sorte pœniteat, sed sit hoc solatium maximum, serpentesque cū
 sint Evangelici, hunc potentissimum immitentur, eumque æmulen-
 tur vigilanter; est ea huius animantis potentia, vt non solum car-
 nes depopulerit: verum ossa & nervos absumat, non solum car-
 nis mollitiem verum & ossa vitiorum, non solum vitiorū actus,
 imo & habituales eorundem dispositiones, è quibus proueniunt.
 potentissimū extat auxiliū huius serpentis morsui, conscientiaque
 stimulo, vino charitatis bibere huius Regis innominati lapidē se-
 pulchri, vti scilicet sepulchro morte & Christi passione Ecclesia-
 que Sacramentis salutaribus. Hic est ignotus ille Deus, in nomi-
 natusque, de quo intelligitur locus ille Pauli, adductus & scrip-
 tum ara ignoto Deo.

De Dipsade Serpente.

CAPVT X.

Deuteronomi. 8. capite sic legitur. Obserua, & caue,
 ne quando obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas
 mandata eius, atque iudicia, & cœremonias quas ego
 præcipio tibi hodie, ne postquam comederis, & satia-
 tus fueris, domos pulchrās edificaueris, & habitaberis in eis, ha-
 buerisque armenta bouum, & ouium greges, argenti, & auri, cun-
 ctarumque rerum copiam eleuetur cor tuum, & non reminisca-
 ris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo ser-
 nitutis: & ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili,
 in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio, ac Dipsas, & nulla
 omnino aqua, qui eduxit riuos de petra durissima, & cibabit te
 Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Dipsas gra-
 cis

78
 cis Δίψας Δίψασ, dipsos, idest sitis ethimologia trahit quod
 hoc animanti percussu incōpescibili siti vexentur, vt dirumpantur
 prius grauitate potus, quam desistant bibere, sic Galenus. 11. sim-
 plicium capite de vipera, de qua Nicander in theriacis sectione
 40. sic fatur. Dipsas forma, viperae minori adsimilatur cæterum
 mortis breuior fors adderit, his quibus retticum suum morsum
 incusserit. Huius medica cauda, & lara nigrigat e summa eius par-
 te, duabus lineis coniunctis quæ literam Pythagoricam reddunt
 ypsilon, hancque quasi totam occultat, dum icere tentat, cor hu-
 manum, ex huius morsu, prorsum succeditur, ac labia, præ nimia
 siti finduntur exiccata, ipse vero lassus fluuios querit, super quos
 hiando procumbens distentus instar Tauri hiulci, tum in meso
 potu sese replet, vsque dum venter, vterusque, vmbilico fracto,
 graeonus, ruptis visceribus, efudit. Et infra sic cecinit de hoc a-
 nimanti. Quin, & hisulca siti finduntur labra dolentis, & alibi
 Nicander in theriacis de hoc animanti sic. Dipsade lassus: Nec se-
 cus ac Taurus fluuii se ingurgitat vnda. Non cessans donec cre-
 pitans iam venter hiulco. Fragmine disiliat fundens graue pon-
 dus aquai. Galenus. 11. simplicium cap. 2. Dipsadem affirmat in-
 compescibilem adeo sitim inferre, vt prius Dipsade lassus potus
 onere dirumpantur medijs visceribus, quæ a siti liberentur Aelia-
 nus idem libro. 6. cap. 50. Auicena libro. 4. fen. 6. Tractatu. 6. c.
 38. Paulus libro. 5. cap. 61. Aetius Terrabilio 4. sermone. 1. cap.
 22. Dioscorides libro. 6. cap. 48. Rhodiginus libro. 25. cap. 33. So-
 stratus libro. 7. cap. 3. Edoardus libro. 4. cap. 9. Sophocles libro
 10. cap. 90. Dinolucus libro. 6. cap. 10. Ibcus libro. 9. cap. 2. Ro-
 ginus libro. 1. cap. 10. Aristias libro. 10. cap. 60. Apollonaphnes
 libro 2. cap. 30. Aelianus loco citato. Plinius libro. 32. cap. 5. & li-
 bro. 22. cap. 6. Dipsas ergo quod inexplabile bibendi desiderium
 inferat appellatur omnibus, ab effectu. Hinc dipsacon dicitur re-
 nuū affectus, quo ingentissima cruciantur siti agrotantes, diabe-
 tes alio dictus nomine seu hydrops dictus ad matellam, in quo
 morbo quale bibitur emingitur docet Galenus. 6. de locis affec-
 tis; cap. 3. & 1. de Crisibus. cap. 12. a quo accipiunt reliqui omnes
 autores: tum Dipsacon spina alba dicta est apalatus, & Diaxilon
 graecis, quod herba hæc sitim inducat maximam, vt vult Plinius
 libro. 24. cap. 13. Vocauit Ouidius hinc lepidissime lenam quan-
 dam vetulam dipsadem, quod infatigabili aurisiti haret, A Elegio
 rum. 3.

rum, Est inquit quædam, quicunque volet cognoscere lænam
 Audiat est quædam nomine Dipsas anus. Lucanus libr. 9. Obstu-
 pendum refert & lugubrem Iuuenis Tyrrheni casum, qui hac fe-
 ra percussus animam miserrime exalauit ijs. Et torrida Dipsas. Si-
 gniferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum. Torta capur re-
 tro, Dipsas calcata momordit. Ecce subit virus tacitum, carpit-
 que medullas. Ignis edax calidaque incendit viscera tabe. Ebibit
 humorem circum vitalia fufum. Pestis & in siccum torrere lin-
 guam palato. Quas poscebat aquas sitiens in corde venenum. Il-
 le vel in Tanain missus, Rhodanumque, Padūque, arderet, A-
 quoreusque, placet, sed non & sufficit humor. Sed putat esse si-
 tim ferroque appetire tumentes. Sustinuit venas, atque os im-
 plere cruore. Tanta erat sitis Dipsadis morfu, ut proprium sangui-
 nem biberet, cum non daretur aquæ copia, venis ense ruptis, Au-
 lus hic iuuenis Catonis miles. Sotratus loco adducto albissimas
 inueniri Dipsades toto corpore, caudis solum nigerrimis, lineis
 nigricantibus refert, easque in Africa communiter oriri, & si fre-
 quentiores in Arabia, quæ animantia siti ingentissima vrgeri me-
 morat, ut non solum alijs siticulosum sit earundem venenum, sed
 & ipsis, sitis inexplebilis sit causa. hinc Lucanus libro. 9. versu. 122
 in medijs sitiēbant Dipsades vndis, has varijs nominibus appel-
 lant autores ob effectus varios, figuras, colores, motus, imo plu-
 rima alia nomine Dipsadis vocitant quod huic animanti aliquo
 ex his assimilentur. Gilius libro. 9. c. 40. Celius Rhodiginus li-
 bro 25. c. 33. Pierius libro. 16. c. 1. Solinus libro polistoriæ. c. 40.
 Hoc animans docent ijs nominibus insigniri, appellatur enim
 79 Causos, Præster aut præser, Centrina cencrida, centris centrinx,
 Melanurus, Annobates, Ammøbatesque. Quæ omnia arthimo-
 logiam ducunt ex varijs Græcorum, nomenclaturis, dicitur enim
 febris *Καυκαίς* caucalis ardens & *Καυσις* cauis, combustio *Καυ-
 σοσ* causos cremabilis, quo Dipsas causos dicta est quod exurat,
 & cremet cullas partes ut æstuent & exurantur, non secus ac si ig-
 ne incendio conflagrarent, Præster vero a *Πρæστῆρ* Præster, & a
Πρæστῆρ Præster, quæ flammam cœlestem fulmem ve notant
 quod sitius effectus, quasi fulminis ardore & æstu, flammæ ve,
 quasi, cœlitus demissa, quarum aliquot ut docet Rogirius li-
 bro. 7. cap. 9. & Aristias libro. 3. cap. 16. Circa Gutur fulmen au-
 reum

reum continere videntur eius formulæ, quæ depingi solet in ma-
 nu Iupitris insidentis Aquilæ, ignis & æstus tetri animantis nota
 & præsagium, Centrina vero a *Κεντρῆδες* centrides, aculeatus la-
 rimis asper & pungens cum dolore acerrimo, & a *Κεντροσ* cen-
 tros, seu milium, quod illum ceruleo colore amuletur quo mi-
 lum pollet. Melanurus a *Μελανυρῆς* Melenomai, quod est ni-
 greo, quo *μελα* Mela, nigra est & *υρῆς* vros cauda, quasi nigra cau-
 da, quod ea sit Dipsadum cauda, nigris illis duabus lineis distin-
 cta, Pythagoricæ litteræ. Y. quorum segmentis, & virtutis, & vitio-
 rum via commonstrabatur antiquitus pythagoræo symbolo, qua-
 rum illa quæ virtutis est abstricto incipiens, rigidaque appeti-
 tus æstrenis moderatione, in amplum honoris gloria & premio-
 rum terminabatur, alia vero ab amplo vitiorum ortum sumens,
 in infamiam miserabilemque mortem, sine honore, & gloria præ-
 finiēbatur. Ammøbates græcis *Αμωβατες*, a *Αμωβητες* id est mu-
 tus quod sit mutus hic serpens & in silentio mordeat, ut dicitur
 Ecclesiastes. 10. cap. Si mordeat serpens in silentio nil eo minus
 habet qui occulte detrahit. e fundit enim venenum maioti ma-
 litia, cum non possimus satisfacere secreto obiectis, & Annoba-
 tes ab *ανωδῶς* anodos, locus ve inuius & inaccessibilis, ut sunt il-
 la quæ hoc animans incolit, docet Solinus 40. cap. polistoriæ in-
 vijs locis siccis & squalidis nasci hoc animantium genus, æstu-
 antesque Dipsades illico aquas querere anhelautes, quibus in-
 mergantur, si earundem ipsis concedatur copia. iconismus eorū,
 qui orti parca supellestili, squalidis & siccis locis, postea plus
 multo reliquis si possunt luxuriant & vagantur, affluentiam sec-
 rantes & luxum, eadem refert Aelianus libro. 6. cap. 50. A pollo-
 dius porta libro. 3. cap. 5. Qui, & terram aridam vocat Dipsadā
 quod virtute talis sit, ut eas facilimo negotio producat. Quo spi-
 ritus Deus hoc loco adducto acius increpat ingratos Hebræos
 cum eos duxisset secure & impune per inuia loca & inaquosa
 Dipsadis referta animantibus: ipsi vero tanti beneficij in memo-
 res & obliuio idolatrascent, verum Deum a quo tot tantisque be-
 neficijs cumulati fuerant obliuiscētes, dicitur psalmo. 62. Si-
 uit in te anima mea; quam multipliciter tibi caro mea in terra
 deserta & inuia & inaquosa, sic in sancto apparui tibi ut vi-
 derem virtutem tuam, & gloriam tuam, id est ut viderem,
 quem cul-

quem cultum, quam reuerentiam mihi exhiberes, tuamque vrin-
uiffent virtutem, & fanctimoniam, & gloriam tuam, idest ex te
ortam, quam mihi prestares, nullum extat maius remedium hu-
ius animantis moribus quam tenuissima, purissimaque aqua, &
vt docet Aëtius tetrabiblio, 4. sermone. 1. c. 22. Aelianus loco ad-
ducto, Paulus libro. 5. c. 15. Ibius libro. 9. cap. 2. Solinus 40. cap.
Polistoria, & historia naturalis libro. 3. cap. 6. precipua quæ per-
colatur lapidibus, durioribus præsertim densioribusque quod
hæc depuratio sit, habitantiæque tenuioris subtiliorisque, quod
hæc pœnitissima quæque corporis subeat, intimaque magis, vbi
subtile exurens recoquitur venenum, illudque corrigit, siccita-
temque & squalorem atemperet, minusque in hypocondris & ve-
tre retineatur moretur, præsentaneum imo maximumque ad sit-
remedium, sese subito effundens in altissimas latentesque corpo-
ris cavitates, quibus, & squalor corrigitur & æstus, sitisque extin-
guitur, veneni potentia calida & sicca restincta, summis laudi-
bus extollunt aquam e mortarijs lapideis extractam, hi autores
medicique omnes, quod sordes crassamque substantiam depos-
uerit colatura, quanto magis si densioribus durioribusque saxi-
petcolata extiterit, ideo increpat acrius Deus obstinatos He-
bræos, quod cum ductor eorundem fuerit ipse, insolitudine va-
sta & terribili, vbi erat Dipsas sitim incompscibilem inferens
morsu & mortem simul, cum & eos duxerit per securiora loca tū-
ne si aliquem Dipsas morsu apprehenderet, contingentia rerū re-
lictæ in causis iuxta naturæ modum, remedium intanto discrimi-
ne defecisset, riuos eduxit de petra durissima, maximum, unicū-
que auxilium earundem iustibus, his tot tantisque summis obliga-
tionibus detentis, retributionis immemores, mercedis acceptæ
oblitos, eorum ingratitude huius fauoris & penè innumera-
bilitum aliorum carpit & corrigit his, erat dipsas, & nullæ omni-
no aquæ dixit Solinus. c. 40. Polistoria. Dipsas siti interficit a-
quis. Strocus Pater. siticulosas Dipsades vocat aquaticas, quod
medijs vndis, non secus ac Tantalus crudeliter sitiant, haud secus
arque auari media affluentia, rerum copia & abundantia hiant &
anhelant diuitiarum siti, quo dixit de his Strocus, non adeo fer-
uet quem læsit aquatica Dipsas, tum etiam aquatica, quod hidro-
peni causet arquaticeque reddat homines viru, & cruore vitia-
to iecore, hinc Dipson vocarunt Siciliae fluium ex Tauro mon-
te de-

te defluentem, quod aqua tenuissima siti extinguenda illata vene-
no Dipsadis aptissimus extet commodissimusque. Lepidissima am-
plificat historiam: Dipsadis narratione. Nicander in theriacis se-
ctione. 40. Ogygio casu, quem Tebani, a suo Rege antiquissimo
Ogygio traditione susceperunt. Circumfertur inter adolescentes
sanguine feruidos Ogygia traditio, quando cælum occupauit ma-
ximus natu Saturni filius, fratribus suis, seorsum inclytis, princi-
patibus distributis; vt semper virescerent iuuentutem ipsam ho-
minibus dono dedisse, ne conquerentur in tam larga rerum diui-
sione nihil ab illo receptos, præcipue cum Prometheum cæle-
stis ignis furem fugilassent, famamque eius læsissent ob furtum,
& facinus commissum, cum vana promissa cognouissent immor-
talitatis & perpetuæ iuuentutis promissæ illius ignis interuentu,
quam defellam longo itinere, a sino ferendam impossuerunt. mor-
tales, labore ille sitire cœpit, Dipsadem supplicat humilis & adu-
lans quæ fontem habitabat sinat eum bibere, negat serpens, instat
ille, pretium exposcit Dipsas, petit iuuentutem quam asporta-
bat, concedit ille, rapit serpens, bibit asinus, senectutem exiit il-
la, & exuias deponit quouis anno, punitur tamen, quod spirita-
lia dolo & pretio arripuerit ab asino, asini sitim nata discedit, vl-
tore Iupitre perpetuo laborat siti, extorquetur continuo, asinus
vero senescit facile, labore opprimitur perpetuo defatigatur ma-
leficij causa, quo vulgo irrepsit adagium, (Aristophanes docet,) asinus
portans mysteria, in eum qui sine meritis dignitatē por-
tat, & illud, senior est asinus iuuenis, homine senes, in eos qui ob se-
nium alios tentant explodere inepte; hæc eadem referunt Sopho-
cles tragedia 3. & Dinolucus libro. 5. c. 4. Antagonistes libro 3.
c. 10. Epicharmus sectione. 9. Regirius libro 7. c. 9. Aristias lib.
4. c. 7. Apollonophanes comedia. 3. Aelianus libro. 6. c. 50. Gilius
libro 9. c. 40. Rubris maculis inspersas Dipsades toto corpore
albissimas præterquam cauda, quæ perpetuo nigricat Aëtius vi-
dit, Solinus, Aelianus locis adductis, & Sostratus libro. 3. c. 7. 10-
lo capite albas & ventre, quasdam esse firmat Solinus. 40 c. Po-
listoria reliquo corpore fusco & nigricante, nigris maculis va-
rium ad caudam vsque. de natura huius animantis, Solinus i. Poli-
storia. ap. 40. sic scripsit. Plures diuersæque sunt Aspidum spe-
cies verum effectus inæqualis ad nocendum, Dipsas enim siti in-
terficat, hypnale vero aspis, sic dicitur quod somno necet, teste

enim Cleopatra emittitur ad mortem, aliarum virus quoniam medellas admittit minus famæ meretur. Vbi Dipsadem aspidis speciem constituit Galenus. 1. simplicium. capite. 2. Vt ipse testatur, Romæ cum consuleret Píllos & Marfos de huius animantis forma, eos esse in eam sententiam refert, vt Dipsadem viperam esse existiment, eo solum ab ea diuersam, quod marina viperâ sit, saluginosas & salvas gurgitis oras incolens, quo & sitim inducit inexplebilem, multoque maiorem viperis reliquis loci falsedine, quæ & sitim causant non leuem morfu, viperâ enim omnis, Scorpio & venenosa alia plurima, vt Hamorrhous & reliqua sitim molestant inferunt ictu, & quæ calidi & sicci sunt veneni. Idem retulit AEtius lib. 4. sermone. 1. cap. 22. ijs. Dipsas ab aliquibus causus, seu incendium appellatur, estque viperæ species, quæ in maritimis magis locis reperitur. Quem sequitur Edoardus, Vtonius lib. 6. c. 115. Cum tamen natura sit diuersa, speciesque alia serpentium, ab alijs omnibus vere reptilibus forma, & effectibus actionibusque dissentiens, vt patet forma & figura, cum capitis lati & magni sit, albi, maculis rubris, nigris ve inspersi, & a capite ad caudam vsq; in angustum desinat, quasi ex circumferentia in centrum veniens, quo & centris est dicta hæc seuæ fera communiter, curtissimæ caudæ, latæ, sine proportione iusta instructû declinans, cuius ea est lædendi cõsuetudo, vt euerso capite mordat: dixit Lucanus li. 9. his. Torta caput retro Dipsas calcata mo mordit, funditq; venenum siccû summe & calidû natura causticum & exurens, inexplebilẽ sitim & reuellem inducens, cõtumacem adeo, vt viscera prius per vmbilicû abruptum aquæ pondere profiliant ruptis visceribus, quam sitis cesset imo quanto magis ebibunt plus sitiunt, quod pondere potus, humor in ventrẽ decumbat illico, vbi pendet magis, mēbris omnibus humiditatẽ destitutis (põdere graui,) ventriculo & venis, viru tamen eterucente in eisdẽ, quo restuat animans, exuritq; siccû siti incõpescibili actû, quod nulli ex alijs animatibus veneno contigit, præterquã ad tẽpus faciliore multo inducere sitim, quæ ad tẽpus lenatur, nõ incessanter excrutians animã & extorquens crudeliter, vt in Dipsade animati cõtigit atroci & fero, præcipue cû viperâ viuipara sit, animansq; duplicis partus, vt docuit Arist. 6. de historia. c. 34. & 2. de generatione animaliu. c. 1. Isidorus AEtimologia rum. 12. c. 4. Solinus loco adducto. Plinius, AEtianus, & reliqui, & ex-

& experientia edoccat intra se primo oua exponere, alio vterilo loco quã quo cõcepit primo, postea veto intra se excubare oua fœtusque vipereos eformatos viuos ad extra emittere duplicis ortus, quo viperâ est appellata, cû quod vis pariat eandẽ sobolẽ, tũquod viuos catulos eiciat inter serpentes omnes, nulli alteri datû, concessum ve alicui, quo quantum distet ouipara Dipsas, à viuipara viperâ facile constat, quantumque distideant natura & moribus, cum Dipsas ouipara sit, omnes vt auctores recensent locis allatis, & experientia cõmunis attestatur omniũ, nõ minus ab Aspide distat, cuius seniorẽ speciẽ potentiorẽ præcipuã, veneni energia & actione si cû hac conferamus, nec sitim infert aut estum calidis orra principijs siccis vrentibus, somnium inõ veneno ortum frigidò & humido inducit hypnalis, testatur Cleopatraz euentus, somno interceptæ, & aliorum adhuc, quo hypnalis græce quasi somnifera appellatur Aspis ~~viperâ~~, hypnos enim, est græcis somnus, omnes que species huius terræ animantis plus minus ve somnum conciliat, somno lætosque inferunt effectus, quo effectibus plane distare a peruigilio Dipsadis, quod simul inducit cum siti & veneno siccissimo, vt hij omnes auctores testantur apertissime edocet distidere natura hæc animatia & distare omnino, nec Galenus viperâ esse voluit propria sententia, sed placitû Píllorũ refert & diuersam statuit ab omnibus alijs naturæ reptilibus hoc animas ille, vt eoloci est videre. sunt vero decepti Marfi & Pílli, quod sitim inducant maiorẽ marinæ viperæ loci falsedine cibi & potus saluginosæ naturæ altæ, ad maris oras, quã quæ humidiores regiones inhabitat frigidioresque, euariat enim multû alimẽtũ & potus, operâ actusque, animatiũ, platarũ, altiliũ, vt loci natura sicciõra reddatur hæc, vdiõra illa, vt videmus in rebus omnibus factõ periculo, & experientiã facta. Hinc æquoreũ solũ sicciõres vyperas reddat siticulosas magis sibi & alijs, natura ipsa alimẽti & potus, quã sitim inducetes natura estu veneni. Augetur effectus falsedine marinæ litoris, vt siti excrutient læsos, nec quæ cõferri possit cû Dipsadis siti. præcipue cû spiritus Deus diuersa animatia hæc ipsa cõstituatur diuersis nominibus hæc ipse pronũtiã, & varijs effectibus, hanc dipsadẽ Deut. 8. viperâ illã, Job. 20. 30. Isaię, Matt. 3. & 3. Lucę, Actũ. 18. locisq; alijs, diuersa enim Adamus imposuit nomina rebus Hebræo idioma, & quod vocauit ipsum est nomen eius, quæ cû Deus noscat, noveritq; ipse nomina, illa rebus imponit diuersa diuersis, vt alio Dipsadẽ à viperâ distinxit, locis allatis, appellat

enim dipsadē Zimari quod nomē cū locū siccū & aridū, tū canil-
lo, sum serpentē Dipsadem solet adnotare Hebrais, Santispani-
nus docet Deut. 8. Viperā vero Ephheh vocitat, vt his & illis con-
stet quantum disideant vipera & Dipsas. AEtius arcanorum na-
turæ acerrimus scrutator sic Dipsadem designat, vbi supra, Dip-
sas ergo serpens est magnitudine cubitalis ex amplo latoq; cor-
pore & capite in exile desinens quasi ex circūferentia in centrum
ducatur, sic minuitur. & restringitur ille quo centrine quod in cē-
trum veniat, ex ambitu capitis, totiusq; corporis mole, præter-
quam proportio exigere videtur Centrine appellatur Centralis
ve serpens. Auicena seu citata, & Paulus lib. 5. c. 16. cum Diascori-
de cubitalē efficiunt Dipsadem, cum Nicander vigilatissimus na-
turæ interpres sectione citata his verbis. Dipsadis formam præfi-
gurer. Porro Dipsadis forma minori viperæ semper adsimilabi-
tur cæterum deterioris morsus est, cuius modica cauda semper
sub opaca parte, è summa regione nigricans apparet, quam collig-
git dum icere tentat. AElanus. c. 50. libri sexti sic, Dipsas cuius
vim & naturam eius nomen nobis declarat, inferior quidem est
magnitudine, quam vipera, sed tamen in occidendo quam celer-
rime superior. Sensit idem Galenus cum Solino & Plinio vbi su-
pra. Cum enim magnitudinem animantium plantarum altitium
mistorumque omnium euariant, cœli climata, regiones, & vniuer-
si partes, cœlo terraq; diuersæ pro vt congruunt cum eiusdem na-
turis aut disentiunt illa, nil mirum si rarum animans, AEtius cu-
bitale viderit, reliqui vero minus, quo alij maioris mensuræ effi-
ciūt minoris reliqui, tetrum hoc & venenosum genus mortales
efugiunt, quo minus dignoscatur perniciosum animal, quod mi-
serū senū hominibus intulisse referant, iuuentutē furatū à simpli-
cissimo asino, vt antea diximus, quod illis quos aprehēdit indubi-
tāter exitiū inferat & intēpestiuā mortē, cuius venenū disidiū
magnum & antipatiā cū corde humano obtinere nōrunt hi om-
nes autores, dixit Nicander ijs. humanū cor ex huius morfu pror-
sum accēditur cū corda aliorū animantium, quæ Dipsas offendit
nō eo estu, aut siti excrucientur nec anhelent ore aperto & hian-
ti, vt anhelant homines, neq; aquas quærunt incēdio flagrantia,
delitescit hoc genus anguis abditurq; inter oua Struthiorū, quo-
rum est audissima Dipsas naturæ consensu, quibus vtuntur Ga-
ramantes nō solum ad cibum verum, vt ex eorum putaminibus,
vascula adstruāt, cum solum arenidum habeant & exustum loci
siccitate

siccitate & cineritio, carcantq; argilla ex qua nos vasa nostra fi-
cilia conformamus, maioribus ouis disectis per medium ex qui-
bus elegantissimos pilos sibi constituunt, quibus capita obtegāt
vltra, docuit Pierius lib. 16. capite de Dipsade, edocent alij. An-
tiquitus cernere erat in litore quod ex maiori Sirti inter Libiam
& Aegyptum porrigitur, columna celebris, in qua celatus erat
vir moribundus quali, cuius pedes serpens implicabat, stantibus
circum circa quibusdam mulieribus, quarum alia asportabant
aquas, alie morituro eas propinabant, circa quem strutionum
oua, hinc inde strata temere prospiciebantur, quæ species & Hie-
roliphicon hominem significabat ardentissima siti cruciatum, vt
interpretatur Lucianus, rerumque fugatium desiderio detentū,
cuius fœminei affectus, fœmineæ partis appetitus calcaneos, fo-
uebant ignem & incendium, aqua super iniecta modica, vasis fra-
gilibus strutionum aduecta, stricta mensura, qua magis exureba-
tur ille, magisque sitiebat, non secus ac Dipsade lassus, quanto
plus bibit, tanto maiori vrgetur siti, onere adaucto ventris, gra-
uitareque vmbilici, concupiscibilisque partis, Dipsade qua im-
plicabatur siti expressa, ingensque desiderium, insufficientiaque
rerum nostrarum satisfaciendi appetitui. Mirabile est illud hu-
ius animantis quod cum cor est uet flagretque incendio, & inte-
riora exuri videantur, externa omnia rigent frigida, præcipue
caput, manus & pedes, ac si instar cucurbitule ad se alliciat vene-
num hoc, totius corporis rorem alimentum & sanguinem, vt ma-
cie tristissima & tardo hydrope, qui mortem euasserunt potentif-
simis auxilijs, si qui sunt qui mortem effugiant, semel læssi, labo-
rent perpetuo, desperata salus, vbi sitim auget auctissimus potus.
Est eius veneni malitia tanta, vt vtilis omnes impediatur naturæ
euacuationes, quibus virus simul cum excrementis eijci posset,
ijs verò detentis infectis iam, veneno terribissimo excrementis, si-
tim auget, causa simul excidij & mortis, mirabile remedium est
huic morbo theriaca magna viperina substantia confecta, vt do-
cet Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem. 2. c. Nicander in-
theriacis Paulus, & AEtius locis adductis, quæ, & si calidum me-
dicamentum sit, venenum calidum corrigit & emendat, non ca-
lore, nam cum minus calida sit, nequit calefacere calidius vene-
num, cum remissum potius remittat intensum & temperet qua-
litate contraria, quam auget simili remissiori, si enim adauge-
ret in-

ret increfceret calor, quo non corrigeret venenum natura igneū intenderet potius ipfumque deterius, & cfrenatius redderet, imo cum substantiam venenatorum animantium theriaca obtineat, cuius est ea natura, vt animantis venenati succos ad se allicit, & & vocer: ob carnes medij corporis viperinæ naturæ, quas in se recipit antidotus virtute trahendi ab extremis venenatis præditas, quod motu continuo extremorum capitis & caudæ eo priuentur succo & veneno in extrema tracto motu & calore, quo priuata trahere conantur illud sibi natura decens & proprium, non secus ac viuens quodlibet, omnesque eius partes ad se trahunt natura li potentia succos, viperina substantia ad se vocat venenum quoduis, substantiasque veneno affectas, virtute ad hæc relicta cadaueri, vt superfunt alia accidentia & virtutes variæ emortuis viuentibus, & non secus, ac magnes ferrum allicit & Astrum Polli omnia ad se reuocat quæ magnes contigit, qualitatibus contactu, viperina caro in confecto theriacæ, trahit venenum infectosque succos in ventrem, vbi residet deglutita semel, remouetque à vitæ principijs præcipuisque partibus animantis infecti & læsi veneno, capite corde & epate, quæ superfunt ea libera, tractum vero venenum & infectam substantiam, sudore aut ventris secessu ciciunt aut vrinæ vijs, quo manet liberum animal sanum incolumè: theriaca enim celebrisque antidotus ille tot tantisque altissimarum rerum generibus constans, miris virtutibus pollet excelsis, & donibus, à cælo acceptis, quod illis rebus illa mensura & proportione constantibus, sic disponatur materia subiectumque, illud vt possit cælum & astra possint formæque; illius rerum tuam agredientium miscellam, sic pacto disposito, altissimas impertire virtutes qualitates & vires per effectus notas, quibus tale pharmacum venena corrigat, aliosque effectus mirabiles edat, quos in tot tantisque morborum generibus varijs cognoscimus de quo latius infra libro. 3. dicemus Deo dante. Lauri folia contrita, & morfui applicata laudat Plinius libro. 32. cap. 5. & libro. 13. cap. 8. & muriam, saluginosam ve aquam foru adhibitam, & balnea, portiones vrinam cientes AEtius dicit, tum eluit aluum per infusa, & cogit ad vomitum loco citato, vt cogit Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. cap. 39. ex oleo tepido, qui vlceri applicant ea quæ vim attrahendi possident, inter quæ laudant theriacem, & extra, vt attrahat apponunt Paulus Aegyptia libro. 5. cap. 16. Porro si spetialia, aduersus

aduersus Dipfadem remedia desideramus, communia prius tentare præsidia tenemur scarificationem vstionem, imo partis recessionem, deinde acria cataplasmata parti super imponere, vini lauacrum meraci, & potio, balsamentorum, & acrium rerum effusus, ruta vrtica hyfopus vlceri apposita, polëta aqua & farina, & salis: antequam venenum serpat & viscera addeat, nam si semel apprehenderit frustra applicantur, acria enim vocant ad extra venenum, & atrahentia medicamenta foras trahunt, ne interna viscera & cor officiantur, ad extra mouent alliciunt exterius applicata & euocant ex corporis alto, dolore, & irritatione partis dolentis excitato, trahit enim ad se dolor, estque vna ex causis tractiuis, quod partem stimulet, & laceret, cui vt superias ferat natura spiritus & sanguinem mittit, vt roboret & defendat partem, quo rubescit illico, dolens pars, tum vt causam molestam cognoscat, vt pellat propulset, hæc immittit, quibus sensus aguntur spiritibus, & sanguine, quo refertur humoribus, & dolor trahendi est occasio, vt refert Galenus. 4. de compositione medicamentorum per genera late, & 6. de morbis vulgaribus commentario 2. 13. methodi capite. 4. Intumescit & liuet percussa pars tumore lato Dipfada læsis, pustulisque lepræ instar inspergitur læsus hæc que cum siti sunt signa morfus huius animantis.

De Hemorrhoo Serpente.

CAPVT XI.

VMM A sapientia Patris verbumque per quod omnia dicta sunt, tam libro illo signato notitia ipsius quam naturæ libro, dictione illa qua omnia ad extra extiter, tum libro scripto testamenti vtriusque, cum ad nostram doctrinam scripta sint, docet Paulus ad Romanos. 15. his. Quæcumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. In natura est nihil admissum vel omissum ab scriptis sacris, quod mysterijs plenum, & sacramentis non suscipiatur, aut reijciatur, nil naturæ tactum temere, cuius terrestrium reptilium species omnes, scriptura continet, genera que omnia, vt nullum omissit in tam varia & diuersa eorundem copia in

se vel in eo quod continetur genere reptilis, solo Amphibena serpente relicto, quod duorum capitum bestia sit monstrosaque naturae, cum nostrae Christianae reipublicae solum caput sit vnum Christus, eiusque minister substituens vicarius, cum eo, ordine vnus, vt dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. Hominis caput Christus, caput Christi Deus. Latius infra de quo animanti proprio capite sermo veniet. De Hemorrhoo vero modo, cum vna sit vtriusque communis natura Hemorrhoo & Dipladi. Hemorrhous Hamarrhoos, Hemorrhois, Hamorrhoea. Ve id est Graecis quod sanguinis fluor, ab *αιμα* *εμα*, quae sanguis est, vnde & vitellum ouorum cum facillime in sanguinem commutetur, ob nimis dispositam eiusdem naturam Hispanis, Yema, appellatur, & cum sit vita in sanguine vt Leuitici. 11. c. 15. dicitur. Anima omnis carnis in sanguine est: vitellum appellatur seu vitulus, aut alimentum, quo & pullus ad modum menstrui sanguinis enutritur dum in ovo est putamine contentus, tum *ροος* *ροος*, fluxum notat, fluorem ve ex quo Castellae, arrosos, vocant fluores liquorum, & loca adhuc per quae decurrunt, vnde Hemorrhoo fluxus sanguinis est nobis, Hebraeis vero, Hapholin, est dicta haec fera feruissima, hinc sanguinis fluxum, quauis parte corporis veniat Hamarrhagam appellamus ab *αιμα* *εμα*, & *ραγω* *ραγω*, seu scindo, quod vt in plurimum refecentur vasa & aperiantur, vt sanguis efluat, & Hamarrhoidas quod sanguinem fundant vocitamus, docet Celsus libro. 6. capite de Hamorrhoidibus, Galenus de differentia sympathati. c. 7. Hemus dictus est res Theriaca, sanguis ve, quod adeo fuerit sanguinis nobilitate superbiens, vt filium Iouis sese predicaret, qui conuersus in montem, altissimi elationem animi ostendebat. Quidius, 6. metamorphoseo, & rios vocamus fluuios, prolabantiaque flumina, a *ρως* *ροος*, apud Nicandrum in Theriacis hoc animalans trampis vocatur, & Thonion, quod Aegyptiis hos procreet serpentes, & a Rege Thonio dicta fuerit Thonios Aegyptus, hinc serpens eo nomine a Nicandro appellata, trampis vero a similitudine nauticulae sic dicta dum vno ex lateribus ventis exhorquetur agitata ventis, quod Hemorrhous distortus in latus decumbat dextrum, peragente motum, nora vero nomine Hemorrhous, & sanguinis fluor dictus, quod morfu huius animantis atrocissimi, inter omnia serpentia & pestes vitae

morta-

mortalium, contingat mirabile dictu semel ac atrum effudit dirumque venenum, toto corpore percussos hoc animante sanguinem reiecitare & fundere per vniuersos totius corporis meatus continuo, vsque dum tandem exhalent animam; cuius est ea animatis malitia, vt cicatrices durissimae, si quae sunt in corpore percussivientis, feruore & aestu veneni rarefactae & liquatae non minus sanguinem efundant, quam & reliqua alia membra & compages reliquae diruptae & discissae. Mirabilis est huius animantis natura disiecta & varia inter omnia animantium genera, cum truculentissimum eius visus sanguinem & alimentum quod tenacissime natura retinet, & defendit, summa violentia diripiat & fundat prodigus, vt veneni rigida natura infecta animantia deficiant, aut victu destituta: quibus sit venenum non est, subito deficere quod leuius esset & benignius mori, absumpta humiditate & rore totius corporis fame canina rabie, & siti percita Hydrophoba & efugientia aquas, cum tamen siti inexplebili excrucientur instar eorum, qui cane rabido cussi misere extorquentur. Sic Aelius lib. 4. sermone. 1. c. 23. Quae ibidem vocat Hemorrhou mare, foeminam vero Hemorrhoida, alij Hamorrhoea, & mare Hamorroum: eadem retulit Auicena libr. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 36. Quae vocat Afudium & Sabim, Sabrimque Nicader in Theriacis, Diacorides libro. 5. cap. 4. 7. & 64. Paulus Aegineta libro. 5. cap. 16. Est hoc animans, & exitium mortalium arenoli coloris, cuius oculi fulgore splendent igneo & flameo in pupillis, irides vero oculorum nigricant, vt in iridis tenebris pupilla luceat, tres palmos magnitudine aequant communiter, etsi maiores, minoresque inueniantur rarius, vt est nulli animanti magnitudo eadem speciei alicuius. Hunc Aelianus latibula saxorum petere tradit, esseque magnitudinis pedalis, saltem quem vidit, quem naturae alimentum inficere & demolliri docet, sanguinem scilicet, eadem Galenus de Theriaca ad Pisonem. c. 4. Plinius libro. 33. c. 117. qui, multum aduersari Salamandram, Hemorrhoum refert, Rhodiginus libro. 16. cap. 9. & reliqui omnes locis adductis, proportionem imminuitur a capite ad caudam vsque magnitudine desinens, caput verrucis duabus protuberat corniculorum instar, vt viperam vna, quo aliquibus cornutus appellatur, melius tamen verrucosus, aut verrucis asperum, Cerastem enim solum vere cornutum esse monstrauimus supra. Pigre & tarde proreptat tortuo-

X 5. sus di-

90 fus distortus ac si fractus dorso & spina esset, incedit vacillans quasi & titubans posteriorique parti corporis innitens cedit, cauda scilicet, & si foemina ventri innitatur magis, quem sic occultant, vt sine ventre videantur: ijs deficiunt spondilia duo dorso, quo fractos contra fractosve incedere creditur contortos non re-
 ctos, caput enim non secuntur motu, imo amfractum dorsum, qui & si non recti, recta tamen incedunt semper, erecti, & celsi supra caudam, & ventrem, adstantes, rigidi, totum multis maculis euariant albis, & nigris, squammis durissimis obteguntur, quae motu personare docent A Erius, & Nicander locis adductis. Mas dum mouetur cauda innitens circa ventrem, collum extendit, & porrigit, colligit foemina incumbens motu ventri, non cauda firmans motum innixu, sed circa caudam. Nicander in Theriacis sic cecinit de hoc animanti. Pumilus ac titubans, grassu velut ipse Cerastes. Profiliens Elæna abrupit conuulsaque spina est. Atque hinc Haemorrhoi titubantes atque Cerasta. Vacillant soli grabiter praevulnere praessi. A Elianus imo tanti fecit huius animantis colli vertebrae libro. 25. capit. 13. vt propter eximias raras & admirabiles earundem dotes narret Deos ipsas furari non erubuisse, indeque huic animanti deficere, distortumque gradiri, propter Deorum raptum: reliquas vero venenis obistere vstas, & potui exhibitas, vtilioresque esse quanto capiti venenoso viciniores adstant, cuius cerebellum nimis vtile & concrematum caput reddatum in pollinem animalis ictibus iudicant. Nicander, A Elianus Rhodiginus, locis conscriptis. Lepidissima fabella, pulcherrimaque digressione audientium animos demulcent ne tedium aferat inter tot tantaque genera obscenorum animantium detineri, haecque ipsa animantia foemineis viribus Helenae victa, cum cognouerint metum excutiant viri, huius horrendae, & dirae animantium cohortis: inquit enim animosam Helenam de Troia reuersam cum viro suo patientissimo Menalao, iuxta Nilum cum sese recreare tentasset, & classem multis vndis & naufragijs versatilem, eo loci sistere decreuisset, laeuum Boreae impulsu fugientes, iuxta Thoniam regionem stetit Thonide regnante Rege, vt eo loci A Elianus narrat: Canobum vero Gubernatorem nauis doctissimum naucleum e nauis egressum, vt somno amissam quietem resarciret in Haemorrhoeam incidisse, quem cum calcaisset veneno infectum indigna

indignati animantis discessisse miserè, indignatamque Helenam baculo dorsum infregisse animantis quasalleque vertebrae, Haemorrhoi dirae, quo fugit spina animantis corpus, vitiosusque perstitit, & obliquus, cumque intelligeret illa mirabiles vertebrae dotes, & virtutes raras medullis earum de contineri, philtrea, amulera, veneficia parauit, & maleficia ex eisdem, Helena illa, quae maior erat & potentior pulchritudine sola, omni arte venefico & magico, non secus ac illae quae cum vera pulchritudine excellant, hac indignae, ob corruptos mores, vitiosos, & retro, nunquam sat sibi factum vera pulchritudine putantes, fucatae & simulatae expetunt menticulosam & fictam, fucis, pigmentis, fumentis imo, depictis faciebus, & effictis ostentare. Monstruosa nimis sunt accidentia quae sequuntur Haemorrhoeae cussos varia & pugnancia nimis, vltra id quod sanguinem toto de corpore fundunt, vt supra monstrauimus, locus ictus cruentus fit, ex quo sanguis, & aqua emanant simul postea tamen, nam ictus principio fuit nihil, post sanguis tandem sanguis & aqua, docet A Erius A Elianus, & alij: ventriculi adest dolor, spirandi difficultas, foetet anima ijs dixit Paulus, id est, anhelitus nimis, excidunt dentes, putrescunt gingivae, ex vngium radicibus oculorumque angulis & dentium cruor exiit, & sanguis ex toto emanat, vertigine laborant, venter euanescit subito, maridi fiunt edici, melancholici, recrudescunt vulnera & cicatrices siquae sunt in corpore, manat sanguis, vrina est ijs cruor sputum omnia, naturam priuant alimentum sanguine, & tandem vita, obeunt percussis proprio sanguine destituti. vacillans capite mouetur celsus & rectus supra pectus vt diximus distortus in latus dextrum, quam positionem & motum immittantur hoc animanti afflictis, cum caput moueant continuo, & in latus dextrum decubant, distorti & obliqui quasi cordis latus, corque ipsum deferant iam iam, minimeque tueantur. Prima nocte motus horridae bestiae, sanguis ex naribus salit, collo, & auribus recens, bilioso veneno coinquinatus, postea ex toto sed admirabile dictu, ille est astus in internis & conflatio, vt cutis vniuersa fuligine nigra & horrida inspergatur, non secus ac fornaces intus has ipsas pendentes obtinent racemorum more, obscurum tenebrosumque spirant fumum, est illud incendium ad intus & vltio illa, horret ager & exuritur simul clamitat vociferatur mira & varia sese videre praedicat vigilia & somno, narrat horrida plurima & metum

& metu plena, reuelat abdita quædã ex effectibus abditas causas præsentiens, prædicat præfigitque de rerum euentibus, quos in causis cognoscit corpore, eo viru disposito intensissimo affectu melancholiæ, qua & multa occurrunt spectra varia & tenaci imaginatione ex ijs in illa decurrit, vt ex analogia præteritorum & futura prædicet, oculos emittit iactitat, iræ plenos, furibundos: deterior est femina mare viru & pernitie, vt in reptiliũ genere omni contingit feminas deteriores esse veneni, morsusque earundẽ maiori periculo plenos; eo posito continere dentes feminas, scripsit A Elianus libro. 15. c. 13. vt facto impulsu morsus indignati animantis, ex summis tunicis dentium dilaceratis prius dum alios veneno inficere tentat, venenum efluat, sanguisque copiosus simul gingibis elisis, & tanta rabie multoties feminas percitas dentes incurrere, vt vel elidantur quasenturque omnino, vel profundè adeo eos iniicere, vt postea extrahere in potentes relinquunt in vulnere, non secus atque apes stimulum & vires abiiciunt, vulnere facto. Inter atrocissimos serpentes, Lucanus libro. 9. folio 252. numerat Hæmorrhoum de quo sic cecinit, squamiferos ingens Hæmorrhous explicat orbis. Natus & ambigua coleret qui Syrtidos arua. Chersydros, tractique via fumate Chelidri. Casum que lugubrem Iuuenis illius herœici Romani Tullij refert non sine lacrymis, quod illum quem tela, & tormenta bellica, hastæque, & gladij ingentes non euicere, minimus serpens Hæmorrhous vicerit viraque rigidissime priuauerit. Vbi hæc tristem Elegiam eodem libro folio. 255. scripsit. Sed maiora parant Libyæ spectacula pestes. Impressit dentes Hæmorrhous aspera Tullio. Magnanimo iuueni, miratorique Catonis. Vtque solet pariter totis se offundere signis. Corycij præstura croci: sic omnia membra. emifere simul rutilum pro sanguine virus. Sanguis erant lacrymarum: quæcumque foramina nouit. Humor ab ijs largus manat cruor: ora redundant. Et patulæ nares: sudor raber: omnia plenis. Membra fluunt venis. totum est pro vulnere corpus. Est hoc animans natura terribile speciei & naturæ Dipsadis. Cum accidentibus substantia & essentia illam æmuletur, ex quibus naturam vnã vel diuersam colligere datur, cum quod cordi officiat primo vitæ principio, vt A Etius docuit, & A Elianus ipse, non aliter quam Dipsas, tum quod sitim inferat ardentissimam quod proprium est Dipsadis, eo quod ventrem aqua repleat & hydropem pariat,

pariat, quod Nicander docuit ijs loco citato. Post idem statim decolor species acurrit nigra nimirum, corque ipsum non bono dolore circumagitur. Ventet aqua refertus siti effluit, Paulus idẽ libro. 5. c. 16. qui vnum caput interuit Dipsadi & Hæmorrhoo, & remedia eadem veneni, quod sint naturæ eiusdem, contraria enim quæ habent eadem similia interfese esse est necessarium. cū sint eadem vnitertio, & si specie eadem, species eadem est illis communis, non minus Dioscorides eisdẽ vtriusque morsibus subuenit remedijs. Vnumque caput vouet Hæmorrhoo & Dipsadi lib. 6. c. 64. qui Hæmorrhoe percussos docet marcescere subito læguere absumi, humidæ substantiæ excretionem omnisque aquosæ humiditatis fecessu: quo sitis inexplebilis oritur, eadem remedia eadem veneno præparant, idemque venenum specie est, quod eisdem remedijs specie euincitur, & eiusdẽ naturæ animantia, quorum venenum idem accidentibus & curatione contrariorum peculiari, difficultatem spirandi, vterque infert serpens, ventriculũ infestat quilibet, infert vertiginem, anxietates easdem, figura eadem longitudo conditio, tum vi parit quod copiosam ouorum multitudinem simul exponat vt Dipsas, quo, & viperæ ab A Eliano dicuntur Hæmorrhoes, vt & Dipsas viperæ ab alijs nuncupatur, quod vi pariat & si viperæ quod viuũ sola animal pariat, inter veros serpentes appelletur viuiperæque, vt proprio capite patebit postea, nõ tamen quod Dipsas, aut Hæmorrhous viperæ naturæ sint, sed quod vi erumpat fœtus cum viperæ nomen dupliciter imponatur his animantibus, aut quod vi pariant, aut quod vi uos fœtus in lucem edant, Hæmorrhoo & Dipsadi hoc nomen imponitur quandoque, quod ob multitudinem ouorum quæ excubant vi pariant, non tamen vere viperæ dicuntur, cum viuos fœtus vt illa non edant, in quo sensu intelligitur A Elianus dũ Hæmorrhœm & Dipsadem vocauit viperas, quibus constat Hæmorrhoum genere Dipsadis contineri & si malitia excedat communem Dipsadam, intensione veneni, quo morsus horum duorum animantium, Dioscorides, Paulus, A Etius, incurabiles proclamant & desperatæ salutis vt suis locis videre est. Cor abrumperitur Hæmorrhous morsu, æstuat viscera, liuescit totũ, tumor, iæus cruentus, plaga tumens, liuor, liuescentesque pustulæ fœdant totum, sitit, vritur, fundit sanguinem, toto corpore, capite, corde, pedibus, manibus, pectore toto, recrudescunt vulnere, anxietates, dolores.

lores tristitia opprimuntur, sanguis vbique dolor cruciatus tormentum, caput non constat, languescunt, marcescunt, ore aperto hiant, inuoluti sanguine, liuescit totum nigricat vndique, specie amissa, nitore, & colore pristino, aqua & sanguis efluunt subito, & simul emanant defluunt, nulla est quæ non vexetur pars torqueaturque misere, in hoc vero conueniunt omnes quotquot de natura horum animantium sermonem iniere, nullum icere, aut lædere quempiam nisi causa vindictæ & noxa prius accepta calcatu aut alio quouis genere offensa, secus, vero nunquam officere alicui, aut rarissime, ea est innocentia potentia, atrocius est multo venenum Hamorrhoids veneno Dipfadis, vt quod ultra id, 94 quod firim tardam inferat, & reuellem vsque dum efluat venter, aqua refertus, sanguinem & alimentum efundat disuetis naturæ regionibus & vijs, tanta est veneni potentia vt disuiscat naturæ eo infecta a communi via sic agitata veneno, vt non spectet communes euacuandi meatus, sed per insueta loca eicere tentet virus. Dioscorides libro. 9. c. 10. Communia remedia, vt diximus puncturis horum animantium instituit quorum ictus inquit, vultus immedicabiles a plerisque maiorum deplorati relinquebantur, quare si peculiaribus contra Dipfadem remedijs egemus 95 communia experiri operæ precium erit, Protinus autem scarificatione vti, visionem facere, & si locus patiat amputatione opus erit, consequenter quam acerrima cataplasmata admouere, vsus alimentorum acrium salitorum, vini potiones vtilissima sunt, & vulnera abluere vino calido euocante ad extra ex breuib; interuallis admota prius, quam venenum sese difundat & serpat, nam secus nulla actio medici iuuat, peculiaria sunt folia vitis cum melle trita & vulnere applicita. A Etrius loco adducto hæc omnia maxime commendat, & diuretica medicamenta seu quæ vim habeat commouendi vrinam, tum allium mansum & appositum, abluere oleo vulnera & ictus, & vomitoria medicamina, vlceri vero disectas gallinas calidas applicare iubet, & emplastrum ex calce viuæ cum oleo permixta & theriaca ad portiones equales comēdat simul, alios ingestos simul vinū & pisces tū vulnera alijs tritis confricare, vuas passas, & reliqua ad extra euocantia, eadem retulit Auicena, & Paulus locis adductis Galenus Plinius, & alij, in summa omnis intentio est, euocandi ad extra, distrahendi que venenum a corde, & visceribus, per medicami-

na me-

na Methasyncritica dicta Græcis seu ad foras euocantia. Communiter hæc animans vnus pedis est longitudinis, & si maiores videantur quando que, & minores adhuc, vt & de Dipfide diximus certam magnitudinem non seruare incertam imo & dubiam, ob cæli terræque variâ climata, tum ob generantium diuersam dispositionem interim dum munus generationis absoluunt, fortiores enim robustioresque parentes maiorem virtutem imperant roburque maius genitis, & his quæ ab illis procedunt, vt maiorem nascantur magnitudinem minorem ve. Non secus ac 96 cælum & astra terræque dispositiones congenères, aut oppositas incrementum & vires augent aut impediunt, est lati capitis, & ventris lati humidissimi alui, & sicillimi dorsi cuius squammæ exicantur adeo veneno torrido, & astuanti, vt cum strepitu moueatur, estque illa veneni conflagatio & incendium, vt cum exuratur seuum animans interne extra rigeat, more eorum, qui internam inflammationem patiuntur, & interna quasi exuri videntur, quo in saxorum frigidorum cauernis domesticam sedem habet, vt temperentur frigore domicilij, æstus habitantis, ex Nicandro in Theriacis docuit Aelianus libro. 15. c. 13. amar quam maxime silicis rimulas inter lapides omnes Hamorrhoids, cauernamque asperam, & supinum experit lectulum modiceque pendentem inclinatam ad latera non recta descendentem, propter distortum eius dorsum, asperum vero, vt dixit Nicolaus de nitio oppressus somno victus obliuiscatur & laboris sui & familiæ totius mas, quem trahit diu, reponitque, & obseruat in futurum præsentens temporis iniurias, vt deinde eodem vtatur vt decet. Sunt enim prudentes serpentes, & in futurum plurima quati consilio facta disponit, vigilantia aptissimum Hieroglyphicon, flexum enim signum est diligentia & sedulitatis, depingimus enim ipsam per sceminam manu habentem silicem & excusorium, quasi 97 nec noctu quiescere velit, quando omnia somno consopira requiem defelis membris concedunt, aspero lecto vt quiescat minus, somno vtens breui & inquieto, etiam vnus pedis longitudinis fuere Hamorrhoea a Nicandro spectata in Theriacis vbi hæc de natura huius animantis ad litteram reddidit.

De cau-

De causis mirabilium effectuum Dipsadis,
& Hemorrhoids.

CAPVT XII.

98

Inter ratos, & varios effectus, quos hæc duo animantia potentia veneni excitare consuevere duo illi sunt omnino admirationis pleni, vnus quod Dipsadis virus eius conditionis & legis sit, vt inexplabilem, & omnino incompefcibilem sitim inferat pereulis adeoque infatigabilem, vt semel ac veneno atrocissimi animantis fuere infecti, in-
 euitabiliter vno ex duobus generibus mori detur necessario, vel æstuanti & sicca potentia cruoris incendio & conflagratione vs-
 ti quasi vulnerati, vel tantum potum exhaurientes corrigendi ve-
 neni causa sitisque extinguendæ torridæ, vsq; dum grauitate po-
 tus venter oppressus disiliat medio fragmine, vmbilico & vtero
 diruptis, efulsisque visceribus diffuso potu; alter vero quod tan-
 tæ sit malitiæ & truculentæ Hemorrhoidicæ pestis, vt semel ac ve-
 nenum effudit coinquinet adeo, subuertatque naturam afflicta;
 vt placidissimum sibi necessariumque alimentum sanguinem in-
 fectum eo viru, respuat aborreatque omnino, & reiciat per vni-
 uersum corpus qua patet & qua nõ patet via, poris vniuersæ cor-
 poreæ molis, oculis lachrymarum loco, naribus, ore, venarum oris,
 vt totum sit pro vulnere corpus, ex quo crudelissima suboritur fa-
 mes, alimenti defectu, vt ijs duobis animantibus fames & sitis sub-
 nascantur acerrime, vt ex historia prægressis duobus capitibus
 nota, ex tot tantisque grauissimis autoribus datur intelligi. Duo
 sunt passionum genera quæ nos maxime infestant & vrgent do-
 cet Plato. 3. dialogo de republica, Aristoteles. 3. Rethoricorū ad
 Teodectem. c. 5. illa scilicet quæ ex venere, & alimento excitantur,
 ingentissimæ siquæ aliarum passionum, ex quibus duo illa capita-
 lia vitia suboriuntur, luxuria & Gula. sic dicta quod vna ex luxu
 & ocio oritur, quo dixit Ouidius: Ocia si tollas periere cupidi-
 nis arcus. Altera vero ex gula dicta, Oesofagique parte nostra,
 quam nucem colli vulgares appellant & gulam, quæ maxime ra-
 tionem subuertit intentione appetitus excitati, his duobus cu-
 pediarum generibus, ex gustu & tactu, iudices alimenti, sensus qui-
 bus no-

bus nostra resarcitur substantia & seruetur species gustu volu-
 pratis ope, eius causa operantis, organum cuius cum simul tac-
 tum obtineat, delectatur tangibili, dum ad suauem naturæ mo-
 dum eodem afficitur docuit Aristoteles, organo gustus tactum
 in esse. 2. de animo textu. 101. Cum tactus omni animanti neces-
 sario insit omnibusque eiusdem organicis partibus, vt se se mu-
 niat & defendat à contrarijs corruptiuisque qualitatibus quæ sub
 eius obiecto continentur vt dixit eodem. 2. textu. 17. & 12. quo &
 tactum gustum vocauit textu. 18. eiusdem libri & 67. Nam ex
 obiecto tactus multoties oritur affectus in gustu, si tangibile de-
 lectet instrumentum gustus, & obiectum quod delectat tactu, gustus
 tangibilia instrumenta affectet, quæ & sunt gustabilia obiecta gustu
 bilis, voluptas enim tangibilis in instrumento gustus, mouet gu-
 stum, vt voluptate suborta ex tangibili in gustu, qui & tangit ob-
 iecta tangibilia, gustet, ex tangibili & de obiecto tactus, qui eo mo-
 do eleuatus in gustu & depuratus sua eminentia potest & gustum
 affectare, non secus ac si formaliter esset gustabile, eminentia, ac-
 ru sensus producto, formali illo factoque gustabile actu & opere
 gustabilis, excitati in gustu & delectabilis, cuius nomen non habe-
 mus proprium sed gustabile ex tactu subortum vocitamus comuni-
 ter, vt bibentes frigida dũsiti vrgentur, & gustum affectant nõ solũ ta-
 ctum, hæc enim eadem qualitas quæ tactum mouet, nil impedit
 alia ratione spectare ad gustum ipsumque afficere alio modo pe-
 culiari in gustu diuerso: quo est quidam tactus cum eiusdem ob-
 iectis aliquibus & ex tactu delectetur, alio modo affectus tactu,
 quem vocamus gustum illis in partibus, eo modo subordinantur
 ex potentia ob congenerem earundem naturam, quod alijs non
 datur ex eo quod in fines necessarios adeo non sint animantis,
 quibus tactum quendam vocauit Aristoteles non simpliciter ta-
 ctum, sed quendam, est & tactus in alijs omnibus organis alio-
 rum sensuum, at dum immutantur non simul tangibilia susci-
 piunt, vt accidit gustui. Ordinantur enim gustus, & tactus in
 nostram substantiam, vt reliqui sensus in accidentia solum, vt
 antea diximus, cum vero substantia pluri sit accidentibus om-
 nibus, perfectione, cognitione, & tempore antiquior, illis sen-
 sibus conseruetur, quibus magis vrgemur, & quorum volup-
 rates sunt intensiores, vt eisdem trahamur in substantiæ tutelam,
 quo gustus potentissime actionis est, sed maioris tactus,
 Y est enim

est enim gustus quasi tactus lana, & minister, tactus vero calidum & humidum siccum & frigidum cum discernat & iudicet, que temperiem nostram seruare quæunt, & domicilium sustineant anima sensibiliu[m] omnium, cum dispositiones vltimæ eodem feruentur, temperantentum, proportio, hisque qualitatibus alteretur substantia alimenti, & vertatur in substantiam aliti, per actiones alenti animæ, sensus substantiæ alimentique vocatur ab Aristotele locis adductis. 2. de animo textu. 17. Tum adhuc, quod fames & sitis vocata animalis, que medio sensu excitantur sentientibus omnibus, medio hoc sensu suboritur & crescat, vt docuit Philosophus. 2. de animo textu. 8. Vbi dixit. fames est cupiditas calidi & sicci, vt sitis frigidi & humidi, quæ qualitatibus tactus excitari ad ipsumque pertinere constat, vt his adhuc pateat merito sensum alimenti ipsam appellasse Aristotelem. hinc ex duæ passionis ingentissimæ sunt Gula & Luxuriæ, quod ex stimulo appetitu orientur ad voluptatem maiorem impertitam, propter substantiæ observationem speciei aut suppositi, quæ rû hæc gula, illa luxu sit, quæ est nobis seruanda speciei maiori conari reliquis alijs, quantum reliqua excedit: ideoque impertitus est, & gustus tactui partibus illis parastatibus dictis, neruosis venulis, per quas semen decurrit & è quibus eraculatur extra animal exercitio venereo, vt non secus, ac vt naturam seruemus indiuidualem & propriam, tactus est nobis immixtus gustui, in Oesophago gula epalato ad pectus vsque descendens, vt est videre, in vulneratis pectore, quæ dulcia degustant per vulnus immixta siphone ablutiois vulneris causa: sic, vt speciem seruemus gustus immiscetur tactui venulis illis, vt qualitates eius obiecti gustet, quibus tactus afficitur, dum descendens feminis qualitates per sentit, titillans, & prurriens calefens & vduus tactus, falsedine feminis instigatus molliter, cupiens eijcere quod instigat delectatur titillans & pellens titillatus causam, quo in naturam reddit est voluptas in redditu ad naturam Plato in thimeo Aristoteles. 2. ethicorum. c. 7. alij & alij. Hinc locis adductis, & tactum gustum vocauit Aristoteles, imo & videmus animantia ea voluptate absorpta eo in actu venereo masticare & deglutire actu sensus decepta, cogitantia alimentum oblatum illud, gustu affectato, cum sit in alijs corporis partibus obiectum tangibile, in viis generationis & instrumentis eius, ac si esset in ore voluptas, asinos enim Capras

præ Chamelos, & præcipue fœmellas hæc pati videmus, quod viciniore obtineant generationis partes ad intraque retractas instrumento gustus, non vt mares adextra: quo decipiuntur facilius. Inter has vero omnes passionis tactus & gustus, maior est que ad seruandam speciem inclinatur & mouet, venus inquam tangibilis gustabilis dicti, vt species est maior & indiuiduo pluri, quo naturalissimam actionem viuientis. 2. de animo. capit. 4. vocauit Aristoteles generare sibi simile, quod naturam seruet sola, & tendat in illam, minusque arbitrij relinquat & liberi actus, appetitu intensiori: reliquæ vero quæ ad indiuiduum atinent, gustus scilicet, fames, & sitis sensus, maior est illa quæ est sitis, quam quæ est fames, vt hæc illa quæ est gustus passione & gustandi actus, fames enim & sitis ad tactum pertinent, quo molestia sentitur qualitatibus tangibilium, & appetitus contrariarum, gustus oblectamentis expectatis in transitu & susceptione eorum quæ has possunt frenare cupidias, excitatur enim sitis potentioribus causis quam fames, & hæc maioribus quam gustus insurgit, quod & ex habitibus contrarijs quibus insurgunt priuationes ex quibus dimanant inclinationes & appetitus ad oppositos habitus patet. Est enim sitis appetitus frigidi & humidi, vt calor incendiumque & æstus, tum siccitas quæ ex calore provenit & ex causa excitante sitim, temperentur & corrigantur, quo in estate sitimus magis, excitatur enim sitis biliosis humoribus principaliter confluentibus ad ventriculum per vias communes quæ sunt à vesica felis in ventriculi os, & cum humor calidus sit & siccus natura, estuat os ventriculi & incendio flagrat sensu molesto, quem vt vitet & causam molestantem expellat vel diluat potu, vt infixam detergat aut amoueat, contrarium expetit priuatione supposita, & optat frigida & humida simul, vt frenet causam, his duabus increfcit sitis qualitatibus hocque humore, vt docuit Galenus primo de causis symptomatum, capite septimo, aut vna altera ve prout actiuior fuerit, dum sola inuenitur, causat enim & sitim sanguis, & si non tantam ac bilis, calore intenso quo pollet & incendio, vt patet: tum falsa pituita sanguine magis, falsedine & prurritu molestia quo & febre ardente falguginosa substantia, pituitaq; illa quæ salsa vocatur excitare solet, cuius febris sunt signa incopescibilis sitis, & calor

calor perurens, nigralingua, vt in biliosis contingit bilis incendio & siccitate, docuit Galenus, & Hyppocrates docuit. quarto. de morbis vulgaribus late, post hæc melancholia siccitatis excessu sitim inducit, cum ergo calore nascatur sitis potentissima omnium qualitate, & siccitate que lima caloris & acuties est molestantis & pruriens qualitas, vt docuit Auicenas capite de febre biliosa, ingentissima passio iudicatur, & hinc est, quod molestiam maiorem inferat excrucietque & angat impensissime, quò vt molestiam abiciat & causam irritantem excutiat animas, principaliterque vt voluptate afficiatur, contraria expetit frigida & humida, vt diluta causa minus infestet, fames vero calidi & sicci appetitus est, que melancholia pullulat frigore & siccitate simul, auget enim actiones harum duarum qualitatum siccitas, calori enim randa intensiores producit effectus calor, & non secus frigus, quod irriter & sensum excitet natura mordaci & acri, vt expergefactus sensus copia spirituum allecta ad sensationem obiecti stimulantis, vt natura possit cum a se propellere maiori impetu, reliquas qualitates spirituum copia, caloris & frigoris sentiat commodius spiritibus perfecta natura, & corroborata dispositaque melius, quo Galenus loco adducto de symptomatum causis, melancholiam famem præcipue generare dixit, frigidò & sicco, os ventriculi occupantè corrugatione facta, siccitate acerbâ adstringentique, sicco & frigido stimulantî, quæ ab humore melancholico prouenire docuit, frigidò & sicco humore immisso ad ventriculi os, vt appetat calidum, sic cum vero vt alimentum hæreat & afigatur, siccitas enim soliditatis alimenti causa expeditur, vt non fluit minusque bene impingatur partibus, nec appetit siccum molestant, sed sufficiens afixioni nutritionis. Post hæc vero famem pituita mouet frigori acriori qualitate, & post illam sanguis humiditate, qua siccum alimentum expetit & solidum ventris, vltimo tamen bilis eam mouet siccitate minime actiua causa, vt acrem & mordacem diluat humorem, alimentum humori immistum cuius, quo minus molestiam inferat ventri, seruat enim, & excrementa in suos vsus natura, non secus atq; alimentum seruat in substantiam aliti, bilem in vesica custodit nuncupata felis, vt portione emissa in ventriculum per venam in ipsum insertam ad supernam partem ad os ipsius, sitim excitet vtilissimam animanti,

manti, quod potu deferatur ad intimam corporis alimentum, ad quæ peruenire non posset, nisi potu dilutum in quo esluit & venit; portione altera immissa in ventrem per venas è vesica venientes quibus illum spergefacerit, vt feces eijciat debito tempore, aliam cum cum vrina portione permista, vt vesica stimulata hac eadem mingar non minus melancholiam custodit lien, vt remittat quando opus est in ventriculum partem, qua exciretur appetentia alimenti & siccetür caput à superflua humiditate illi continua, vt reetricuum potentiarum actiones firmiter molliatur, pituitam vero & ventriculus custodit, vt in illius humiditate elixentur cibi & coquantur more testæ aqua plena in qua elixa coquuntur, partemque ipsius remittat in artus, vt attritu continuo, cum incallescant irrigentur exicati motu, vt ludere possint & sint faciles versatu, partem reliquam cum sanguine mistam relegat venis, natura prouida, vt si deficiat sanguis semicocta pituita semifanguis natura elaborata magis ampliusque recocta sanguis fiat, ne alimentum deficiat vitæ tutela, non solum contenta sanguine, sed furoris præueniens; hæc vero causæ sitis & famis dum mediocritatem naturæ obseruant proportionemque eiusdem, famem moderatam & sitim efficiunt, quos vocamus naturales affectus; secus vero intentione causarum hæc passiones crescunt præter modum naturæ, excedentes & auctæ, tumque præternaturales sunt, symptomata dicta Græcis, vt canina fames, quam patiuntur ob melancholiam abundantiam canes siccissimi factam vltione bilis, melancholiciq; cinericio illius relicto exusto, frigidò & sicco, sunt enim biliosi canes temperie, accidenti vero vltione resultant melancholici, quo ingentissima fame infestari solent, adeo vt ingurgitent tantam alimenti copiam, vt illam ventriculus sustinere impotens euomat semicoctam inglubiem, vnde euomunt frequenter, fameq; compulsi, occultant vomitum vt postea ad vomitum redeant & semicoctam alimoniam (adagio dicitur) non secus melancholici hominis, reliquaque animantia insito temperamento, aut euerso, causis alterantibus præternaturalibus, fame excruciantur incredibili quam vocamus caninam, plura multo ingerentes hianti ventriculo, ob melancholiam abundantiam aut fluxum, illum stimulantis, quam commutare possint vt euomere cogantur tandem, vt melancholicis accidit, docuitque Galenus. 3. de locis, & libro de melancholia ex Rupho, Aristoteles vero prima sec-

102 tione problematum, problemate. 30. Non secus fitis oritur incredibilis bilis abundantia, renumque incendio in passione dicta *διάρροια* diaphacon Graecis *διάρροια* diabetes ve, latinis vrinae profuuium, eo quod quale ebibitur tale emingatur; nulla quasi mutatione facta quae cum illico rejiciatur, animans sicum permanet non utens potu, sitique torquetur intensissima docuit Galenus. 6. de locis, & 1. de crisiibus, & 1. de causis symptomatum, cap. 7. Semper sitiens, remittens potum, illico ac bibit, & cum ea quae molestiam inferunt ventriculus rejicere conetur, in fame, & siti molestatus, varijs causarum generibus, varie contraria expectere solet appetitu vario & dilueto, prout opposita dispositio, opposita auferretur corrigiturque contraria, ut ex appetitu & cupiditate hac aut illa, causam cognoscamus oppositam ventriculo afixam, ad curationem horum affectuum alioqui vtilissimū, ut in fame dicta *Πίνα πικρά*, idest corruptio, & siti vitiosa, quod videre est in praegnantibus passim, quod cum menstrua illis stiterint, succisque vitiosis abundant ex retentis mensibus, fluxione excitata in ventriculum, secundum quod est humor ventriculum occupans, sic appetunt opposita illi, ut corrigatur contrario quoduis, ex quo videmus modo carbones expectere siccos, propter pituitae abundantiam, & sicilia recocta, crustasque adustas panis, cinerem Gagatem lapidem, & contra humida, si infestantur siccis, si corruptis corrupta opposita, si obsceniis obscena, tam fame quam potu appetere & deperire; ut modo bibere sanguinem, spurcas aquas canosas, turbidas, appetitu vario, & in detibus modo pruriginis excitata humore tetro, desiderium oritur iniiciendi eosdem mordendique multoties: ut humor ille comprassione expellatur, quo morsus quandoque propter humorem in dentes decumbentem perniciosi fiunt, praecipue in grauidis, propter varios quibus abundant succos, & cum in omni mista substantia quatuor genera partium contineantur, elementis quatuor respondentium, igneae scilicet partes, aereae, aquae & terreae; quae si formas elementorum non retineant, virtutes tamen eorundem effectiuas, naturae eiusdem accidentiaque & dispositiones materiales plurimas obseruent elementorum, quae iam abiere, specie eadem ob praedominium, huic illi ve elemento, adscripta forma quaeuis mista substantiae, sic producit & implet has partes, actibus & accidentibus ab illa dimanantibus, postquam materiam misti

occu-

occupauit, ut apte erant partes illae eformari, secundum dispositiones ab elementis relictas, crassas terrestresque siccitate & frigore affectat, fluxiles vero crassiorisque substantiae, frigore & humore, quas aqueas vocamus. Aereae, humore & calore, prout sua fert dispositio, subtilissimas, calore & siccitate, quas igneas constituit; est vero in omni misto necessaria coctio quae a calore fit docente Aristotele Meteororum. 4. capite. 2. cum coctio & mistio consistant perfectione caloris humidique ad qualitates reliquas. continet enim calor dum potens est elementa in mitione, dum durat mistum, ut ibidem docuit Philosophus quo naturalis calor misti cuiusuis, in humido oleoso aereo conseruatur & crescit, ut flama in oleo, & aereo extinguitur copioso & si crescat exiguo, ut in fornacibus est videre, his vero debilibus calore & humore, languescit mistum, senectute frigida, terrestreque fit & aqueum frigidum natura, siccum substantia, humiditatis plenum excrementitij, ut senectus docet, sunt senes, sicci substantia & frigidi, at humidi, cum calore debili cruda relinquente alimenta, tum aquea substantia desferente mitionem, fluore humidi in superficiem, in centro vero substantia sicci, ut ibidem Aristoteles docet; ut mista omnia labentia in interitum, frigida & sicca constituit natura, resolutis tenuibus partibus temporis tractu, igneis & aereis, quibus mistio continebatur, alterantibus igneis aereas, quas in se commutant perdurante mitione, aereae aqueas, & aqueae terrestres, ut igneas alant & aereas, in quibus misti duratio consistit vndique dispositionibus medijs terrae in aqueas, eae in aereas, aereae in igneas tandem dispensentur accedentibus ad vltimum; in quo vita seruatur & residet, cum haec agat mistum potentissima qualitate actiuissimaque calore, suasque molliatur actiones hoc magno instrumento naturae, agentissimo, toto in humore aereo, esse vero, & duratio propter operari sit, ut 2. caeli. c. 4. docuit Philosophus, quo dum haec partes debitam seruant proportionem in alterata a corruptentibus naturae agentibus, moderatos affectus passionesque habent, dum vero potentissime causae has alterat & inficiunt, disponuntque alter quam naturae decet, rarefactione aut atenuatione nimia incendio & astu, sic illas exponunt sic parant, ut forma ad dispositionum mensuram primarum qualitatum, primas eadem calorem & frigus, humiditatem & siccitatem producat, 103

Y 4 & caus-

04 & cauffer, quo multoties solem nimium perpeffi plurimi euafere ediri, docet Galenus. 1. de differentia febrium, calore producto ab anima secundum dispositiones quas in partibus inuenit, alterata substantia secundis qualitatibus rarefacta attenuata aut alijs, & ideo calor ille independens est, habitualisque dictus, erraticusque dispositio naturalis hoc sensu, vt a natura procedat & ab anima, violenter disposito subiecto, & materia prius, & hinc est quod difficultet separari possit a subiecto, imo tertia species erraticæ numquam, adeo iam elanguit natura & tanta est violentæ dispositionis intensio incrementumque. Hinc canis inter omnia animalia in rabiem effertur bile eius corrupta & putrida, ad quã dispositionem forma illius humoris, venenosam producit qualitatem veneficamque, qua inficit animal postea, ea concessa, illi formæ qualitate peculiari in illo subiecto, ob eius peculiare dispositiones & non alteri, alterius ve animantis feli. Sunt enim diuersis formis insitæ qualitates diuersæ, ob diuersa accidentia, quibus subiecta euariant, quo inter omnia animalia canis, ex se rabie corripitur facile nimis, ab illo reliqua aut a se rarissime, illoque veneni genere ex humore suborto putrescenti, & tetro, permutata temperie mistione alterata, reliqua vero infecta ab ipso morsu & canino dente afficiuntur rabie, hoc animanti compressa, docuit Galenus. 6. de locis affectis. 2. capite. de theriaca ad Pisonem. c. 4. 11. simplicium. 1. Prorrhethici commentario. 1. Dioscorides lib. 6. c. 1. Plinius, Aetius, Paulus, Aristoteles. 6. de historia. c. 18. Venenumque eiusdem nostram subertens & permutans miscellam, & proportionem partium nostræ substantiæ, modo illico illam inficit in plurimis, ob naturæ apparatus, modo vero latitans, abditur multo tempore, occultum spatio quatuor septemve annorum, paulatim serpens ob resistantiam naturæ & fortiorē mistionem, vsq; dum subito emergit & manifestatur malitia, accidentiaque quæ contingere solent cane rabido morsu, obmutescentia subita, spuma circa os larga & copiosa, tristis intuitus, toruē inspicere, quorum multi latrant, vt canes rauco & tristi sono submisso sine voce, secreto quasi, incessentes omnes dentibus, canis effugiem contracti oblongam, menti producti, oculorum acutorum, aurium flaccidarum & prolabantium, de quibus intelligi potest locus ille Isaia. 56. vbi vocat famelicos canes propria gloriæ & ambitionis cupidos, rabie honorum & dignitatū

estua
n~

estuant, canes muros & non valentes latrare, cum nec populū instruant exemplo, nec verba doctrinæ & sapientiæ proferat sed ambitionis plena & petulantia, obliuiscuntur oculis eorum custodia commissi, rapaces lupos, latratu non aufugantes. omnibus vero cane rabido lassus hydrophobia Graia lingua dicta, id est aquæ horror & metus semel ac venenum vires exeruit contingit, adeo, vt semel atque aquam visere metu nimio vociferentur & clamitent, quæ vna illis remedium supererat, frigida & humida, tenuisq; substantia, subire potens, penitissimas corporis partes, vbi infectio seruatur diutius, venenumque siccum & calidum, quod illa frænari & corrigi presentaneè posset, tanta vero est malitia veneni, sic inficit teterrimum hoc virus, vt non solum animam adimat, grauissimosque cruciatus inferat, & accidentia saua, sed quæ possint esse tanto malo remedia exhorre faciat, & vndique haberi odio, metuere & expauescere. Plurimis læsa imaginatione in tantum, vt sese canes putent, alij canem videre, fugiunt alij, cooperiunturq; intra lectulū reliqui in aquis multoties canem apparere prædicantes, aquas effugiunt, omnes vero nullo modo bibunt, neque admittunt potum, respuunt imo, remedium vnicum quod superfuit illis, varie lassus, imaginantes varie, siti tamen estuant, non secus ac Dipsade lassus, abiicientes potum, non admittentes, præcipue siccitate contracta & si metu non minus, Dipsade cuius morsus principio sitiunt sine intermissione, ij vero postea metuunt, quod canis venenum sic naturam euertat sic mutet mistionem partium, & substantiam alteret, vt habitualement inducat siccitatem, quasi naturam alteram induceret, & subuerteret antiquam, quo non secus, atque ea proportione sicci natura & temperamento, non sitirent adeo, vt in ea intensione ex natura siti afficerentur tanta quanta ex dipsadis morsu, & si plus alijs aliarum mistionum & temperamenti alterius, siticulosi essent, sic rabido afflicti, quod æqualiter siti natura peruersa & permutata omnis, in naturam aliam, non sitiunt impense adeo, vt Dipsade incassus, quæ magis humores sanguinemque infectat quam euertat substantiam, neque est enim venenis omnibus contrarietas eadem, modus ve agendi idem, vidimus enim fulmina porosa quæuis nõ lædere, quod ignis subtilis per vaginæ poros subire possit, permeareque facile sine eius vitione, ferrum vero dum contingit desum strictissimis poris fulcitum, cum resistat, & non pateat additus

Y 5 igni

igni exituro conuirit illico, liquefacit ensem, detentus ossaque, seruata carne, & densa alia quæbis, prout retineri potest. agens substantia illa aut egredi subiecti compaginem; sunt venena liquidos humores alterantia, sunt alia carnes ossa & solida animantis obledentia, Dipsadis ergo virus humores permutat, biliosos siccos & adustos efficit, sitim inexplebilem in solida nostræ substantiæ infert, e succis causatam, citra substantiæ nostræ peruersionem & miscellæ tantum inquinamentum, quod, & deterius venenum est ad vitam, Dipsadis, non secus ac febres biliosæ & torridæ ex humoribus satæ & ardentes citius interimunt animal, quam habituales eclicæ quæ in solido nostræ substantiæ resident, impetu facto in alia, malitia humorum, in cor vitæ principium. Quod fieri nequit ex nostræ substantiæ portionibus, sed lente solum alteratione continui, illi tandem officere cordi. Canis autem venenum, prius hos eosdem ipsos, quos in alios molitur effectus, in se ipsum causat. Qui & aquas pertimescit & fugit torridus & exustus veneno siti incredibili actus, & fame quandoque ingentissima excruciat, exanimatus, rabidusque, qui interit vel his duabus passionibus extorsus simul, vna ve aut altera agitur. cum ergo huius veneni animantis calida & sicca nostra supersit natura, vt quasi sit substantia altera, frigida & humida temperamento sibi contrarias & oppositas fugit aquas, & expauescit vndique, tam canis affectus rabie, quam animantia reliqua, secus in Dipsade, quod humores, non substantiâ euertit, vt substantia superens æstus incedia humorum sentiat, et ideo sitim, ibi vero contra, omnia subuersa cum sint vt nil quasi supersit quod infestet incendio alterum, vt conseruari cupiat potu, quod natura sit altera iam omnia euersa vt in eclicis. hinc locus ille psalmodum 8. emergit ad literam. Conuertentur ad vespeream & famem patientur, vt canes, & circuitunt ciuitatem, nam vt docet Dioscorides lib. 6. c. 1. Increfcente frigore & calore deteriores fiunt canes veneno, meridie & vespere, meridie caloris incremento vsti: Vespere noctis frigore condensata cute, dententis halitibus infectis, qui spirabant calore referata cute, extenuatis que eodem, æstu diei leuatis, tenuiori & actiuiori parte tenuata, quæ exhalabat, vt illa detenta frigore noctis & vespere que diu expirabat, iam quo ad vespeream deterioris fiant conditionis, vt rabie perciti, fame que canina circuant ciuitatem hæc animantia, omnia que

que percurrant emuntoria, & loca spurca vbi cadauera animantium adesse solent, vt ingenti fami possint satisfacere; quo dicitur, & circuitunt ciuitatem, extra scilicet, hæc loca percurrentes obscæna & immunda, Dipsas ergo cum humores veneni potentia, & æstu exiecit & in bilem, maiorem eorundem partem commutet, eferuescereque faciat æstuanti veneno, maxima copia fuliginum excitata ex venenatis humoribus, cor exurit & ventriculus flagrat incendio, siti que incredibili, vnde Hamorrhous cum eiusdem naturæ cum illa sit, non minus eferuescere facit sanguinem, vitæque alimentum. Ea est calidissimi veneni forma, vt semel ac succos animantis infecit & contigit eferuescant omnes bulliant spumentque, maxima flatuum halituumque elcuata copia, quibus distenduntur vasa, porique eorundem ora & fines venarum & arteriarum, quibus distentis maiorem amplitudinem nata patent vndique, non secus, ac dum vitem inflammas referantur ora, iisque referatis & apertis extenuatus sanguis, calore veneni æstu liquefactus, subtilior reditus, quam eius expocit natura; per amplos factos meatus decurrit & labascit. Eam naturam acrimoniam & malitiam vt si quæ sint partes resistentes duritie contumaces, erodit liquefaciat ipsum, quo pateat additus fluori & decursui, vt nulla sit in vniuerso corpore reuellis adeo pars, quæ non fiat sanguinis ductus eiusque patiatur fluorem, qui solus hoc viru rejicitur, cum sit vita secunda retentis excrementis imperfectis impurisq; cum quod peruerso humore viru, alio & altero, illum respuat natura inquinatum & tetrum, excrementaque infecta minus retineat in penuria tanta sanguis, quod sit alteratu facilis, ob mittit eius naturam suauemq; omnino, quo extra vasa diductus concrefcit facile libescit corrumpitur, contra ac reliqua, excrementa & humores, quæ diutius seruantur, & si semel ac putrere incipiunt deterius putrescant, in terrioresque formas degenerent, versus extrema magis putredinis & corruptionis naturæ cum sint, sanguis vero in medio constitutus si quando putrescit in formas naturales eorum habeat corruptus, in praternaturales vero illa, & extremas magis. qui adeo inficitur hoc diro veneno, vt cum nulla sit virtus in natura que sanguinem detrahere, aut allicere possit extra corpus, & si sit que illum disponat, vt fluat & percoletur è vasisq; decurrat, cum sint tamé plurima medicamenta succos reliquos educentia, vt probant expurgantia Chathartica dicta.

dicta Græcis medicamina, retentus maxime, ob vitæ custodiam: reicitur tamen naturaque illum abominatur & fugit hoc viru inquinatum, tanta est infectio. E non secus ac delia, multo plena, dum eferuescunt & ebulliant flatibus distenta elatis ex vda materia dirumpi solent, vthac & illac liquor efluat & elabatur, è quibus dum sunt ex porosa permeabilique facile materia eformata per poros contenta disfluit substantia, quam dum bullit & eferuescit resudant calore, illam tenuiorem factam, non secus attenuatus sanguis cruore serpentis huius dilabatur & efluit è corpore, extenuatis omnibus & liquefactis infectione & contagio, vt accidere solet pleuriticis & sanguine plenis post magna exercitia & lassitudines, saltim per vias communes sede, vtero, ore, mixtu, pectore, naribus, sanguinem reiecitare, sic illis poris omnibus vltra aures oculis quasi lachrymis sanguineis suam miseriam & statum deplorantes.

De dubijs quibusdam Mannæ naturæ ex sacris scriptis.

CAPVT XIII.

107

Rurima ambagibus & difficultatibus plena, difficilia & abstrusa plurima, continet locus ille Deuteronomi. 8. Occasione Dipsadis serpentis adductus, vltimum vero quod in illo continetur inter diticilia primum, negotium facessit retardatque quale fuerit illud Manna Hebræis concessum, cibusque ille, cuius eo loci dicitur. Et ciuauit te Manna in solitudine quod nescierunt Patres tui. Cuius alimenti donique concessi mortalibus, varia extant scripturæ loca, quibus modo hac, modo illa figura occurrit hæc vnica alimenti species. Exodi. 16. c. sic extat de hoc victu scriptum. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti & murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aron in solitudine, dixeruntque filij Israel ad eos, vtrinam mortui essemus per manum Domini, in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carniū & comedebamus panem in saturitate: cur induxistis nos in deser-

in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinē fame? Dixit autem Dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo: egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies: vt tentem eum, vtrum ambulet in legē mea, an nō. Die autem sexto parent, quod inferant, & sit duplum, quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntq; Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de terra Aegypti, & mane videbitis gloriam Domini. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cætum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem. Et ecce gloria Domini apparuit in nube. Loquutus est autem Dominus ad Moysen, dicens, Audiui murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus, scietisque, quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum & quasi pilotusum in similitudinem pruinæ super terram. Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicē manhū (quod significat, Quid est hoc?) Ignorabāt enim quid esset. Quibus ait Moyses, Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo, quem præcepit Dominus: colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum, quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filij Israel, & collegerunt alius plus, alius minus, & mensi sunt ad mensuram gomor, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli, iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cepit vermibus, atque computruit, & iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum: cumq; incaluisset Sol liquebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis, & narrauerunt Moysi. Qui ait eis, hoc est, quod loquutus est Dominus. Requies Sabbathi sanctificata est Domino cras quodcunque operandum est, facite, & quæ coquenda sunt, coquite: quicquid autem reliquum fuerit, reponite vsque

in ma-

In mane. Feceruntque ita, ut præceperat Moyses, & non computrauit, neque vermibus inuentus est in eo, dixitque Moyses comedite illud hodie, quia Sabbathum est Domini: non inuenietur hodie in agro, sex diebus colligite in die autem septimo Sabbathum est Domini idcirco non inuenietur. Venitque septima dies: & egressi de populo, ut colligerent, non inuenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen usquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte quod Dominus dederit vobis Sabbathum & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices maneat vniquisque apud semetipsum, & nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbathizauit populus die septimo, appellauitque domus Israel nomen eius Man, quod erat quasi semen coriandri album gustusque eius quasi similis cum melle. Deuteronom. vero. c. 8. sic. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna quod ignorabas tu, & patres tui: ut ostenderet tibi quod non in solo pane viuat homo, sed in omni uerbulo, quod egreditur de ore Domini. Iosue. 5. hæc. Manseruntque, filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phase quarta decima die mensis ad uesperum in campestribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque Manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec uisi sunt ultra cibo illo filij Israel, sed comederunt de frugibus præsentis terræ Chanaan. Numerorum. 11. c. hæc. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis, flagrauit desiderio, sedens, & flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, & ait. Quis dabit nobis ad uescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis ueniunt cucumeres, & popones, pontique, & caprea, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. Erat autem Man quasi semen coriandri coloris Biddellij. Circuibatque populus, & colligans illud frangebat mola, siue terebat in mortario coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebar pariter, & Man. Verus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coruicines detulit, & demisit in castra itinere quantum uno die confici potest.

ex om.

ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super tertiam. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit conturnicum multitudinem qui parum, decem coros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulchra concupiscentium. ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat. Psalmo. 77. Et mandauit nubes desuper, & ianuam caeli aperuit. Et pluit illis Manna ad manducandum, & panem caeli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in abundantia transtulit Austrum de caelo, & induxit in uirtute sua Africum, & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris uolatilia pennata, & ceciderunt in medio Castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum atulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo, adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit, Sapientia. 16. Pro quibus Angelorum esca nutriti populum tuum & paratum panem de caelo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem, substantiam enim tuam & dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas, & deseruiens vnus cuiusque uoluntati, ad quod quisque uolebat conuertebatur. Numeri 21. hæc. Profecti sunt autem, & de monte Hor, per uiam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et radere cepit populum itineris, ac laboris: Locutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aqua: anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes. Quibus locis, dubia plurima ambigua multa contineri uidentur, quæ non leuè afferunt difficultatem, intricata satis & perplexa. Exodi enim. 16. capite, & Numerorum. 11. Manna aut Manhu cum semine coriandri confertur, illumque amulati docet spiritus Deus, ut posteritanti beneficii memores, quale fuerit Manhu illud absconditum caelitus hominibus inuicillam percellerent, nullo alio, deuplicabile præterquam ipsa summa Dei sapientia propter sacramenta:

menta:

menta & mysteria in eo figurate contenta & abdita, sed huius plā
 tā semen non imitabatur colore, cum coriandri semen, fuluum
 sit flauique coloris, aurei, docet Dioscorides libro. 3. cap. 69. Ga-
 lenus, Xenocrates, & Aristophanes in equitibus, Nicander in ale-
 xipharmacis. Plinius lib. 20. c. 20. Theophrastus, & experientia do-
 cet vsusque communis. Manna vero album illud fuisse dicitur
 16. citato Exodi, simileque pruina, cum pruina glacies sit, quæ
 squamarum more protensarum, tetram cooperit, non rotunda
 orbicularis ve, vt coriandri semina adstant, non inferioris ad ni-
 uem albedinis, præcipue cum Numerorū. 11. Bdellij coloris fuisse
 Spiritus Dei asseueret manna, Bdellium vero coloris sit glutinis
 Tauri, flauo, & rufi coloris, docet Dioscorides libro. 1. capit. 80.
 Galenus & reliqui omnes Medici, & experientia docet, quod cū
 sit lachryma gummi modo ex arbore Bdellia resudans, apud Scytas
 & Arabes nigrum inuenitur quodam, liuescens alterum, aurcum
 reliquum, quod glutem dictum colore sequi nouimus omnes
 translucentum, nullum vero album, imo fulua omnia & flaua pa-
 ter intuenti, quibus non satis intelligitur similitudo inter manna
 Coriandrium, Bdellium, pruinam, albedinemque dictam. Ultra
 Exodi. 16. Man saporis esse & gustus, quasi similia cum melle per-
 mitta narratur, tritici enim purissimi quatuor sunt partes, pollen,
 similia seu simillago, secundaria siue cibarium, & furfures. Docet
 Plinius libro. 18. c. 10. Africum triticum, emodijs reddere femo-
 dios simile, pollines sextarios quinque, cibarij sextarios quatuor
 & furfurum totidem. Marcialis libro. 13. Nec dotes poteris simi-
 lā numerare nec vsus. Est pollen quod primo excernitur de fari-
 na, simul cum eo quod peruolat fursumque & ad latera spargi-
 tur, quod farina volatilis solet appellari, quod secernitur secun-
 dario similia, tertio vero cibariū & furfures supersunt tertia cri-
 uatione, & si Amilus aqua ex tractus ex macerato tritico pollen à
 plurimis vocitetur, similia vero farine nostræ flos depuratus, ex
 quo & aqua sale addito pulter paramus, quas cū melle postea ad-
 dito cōdimenti gratia edimus, & panes conficimus floridos depu-
 ratissimos, erat ergo manna, saporis pulcicula melle condita no-
 stræ qua communiter utimur ex purissima farina cōfecta, hoc lo-
 co Exodi, at Numerorum. 11. Man saporis esse panis oleati placen-
 tæ inquam, ex farina & oleo paratæ, extat scripto; quæ quantum
 inter se disideant satis liquido constat, sapor inquam similia cum
 melle

melle ab oleato panis præcipue cum Sapiencia. 16. capite non
 vnus aut alterius saporis Man fuisse testetur Spiritus Deus, sed
 omnis saporis suauitatis, omneque delectamentum in se conti-
 nere panem hanc paratum, Angelorum esca, populo immissum
 sine labore, deseruientem vnus cuiusque voluntati, vt ad quod
 quisque vellet conuerteretur. vbi non peculiaris saporis consti-
 tuitur, sed omnis prout quisque expetebat. Quo maius insur-
 git dubium si ad quod quisque volebat conuertebatur Man, om-
 neque delectamentum continebat, omnemque saporem, car-
 nium desiderio; cur affligebantur, pisciumque A Egypti, cucume-
 rum, peponum, caparum, alliorum (vt dicitur Numerorum
 11.) porrorum, aliarumque carniū, cum horum etiam gustus in
 Man contineretur, si ad quod quisque volebat conuertebatur
 sapore & gustu, vt pro omnibus substitueret: tum natura in-
 spidum fuisse manna necessarium videtur, non gustus similia
 cum melle, nec oleati panis, cum facilior sit natura insipida, nul-
 liusque saporis, quouis affectari, quam sapore habito & insito
 aliquo, contrario affici & opposito, facilius enim est res mutari
 ex priuatione in habitum, quam ex habitu contrario in cōtrarium
 habitum, cum minus resistat priuatio habitui, & si maior sit op-
 positio, quam habitus habitui positiuo contrario, vt patet ra-
 tione resistentiæ, & experientia patet. Calefcit instanti, aut fa-
 cilius, quod frigore caret, tempore vero, & difficilius frigidum
 subiectum. tum nam superfluum esset sapor ille insitus & natu-
 ralis, cum non secus atque alij, pro arbitrio posset suboriri, tum
 vltra frustra, nam si oppositus sapor expeteretur ille corrupen-
 dus erat in ea oppositione, quo nulla cum ratione subiecto fuisset
 adscriptus cum ad nutum voluntatis sequeretur, & non
 minus in manna, quam vt & reliqui emergere posset, solumque
 vt corrumperetur illi adstipulatus superflue omnino. nec no-
 dum soluit, quod cum esset mista natura, mistaque omnia tem-
 perie primarum qualitarum secundas sint facta, inter quas sapor
 continetur, saporis alicuius necessario manna fuerit constituen-
 dum, nam potuit ille qui potest omnia, aut simplici elemento
 hoc ipsum opus moliri, eosque enutrire & alere absoluta po-
 tentia citra hoc inconueniens, aut impedire saporis illius ortum
 ex primis qualitatibus in manna ne solum vt corrumperetur in
 ipso extitisset, tū & vt facilius posset quilibet oppositum sapo-

rem gustui insito & saporī mannae persentire dum vellet, sine ex-
pulsionē positiui contrarij, plus enim erat, vt posset sentire con-
trarium hoc, alterum occultare aut suspendere ab opere & actio-
ne, expulsionemque contrarij positiui instantaneam, aliter ac eo-
rum fert natura causare, dum quis saporem disidentem cum illo
percipere actu subito appetitus decreuisset, quam hoc impedire
ne ex primis virtutibus exoriretur. Non minus dubij affert, si so-
le liquecebat, & fumo mane, vt dicitur Exodi. 16. Colligebatur
ante solis exitum, ne in halitus euanesceret, quo modo frangeba-
tur friabileque esse potuit, vt & in puluerem redigeretur, vt Nu-
merorum. 11. c. inuenitur, quae enim liquecunt sole, praecipue a-
genti remissiori summo mane, nimis sunt humida, cum calore de-
bili soluantur, nimis vero humida, cum non exiccantur, praecipue
debili agenti, in puluerem non abeunt, neque enim cera pingui-
ve omnia, mel aut reliqua alia, quae sole soluantur in puluerem
postea redigi queunt, imo inter illa, quae igne liquunt, plurima sunt,
quae atteri non possunt aut impulerē verti, vt videre est in me-
tallis omnibus, rebusque pinguibus & oleosis in gelu & reliquis,
vt & alijs quae sole funduntur numeratis, etiam si pix resinaeque
omnes & gumi genera lachrymae arborum & alia quae igne fluunt
comminui terique possint, & emollescant aliquot soli expo-
sita, vt saccharum resinae plurimae, pix, gumi aliquot species, vt
videre est in piceijs lignis sole percussis quae guttulas effundunt
solis actu, quae postea conteri optime possunt concreta noctis fri-
gore solis absentia vel alio refrigerata, tamen aliquid liquefcere
ex quo postea puluis conformetur, quod totum in vapores exolu-
atur & abeat, id & si ignis actione contingat in aliquo vt in saccha-
ro liquefacto, quo totum exolui potest igne fortissimo eoque li-
quefcere, & antequam absumaturn totum congelatum semel con-
terri & in puluerem, minutissimasque partes trahi, solis vero ope
nullum tale mistum aut simplex corpus haec perpetietur, vt in
puluerem exoluatur, nec in omni natura corpus est, quod totum
in vapores eae solis potentia, & tamen illud puluerari valeat, aut
frangi attritu, cum haec tantum siccis concedatur passio corpori-
bus, terrenae substantiae, siccae & solidae multum habentibus, ea ve-
ro quae solis liquefcunt debili actu, cum nimis sint humida, quo
eo facili soluantur actiuo, minimeque terrestria in vapores digeruntur
facile, simul cum terrae exili substantia in totum simul volitā-

te terreno exili in vaporoso aquae vectum vt subsideat nihil, quo
frangi non datur his, quae sole liquefcunt, si omnia in vapores sol-
uantur, euanescantque tandem. Manna ergo cum sole in calefcē-
te, vt dicitur Exodi. 16. euanesceret totum, puluerizari qualiter pos-
set difficile est dictu, nostrum enim manna, quo vtimur modo, si-
ue ex Lybano aduectum, siue ex Calabria, nulla ratione & si con-
teratur milies puluerem reddit; tum si solis calore liquecebat
loco adducto Exodi, quo igne indurabatur modo? recoquebatur
que vsque dum crasceret, & tortulae ex eodem pararentur con-
sistentiae panis, vt Numerorum loco narratur, cum enim agēria
vniuoca sint calor ignis & solis in opere, & vt praecipua causa ca-
lesctationis est quilibet, vnde euenire potuit, vt calore, quo indu-
rabatur ab igne, non liquefceret, vt solueretur, & si durum adeo,
siccumque erat manna illud, vt mola frangeretur, siue tereretur in
mortario, vt. 11. loco Numerorum dicitur, siccum adeo cum esset, vt
sole liquecebat: & in halitus ibat dura substantia teri apta? pra-
cipue quod Exodo, tusum manna quasi pilo iam, & manubrio qua-
si mortarij contritum venisse, antequam ab aliquo contingere-
tur referatur, quo non opus erat illud terere, aut minuere ultra,
cum ideo similia farinae scilicet minutissimo pollini, triticae sub-
stantiae assimiletur, sine eo quod attritione aliqua, contritu ve hu-
manae artis pararetur. & si tusum hic appellatur, cur vt coriandri
semen integrum alibi, si vt coriandri semen rotundum, qualiter
vt pruina protensa, expansaque. si & durum erat, si non facile fra-
gebatur, si teri potuit mola more tritici, vt dicitur Num. 11. vt ex
illo farina resultaret, ex qua cocta in ollis postea panis, qui in ore
conterebatur masticabaturque non minoris consistentiae, quam pa-
nis quo vtimur, multoque maioris substantiae, & tortulae paraba-
tur consistentis & solidae substantiae, cur Num. 21. cibus leuissimus
appellatur mouereque nauseam in ventriculo asseritur, leuia enim
& quae in ventriculo sua leuitate fluctuant fluida & inconstan-
tia, osipius, supernaque eius partem molestania, vomitum cient
nauseasque & ventriculi fluctuationes inferunt, secus solida den-
sa, & grauiā, quae illum firmant & corroborant, hyposthalimque
suo pondere in fundo eius causant, docuit Galenus. 3. de alimen-
torum facultatibus. c. 6. & 5. de locis, cap. 4. Et si nauseabat su-
per cibo illo leuissimo quomodo anima arida erat, substantia
scilicet illorum & vita siccitate infestabatur, nam siccus ventri-

culus, non nauseat, sed humidus, humiditatibusque refertus; ut docuit Galenus, 2. de alimentorum facultatibus capite. 3. & aphorismo. 38. secundę sectionis, & si nauseabat, humidusque ventriculus erat, cum appetitus semper sit priuationi conuictus, eius quod appetitur, cum humorum recordabantur affligunturque optatu cucumerum, peponum, piscium, carniūque elixatarum, ut dicitur Numerorum. 11. cum hæc humida cum sint inconstantem ventriculum fluctuantem & humidum redderent, & si arida eorum anima quomodo appetebant, allia, & porros, sicca & calida natura, si appetitus priuationem supponit optati habitus, si farina resultabat ex attrito manna & hæc in olla percoquebatur sola, sine liquore aliquo, cum in Scriptura sacra nil superadditum mannae, ut coqueretur inueniatur, sed solum indurabatur caloris actione, quomodo coalescebat, massaque vna ex illa farina conficiebatur, ex qua postea tortule & panes formarentur, cum quāto plus aliquid exicatur vniatur, hereatque sibi minus alijsque sicca natura, glutino destituta humiditatis, quominus cum alijs possit vniri & copulari, ut 3. methodi, & 2. de temperamentis, docet Galenus latissime in vulneribus, & experientia docet. sicciora minus vniri si post rorem manna apparuisse dicitur Exodi. 16. cur Numerorum. 11. pariter cum illo descendisse asseritur, & si Exodi. 16. coturnices simul ac manna decidere cœpit venisse narratur, Numerorum. 11. & Psalmo. 77. Cur postea quam manna cecidit coturnicibus Hebræos fuisse altos affueratur, in Numeris enim nauseasse prius manna quam coturnix descenderet patet, at in Exodo vtrumque simul euenisse constat, imo prius coturnix venit quam manna pluuia, cum eadem die decima quinta secundi mensis, qua conquesti sunt de Domino, ad vesperam venerit coturnix cooperueritque castra, decima sexta vero die mane descenderit manna percircuitū castrorū vindicta incredulitatis acta, tum non minus est difficile, an manna illud simile aliquid habuerit cum nostro quomodo vtimur. Nec minus difficultatis habet cur manna illud Patribus incognitum populi Hebræorum affueretur cum in Lybano Syriæ frequentissimum sit à mundi initio, anno quolibet in prouentu maximo, quo & modo vtimur cōmunissimè omnes, ex quo nobis affertur modo, & quotidie experimur ut omnes norunt, refertque Plinius libro. 11. Galenus, 3. de alimentorum facultatibus,

Auice-

Auicena. 2. canone Aetuarii libro. 5. methodi medendi, Lybanus que parū distet a deserto Sin, vbi manna concessum est Hebræis primo, quod vel in Aegypto cognouisse ipsos, aut in Lybano eorum Patres terram illam peragrantes certissimum videtur, cum notitiam habuerint rerum multarum, ad humanos vsos pertinentium, præcipue earum quæ ad salutem mortalium spectabant, ex longioribus multo interualis distantia, nec manna illud Lybani, post pluuiam mannae concessi Hebræis in deserto Sin credendum est solum descendisse, cum natura semper eadem fuerit, causæque naturales eadem, dispositionesque, ex quibus semper eadē extirere, nec illud miraculo impeditum, causis imo naturalibus adscribitur quod ex Lybano aduehitur modo, cum eiusdem rationis manna atque quod ex Lybano, ex Calabria, Brigantia, alijsque Prouintijs asportetur, natura solum operante & agente, modoque apud nos sit manna ijsce ex regionibus & alijs.

De natura Manne.

CAPVT XIII.

Difficilia satis abstrusa & ambigua ex sacra Scripturæ locis complicauimus, nodis adductis, adeo ut his satisfacere quæ adduximus, communem viam excedere in propatulo sit; facilius enim est nodos plicare quā soluere, & ambigere quā discernere, ut est facilius fortissima queque argumenta in medium adducere, quam adductis eisdem satisfacere, veritas enim sola nodos extricat, quæ vna solum modo est, corrigit enim rectum obliqua, & fallacias verum, multoties vero ex fallacia ingentissima procedunt sophismata; ad pensum ergo redeūtes. Manna, Hebræis Man, Græcis Μαννα manna, Hebraicum & Syriacum, nomen est: quod etsi apud Latinos & Græcos significet rorem melleum matutinum, ut docet Cælius libro 13. capite. 56. dicitur Syriacus ros a Celso (nam ut docet Galenus, libro 3. de alimentorum facultatibus, c. 39. copiosissime colligitur in Lybano Syriæ monte) apud Hebræos vero, apud quos suū significatum retinet Man dicitur, non manna, Man enim idem est quod donum immissum hoc gratiosè, sine vinculo aliquo obligati-

Z 3 tionis,

tionis, quo teneatur ille, qui elargitur sed quasi gratiosa & libera datio, datusque gratuitus, quo interrogatiue dixere Hebræi *Manhu*? Hu enim, hoc, significat, Man donum, quasi interrogantes à Mose, Exodi. 16. donum hoc, à quo est, quid quid est, hoc datum, immixtum vè gratiosum, breuitate Hebræa, gestulationibus manum, totiusque corporis motibus cilio- rum eleuatione, ore plicato, reliqua exprimentes, admirantes rei nouitatem, interrogantes verbis solum duobus prolatis, donumque hoc inuestigantes notitiamque noui euentus; est etiam idem quod, quid, Man Hebræis, quo dixere exquiscentes. Quid hoc, vltra est Man illis, idem quod cibus, vt de natura cibi disquirentes, Mosen consulerent, cum illud degustassent ex eis aliqui prius, vt illud examinarent gustu quid esset, alimentumque iam ex sapore cognouissent, & ex modo illius esse, similia seu pol- lini farinae permixta cum melle non dissimile, vt dicitur eo loci Exodi, ad Mosen venerunt sapientissimum, & natura rebus optime instructum, vt quid de hoc alimento sentiret, illis exponeret, qui dixit panem esse concessum ab ipso Deo hominibus, disquisiere enim Hebræi de Man ignorantes, vt ibi dicitur, quid esset, nam etsi cibum illud iudicauerant, quod ens naturæ esset ignorabant, & qualis cibus qualeque alimentum, ne nouiter creatum inter rerum genera, aut solum nouiter notum illis, cum neque apud ipsos, neque apud eorum parentes, notitia aliqua huius tanti cibi extitisset, quo Abulensis minus bene inuehitur in eos qui dixere Man cibum Hebræis adnotare, ex eo quod exquisiere Hebræi quid esset, & vltra quod litera sacra habeatur, ignorabant enim quid esset, ignorabant enim cibi naturam & speciem, de cibi addubitantes nouitate & tempore, qui posset regionibus alijs vniuersi abditis, aut manifestis excidisse, nouiter ve creatum esse, salubrem esse cibum, aut noxium & insalubrem, cibum vero esse cognouere & alimentum, inquisiere vero de alijs, dixereque Manhu, idest alimentum hoc quid est & quale. Græci vero nomen hoc permutarunt aliter multo ac proprio idiomate Hebræo continebatur, & si rem eandem significare videatur, Man relinquentes, ex eo nomine solum, loco vero hu, quod in Manhu Hebræo nomine erat, na, apponentes, apud ipsos enim *Manachis* manachis, idē est quod raro, *Nætas* nactor vero fluens, vnde manna, quasi raro fluens, vt apud illos signifi-

significatio sit eadem, commutati nominis, à quibus postea suscepere Latini, Græcizismata amplectentes, libentius multo, quam Hebraismata. Populus ergo ille amantissimus Deo, Ecclesiaeque fidelium Hebraismus gentium, quem summo amore prosequeretur ipse hominum structor & autor, quod in eis imago ipsiusque similitudo, elucesceret alijs magis, suumque conditorem multo plus reliquis alijs omnibus nationibus veritate & iustitia manifestarent, postquam dura seruitute & captiuitate molesta apud Aegyptios, quadringentis triginta annis expletis, fuere afflicti, ob delicta & flagitia commissa, ob peccata populi, liberati vero per Mosen & Aaron, iussu Domini, qui suorum non obliuiscitur, imo si quando suos affligere videretur, id est, vt in maius bonum eorum cedat, & multoties vt sit supplicium, præmij & bonorum occasio, populus inquam ille gratiosus factus coram Aegyptijs gratiam adeptus, Domino cooperante, vt dicitur Exodi. 12. capite. Dominus autem dedit gratiam populo, coram Aegyptijs, vt commodarent eis. Aegyptios spoliavit farina, auro, & argento, vesteque plurima, quibus armentis, varijsque animantium generibus, quæ petiere ab Aegyptijs virtute illius gratiæ acceptæ, quæ ipsos gratiosos reddijt coram eis, vt ipsis commodarent quidquid ab eis expeterent libere & gratiosè, qui Aegyptiorum spolijs adhuc in seruitute dira victoriæ palmam reportarunt, ea est fidelium, iustorumque virtus, ea Dei conditio vt medijs laboribus & vltione media consoletur mortales, liberetque de manu inimicorum & ditiores efficiat, si patienter ferant, vt plus multo ac antea abundant omnibus, quæ videbantur amisisse, profectus populus hic de Remesse in Sæcoth, ciuitas in extremis sinibus Aegypti ab Israelitis condita, olim pagus Arsenoitis dicta, vt Hieronymus ait in Hebraicis quæstionibus, & videre est Genesis. 47. & Numerorum. 33. Exitu concessa à contumaci & rigido Pharaone, qui tot portentorum generibus, adhuc pertinax erat duræque ceruicis, vsque dum omnis primogenitus Aegypti occisus est, ab Angelo Domini, nocte illa, qua liberavit populum, metu inuitus, qui continebat sexcenta fere millia peditum viro- rum, absq; paruulis, & mulieribus, & vulgus promiscuum innume- rabile, oues, armenta, & animalia diuersi generis multa nimis, vt ibidem dicitur, Populus hic Dei grandis adeo, farina accepta ab

112 AEgyptijs, animantibusque, spatio vnus mensis & dimidij
fuit altus vt colligitur Exodi. 16. capite. Cum vero esset popu-
lus iam in deserto Sinai, tertia mansione, alimentum defecit,
quo cœpit disidere de prouidentia Dei, & Moſen & Aaron
verbis laceſſere & increpare, murmurantes Sanctos Dei Prophe-
tas & dicentes, cur adduxistis nos de terra AEgypti, vtinam mor-
tui eſſemus per manum Domini ibidem, quando ſedebamus ſu-
per olas carniū, & comedebamus panem in ſaturitate, cur ad-
duxistis nos in deſertum iſtud, vt occideretis omnem multitudi-
nem fame, fuere hæc quærimonia & quærellæ, die decima quinta
ſecundi mensis ab exitu AEgypti, & in hac die coturnices obtu-
lit illis ad vesp̄eram Dominus, intra caſtra altitudine peruolantes
ſolum duorum cubitorum iuxta terram, ſunt enim carnis paſſio-
nes intra nos coniunctiſſimæq; nobis, inſurgunt illico oriuntur
& veniunt ſubito, iuxta nos, iuxta terram, terrena his concupiſci-
mus, quæ ſunt iuxta appetitum inferioremque portionem, iuxta
calcanem & pedes, calcaneo enim, Dæmone impetitur, vt eſt
dictum ſerpenti Geneſeos. 3. Manna vero ſequenti die mane de-
113 cendit, in circuitu caſtrorum, non in caſtris, quod hominum, &
animantium excrementis obſcœna & impura eſſent ſpurca & in-
decora loca, quo fame excrementa illa, quæ ex AEgypto aſporta-
runt Hebræi, eſſu rerum excrementicium pepõnum, aliorum, cœ-
parum, prius fame fuere abſumpta, quam manna illis cœleſte con-
ceſſum, nam cum figura eſſet & ſimilitudo, panis Eucharistiæ cœ-
leſtis, corporisque Chriſti, non in obſcœnis locis aut impuris, nō
immundis hominibus conferebatur, ſed illis qui iam excremen-
ta conſumpſere, liberisque & puris, ab infecta ſuccorum ſarcinâ
fame penitentiaque prius maceratis, mane antequam a limentis
alijs conſpurcarentur, vt mundo ore aſſumeretur, neque enim ex
locis immundis vapores limpidi purique aſcendunt, vt materia
mannegenerando apta ſupeditetur, vt ex deſerto puriſſimo in ſo-
litudine leuabantur, imo putridi fetidi & corrupti ſubſtantia, il-
li depuratiſſimæ inepti, calore feruidi, quo abſumebatur pars va-
poroſa ſubtilis acra & dulcis, ex qua manna veniebat Hebræis,
putredinales enim partes amaræ & ſalſæ natura in vaporibus pu-
tridis elatæ, dulces abſumebant alias, vt mannæ conſciendo eſ-
ſent impedimento & obſtaculo, quantum in natura agitur, cuius
ordo dum poteſt, in miraculis non reiicitur, in quæ illa poteſt ve-
nire

nire, vt miraculo reliquum expleatur in quod illa nequit, imo, &
vulgare noſtrum manna eandem legem ſubire videmus, cum nō
in populis aut locis ab hominibus frequentatis concreſcat, ſed
extra ciuitates & opida, locis incultis hiſpidis alienis à conſortio
mortalium, limpidiſſima quæque expoſcēs, vt coaguletur ros ille
ueniens, folia arborum, herbas, lapides; in terræ vero aut locis im-
mundis concreſcens bene numquam, vt experientia docet. nam
eſi ipſe conditor omnium nulla expectata materia manna ex ni-
hilo eformare poſſit, ſeruat tamen naturæ modulos quantum ip-
ſa poteſt ferre naturæ, vt minus quantum fieri poſſit, præter inſitū
illi ordinem rerum, ab ipſo opifice, operetur quidquæ, ne ſuus ip-
ſius ordo deficiat, dum fieri poteſt, & in quibus obſeruari poteſt
in totum, aut parte. Hoc vero ſuauiſſimo, omniſq; vitus mor-
taliū excedenti naturam alimento, altus eſt populus, & nutri-
tus ſpatio quadraginta annorum vt dicitur Deuteronomi. 8. ijs.
Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus
Deus tuus quadraginta annis per deſertum, vt affligeret te, atq;
tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo verſabantur, vt rum cu
ſtodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi
cibum manna, quod ignorabas tu, & Patres tui, vt oſtenderet ti-
bi, quod non in ſolo pane viuat homo, ſed in omni verbo quod
egreditur de ore Domini; veſtimentum tuum quo operiebaris ne
quaquam vetuſtate defecit, & pēs tuus, non eſt ſubtritus, en qua-
drageſimus annus eſt. Deuteronomi. 29. capite dicitur. Adduxit
vos quadraginta annis per deſertum, non ſunt attrita veſtimenta
veſtra nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta
ſunt. Panem non comedisti, vinū & ſiceram, non bibiſti, vt ſci-
reris, quia ipſe eſt Dominus Deus veſter. Defecit vero quarta de-
cima die mensis in Galgalis, quo quadraginta anni complebatur
ab exitu, vt dicitur Iofue capite. 5. his. Manſeruntque filij Iſrael
in Galgalis, & fecerunt Phaſe quarta decima die mensis ad vesp̄e-
114 ram, in campeſtribus Iericho, & comederunt defrugibus terræ,
die altero, & azymos panes, & polentam eiufdem anni. Defecit-
que manna poſtquam comederunt defrugibus terræ, nec vſi ſunt
vltra cibo illo filij Iſrael, ſed comederunt defrugibus præſentis
terræ Chanaan. Chanaan enim terra promiſſionis eſt, Chananeę
vero terræ ſanctæ limites ſunt, in qua ad Orientem eſt Iordanis
fluuius, & magnus Euphrates, ad Occidentem eſt AEgyptus, &
Z 5 mare

115 mare magnum, quod mediterraneum dicitur, ad Austrū hoc est meridiem iacet desertum Arabiæ, ad Aquilonem siue septentrio- nem mons Lybanus eminent. Mira & varia sunt illa, quæ virtute felicissimi Astri, Solisque actione ex hoc globo inferioris partis vniuersi terræ & aquæ leuantur exhalantque, & in regionem superiorem aspirant, quæ omnia redegit Aristoteles meteororum. 1. c. 7. ad duo capita exhalationis scilicet & vaporis: hæc vero, modo ex visceribus terræ per illius poros amfractus & cauernas subeunt in superioremque euolant vniuersi partem, aerisque supremum, infimum, aut mediū, modo ex aquis, ex vtriusq; modo, plus minusve huius aut illius naturam referentia, prout plus accessit aquæ & terræ aerisque commisti, vt mista illa imperfecta dicta generarentur atque constiterent, quæ si plus aquæ contineant vapores sunt, si terræ plus exhalationes, vt sint illi humidi & frigidi est enim vapor aqua rarefacta, vt ibidem Aristoteles retulit, hæc vero calidæ & siccæ, humiditate aquea immunes aerea vero oleosa & pingui humidæ facile inflamabiles, non secus atque oleum quod est humidum hoc humiditatis genere flagrat facile & si vdem natura, imo hæc humiditas est in qua calor naturalis mistorum omnium feruatur, non secus atque flâmula in oleo, aqueo enim humido extinguitur natia caliditas omnis miscellæ, vt ignis aqua extinguitur fuliginibus detentis frigidis, aquæ iniectis, quibus & calor suffocatur & restinguitur frigore, substantiaq; corporea impeditur earum ascensus, & ventilatio illius perfusione, sunt denique humidæ exhalationes ob immixtum oleosum aerem, qui frigus terræ frænât & corrigit, siccitatemque humido, & si natura resistiuam reliquis omnibus alijs qualitibus magis, summa enim aeris qualitate humida, terræ sicca, temperata & oppressa, hæc vero exhalationes, vaporesque illi, cum mista sint, vt & illa ex quibus fuere elementa suborta, qualitates mistorum participant sapores, substantiæ modos, accidentia, & virtutes, vt modo vapores salis conscendant, modo frigidi, humidi, tenues, accidi, aliquantulum dulces, viscosi, glutinosi, alijs atque alijs saporibus & accidentibus varijs. exhalationes vero calidæ oleosæ, tenues acres, dulces, siccæ ob remissam falsedinem, oleoso aeris temperatam, qua dulcedo exoritur, non secus ac pinguias salis permixta hunc reddere saporem nouimus, si parum salis multo pinguedinis miscatur. talis ergo exhalatio, ex terra aspirans triplicis misti

misti materia est & subiectum si recoquatur amplius perficiatur que locis à natura destinatis, ex hac enim vna saccharum, mel, & manna, tanquam ex materia supposita generantur & consistunt, arundines enim, calami ve saccharij, dictæ, radicū potentia, quæ ex suæ naturæ dispositione & proportione cum alimonia, hanc præcipue exhalationem sibi vendicant in alimentum, eam sugunt & inspirant quasi tractiua virtute, infernarum partium, perpetuo è terra ascendente, plus minusve, hoc aut illo modo variam, prout potentia Solis & infernæ est materiæ proportio, hoc illo tempore. Hanc commutant, alterant, perficiunt, & coquunt, in alimentum parant, ex qua diutius cocta, simul cum aqua, quæ alliciunt suctu, vt alimentum vehat per vniuersas aliti partes, succum dulcem efficiunt, quo semper sunt refertæ & plene, vt arte amplius recocto humore contento, saccharum consistat & eformetur: sunt enim certæ proportiones inter alimenta, & alitiua viuentia, quibus non secus ac magnes ferrum trahit, non palleas succinū vero e contra palleas, & non ferrumina, sic viuentia eorumque partes, hunc sibi succum aduocant illum respiciunt, insita proportione & virtute; dum vero exhalatio hæc terram transgreditur calida, & supernam petijt infimam aut mediam aeris regionem, (nam si adeo sit tenuis vt supremam atingat exurit e-lemento ignis & incendio flagrat) frigore noctis, Solis absentia, mane quod plus frigoris pertransierit, noctis discursu, tempore æstiuo, quo maior copia earundem exhalationum leuatur Solis potentia maiori, necessaria vt ex terra tales halitus euolent, cocti Solis actione & taliter misti, vt exigit dulcis ille melleusque liquor, ros fit melleus, in rois que naturam conuertitur exhalatio genita, qui postea decidit concretus pondere grauis, ex directo in eas ex quibus elatus est partes, aut in parum distantes saltim, nocte enim serena & quieta venit, ne ventorum atritu rareseat, misceaturque vêtis, & habeat, peruolet, altereturque aliter, quam hæc mista perunt generanda, exhalatio talis: ros vero dum ex tenui exhalatione ducit ortum, melli generando est aptus, dum ex crassiori, densiorique exhalatione in ea proportione genitus, quam expetit natura Manne; Manna generatur & exoritur, neque enim continuo idem genus adhuc dulcis exhalationis ascendit, nec idem descendit mistum dulce ex aere, sed diuersum, pro diuersa agentis & passi natura, vere enim &

autumno aptior est generando melli, tum ipsa, tum solis virtus & potentia, estate vero generando manna, quod coctam magis & melius permistam crastoremque hoc mistum eam expetat natura propria, à saccharo & melle, non arte paratis densatisque, sed in natura sua collatione facta, quo tempore verno, autumnaliq; mel generatur, estate vero manna, vt hyemali pluuiæ, nix, glacies, mistaque frigida aqueis vaporibus genita, si enim orta atestatur suis principijs & genita referunt naturam eorum ex quibus sunt facta, non vapor frigidus aqueus, insipidus, vt sensere aliqui, materia erit, subiectumq; manna generando, exhalatio imo crassiuscula terrea, aeræ substantiæ non minimam portionem continens, temperata quasi & parum calida, saporis pinguis, dulcis, & mellei, quem coctione resultare horum miscella docuit Aristoteles meteororum. 4. & de sensu, & sensili. c. 3. & theophrastus docuit, libro de saporibus. c. 5. talis enim exhalatio dum substantia est aerea, dulcem saporem reddit, est illud indicium, quod pinguia omnia remissam saltem dulcedinem referant, dulciaque leuia & aerea esse sentiant Philosophi, & experientia doceat flatulenta esse & tumefactiua, docuit Galenus. 2. Symplicium, & Aristoteles de sensu, & sensili ob leuitatem aeræ substantiæ, quam participant illa facile a iecore trahi, & in magno prouentu, vt eisdem obstructur, & repleatur vndique & ledatur tandem. præcipue cum manna calidum primo gradu secundo humidum constituant Mesues. 8. c. de simplicibus libro, Auerroes, Galenus, Auicena & reliqui locis adductis, vincta siccitate terræ, humido aeris, decidit ergo ros hic ex alta vniuersi parte, ex media inquam aeris regione, vbi concreuit frigore adstanti partis illius, frigidis referta vaporibus, illam altitudinem sursumque illud pro natura adeptæ leuitatis expetentibus, pars cuius quæ terram atigit in ipsa imbibitur absorbiturque quasi, quæ vero in floribus, folijsque recipitur fixis, rebusque alijs densis & duris seruatur & concreuit, non secus ac ros quilibet alter communiter decidens, concreuit in rebus terribus, densis & limpidis, vbi imbibere nequit, a porositate vero & siccitate puluerulentisq; ebibitur, vt non amplius appareat manifestetur ve, huius vero dicti roris autumnalis & verni, sunt audissimæ apes, quem deglutunt & bibunt linguntque, & ex floribus cruribus euerfis flocculum eorundem abradentes, florumq; mollem superficiem flocculosam complanantes, quo crura illis natura euer-

ra euerfa palangarum more concessit, vt melius colligere id possent, radereque blandam substantiam duplicis vsus, generando melli, vt ros dulcis, ibi adhuc si est quippiam contentus exprimitur in alueis, vt mella adaugeantur & concrescant, nilque roris superstiti imbibiti adhuc in flocculis florum, mollique substantia eorum contentus, & vt ex reliquo, quod in cruribus ferunt cera consistat, in qua mel recoquatur, conserueturque natura simillima, in ventriculo asportantes succum linctum, roremque dulce coquendum magis, vt mella eformetur, quem euomunt in aluearia altera & nutrita illo prius quantitate debita, reliquum vero abijcientes continuo, quod sit flatuosum leue supernatansque in ventre vt nauseam moueat, non secus ac mel natura efficit perfectum adhuc flatuosum natura; docuit Dioscorides libro 2. c. de melle, Galenus, & reliqui, qui semel emissus è ventriculo apum in ceræ cavitates, quas præparant prius, fauosque cereos, in quibus intra aluearia, spatio vicesimi diei crascescit, melque resultat coctum & perfectum omnino, vt docet Plinius libro. 11. c. 12. Galenus & Aristoteles loco adducto, quo si antea aluearia examinemus aqua quædam dulcis substantia cruda inuenitur non mel confectum, non secus ac mustum antequam fiat vinum temporis tractu, postea coctum & perfectum calidis in eo exhalationibus partibusque adstantibus igneis, tempore debito, potentibus reliquis coquere aqueas & frigidas, perficereque, vt coctum mel resultet & veniat: sic mella parantur, cera fauisque in aluearijs, cruribus materia asportata, ceræ confingendæ, apta, oleosa, & leuis, pinguis natura, glutinosa & viscida, quæ cocta amplius perfecta resultat cera, eodem tempore mellis, spatio viginti dierum, vt mel ore cera cruribus asportetur, fauos vero examina apum, toto corpore eformetur, celulasque in eisdem eformatas altruat gubernata respublica Rege iustissimo, seruisque Crabonibus in idem officium operantibus, quæ cum pilosæ sint natura hispide & hirsute, si glutinosum afferant rorem, aut viscidam ceram, & florum floccilaginem, mortem sibi afferunt multoties, dum maximo conatu toto corpore foramina, in fauis formare contendunt, vt rorem euomant in cavitates præparatas prius, vt mel recoquatur, glutino detentæ viscido & tenaci, & cera, dum eius est natura viscida & tenacis, pro diuersa florum, ex quibus colligitur substantia, peruolare illis amplius vt non detur ipse vero inutilis sese indicant

cantes ociosas, operique ineptas, inedia & fame se macerant, vt sit celula mellis plena, arida vero ipse, fameque absumpta & tristissima macie, vsque dum animam exhalant, dum vero exhalatio eius ordinis subit cocta & preparata, tempore aestiuo, ob causas adductas, regionemque superiorem petit medij aeris aut infimi, concrecente ibi, densa illa calida & aerea substantia, frigore noctu, circa diluculum maneque diei, descendit in rorem conuersa digesta & parata, vt simul atque herbas contingit, arborum folia, lapides, tersaque quauis, & polita corpora inguttulas habeat rotundas & sphericæ formæ, vt est mos liquoribus in globos abire discretos semel & in partes distractos, eo quod vnionem appetant naturali motu omnia in se ipsis, quo mollia fluxibiliaque corpora, cum fluant vndique facile centrum efficiunt in se ipsis, orbemque sphericum, secus ac dura, & sicca, est enim figura spherica, quæ omnes suas partes, omnes inquam viciniores habet centro. & vnitas magis, nam figura reliqua, etsi quasdam centro coniunctiores habeant, non tamen omnes, quo ros ille fluxilis veniens substantia liquidus in spherulas abit guttasque rotundas, receptus semel inter se densisque corporibus. qui & si minime sit aqueus, pinguis, & crassa, glutinosaque substantia, frigore tersorum corporum in eorum extremis partibus maiori, quod lenia frigeant & caleant, omnique alio genere qualitatis plus multo alijs asperis & inæqualibus alterentur, alterentque ex eo, quod maior multitudo partium in æqualibus tersisque corporibus occurrat, multitudoque materię maiorque alteratur simul, quam in asperis, vbi partes extremæ consistunt sunt per interualla, quo inæqualitas asperitasque suboritur, vt sit minor multitudo formę, frigore ergo illo tersę partis intensiori propter multitudinem partium existentium simul concrescit ros ille desuper veniens in lenibus densisque substantijs, vbi non imbibitur aseruatur imo ibidem inguttulis discissus ros, separatus ad inuicem, vt locis omnibus, in quibus Manna decidit, concrescitque, est videre, & docuit. de alimentorum facultatibus Galenus. c. 39. Plinius loco adducto, Auicenna, serapio vbi supra, Meßues vero libro de simplicibus medicamentis c. 8. ibidem Manardus, & Costeus, Celius Rhodiginus libro 3. c. 9. Paulus, Ætius & reliqui cum Dioscoride, etiam si plurimi ex his cum Aristotele, nomine rosis Syriaci, quod ex Lybano

Syria

Syria asportetur; exhalatio vero illa dulcis & pinguis substantia, quæ in rorem melleum & dulcem abit, varias habet & disidentes partes natura, & substantia, vt rores diuersi ex eadem genere ¹¹⁷ tur decidantque continuo, quæ pro diuersa agentis & passi dispositione, in varios rores melleos permutantur & abeunt, qui omnes aut simul decidere contingit, aut eorum aliqui, cum congeneri sibi substantia, aut diuersa, vt multoties manna deciderat cum rore aliquo aqueo ex vaporibus genito, etiam si pauillo ascendentibus simul vaporibus aliquibus cum exhalationibus, multoties vero sine illo venit, at non vnus formæ, cum varium forma cadere consueuerit desuperis illud. docuit experientia ipsa scientiarum mater, vltra Auerroes in collectaneis quaestionibus, de Manna, Aëtius libro. 5. super eodem argumento, Serapio libro simplicium c. 8. Auicenna. 2. canone Dioscorides libro. 2. ca. 74. ibidem Lacuna, Costeus super caput octauum Meßues. liquidus modo discretus inguttulas, modo concretus instar gummi, vt possit conterri & in puluerem redigi, modo concretus instar pruinę saporis, & coloris sacchari, figuræque, non minus, vt mel roscedum, & vt concretum mel inueniri solet, & saccharum adhuc concretum & fluidum Solis ope, & exhalationis causa, natura agente vt saccharum pruinę instar liquidum & concretum, non minus certis in locis, neque enim hæc exhalatio mellea ex quauis terrę regione ascendit, sed pro varia dispositione, & contactu cœlesti, hac in parte illa generantur secus in alia, neque in quauis vnuer si parte, lapides, metalla, multa eadem viuentia, animantia eueniunt, sed diuersa diuersis pro materię & agentis contactu virtute, & natura diuersa cœli astrorum climatum. cum ergo frequētissimus sit melleus hic ros, terrę Palestinę, & Syrię, vt in Lybano est videre, terraque illa salutiferis abundet plantis, & herbarum generibus, quæ hac dulci exhalatione enutrita, succu radicuum allecta, facile postea mellea, dulciaque hæc alimenta, aut saltem dulci hac exhalatione alta permutata iam lactea efficiantur, cum lac dulcibus incresecat alimentis, huncque succum in animantibus adaugeant, vt lac vndique abundet & crescat, terraque ¹¹⁸ omnis Palestinę iure dicitur lacte & melle emanans & abundans, Leuitici. 20. c. dum commendatur Hebręorum populolegum custodia, melleo enim rore & lactiferis herbis, plus alijs omnibus regionibus protuberat, dulcis vero dictę & melleæ exhalationis, & si pars

& si pars maxima supera petat & in altum euolet leui natura, pars non exigua virtute aliquarum plantarum, neque enim omnium cum non idem omnia expetant alimentum, vt diximus, radicuum tractu, dum vltimas terræ cōtingit oras fugitur & trahitur in substantiam plantarum, vbi alteratur commutaturque & coquitur amplius, vt coctione dulcior resultet melleaq; magis, cuius tātā quantitatem ad se vocant illa, (sunt enim dulcia eo quod leuia facilius tractationis, vt obstruere facillime iecur Aristoteles docuerit de sensu, & sensili libro. c. 4. vt diximus) vt postea resudet per poros, & naturæ meatus, molis totius arboris liquor hic melleus, trunco ramis, folijs, & surculis, dulcissimumque manna in prouentu maximo formæ vtriusque, tam liquidum, non concrescens ob oleosam aeremque magis naturam contentam, quam qui solis actionem postea perpeplus concretum & durum extat manna, semel ac resudauit & ad extra venit, vt est videre in fraxinis arboribus, atq; ornis, & quercubus annosis in Calabria præcipue Italię, etsi in quercubus alijs & sicubus oriatur non semel alijsq; arboribus, vbi hæc arborum genera illā resudant, neq; in omnibus adhuc ornis & fraxinis alijsque arborum generibus, sed in atate iuuenibus, & apud Brigantinos transalpinæ Galliar, in pinis & Iuniperis vegetioribus, & non quibuscunq; adhuc sui generis sed in fortibus arboribus bene fatis, & fœliciter enutritis, tales enim hanc fugunt & aduocant, perficiunt & concoquunt exhalationē, quo si linteis ceratis vespere operiantur inclusa arbores, vt ros nullus aliqua ex parte possit illas contingere oclusas vndique, mane hoc sudore melleo refertas inuenies ipsumque exudare eo rore madidas manna plenas vi radicuum exhalatione tracta, alteraque omnino, non desuper illecta, inferne imo allecta suctu, & si in maiori prouentu, quando vtraque causa concurrat simul abundet manna, dum cœlitus & inferne crescit, at extat multoties manna nostrum sine eo quod desuperis veniat, arborum herbarumq; radicibus fatum, genitumque earundem virtute, ex materia disposita, mellei alimenti ascendentis exhalationis commutata in internis, ob copiam portione non leui ad extra effusa, & abundantia substantiæ melliflua, dum ascendere nititur. inde maximā copiam manna his eisdem regionibus ex arboribus dictis colligitur, disectis cultro truncis & ramarum corticibus, aliarum lachrymarum more destilans, quæ forzata appellatur, quod vi & sectione edu-

119

ne educatur arboribus sectis, sine eo quod in herbis lapidibus, aut alijs, in quibus solet inueniri dum cœlitus venit manna vestigium aliquod appareat, quo tunc non è cœlo, sed radicuum virtute, arborumque, manna illud constitisse non superne euenisse est inditium; tantumque ob radices tractum generari, tunc; alias in lapidibus, & herbis concresceret. non secus, atque in eo arborū genere inuenitur confectum, & tunc non in folijs, aut surculis, ramis ve, in trunco imo arborū harum residet & ex illo disecto venit copiose & si insideat illi sine eo, quod disecetur copia non leuis, & hæc instar gummi concrescat indureturque sole magis, & magis, quod manna genus meridie & post meridiem maximo caloris estu colligitur concretum & coctum, perfectumque, quod nec Sole euanescit, nec abiit, consistit imo, & firmatur, & si minus solutiuum alijs manna generibus ob absumptam humiditatem, quæ vias lenit, laxat & humectat, soluitque, vt facilius ea quæ cōtinentur decidant, & prolabantur, naturaque per paratiores vias facilius expellat, imo thuris manna quæ ex thuriferis arboribus resudat, non secus, ac mastix ex mastichinis, & myrrha ex myrrhatis, ob similitudinem ad hunc liquorem sponte transmissi per poros arborum, a quibus progignitur, sic appellatum esse reor. neque enim omnibus viuentibus, eadem ratio, & potentia, est conficiendi succos, in Lybano enim, in Cedris præcipue coalescere manna docuit Galenus loco adducto, cuius tres tantum differentias omnes connumerant manna roridum, mel acreum dictum liquidum & fluxile more mellis roris efigiem representans, & quod emulatur pruina prætensam albam facile exolubilia, & ultra cōcreta feminis instar coriandri coloris & cōsistentiæ gummi, vt Messues libro de simplicibus, c. 8. edocuit, quod Auicenas gūmatū appellat, quod instar gummi teri possit & concrescat, Aristoteles imo de roscido hoc melle sic scripsit. 5. de historia animalium c. 32. Construunt fauos è floribus apes, cera ex lachryma arborum fingunt, idest glutem illud, quo illiniunt, alueria, vt hereant cera contentque afixi faui, mella ex rore aeris Syderum ortu potissimum, & arcus cœlestis incubitu contrahunt omnino, ante vergiliarum exortum mel non fit, fauos itaque vt dictum est floribus faciunt, mel autem ipsas non facere apes, sed rorem venientem deferre argumento est, quod vno aut altero die, cellas melle repletas inueniunt apiarum apuum ingluuie. Plinius libro, 16. c. 8.

120

A a

eadem

eadem retulit Theophrastus cap. de melle, cecinit & Hesiodus res melleos, Ambrosiâq; multoties cecidisse de cœlo, & li. ii. c. 14. postquã de melle cõmuni egerat Plinius inquit. Alterũ genus est mellis estiuũ, quod ideo vocatur horẽũ à tẽpestiuitate præcipua ipso Syrio explẽdescẽte Austro, quod a Syria nomẽclaturã sup̄sit, quod mellifluũ sit, causaq; mellis rosci, docuit Columela lib. 9. c. 13. qui, & has manna differẽtias enumerat, imo 4. Georgicorum Virgilius sic canit de manna. Protinus aerei mellis cœlestia dona exequar, & in Bucolicis eglõga. 4. & durã quercus sudabũt roscida mella. Plato in thimẽo hoc esse Deorũ alimẽtũ vult, idest iustorũ hominũ & filiorũ Dei, veritatẽ olfacientes manna cõcessã Hebrẽis populoq; Dei dicto. Ouidius aureã gratem descriuit mellis pluuijs, ex arboribus veniẽtibus, & lactis abũdatia, plurimi enim ex his philosophis nomine melleis aerei, & manna cõprehendebant, quod solũ differant liquido & concreto, fluxibilitate, & cõstantia, & vt mel concretum nomine mellis includitur, & eo ab omnibus amplexatur, & sacchari nomine, fluẽs, & durũ amplectũtur, nõ secus manna roscidũ & concretum, quod apprime cognouerunt antiqui nomine mellis roscidi, illud amplexantes vt omnes, qui de melle roscido sermonẽ instituere, illudq; cognouerunt & de manna simul eo nomine dixisse cõstet, & manna cognouisse indubitãter sit asserendũ, quod & si in arbores decidat herbas, & lapides, & præcipue in frõdes arborũ, earũ quas diximus, ramosq; illud manna antecellere differẽtias reliquas cõmuniter existimatur, quod ex fronde colligitur, quod manna de fronde ideo appellatur in tantũ, vt edicto publico, legeque promulgata Neapolinũ aliud pharmacopõlas cõtinere sinant, nec medicos propinare agrotis, melius tamẽ videtur, perfectius, & purius estq; illud quod in lapidibus firmatur & cõcrefcit, quod alteretur virtute foliorũ, & herbarũ aliud, vt saporẽ aliquẽ referat eorundẽ, vt alteratũ iã permutatũque aliquatũ sit nõ sincerũ purũ ve, nõ solum vt in lapidibus è quibus nil suscipit manna, & quale decidit concreuit, nõ secus atq; cõcrefcit in corporibus omnibus teris & lenibus, vt in metallis, alijsq; eiuscemodi rebus, si exponãtur rori, quo primũ locũ manna de lapidibus habet. 2. de folijs arborum, quod vt sicciõra minus succi permisceant cũ suscepto manna, vltimũ vero, quod in herbis concrefcit, quod enim in truncis arborũ coit aut disfectione extrahitur manna virtutes nõ continet, vt

nomen

nomen manna mereatur effectibus & actione nisi remise admodum, nec plures differentias, quã liquidi & cõcreti manna numerauit Auicena etiã, qui 2. canone duobus illis capitibus, vbi alterũ de manna, alterum vero de Tereniabin scripsit, vbi hæc numerauit manna, tereniabin Siracost, & mel decusurã, nã Tereniabin, idẽ est Arabicẽ, quod ros melleus, mel vero de cusurã & Siracost regiones sunt è quibus asportantur hæc duo manna genera, vt solum manna liquidũ, & concretũ supersint, non minus quã de sententia aliorum in opinione Auicena, Sir enim idẽ est quod Sur Arabicẽ, Sur vero desertum est Arabia, ex quo copiosẽ ad vehitur ros his melleus, & concretum manna, cos vero mare, vt Siracost idẽ sit quod ex Sur transmare medicina asportata, Cusurã ex Curascite nomine Arabico mare Rubrũ notans, cur mare est Arabicẽ Suram rubrũ quasi ex regione illa asportatũ, manna hæc vero quæ ex arboribus disectis, discissisq; destilat forzata appellata & violenta, mirabilis est cõditionis, & opposita quasi cõmuni manna quo vtitur, quod cũ reliqua sole euanescant, & in halitus exoluãtur, hoc vero cõcrefcit, & perficiatur sole æstiuo coquaturq; amplius, & consistat, igne imo multoties extrahatur hæc mellea substantia interim dũ ligna harũ arborũ exuruntur igne, succus que extruncis earũdẽ sudore exceptus amplius recoctus igne induratur, non secus ac vi folijs concrefcit & coagulatur, secus atq; alia manna genera, quæ facile exoluuntur calore quouis ex quorũ halitibus vaporibusq; elatis naturã corruptã & foetidã, interim dũ sole putrescit varia culicũ muscarũ albarũ insectiliũque aliorum formulæ eueniunt, quæ & manna ipsum deglutiũt & ingerunt auidissime, eo quo solent modo culices vinũ ex quo sunt sati imbibere cupidi, cuius medicaminis varijs sunt vsus & virtutes rare, mundat enim & purificat vniuersum corpus ab excrementis impuris & obscenis, præcipue a bile quæ animi mētisque motus obscurat magis irascibili excitata, detergit lenit sine capitis offensa, coinquinatos succos expellit, firmat pectus, roborat ventriculum extergit vètrẽ, mundificat sanguinem, exhilarat cor, auget spiritus, caput mundificat sitim sedat iecur reficit appetitum excitat, temperatã naturã in caloris oppositione, in alia primo gradu humida vt dixere hi omnes autores locis allatis nulla est denique in corpore pars quæ non suscipiat raris eius & excelsis doctibus leuamen maximum.

Aa 2

Ea quæ

*Ea quæ complicata fuerit ex varijs Scripturæ
locis de Manna deplicantur.*

CAPVT XV.

EX ijs quæ latè lógeque diximus de manna eiusque viribus, accidētibusq; reliquis, substātia, & modo, viā pater, qua possimus abstrusa satis & difficillia quæ adduximus ex varijs Scripturæ locis extricare & absoluere, eadē serie qua illa in cōtrouersia reuocauimus. ad primū iam patet solutio, quod variæ erāt & inter se disidētes mannae partes, quæ dā albi coloris, quæ dā vero subpallidi, coloris bdelij, eā ad formā Coriādrī, illæ in similitudinē pruinæ, cū qua quod crassiusculū erat, durū, ad coriādrī formā descēdebat aurei remissi coloris. Pruina vero velut pilo rufa offerebatur, aliud vero quasi in guttulas cōcretū quod ex crassiori exhalationis parte genitum esset, nō secus atq; illud quod modo nobis ex arboribus refudat variū naturā pro exhalationū inæquali substātia & partiū diuersitate. sic illud cēlituseueniēs citra id quod inferioris nature opere egēret, ad formā Coriādrī representabatur, præcipue quod huius virentis semina principio interim dum virefcit & germinat albissima sunt & candida perfectissima figuræ sphericæ, tersæ & polita quo potuit manna his assimilari hæcque emulari colore. non secus, ac bdellium inuenitur purissimum albissimumque simul lucidum, perspicuum natura diaphanum, saltem plurimis eius in partibus, vt substantia hæc manna, præparata super naturæ modulus, etiāsi cādidissima, merito cū hoc vituminis genere cōferri potuerit, varia in partibus cū partibus vario bdelio, docuit Galenus. 6. simplicium, Plinius lib. 11. c. 9. Diascor. lib. 1. c. 69. & experimur omnes, quibus nil vetat modo huius, modo alterius coloris esingere. scripta sacra manna, figuræ & cōditionis, secūdvarias eius formas pro materię ratione diuersas, quātū naturæ ordo potuit cōseruari & cū supernaturali ordine cōsentire: diutius vero serbauatur quod formā coriādrī representabat, aduc cōstituto suo durationis termino quā illud quod instar pruinæ Hebræis impertiebatur, quod siccius duriusculum esset coctumque magis & solidum, quibus diuersa scripturæ loca coherent. Alia vero quæ de sapore huius generosi alimenti contractionem inuoluere videbantur, non minus inter se constant & non disident, manna enim simul cum rore melleo.

melleo descendens vt venit illud semper, & cum illo immiscetur continuo, seminaque illa duriora forme coriandri, simulcū rore sacchareo & melleo venientia, saporis erant simile cū melle, trita vero & contusa hæc, cocta, & igne parata, panis oleati gustū redabant, tenui acro & dulci igne exoluto, crassiori relicta substātia cum oleoso, viscidaque & aerea, naturæ pinguis & tenacis, hos enim saporis sic generari hisque constare docuit Aristoteles de sensu, & sensili, c. 4. Theophrastus lib. de saporibus late. Galenus 2. de simplicium per plura capita, hi vero manna insequēbatur gustus, naturæ viribus, secundum eius varias & diuersas partes, modosque diuersos, quibus parabatur, condebaturque illud natura & arte. super naturam vero excessuque liminum virium & potentia huius misti, soluta illa ab omni naturæ lege causa superior, cum hoc vno huius cibi sapore & gustu, omnes gustus delectamentumq; omne voluptatemque rerum omnium, prout quisque expetebat inferebat, hac ipsa vsus natura quam constituebat principium operis, prout ipse rerum autor moderabatur, peculiare eius actiones excedens, actus & opera, cohibensque illam proprios exercere gustus quando opus erat miraculo, supra omnem naturam, vt & super ordinatam legem miraculo descendebar creata, ipsi ad nutum obediens prout par erat illi obedire, sui que creatoris mores genere illique in totum obtreperare: nec minus nodus ille soluitur de cupiditate & desiderio rerum Aegypti, illiusque ciborum, etiam si in manna voluptas omnis cibi cuiuslibet salubris tamen cōtineretur, neque illi salutare cibos expetere, pepones imo, cucumeres, allia, & capas carnūque ollas his eisdem conditas & paratas, alijsque noxis, & insalubribus condimentis alimentis vitiosis obscænis & tetrīs virentibus multis coinquinatas facile putrescentibus, vt mos Aegyptijs ex quibus & efreneretur appetitus gustu excitatus, passionibus insurgentibus phantasia rerum salacium & opere, irascibilisque concitata alimentis biliosis igneis & estuantibus, vt excitatur phantasia & imaginatio commouetur sensus externi, quibus conspurcabantur in totum, vsq; dū corpus immundū agrauaret animū, quæ manna illud diuinū & cœlestē, nō offerebat, sed salubria placida & sana alimēta, vtilia suauia voluptatis plena vt corpus rationi subderetur, ideo illi recordabatur alimētorū Aegypti, vt merito increpētur ab omnibus, & male audiant quod cū omnis cibi salutaris de-

litas experiretur, a quo salus naturæq; perfectio emanabat, ipsi in culti & rustici omnino, cōmunes, cibos, viles, abiectos, corpusefrēnātes & appetitū sanguinēque officiētes impurūque alimētū auidissime expeterēt, nec debuit mānādestitui accidētibus, mistis omnibus cōmunibus naturæ lege, saporeq; insito & naturali, simile cū melle, aut cōditū panis oleacei, arte parato, cū illud mistū esset etiāsi super naturā cōstitutū, naturā propriāque obtineret essentiā & formā qua in certa specie entitū naturaliū possibiliū cōstituebatur & si supra naturam conditū ab ipso summo rerū opifice: Angelis preparantibus matēriam exhalationum. coadunantibus colligentibusque eas in vnū, vt sufficiens ad esset copia mannæ, quibus corpora obediunt admotum loci, vt & coacerbare illas possent & simul depurare eodē motu, ijs adductis & illis relictis ob impuritatem, vt supernaturam Deus ex ea rudi materia manna adstrueret ministerio Angelorum, vt Angelorum panis merito vocitaretur ideo, hæc vero quæ defumma voluptate huius celebris alimenti & summo eius delectamento diximus, iustis precipue impertiebantur hominibus, quibus incredibile oblectamentum rerum omnium suauium salubriumque inferebat, reliqui vero & si varios delitiososque sapores susciperent, non adeo voluptatis plenos, nec suaves adeo, neque erat illi impedimento naturalis sapor quominus reliquos causaret gustus, soluta agendi causa ad nutum, supra peculiarem naturam, reliqua super adens. Hinc ignotum Patribus sæculoque omni manna fuit istud, etiāsi in Lybano Syriæ, prouentus maximus, cōmunis mannæ rorisque mellei & saccharei continuo proueniat, quod doctibus illis excellentijs superne additis, manna illius conditionis & legis figuræ & proprietatum nūquā mortalibus acciderit, illud ve ens naturale supernaturam ordinatā vniuersū adstructum miraculo, quod in natura esset ordinatā iā vnde sic nō fieret illud, neq; ens nouū cōstitueretur in vniuerso, vnde & si cōdere vniuersum miraculum nō fuit sed effectus miraculosus, quod nulla erat lex ordinata dispositionis illius, ante eius esse, & si sine causis secundis illud adstruxerit Deus se solo, nec animę rationis effectio se solo acta quia lex ea ordinata & stabilita est, sic tamē manna efficere ens vniuerso cōstituto legeq; certa ordinato, legē hāc excedere, ens nouū superaddere proclamāte ordinata lege, id miraculū est fatendū, vt quæ modo videt hominū cōditor simplicis intelligentiæ sciētia si aderet, semel hoc ordine & rerū numero cōstituto, statim hac, &

men-

mēsurā hoc stāte vniuerso q̄ esse iā excederetur, promulgata lege naturæ, quo super naturā cōstitutā, & legē latā, miraculo esset ideo creatū vero fuit manna & si materia supposita Angelorū diligentia & ministerio nā entitas superaddita materiæ ex nihilo illius ordinato ad manna exitit, vt creatus est homo & si ex limo terre eformatus, cū nō concurrat illud, causando in opus aliquid, & si cōmune manna notissimū illis crediderim ob Lybani viciniā, curiosaque indagatricē Hebræorū Aegyptiorūque cōditionē, fere enim primi Aegypti & Hebræi qui postquā sublunariū rerū naturā calluere, astra & orbiū cœlestiū motus abditissimaq; quæq; supernæ naturæ diduxere ad vmbilicū, conceperq; radicitus, quod quartum vero inuestigatū dubiū nō minus eluitur facile edictis, sunt enim in natura plurima, vt varijs supra cōfirmauimus exēplis quæ moderato calore tepido & facili soluantur & liquefunt, forti vero & vrenti siccantur induranturq; vt vsta amplius, consistant, forti igne, humidis partibus exolutis, quæ in parua copia cōtinebantur in tali genere mistorū, quo solū supersunt sicca & cōsistentes portiones indurata & arefacta, vt in resina & gummi omni genere est videre, hinc potuit sole liquefcere & igne indurari. Sed illud mirabile est propriā mannæ superans naturā quod modo quouis, siue paratū arte, siue vt cecidebat obseruatū plūsq; quā die vno aut duobus vespere & Sabbatho subito putresceret generosa illa celebrisq; substātia, sicca iā, & dura, vermibus scaturiebat nā etiāsi exniue antiqua, vt docuit Aristoteles supravermes generari cōtingat adhuc frigore tāto opugnāte, & si nō eis in partibus niuis, ex quibus animalcula illa generatur, ibi enim cū mistū sit nix, calor predominatur interim dū exoluitur & putrescit, quo illa cōsistūt prefēria humiditatis corruptionis radix, est enim hęc via corruptionis vt Philosophus dixit. 4. meteorolog. 2. c. tamē sicca & indurata corpora subito putrescere, & nō putrescere quādo opus erat destinatis diebus, id omnē excedit naturā venitque miraculo. Quod quinta expetit addubitatio, nō minus redditur variæ enim partes mānæ occurrebāt quardā vt pilo tusa instar pruinæ, quæ facile exoluebātur & inhalitus ibāt si lūmo mane nō colligebātur ante solis ortū, aliæ vero Coriādri formæ cōsistētes & duræ quæ etiā si nō legebātur ad aurorā facile euanescebāt, aliter atque corūferebat natura miraculo, quæ postea delecta v semel diligēter teri & frangi poterāt mola & pōdere, vt ex corū polline igne emollito in vasis fictilibus, in massam relecto communē &

Aa 4 vnam,

ynam, panes eformarētur, vt illud impleretur quod eis pollicitū fuerat, de panibus pollicitatione illa & carnibus, quæ auidissime petiere, panes enim ex varijs rebus feminibus & frugibus parari radicibus & alijs nouimus, vt panis nomine & ex manna parati intelligantur nonque solum triticeï. Plinius libro. 18. c. 11. late, nobisque experientia edocet communis, vt panibus & carnibus fuerint saturati, vt pollicitatio continebar, vera reipublicæ aptissimum Hieroglyphicon quo diuisa quæuis & debilia in commune bonum, massamque ynam tenentur ire, sic vt panis eformetur consistatque, charitatis igne, mensa Dei digno. fluctuabat vero & nauream mouebat improbis & scelestis hominibus oleosa hæc substantia, oleati panis saporem inferens, quatum propria agebatur natura, quod oleū pinguis quæ omnia, vt læuia & aerea supernam partem ventriculi obtinentia fluent, aeræ & in constatis naturæ, sensumque moueant plenum satietatis repletionisque, cū vsque ad supernam ventriculi infestent partem, quo ventriculus nauscat & cupit à se eijcere quæ illum moleste occupant & sensu repletionis fatigant, relinquebatur enim suæ naturæ iniustus hominibus manna, quæculis & incredulis de summa Dei prouidentia, dum opus erat, quo adhuc alimento ipso puniebantur. nō sic iustis non sic, omne verò delectamentum eo alimento continēbatur nulla accepta molestia, ab illius cibi naturali modulo supernaturam noxa vitata: tum nauscabant methaphorice & per allegoriam iniusti, quod eo solum alimento continuo vescerētur, quasi tedium inferret hancque methaphoricam nauream alimenti assiduitas, quod de coturnicibus ad vesperam exhibitis, in dubium vertitur, ante manna prouentum, cum tamē locis alijs scripturæ sacræ, eas postquam manna tedium attulisset Hebræis suis se concessas referatur, nullam inuoluit contradictionem, quod non vna vice pleribus imo illæ fuerint concessæ Hebræorum populo, ante manna & postquam eo fuere saturi illi: prima enim vice fuere oblata ad vesperam precedentis diei ante manna pluuiam, postea vero iam manna alti & nutriti, vespere & alio tempore spatio nō breui, iterū queruli diffidētes de pollicitatione summa sapientiæ bonitatis & veritatis summa, easdē recepere vt eis delocis constat, his alitibus potius quā alijs enutriti fuere Hebræi propter earum facillimum captum, quod prope terram peruolent continuo. Plinius libro. 10. c. 23. Cuturnices ante eam adueniunt quam

quam grues, parua auis, & cum ad nos venit terrestris magis quā sublimis, paulo post austro non volat, aura tamen vehi volunt propter pondus corporis, Aquilone ergo maxime volat. vt nulla violentia ergo nature inferretur quantum potuit ordinata lex feruari, ijs fuere alti volatilibus illi, ea in regione excellētissimis herbis enutritis, rote melleo abundantibus lacteis & succo altili terræ feracitate refertis, vt varia & rara altilia effectusque, excelsi & clari virentium, arborum, rerumque aliarum eius regionis, lacte & melle abundantis declarant, vt mors non earum vi & natura vitata, quæ in multis prouincijs in coturnicibus inuenitur, miraculo imo & ultione fuerit consecuta, iusto Dei supplicio illato vitiosis & disidentibus hominibus, iustis & probis altis & nutritis manna solum, adhuc eis oblati & appositi, lib. 10. c. 23. Plinius sic ex Aristotele & alijs cuturnices semper ante veniūt quā grues: parua auis, & quum ad nos aduolat, terrestris magis quam sublimis. Aduolant non sine periculo nauigantium: quippe velis sæpè insident, & hoc semper noctu, merguntque nauigia. Iter est his per hospitia certa: Austro non volat, humido scilicet & grauiore vento: aura tamen vehi solent propter pondus corporis, viresque paruas, quibus vento africo & pleno transuectare maria edocet, vt iuxta eorum legem & naturam modulos fuerint aduectæ ex mari Rubro in desertum Sinai africo, qui ad Occidentem est Aegyptū versus, alias ex mediterraneo non africo, solano imo aduectarentur, cum ergo detulerit illas Deus ex mari ea ex parte transuectauit illas.

Quo Dipsadis & Hemorrhoids elisi sensus mistici continentur, & naturalia plurima.

CAPVT XVI.

Vllum esse deterius venenum in omni natura, nullum adeo affligere, certius vè mortem inferre, Dipsadis & Hemorrhoids viru superius diffuse satis mostrauimus, tot tantisque autorum monumentis exemplis & placitis, vt quasi omnino desperata salutis habeantur percusi, nonque morbum mortem imo in horum animantium ferocia occurrere effigie solum aliam diuersam, formaque alteram multi crediderunt; vita enim cum potu alimentoque seruetur, vt resarciri possit

fit substantia nostra quæ perpetuo efluit, Dipsas potum absomit humidamque haustam substantiam sitim in explebilem, & mole, stam inducit absumpto potu, dira veneni potentia; Hemorrhoids vero fundit alimentum, sanguinem perdit prodige & profuse, vt his duobus destituto animanti vitam tristissima macie oppressum præfinit. Antiqua est, & a principio vniuersi consita inimicitia, li uor quæ ortus inter serpentem, & mortaliū genus, Genesios. 3. est videre, nititur enim nostra inficere inquinare & auferre instigatus inuidia serpens superbia elatus atus incedens, pectore, & corde, quæque cœlitus veniunt retardare, omninoque impedire tentat, quo ille, tum aquæ gratiæ potum siccare, tum alimentum, doctrine legis effundere studet, omnique impedire modo in nobis præsumit, vt nos debiles alimento & potu destitutos, facile superet & euincat. Nec alius est serpens hic quam ille, cuius orbis spiras plicaturasque explicat, & deplicat. Ihoannis Apocalypsis, 12. signis hisce ad literam dicens. Et factum est prælium magnum in cœlo, Michael & Angeli eius præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque inuentus est amplius locus eorum in cœlo, & proiectus est Draco ille magnus: serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiecti sunt in terram, & Angeli eius cum eo missi sunt, & audiuit vocem magnam in cœlo dicentem. Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: hoc vero superbium animans, cum tantum calcaneum nostrum icere posse terra reptans, humique repens. Genesios. 3. intelligeret naturæ potentia, celsum & superbia tumidum, permittu & concessu conditoris nostri caput aggreditur illique officere parauit, Christum ipsum hominum & Angelorum caput verum hominem, verumque Deum. Paulus hominis caput Christus, Christi caput Deus. 1. ad Corinthios c. 11. vbi absque iniuria ambiget quispiam & sine ofensa dubitauit qua forma occurrerit serpens hic, qua cuserit Christum fauciaueritque, Dipsadis an Hemorrhoids nec sine ratione dubium emergit, cum impudicum animans Christum ipsum vulnerauerit, & suum venenum nostrum in ipsum reiecerit & efuderit, dixit Isaias c. 53. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit & posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum & nos putauimus eum quæ si leprosum, & percusum a Deo & humiliatum, ipse autem vulne

ratus

ratus est, propter iniquitates nostras. Permissit Deus Christum percuti, quo Zacharia. 13. c. sic. Percute pastorem & dispergentur oves, quod refertur Matth. 26. & Marci. 14. hoc enim tetra animantis morfu, vna ex parte sanguis toto è corpore efluxit, vniuersè emanauit vt nulla esset in ipso pars non efundens sanguinem, quo videtur Hemorrhoids esse mortuus & ictus, in ipsum que incussisse dentes suos & tetros in ipsum Deum & hominem supposito vnū. sic enim dicitur Luc. 23. Et factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis cadentis in terram. Sūma veneni potentia anxietas angorque disuctus, tum flagellis celsum vt dicitur Marci. 15. Quinq; millibus qui Christum videret, omni q; è corpore sanguinem efundentē veneno serpentis tumidū inflatum viru, dente letifero & atroci laceratum, qui spectaret ipsum Hemorrhagiam incōpescibilēq; sanguinis tantum fluorem patientem, Hemorrhoida percussum facile sibi suaderent, sunt enim tales Hemorrhoids ictus, vt iam merito serpentē illum Hemorrhoida crediderint, qui virus suum in Christum eiaculauit, vulnerauitq; propter iniquitates nostras vt illo loco Isaiæ dicitur. Atritus est propter scelera nostra, & infra. Liore eius fanati sumus. Tū crucifixum sanguinem pedibus efundentem manibus capite spinis sacrum cerebrum perforantibus, imo cum ea sit Hemorrhoids potentia, illaq; licentia veneni vt adhuc emortuo animati sanguis difluat & labascat, hoc ratum huic vni animati concessum inter omnia quæ natura sustinet cruenta & venenata, merito Hemorrhoidem dēres terribilissimos in Christum iniecisse suspicabimur, cū postquā animū illustrē patri relegabit, ex latere sacro purissimus simul cum aqua sanguis efluxerit Ihoan. 19. Sanguinis imo efusione res hac omnis vniuersumq; nostræ redēptionis pondus agitur, vix nato, sanguis emanat, Ecclesiæ signo legis veteris circūcisionis, octo diebus a felicissimo ortu sanguis eius pretiū redēptionis nostræ efluxit, prima Petri. c. 1. Sanguine abluimur sanguine empti eius, sanguine aliti eius enutriti. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus in hodiernū imo vsq; diē, in sacramento Eucharistiæ sanguis eius emanat, decurritq; totus sanguis alimentū, totus vita vietus, & anima nostra, anima enim omnis carnis in sanguine eius est. Videtur ergo serpentē illum antiquum, qui Christum crudeliter dēte rabiico fauciauit Hemorrhoidam fuisse: alia ex parte ictus hic terribilissimus, ferusque morfus Dipsadis esse conuincitur, cū siti in exple

bili,

128 bili, in cōpescibiliq; cui nunquā satis fieri potuit fuerit adeo infe-
 status, vt quādiu vixit hac vtgeretur intēlissimē & modo nō min⁹
 sitiat nullius enim alterius in cruce pendēs tormētōrū conquari-
 tur, tōt tantisque doloribus anxietatibusq; extorsus praterquam
 sitis, dixit Ihoānis. 13. sitio. multi habuit sitim extinguere crude-
 lissimū affectum ingentemque passionem, vt haberet Matthai
 23. Sitiui & dedistis mihi bibere. Conquaritur maxime impiorū
 hominum eo loci, qui potum interdixere & negarunt, dicens siti-
 ui & non dedistis mihi potum. Ihoānis. 4. Aquam promittit si-
 tim extincturam vna vice exhaustam, pro prēmio obseruationis
 legis, his prēmia vitæ æternæ configurans. Paulus ad Romanos
 12. de hac ingentissima meminit passione consulens potum exhi-
 bere sitientibus. Isaias. 50. cap. Morte sitis minatur improbos siti-
 que affligendos, conqueritur quaritur desiti Auarus Lazarus. de-
 nuntiat Sitim Dauid ingentissimam passionem figurat Psalmo
 62. Nil Christus aliud à Samaritana exposcit quam bibere, ea erat
 sitis acretio. Hac siti actus tantum ebibit, vt vel passionis poten-
 tia, non secus ac Dipsade læsi, omni humore absumpto succis om-
 nibus profusis interierit, resiccante veneno, vel potu nimio aqua-
 rum afflictionis exhausto, & vita discesserit, tum aquis riulorum
 amoris, fontiumque ingenti potu exhausto vitam præfinierit: cū
 ergo serpens venenum effuderit in ipsum verum Deum & homi-
 nem, huius potentissimi effectus causam, non abs re in Dipsadis
 suspitione fumus. Quibusdam accidisse sanguinis sudorem, eius-
 que per poros vniuersæ cutis fluorem dixere nō pauci, præcipue
 Aristoteles. 3. de partibus animalium. c. 5. 3. de historia. c. 19 sic
 scripsit. Iam nonnullis accidit, vt cruentum quodam excremen-
 tum sudarent propter vitiarum corporis habitum, eo scilicet cū
 corpus laxum fluxumque esset, sanguisque præ cruditate humef-
 ceret, imbecillitate caloris, qui exiguus venulis inclusus coquere
 non posset. 3. de partibus sic. Si sanguis immodice humescit mor-
 bus infestat, sic enim in speciem saniei diluitur, & adeo ferescit,
 vt iam nonnulli sudore crudento exudauerint, idem etiam inter-
 dum causæ est, vt qui efluxerit, aut omnino cōcrescere nequeat.
 Hunc exudasse sanguinem Alcimeonem Plutarchus firmavit, aliq-
 que non pauci dixere de alijs, sed hæc anxietate, angustia & ma-
 rore contigisse nulli alio præterquam Christo, euidenter conuin-
 citur, qui in mortis angone cōstitutus, cum eius horrorem toruū
 que af-

que aspectum abominabilem efigiem apprime calleret & ipse cū
 vita esset, vt dicitur Ihoānis. ii. Ego sum resurrectio, & vita, &
 14. Sum via veritas, & vita. summē sibi contrarium exhorruit,
 vt pote cui per infinitam oppositionem aduersauatur, non secus,
 atq; esse & non esse, se se excludunt & abigunt, cum quod oportet
 ret Deum mori vt illa euinceretur quod supra hominis captum
 est, tum quod anima desereret illustrē adeo, omnique modo ab-
 solutum corpus, omni natura perfectius & pulchrius, cum enim
 plus omnibus alijs hominibus relinqueret, plus illis omnibus an-
 gebatur morte, tum vt pro hominibus satisfaceret intensissimo ac-
 tū doloris, de delicto mortalium, his ergo cum impensissime ex-
 torqueretur, verus homo Christus, vt & verus Deus, sanguinem,
 & spiritus allexit merore ad cor, quæ mouentur imperio imagi-
 nationis & appetitus simul cum ingenti passione & confluunt, 129
 vt suppetias ferant oppresso visceri afflicto, quibus (natura calidif-
 simis) æstuat & flagrat incēdio, aere calefacto respirationis iis eis-
 dem, quæ ad se vocauit, qui remitteret calorē cordis in quē venit
 nō impeditus respiratu frigido, illum vero aerē succendit postea
 ingēti iam suo adducto calore & intenso igne, aduectasque sub-
 stantias cum illo vt cor flagret incendio & æstu, quod cum exu-
 reretur in Christo angone & merore intenso supra omnes morta-
 les, remissit à se calfactum sanguinem extenuatumq; expulit, vt
 per poros vniuersi corporis facile eflueret nollens eo actu inte-
 rire crucis imo morte & tormentis, purus sanguis natura perfe-
 ctus, non secus atque alter qui in alto corporis continebatur, so-
 lum calore & atenuatione diuersus fluxit è Christo, extenuatus
 intensissimo dolore, secus in reliquis impurus, non integer corru-
 ptus imo, sanguis decurrit, ferofus infectus, qui non concre-
 bat semel ac deciderat, quod aquosus esset substantiæ ferofæ &
 vde nimis, non consistentis coctione caloris substantiæ medio-
 crēm modum illi impertientis, vt puro sanguini digesto & cocto
 accidere videmus, morbosus imo non coalescens non meroris an-
 gone rarefactus purus alioqui, morbo imo & ægritudine aquosus
 & vitiat, quo dixit Aristoteles non concrecebat semel ac fu-
 dore externa petijt, in Christo vero perfectissimum corpus obti-
 neute in saluberrimo illo omnium corpore, hæc accidisse purif-
 simum perfectumque sanguinem exudasse, omnem excedit ango-
 rem & conatum, quo notanter eo loci Marci dicitur. Et factus
 est su-

est sudor eius sicut guttæ sanguinis cadentis in terram. Roris modo destilauit seruauit guttularum formam, dum terram contingebat dixit cadentis in terram, quod inguttas abiret, & ad guttæ formas decideret, terramque inguttulas distractus cõtingeret perfectam obtinens formam, coctione caloris natam quæ propriam figuram seruabat integrã consistentẽ, non fluidus icorosus, verus imo sanguis integer purus, concretescebat enim & inguttulas discabatur, in eo qui speriosus erat forma præ filiis hominum Psalm. 44. quod futurum erat corpus animæ excellentioris organum, perfectiorisque, in quo altiores excellentioresque actiones Christus erat exerturus, corpori vero illustriori, si similia similibus nutriuntur generosum magis decet alimentum purius & excellentius, cū quod illud generet natura tale, tum quod alias eo non aleretur, vt dissimili, purissimum ergo obtinebat sanguinem, vt nulli alteri sudor talis contingere potuerit, quod nullus in tanto angore & anxietate fuerit constitutus. si ergo Hæmorrhoids verum cogit sanguinem reijcere, verumque naturæ alimentum, merito illius serpentis qui Christum percussit morsum huius fuisse animantis suspicamus, neque inficias ibit hæc nostra dicendi ratio, ex eo quod scriptum est Ihoannis. 19. c. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua, quibus non purum sanguinẽ emanasse, aquosum imo datur intelligi, id enim extra communem modum contigit cum vitalis cavitatisque regio pectoris est, aquam insaluberrimo præcipue corpore non possit in ea copia continere, nam & si Pericardion, cordis ve tegumentum aquam complectatur, quæ cordis substantiam perpetuo inundat, humectatque, ne viscus incendio flagret & exicetur, tum vt moueri possit continuo, humore facile laxum, & emollitum, tamen in pectoris cauo, viuo animanti præcipue in subiecto salubri, id impossibile est in natura, cum quod, si aqua ibidem obtineretur pulmones distenti motu pectoris ea replerentur, & compressione postea pectore compresso per os reijcerent, non secus atque aerem & succos reliquos dum cauum pectoris occupant abigunt tussis & excreatu, tum morbum supponeret iam, vitiosamque naturam præternaturalis illa aquæ generatio liberam que respirationem, impediret, & etiam quod cum paulatine in pectus decumberet ingentissimo illius partis calore absumeretur, cum subito euenire non potuerit, quin copia molestata natura

tura reijceretur antea pectusque grauaretur debile & languidum quæ si forent morbosa in Christo, non emitteret iam iam præcipue emoriens vocem illam pectore horrifonam & fortem. Eli Eli, quæ aures patris, cælosque penetrauit. Potus enim vt cibus, ventris naturalem cavitatem replent non vitalem pectoris & cordis. In Christo ergo (ob summam anxietatem, & dolorem summum, mortis tormentis, diris quæ cruciatibus, ob excellentiorem acrioremque sensum absolutissimi corporis) afflicto, incendium increuit adeo cum his actus, tum amore flagrans & exardescens vt substantias omnes vniuersosque humores qui in regione cordis continebantur, eflagrantes iam & succentos igne & æstu, in halitus digestos extenuatos, tanto æstu, postea morte extincto vitali spiritu animalique, frigore ipsius Solis iustitia emortui & languidi, interpositione nostrorum criminum eclipsim passi, halitibus qui ex atenuata humorum substantia maxime tanto & incendio rarefacti volitabant, densatis concretescentibusque mortis gelu, in aquam commutati abierint ea in parte cordis, illæ mistorum aquæ elemento substantiæ proportionem respondentem partes, quæ in misto consistunt aquæ congeneres, vbi tantum extitit incendium, vt aqua generaretur ex tenuata substantia in tantum concretescente frigore. in posterum: Soli Christo possibile, propter intensissimas passionem, quibus vigebarur, quod nulli alteri contigit mortalium nec contingere potuit. Aqua ergo hæc vera erat limpida & pura, non secus atque ex vaporibus elatis ex hac inferna mundi parte in alto concretescit, quæ simul cum sanguine purissimo efluxit, non vitioso aut seroso. loco enim ad actum dicitur. Exiuit sanguis & aqua, non aquosus sanguis, aut aqua sanguinea, sed vnum & alterum perfectum distinctumque contra alterum, sanguis inquam & aqua, quodlibet ab altero se iunctum & vnum; est enim illud mirabile in his liquoribus, quod ea quæ puriora candidioraque reddere volumus, his ad iuicem paratis albidiora multo constituamus si prius ipsa sanguine inundemus postea abluamus aqua vt docet ipsa experientia, & Galenus dixit de opinione multorum decimo simplicit. capite de sanguine, vbi enim sanguis cecidit, siue in linteum, siue in aliud quoduis, postea aqua detersum splendor magis & candidat, & si linteum albicet impense nimis, & cum nimio excessu, ad alias partes quas ille non contigit, hæret enim sanguis & impingitur.

gitur subiecto maculato & fædo, non secus atque sapo hæret, postea vero secum afert impacta quæuis, quæ infedebant inquinato corpori, vt aqua diluto exortis exhalationibus, ex eiusdem calidus igneisque partibus aqua diuisis, quod sicca ligamenta earundem humor laxauerit vt in calce viua est videre palam, erumpentibusque vi & impetu per spatia rerum contextarum, lintei aut aliorum, reijciat ea & extergat subleuet quæ in eorum cavitatibus continebantur sibi que impacta, reliqua viscidus natura ferat & trahat secum, vt tandem aqua eluto efluat cum sordibus, quas secum composuit, vt purius supersit aliud illud, quod eo erat illi nitum prius, non secus atque hoc eodem detergendi modo, quæ saponem inquinantur, postea aqua lora clariora purioraque euadunt, hinc sapo ex rebus conficitur fumidis, & facile expirantibus, præcipue in aquam iniectis, quod in eadem diuidantur, & conclusæ exhalationes, contentique spirent fumi, calce viua, sordibusque olei igneis natura, facile inflamabilibus & fumidis, liquoreque saponariæ herbæ vstione extracto vulgari sofa. Hinc spumat aqua saponem diluto, non secus atque spumat immisto sanguine, vi exhalationum multarum, earumque potentia, iniectis calidæ substantiæ: hinc faciei maculas & pannum dictum, detergimus vaccino sanguine facie iniuncta, aqua postea elota, quod impingatur sanguis sordibus, ipsasque extrahat secum, vt cum ipso simul efluant ablutione. Vaccino vero quod bos minus natura calidus, cum sit & temperamento, nos temperet & remitat, faciei que calorem frigore & ad strictione, qua pollet repellat, & vitet, fluxum sordium & humorem in faciem decumbentium: non secus agni sanguis cruor que natura frigidus summe detergit, & emendat. idem firmant autores. Quod temperie frigidior sit sanguine reliquorum animantium, viscidusque magis glutinosus hærescens, vt mater omnis notitiæ mortalium, experientia edocet. Apocalip. 12. c. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, abstergit enim sanguis ille presentes & antiquas maculas, & stolam accipiens quilibet suam, manibus operum scilicet, animam separabilem quasi vestem è corpore emundabit in sanguine agni, qui potentius reliquo omni alio sanguine maculas extergit, vt de agno diximus. Hinc aqua, & sanguis exiuit de latere Christi, vt puritas summa integritas, & perfectio notaretur nostræ regenerationis in sacramentis Ecclesiæ sanguine, & aqua eloti, ex latere Christi efor-

132

reformati, non secus atque Eua debilis natura, & mollis de viri latere forti & oseo structa est, sanguine ergo venenum omne nostrum ad se traxit Christus, vt extirperet infectam nostram, & inquinatam naturam; quo dixit Ihoannis. 12. Cum leuatus fuero à terra omnia traham ad me ipsam: sanguine inquam, qui virtute abradendi impacta & hærentia corpora pollet.

De substantia sanguinis, Hæmorrhoids ictu labescentis.

CAPVT XVII.

ACCESSIVIT. Hæmorrhoids dira & atrox, rabie & infania tanta percita Christum, quod vita nostra esset & alimentum sanguisque noster, cum quo summum delidium fera hæc, immanis & crudelis habere monstrauimus, vt cum potu Dipsas anthipatiam & disensum. Omnem Christi sanguinè crudeliter effudit fæua hæc bestia, oblatu mortu, quia ipse voluit sese exponens crucis tormentis, Isaiæ. 53. dicitur. Oblatus est, quia ipse voluit, sanguinem immensi valoris infinitæ estimationis, pretium nostræ redemptionis constituit ipse, Dei sanguinè, valoris interminabilis ideo quod Dei esset & pars Christi, substantiæ personæ & suppositi integralis complens suppositum & naturam, quod natura nostra cum absoluta & perfecta, talisque qualis à principio nostri orrus eformata est seruari non possit, vitæ decursu in posterum suis relicta viribus & ordinibus vniuersis, cum perpetuo alteremur immutemurque internè & externè, internè ab excrementis ex alimento relictis. Mistæ enim diuersas dispositiones in partibus suæ substantiæ diuersis, prærequirunt, quod proportione diuersis elementis respondeant, è quibus eformata sunt quolibet modum suum relinquente in mixto proprium, quo alitum similes solum permutat in alimentum alimoniam partes, dissimilibus relictis in excrementa, necessaria ad reliquos vsus naturæ & substantiæ nostræ, melancholia enim excitat appetentiam cibi, quod frigore suo os vetriculi infestet cor ruget & stimulet, vt pituita efluat è toto, quæ cruda vice alimentu, in sanguinem permutatur, vt occurrat indigentia & fami, quæ inundatur ventriculus humescens eo affluxu, desideratque sicca & calida, vt inundatio hæc humiditasque & frigus vetriculo noxia corrigantur eisdem, est enim fames appetitus calidi & sicci,

B b

supra

133 supra mostrauimus; pituita vero cū quod arctus humectet & neruos, facile, vt in motu vertantur ea ipsa lubrica versatiliaq; sint, tum quod in sanguinem permutetur nullo negotio semicocta substantia diſta à Galeno semicoctus sanguis. de alimentis prouida natura illam obseruante, vt si opus fuerit in sanguinem, mu-
ret, deglutiendi operi omnino proficua, eijciendiq; nō minus, lubrica reddens omnia quæuis, eluens alia, facilia reliqua reddēs vt cum ipsa vias arctas strictosque canales decurrere possint, feruans totius humiditatem, ne exuce corpus marcescat extenuetur que sicco. bilis quod sua acrimonia excretiones exerccat, caloremque adaugeat, sitim exciter. frigidi & humidi appetitū, ipsa calida & sicca, sudores moueat, detergat impactos succos, incindat extenuet, mictum iuuet, eiectionem adiuuet calfaciat frigida, excitet humida. tum quod refarciti non possit humidum tale quale amissum est accidentibus omnibus, ob repassionem, mutationemque contrariam interim dum alteratur, vt nostram restituat substantiam immutamur & in deterius labascimur cōtinuo, exterius vero ab alterantibus omnibus causis vniuersæ naturæ, calore & frigore humore & siccitate illam inficientibus, ab astrisque, & configurationibus cęlestibus non minus immutata & alia, vt ergo natura nostra perfecta & absoluta sit, vt sit sibi sufficiens internis, vt externo non egeat, vt intra se necessaria ad sui conseruationem obtineat, sanguine eget & alimento, quem nullo gradu aliquo animæ, qua anima est informat, vt ille viuat, sed ipsum quatenus formas naturæ continet format & perficit anima quæuis vt forma formæq; rationem subit, sanguinisque formam, non secus atque corporeæ substantiæ elementorum, aliorumque effectus formales dictos substituit ipsa, sine gradu viuendi non qua anima, sed vt forma & natura & qua reliquas tenet in se substantias formas & gradus, sic format sanguinem sine vite principio, quæ reliquas partes animæ sanguinei vitaliter format, vnitque in esse substantiæ personæ & suppositi anima: estque pars constituta integralis illius, & quale est suppositum infiniti valoris, tantique ac Deus, Dei sanguis in Christo, & talis quale est suppositum & persona cuius est ille, vt pretium æquale offensæ substituere-
tur pretioque infinito redimeremur soluto, offensæ infinito illaræ, rigore iustitiæ in sanguine Christi supposito vnitus, & verbi substantiæ personalitati vt partes illius personæ reliquæ, substi-
stens-

stensque & personæ Christi pars, non secus ac prouidit, substantiam præuenitque realitatum omnium effectuumque formalium naturæ, verbi existentia & antecelluit præuenit vt omnia eadem essent diuini suppositi substantiæ personalitate & actu, substituit & cadaveris formę in triduo substantiam præocupauitque quæ ex forma flueret suppositum diuinum, non minus eo tempore emortuo adhuc, sanguinisq; & esse quod dimanaret à propria forma, animaque vt formæ rationem continet induxit, vt eadem anima informaretur vna sanguis, qua formæ vires retinet illa, eodēque diuini suppositi esse diuino & vno informatus, in omnibus enim anima vt forma vnitus & vnus cum supposito quouis, pars naturæ integræ & esse, in Christo vero infiniti valoris Deitatis propter esse diuinum verbi, charitate & obedientia morti oblati sanguinem effundens vitam abigens & exhalans animam, in Patris honorem quibus meruit nobis redemptionem, quod hunc effudit vt vitam animam & esse pronobis offerret, eodē fuso inestimabilis pretij, quod in ipso vita præcipue consistat viuere & esse, si enim sanguis vita fungeretur gradumque aliquem viuendi ab anima susciperet, & ultra quam formale esse sanguinis sine vitali ratione aliqua, tum ipse nutrireretur sanguis cum pars sit viuētis qua est viuens, tum cibus animantis aleretur, & cum nostrum naturæ alimentum sanguis sit, processio necessario infinita subsequeretur, sanguisque nutrireretur sanguine, & ille non minus altero si viuit nostraque est substantiæ pars cōstituta & naturæ, potentia enim nostra quæ alimēto vititur, vt est vna specie, sic vnam habet potētis rationē specie, susceptiuam actū eiusdē rationis hinc partes aeræ mistorum in sanguinem versa nos alunt, non alix, nutriūtque dulcia omnia, magis quā reliqua, aerea substantia, Aristoteles docuit de sensu, & sensili, c. 4. Galenus vt supra. Sanguis ergo nutrireretur sanguine pars nostræ substantiæ, partesq; absumerēt partes, similiaq; substantia similia alterarent & eadem, quod implicat cum corruptio in eisdem introductione dispositionis vltimę agentis exerceri debeat, sanguisque sanguinē corrumpere, dispositione illa formæ sanguinis introducta, cū tamē hac ipsa seruetur & cōsistat ille & alter genitus adhuc. quo minime desinet à sanguine sanguis cū potius accidente seruetur, quo abigenda erat forma, si vero nutriri nequit, nec viuere potest est enim vita prima alimēti vsus, quo si nō viuit hoc vitæ genere, nec

modis alijs viuēdi corporea substātia viuere poterit, neq̄ idē sequitur incōueniēs vna forma eformatus, vt rationē naturā sāguinisq; & aliarū formarū non viuētium obtinet rationem, nam, nō secus ac cor calidæque partes substātiæ nostrę vdas absumunt, igneque aereas & aqueas euolare faciunt, alterātque illas corrumpunt, & è corpore abijciunt, etiam si sub vna forma contineantur accidentibus contrarijs pugnantibus, sic viuētes partes, sanguinem eadem forma contentum, naturę gradu, effectū formali cruoris alio alijsq; dispositionibus indigente, poterunt corrumpere, vt nutriantur, quod diuersas dispositiones exquirant natura, & anima. Quo potest sanguis alterari, & in substātiā aliti conuersti, cum vero anima opponatur naturę quod ea sit ad plura, vt natura est ad vnum, docuit Philosophus. 2. de animo. c. 4. Per excessum naturę constituimus animam in rationis specie, ad naturę excessū. Hinc vnam dispositionē specie qua corpus informat obtinet illa, sui perfectione & substātia, secus ac natura quę plures continet, colliguntur enim in supernis, quę habent inferiora se iuncta & diuisa. Omnis enim anima, tam rationalis quā sensitua vegetatiuę ratione corpus inundant illudq; informant, ratione vltimę dispositionis, ab anima vegetatiua inducta, speciei vegetabilis a qua venit illa, cuius est cum transmutatione naturę reali, operari utiq; alimento & generare sibi simile, transeunti actione & palli corruptiua, aliarum enim actiones immanentēs sunt, aut solū perfectiua, quo tam rationalis quam sensitua, vi transmutationis alimenti & materię, animę speciē varię altis, media generatione & nutritione media corpus affectant, neq; enim sensitua aut rationalis illi insiderent nisi hæc vltimo materiam affectaret, vt corpori iniungerentur; neq; ideo separabilis erit sensitua anima, cum non possit extra corpus operari neq; esse, & si vi propria illud non actuet, quod organis sensuum egeat materiaque visibili & corporea singularis naturę, vt propria opera possit exercere actusque sentiēdi singularium quibus ab intellectiua parte, quę vniuersaliū est susceptiua separatur, anima ergo omnis sub vna ratione dispositionis communis, specie vna in quauis specie animę vna quoties in eadē anima vna & altera ratio continetur, gradusq; diuersos complectitur, siue formaliter siue eminentur corpori iungitur, & vegetatiuę ratione reliqui gradus viuēdi, corpori insunt, diuersi pro diuerso vegetabili gradu inducto

Inducto dispositionum vi diuersa, etiam si in partibus diuersis diuersa alia obtineat accidentia, tamen vt corpori assideant, vnam rationem animę obtinent & propter dispositionem vnam specie illi colligantur, quod opus vegetatiuę est naturalissimūque, quod cum transmutatione materię naturali & corruptiua fiat, vt docuit Aristoteles. 2. de animo. c. 4. naturalissimas esse alentis animę actiones præcipue generandi simile; tum quod minus arbitrij & libertatis relinquat potentissima hæc passio in sensitiuis, gradus ergo superni in quauis anima contenti, vegetatiuę ratione corpus affectant, eiusque vniūs dispositionis vltimę qua anima est, cum illo colligantur, ratione enim aliorum accidentium, hæc illa ve operatur anima, aut gradus, effectusve formalis eius, diuersis in corporis partibus, vt hic vegetatiua, sensitua ibi cōstitat; at corpori ex vno accidenti specie inest illudque format illique obligatur vt actus materię, quo solo ei iungeretur & si ab alio cōstiteret quouis superno producta, producereturque in esse diuerso & subiecto, vniri ex hoc esset accidenti solum specie vno, animata ergo pars nequit corrumpere partem animatam, nam vltima dispositione agentis introducta eadem serbatur, qua erat corrupenda, cum omnes partes animatę vnam dispositionem animę vltimam obtineant qua ligantur corpori in quauis specie, nō ergo corrumpetur dispositione qua conseruatur: sanguine vero inanimato secus, diuersis enim dispositionibus naturę gradus cōsistunt & producuntur, dispersa enim sunt in inferioribus hæc, quo possunt ali viuētis partes sanguine & si informato anima, qua natura est, formęque sanguinis in se continet, neq; ideo quod spiritus & sanguis moueantur in passionibus animi, vt in verecundia timore, & alijs conuincimur dicere animata esse: dum imperio imaginationis & appetitus, cum creditu, & opinione passionis obiecti hæc mouentur, nam corde compresso aut dilatato virtute tractiua aut expulsiua mutantur ista, non secus atque excrementa trahimus & abijcimus naturali patriū virtute, sine eo quod talia animata sint, vt in ijs omnibus est videre & magnes ferumina, succinum paleas, ossa crurum accipitris auri scobes, & pel limus impulsu & tractone allicimus multa, cum ergo supremum illud Trinitatis consilium decreuisset verbum ad imaginem cuius homo structus erat instaurare hominem, eumque iterū proto typo, & exemplari conformare, cum in Verbo sint omnia rerum

exemplaria & idæ per quæ omnia consistunt & è quibus transferruntur diducunturque in quo videt omne ens. Sapiencia summa diuini intellectus sanxit vt homines natura liberi sui que consilij & arbitrij, summo vinculo obligationis tenerentur Christum emori Deumque ipsum & Verbum, ne Pater, mortuos homines peccati labe despexisset & dissimiles nesciret & ignoraret exemplari & prototypo dum examinaret & cum illo conferret regulareretq; vt quales immisit videret an redderēt & experiretur, qui eos immortales constituerat, mortis effugie fædatos & alios ab originali & principio dum inueniret, hinc emoritur exemplar, vt cum inueniret Christum mortuū, propriumque filium, cum hæc in illo inspexerit mortuos homines, non despiciat, ob mortis fæditatem & horrorem, cum hæc in ipso exemplari inspiceret, non minus iā, ne ergo cū illo dissentire viderentur, mortuus est Christus, eiusque imago vmbra mortis obscurata obumbrataque, Solque ipse iustitiæ deformatus, amissit decorem, & pulcritudinē summam, vt Isaias dixit. 53. Non est species ei neq; decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, & despectus vnde nec reputauimus eum, ne dum hominem ad imaginem, & similitudinem ipsius factum, per exemplar noscere voluisset dissimilem inueniret & cum illo dissidentem. Paulus ad Philippenses. 2. Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cū in forma Dei esset nõ rapinam arbitratus est esse se equalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, vt vero placaretur Deus crucis tormentum subire voluit, vt & moreretur omnē sanguinē effundere cuius absentia exhalat anima vitæque deficit, vt pretio sanguinis sumus redempti, quod Christus dederit suppositi diuini substantiam, qua illud integrauatur, vt posset quauis alia parte amissa, actu ve quouis iustitiæ nos emere, redimereque, at voluit sanguine quod mori decreuit & eo genere mortis, est enim factus obediens vsq; ad mortē, mortem autem crucis, sic enim oportuit Christum pati. Lucæ cap. vlt. vt nil pro hominibus pati ferreque cufaret sumumq; vt manifestaret amorē cõtumeliã passus & ignominia tãtã, dira ergo Hamorrhoe eusus hoc lace situs atrociter p̄ter sanguinē effudit in cruce morte obscura & ignobili, vt in sanguine

guine agni loti & candidi essemus, est enim Agnus qui tollit peccata mundi, sanguinem enim vitam alimentum animam tradidit amore hominum illectus, homo factus, qui in eorum bonum, omnia opera exercuit, hominum redemptor, fideiussorque, ex aliorum debito debitum propriū effecit. Fideiussor debita nostra persoluens, Ecclesiastici. 29. Gratiã fideiussoris tui ne obliuiscaris dedit enim pro te animam suam. Prouerbiorum 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni & pro extraneis aufer pignus ab eo, repromissorque vocatur in Scriptura sacra, vt eodem capite Ecclesiastici est videre, pignus enim sanguinē animã & vitã pro extraneis, alis factis morte & peccato interpolluit, significatur enim sanguinis effusione mors, sumusque amor, & dilectio, est sanguis secunda quasi anima vita alimentum substantiaque viuētis, antiquorum plurimi sanguinem animam iudicarunt decepti vtilitate eius necessitateque miris effectibus doribusque cruoris. Hesychius huius fuit sententiã, & de multis refert Aristoteles. 1. de animo capite. 4. Tunc illud poeticum purpuream vomit ille animam, & vitam cum sanguine fudit. Ouidius, ne anima voraretur, sanguinis essum, interdicebat Pythagorico præcepto instructus, quo dicebatur: Sanguinem ne edas. Leuit. 17. sic dicitur anima omnis carnis in sanguine est. Deuteronomi, 12. sic extat scripto. Hoc solum caue ne sanguinem comedas, sanguis enim animantium pro anima est. Obseruant id modo Mahumetani aliquot, indi, & plurimi alij superstitione, quidamque reliqui legis præcepto, non pauci salutis causa, quod illico corrumpatur ac effluxit è venis concresecat computrescatque & in malignas abeat qualitates semel atque extra vasa est constitutus, inflat ventriculum difficile coctionis natura, eiectionis difficilis, & quod putridum alimentum crassum & viscidum melancholicos biliososque ob ignitionem putredinis generet succos, symptomataque excitet scruissima, non secus ac putridum semen ex sanguine satum continentibus hominibus animi deliquia vertigines cominitiales. Morbos, diuinationes imo, & futurorum prænotiones præsentēs in causis cõcitat, sanguis & excitat, docuit Galenus. 3. de alimentorum facultatibus. 3. de temperamentis. 9. simplicium, capite de sanguine quo necromantici, qui responsa accipiunt à mortuis ~~vexat~~ necros, enim mortuus est ~~Martia~~ mantias

diuinatio sanguine vtuntur & in corpora infundunt mortuorum, vt ipse postea propter raras eius dotes & excellentias præparet corpora cadaueraque, suis vsibus habiliaque reddat, vt Damon in ipsa exercere possit, multa que aliter nõ exeruisset miranatura sanguinis parata, vt reddere possit per hæc corpora, responsa magiæ, non fecus atque Pythonisa illa præcibus Saulis acquiescens Samuelem excitauit, a quo plurima accepit ventura in causis præcisa, est maximum amoris signum obsequijque sanguis, antiquitus in coniurationibus ex vno extrahebatur, vt omnes biberent, quasi vna anima, vnusque consensus omnium esset, secretumque commendaretur, vt anima in secreto corporis habitat, & in corde præcipue latet sanguis, Cathilina fecit in seditionibus Romanæ reipublicæ, est sanguis spiritibus omnis refertus, de quorum præstantia iã supra diximus, qui sanguine immisti euanescent venæ ore adaperto, vt præstantissimum instrumentum operum toti deficiat: hisque deficientibus, instrumenta virtutum cordis media vè quibus has impertijt, cum abierint, vt altissimas eius dotes & agendi principia communicare non possit vniuersæ fabricæ suppositi, horum defectu ab opere cesset motus & sensus ad defectum enim vitalium spirituum deficiunt animales, tandemque naturalia opera, temperie frigoris inducta, calidæ substantiæ recessu, quo anima exhalat: hinc sanguinem animam vocarunt, quod sensibili hac substantia efusa, insensiles deficiant spiritus, imperceptibilisque anima, hinc sanguinem animam appellarunt esseque in eo vitam & animam tanquam inrequiritum quoddam ad vice tutelam sunt rati, quo Deuteronomi allato loco non animam, sed vice animæ animantibus inesse nuntiat. Locis ergo his Scripturæ sacræ fuit sanguis interdictus tum vt noxæ illius vitarentur ab amantissimo populo Hebræorum, quem summo amore Deus prosequeretur, tum figurato sensu, vt notaretur sanguinem omnem animantium omnemque oblationem sanguinis, vsque ad Christi sanguinem inefficacem esse, neque enim dicitur eis in locis ne bibas sanguinem, sed neudas, bibimus enim & modo sanguinem Christi, potumque ipsum appellat Ecclesia, & sub potus speciebus vini, sanguinis potus exhibetur qui cum sanguis sit alimentum est simulque & potus. Ebibitur enim vt integritas notaretur plenitudoque gratiæ, nulliusque defectus cibi & potus vno in sanguine, & si alimentum sit potus

ab Ec-

ab Ecclesia proclamatus est solū, sub panis vero accidentibus, vt Christum ipsum, reciperemus alimentum & facietatem nomine alimenti & panis cõpellati, qualis est ad dexteram Patris: plurima enim alimenta liquida & fluxibilia, cibum simul & potus esse nouimus, experimurque passim vt lac, vinum potiones compositæ iura, succi, imo ipsa aqua simul potus & alimentum extrat, probat manifestissima experientia Ocymi, quod sola aqua intra vas vitreum germinat, & virefcit quotidie ablutum die qualibet illa denuo iniecta sine terra, aut alio. Non secus sanguis & potus & alimentum existit, ebibitur enim quo inimici sanguinem bibere cupere non edere inimicorum asserunt, dicimus haurire & potare sanguinem multo proprius quam gliscere aut edere, sperabatur enim Christi sanguis, alimentum & potus simul, in lege veteri vitabatur alter, qui solum alimentum exhibebat obscenum & impurum, sanguisque & vetitus erat Hebræis, vt pretium sanguinis aufugerent, alimentumque & vitam ne sugerent: pauperum & aliorum, hic enim in circuitu altaris inspergebatur extra ad crepidinem altaris genus nobilitas sanguis ortus, nil attinent ad sacrificia insufficiens defectuosus, modo vero in ipsa ara altaris offertur valoris immensis: sanguine iniustitia notatur rapina & dolus vitæque fraudatio mors rapinaque eorum quæ sunt necessaria ad vitam facultatis honoris, conqueritur Deus Ifaias. 2. manus vestræ plenæ sunt sanguine, & alibi pluries.

Inducta controuersia Dipsadis & Hemorrhoids dirimitur.

CAPVT XVIII.

Abifico Hemorrhoids dente laterali & sauo partes ictas mortificari & liuescere vulnere illato, omneque corpus maculis inspergi sedis diximus, eius naturam afferetes supra; plagisque tumentibus infici vlceribus terris cacoetia & feditate plenis, ictusque tantæ esse, malitiæ & horroris, vt nulla ligatura deuinciantur, ne vulnera fascia deuincta, cõpressaque, virus ad interna viscera remittant, vitæque principijs aduerfentur, hianti ore reseruantur vulnera inflicta morfu huius

Bb 5 terri-

terribilis animantis, vt liuidæ partes & infectæ veneno putrescât in pusque vertantur & saniem. Quibus vlcus increfcat, vt vlcere maiori facto alioqui, ab animanti minimo incusso prius, via vt pateat qua possit venenum expurgari, infectique humores decurrere malitia inquinati & vitiosi: atroci ergo ictui animantis hoc vnum extat tantæ miseræ remedium quod liuescant partes & in pus vertantur vt extra decurrat humor in cruorem versus, ab internisque discedat versus extimas & externas partes. Docuit Hippocrates libro de vlnetibus capitis Galenus. 3. aphori. 23. aphorif. in ictibus venenosis partes liuescere puridi veneni natura excedenti & pestifera, extinctione spirituum lucidorum infectorum viru, quorum splendescencia flavescebant, eorumque viuidus color commendabatur. His vero resolutis & extinctis fauitia veneni, emori sanguinem concrefcere liuescere, nigricareque eorundem absentia. Non secus ac mortui horum extinctione nigrant, quo dicuntur Græcis *νεκρὸν* necri. Liuore imo & liuescentia partium in pus versarum, cum contusæ omnes & liuescentes partes in id sint vertendæ, vt exoluatur postea, vel efluat pus è vulnere illud, locis allatis Galenus dixit totumque expiari solere mundarique a plurimis alijs, quibus antea infectauatur morbis eo humorum afluxu in partem ictam defluentium, in id versis succis vulnere expurgatis & vocatis ad extra, in contusis enim partibus cum comprimantur ictus pressione in penitissima queuis, qui non ventilatus putrescens eadem inficit, vt cum illo supparentur, tum ipse putrescunt priuatè perspiratione de uira pulsusque continua actione, aere que frigido ob pressuram viarum, quibus ille ingredi tenebatur calore alteratis, Liuore ergo liuescentibusque partibus totum expurgari solet à succis & recrementis vitiosis quibus inficiebatur prius, à malitiaque vindicari veneni & cruoris, ictibusque venenatorum animantium & eorum moribus, Hæmorrhoids præcipue cuius morsui remedium, hoc vnum maxime extat, illique adscribitur quod sanguinem inficiat maxime, ex quo liuor & pus. Corpus hoc mysticum Ecclesiæ fidelium cuius caput est Christus hoc vno liuore ipse, ictu Hæmorrhoids vulnere illato conualuit, virus & veneni efluxu, que interna Christi non contingere, expurgato toto viru nostro Hæmorrhoids suscepto, ictu, liuore eius. Petrus 1. capite. 2. Cuius liuore sanati estis Isaiæ

139
tis Isai. 53. Liuore eius sanati sumus. Prouer. 20. Liuor vulneris absterget mala, & plagæ in secretioribus ventris. mala inquam nostræ naturæ morsu Hæmorrhoids corruptæ & infectæ, & plagæ in secretioribus ventris id est humanitatis vulnera. Christi, viget enim in ventre humanitas, eius que opera in ventre exercentur principaliter, id est in cavitare, & internis nostræ structuræ, venter enim cavitates notat, & ampla queuis, vt & pectus, & capitis ventriculi ventres dicantur communiter, non minus atque interiora alia. Isaiæ. 1. cum populum ingratitude arguat Deus, mineturque, quod Christum suum cum hominibus immiserit tradideritque cruciligendum, ipsi vero ingrati & rebelles huius tanti beneficii inmemores, idolatriam & Apostasiam prosequerentur, eos increpat & Christum depingit viuis coloribus emortuum Hæmorrhoids morsu his, a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata nec curata medicamine nec fota oleo. Totum enim pituitulis referri, vlcerebusque liuescentibus, & tumens plagis percussis Hæmorrhoids morsu latissime supra diximus, vulneraque & ictus huius animantis hiantia apertoque ore referuari deligata & patentia ne ligatura compressis, venenum perat interiora, à planta pedis vsque ad verticem capitis sanguinem estundere vniuersis corporis meatibus, qua patet & qua non patet via, vt non sit eis sanitas aliqua totius corporis nec partis, vulneraque & vlcera tantè esse malitæ, vt nullo medicamine digna iudicemus tantique ætus & ardoris, vt oleo nullo illiniri possint, quo cruciatus viru excitati sedentur, ignescit enim illico oleum omne quorum varia genera erant apud Hebræos ex resina nactum purillimumque, & ex oliuis diductum temperatissimæ naturæ, exterebinto cuius erat maxima copia apud illos, ex vaccis laurifedri, lentisci & aliorum anodina, seu sedatiua doloris vulgo dicta, vt proprijs locis Galenus de ijs in simplicibus edocuit dicitur Ieremie. 51. Babylonicis. Subito cecidit Babylon & contrita est, vlulate super eam. tollite resinam ad dolorem eius si forte sanetur, curauimus Babylonem, & nõ est sanata, derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam. Oleosa enim resinæ substantia, pinguique supernatanti dum illa recoquitur parte, inungebant cruciatus, vt dolores sedarentur siccareturque vlcus, cum iunctum oleo quod affluentes humores per illinram partem ill-

sem illo lubricam dilaberentur & resilirent eique non affigerentur, ut humidam redderent, quo sicca reddebatur eorundem absentia, tum quod hanc olea siccis nature partibus vulnera corrigerent, reliquis vero suppurarent inflamata quavis temperatisque partibus sensum demulceret, quo doloris sedatiua meruere dici, quod molli & blanda substantia, linitu inundato membro, laxo & facili molle iam, non dirumperetur vi succorum affluentium, nec doleret, sunt enim modo apud nos olea plurima huius conditionis, quibus vulnera ulceraque linita pristinae sanitati reuocamus his actibus & effectibus, oleum apparitij dictum & oleum olmedo aliisque & alijs, non secus ac Samaritanus ille vino exiccanti, oleoque lenienti blandissimo illius regionis, vulnera illius, qui in latroes incidit perfudit, & pristinae valetudini restituit. Lucae 10. Oleum enim per accidens exiccat vulnera dum resilire facit humeres succos, sua lubricitate, omnia imoque vda corpora substantiasque humidam a vulnere distrahit illud exucce reddunt. Hinc Virgilius. Siccat vulnere limphis, id est aquis sordes humidamque fluxionem eluentibus, sic oleum: quo apprime dicitur, nec fota oleo ob desperatam huius affectus sanitatem. doloris sedatiua, ijs affectibus venenatis, non aptamus, sed cruciatus excitamus, ut ad extra venenum euocetur, ne interna petat, & inficiat viscera. Ieremix. 8. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est tibi, quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei, id est persanatus vulnus, ut natura postea, cicatricem obduceret, resina enim ipsa in puluerem redacta semel vlcere carne pleno, sic exicat in puluerem humore imbibito, etiam si illa humida natura sit, ut cicatricem inducere valeat, eius puluis, pice enim multoties in puluerem redacta cicatricem obduximus, & si ipsa sit vda natura liquata aut cum alijs applicita, quod mirabilis est cum medicamina cicatricem adducentia, adstringentis siccissimeque nature esse debeant, docuit Galenus. 3. metho. latissima resina enim Palestinae, pretiosa erat, ut videre est Genesis. 43. Vbi Iacob iuuet inter pretiosissima quavis filios resinam afferre ad Ioseph, ut illis succurreret fame ingentissima oppressis, id est Ieremix. 46. & 27. Ezechielis. pollet enim hoc medicamentum virtute emolliendi abstergendi, non minus resolutiua suppurandi- que potentia exiccatiua & adstringenti, anodina & sedatiua doloris, fouet temperatum calorem partis, temperat non minus in flama

flammas calore estuantes, varia partium miscella & temperatura, est enim eterogeneum substantia & virtutibus medicamentum, & si simplex vnusque rationis ad sensum occurrat, docuit Dioscorid. libro. 1. c. 72. a quo Galenus & reliqui receperunt. Concidere caput inclinari supra modum & non consistere veneno huius ferri animalis supra conscripsimus, quibus amplius Christum fuisse cecum illo confirmatur diraque Haemorrhoea laceratum. Iohannis enim sic dicitur, & inclinato capite tradidit spiritum. quod imo non subiit tormentum quem ve recusauit laborem, quos non tulit cruciatus factus obediens usque ad mortem, & non quamlibet, sed crucis ignominiosam terribilem, ut non vno, non altero affligeretur veneno & morsu, imo impeteretur omnibus, affligeretur undique oppressus, non solum dira Haemorrhoea, sed ultra adhuc tabifica dipsade, sanguinea Haemorrhoea, morte hianti, mortalium sanguinem a culpa & labis reatu die, qua omnes impetimur, nulli parcens rabie estrenata effusiva sanguinis, qua vitam & sanguinem effudit terra Haemorrhoeis, sanguinis mortalium auidissimae cupidae, tum & Dipsade terribili & fera inferni, veneno tumida & aestuanti siti ingentissima hulca anhelantis ebibere genus hominum, ut vtrisque vulneratus vnus & alterius venenum inse recipit, iniquitates enim nostras ipse tulit, nostraque scelerata, quibus e vita crudelissime discessit, hominum amore illectus, neque aperuit os suum, qui vno verbo omnia subterteret, non secus atque vno verbo omnia eformauit, quo Psalmo 104. In haec verba prorupit. Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. ut illa subigarem & euincerem, quasi Haemorrhoeis mortis, & Dipsadis inferni conquereretur, sanguificaeque mortis & sitiētis inferni de vita mortalium, vtrisque ergo percussus fuit Christus, Haemorrhoea & Dipsade, ut eius sitis incoposcibilis fluorque sanguinis perpetuus in bonum hominum iugiter excurrentis euidentissime comprobant, & supra dum quaestionem constituebamus, litemque contestabamur commostrauimus ultra. Summus amor, dilectio summa, pietas immensa, omnes modos naturae excedens, omnemque hominis captum superans, Deum mori, vitamque ipsam se se exinanire, ut Paulus dixit ad Philippenses 2. ut morti daretur locus possetque in vitam spatium succedere mors formaque priuationem sui, inse recipere hinc victa est illa deuinctus infernus extinctum peccatum subigatus daemon, si enim in viuens

viuens solum incidisset mors abijceret vitam sibi oppositam, natura & esse ipsam abigeret, cum vero non solum in viuente Christum mors ierit, vt vitam reijceret, sed in vitam ipsam. Ihoannis, 14. Ego sum via veritas, & vita, & n. c. Ego sum resurrectio, & vita, viuens est facta mors vitæ afectio mortis, & mors vita mortisque vitalis extitit Christi potentia diuinitatis robore, non secus ac dū calor substantiā afectat frigus abijcit & subiectū denominat calidū, ex eo quod ipsum tale constituit, si vero in formā contrariā, frigusque in calorem ipsum incidere frigus afeceat, vt frigus calidum forma & nomine extiteret iusta contrarij habitus appellatione, ab eo enim quod prædominaretur intensius ve esset alterū fortiretur nomen nactum iam esse, si ergo vita prædominatur, vt pote infinita & sine termino æternitatis circulo eadem, ad mortem solum spatio tridui potentem in Christo, merito ipsa mortem compellat, ob perfectam eiusdem naturam excellentioremque ad illam, forma enim quæ alteram excedit, etiam si ad modum subiecti aliam suscipiat ei nomen subscribit & constituit eam in esse, quod cūformæ rationē subeat perfectior, intensiorque sit altera opposita suscepta, & si aliā in se amplectatur, nominationē quā dicunt formale relegat illi, ex formæ ratione perfectiori, quo mors vitalis, nō vita mortalis, extitit nō infecta peccati labe aut reatu Christi morte, mors, quod incidit in vitam in qua, vita formata constitit mors vitalisque perfectione vitæ in qua erat, Paulus ad Corinthios. 15. Absorpta est mors in victoria. In Christo in vita, vitalis iam vita non mors. Ihoannis. 1. Quod factum est in ipso vita erat Psalmo enim. 105. Præiosa in cōspectu Domini mors sanctorum eius, vitalisque mors ideo prætio digna, prætiofaque ob vitam inclusam, mors enim nullius prætij, aut valoris est, esse nullius esse imo entitatem & perfectionem è rebus prætio & æstimatione dignis amouet. De hac vero sic affectata morte. Paulus ad ¹⁴² Philippenfes 1. Mihi enim viuere Christus est, & mori luctrum. Fuit ille amor hominum, in tantumque eorundem amore flagrauit fenix hic hoc igne exustus suisque è cineribus propria virtute exurgens Christus, vt non solum eos dilexerit qui erant in mundo, sed in finem dilexit eos, qui erant in mundo periculis rerū varijs obfati, sui redemptionis iure, bellicque dominio iusto & regio in finem dilexit, in mortem, in fructus & præmia laborū suorum, vt subueniret mūdi periculis & discriminibus, sic disposuit omnia

omnia vt in finem dilexerit eos consequique possint finem & præmium etiam essent in mundo, eis disponi in finem dixit, qui erant in mundo commiseratione, & cōsolatione, periculorumque animaduersione amorisque, intensione notatis, Ihoannis enim 13. c. Cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos, non in mundo solum hoc vitæ spatio dum hanc colimus visibilem machinā, sed ultra post mortem dilexit in finem in se in Deum finem vltimum, passione & morte, quibus dilexit in finem sui vsq; ex hoc mundo discedere decreuit in finem, est Christus finis legis, ad Romanos. 10. A nauit adeo dilexit deperijtque homines, vt cum amore colluctante victus euaserit eius artibus, amoreque cum ipso eluctante potentia, & viribus tanti numinis in terram venerit Deus totus amor Græce pamphilus, est pan totum, & philos amor, Deus hic pan, panis vè Eucharistiæ sacræ, pan Deus pastorum, & rusticorum hominum, Deifera virgo Ecclesiastici 24. sese matrem amoris hominibus enuncians in hæc verba prorupit. Ego sum mater pulchræ dilectionis, non mater cupidinis ficti, menticulosi vè amoris Dei, quem excoluit cæca gentilitas quem in Deum recipere idolatria & Aposthasia, proprias ve cupidines communesque appetitus passionis excolentes, dictus amor, quod hunc inferret hominibus affectum, suisque eosdem affectibus affligeret & cruciaret, nil ille effectus præsentens immunis & liber, lachesis solius meretricis amator fallacis & impudicæ, sui que solius, hoc lachesis notat, sed dilectionis mater, ipsiusque actus amoris, non solum amor est Christus sed ipsa dilectio, actusque amoris. Nullis imo insignitus erat Deus ille notis monumentis vè suam potentiam & robur manifestantibus nullum gestabat apparatus, quibus verus Deus noster non designetur, & quem secum non vehat hic autor hominum. Christus, quasi olfacientibus gentibus veritate insigniretur ille. Cæli antiquitas cupidinem effecit filium, Deaq; pulchritudinis natū, puerū, nudū, alarū, velatum oculis, flāmis vrentē falceque ignea, arcu, & pharetra notū, sagittis vrentē aureis & plūbeis, amicitie, & odij paucis cōtētum, sic Sophocles depinxit. lib. 1. c. 7. & tenet Sapho. lib. 3. c. 11. cecinit Harfiod. hæc que vexilla amoris esse omnes dixerunt. Primo Christus est Deus ipse Dei filius naturalis, ex eadē substantiā, natus cū illo æqualis, verbum æternū coeleste, Matth. 16. Petrus. Tu es Christus filius Dei viui, idē Ihoā. 11. c. Nos enim filij Dei mortui sumus, quæ necessariū fuit mo-

fuit mori, vt filij effemus eius adoptiui paternitatis officio redēptionis at Christus filius Dei viui, viuētis a ctione satus, naturalis, cēlū est Pater eius, descēdit enim de cōlo, & de cōli origine venit, descēdit de cōlis & homo factus est. Ihoā. 3. c. Nemo ascēdit in cēlum, nisi qui descendit de cōlo, est cōlestis origine venitque de grandi origine cōli, solus enim Christus in cēlum ascendit, vt caput huius corporis mistici, nos membra in virtute capitis ascendimus, & descendimus de origine cōlesti, ex capite ascendere in cēlum datur, at caput virtute propria, quod si corpus factum ex Christo & nobis, Christus est, solus Christus ascēdit in cēlū, Christus caput cum membris, quo corpus hoc Christus est totum virtute capitis & in fluxu, renatique in ipso membraque renata ascendimus, & venimus de cōlo: summusque genus cōleste. Sentit totum, moueturque capitis virtute, vnum cum illo: Pater æternus Christi Verbi, cēlum vocatur. Matthæi. 6. Thesauricate vobis thesauros in cōlo, idest in Patre. Vbi cōelum vocat Patrem cōlestem Verbi æterni, neque enim, in corpore cōlesti thesauri care iubet sed in Patre, est ergo cōelum Pater eius Matthæi. 14. Aspiciens in cōelum benedixit, in Patrem, ille benedixit in Verbo. Mater eius Dea est pulchritudinis Deipara Virgo, omni ex parte integra perfecta nobilis, quæ enixa est pulchritudinem ipsam, integra adhuc dum filium peperit ante & post, quod rerum omnium complementum ipsamque integritatem eniteretur, matris quā plus alijs omnibus diligebat innocētia seruata & illæsione, Maria enim Hebræis est exaltata, aut mare amaritudinis. canit Ecclesia, super choros Angelorum exaltata. Deam pulchritudinis, ex mari salso & amaro, ortam dixerē antiqui, filiamque vasti, & immensi gurgitis appellarunt amoris matrem, Deifera Virgo, Dei amoris, mater, nomine parentis, mare amarū vocitatur, ex mari enim Luciferum illum qui præcedit solem emēgere videmus, canit Ecclesia. Ave maris stella, maris Lucifer & splendens astrum venustatis pulchritudinisq, regina Canticorum. 4. Tota pulchra est amica mea, & macula nō est in te. Eccles. 24. Ego sum mater pulchræ dilectionis, idest pulchritudinis amoris, & charitatis, est Christus pulchritudo ipsa & ipsa est pulchritudinis Dea, est amoris Deus. Paulus. 2. ad Corinth. c. 13. Fratres gaudete perfecti estote exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum, Vbi Christus dilectionis Deus vocatur & amo-

tur, & amoris, imo Deipara Virgo, Eccles. 24. Ego mater dilectionis, & sanctæ spei, in tātū imo est amoris Deus, vt nō cōtētus amore amicorū inimicos adhuc diligere iubeat. dilexeritq, & diligat ipse Matth. 44. Dilige inimicū tuū, est puer Isaias 9. c. Puer datus est nobis puer natus est nobis, paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. Ieremias 20. Natus est tibi puer masculus & c. 11. Puer paruulus minabit eos, Patris scilicet hostes, nudus in cruce extitit, Ihoann. 19. Milites ergo cum crucifixissent eū acceperūt vestimēta eius & sortierūt de illis, & vsq, ad diē vltimū nudū se esse prædicat Matth. 25. Nudus fui, & cooperuistis me, quod enim fit his minimis mihi fit, dū ergo est puer & nudus, cōcipitur que nobis mēre, & oritur in nobis Christus, est blāsus facilis paucis cōtētus, vt puer, & vt nudus egēs omnibus omnia suscipit qui busuis cōtētus acceptat queuis, at iuuenis & iudex factus rigidus postea rigide examinat & probat nostra iustitiæ lance & trutina: velatis oculis incedit, facieq, velata, Isaias. c. 6. Vidi Dominū sedēte super soliū excelsū, & eleuatū, & ea que sub ipso erāt replebāt, tēplū, Seraphin stabāt super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabāt faciē eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabāt, velat ergo faciē. Psal. 104. Quærite dominū & confortamini, quærite faciē eius. 79. Deus cōuerte nos, & ostende faciē tuam, & salui erimus. quasi velet, celetque faciē petit diuinus vates ostendat. Marcii. 14. Et cœpere quidam conspuere eum, & velare faciē eius. Cœperunt inquam ex humanitate. velari enim nequit diuinitas, Christus ve velamine comprehendī ex ea parte infinitus. est Deus alatus Psal. 16. Sub vmbra alarum tuarum protego me à faciē impiorum qui me affixerunt. 38. filij autē hominum in tegmine alarum tuarum sperabūt Deut. 32. Sicut Aquila prouocans pullos suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas & assumpsit eum, atq; portauit in humeris suis. Arcitenens Deus pharetra insignitus, Psal. 7. Nisi cōuersi fueritis gladiū suum vibrauit arcū suum tetendit, & parauit illū 57. Minans peccatores. ad nihilū deuenient, tanquam aqua decurrens intendit arcū suum. donec infirmentur. aqua enim decurrēs minuitur semper toto quo efluit tēpore, & tādē in visceribus terræ imbibitur, vt nō conitet amplius. Toto vitæ curriculo peccatores deficiunt tandē in visceribus terræ sepulti more aquæ imbibūtur sine odore honorū operū sine vestigio aliquo disparent,

Jeremias. 3. Tendam arcum suum, & possuit me quasi signum ad sagittam misit in renibus meis filias pharetræ suæ. Persecutionibus miseris, calamitatibus penalitatibus exanimavit me. Genesios. 27. Isaac, Esau, sic alloquitur. Sume armam tuam pharetram & arcum, & egredere foras. Pater Christo sume pharetram humanitatis qua ita diuinitas, & arcum diuinitatis potentiam & egredere foras sis homo esto homo. Iob. 39. de Christo. Super ipsum sonabit pharetra vibrabit hasta, & clypeus. Eccles. 25. contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat. contra mortis sagittam inferni demonis, usque ad mortem crucis. sagittis diuinitatis pugnavit plumbeis & aureis amicitie & odij, iustitie & misericordie sagittis vititur hic Deus, hic amor ut potentiam plumbis ostendat in inimicos, & amorem amicorum conciliet aureis. Psal. 37. Sagitte tue infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam, in odium peccati sagittas suæ pharetræ depromit. 44. Sagitta tua acuta populi sub te cadet in corda inimicorum Patris æterni, quibus cadent populi inimici. 37. Misit sagittas suas, & dissipavit eos, Isaia. 64. Dominus ab utero vocavit me de ventre matris mee recordatus est nominis mei, & possuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suæ protegit me, & possuit me sicut sagittam electam in pharetra sua abscondit me. est sagitta electa amoris sagitta electionis, & predestinationis qua cor pungitur, & amore flagrat sagitta vocationis, ut reliquos corrigat Abacuc. 3. In luce sagittarum tuarum ibunt. Amoris scilicet & charitatis. Potens igne & falce Deus, Psal. 14. Proba me Domine, & teta me ut renes meos & cor meum. Dan. c. 7. Thronus eius flammæ ignis rotæ eius ignis accensus, fluvius ignis, rapidus; egrediebatur a facie eius. Isaia. 30. Ecce nomen Domini veniens de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum, & lingua eius sicut ignis deuorans. Nomen Domini Verbum est fatum enim Deus Verbo & Verbo manifestatur solum modo. Paterque vocatur illo & non alio, quis nouit Patrem nisi filius, quis compellauit quo alio nomine quam hoc dixit Verbo, non alio. Veniens de longinquo de cælis de infinitate Patris, quid longius infinitum? Psal. 49. Ignis in conspectu eius exardescet. 96. Ignis ante ipsum præcedet. Est ergo Christus amor, & Deus amoris, est ipsa dilectio, Virgo mater dilectionis paræ, est Deus arcitenes puer nudus velatus puer paucis contentus, nudus ut omnibus possit obligari, tenes arcum utriusque cornu diuinitatis & humanitatis testum diuinitatis neruo & corda

vincu-

vinculoque vnionis, quo ligatur extrema, vibrato utroque cornu sagittas modo potentie & iustitie misericordie modo immittens, flammis vrens alis protectionis volitans velatus facie, & sacramento Eucharistie velatus quasi non videat defectus mortalium, cum non rigore & rigida sententia examinet, blande imo quasi velatus non uiuat misericors pius. Vitis folia cum pane azimo & sine fermento mista, fructusque, imposita moribus huius animatus virus extrahere, ipsum que euincere, ex tot tantisque autoribus supra retulimus Christus vitis est, ut de se dixit Iohannis. 15. Ego sum vitis vos palmites, fructus passionis eius, foliaque consiliorum & preceptorum doctrina, labores, omnem nostram abstergunt maculam euincuntque & venenum hæmorrhoidis, penitentiae tabula post naufragium fructu & folijs cum pane azimo Eucharistie paratis, correctione aut attritu coniuncta.

Ex Dissade excusi sensus allegorici & tropologici continentur & naturalia plurima.

CAPVT XIX.

Abificus ille serpens atrox & dirus, qui hominem lethali vulnere infecit, vniuersi initio astutus & vaser, primum ex eo homini impedere iussit quod iuxta Dei legem abrupere & violaret, eiusque non minus promissit fragentibus præcepta quam sicut Deos esse, scientes bonum & malum, quibus blasphemauit ille veneno plenus & cruore, cum Deos plures his verbis esse asseueraret Deorum imitationem non Dei vnus pollicitanti. tum maiora multo cum polliceretur quam fert nature omnis conditio, vniuersaque creaturæ substantie ratio & potentia, solum Dei placito & gratia accessibilia, hominem sicut Deum esse, Deos enim fieri posse nullius capere potuit intellectus. est Dissas eius nature & structure illius, ut iam late supra, ut non solum caput maius cauda & ultimo sui obtineat, quod serpentibus reliquis, cum aliisque animantibus accidit (præter indiorum arietum quoddam genus, ex America regione aduectorum quos caudam maiorem capite habere conspeximus) verum amplius multo reliquo corpore possideat illud crassiusque sustineat in minutissimam amarâ, exuee & nullius usus ut desinat caudam. Maiora multo in peccato ipso & malitia peccatum (est caput serpentis, quo nostra infecit natura prius) pollicitatur promittit ille, quam impleat & reddat, cum hæc ultimo sui fine & morte dolo & fallacia ex capite ipsius peccato venientibus deficiat & dispareat ultimo sui, est mors

Cc 2

ultima

ultimū sui, ultimū sui ratione & causa illatū mortalibus. Paul. ad Rom. 5. Propter ea sicut per vnū hominē peccatū intrauit, & per peccatū mors, sic in omnes mors pertrāsit in quo omnes peccauerunt, fugacia & vana, tandē nihil, interimq; ac perdurant nō consistunt veneno inmixta afflictionibus miseris doloribus voluptate cōsopita, vix emergenti lubrica & inconstanti, non secus ac serpens quē si ex capite capere velimus veneno enecat denteque atroci, si vero ex corpore impetū versus caput assumit, cum strictioneque pars cū in locū amplioris succedat arreptæ, facile excurrit euanescit spiritus & orbibus actus dilibaturq; lubricus cauda tenui resiliens caput versus. Hinc iussit Deus Moysi Exodi. 4. Serpentē ex virga natū, cauda apprehendere, cū vt onus officij & virgæ pōdere capitis, eiusque appensu intelligeret, tum vt periculū simul officij & dignitatis capite libero calleret, ne superbiret, eius vltimo & sine lubricitate & morte pensatis, & ne in facili & leui cauda minus quam mortē atrocē oculi reeretur. Quibus & lex legi contradicere satis cōstat, legislator legislatori, princepsque lucis principi tenebrarū cū ipse rerum naturæ cōditor strictiora prius vltima tristia arida amara sicciora offerat, penitentiam lachrymas abstinentiam dolorem mortem, caudaque prius exucē marcidam strictam obijciat vt sui populi duci obtulit, postea magna lia inmensa, & tandē se ipsum releget, tradatque hominibus, minimeque fidendum rebus infidelibus in constantibus fugacibus veritas ipsa edoceat. Non secus ac mendacium his fidendum proponat & instet, secura & constantia illa suadeat, de proprijs viribus didendum ille contra, Amos. 5. Quomodo si vir innitatur manu sua super parietem suum, mordebit eum coluber. de his qui potentie suæ facultatibus viribus opulentie confidunt manibus & operibus proprijs, & parietibus suis, tegumentisq; vitiorum, & ijs parietibus terrenis nostris, vitæ salutis, que facile decidunt, maxime intra hæc ipsa sua, coluber abditur, illeq; intra proprios parietes occultus later, inquilinus sodalis, suis rebus domesticisq; rebus immixtus, inimici eius domestici eius domos enim habitare & colere nouimus locis plurimis, Toledo Hispaniæ est videre opulentissimæ ciuitati, vbi intra proprios lares, nigerimi colunt securi & liberi, quos fugare recusant, vulgo aut ledere, communes vbiq; dixit Propheta, ex proprijs posse serpentem icere, illisque occuli magis ex quibus plus multo periculi

impendet,

impendet, vt quæ minus pertimescantur ignauis tractentur. Dorsus Diplosidis forma vltimum Ypsilon Græci alphabeti inest, cuius est Christus alpha & Omega. Est Ypsilon enigmatica effigies Hieroglyphicūque vitæ nostræ & peregrinationis. Hac Pythagoras summus ille philosophiæ morum magister, virtutum & vitiorum semitam depingebat, est enim litera hæc in parte dextra ex acuto incipiens & in amplum desinens & spatiosam periferiam; cōtra vero in sinistra, ex amplo & protenso it in acutum summèque strictum, ex vno communi initio & principio vno, cum enim malum ex defectu quouis oriatur constatque ampla est vitiorum via & protensum initium, vltimum vero & finis pena & supplicium extorquent arctant cruciatibus, improbos & vitiosos homines, eosque tormentis strictissime alligant & vincunt. Bonum vero cum ex integro oriatur viam præfinit aqua facile est labascere defectu quouis. Præmium vero æternum est amplum & infinitum Deus ipse, non enim solum assertor noster hæc patefecit cruci apensus Ypsilon figura eformata expansis brachijs dextra iustorum, sinistraque impiorum manu, amoris vinculo illectus, imo hæc ipsa pandunt hominibus, illosque edocent serpens infernus peccatū & mors non secus ac venenosa Diplosis manifestat horrore & metu incuso, est initium sapientiæ timor Domini, his enim compesatis, animaduertisque viam virtutum sectamur, & a vitiorū tramite abstinemur, vt sint hæc ipsa à nobis pensata antidotum, & auxilium efficacissimum salutis nostræ mortis memoria metus inferni, serpentis fuga, peccati horror commissi adhuc, vt in posterum spergesacti à somno rerum fugatum caute solciteque viuamus, Matthæi. 7. Hæc est enim lex, & prophete intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est que ducit ad perditionem & multi sunt qui intrant per eam, quam angusta porta & arcta via, est que ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam. non secus enim ac venenata animantia & virulenta parata artis remedijs & expurgata vt decet, suis met moribus opitulantur, & infecto cruore, in saluberrimam teriacam conuersa, simul cum alijs naturæ auxilijs, genetosisque medicaminibus castigata & depurata sic hæc ipsa veneno plena & malitie si dispensetur, imo si pensentur vt licet, suis met vulneribus sunt remedio, & salutari, quid ergo mirum, si venenata Diplosis, que suo veneno viam vitiorum ostendit, simul & salutis protendat transitum vt ex pecca-

Cc 3 to dam-

to damnaret peccatum (dixit Paulus.) amicissimum esse serpētem: hunc ouorum struthionis, illaque abforuere, & elingere perstruimus non minus supra, in eisdemque oculi & abdi, albugine & vitelo ab sumptis, alimentoque elincto relictis solum putaminibus vanis & vacuis, ex hisque ouis, vasa elegantissima fieri per medium diculis, quibus Aegyptij & garamantæ vtuntur in suis solemnitatibus, & lautis cōiuijs ad potandum paratis, tum thiaras mitras coronas capellos galeros capitis tegumenta varia ex eisdem formare, pulcherrima satis & perpulchro ornamento distincta & splendida quis artibus non cōtremiscit omnibus, quis non pertimescit bibere mundi poculis, ouisque huius struthionis paratis, vbi Dipsas latitat, voracissimi inter omnia struthij, qui ferramenta queuis ingerat ignita adhuc & candentia, tantæ ambitionis & inlubiei tantæ, vt indistincte omnia gliscat & deglutiat, neque his vasculis sitis restingui poterit, ecrefcet imofitibundæ Diptadis veneno infectis, cuius est sitim inextinguibilem inferre ore & inexplabilem bibendi cupiditatem, quis thiaras mitras capellos, non fugit ex ouis struthionum paratis, quibus multoties Dipsas siti hiulca & lenta immiscetur: quis ijs sitim prolixam restinguere parat, crescit imo his poculis sitis, de nouo augetur ambitio vsque dum impotentibus tantum haustum sustinere deficiunt onere potus ebibiti, oppressi, ruptis visceribus vitiatas inernis passione sitis ingentissima affecti amplius & amplius incrementis ijs ipsis quibus extinguere parabant, non secus, ac periit ille Aulus Lucani Dipsade offensus. Gliscunt enim tales, imo ebibunt quasi, honores officia magistratus, Doctoratus insignia, & magistrorum ornamenta siti inexplabili acti sese posse calicem ebibere rati, non secus ac filij, Zebedæi qui calicē quē ipse Solus Deus bibere poterat, aut nō sine illo, facile sese bibituros prædicauāt, nil de potu disquirētes, sed qualis esset talē accepturos, quem si summis labijs degustassent, multo aliter decreuissent ac decernebant & suspicabantur, periculo facto eorum, quę sola eos sic affectatos experientia laborū suscepti arrepti ve oneris e loceret, alios vero docet Deus, quod humiles hęc abiiciunt & respuant, vritur cor legis veneno huius animantis, reliqua omnia mēbra rigent frigore intensissimo euacuationes omnes excrementorū, infectorum veneno expellendo alioqui vtilissima cōpescūtur, detento infectis excrementis, siti torrida anxio animā-

ti siti,

ti siti, illa in miserrimam incidit hydropem & tristissimam maciē hydrope denuo siti exuritur medijs vndis Tantalus alter, siti excruciat, & cui ex nimia aquæ abundātia morbus oritur, hic solius aquæ defectu deficit siti, cōtinuo enim motu cor distentū ad se vocat venenum, tenue calidissimū fumidumq; natura, est talis huius veneni cōditio, fuliginibus ad se euocatis alioqui calidissimis igneisq; partibus misti, estuat & incendio flagrat, quo sanguinem & spiritus ad se vocat vt suppetias illi ferant exusto & torrido, est in aliis animi passionibus videre, vt omnes alii corporis artus frigeāt. Imago expressa auaritiæ & parsimonix iconismus, 145
siti cruciatus hydropticus Dipsade lassus, ingentissimam inferens passionē veneno exusto, siti inexplabili extorquetur, est hydropticus aquis submersus, humidissimis refertus succis, ipse eēticus natura & marcidus siccus substantia & torridus ob defectum puri sanguinis, quo refarciri possit humidum nostrū quod perpetuo euolat, siti in explebili cruciatus & afflictus media opulencia & affluentia rerum auaritia tristissima exucci, siti inexplabili extortus, hinc Christus insolubili argumento Phariseos cōiicit se posse die Sabbathi hydropticum illum pristinae sanitati reuocare, Luca. 14. his. Si asinus, aut bos in puteum caderet cuius vestrum non continuo extraheret illum adhuc die Sabbathi ne aquis obrueretur cur ergo hydropticus hic die Sabbathi de medijs aquis hydropis nō saluabitur, medijsq; vndis quibus obruitur, pluris est homo animantibus reliquis dictū est enim omnia subiecisti pedibus eius oues boves vniuersa calcaneum nostrum, & appetitum hac intensissima passione infestat & subuertit serpens, Genesios. 3. Lenta & auara siti. Est enim à minori ad maius argumenti illatio, medijs enim aquis affluentia, auaritiæ siti extorquentur inexplabili auari hydroptici, corde vruntur siti & incendio; membra rigent, manus pedes torpent obstupent quo nil remittant elargiantur ve aliquid egenis & indigentibus, retinentur omnia Dipsade auaritiæ, nil effluit hac aut illac nulla ex parte fluit vitiosus humor aut humiditas superflua aliis vtilis, quo tandē dirumpuntur illi grauitate oneris, saculum rūpit auaritiā nimia, medio corpore obcrepuit Iudas auarus, tām impotens auaritiā capere. Dipsade ergo lassus nil euacuat, nil reddunt, omnia retinet remittunt nil, excrementis abundant succis vitiosis venenatis quibus remittere vtilissimum foret, quibus calor

Cc 4

obruitur

obruitur caritatis & suffocatur suavis ille halitus os cordis tepor
accenditur vrens calor febris & tica, defectu roris humidique gra-
tia, rigent membra, tabe confectus perijt & marcore consumptus
ager dipsade infectus. Nullum maius extat remedium, veneno
huic diro & tartareo, tenuissima aqua & facili que intima quaque
corporis subeat & incendium sedet estum, restinguat virus infe-
sti, fontes ex abrupta petra fluentes, vtilissimos vt supra elucescit
quarunt lesti, solido enim petre aqua depuratio & subtilior fit ab
omni excremento immunis & libera desiori subiecto excolata, ex
petra qui bibere noxas huius atrocissimi veneni vitarunt. Petra
autem erat Christus, Paulus. 1. ad Corinth. 10. Petra Moyses figura co-
reta percussa virga iustitiae, vt ea rigido Patris rigori satisfaceret
hominum debita solueret, durissima & insuperabilis diuinitatis ro-
bore petra, aqua viua de solido diuinitatis scaturienti, copiosissi-
mos riuulos viuę aque mortalibus relegate, mortuis enim homini-
bus, vel potus nullus nullumque alimētū carit exhibeda vel viuā si ali-
qua, illos vt alerent, viuificarent impotentibus iam peccati labe
vt illis vitales vt exercere actiones alio quā aqua viua & pane vi-
uo ipso Deo compellatis. hinc aqua viua & panis viuus exigebā-
tur, vt eos vita defunctos viuificarent, promissit aquam viuā mū-
lieri Samariae in puteo Iacob cui erat hęc repromissio facta Chri-
sti, Geneseos. 26. Benedicentur in semine tuo omnes gentes ter-
rae in Christo, scilicet, est ipse Christus aqua viua. Ihoannis. 4. c.
Est fons aque libere effluentis, non pondere, non vasis quo exau-
ritur grauitate, tractui renittēs, iuuans imo haustū salit enim in
vitā eternā, sursum versus redit, impellit sursum eo impetu ob spi-
ritū inclusum, vasa subleuat illa & iuuat tractioni, vt eū labore
nullo, eū leuamine imo hauriamus aquas eū gaudio de fontibus
saluatoris, Psalmo. 123. Non labore ob resistantiam eorum qui-
bus elicitur & difficultates, vt Samaritana in labore nō in gaudio
detrahebat, renixu aque, leuetis, corde. Aqua imo hęc viua suble-
uat omnia sustinet & impellit, fontem bibit non solum aquam,
qui hanc ipsam exhaurit, quo non sitiet iterum cum fontem in-
tra se habeat, salit imo in vitam eternam aqua hęc, inebrians, vi-
ni more eo loci dicitur tantum enim ascendit aqua quantum des-
cendit, venit de eterno, reddit in eternam vitam. Est vita Christus
in quo viuimus mouemur & sumus, est aqua viua liberaliter ho-
minibus concessa, est aqua, est principium, est finis, Apocalyp. 21.

Ego

Ego sum & c. principium & finis, Ego sitiēti dabo de fonte aque
vitę gratis, Ihoannis. 4. Aqua quam Ego dabo, cū sitiet in eo fons
aque salientis in vitam eternam, qui ex cisternis abruptis sitim
extinguere conantur, non bibunt se ebibere putantes. Iaias. 29.
Et sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit experge
factus, vacua est anima eius, & sicut somnians sitiens & bibit, &
postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit, & anima eius
vacua est sic erit multitudo omnium gentium quę dimicauerūt
contra montem Sion, qui enim dimicauerunt contra montē Sio,
Hebrais, munus doloris & penitentiae, siti in extingibili rerum
temporalium hiantes, somniant se comedere, & bibere, cum vero
fuerint expergefacti post mortem, somnum vitę iudicabunt, de-
cursum omnem, solumque laborem & defatigationem susting-
bunt, perpetuam famem & sitim non perituram perpetientes. Di-
ues ille auarus, Luca. 16. Siti extorsus, & auri sacra fame, qui ad-
huc medijs flammis auare solū petijt, guttę aquam, Lazarum in-
ferret digiti summirate, auarus adhuc in petitione in pœnam de-
licti, vt acius puniretur, huius vires cognouit, posseque vnā gut-
tulam inferno satisfacere. Patientia antiquis notabatur, homine
depicto cratere ebibenti quod facilissima sit actio hęc, vt & pa-
tientia facilis est & mitris suavis vt haustus ipse, quiescentibus
enim musculus neruisque minime operantibus exerceri potest,
tantum ligula laringis adacta orificio respirationis, esophago ad-
stanti vicina, suo pondere aqua labescenti lubricitate motuque
facili, Iob. 34. capit. Quis est vir vt est Iob, qui bibit subfanatio-
nem quasi aquam. Fert enim derisiones & oprobria, facili negotio
quasi potaret aquam, sitim ingentissimam passionem, ac si fe-
daret, quo non minus in sacris literis aque potus faciles actiones
nullo renixu emolite significantur. Hinc assertor noster de siti
conqueritur cruci appensus, tot tantisque tormentorum gene-
ribus afflictus, vt eo conatu eo affectu quo solet illa restingui, fa-
cile æque ac potus exhauriri solet cruciatus ferre & sruillimos
dolores hominum amore illectus denotaret.

Cc 5

Secunda

*Secunda pars mistica eorum que ad auxilia
spectant morsus huius animantis.*

CAPVT XX.

147

DOLOR, naturæ passio infestissima, cuius causas natura horret & diligentissime fugit, quod hac potentissima passione substantiæ partes, ipsæ abigantur, diuisa natura solutione continui quæ illum præcedit, hæc illa ve causa suborta, vt reliquis passionibus molestantibus accidentia solum dispereunt naturæ necessaria minus. dolor inquam animanti aduersissimus, quod magis reliquis omnibus alijs distrahatur illo, cognitione vitata & rerum iudicio euerso & impedito, hic alioqui offensissimus vitæ actionibus repugnans, multo vtilissimus extat, remediumque est præsentaneum morbis plurimis & auxilium efficacissimum, præcipue venenosis animantibus. lassis, quod hic fluxiones excitet, motusque versus afflictâ partem dolentem venenatæ substantiæ concitet, è visceribus amouens vitæ seuum, vbi vitæ principia resident & continentur, illud que euocat versus externam superficiem vbi nulla vitæ officina adest membrumve princeps, dolore enim natura afflictâ in laceratam partem sanguinem & spiritus mittit, vt illam roboret & curetur si potest, eidemque suppetias ferat, humoresque sanguini immistos simul cum illo versus eandem abigat & releget, quibus interna supersint secura & libera, est hoc remedium vnicum tartaræ veneno faali que cruori. Dipsadæ afflictis, acerrimum excitare dolorem cussis in partibus, quod acrimia consulunt omnes aurores artis, stimulantia, sensum doloris acuentia irritatu partis & molestia excitata, serpentis venenum dolore abijcimus expurgamusque infectam substantiam a vitæ recrementorum illo illatis ad extra hæc ipsa dolore, trahimus, vindicamus interna viscera a labe & infectione virulaginis terræ, dolentes in Christo cuius dicitur *Isaie. 53.* Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse potuit, quem ideo vocat virum dolorum & scientem infirmitatem, si ergo dolores nostri veneno Dipsadis suborti sunt in Christo, ipse venenum nostrum extrahet, & nos eius doloribus cõ-

dolent.

dolentes, saluti reuocabimur, trahetque ad se venenum nostrum pars hæc nostra caput nostrum Christus. cuius veneno vt corporis reliquum huius mistici vniuersalis Ecclesiæ liberum veneno & superstes superstit eius partis cruciatibus & diris doloribus vindictam infestissimo viru. quo dicitur *Iho. 6.* Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum venenum mortalium cruciatibus ad me alliciam vt eos vindicem cruore infectos *Habacuc. 1.* traxit illud in lagenam suam. impertijt enim robur & vim superandi venena fasque calcandi impure bestias, caput Christus, huius Ecclesiæ corporis mistici omnibus illius membris & partibus dispositis & vt decet paratis. *Marci 16.* Serpentes tollent, & si meriferum quid biberint non eos nocebit, *psalmo vero. 90.* super aspidem & basiliscum ambulabis conculcabis Leonem, & Draconem, virtute capitis Christi membris resectis, lachrymas sume laudant veneno excussis quod è corde extergant infectionis labem, de quibus supra. *Hyllopum* summis laudibus extollunt in hoc abfectu omnes naturæ interpretes in tenuissimum polinem redactâ inspersam vlceri, balneo applicitam, ad formam ve cataplasmatistam, munda quæ omnia collaudant maxime: præcipue lichinia sicca pura filamenta, quod talia humoris replentis defectu, poris imbibant succos humentes venenūque et fumi, quibus extrahunt infectam substantiam virulentamque omnino imbibitam. secum virefcens nullum inter omnia quæ natura germinat est *hyllopo* mole humilior, quæ & si molè superet ramarum & virgultorum copia. *altilia*q; plurima, tamen omni loco citra delectū. cõmunis sponte enascitur in discriminatum vbi que germinat, contenta quavis forte sibi satisfactum esse rata humilissimo ex ortu ignotis parentibus, orta ex terræ communi musco, parietumque inter altilia inferioris fortis, muscus enim pro diuersa cæli aërisque constitutione & temperie, modo in hæc plantam degenerat succrescitque ipse, modo in aliam ex virentibus formam, in vulgarem illam semper viux dictæ cornucopiam speciem, tectorum racemulum vocitatum, communissima tectis, septis que parietum frequentem venit. *altilis*, in heruam communi nomine compellam vulgo modo succrescit, videre est in tectis hinc *Regum. 3.* capite quarto Spiritus Deus summam Salomonis sapientiam exaltans inquit & disputauit super lignis a cedro, quæ est in Libano, vsque ad *Hyllopum* quæ egreditur de pariete.

pariete. Vbi inter ligna hyssopum connumerat minutissimam alioqui plantam, quod virgulis lignosis constet, minutissimis folijs referta, perquam similibus his, quas reddit Origanus, Lignosam vocauit Hyssopum Dioscorides libro. 3. c. 28. A quo susceperit, Galenus, Plinius, Paulus A Erius, & alij, sed etiam si natu humilissima ex terra recrementis, quasi sit hæc planta communissimi exortus, dotes possidet, & illustres virtutes aduersus superba elataque naturæ animantia, venenum corrigit ore assumpta applicitaque venenosis iactibus, expurgat pulmones, cor mundum creat, quod à sarcina vindicat excrementorum, detergit viscida, incidit crassa, extenuat viscosa, coctionem iuuat, roborat ventriculam, respirationis instrumenta emundat, spiritus vias patefacit, purificat caput, vt decet applicita, animi deliquio affectis potentissime subuenit, vitia motus & sensus castigat, motui reddit nervos habiles, visum acuit sensusque omnes viuificat excitatque confopitos iam, est videre apud Galenum. i. de arte curatiua ad Glauconem. c. 3. & 5. dixit Plinius libro. 26. c. 6. 7. c. 8. i. c. 7. Dioscorides. 3. c. 28. Galenus. 4. de sanitate tuenda. c. 4. 6. simpli. & alibi pluries, ex manipulis huius virescentis simul colligatis, refert Plinius (adductis locis) antiquitus scopulæ parabantur instrumentaque versoria quibus expurgabantur eedes sacræ, remplaque ab excrementijs sordibus quibus impurabantur vt simul & odorem commendarent conciliarentq; & detergerent immunditiam, eundem ad scopulæ formam Hyssopo redacta, tum ad modum fricatorij parata, hæc enim, non secus ac modo plurimis in partibus aula, lateribus pavimento structo, aut lapidum laminibus, confictorio ex odorifero thimo structo abluuntur, sic eadem ex hyssopo composito emendabantur, eluebanturque, præcipue in regione Palestinæ, & Aegypti, vbi hæc planta copiosissime inuenitur, verissima emularrix forma foliorum origani, vt Dioscorides locis adductis retulit, hinc apud nos vsus inualuit vocare Hyssopum lignum illud capillatum quo aquam salutis benedictam communiter inspergimus, & similiter verrines alios quibus puluerem ex parietibus, aliisque locis excutimus. Eius flores summo pretio fuere habitæ anti quis quod essent purpurei simul, cælestisque coloris, ijs lanæ tingebantur, & sericæ, plurimaque alia coloris rubri splendescens ex occulto quantisper, vt modo & colore, nostrum nuper inuentum rosa sicce emularetur: his enim huius altis flo-

lis floribus cum grano gnidio, quo grannæ apud nos dictæ pulueris, detinguntur, ruber colore, maceratis, sanguineus fulgor perfestissime emergit, simul cælesti rubro illo & gnidij & hyssopi simul inuolutis permisso. Mundabantur omnia in lege veteri hyssopo, eiusq; infusu & maceratione, quod sanguine colore referret cælestè violaceo, quo omnes ablui tenebamur, Christi lauacro, nõ secus atq; hyssopus humiles limpidi & puri, Paulus ad Hebræos 9. Lecto enim omni mandato legis à Moysè vniuerso populo; accipiens sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana cocinea & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit vt in rubro, & sanguine mundarentur, in Christi sanguine, rubris his expurgantibus vsus Moses hyssopo proficua, & utilissima alioqui, vt humilitatem commendaret, viam spiritus referaret vt Dei impulsus presentirent corde expurgato, sensumq; legis & intelligentiam susciperent, vitiosos succos & recrementa quæ viam spiritus intercludunt amoueret, psalmographus facer Psalmo. 50. Asperges me Domine hyssopo & mundabor lababis me & super niuem dealbabor, cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Sanguine Christi emundari cupit mundarique hyssopo, sanguine enim intrincta, postea aqua abluta candidiora magis superesse supra ediximus, super niuem enim dealbabitur hoc sanguine lotus, cum nix ad presentiam solis liquefacta candorem amittat. Iustus vero ad presentiam solis iustitiæ albicet amplius candicetque, quo superniuem dealbantur sancti. Numerorum. 19. Omnia hyssopo emundari constat, lege veteri. tollentque decineribus combustinis, atque peccati, & mittent aquas viuas super eos, in vas in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellestem. Cum enim rubrum cælestemque colorem obtineat, cælum merito, in rubro contineri Christi sanguine protendit, vt cælestis color purpureo in eo, ex virgulis huius ramosæ plantæ hyssopus adstruebatur nõ minus quo sacrificia modo vno, modo altero liquore perfundebatur, fasciculo composito ex eadem planta, confictoria etiam non minus ex vrticis contusis prisci struxere, & modo adhuc eisdem argentum confictarium nitidissimum reddimus, quæ si vt decet tractentur labem & infectionem abstergunt, secus vero nos inficiunt & corrumpunt citius, potentissima enim radice tractiua humo-

ua humoris & succi terrestris, quo virentia aluntur tantum ad se vocant vrticæ humorem, vt subtus ipsas inhumata corpora virent & corrumpant citissime vrticæ enim & spinæ in sacris litteris diuitias rerumque affluentiam Hieroglyphico enotant Marci c. 4. sic alij in spinis seminantur hi sunt qui verbum audiunt & arcum seculi & deceptio diuitiarum, & alibi pluries quibus si vt decet vtamur non auaritia compressis sed liberalitate dispensatis, nos abstergunt & emundant ab humiditate superflua vitiorum, neque enim pungit initio vrticæ, spinosum vè aliud quodlibet virefcens, vsque dum durefcit temporis tractu auaritia detentum spinæque indurantur, quæ postea si manibus contrectentur comprimanturque auare easdem transfigunt, ipse assertor noster Christus hoc vsus, hieroglyphico spinarum nomine diuitias intellexisse asseuerat Marthei. 13. c. Marci. 4. & Lucæ. 8. Extra ciuitates sepeliebantur antiquitus mortales, vt non solum Hebræis verum plurimis alijs nationibus hic fuerit mors sepeliendi corpora integra scilicet, non in cinerem redacta, A Egyptus vero ob teporem, Nilique inundationes continuas ob solisque presentiam minime nubilis disturbatam, vrticis maxime abundat plurimisque alijs herbarum generibus sponte nascentibus sine semine, cæli influentia & terræ vda dispositione, non secus atque animantia plurima plantis perfectiora ex terra exoriri videmus sata sole, eoq; parente, altilia vero hæc Memphis regione luxuriosa nasci docet Plinius libro. 21. c. Imo vbiq; vrticæ facili negotio, copiosissime enascuntur coacerbata & coniuncta, æstui & frigori communes, omnibusque anni temporibus plus minus vè erumpentibus, inter quas occultabant antiqui thesauros si quos occultebat, quod his terra abderetur magis multitudine & copia vt minus commissum illi munus detegerent, inter has sepulchra efodiebantur vt secretiora essent, inter ipsas condita, tum inhumata corpora tum suppellex quæ cū illis simul reponeretur vt secretiora minusq; peruia eo modo reposita cōtinerentur: esse abundantissimas vrticæ dicitur Proverbior. 24. 15. per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleberant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. cum ergo inter vrticæ corpora sepelirentur abundantissimas A Egyptijs & Hebræis, merito minatur Deus legis transgressores, tum A Egyptiorum seruitute terribili & dira, tum vltra morte

morte & sepultura inter A Egyptios constituta obscura & infamæ, cuius nulla superesset memoria inter vrticæ recondita & abscondita, libro illo Osee cap. 9. vbi dicitur. Desiderabile argentum eorum vrticæ hereditabit, Memphis sepeliet eos. Inter vrticæ scilicet hæredes suorum bonorum tandem vel profugi dum inter ipsas ea absconderint, non recepturi fuga aut captiuitate oppressi amplius, vel inter has ipsas sepulti: vrticæ ergo, & ea quibus è mundi dari possumus, non secus atque hisopo, non auare retinenda, nec comprimenda manu, ne spinis transfigatur illa. Absrusa factis difficilisque omnino intellectu est munditiæ essentia & forma, succiditatisque non minus tum quæ vocemus succida, quæ vero limpida sub qua forma nobis occurrant dum sui horrorem incutiunt illa, hæc vero sub qua sui concilient gratiam cum vero contraria ex notitia contrariorum eluceant natura immunditici perspecta, facile munditiæ rationem attingemus: succiditas ergo vitium est naturæ corporeæ mali & defectus rationem obtinens, aut in se aut aliorum respectu. sunt enim in se spurca multa, & quæ alia adhuc inquinare valent, naturæ enim intelligibilis vitium impuritas dicitur defectus vè, non succiditas aut confusio, vt eius perfectio integritas & puritas non secus vocatur, aut solūmerbaphora ad corporeâ molē si immundities depellatur naturæ ergo corporeæ succiditas, aut limpeditas est, cū vero omnis visibilis natura ex proprio & exemplari purissimi actus ipsaque venerit Deo, per ipsius purissima exemplaria structa, tantum quia voluit omni natura subdita & obtemperanti eius imperio iussuque, cum ipse illam condiderit vt voluit, eiusque autor & conditor extiterit, omnis in se pura est & limpida, omnis munda, & integra consistit, alias illi non alij imputaretur defectus & conspurcatio, in quæ cum nulla alia causa venerit, nulla egente a se, alia, aut malitia defectuosa esset quod sume bono repugnat, aut ignorantia quod sume sapienti opponitur, aut impotentia quod omnipotenti aduersatur omnino vt solum immunditia & rerum conspurcatio oriatur, ex eo quod quædam corpora in se alterata, ex causarum violentia impurata & corrupta sint ipsa succida & inquinamenti aliorum causa, aut quibusdā cōplicetur immisceaturq;, nō secus atq; impuras domos vocamus puluere cōspersas limpidas vero dū vltimè excussumus nitorq; primū adduximus & conciliauimus, tū vestes hoc seculo rebus plurimis dicimus conspur-

cōspurcari & impuras reddi, hæc vero quæ modo qualitas est induta in re succida illi inherēs ab alio suscepta, modo respectus vicinitasq; horrendi corporis coniuncti aut propinqui, vt horrescimus plurima quod iuxta spurca extant extiterint ve, modo quantitas vt si pediculum vnum conspiciamus aut vermem non tædiū afferre videmus, plures vero ebullire simul remque eisdem scate re, reddit rem succidam nimis abominabilem & horridam, hæc inquam succiditas corporeæ molis solum in sensu visus reperiri proprie patet, & si multa per metaphoram succida vocentur, in alijs & spurca non minus, nam dum reliqui sensus talia exhorrēt id ex visu cōtingere nō ex ipsis manifestissime patet, cæci enim a natiuitate plurima ingerūt quæ alijs respicerēt visu exhorrētes. vocamus enim odores suaves aut molestos, saporis delectabiles aut iniocundos, blandos tactus, placidos sonos, succida vero ea solum allegoria & methaphora ad visum: hic enim constitutus est iudex gratiæ & venustatis alimenti & potus, altioris naturæ, sensibus reliquis, quo pulchri insensatæ species ex illius celebri actu elicit interna potentia, altius multo gratiæque notitiam & venustatis, proprie enim his succiditas, aut limpeditas inest quæ videntur, dum alia enim succida iudicamus, eo quod illa intra nos posse suscipi concipimus sub forma alimenti pensata exhorremus, dum ea alimentum fingimus, oris sumptione ingestione ve imaginatione facta alimenti: tū præterita ex hoc sensu odio habemus immunda enim nauseam inferunt subuertuntque ventriculum officinam alimenti, visu enim de venustate ipsius sententiam ferimus, de accidentibusque ad gratiam & nitore pertinentibus si cogi nos illa sumere opinemur quouis aut modo gliscere talia gustu de sapore & voluptate vt olfactu de odore, tactu de blanda illius & suavi natura, demulcetur auditus etiam inter epulas musica, vt in his omnibus voluptas aut molestia insit, in suspiciendo alimento, sed per se eius gratiam visus examinat, quo insipida & insulsi saporis plurima, ex gratioso aspectu deglutire cupimus, horrida vero visui & si perfectissimi saporis cum tædio ingerimus, horret visus plurima spectabilia ob defectum gratiæ & venustatis, odit succida non secus ob peculiarem formam & rationē dedecoris, & succosa, vt hinc sicca minus sint alijs spurca, succida enim à succo dicuntur quod succosa sint succus vero ali quoque differt, quod hic facile labascit & fluat, ille vero impin-

gatur.

gatur & hæreat, viscida & glutinosa natura qua pollet semel impactus succus, ab ipso nos absolueret impotentibus facile, quo perturbatur imaginatione horrida animans, ac si iudicaret vitionem simul cum nostra substantia effectam, hinc succida multa exiccata & impulcerem redacta aut non succida aut minus exhorrescimus, quod impingantur minus & hæreant, facileque amoueantur, quo partes excutimus violento & concitato motu, vt à se abigant viscidam illam substantiam succosam qua fedantur coinquinata illo, liquoribus aqua vino & reliquis crassiora sunt succida quantisper ad minus glutinosa, sunt vero plurima glutinosa quæ non sunt succida, vt cera terebintina & alia non pauca: succiditas ergo inest his proprie quæ ore sunt assumenda aut talia imaginantur prius, iudicata visu dedecora, nam & si plurima os sumere respuat non solum vt succida, sed ob alias causas quod amara ingrati ve saporis aut alio, succida proprie ex eo habet odio, quod excrementitia aliqua substantia inquinantur, vel eiusmet qui suscipit alimentum, vel alterius qui eadem spurcauit recremento glutinoso & tenaci facile putrescentis naturæ, horret enim natura in alimentum suscipere excrementa alimenti separata, adeo vt nullum animans suum proprium excrementum vorerit aut ingerat, illi inutile in alimentum relictum iã semel à natura secretum coctione alimenti, imo si quod est in natura animans, quod ea quæ reiecit sede inferna iterum reassumat ore, vt de Draconibus dixere aliqui & de aliquibus alijs animantibus capite de Dracone videbimus, idest ob ingluuiem summam & voracitatem. Ingerunt enim tantam alimenti copiam vt onere grauata natura crudam reijciat sarcinam sede inferna, vt reassumat iterum, non excrementa alimenta imo, semicruda & semiconfecta, succiditas ergo ex recrementis simul cum ore assumptibilibus coniunctis fictis quibusuis aut veris existentibus enascitur, ob vitiosum & superfluum actum receptionis impuræ substantiæ, quod nostram vitiosam reponeret & summè excrementitiam molem inquinato alimento, in se vel ex adiunctis, vitioso horrido venustatis defectu excrementitio superfluo viscido succo, obscuro cibo imaginato. Hinc expuimus eo viso & saliuam ea imaginatione presente deglutire vitamus nolumus reijcimus, imo nec deglutire eam phantasia horridam audemus, his ergo munditiæ ratio puritatisque constabit per oppositio-

D d

nem

nem contrariam ad succiditatis impuritatisque rationem. Sunt enim plurima nec munda, nec succida, ut sunt multa, neque alba nec nigra imo nullius coloris, ut cœlum & elementa, non secus hæc affectio, nō in omnibus inuenitur corporibus corruptibilibus aut mistis adhuc, nec semper, opponuntur cōtrarie sine eo quod ex necessitate aliquod eorū insit, nō secus ac dulce & amarū non necessario hærent omnibus corporibus etiam si opponantur cōtrarie dum subiectum affectant similiter sentiendum de his.

De siti Christi in patibulo crucis.

CAPVT XXI.

ITI excruciatu in explebili languet exolutus ferè fons ipse vitæ, & aquæ viuæ salientis in vitam æternam Christus, lenta siti extorsus veneno tardo & tenaci Dipsadis diræ afflictus: est videre Ihoannis. 19. capite his. Sitio dum dixit, reiecit Dipsas venenum atrum torridū in ipsam vitæ auctorē in vitā ipsam, vitā verò cum emori neciat nec morte insci, hæc enim excusat mors aduc, ut ipsa consistat, cum vitæ defectu, & deficiat ipsa, est enim necesse ut mors ad sit vitam adesse, cum qua illa dissideat illaque sublata mortem deficere, est priuatio positiui & habitus causa, morsque vitæ defectus. Vita superauit mortem & letale venenum tartaræ Dipsadis virus, deitatis robore; venenum enim siticulosum, sitimque Hiulcam nostræ ambitionis recepit, qua trahimus ventos hiantiore incompefcibilemque auaritiæ & ambitionis cupidinem, ut nullum non susceperit superaueritque cruorem quamtumuis tetrum & letiferum. Isaias. 53. cap. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, atritus est propter scalera nostra & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorum oblatu quia ipse voluit de Christo, liuore eius sanati sumus, vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vera siti ingenti & allegorica, hæc molesta passione vrgebatur Christus cruci appensus, ut fictum nostrum fugatum rerum desiderium nunquam satisfactum sedaretur. sitiuit ille, ut nos possemus puras aquas salutis ebibere claras & limpidas, neque enim se bibere dixit velle, sed litire, contentus ferre vrgentem passionem

752

nem potentissimamque sitis, ut impensos cruciatus manifestaret, eiusque quarimonij, hominumque conciliaret amorem, vera siti afflictus conquæritur, non petijt potum expolluit imo summam sitis molestiam, hæc enim potentissimo affectu ex causis ortus efficacissimis acerrima significatur reliquis magis molestia dira & terribilis toleratu, ut supra late, huius affectus naturam exponentes. Cicero ad quintum fratrem libro. 3. Nec sitio honores, nec desidero gloriā. sitis nomine impensum affectum & cupiditatem nimiam exponens. idem. 5. Philipp. Etenim adderet Lucius frater gladiator asiaticus, qui Murmillo Mylasis depugnarat, sanguinem nostrum sibiuebat: Iustinus Satiare sanguine quem semper sitiisti. Tusculanarum. 4. Cicero. Nec sitienter quid appetens. Imo Horatius. 1. Epistolarum. 18. Quem tenet argenti sitis importuna, famesque. Priori loco renuntiante sitim. Cicer. in Parad. Neque enim vnquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis. Significatur enim siti vehemens rerum & insatiabilis auiditas grande desiderium, intensius multo. Quid opus est gentibus, spiritus Dei in psalmographo & vate diuino, ut desiderium significaret intensissimum inquit Psalmo. 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, sitiuit anima ad Deum fontem viuum. Vbi siti affectum intensissimum notauit, expressitque potius siti quam aliquo alio. Iob. 5. Et bibent sitientes diuitias eius, quasi argenti sitis importuna. Ingens ergo rerum auiditas siti exprimitur, quod dixit Christus cū animarum salutis desiderio æstualet, non fame crucior, imo sitio. Est summa voluptas in potu cum quod maiorē vitet molestiā actiuissimi caloris iniuncti sicco stimulanti, tū quod præsentanea sit subitoque delectabilis potus affectio. docet Galenus. 1. de sympho. causis. c. 2. & 3. Aristoteles. 2. de anima textu. 28. Plato in Philebo, & in Thimeo voluptatē in reddito, ad naturam subito & a fatum facto consistere, dilemperamur siti fame & alijs que molestant nos cupiditatibus, dum ergo molestiam hanc vitamus & in dispositionē naturæ pristinæ reddimur amissam vel debitā illi, obiecto amato succedenti molestum vitanti delectamur, si subito fiat, tamen non paulatim & insensibiliter aut magis si subito & a fatum fiat quod sentiat melius ex presentia maiori sensilis. dolor enim & voluptas cū sensu sunt & sine illo nō consistunt in appetitu sensibili quibus voluptas suboritur &

153

Dd 2 amor

amor obiecti cōuenientis quo in congruam dispositionem naturæ it animans quo delectatur dolet contra et odit. sentitur red-
ditus magis actione vehementiori, intra naturæ terminos serua-
to modo & sensibile percipitur melius quod immutat intensus,
hincque voluptatem afferat maiorem sensatione obiecti sensibi-
lioris, ijs famelici & ingluuosi ingerunt citra masticationem ore
pleno, vt gustent subito, & sitibundi bibunt magnis haustibus nō
paulatine. subito expetimus fieri quæ nimis optamus, dum ergo
quis reddit in naturæ actus debitos delectatur, vt dum distrahi-
tur vel a temperie debita, vel vnione partium sectione dolet, vo-
luptas ergo in reddito ad naturæ actus habitos vel debitos est,
habitōs prius amissos, tamen cum priuatio supponatur ad appe-
titum, & hic ad voluptatem, sitiuit ergo Christus in cruce, potum
vero non expetiuit, tantum sitim enuntians, secus atque cum mu-
liere Samariæ contigit Ihoannis. 4. à qua. Potum aquæ expeti-
uit, mulier da mihi bibere. Solet enim sollicitus aucups, diligens
aucupij, & sedulus quæstus, liberas aues gragales & mites venari
paratis artibus ad potatorium, locum ve illum inquem con-
fluere solent potus causa ad bebrarium, agrestes vero & disun-
ctas, nullo consortio communis boni colligatas remittere & ab
earundem venatū desistere propter earundem proteruitiam & cō-
tumaciā, ob paruos minimosque quæstus tenuem mercedem ex
earum aucupio venientia: iuxta aquas Samaritanam minime re-
bellem aucupatur, in ipso potatorio in potu ipso, quā illico cap-
tauit diuinitatis laqueo, à qua bibere expetiuit, quæstum illico
poscente, sensit enim lucrum illico & petit, ex qua redditum spe-
rabat & facile aucupium, rebelles vero & pertinaces Deicidas,
hic propter eorundem contumaciam expectare nollens, solum
sitim ingentissimam falsus eorundem, ex ipsis quod non sperabat
quæstum nec potum duros, vt omne genus cruciatum in ipsum
confluxisse intelligeremus: cum vero sitim manifestaret non ex-
petens potum, illi diuersos variosque potus obtulerunt cum cō-
quereretur. Matthæi. 17. capite. Continuo currens vnus ex eis
acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, &
dabat ei bibere. Marci. 15. Et dabant ei bibere vinum myrrhatum
& non accepit, tum eodem capite. Currens autem vnus, & im-
plens spongiam aceto circumponensque calamo potum da-
bat ei. Lucæ. 23. Illudebant autem ei, & milites accedentes
& acc-

154

& acetum offerentes. Ihoannis. 19. Vt consumaretur scriptura di-
xit sitio: vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiam
plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius, cum
ergo accepisset Iesus aceto dixit consumatum est. Matthæi ve-
ro. 27. citato. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod
est Caluariæ locus, & dederunt ei vinum bibere cum felle mistū,
& cum gustasset noluit bibere, cum ergo sitiret potauerūt ipsum
aceto, vt conquaritur, Psal. 68. 115. Et dederunt in escam meā fel,
& insiti mea potauerunt me aceto, gustauit, & noluit bibere. quæ
loca, & si disidere inter se videantur rem vnā omninoque ean-
dem omnia præfigurant & continent, cum nullo ex his locis
Christum ebibisse constet oblatos potus, solumque illos degustaf-
se referant cronici sacri. Matthæi enim. 17. Militem vnū acetū
spongiam obtulisse enarrat, his. Dabat ei bibere, vbi non dicitur de
dit, ac si Christus exugisset, sed dabat, quasi solum illi offerebat.
Marci. 15. Clarissime dicitur & dabant ei bibere vinum myrrha-
tum, & non accepit, tum eodem capite solum continetur potum
dabat ei. Lucæ. 23. Hæc tantum habentur, illudebant ei acetū of-
ferentes. Ihoannis. 19. Accepisse acetum refertur, non secus, ac
Matthæi. 17. Illud gustasse at noluisse bibere, Psalmo. 68. Illū ace-
to epotatum scripto habetur, at non vero suscepisse Christum,
idem enim est loci Ihoannis accepisse, quod Matthæi gustasse, est
non leuis differentia, in tergustandi actus, bibendique & edendi
opera. hæc enim diuersis musculorum partibus instrumentisque
diuersis exercentur actiones, summe compressis vltimisque eo-
rundem partibus applicitis deglutimus, tam cibum quam po-
tum; parum prællis minus constrictis prioribus degustamus,
id satis est vt degustemus, & si non vt deglutiamus, in hoc enim
maior compressio exigitur, leuiter compresso & detento alimen-
to aut potu, gustamus vt succus cui sapor inest interna subire
valeat, gustusque cavitates paulatine, quibus sapor percipia-
tur gustandi instrumento, detento non deglutito gustabili om-
nino, aut subito nimis. gustauit ergo Christus retinuitque po-
tum ore, non detulit, vt in bonum hominum distorqueret-
ur magis, noluit bibere, cum ne sitim restingeret, vitaretque
importunam, tum ne excusaret molestiam ingestione degluti-
tioneque causæ inferentis, si enim biberet susceptum potum trans-
gustus instrumentum deferret, horribilemque causam tetri sa-
poris

Dd 3

poris deponeret & transferret alio, gustauit inquam amara nostra fel nostrum miseriam & corruptionem hominum, iniquitates nostras tulit in se recepit, at non bibit non intro sed extra solum scelera tulit, vino corrupto ex integro prius, in acetum permutato, at non bibit ipse. Vere enim langores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi humiliatum à Deo, & percussum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus propter scelera nostra, possuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, non ut biberet, sed ut degustaret non ut interna peterent, sed ut summis labijs dignosceret miseriam nostram, ut tanto occurreret lapsui & eruminae, nostra enim degustasse, carnemque nostram cognouisse deicit, at non ebibile cum vi diuinitatis repugnaret, quid aliud mortales corrupti iam & abominabiles offerri poterant proprijs viribus Deo offenso & implacato quam acetum corruptumque vinum aut cum fele mistum bile nostrarum passionum inquinato vinum myrrhatum, aliud iam gustu & sapore, omnino noxiū terrique gustus. ex purissima vini substantia vitali & integra, corruptione & impuritate disturbata violētia caloris externi, in humidum vini insitum, naturæ actione & putredine acetum venit oriturque substantia diuersum forma alterum, non secus ac cadauera oriuntur ex viuente genere, dum senio intereunt alterantibus causis putrefactione supposita, quo Galenus. Simp. 1. c. 17. Mortuum vinum, vocat acetum vinumque putre. Aristotel. 4. meteor. c. 3. proble. Sectio. 26. 35. 33. sententia. 17. Columela libro de arboribus, c. 4. Plinius, Dioscorides, distidebat enim, cum integritate ipsa; corrupta, natura aceti, à sua integritate altera, quam postquam gustauit in seque corruptionem nostram suscepit illico dixit consumatum est, solutor nostrorum criminum constitutus, nos redemit de aspero seruitutis iugo, fidei iussor factus debiti mortalium, in hoc enim ordinabatur passionis actus, vitaque & mors, ideo dixit eo accepto aceto corrupto consumatum est ac si iam corruptio mortalium ibi præfiniretur cesaretque infectio serpentis diræ & inferni essetque illa vltima corruptio & corruptela lapsus, non secus ac quibus armis nobiles equites exornamus colasum infligimus interim dum arma induunt armaturamque illustrem quod sit illis illud vltimum dedecus quod ferre tenentur nullum

nullum in posterum laturos amplius sic consumatum est, vltimaque corruptio aceti, hinc Leuitici. 2. capite. Corrupta alimenta abiciebantur à sacrificiorum lege, non secus atque in lege gratiæ corruptos potus respuit Christus, quorum vice purum alimentum sui corporis obtulit, purissimique sui sanguinis potum offert, sic enim eo loci scripto constat. omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio. Est fermentum massa corrupta iam accida, mel vero superfluum illud, quod in ventriculo apum supernatans nauseam emouens regurgitur ab ipsis, è floribus linctum in caræ cavitates, flatulentum natura & leue pura enim experit sacrificia, non tumida flatulenta & vana, diuersis partibus constat acetum natura disidentibus & oppositis, non simplex aut vnum substantia, compositum imo & varium, nam, & si prædominio sit frigidum totum calidisque succurrat affectibus, sensit Galenus locis aduectis, & primo de simplicium late, medicique omnes sensere, tamen cum non vinum vniuersum æqualiter putreat, partes plurimæ supersunt calidæ vini generis refertæ humidis exhalationibus interim dum exhalant, igneæ partes, putredine disunctæ a frigidis, defectu frigidarum, quibus temperabantur, in suum calorem venientibus reductis in naturam pristinam caloris intensi, igneæ substantiæ semotis à frigidis motu separatis quibus frenabantur in misto debituaturæ lege, quibus fermentat acetum vinum ve corruptum cferuescereque facit terram ipsam & spumam leuat in illam effusum portione calida, quam possidet illud, vsque dum tandem senio putridum totum frigidum substantia superest vniuersaque mole alget, hinc consulimus passionibus calidis antiquius propinare acetum temporis tractu frigidius, recentiori & nouo: reiecit Christus duplicatum cor versutum variumque omnino, varijs artibus callidum, mentem simplicem spiritumque dilexit, sanctamque simplicitatem. Paralipomenon. 1. capit. 19. Dauid sic orauit ad Dominum pro se filioque Salomone & populo semel oblati sacrificijs. scio Deus meus, quod probes cor meum & simplicitatem diligas, vnde, & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc. Prouerbiorum. 10. Fortitudo simplicis via Domini, & pauor ijs. qui operantur malum. Via Domini Christus est Ego sum via veritas, & vita.

Ihoannis. 14. capite. Christus ergo fortitudo simplicitatis, odit acetum duplicis naturæ contrariæ & pugnantis, & capite. 20. Iustus qui ambulat in simplicitate sua, beates post se filios relinquet. imo dum magis illudebant Christo deridebantque in illusione ipsa & derisu hismet ipsis quibus cultum & obferuationem Dei summi, videbantur abnegare, ipsum verum Deum fatebantur inuiti, si non mente operibus actibusque ipsis, fel & acetum obtulentes, fel enim summo Deorum sacrificio oferebatur antiquitus, ab orbe cōdito ipsi tantum offerri solitum, fustitu id genus obulere plurimæ. Abijt adagio fel Dijs. sacrum docet Rhodiginus libro. 28. c. 27. Diodorus, Genophon, Græcarum rerum libro. 5. inuenitur etiam, apud Orpheum Saturnum insidijs venenisque melle abditis impetijisse Iouem, apud Platonē Porus ille dictus ne tate venenato obiit. Lucretius imo libro. 2. de natura rerum in melle mortem occultari, at in felle vitam cōtineri asseuerabat, idē Ammianus Marcellinus, omnesque enarrat mel antiquitus à sacrificijs Deorum reijci, in eos prorrepante veri Dei cultus præcepto fortassis natura insalubre flatulentum, obstructiuum, roboris solutiuum molitie supra cōstat, & allegoria cum quod illud (olfacientibus veritatem) voluptatum illecebris dulcia omnia & vitæ nostræ voluptuosa viuere intercipiāt, omniq; modo breuiet nimietate: tū vitam rationis hominis propriā, sensuū oblectamentis rationem distrahētib; impediāt, & adhuc ipsismet deliciarum generibus naturam corrumpant distrahantque oblectamento illecta, vsu rerum nimio, cum omne nimium sit naturæ inimicum, vt Hyppocrates ille mirus dixit de natura humana, versus extrema enim labascit. substantia nostra ijs; quæ est in proportione quadā moderationeq; cōstituta quasi Diapason mediumque elementorum, extrema eorundem effugiens. in quæ dilabitur nimietate quauis. hinc Lacedæmones virtijs corruptissimum Regem Agesilopem emortuum, melle circū linctum sepelire, vt summam eius mollitiem luxuriamque & viuendi rationem enotarent. Diodorus refert, Gemesthius, Pletron Agesilao idem contigisse scribit libro. 2. in voluptatibus & delitijs abduuntur nostræ mortalitatis venena seminaque contagij, in fele vero mortis memoria amara, rerumque fugacium amaritudo, vt appetitus sectas detestemur, rationisque viam exequamur, his relegatis quæ vitam nostram præfinit, mellis genimina, fele

na, fele vita continetur & rerum amaro, Dijsque sacrificio, offerre batur quod hoc symbolum sit mortis laborumque quibus vita extuberat nostra, quasi labores nostros & amaritudines afferamus Deo, vt miseris opem ferat egentibusque mortalibus requiem fele obubrat is dijs ideo susumigio exhibitū, mors enim, & Deorū oblatio est, hinc Thobias. 6. fel piscis reseruauit, vt vissum recuperaret amissum, medio tenebrarum tumultu, opere ergo & oblatione ipsa Christo fel offerentes Deum ipsum sunt fassi inuiti & ignorātes, acetum etiam mortis Hieroglyphicum extitit antiquis dicatum Dijs, vinum emortuum appellatum (supra retulimus) quasi mortem ipsam finemque offerrent, cōmendarentq; Deo. Gustauit vero & non bibit, possumus enim exercere gustus opera, ore retento gustabili, sine eo quod deglutiamus ingeramusve. cum ante deglutionis instrumenta gustus sedes contineatur, vbi hic actus exercetur, est fel bilis ipsa amara nostra, ex igneis partibus alimenti genita, secteta in naturæ vsus, in proprium locū vesicæ bilis, annexæ iecoris cauo, aquæ enim alimēti partes per renes iecore protrudantur emingunturque è vesica simul cum potu ebibito, quarum portio aliqua in venis superest, vt cocta amplius in sanguinem succedat, laxumque & mole corpus reddat, artusque versiois facilis humiditate insita cōstituat, terrestres partes in lienem procumbunt, melancholici fucci materia, vt aeræ supersint, quibus sanguis tepidi caloris quo alimur consistat, nutrimur enim sanguine humore, illi vero bilem obtulere enutrientem minime, ac si impuro excremento absolutissima Christi natura purissima temperatissimaque ali potuisset, negantes alimentū verum, amara solum amaritudinesque illi afferentes, cum tantum quoduis alimenti contineat quantum amari minus possidet. de sensu, & sensu Aristoteles, c. 4. 1. de alimentis, Galenus libro. 1. c. 2. Acetumque non aqua dilutum purum imo cū fele, quo astuāt viscera & flagrant incendio spumant & excandescunt præcipue calidissima bili permistū obtulerunt, quo iuste conqueritur loco allato dederunt in escam meam fel minime enutrientem, & in siti mea potauerūt me aceto minime potum. Parabantur antiquitus crucis patibulo morituris potiones variæ, potus diuersi, quæ in varios vsus relegabantur, cum vt vigorem & robur conciliarent morituris, tormenta que constanti animo ferrent, ne animus deficeret, tum vt stuporem inducerent pocula illa, quibus sensum

hebetabant, quo minus cruciatuum tormenta extorſi perſentirent, vt diſcederent abſque dolore conſopito ſenſu fere aut cum minori ſaltem ne mens diſturbaretur vt minus angone præuideret de ſalute animi, hinc Græci cicutam damnatis capitis ſuplitio obſcurare, imo ebibere compellebant mortis reos, quod illa ſenſus deobſcuraret, ſuccusque ipſius ſenſitiuæ animæ actus interciperet, vt conſopito ſenſu, dolor qui in ſenſu eſt, minus perciperetur aut nullus quietoque mortis genere obirent, minusque dolore diſtraherentur, rationis opera cognitionisque, dolorque de ſcæleribus commiſſis, ne minuereſtur, Dijque ne placarentur minus pœnitentiæ deſpectu. Conſtant hæc apud Platōnem de contemnenda morte dialogo, Rhodiginius docet libro. 13. c. 6. Plinius & reliqui, caput diuiniffimum membrum rationis ſedesquod illi interne potentiæ reſtrices inſideant, obiectis cuius mens eget, vt e cor pore intelligat modo ſibi intelligendi innato animæ, mediæ naturæ inter corporalia & ſpiritus ſpiritualis ſubſtãtia & eſſe intelligibilis, inſluit caput excelſum natura & illuſtre animæ domicilium in reliqua mēbra, vniuerſæ corporis molis, quæ exercere poſſunt actiones ſenſus & motus, in omnes quæ muſculis agitantur, aut inter textas neruis, hi enim cum è ſubſtãtia cerebri oriãtur nerui omnes, ſuſcipiunt ab illo perfectiuam quandam qualitatem in fluxus, dum naturam propriam inalteratam obſeruant, inſtantanea motione, vt partes illuſtria munera poſſint obire ſenſitiuæ portionis, dum vero alterantur vt eorum ſubſtãtia inareſcat humeſcat vè præter modum comprimatur laceretur calcet algeat, læuore eorundem amiſſo hanc nequeunt ſuſcipere virtutem, nõ ſecus atque criſtallum corporaque læuigata & omnia læuia exasperata, lumen diſciſis illis in partibus non recipiunt, quibus reliquæ enitent. patet in Chryſtalli ſciſuris ferramentis & alijs, aſpera enim materiæ plus obtinent lenibus læuigatisque corporibus, ſi ſunt cætera æqualia in meſura eadē, quod ſuperemineant partes partibus, ſintque obliquæ quaſi irregularis; ſubſtãtiæ & molis, reſta enim linea inter duo puncta, illa eſt, quæ eſt minor & breuior, æqualisque magis ſuperficies minor inter duas lineas, vt corpus directius, quod breuius inter duas ſuperficies colligitur. Cũ ergo ſuperficies æqualis minoris materiæ ſit minorque alijs, merito in hac perfectiuæ virtutes recipiuntur, quod ſit minus materia le ſubiectum cæteris eiſdem, ſecus inæqualibus & aſperis. Splendent

dent lenia corpora enitent læuigata frigent calentque, facilius adhuc, formas æqualitate obſeruantia, obſcurantur exasperata minusque elucent, vſque dum contrectata lenia ſplendent. Narcotica ergo Græcis dicta ſtupefacientiã vè latinis, aut replent cerebrũ canalesque intercludunt, quominus via ſpiritibus animalibus pateat, aut exasperant neruos vt influxus capitis, nõ valeant ſuſcipere, luminisque inſtar qualitates perfectiuas modo luminis produci biles, eos vè inhabiles reddunt, vt ex eorum ſubiecto educi poſſit qualitas illa celebris communis influxus, efficiunt id funida nõ minus, reliquis quæ obſtupore & frigore torpidas efficiunt partes, de myrrha docuit Diaſcorides lib. 1. c. 63. de antidotis Galenus Plinius lib. 12. c. 15. & 16. quam ſoporiferam conſtituunt & narcoticam, non frigoris obſtupore ſed fumidæ ſubſtãtiæ expletione, non ſecus ac vinum calidum natura æſtuantia & vaporibus plena, caput replent ſenſumque impediunt ebrietate, & motus, frigidaque comprimentia neruos & ſiccantia nimis non minus, calidaque cum reſolutione ſpirituum media & aſperitate exolutione induſta, partibus ſubſtãtiæ, inæqualiter euaneſcentibus ex inæquali miſto, & vda repletione ſubſtãtiæ inæqualiter ſubeunte cavitates neruorum, comprimentiaque itidem quod neruos in æquales reddant, docet hæc ipſa experientia notitiæ mater, quaſtionem enim paſſuros præparamus his ipſis, quominus doleant vino myrrhato & maiori thure conſecto ſele aceto immiſto philonio opio frigidis que alijs & calidis poculis, vt diuerſæ adint portiones que his ipſis poſſint eſſe auxilio, vt hinc conſtet veritas Euan-gelij ſacri, dum de diuerſis portionibus Chriſto exhibitis ſermo inſtituitur & vbi cõtrarietas aliqua videbatur inuolui & diſſidium, ſumma veritas & concordia eluceat, cum non vnum, ſed va-
ria pocula quæ antiquitus parabantur morituris Chriſto fuerint oblata, quæ reſpuit ipſe quod ſenſum doloris impedirent coer-
rentque, oblatuſ quia ipſe voluit, virque dolorum factuſ Iſai. 53. pro hominibus ſatisfaciens, vt illos maiori obligationis vinculo teneret conuinceretque, ſummos cruciatuſ & doloreſ ſuferens, re-
cuſans nullos, reſpueſ illa, quæ hoſ ipſoſ vitare poſſent aut ex parte imminuere, non ſecus acetum, fumidis exhalationibus plenum, interim dum putreſcit, caloris externi violentia, caput replet, vt vinacea omnia, quo minus facultas animalis dicta neruis obſtructis & plenis copia fuliginum diſtentis & in-
æquali-

æqualibus descendere valeat à capite impertiri que membris per illos. Numerorum. 6. cap. Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare à vino, & omni quod inebriare potest abstinere, acetum ex vino, & ex alia qualibet portione, & quidquid ex vba exprimitur, non bibent. vt ebrietatem mentis distractionem rationisque impedimenta & inde voluntatis obstacula coercerentur in illustri actu voti & cōsecrationis Deo factæ, acetum vitat prohibetque poculum omne quod paratur ex vba, est tanta aceti vis & potentia illa fenferre omnes qui de auxilijs ictus venenatorum scripsere, videre est locis adductis, vt solum applicitum fotu adhibitum offensæ parti aut poculo ebibitum, omnia venena retundat ictibusq; virulètorum omnium succurrat, Scorpionum, Dipladum, & Aspidum, irritos faciat, eorundem venena inualidet, in tantum vt hi qui suctu more cucurbitulæ venenum ad externa vocant, sugendo parrem disectam & læssam, vt lubent medici fugi, os colluant aceto prius vt securi & immunes à cruoris noxa impunè virus euocēt extractumque expuant saliuæ immistum, infectos ve alliciāt halitus ex parte venenata securè disuicta, ignorauit omnis antiquitas tantam huius aceti virtutem vsque dum experientia casu periculo facta eius mirabiles enarravit dotes, refert Plinius libro 23. c. 1. Rhodiginus, Genoson, plurimiq; alij qui de eius illustri natura scripsere, baiulum quendam vtrem aceti efferentem humeris, ab Aspide calcata percussum quoties vtrem deponēbat longo itineris spatio defessus, vt animam viresque crearet, grauissimis cruciatibus vexari & angi intumescereq; ultra modum, vt re vero suscepto aceti, pristinæ saluti restitui & defesentire non secus atque ante aspidis morsum. Serpēs dictus Apocalys. 12. Christum læssit in ipsumq; venenū effudit ipse vero acetū recullauit, diros quod leuaret cruciatibus ingentissimamque doloris passionem cōpesceret. vir dolorum qui erat, & infirmitatum, imò cum in se recepisset iniquitates nostras defectus scelerum recrementa vitiorū impura & obscena, vt ab his nos expiaret, expurgaremurq; ab excrementorū sarcina in ipso qua præmebamur, necessariū fuit vsque ad sitim expurgaret corruptam nostram illuiciem, quo dixit sitio redemptione facta, laudat enim maxime hoc genus expurgationis. Hippocrates. 3. aphorismorum aphorismo. 19. Cum nō antea expurgatio absoluta sit quam sitiāt æger dixit Christus re-

159

nuntia-

nuntiata siti, consumatum est Paulus. 1. ad Corinthios. c. 5. Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio sicut est in azimi, etenim pascha nostrum immolatus est Christus: expurgati ergo fumus in illo, & non secus enim ac dum infantulos ab infectis humoribus depurgamus, nutricibus chatartica & fortia medicamenta exhibemus, vt ferant illa, quæ pueruli ferre non possent medicamina fortia, vt ipsa in lac conuersa relegent pueris blanda & suauia iam, expurgansque lac eisdem conferant docet Galenus. 1. de sanitate tuenda. c. 4. 3. de alimentis. c. 7. 6. de compo. locali, & 7. c. 5. Hippocrates. 6. de morbis comm. 5. sectione. 35. ijs mulier capra, elaterium aut cucumerem syluaticum edentes pueris purgatio, idem Galenus in commentario, à quo medici omnes susceperunt, sic Christus nutrix nostra. Baruc. 4. cap. Obliti estis eius, qui nutriuit vos, & contristastis nutricem vestram. Labores subtulit afflictiones durissimosque cruciatibus, quos ille solus sustinere posset, vt eisdem expurgaremur in lac versis misericordiam & pietatem. Ultra cum maximum sit dissidium serpentis cum discisso fiscoq; calamo, & repugnantia in tantum, vt cussus ille quassata arundine adhuc ferus & efrænatus concitatissimo motu, torpescat illico, & a motu desistat obstupescensq; contrahatur, vano sono effusa arundinis illectus, superbia altus & elatus. refert Aelianus libro. 1. c. 38. Celius libro. 15. c. 25. Plutarchus in symposiacis, Plinius. 28. c. 9. Aristoteles. 8. de histo. cap. 14. Iob imò innani strepitu arundinum delectari dixit de Behemoth ferpente. c. 40. his. sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. illectus sono & vanitate torpescens, & consopitus somno, ne a motu desiceret & torperet serpens, quo minus dentes tetro in ipsum eijceret Christum acetum reiecit calamo oblatum fisco, spongiaque sitis Hieroliphicum cupiditatisque nostræ & ambitionis, vditatem affluentiamque omnem imbibens imbibereque præsumens quasi & cupiens rorem, affluentemque substantiam exugens, quo noluit bibere ijs.

De Mannâ

LIBER II.

De manna mysticis naturalia plurima complectens.

CAPVT XXII.

Tiam si varijs diuersisque figuris, & signis obstupédum illud Sacrosanctæ Eucharistiæ mirabile sacramentum, in lege veteri obumbraretur, nullum tamen corû, quæ ad ritus, & cæremonias, sacramentaq; illius spectabant lege scripta (quantum ad effectus eius atinet) omitto alia, quæ in hoc sacramento continentur, ineffabile istud mysterium præfigurabat æque ac manna, omnem saporem suauitatis in se continens nitorem omnem & venustatem, vt late supra, omnia reficiens & ad summam perfectionem diducens naturæ omnia opera, non secus ac gratia omnia perficit roborat ex alimento Eucharistiæ reficitque, cum mentem, tum vltra & naturam, sacramentum enim hoc, panem vinumque oblationis res huius excelsi tantique operis, præfinit Rex ille salem simul Rex & sacerdos Domini Melchisedech nomine, Genesios. 14. c. oferens Abrahamo post victoriam Sodomorum adeptam, panem & vinum hæc ipsa prius benedicens: retulit Psalmographus sacer Psalmo. 109. De Christo vero sacerdote. His tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Idest in pane & vino in carne & sanguine in alimento Angelorum & hominum oblato, post mundi Dæmonis & carnis partam victoriam. Tum agnus ille paschalis sacrificij expiationis in lege scripta, solemnissima & illustris immolatio, cum sacramentum ipsum, tum rem ipsam sacramento contentam, viuus coloribus expressit: Christum ipsum carnemque & sanguinem ipsius, panem & vinum, cibum & potum carne sanguine & agno, hac figura comprehensa. At manna effectus ipsos fructusque & questus huius magni facinoris, proprius multo his omnibus perscripsit & manifestauit, vt Eucharistiæ Symbolum expressusque Icon extiterit, cum gratiam, tum mirabiles eius effectus omnibus modis præguraret, ideo enim *Eucharistia* Græcis dicitur obstupédum hoc facinus, idest gratiarum actio, gratia vè acta ab *Eucharistia* in verbo idest gratias ago, pro tot tantisque beneficijs susceptis, non secus ac gratias agimus in vltimis mensis de victu corporali accepto, spiritalis victus exemplo ducti. Deo quanti tantum be-

CAPVT XXII.

216

ti beneficij autoris memores referre velimus nostra, habereq; gratias, & non secus ac manna iuxta cuiusuis sufficientiam impertiebatur panisq; ille cœlitus immisus, omnesq; illo satiabantur, tam qui plus illius legerant, quam qui minus colligerant, vt etsi diuersa vassa, variaque illo replerent, mensuræ inæqualis non vnus, refecti tamen omnes, saturique superno alimento alti discederent, sic manna hoc abscondito, quod vocabit Ihoannes Apocalip. 2. c. Refecti omnes & si mensuræ inæqualis iuxta cuiusuis dispositionem satiati & nutriti à conuiuio sacro recedimus, nec qui minus manna congregarunt minus inueniunt, quam Christum ipsum hoc sacramento contentum finis legis sacramentorumque omnium, in quo viuimus mouemur & sumus. Christi participes cui vnimur in sanguine & carne partes eius, suæque substantiæ, sacramentali vinculo vincti, hoc maiori sacramentorû omnium mysterio, summo mane, gratia ortu solis que iustitiæ suscipiendum, ante illius recessum & occasum post densas & opaccas tenebras noctis culpæ, vt decet, non longo interuallo transacto, non secus ac legebatur manna, vt ferunt maiorum præcepta lecto: obtemperabant enim Mosi iuxta edicta superna antiqui in legendo mana, postea vero eo delecto vespere Sabbathi, pro ea die & Sabbatho, vna vice, fructus eius mirabilesque effectus sequenti festo suscipiebant tantum mysterium admirantes in raptu & extasi vitæ contemplatiua. ideo enim ibidem dicitur in manna electione, die Sabbathi maneat vnusquisque apud se. iis diem transigebant festum, vsque dum postea ad consueta munia reddibant, sese abstinentes ea die in tanti sacramenti cultum & venerationem ab omnibus illis, quæ placidam hanc quietam & tranquillam possent disturbare vitam. ea fuit manna huiusque tanti alimenti substantia. Hæbreis concessa huius mysterij figura & symbolon illa perfectio, vt omnes victus post excelsos fructus & mirabiles ligni vitæ (effigies & simulacrum Christi è ligno crucis pendentis vita nostra & alimētum) longe antecelleret. Imo si non esset debilis iam & eneruis natura ex reatu offense commissa, omninoq; subuersa ex lapsu, hoc vno alimento alta, posset in æternum prætendi, quantum viribus naturæ sustineretur innocentiæ statu supposito per vices supro idest in legis simū tēpus, vt potuit fulciri mēsurā lōgeua mortalitatēq; omnino vitare, vitæ ligno si peccati labe nō inficeretur, & si illo melius explicito modo antea, alimēto ergo & cibo hoc obūbrat⁹ est, victus ci-

tus cibus Christus ipse qui & vita est & vitalis cibus noster: quantum enim eo agebatur alimento manna, perpetuam vitam pollicebatur, & si defectu victæ collapsæque naturæ calorisque naturæ extinctione quibus usus huius alimenti commitebatur, tanta alioqui virtutis & potentiæ abusi mortales, pane coelesti ordine præpostero suscepto, simul cum coturnicibus & carnibus affectibusque nostris disturbatus, aliter ac mirabile fert nutrimentum istud, si non turbaretur culpa subiecti infecti iam culpæ reatu cū naturæ collapsæ, tum ultra malitia actuali eorum quibus erat oneri & noxæ, lædebat enim impuros homines nauseamque mouebat, oneri erat naturæ, cor grauabat, viscera præmebat copia suscepta præter modum, nervos motus & sensus torpere faciebat, vitæ impulsibus erat impedimento & sarcinæ, vt denique grauata natura, vno & altero manna spiritali vt corporeo, deficiat & labascat in accerrimos & graues morbos, quibus plurimi vita defuncti miserime discessere, medijs angustijs medio laborum & anxietatum tumultu, copia alimenti grauati, obruto debili calore & suffocato, tum Charitatis igne restincto spirituque vitali deficiente impedimento interposito subiecti vitio & apparatu in cōcinno. Hippocrates apho. 10. 1. sectionis sic. impura corpora quanto magis nutries tanto magis lædes. quod quale est subiectum tale subcreascit alimentum & humor, quæ cum sint morbi causa ex qua ille pendet ijs auctis augetur, quo dictum est loco adducto Patres vestri in deserto manducauerunt manna & mortui sunt. Paulus. 1. ad Corinthios. ii. de pane hoc Christique corpore. Itaque quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini, probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit non diiudicans corpus Domini. reus erit inquam corporis & sanguinis Domini, id est onerabitur hoc ipso alimento, imputabiturque illi scelus tantum & tanquam onus imponetur ei culpa, quod tanto abusus fuerit sacramento ipsum grauante & opprimente suscipientis defectu, reus Christicidii mortisque crucis Christi, ijs ab usus morte & passione ac si nullius hæc fructus essent, non diiudicans corpus Domini, probet seipsum, id est an ipse sit qui formatus est Christo & reformatus, an cū exemplari ipse & idem, an dicat cū prototypo probet se, an ipsum inueniat

ueniat cum Christo, emortuos enim homines gratiæ vitæ defunctos, lapsu & peccati ruina, emortuum dedecebat alimentum, cū quod alimenti vsus altis animæ vitaleque opus sit, quod exerceri nequit vbi deficit illa, tum quod omnis corporea substantia qua in alimētum vitimur, cum vel sit ex viuentium, iam emortuus partibus, cadaueribusque suscepta, vel ex rebus inanimis simplicibus aut mistis admilla, hæcque inanimis vitæ elargiri præcipue mortuis non possit aut vita defunctos suscitare emortua illa animæque expertis cum sit, viuum alimentum mortalibus decebat, taleque impertitum est, imo vita ipsa Christus viuensque substantia, vt in ipsa viuere, mouere, & esse simul. Paulus dixit Actuum. 17. 1. ad Thessalonicenses. c. 5. Est ipsa resurrectio, & vita de Christo. Ihoannis 11. vbi de se inquit Christus. Ego sum panis viuus. Angelorum panis satietasque, cui si iniungamur per charitatem fide supposita gratiæ fructus suscipiemus spei præmia & gloriæ, qui ergo manna hoc absconditum de cælis aduectum viuumque alimentum, vitamque ipsam emortuum quasi iudicauerit, & eo vt emortuo vsus fuerit cibo, impediturque vitales eius actus, vitæque opera & alimenti, quod vita est, & anima vitæ gratiæ in charitate, ipsumque ac si esset vita defunctum suscepit, & non secus ac si victum communem inanimeque, fructus & effectus ex illo speraberit mortuum alimentum diiudicās vitæ nulla actione functum, mortificaueritque viuum alimentum hoc vt vitio & culpa suscipientis non vitæ actus exerceat, mortis imo alimentumque vitale viuum extinxerit, reus erit mortis Domini, carnisque & sanguinis huius obstupendi mysterij, cum vitam & honorem detrahat ab ipso Christo, non minus atque illi qui facti rei corporis & sanguinis eius, ipsum cruci affixerunt testimonio mendaci, quod si reus est corporis & sanguinis, quod abutatur excelso illo & sacro alimēto ipsum reddere tenetur, cū superflue illud receperit & indigne non diiudicans corpus Domini, reddet ergo reus vitam ipsam, vitalemque alimoniam mortemque sibi asciscet vitæ vice, alimento destitutus & vita animæque vitæ spiritalis: celeste illud desuperisque immisissum hominibus alimētū incognitū & occultum iudicio mortaliū, disueritū nūquā ab oculo corporalis naturæ perspectū arte parabatur ad formam panis reddatū manna, illius accidentia solum obseruans, substantiā vero diuersam multo, aliamque à pane retinens, in se cō

E c plectens

plectens omnē saporis suauitatē, adeo vt voluntati cuiuslibet ad placitū inferiret, valetudinemq; inculpatā integramq; sanitatē, nitorēque primū suscipientibus cōciliaret, venustatē & naturā, in summatē perfectū statū restitueret, nauisā emouēs corruptis debilibusq; hominibus, neq; enim lusi de eo cōquerebātur, vitiosi imo corruptiq; homines eis enīam culpa imponitur quod tēdio habuerint tale tātumq; alimētū cōprobantibus iustis & sanctis quibus suauē nimis salutareq; erat nullius noxā aut nocumētū, quod eo vterentur vt decebat sobrijs & mundi secus alij, vt hinc robustis & integris satietatē integramq; indigentiae satisfactionē adduceret, sunt in sacramento Eucharistiae accidentia panis, forma vero & substantia deest in corpus Christi transubstantiato eodē, abiit panis substantia, adest Christi, panis Angelorū & hominū, eorumq; alimētū, panis rationē victusque obtinens, mentē reficiens animūque oblectans, non aliter ac manna figura, cōtū iā ad placentarumque formā a sum panē referebat, forma vero nō panis imo naturā omnē substantia antecellebat, victusque & alimēti rationē omnem exuperabat, vniuersum saporē suauitatis cōprehensum, panis accidentia retinebat vbi nō erat panis, super ne veniens supra satū cœlitus effusum, quo de hoc mirabili sacramento dicitur Iohannis. 3. Nemo ascendit in cœlū, nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo. Christus manna absconditum de cœlis veniens quē perit Isaias pluant nubes & rorent iustum & saluatore, apprime ergo manna obūbratum est mysteriū tantum, Christus que in illo contentus cū ipse solus de cœlo venerit, supra captū hominū, quod nescierūt patres vestri dictū eo loci, descēderitq; de cœlo, de cœlesti scilicet origine, mortalibus ignotus corū omniū superās potētā, & vires robur, Matth. 11. Et nemo nouit filiū nisi Pater neq; Patrē quis nouit nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare Iohan. 17. idē & 19. Generatione occultus, & abditus: materia Angelorū opere preparabatur ipso Deo eformate substantiā mānā, vltra modū naturā & artis, hominibus ignotū ab vniuerso cōdito dixit de Christo Isai. 53. Generationē eius quis enarrauit, qui abscessus est de terra viuētū, idest eius qui a Patre exiuit, exinaniuitq; se ipsū. Terrā mortalitatis incolā, nō vt nos indigena mortis, de terra viuētū abscessus extra mortis imperium vbi non dicit ius mors nec leges condit, de Patre scilicet æterno abscessus quasi, de vita, vt frānaret mortē ipsam & deuinceret,

162

ceret, mirabiles sunt & obstuporis plenā huius noui alimēti cibique conditiones omnis nutrimenti excedentes naturam leges, & ritus, mutamus enim cibū omnem commutamusque & ad nostram formam reducimus, quo resarcimus esluentē perpetuo substantiā, eam reponimus fluxam semel & vanidā, substituto alimēto, hoc viuens cōmutat, omneq; atile in viuentem substantiā succedens mutatione facta emortuo corruptoq; alimēto prius, vt post, emortuū reuiuiscat illud inanime, substantiā viuētis particeps animatū & viuens. Panis vero hic cœlestis nutrimentū excelsum viuens cū sit vitāq; ipsa, nos vero mortui criminis lapsu, substantiam nostram viuificat nutrit & alit semel susceptum vitā effectus vitales edit noua quasi anima nos format illustrat, vitā cōmutat nos ipsos in se suscepta vitā participes, sibi vnit emortuam substantiam nostrā, vt in eo viuat, reuiuiscere facit, vt mēs reficiatur, resarciaturque, increscat totū, vires augeantur, roboretur natura, colligebatur enim manna illud non incastris tentorijs vè, non in commercio hominum, aut animantium congressū veniebat, extra imo, in deserto locis hirsutis hispidis desertis, hic cōcrescebat in lapidibus heruis arboribus terraq; ipsa, cōtra ac vulgatū manna cōmune quo vtimur, cuius pars quē defluit inter rā ibidē imbibitur, vt nō vltra cōstet cōcrescat vè illa euanescat imo senotauat enim absconditū manna Christum inuitantē omnes, qui se denegat nullis decēter paratis, nō solū excelsis arboribus perfectionis & fructus, nō heruis tantū humilibus ortu & latitōne, sed petris etiā durissimis & rigidis, cū terrā humili hominibus omnibus abiecto puluēri, nō solū Angelis verū & hominibus illis gloriā fruitione, his sacramēto cōcessus modo, est homo puluis terra & cinis. Genesios. 3. Memento homo quia puluis es, & in puluēre reuerteris. iusti vero vocantur arbores boni fructus. Matth. 7. Affluētēs mānā, & rore melleo, vocat humiles Isaias heruas. 15. c. Aruit herua, defecit germē, nobiliū scilicet progenies defecit, & exaruit plebs. petras vocat obstinatos & duros. Ezechielis. 11. Vbi minatur Deus obstinatos his. auferā cor lapideū de carne vestra. Matth. 27. Petra scissā, idest corde obdurati, tot tātisq; portētis vt cōtigere Christi passione, vt possit ergo Christus manna absconditū haberi & recipi extra propria debet quilibet venire, extra se deniq; vt tantū possit capere alimētū, neq; enim aliter mānā colligetur hoc tātū, extra proprias carnis passiones, mundi

Ec 2 signenta,

figmēta, dēmonis thecnas, extra animalē vitā, extra hominū cōmu-
nē viuēdi modū & carnis leges. Est in hoc māna cib⁹ omniscōtētus
omnis potus, quibus anima famelicā sitiētiq; fieri possit satis, ple-
nitudo satietas spiritus & mētis, est alimētū hoc, modo caro. Iohā-
nis. 6. Caro mea vere est cibus, modo panis, c. 5. Ego sum panis vi-
tr, panisque Angelorum panem Angelorum manducauit homo,
passimque in Scriptura sacra, & cum omnem saporem suauitatis
obtineat. Sapientie. 16. Non solum cibus verū & potus est. Ihoā-
nis. 6. allato, sanguis meus vere est potus. In maximo prouentu
concessum hominibus, liberalissima conditoris manu, minimum
erat antiquū manna mole, colore album, aureūque, ignei colo-
ris, exandelcētis incensi bdelij ex parte, & circularis formā, vt &
nouum manna absconditum sacræ Eucharistia, est album candi-
dum, vt nō secus atque in albo prætoris antiquitus reorum cri-
mina inscribebantur, petitionesque, vt ab his expurgarētur, obji-
cerentur quæ in ipsos, si quæ erant quæ eorundē delicta possent
grauare cōprobare vè, vt expiati ab his, lata sentētia, iudicio fac-
to, liberi discederēt extersi in prætoris albo, docuit Cicerō in epi-
stola ad Quintum fratrem, retulitque manutius in cōmentarijs,
sic in albo prætoris nostrique iudicis Christi labē abluamus pec-
cati, vt pristino albo candorūque restituamur cādore eius qui e-
xinanibit semetipsum formā ferui accipiens. Paulus ad Philipp. 2.
*Enel blanco de aquel Señor que fue tanto lo que dio a los hombres, tanto,
que se quedo en blanco por ellos enel sacramento y mysterio del altar y me-
si de la Eucharistia, que como era gēril lōbre quedose en cuerpo por ellos:*
Speriosus forma præfilijs hominum, sic homines Christus dilexit,
vt cū amore flagraret mortaliū simulque & Patris æstuarer chari-
tate, cū reddere teneretur ad Patrem amore flagrans hominesque
relinquere summe excusaret eorū amore illectus, delicta ipsius
quæ erant esse cū filijs hominū, summa sapiētia inter hæc duo ex-
trema stabiluit mediū, vt simul & ad Patrem redderet & mane-
ret apud nos in Sacrosancto Eucharistia mysterio, suū corpus ho-
minibus relegās in alimonia *quedose en cuerpo* speriosus forma præ-
filijs hominū. Psal. 44. Formā procerā & venustissimā, corporis
enim ratione nos cōtingens vnitur nobis, vt simus ei partes, quæ
cum ex corporea ratione proueniant, cū alicubi esse Sacramenti
modo, tum nos ipsos attingere, & si omnia quæ in Christo sunt
diuina & humana nobis offerat, tamen corpus suum, sanguinem
que nobis

163

164

que nobis sacramentali substantiæ vinculo edēda tradidisse di-
cimus quod & sacramētalis vnio & partēs corporis eius, vinculo
illo alligari nos corporei corporea illa ratione enotētū expōimā
turq; apprimē, māna circularis formā, circulū æternitatis æternæ
que substantiæ cōplectens intra arcam federis cōtentum, nostræ
pacis & redemptionis iniro pacto cū Patre æterno, debita nostræ
perfoluens; aurei coloris diuinitatis, suppositi illius sub specie-
bus panis & vini, quo cibo vitali alti mortales deficiantur, viuūt-
que tantum suscipientes alimentum, mannaq; hoc cēleste & abs-
conditum; rusticitas vero politiq; defectus, deprauatus gustus
huius suauissimi nutrimenti, sacraque alimonia delicias oblecta-
menta que minus percipiens ad carnis passiones reddit & cotur-
nices submissas nostrorum affectuum, estuat carnis desiderio cōn-
cupiscentiæ fomite, A Egypti capas & allia concupiscit cotur-
nicesque infimi volatus terrestres & salaces nimis audissime re-
cipit, coctionis difficilis noxiq; alimēti, & cū vita spiritalis pro-
portionē aliquā obtineat cū animali corporea, hæc vero duplici
cōstet perfectione naturæ, respectu cuiusvis viuētis, vna illaq;
propria indiuiduæ rationis, alia ad speciē formæq; cōmunis, qua-
rum illa seruetur suppositi ratio, hac vero naturæ perfectioq; cui
libet insita cōstet duobus, cū hisque ex propria ratione vitæ pro-
ueniunt, tum eorū prohibitione mendaque quæ illam disturbare
possunt & alterare: quæ ex vitæ vero eueniunt ordine, cum sint
omnia triplicia, primum esse pergenarationem nactum, tum mo-
lis augmētū increfcētis virtutis & auctiuæ, vltra nutritionis opus
ex vitali principio nō minus emanās nostræ substantiæ refarctiuo,
vt sit in summa vitæ necessariū oriri, augeri, & ali, non secus in vi-
ta incorporea orimur baptismate, esseq; nanciscimur ipso, ad Ti-
tū. 3. Lauacrū regenerationis. Cōfirmatione augmētū nacti. Lū-
cæ vltimo. Sedete in ciuitate quo ad vsq; induamini virtute exal-
to. Eucharistia substantiā refarcit. Ihoannis. 6. Nisi manducauerit-
tis carnē filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis
vitā in vobis, Christum ipsum suscipientes panemque vitæ & mā-
na hocque alimētū, sufficerentq; hæc vitæ rationis, si ex lapsu
nō deformaretur illa, tū corporis vitij, tum animæ morbis, vitæ
vna & altera, infestareturque quolibet & non secus atque in vitæ
corporea, cum morbos profligamus curationis opē, tum conua-
lescentes tuemur & in pristinam valetudinem reuocamus artis
Ec 3 auxilijs,

auxilijs, curatiua ratione subueniendo egrotis, valetudinarijs vero congrua victus institutione, vt morbi reliquia euanescant. sic & in vita spiritus penitentia opere medetur, mēsque agrotantis perlanatur, & anima vitijs infecta à sarcina vindicatur. Quo dicitur Psalmo. 40. Sana animam meā quia peccaui tibi, quæ pristina valetudinē restituit, & vnctio extrema, reliquias peccati amouet vt conualescant. Iacob. 5. Et si in peccatis sit dimittentur ei peccati spolia. hoc mirabili sacramēto olei extremi, quibus institutis iam omnibus tāto arte & prouidentia, soluta edendi licētia omnium, sanis relegatur hominibus, ijs iam pristina valetudini restitutis auxilijs sacris, in signum salutis perfectę lege gratiæ adeptæ, medico Christo & medicamine, vitæq; mortalibus, mortuis. imo obingluem accerbi pomi, eo hac bucella concessa sacra refectio & antidotus simul alimentū & esca, ideo vt eos fuisse iā perfecte liberos à sarcina excrementorum qua egrotabant & grauabatur vt intelligeremus integre, nil mali vitij, ve superesse morbi, nec reliquias illius, vnctionis extremæ sacramēto extirpatis, omnibus præuisum medico sapientia ipsa Christo, ampla edendi licentia funguntur omnium vt sanis iā, elargitur hominibus cōualidisq; mirabili illo loco Luca. 10. c. ijs & inquamcunq; ciuitatem intraueritis & susceperint vos māduca quæ apponuntur vobis, & curate infirmos qui in illa sunt: ea ampla iā soluta edendi licentia que sanis solū cōceditur, comedite quæq; illa fuerint cessant. enim figurati essus presente Christo vero alimēto, ad speciem vero ordinatur quilibet actibus vitæ corporeę animantis, vel propagatione naturæ qua nacta sunt esse speciei genita, vel moderatione & regimine aliorū socialitatis & gregis, vt plurima animantia ab vno ordinantur, cui obtēperant omnia & ad nutū obediunt, vt apes reginæ fauū structura, & grues vigilantiduci, & pleraque alia suis locis dicemus numine eodē, sic mētis vitæ perficitur propagatione matrimonio actio cōmunis & naturæ oppificiū: tum regimine ordineq; sacro. Paulus ad Hebræos. 7. Sacerdotes non solū pro hostias offerūt, sed pro populo, quæ regūt gubernatq; ipsi superno cōsilio placato & inuocato Deo, vt iusta præcipiāt, est ergo manna hoc Eucharistiæ sacre, cibus cōtinuus nostrūq; alimētū in quo viuimus, mouemur & sumus. Quo nostra in Christo refarcitur substantia inter omnia sacramēta excellentius & altius.

FINIS LIBRI SECUNDI

IOHANNIS
BUSTAMANTI-
ni Camærensis apud Complu-
tenses Philosophiæ & Me-
dicinæ primariæ mode-
ratoris publici.

DE ANIMANTI-
BUS SCRIPTURAE SACRAE
reptilibus verè dictis,

LIBER TERTIUS.

AMPLISSIMO
ET SAPIENTISSIMO
HEROIGENERE CLARISSIMO
Doctori Garfiae Loayfae, Serenissimi Principis
Hispaniarum Philippi III. Magistro Doctissimo
& Prudentissimo, Doctor Iohannes Bu-
stamantinus Camarensis,
S. F. P.

SAPIENTISSIMUS ILLE
simule & potētissimus Mithridates
Rex Ponti, severissimus prudentissi-
mus rerū omnium pace & bello ge-
starū facile Princeps, sui salutis, filij
q; amantissimi Pharmaces cōsulēs,
illustre & clarū paravit Antidoto-
rum generosum Pharmacon Theria-
cam vocant; inter alia, quod veneniā
obstaret, virulentorum animantium moribus, praesentaneo, qua-
si nomine quodam quod opituletur remedio, quibus imminet ma-
ius vitae mortalium discrimen dispendium altiusque impendet
periculum, morbis ultra quod auxilietur varijs, occurrat diver-
sis, natura unum in ferocias veneni alexiterion celebre impatien-
tiasque cruoris: silem simul theriacalem qui adiunxit, invenit in-
delecteriam pernitiē tantam rabiem efrancem & reuellem virus:
quo inculcata a patre sine vindicabat corpora, & lapsa iā pri-
stinae renouabat salutis, quae duo alexipharmaca pretiosa & cla-
ra valetia tranquilla de compellarunt Graeci, quod venena fra-
uent eorumque impetus sistant corrigant tranquilent & tem-
perant

perent (mirabile dictu) virulentis ipsis, venenatis feris paratis ex-
tremorum discissa, insectorum motu & sidua versione veneno ille-
cto, medio seruato in quo non secus ac inter extrema vitia salus
assidet; salubria & proficua praeparavit arcana auxilia obstu-
penda Apollinem numina non medicamina inclutus ille. Mi-
thridates quod gemmae instar, eo nomine illustris, varijs vt illa
fulgeret fulgoribus splendere cret clarus animi & corporis orna-
mentis eximjs supellectili varia. Hic de salutis vana & decidua
fugaci & facilis, sollicitus olim sua & filij, tandem ingrati & re-
uellis, anxius & sedulus, tantam promeruit nominis & gloriae,
vt omnis posteritas in illius laudes & commendationem prorru-
perit immortalis aeternus factus. Inclitus Mithridates Philippus
praeveniens animorum morbis, mortalium valetudini prospiciens,
Christianae Republicae praevidens commodis, te a sciat in sui fi-
lijque salutem theriacem sacram in virulaginem antiqui serpen-
tis, ignorantia & malitia, infecti generis humani: subuersumque
appetitum carnis nostra praeveniit corruptionem, te sale theria-
co, integro, viuari, alexi illustri & pharmaco, te accersit filio
& sibi Ecclesiae fidelium, clarissimo icono viva imagine, simili-
bus vt servaretur integritas, sanctimonia, religio, iustitia & equitas
pietas sancta, quae in se videt ipse in te vt in spectaret, quae splen-
de scunt splendescere fulgentque vt resalgeret te illo exempla-
ri appposito, virtutum speculo limido & verso integritatis, regio
specimine redderet vt eadem sibi, praestares quae retinet, Theria-
con rarum, calitus auxiliū immissum, Deorum donū, AEscula-
pius Christifer Appollo Christianus. Sal potentissimus sapientia
rara, sal terrae non quilibet (dixit Christus) fossilis gemma recre-
mentorum impatiens, ignem qui sustinet charitatis leges, maleolo
ductilis ictus susserens, qui fert, igitur, increpat, arguit, corrigit,
emendat, praeservat, integrat (Paulus est fesus) blandus, depura-
tus, humilis, subterraneis ortus, submissus, secretus sal terrae tan-
dem, sal sapientiae conditionis eius, natura, & modi, non vanidus
Et s alter, qui

alter, qui ab igne resilit, impatiens, spumofus, aqueus flatulentus, timidus qui vertigines mouet, euannidum reddit caput, grauat naturam, circum rotat, aspicit, superbiae conditiones, ut illa sapientiae, & humilitatis leges. Hoc munuit successorem imperij tantū tertium Philippum, te sale sapientiae magistro, opificijs arte, truculentas vyperas saeuas, ingratiitudinis & perfidiae venenum. Hi pocbris & fallacia, hoc vno reiecit. Sensuum oblectamenta, illacebras, ijs symbolo insculptas, lasciuiaeque viperinae graphide excusatus distoijt. Aspidas inertiae & dissidiae, somniferas, pigras, furorem indomitum, contumaciam reuellem superauit. Basiliscos licetiosi aposthasiae veneni infidelitatis haeresis, coercuit te Leone serpente altero, sedulitate & diligentia, nulli qui pepercisti labori aut operi doctrina, consilio, exemplo, scriptis sacris, cuius est prius facere, postea edocere, amulatrix Christi, veritate excusa, te, tot rarisque voluminibus sapientiae pristino restituti candori, orthodoxae fidei, te ergo inter haec saeva, venturus animantia immania hoc opere, quorum est liber iste, sale & theriaca egeo, alexi sacro, hiera salubri te numine, ad sis, faue operi grandi suscepto, frueri interim, & fruisere, labori tanto, haec imo, a quo animo suscipe & spera maiora. Vale.

P R A E F A T I O.

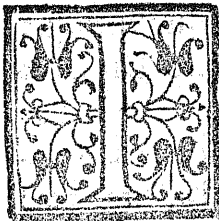

X hausto iam vitali spiritu, illoque exoluto vndiquae, fatali Hamorrhoids veneno, sanguine alimentoque destitutus, tetro Dipladis cruore potu vacuus, viribus iam iam labescētibus longo tēporis tractu, inter haec laeva & atrocia animantia

detentus: non fuit antea viperam aggredi insidiosam & feram, vsque dum anthidoto sacro summoque relectus alimēto & potu, praegressi capitis impune sauum hunc & dirum serpentē prosequi possem, manna altus & nutritus celesti, salubrique potu, scissae petrae Christi, qui aquam copiosissime fittis nostrae extinctiuam liberalissime offert, sanguine simul potu & alimēto hominibus relegato. Praecedentibus ut fuit videre.

De vipera Serpente.

CAPVT I.

OB 20. capite, Diuitias quas deuorabit euomet & de ventre illius, extrahet eas Deus caput Aspidum suget, & occidet eum lingua Vipera, exponens quæ sit apud Deum portio impij. Isaias. 30. Omnes confussi sunt super populo qui eis prodesse non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, sed in confusionem, & in opprobrium, onus iumentorum Austri in terra tribulationis, & angustie, leona, & leo ex eis, vipera & Regulus volans portantes super humeros iumentorum diuitias suas, ad populum qui eis prodesse non poterit, vbi Hebræos criminatur Deus, quod ipso inconsulto confugerint ad Aegyptios, præmentibus populum Afyrijs. 28. Actuum Apostolorum sunt hæc scripto. Cum congregasset enim Paulus fumentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem vipera à calore cum processisset, inuasit manum eius, vt vero viderunt Barbari de manu eius pendentem bestiam, ad inuicem dicebant vti que homicida est homo hic, qui cum exierit de mari, vltio non sinit eum viuere, & ille quidē excuties bestiā in ignē, nil mali passus est. Vipera Hebræis נחש Ephheb, Græcis *Echis* Echis dicta, cuius mas *Echis* Echios, fœmina vero *Echidna* Echidna vocatur, latinis vipera nomine venit, cum quod vi pariat & conatu nimio Aristoteles retulit. 6. de historia animalium. c. 34. ijs. Plures catulos membranis obuolutos eniti, nimiamque sobolem excubare, intra vteri secundū conceptaculum aliud ab eo quo primo semina concepit congressu maris, hosque tertio die disruptis in volucris quibus obuoluti veniunt, & ijs qui denuo illis superadduntur secundo vtero, diebus triginta, tertia die à conuolutione secunda absoluta & peracta, lucem experiri, singulis diebus singulos, plures quam viginti & quatuor, multoties tantæ multitudini sobolis vix illa sustentura, violentia nimia summoque discrimine parere copiosam progeniem extra vterum loci angustia. Tum quod vis pariat eandē futuram, sitque duplicis partus, prius oua exponens ex interno

vteri

vteri receptaculo in externam cavitatem, summamque ipsius vteri secundam, postea fetus in lucem edat, foris intra se ouis & calore alteratis, ideoque vis pariens vnde & vipera dicitur, vis eadē enixa illa. Videre est. 2. de ortu animalium cap. 1. à quo Isidorus 12. A Ethimologiarum. c. 4. A Elianus, Plinius, & alij postea. Vltimo tandem, quod viuipara sit inter serpentes omnes vipera solum, fetumque viuentem procubet, reliqui oua serpentes vnita simul monilis instar, nec inuoluta membranis, nec catulos viuos vt viperea progenies, Aristoteles sensit 2. de generatione animalium, c. 1. Vbi primo anno serpentes oua parere, sequenti excludere & excipere terrā obuolutos anno integro, viperam vero eodē anno, & oua excubare & fetus in lucem mittere edocuit, quo vipera, idest viuipara dicitur hic serpens ferus. Vipera communiter quasi tres palmos equat magnitudine corporis non sunt vulgares, & Dioscorides sensit libro. 6. c. 44. Galenus de theriaca ad Pisonem. 2. & 3. Nicander in Theriacis, A Elianus libro. 16. c. 3. Nymphes libro. 9. de Ptolomeis regibus Aegypti, referunt in Troglodyde, esse vipers decem & septem cubitorum proceræ magnitudinis & grandis, vbi & regumenta testudinum, sex capere Atticos modios afferunt ipsi. Est viperis duplicata vulua secus ac omni animanti inest, intra se enim parit primo oua, quæ impertijt secundæ vuluæ & suscipit postea secundus vterus, ouisque ibidem elisis postea diebus triginta fetum quem fouet & alit, nobis membranis inuoluit circum ligat & tenet, vltra eas quas ducit primo ouis iam disruptis vijs naturæ & ductibus, susceptus secundo vtero fetus antiquas excludit ante fœturam diebus viginti septem, hæc vero circa æquinotium vernale a conceptu sex mensibus, structura mōstrosa & mirabili, vteri duplicati, vijs, naturæ vuluæ reiectis detento fœtu vt & menstrua prægnantibus fluere videmus non raro seruata fetura vteri cannalibus varijs, dixit Philosophus locis adductis, Plinius libro. 11. c. 37. A Etius, & Paulus. Nulli animanti necitur vulua septo transuesso & cordis inuolucris pectori gutturi æsophago faucibus, vijs ductibusque, conspicuis, & patentibus, ac illi inferitur, Aristoteles. 3. de historia. c. 2. Plinius & reliqui, cum omnibus alijs serpentibus infra septum locetur. Imo. 3. de historia capite. 1. fœminam obtinere vterum distantem plus multo à corde animantibus cæteris, in specie humana, viperam vero vicinior omnibus naturæ alijs, vterus enim

fœcundis,

fœminis Galenus retulit libro de dissectione vuluæ. cap. 4. è pluri-
 mis pendet partibus, aliquibus necitur alijs textitur, nutritur il-
 lis, consortium communicationemque habet cum ijs, annexus ossi
 sacro, intestino recto, vesicæ, pendet è medulla spinali lumbis, di-
 stans nimis a septo transuerso fœminis, repetit. 14. de vsu partiũ
 a quo postea omnes suscipiunt medici, viperæ contra, longe disti-
 tus, cordi hæret. De hac sic Aristoteles de historia 8. c. 15. Quatuor
 frigidissimis mensibus latet nec per id tempus quicquam come-
 dit, ceteri quidem serpentes cauernas subeunt terræ, sed vipera,
 sub saxis conditur, nec obstat Plinius libro. 8. c. 39. vbi extat scrip-
 to. Serpentium vipera sola terra dicitur condita ceteræ arborum
 aut saxorum cauis, defuga enim loquitur qua vitam saluare ab
 hoste sollicitè & anxie tentant & noxam vitare imminenti pericu-
 luli, quæ capitis robore & potentia qua pollet, terram subit &
 in cauernas fugit vsque dum euanescat tota subtus illam abdita,
 si opus est, dum vero latitat & fatat saxis frigidis & duris excu-
 bat, saxaque inhabitat, adhuc hyeme, non solum verè est uanti &
 calenti, imo & frigido hyemali latet saxis occulta placideque vi-
 uit. Multoties dum terram subit solum occultit caput, quo abdito
 putat satisfactum fuisse toti secure viuere iis rata, hinc venatores
 ad uncis cornibus, cum alijs cauis rebus admotis, illas venan-
 tur, subeuntibus illa in fuga caua quæuis, dum fugiunt metu
 percitæ, quibus in altum elatis asportantur abditæ concauo obla-
 to, semel admittæ intra instrumenta venatus. quibus nec Aristote-
 les nec Plinius dissentiant cum quietem agere & saxis recondi la-
 pidibusque viuere vterque affirmet, natura denique non fuga, fri-
 gidos amant lapides & algida saxa, dum fugiunt quæuis sollicitæ
 terram findentes capitis robore perforantesque omnino, quod
 3 nulli alteri serpentium contigit, minoris roboris capitis cum sint
 in venerem vè procliuus nullum, adulter magis, familia, & sobo-
 li incertius nullum, refert Plinius ex Arist. libro. 9. c. 23. Aristote-
 les. 7. de historia c. 4. & c. 10. Nicander in theriacis, Plutarcus, A-
 puleius in magia, Aelianus libro. 1. Galenus de theriaca c. 4. Aë-
 tius, Paulus, Dioscorides locis dictis, Horus libr. 2. Diuus Ambro-
 sius in Hexameron, Diuus Basilius, alij & alij hi omnes enarrant
 infames viperas & adulteras sollicitare Murenas ad littora gur-
 gitis sibilo & gannitu quasi allicere trahereque amantes cõpliccs

& infames pellices signo dato tētent quas aduocāt veneno prius
 deposito infami & oris spuma, aquis prius eluto ore, à sna quasi
 degenerantes natura, venefica & horrida, ne veneno amantes, in-
 ficiant, illisque amplexibus mutuis copulari, murenas explorare im-
 plereque viperino semine, murenasque non vipers co. concubitu
 generari omnes, degenerareq; e viperis illas natureq; ferocis,
 nam (Macerlicinius sensit & Plinius libro. 32. c. 2.) cum sint omnes
 fœmellæ murenæ solum mares habēt vipersas, sunt omnes fœmel-
 læ murenæ officio, maresque adhuc fœmina funguntur oppilicio
 & munere viperarum succubi, è quibus concipiunt, sunt in natu-
 ra aliquot huius conditionis animantia obscura & infamia alio-
 rum mares at quorundam fœminæ, vt lepores omnes qui cum vi-
 rili & testibus ad extra protuberent gerere vtero simul cum men-
 tula & testibus passim videmus & frequēter pregnantes, imo Iche-
 neumon Musaranei species, ad ora Nili, dum pugnam cum Aspide
 agreditur si superatur & vincitur, fœmelle opere fungitur, a-
 liisque inferuit sua speciei animantibus fœmina & mas gerit vte-
 ro, de quo Aelianus libro. 10. c. 48. sic inquit. Ichneumoni vtriuf-
 que sexus participi à natura tributum est, vt & suo semine graui-
 ditatem & partum aferat, & ipse quoque ventrem ferat & ex se-
 pariat, qui impugna quam cum aspide pugnant, victi fuerint reli-
 quorum semine implentur, vt partus dolores ferant, & in vtiliorē 4
 sexum permutentur vt qui prius erant patres, in matris infamia
 discedant munia. sic Murenæ adstant viperis fœminæ & succube
 earundem, imo cum vipera caput nimis tueatur & capitis poten-
 tia polleat insuperabili fere, veneno & impulsus robore. hocque
 defendere & abscondere, omnibus tentet modis, quod primo oc-
 culit & occultat, miscetur murenis quibus nulla est capitis cura.
 debilissimi capitis & facilis, caudę imo, qua animam cõtinere om-
 nes credidere dixit Plinius, & libro adducto; & 9. capite. 32.
 7 quas interficis si leuissimo adhuc calamo caudam percutias di-
 xere Aelianus & alij vbi supra omnes, quam abdere tentant ca-
 pite oblato periculis & discriminibus, conscia: quod noxa nõ ca-
 piti inferatur si percutiatur illis, caudę imo si infligatur ictus. cau-
 da enim infami excretionis loco, organa sensuum, motusque in-
 terna principia caput quasi obtinere patet, deorsum loco (mira-
 bile dictu) docet Seneca libro de Ira, esse carnis humanæ a-
 midissimas. Murenas, hominumque inimicissimas dixit Pli-
 nius li-

nus libro. 9. cap. 23. homines excarnes breui tempore redere, intra viuaria immissos earundem moribus. Vedius Pollio eques Romanus, seruos viuarijs, Romæ, commitebat, quibus aiebantur & impinguabantur illæ dilaceratis misere. pœnasque luentibus ijs commissi delicti, irritatis prius murenis aceto interecto. Sancitum erat prætextatos Romanorum, corio earundem verberari, dum non mulctabantur pecunia, ob delictum patratum. Seneca refert eo loci, adulteræ ergo viperæ has explent, sollicitant & amant oblitæ naturæ, & speciei propriæ, tum sobolis, legitimeque familiæ in fames concubitu & adulteræ. Plinius libro ii. c. 53. Scytas sagittas suas intingere, viperina sanie & humano sanguine distat (irremediabile id scelus) mortemque illico afferre leui tactu. Idem Rhodiginus libro. 10. cap. 23. Horatius in Epod. Quid hoc veneni scuit in præcordijs? Nû viperinus hic cruor incoctus, herbis me fefelit? Imo si murenæ sanguini miscetur deterrimum iudicant earundem venenum. Nullum aliud maius æquale vè cognouere antiqui remedium, viperæ læsis musica: docet. Aulus Gellius, libro 4. c. 13. Tum Teophrastus antiquissimus ille libro. 2. c. 8. Plutarchus libro. 2. c. 8. Marfilus cognomento ficinnus libro de senuum regimine. Galenus. 1. de sanitate tuenda, c. 11. & 5. de placitis Hyppocratis, & Platonis c. 10. vbi, & plurimis morbis & viperarum moribus musicâ subuenire sustinet. Est mirabile fati illud in vipera viperarumque progenie illico ac iccit & læsit quempiam sitim inextinguibile inferre illi, & vltra, vrgeri in explebili siti animans, minori tamè quàm è Dipfade, semel vero ac iccit tam vipera quàm illa, percussæ aquas queritant vndis sese ingurgitant aquæ auidissimi ad quas confugiunt tanquam ad sacræ anchoram & tutissimum remedij asyllum, quo & leuatur & multo tics pristinæ reuocantur saluti, si vt decet vtatur lauacro, & aquis limpidis ebibitis illo, calido, his frigidis vsu, sic Galenus. 11. Symptium 2. c. & 1. de symptomatum causis. c. 2. Abulensis super Matthæum tomo. 6. cap. citato A. Edoardus, Vutronius libro. 6. c. 115. Paulus Aegineta. c. cit. A. Etius, A. Elianus, & alij locis adductis, vt semel læsos aquis loro veneno inter alia medicamina auxiliaque medica medeantur; balnei tepentis vsu, saluti pristinæ vt reuocentur calore euocato veneno ad extra, frigidis intro frenato aquis extinctoque cruore bilioso igneque naturæ feruidæ & estuantis, externis laxatis ad exitum, vijs internis constrictis quo minus pateat in

teat in viscera additus & constrictione expellant externa versus cruorem, quibus noxam vitent, & venenum. Securus postea euadit & superstes semel vipera ofensus minus vt lædi possit in posterum nec vltra vipereo viru, virulentove alio animanti, solū postea siticulosus, agitato bilioso veneno in vipera, & suscepto, quo & sitir læsus, & vipera sitit, aquasque querunt auidissime ambo. Nil est in omni natura, inter venenata communia animantia quæ mortalibus excidio esse possunt vipera noxius atrocius nihil pernitiosius vè. Horatius lib. 1. Oda. 8. Summam malitiã veneni huius animantis admirans. Inquit de Sibari Iuene illo illustri Romano segni iam & ignabo, lydiæ philtris inuoluto & ocioso, honesta exercitia omittente luctã vitante & oleum, (quo inungebatur athletæ & luctatores, vt lubrici resillirent & fugerent manus riualiut comperitorum.) Cur oliu sanguine viperino cautiùs vitat, nomine huius sùnũ venenũ prænotas & malitiã summã. Basiliscus enim & alia sunt rara & paucissimis accidunt vt inter communia hæc deterior alijs cunctis naturæ reptilibus venenatisque seuior sit. Cicero de Arusp. resp. 47. Etiã ne in sinu atque indelictis, quidã optimi viri, viperã illam venenatam, ac pestiferã habere potuerunt, hoc viru malitiã viuo Icone redarguens, Ouidius. 2. de remedio amoris maximam rabiem describens, non alio quam vipera expressit. Parua necat morsu spatiosum vipera Taurum, & 2. de arte amãdi. Læssa vipera ignaro pede. 1. de Ponto. Cruore vipereo madent tela, & alibi pluries, Cicero. 2. de finibus. Cui viperino morsu venæ viscerum veneno imbutæ tetros cruciatus cient. Hoc animal extremis sui maximum obtinet venenum dirum fatale horrendum nimis, capite & cauda, quæ in remedijs arte paratis abiguntur ideo, solumque corporis medium inter vitiosa extrema recipitur in aleximoris pharmacis salubribus, extremis reiectis, illud est insigne & rarum in hoc genere animantium quod arteria dicta aspera, pulmonum via qua respirant cuncta, sit his dissecta & abrupta ex natura, contra atque omnia retinent quæ respirant viuentia, esophago circumligata ex abscissionis parte, vt qua illa deficit succedat esophagus gula ve iter, vt viam spiritus resartiat gula alimentique & potus canalis, & non secus atque in reliquis serpentibus primo condiximus libro, ligula careret & cooperulo latingis, ex parte superna defectuosa, quæ intercludit in alijs cunctis respirationis additum interim dum

deglutimus, ligula dicto, serpentibus solum inter omnia animā-
tia deficienti tantum, laringis praesura & motu sybilantes & ga-
nientes, sic & in vipereo genere deficit illa & pars quaedam la-
ringis supernè, meatus vero hic laringisque orificiū, ortum praes-
tat linguae fatali, quae vndique circumligata membranarum ambi-
entibus os tetrum, moueri nequit libere, sed solū intantū quantum
fert musculorum distensio, os non excedens illa, aduc porrecta
quantum potest illa protendi, ex cuius pallida sumitate cuspide-
que letali, capillamenta suboriuntur quaedam, attri coloris, extra
linguae sedē cuspidem versus & in cuspidem ipsa, ad externa poten-
tia peruenire, quibus gliscit & lingit succosas substantias, etiam
si ore maxillis compressis comminuat & quasset consistentia ali-
menta, adeo ut in eorum visceribus paserculos integros & mu-
res multoties duro carcere detentos, cōminutos & si osibus con-
tritis, non excessos & discissos inuenerimus, complurique vide-
rimus dum pastilli viperini parabantur Theriacae Anthidoti ce-
lebres partes. Varia est nimis tēperie vipera, non vnus qualita-
tis tēperamenti. vè, diuersi imo & varij. Tota est frigida tēperie.
docuit Aristoteles. 1. de generatione animalium. c. 10. ijs. Vipera
extra se non parit oua ut nec cartilaginea, non ideo quod est cali-
da, ut quibusdam visum fuit, imo quia natura est frigida quo re-
tinet sobolem interne nimis, acceptabula continens, Galenus de
locis affectis. 1. lib. c. 5. idem propria & aliorum sententia, susti-
net Aetius, Paulus, Dioscorides locis adductis. at Galenus. 11. Sim-
plicium sic contra quasi, viperarū carnes, (palam videre est) calfa-
ciantes & exiccantes esse natura edocet, morbisq; plurimis frigi-
dis subuenire longe narrat eo loci, quae explicuit ut hereant ipse.
Vipera enim tota non expurgata mucore illo quo referta est na-
tura, frigida est quarto deuorata aut applicita, & venenū frigidū
mucor est. at virus quod ore euomit, bilis est calida & sicca, ut &
vino macerata, & punctura eius, calorē & siccitatē inferant inten-
sam adeo, ut peruri videantur & succendi lesi aestuare & flagra-
re incēdio, ut omnes ij autores locis dictis sensere, qui inter sig-
na puncturae huius animantis retulere vstionē, qua peruri viden-
tur lesi, tum pustulas veneno excitatas, ampullasque ignis modo
& crustas squallentes vstione partium. Carnes vero praeparatas
& deterfas modo dicto, aneto aqua oleo & sale elixate, osibus
spinis reiectis & visceribus immūdis, calidas & siccas constituūt

VI FOR.

ut non disenciant ijs, hoc ordine ut tota sit frigida. 4. gradu, & ne-
cet frigore deleteria & mortifera, humida. 3. Venenū calidum. 4.
& toto genere letale & deleterium. 3. siccum. Carnes calidæ pra-
paratae in 3. ad finem. 3. gradus, & sicca ad principium. 3. quibus
haec omnia cohaerent inter se se quam maxime, ut varijs tempe-
riibus, constet ipsa natura. Cuius tanta est reuerentia marito vi-
so, ut illico venenum deponat inferiorem se iudicet facaturque
& si in hoc genere viuentium, ut in reptilibus plurimis, volatili-
busque, & terrestribus, & aquatilibus aduc, faeminae sint poten-
tiores maribus ferociores fortiores. Viperae nunquam mittescūt
vsque ad mariti praesentiam, omnibus alis adstantibus insupera-
biles & intrastabiles quae nunquam ad cōfortiū hominū reducū-
tur, docet Ambrosius in hexameron latè Aristoteles sect. 10. pro-
blemate. 44. Galenus libro illo de cognoscendis curandisque a-
nimi morbis. capite. 3. Vbi ij autores referunt aspides plurimas
mansueuisse & sodales fuisse hominibus, ut capite de aspide in-
fra dicitur, at numquam viperam. Imo semper ferociorem be-
neficijs innumerabilibus cumulatam faeminam magis mare,
faeminarum conditio. docet Galenus libro illo de theriaca ad
Pisonem. capite. 12. Viperas praegnantas reijci debere a theriaca,
quod excrementis abundant frigidis, & reliquas non detinen-
das diu nec irritandas, nam dum saepius momorderint venenum
deponunt & vires corporis totius, ut imbecilliores fiant. Aptif-
sima faeminarum definitio, qua earundem condiciones viuis co-
loribus depinguntur & proprietates quibus tenentur obedire ma-
ritis. tū leges, & obligationes quibus iure arcetur illa, quae & iur-
gia mouent si irritetur & venenum ei aculantur ore efreni. Laxa
nimis spongiosaque est substantia viperei oris, quae facillime porrigi-
tur & dilatur viuo animanti, spiritibus & calore sanguineque
vda, secus vero his absentibus animantis morte frige facta & algi-
da frigore cōdensante substantiam mollem continentemque, ne fa-
cile protendatur, os vero cum nimis strictum sit tam viuenti ani-
manti quam eo emortuo, & si vitali spiritu extincto non dilate-
tur, minimumque se se praebat, & eo vita cōstanti minime hians
minimumque occurrat, facillime tamen in amplitudinem veni-
re potest, spongiosa oris natura adeo, ut integros passeris, & si
quassatos deglutiat & mures integros capere possit, maioraque
aduc, si quantum potest remissa illa cōpago mēbrorum oris extē-

Pp 2

datur po r.

datur porrigaturq; est oris potētia robur capitis & rictus vt qua nequit capere & ingurgitare integra stricto, cōminuat & ingerat integra vt cum appareant nil integrum & sanū cōtineāt, nil mali aut noxa quasi pepefa cum videātur, nil non sint suscepta mali, dolo & fallacia rāum linguæ linamēta ore depromens, vt secura reddat incauta animātia de hiatu laxæ structura, quod spongiæ more venenum imbibit è visceribus tractū, isque compressis exprimit & eiaculatur: cuius superna parti in rostro animātis veruca protuberat tanti roboris vt ea terram findat & aperiat, more capreoli ligonis vè quo subit tora si opus est, oculi ignei & prominentes ad latera veneti quasi caloris, corpus totū, nigricātis obscuro fulgoris, depictū & varium, è nigro capite ad caudā vsque, lineis nigris sibi occurrantibus per vices, in quorum spatijs nigra puncticula eminent: ventre albo anguillarum more, expirat continuo toto, tetros halitus ore præcipue ipsisque filamētis cauis & perforatis, quibus si vitrum contingat aut speculum ore concluso reliquo (illis solū exertis) ea nebuloso vapore inquinat & cōspurcat: communes duorū palmorum apud nos sunt viperæ, corpore exiles, ad magni digiti mensurā crassæ duræque substantiæ pinguedinis plenæ & refertæ vt in plurimum. Sunt signa morsus viperini primo è vulnere reijcere sanguinē sanicē, deinde sanguinolenta, & oleosa quædam tandem, vt postquā venenum interna inquinavit è vulnere distuat æruginei coloris virefcentis substantia, victoria quasi palmā reportet superata iam & victa natura, discedens prophanum illud venenum, cum nullus sit, iam cum quo bellum inire possit hostis quo defluit & discedit ab arce, Circa morsum adest pallidus tumor estuat ampullis refertus ille qui rubescit, postea & tandē liuet & denigratur exiccatur os percussis exoluuntur animo, algent inhorrescunt biliosa euomunt, tormina intestinorum patiuntur, capitis grauitates vertigines, pallores, singultus, febres, anhelationes, exudant frigida, quos mors in summum vsq; ad diē tertium expectat conuelluntur, intensissima tristitia affe dū quæ omnia viperarum morsibus eueniunt venenatorumq; omniū virulentorum communiter nobis occurrentium & ictibus, plus minus vè pro malitia veneni, sunt veneni disparis regione cæli climate vario alimento potu temporis constitutione ætate opere exercitioque illa & reptilia omnia venenataque animantia, vt omnia ijs euariant viuētia inanimataque adhuc docet

docet AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. cap. 21. Paulus libro. 5. c. 13. Galenus de Theriaca ad Pisonem cap. 3. Nicander in Theriacis sectione de vipera, Andromachus de theriaca inscriptione, Nicomus, Asclepiades, & reliqui antiquissimi, Neothericique auctores vbi vbi de hoc animanti sermonem instituere.

De partu & modo concipiendi Viperarum.

CAPVT II.

Randis est & non leuis controuersia, inter antiquissimos grauissimosque autores probatissimos de modo concipiendi Viperarum, dissident enim inter se maxime & non constant, Plinius enim lib. 10. c. 62. sic inquit. Vipera mas, caput inferit in os feminae, quod illa abrodit, voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola, intra se parit ova, vniusque caloris & mollia vt pisces, tertia die intra vterum catulos excludit, deinde singulos singulis parit diebus, viginti fere numero, itaque ceteri tarditatis impatientes prærumunt latera, occisa parente. Ceteri serpentes contacta ova in terra incubant & fetum sequenti anno excludunt, hæc vero intra se inuoluit, editque fetum iam viuum postea. Quam sententiam tenet de theriaca ad Pisonem, Galenus capite 4. Nicander in theriacis, sectione de vipera. Diuus Hieronymus ad Præsidium, vbi eadem quasi ac Plinius ijs retulit. vipera per os coitum faciunt, masculi mortem contemnunt, sed femina in ipso coitu, siue magna dulcedine exagitata, siue futuri præsciens periculi, dum abseruer semen caput masculi excidit & eum occidit, sed cū conceperit viscera illius, ab ipsis quos concepit exeduntur, genitoris mortem vindicantes. Basilius magnus cognomēto huic fauet sententiæ. cū Aelianus. Alijque plurimi auctores nō minoris notæ. quibus opponitur Aristoteles naturæ scrutator acerrimus, vt supra dictū qui cū abditissima queq; huius animantis, imo naturæ totius palam fecerit, nunquam talia fatus est ille, qui minutiora multo eiusdem retulit, locis adductis. Imo Apollonius apud Philostratum hæc negat vera. Rhodiginus libro. 6. c. 13. & libro. 11. c. 44. Brodeus lib. 2. idem c. 9. Diuus Ambrosius in hexameron, a quibus reliqui accipiunt postea. Cum vero per me, & per alios hæc

ipsa disquisissem enodareque tentassem, seruata viperina proge-
nie vtero gerenti vipera intra amphoram vitri alta fufuribus &
calco, vsque in partus diem intra vas ibidemque enutrita, eo quo
asportantur tempore æquinoctij ad pastillos echidnos theriaces
anthidoti. Indubitater inueni viperam, non ruptis lateribus, vis-
ceribus ve elisis parere, ingrata sobole parentis sollicita dirup-
tis, & quotidie obseruant, qui eisdem captant & venantur nego-
tjjs medicis experiunturq; parere. illam vtero inueni & conspexi
7 enti catulos & in lucem edere, vulux hiatu, qui adorificium fec-
cessus est, vt est & auiibus ano circa illū vero, piscibus serpētibusq;
reliquis, vt fert natura: neque enim destituit animans quod con-
didit illa, præcipue inter animantia perfecta, instrumentis com-
modis partus, partibusque vteri necessarijs requisitis ennixui, aut
vtero apto gestandæ proli, speciei sollicita cui est impensa adeo-
cura speciei & formæ, præcipue cum adsit vterus & vulua vipe-
ris, quod negat nullus, cum conspicua hæc sint & in propatulo
omnibus vipera dissecta est videre, quæ superflua non conderet il-
la inutilia & sine vsu. Contingit tamen huic animanti frequen-
tissimèque accidit præcipue climate calido estuanti regione, vt
refert Theophrastus late, capite de vipera, tanta sobole impleri
femine tanto ob summam huius animalis lasciuiam luxum & fa-
lacitatem, vt late supra condiximus vt lateribus dirūpatur, cre-
perque visceribus, incredibili multitudine sobolis partui nō suf-
fectura ennixui ve tanto, non secus ac piscis Acus dictus de quo
idem Theophrastus exemplum eo loci attulit in gratiam vipere,
cuius nō partus sed nature excessus vitia & deformitates cælet se-
cus dū pariunt nature ritu ordine & modo vt disposuit natura cō-
muniter temperato climate, contingūt enim abortus grauidis &
partus prohibentia, difficultates impotentie quibus intereunt
plurimæ multoties foemellæ, sobolis multiplicitates, hac & alio-
rum animantiū specie ennixui ipso & pariendi opere, vitio aliorū
& si partus sit naturalis vijs nature destinato vtero cōcino & cō-
modo. Tū hæc animans cū tarda adeo sit partu, iuxta Aristorelè
Pliniū locis aduectis, vt viginti dierū spatio ad minus pariat, vsq;
dū pariendi opus integre absoluit, ab eo quo primo cœpit coniti-
die, diebus singulis catulū vnum enixa, cruciatibus diuis & partu
dificilimo, dum extorsa parit suo ordine & nature ritu aduc, ob
varios cōcubitus & ad marē accessus salacissimæ vipere, quæ in
conti

continentia sūma cōcipit vitioso & præpostero ordine superfe-
tandi, viuaces vero catuli qui spatio octo dierū malitia, & vene-
no Patres equant, magnitudine vero moleq; corporis quadragin-
ta ab enixu, vt eisdem locis patet, cum inquā citissime increpescant
& debitā cōparent corporis, viriumq; magnitudinē, potentissimi
capite & rostro robustissimi, mēbranis oboluti & ligati consistē-
tibus detenti & tenacibus; primi & quibus iure antiquitatis exi-
tus debetur interius reetē, vltimo cōceptis externe magis impedi-
to exitu, cōceptis postea, quod ori vulue exteriores facti, vltimiq;
concupitus causa sint viciniores orificio vulux, longa vulua & v-
tero dilatato existētibus, impediendo ortū reliquis interioribus
remotioribus cōceptis prius, viginti & amplius dierū spatio, quo
toto tēpore coit, impedito exitu, sibi ex lege debito prius primi-
tate conceptus & tēpore, abrrūpunt aliquando latera matris im-
patiētes moræ & dilationis iniustitiā tēporis conceptionis & or-
tus minime ferentes iā grandes & robusti sobole alia impediti,
quo diruptis mēbranis matris latera confodunt & rūpunt, pro-
deuntq; matricidæ in lucē multoties, parricidæq; filij parentis oc-
cissores iniqui, caustico veneno dentibus & rostro perfossis late-
ribus, miserimæ matris. Inficit enim viperā venenū viperæ & fi-
liorū venenū adutorū iā, parentē occidit, nō secus ac alia, natu-
ræ animantia inquinat. Imo ipsius viperæ venenū, est sibi virus de-
leteriu & noxiū, si extra locū a natura destinatū incidat aut labaf-
cat, nō secus ac bilis, si difundatur per vniuersum corpus, è vesica
vbi natura cōtinetur & circūscribitur, inficit totū, cōspurcat, in-
quinat, & mortē affert, si excedat nimis cistū & receptaculū vbi
cōtinetur & frænatur illa felque ipsum, vt illo effuso dirupto va-
se animal veneno quasi occidat infectū: non secus vipera dū vene-
nū propriū gliſcit aut ingerit, aut veneno catulorū tēpus partus
excedentiū debitum, interit læsa, cor subeunte infecta ve parte
alia & veneno affectata prius, extra ingratā vt projiciat geniturā,
quo cauta vipera os abluuit despumat detergit, antea quā bibat,
vt & nos multoties ante haustū colluimus os dū bileſcit præcipue
& amareſcit bile diffusa, quod & consulo ne bilis detribus & ore
alterata infectaq; halitibus totis spirātibus, impuri corporis, in-
fecti bile cachochimia & dispositione obscena siue in morbis, siue
extra morbos cū potu permittis officiat toti, visceribus cordi, &
vite principijs, vt hinc viperas venenum deponere. Hieronymus

ad Praesidium dixerit, dum bibere veniunt, lingereque postea virus, dulceque venenum sapore, vt Dioscorides retulit capite de vipera, vires ac potarunt semel armaque assumere vtilia sibi & alijs noxia, linctu, & reasumere iterum, quo illo cruore proprio caput roborant perficiunt, illudque retinent & sustinent veneni sedes & naturalis locus in ore retentum, ne quod capiti prodest alijs obsit partibus & illas priuatione sui, deposito in haustu aut reliquas eglutito, & ne potus frigore concreescens, caput & viscera ledat crasius & tenacius factum illud remittunt bibentes. Tū maximum negotiū facerit nosque sedulos de natura viperae pertractantes, nimis retardat susceptum hoc Theorema. non solum partus viperae, tot tantorumque grauissimorum autorum sententia stabilitum, sed & de modo concipiendi viperarum, earundemque concubitu, ore semine suscepto femineo, capite maris reciffo in coitu rostro femellae dulcedine illectae, quod patrocinetur huic sententiae inter dictos, tot tantosque grauissimos autores. Hieronymus locis adductis in enarranda huius animantis historia, Basilusque itidem sustinentes viperinos mares cocentes, ori femellarum caput committere & concredere, ipsumque intra os foeminae immittere luxuriantes, eas vero suauitatis dulcedine illectas occupatasque placido suauisque linctu, succuque feminis absorptas titillatu excitato in vijs seminalibus ab ore ductis in parastatibus & testibus hiantis vuluae, vt semen ore susceptum excipiant haec auidę feminis vt eo prurrient & titillent amplius prurrigineque demulceantur iniectu causa & reiectione prurrientis naturae ductibus ad id paratis & in hac ipsa ex ore manifeste infertis, trucidare & rescindere tenaci morfu venenosi oris compressi & praecidentis, dentibus plurimis referto, capita marium, ipsaque rescindere maxillarum praesura violenter acta, vt praesura semen melius magisque decidat & labascat, vias omnes quae ex ore in vterum protendantur dulcedine pruriginosi prurritus semen affectans, quibus est vterus supernus nimis, & iuxta cordis regionem, non longe ab ore distans, vt supra censuimus, neque id mirum in varia naturae structura animantium, vbi non vnum situm formam vè vnam partes obseruant, praecipue in deformi serpentium genere, neque haec reici debet Sanctorum Patrum grauissimorumque autorum sententia hoc sensu nobis explicita, ex eo quod maris caput sit maius multo foemellae ore,

quauis

quauis parte summatur, vt capere nullo possit modo, id caput foemina, osque foeminae viperae circa rostrum sit nimis acutum, strictumque nimis adeo vt implicet satis marem caput indere in os foemellae strictum satis & tenue, vt non solum caput imponere, rostrum imo committere implicare videatur. Sed cum tanta sit Hieronymi autoritas simul & Basilij hoc quo modo veniat intelligendum, difficile est dictu, quoque à calumnia hos tantos possimus vindicare patres patronosque scientiarum. vbi sit nimis certum, posse immittere marem vipereum caput intra os foemellae, vt docet experientia ipsa, qua integros passeris, & mures deglutisse inuenimus, intra viscera praefos detentosque passim, cum quo consentit oris amplitudo capacissima, laxa & mollis viuo animanti praecipue, vditate & madore fotuque caloris sanguinis & spirituum veneni igneique & exurentis, est maius foemellis os, caputque amplioris maiorisque molis, caninis quatuor armatum dentibus dictis, maribus debilius tenuius exuce magis duobus solū dentibus ijs munitum, strictius leuius, quo potest foemineum os capere caput mariti masculinum vipereum, & si vt dicta consistere sufficeret, rostrum posse immittere & si non caput totum in foemellam, vt cuius si experiri velit constabit, rostrum vero est viperae potentior pars capitis, in quo verruca illa continetur, seu tuberculum illud potentissimum, rostrum enim nares amplectitur & gustus sensum acutissimū, vt rostro omnia odoretur prius quam vescatur illa, hoc lingit capillamentis adnatis fugit, in actu enim alitur vipera praecipue, hoc subijt, absconditur, totaque euanescit, locis mollibus vt antea diximus: hoc tuetur absconditur seruator, satis sibi factum putanti, si referuet rostrum & caput, hoc tegitur reliqua omnia periculo exponit vt rostrum seruet sustineatque illa, hoc indit in os foeminae fallacissimum animal, vt osculetur viperam, & linguas communes faciat mutuoatis linguis, permutatisque ad inuicem, vt rostrum committit foemina, dum non caput totum, vt misceatur magis animamque & spiritum alliciat sibi, seseque immisceant adinuicem ore madido permiscendo humores. Id efficiunt animalia plurima, rostra immittentia mares praecipue in foemellas & contra dum cocunt, & alias saepe, regurgitat columba fallacissima dicata ideo veneri in pullos, rostrumque in os foemulle immittit & indit, & adinuicem esugantes lambunt & lingunt, fel felem & canis canem, Taurus va

mo femellâ saluâ fugit & cômittit linguâ, hinc vt Ludouicus Aristot de Zerbino dixerit duplici lingua loqui posse, cû suâ ore cõti neret, & amantissimæ vxoris Isabellæ linguam, non secus vipera rostrum committit fœmellæ ori osculis dulcissimis, vt via spiritus & respirationis, ore scilicet animam amantis hauriat alliciat que omnino, vt quoquo modo potest trahat osculorum suæ animâ, spiritus vitæ scilicet, è corde & pectore ore, quæ debachantur naturæ pòdere sine delectu quasi eo actu absorpta furiosa vè & amentia animantia, vt inungatur amanti misceatur, vniatur, quæ potest melius: cum nullum animans sic plicetur alteri in concubitu, vt vipera vipera docuit Aristoteles locis adductis. Vipera vero fœmina libidine baccans venereis agitata furijs, dulcedine ebria, sic premit comprimitque rostrum commissum, sic dēribus & maxillarum pressione tenet, exprimat vt succum dentibus elice reque tentet, & compressione humorem, quo sitim & incendium placet, quibus vritur illa squalletque, vt vda fiat, quasset ideo vt caput commissum eidem detruncetque rostro rescindat inditum quo destituto mare, deficiente alimenti sensu olfactu amisso, quo discernit alimoniam, misere perijt vagatur vndique vt patet si hanc partem vipera recindas, aut quasset interituram breuiter, alimenti defectu, adest enim dentibus quasi rabies quædam animantium & compressio, dum odimus aut cupimus excādescimus vè, qua obtinere obiectum tentamus & dentibus firmare morde reque enitumur quasi ac si in nos conuertere parassemus, ipsumque disponere, vt ea quæ commutare in nos cupimus apparamus vt nos tandem fiant & subdita nobis, nosque ipsi omnino, aut in partes diuidere & demoliri, vt non vltra consistant quo mittit natura humorem illico, osque madescit cupidine intensa, quasi mittat natura masticationi requisitum humorem iam tritioni & attritui, idque quod conuersioni alimenti in substantiam aliti seruitium præstat, vt ad nostrum modum reducat & disponat illud: ideo vipera dentibus perstringit maris commissum rostrum furore libidinis. Deglutimus enim multoties, os que madescit, exhorrescimusque imaginatione vehementi rerum acrium acciderumque phantasia, dentes iniicere cupimus mordere, illosque firmare, equare prætura expurgare ab humore spiritu & sanguine quæ inæqualiter confluxere motu inæquali facto, vt dum papirum abradimus & in alijs acuto sono inæquali os dentes mole-

molestantur eo inæquali stridore caput ergo maris in coitu quassat trucidatque vipera ex rostro caput conquassante, quo interiit mas postea, qui & totum caput inferere potest in os femellæ, & committit rostrum quo perijt caput: hæcque voluisse Plinium & Hieronymum ibi: quo Plinius sic falsus est lib. 10. c. 62. vipera mas caput inferit in os fœminæ, quod illa abrodit voluptatis dulcedine, abrodere enim dixit, & quassare ex parte scilicet, & ex rostro, solum multoties, eo que quassato caput demollitur osium stridura communi, non amputare semper. Hieronymus vero qui ex Plinio, hæc discerpit, sic inquit eo loci dum absoruet semen fœmina, masculi caput excidit, idest destruit, non enim ibi excidere rescindere amputare vè notat semper, sed destruere, quod inter alia excido, notat. Cicero. 2. officiorum in Catone quomodo Carthagini, male iam diu cogitanti bellum inferatur, multo tempore ante denuntio: de qua vereri non ante desinam, quam illam excissam cognouero. Idest destructam. Imo suspicor nil aliud ac Plinius dixit, ijs contineri, destruere scilicet & structum caput euertere. quassareque non rescindere solum, aut præscindere in coitu hæcque multoties contingere, neque enim perpetuo sic coire hæc animantia, sed tunc, cum furijs venereis aguntur & vrgentur nimis, stimulanturque acriter, & si ora cõplicet semper linguas & rostracapitaque, multoties, nõ sepe quassantur, nec abscinduntur quassantque, solû fœmellæ mare lasciuiores ferociiores, nunquã mas fœminam mitior, suauior. Quod vero ij ipsi autores sustinent de oris conceptu, oreque concipere fœminas & mares ore semen eicere, non minus explicandum venit, cum vipera, tam mares, quam fœminæ, vtero polleant iuxta suum sexum qualibet genitalibusque integrentur, nõ secus ac serpentes alij destinata parte, & generationis obtineant instrumēta, coccinna & cõmoda formata integra in vteris limitibus, ijsque cõcipiant, coeant cõcubāt, mutuis amplexibus, vt Arist. dixerit hæc cocuntia, videri vnũ corpus biceps; amplexantur vinciuntur adeo, tum nõ ore vtero imo deponunt & excubant fœtus retinent seruāt & ordine quo suscepere excubāt qua cõcepere parte, ea exonerāt vterũ enitunturque & pariunt salacissimæ vipera, alias frustra natura cõdidisset vteros maris & fœminæ & superflue satis, quorũ nullũ erat futurũ seruitiũ aut vsus, quæ cû cõcipiāt vtero & genitalibus coeāt vt ijs monstrauimus, ore solũ semē adaugēt & veneno affectāt, simul cû oris succo, in vterum

emittunt, non purum ne lædat animans, quam amat perditissimè
 vxorem, aut marè illa si ipsum eiaculentur purū, & sincerū vt sese
 perdūt si se sciāt aut veneno extra vias natura paratās sese cōtin-
 gāt cruoris insania, rabie percita. Cōstricta imo in coitu inte ipsi-
 s vt è fele in os veniat illud vijs communibus in dētes diductis, de
 quo latius infra, laxa & distenta coeunt porrecta plicata adstri-
 cta, hoc vero descendenti succo prurigo excitatur sensusque ti-
 tillationis & dulcedinis, in vijs quas percurrit ad vuluam vsque
 ex ore animantis, eo sensu præditis, quo & feminaria vasa ex inde
 protensa cum ore continua, (videre est dissectione facta anoto-
 mia internorum) viuificant ijs vipereum venenosumque semen
 efficiunt, iuxta naturam animantis reddunt, cum virus & cruor
 capite contineatur, vbi residet malitia & virus in ijs, suctu & tra-
 ctu venenum atrahit virusque vterus vicinus pectori, plus multo
 quam in alijs naturæ viuētibus, patet supra, ex Aristotele & alijs,
 vijsque communibus in guttur & fauces distentis & extensis, in
 ipsum, fugit illud vulua quo inficiat & perficiat semen ritu ani-
 mantis, & si semen commune vtero condat suscipiat retineat, ve-
 nenum ore spiritibus halituque esuctu atrahit, quo foueat semen
 viuificet perficiat reficiat, vt sit viperæ tandem, fortissimaq; coi-
 tus tempore imaginatione ore & capite, motis humoribus & spi-
 ritibus illoque humore commoto veneni, alterant semen in vte-
 rum ijs millis, ideoque ore concipere semen dicuntur, idest virtu-
 tem prolificam fecunditatem venenosumque succum viuifican-
 tem semen iuxta animantis ritus. & hæc sensere autores: est sine
 ijs infecundum semen inutile vanum in viperis, quo struxit
 natura vias ex ore in vterum vt feminali eo humore venenato se-
 men vteri fecundaretur, viis in coitu illis referatis tracto, quo
 non oblæditur, & si sugat eo tempore, quod non in cor in vterū,
 imo eueniat excitato titillatu & blando sensu pruriginis, com-
 munibus vijs feminariis ex ore ductis in vterum ipsum, alias læ-
 deret virus si alia contingeret, succi enim destinatas sedes præui-
 las natura & præparatas, & venena, non nocent, secus alia impa-
 rata & communia efficiunt offendunt, bilis enim & alia in pro-
 prijs receptaculis sine noxa esse constat, hinc dixit Aristoteles su-
 pra nulli animanti, vterum cordi viciniorem adesse, altiorem ma-
 gis & sursum spectantem nulli, ori propinquiorem leuatiorem.
 Hocque sit vt semen vtero conceptum vt & suscipiunt alia viuifi-
 ficent &

ficent & prolificent, semenque verum prolificum & fecundū ore
 constituent, nam semen vsque dum fecundum est & prolificum
 non semen sed æquiuoce dicitur tale cum vero semine, semen ve-
 rum ore efficiunt, suscipiuntque ideo ore & concipiunt vipere vi-
 perinam sobolem, semen enim quod prolificum non est æquiuo-
 ce semen esse docet Aristoteles. 3. de historia cap. 5. Afficitur ve-
 ro incredibili voluptate salacissimum animal, feminis excretionem
 mordacis, & acris, flatuosi, & tumidi, veneni acrimonia & stimu-
 latione infecti, quibus parastates & vasa feminaria percurrendo
 prurire facit, sensum quod titillationis intensissimum inferat a-
 crimonia veneni, alterati prius immixtis ore spiritibus venenosis
 & humoribus acris, quibus fit acre & mordax irritans stimu-
 lans, semen vero acrius & mordacius maiorem inferre volupta-
 tem & titillationem maiorem in tactum constat, vt cum vitet ani-
 mal maiore molestiā, dū excernit illud, maiori voluptate afficia-
 tur eiaculatu hinc vt præcipimus frigidis & impotentibus, acris
 salsis, pruriginosis flatulentis, irritantibusque rebus, vt ir-
 ruant in venerem dum licet & quando licet, nuptis, docet Gale-
 nus. 6. de locis affectis cap. vltimo, à quo reliqui placitum arrepe-
 re omnes, neruos ergo & vias quæ in vterum implantantur per-
 currens pruriginosus humor ex ore in vterum titillare facit &
 mira voluptate afficit pruritu illo percurrente ipsa, vt & femi-
 nis eiaculatione ebriæ & baccantes prurigine & voluptate illæ
 illarum partium, alienatæ quasi raptu & extasi comparis oblitæ
 matris immemores, rostrum quassent inultoties viri & caput, rap-
 ptu comprimentes suggestentes succos titillantes & pruriginosos,
 quos è mare sugunt & alliciunt fœmellæ, quibus à mare degluti-
 tis suctisque semen fœcundum & prolificum efficiunt verum-
 que semen, rabie rostrum matris quassantes & caput non minus si
 committat ori fœmellæ ille, conterentes furij, hinc Oratius lib.
 1. Oda. 13. Vror seu tibi candidos. Turparunt humeros immodi-
 cæ mero. Rixæ siue puer furens impressit memorem dente la-
 bris notā, torquebatur enim & odio & amore pueri riuialis, Ly-
 dia pellicis scimus enim quantus sit furor & ebrietas quanta hu-
 ius affectus.

De dubijs quibusdam scripturæ sacrae in
natura viperæ.

CAPVT III.

II

Difficilem nimis, satisque abstrusum locum adduximus ex Iob. 20. c. de viperino morfu ubi sic inquit. Spiritus Deus, Iob nomine. Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus, caput Aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. exponēs quæ sit apud ipsum portio impij. Vbi minatur sceleres homines & obstinatos, viperi na lingua, venenoque atro & diro huius animantis, metum incutit lingua sua & crudeli, cum 28. Actuum Apostolorum sint hæc scripto. Cum congregasset enim Paulus, sarmentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem, viperæ a calore cum processisset inuasisit manum eius, vt verò viderunt Barbari de manu eius pendentem Bestiam, ad inuicem dicebant, vti que homicida est homo hic, qui cum exierit de mari, vltio non finit eum viuere, & ille, quidem, excutiens bestiam in ignem, nil mali passus est. Quibus non lingua, dentibus imo & maxillis cruentibus, & venenicis inuasisse Paulum, manumque apprehendisse videtur edoceri: cum quod illa semel atque illum aprehensit, si id sola lingua efficeret ea contracta, vt per naturam contrahit vulnere illato si lingua iccat, aut agræditur vt loci Iob colligitur, decideret illico & non penderet, vt pependit librata aere, vt esset opus illam excutere, in ignemque proicere, vt a pèdenti bestia absolueretur tum noscent omnes facillime id, qui linguam viperæ paulo attentius considerauerint, quæ nec extra os venire potest, dentes ve excedere, aut adextra porrigi membranæ detenta vndiquaque illis deuincta, (attulimus supra) nec & si posset externa petere, icere aut vulnus inferre valeret, cum lateribus vndique compressa sit & cuspis eius capillamentis plurimis mollissimis inuoluatur nõ secus atq; lanæ floculis cõuoluta vt impossibile iudicetur posse quæpiã petere vlcere inflato, blandissimis capillamentis circumseptâ, quibus si aliqua posset semel subire, carnẽ ve intrare, aut quoduis alterũ, illico pondere totius corporis rueret, vt non esset opus excusione concitatoq; motu iactæ substantiæ, vt excussit Paulus: præfer-

præsertim cum maxillis & dentibus præfura dentium obfignata, constet quæuis rabie affectatas tenere illas, non lingua cutere, vt periculo facto multoties intra vassa vitrea derentis viperis, irritatæ vidimus & conspeximus, quod norunt venatores captoresq; earundem, qui lingua extracta detractaq; radicibus, forcipibus, viperæ apprehensa ex capillamentis exertis ad externa per vices, dentibus relictis solum venenum effundentibus obfignatis caninis, in arrepta rerum apprehentarum substantia sine lingua pèdere dentibus & maxillis morfu experiuntur passim. Arist. 9. de historia c. 29. viperam deuorare scorpionem refert in pugna & duello, nonque lingua icere, dentibus imo, alias voraret ingereretque non deuoraret. Plinius libro. 11. c. 37. sic. Dentès viperæ gingibis conduntur, hæc eadem prægnans veneno, impresso dentium repulsu, illud difundit, idque clarius docet res ipsa cum in morfu dentium præfura & vestigia appareant supersintq; manifesta semel ac dentes immisit & eiecit, Paulus Aegineta vero, loco citato, Aetius, & reliqui dum signa morsus fœminæ & maris, in hoc genere distinguunt, fœmellis morsibus dentium puncturas quatuor adesse enuntiant, maris vero binas, quod dentes quatuor fœminæ insint canini dicti, maribus duo, vt fœmellam in hoc genere deteriorem & vulnerum numero & veneni potentia diiudicent docet Aristoteles locis adductis, & 4. de partibus c. 1. viperas, vt & serpentes reliquas & piscium plurimos, non dentire cibi conficiendi præparandi vè causa, imo causa tutelæ & defensæ vitæ animantium, armorumque loco eisdem impertiri, serpentibus vero porosos nimis adesse molles & faciles cauos vt quam citissime putrescant emortua viperæ, qua viua siccissimo conseruantur veneno, secus deciderent: viperis iecur, vbi bilis venenumque recoquitur, circa guttur est, vt & viscera reliqua (late supra diximus antea) cui nectitur vesica bilis & veneni sedes, igneusque humor causticus exurens & septicus, iecur ad finem cannae pulmonum inseritur & asperæ dictæ arteriæ, hæc illis omnis diuisa & difecta ad finem vsque est, per quam e iecore ascendant de Cysto fellis, venulæ duæ, quæ per arteriam repunt, quarum rami & soboles, postea suborta, circa fauces difeminatur in ramos diuersos, quorum pars in linguam terminatur difeminata ibidem; pars reliqua in dentium radices tendit in fauces, vt radè in vesiculis quibusdã cõtèris in gingibis coalescat & terminetur

II

quæ dilatantur & comprimuntur, vt petit occasio burfarum more, dum vrgentur rabie compressis interim & reclusis furore, vindictæ cupedia, tamen deglutientibus, compressis & in se constitutis ne venenum deglutiant & fuggant, suctu enim aluntur serpentes omnes præcipue, conteruntque nõ mandunt, sed ingerunt, comminutione quæ vorant non masticatu, cũ dentibus molantibus priuentur, vt quasi integra videantur ingesta, cominuta & exella cum sint; hinc rabie percitæ viperæ, dum coguntur mordere, & iniicere dentes, comprimuntur & contrahuntur in se se, postquam vt hostem pertingerent se dilatant prius primoque occurru, contrahuntur vt mordeant bilemque exprimant in os quæ dum, caninos incutiunt dentes, & ijs solum mordent quos præsignant reliquis coadiuantibus, postquam hos infigerunt primo, eminentiores simul & prominẽtiores, quibus est prius ire in obiecta quæuis, contractæ & retractæ in se dum incutiunt morsum, bilem & recoctum venenum regurgitant ore lingua capillamentis vesiculis gingibarum apertis præfura & patentibus, dentium que poris & cavitatibus, semel ac retinet dentibus prius iniectis, euomit virus præfura & compressione facta, rabie percitæ, compressis dentibus, maxillis, & gingibis, ore toto compresso venulis contractis retractu radicem versus, vt oscula pateant & referentur, bilem vt exprimant, imo tanta rabie præmuntur multoties, vt in distans eiaculentur virus, linguaque & expuant expressum semel, & compressione effusum in os, quo venenosa dicuntur eiacula virus, ijs omnibus autoribus est videre, præcipue Dioscoride vbi supra & Galeno libro ad Pisonem, Paulo & Aetio, ijs virus refundunt, hoc ritu & ordine, ore, dentibus, lingua faucibus, rabie agitata, non secus ac nos dum rabie afficimur vrgemurque omnino, dentes acimus, qui rabie incalescunt, hinc abit in adagium in dicaces & detractores, dente viperino deterior, non lingua, quod venenum dentibus effundant, vnde Ouidius. .i. merhamorphoseon, vt potentiam ferocitatemque summã illius formidabilis serpentis cadmici præfingeret, horrendumque venenum viperæis dentibus munitum hiperbole facta canit his. Pallas adest motxque iuuet supponere terre. Viperæos dentes populi incrementa futuri: & io. eiusdem operis, dum se excusaret à crimine descensus in infernos Orpheus sic. Causa vix est coniux in quam calcata venenum viperæ diffudit, vt subita morte interijisset

rijisset potentissimo veneno enuntiaret Euridicẽ amantissimã, quibus nescio an alonginquo veritatẽ olfaceret, cũ vix inferorũ causa, extiterit serpente læssa fœmina Haui, & vtinam præterita renuntiemus solum, est videre in Apris Elephãtibz Taurorũ cornibus, rostris auium, & animantium vnguibus dentibus agitatissimantibus excandescensque ira, hæc omnia incalescere, nos constringimus præcordijs excandescens, quibus contractis vapores & humores in caput ascendunt & remittimus, quibus replemur offuscaturque, qui caput & rationem perturbant, inficiunt sensus, inquinant, & affectant obscurant ira, hinc os ira commotis amarescit & bile perfunditur, præcipue bile abudantioribus biliosis natura, cum constrictione præcordiorum & epatis, bilis regurgitet & in os refudet per poros corporis & communes vias bilefcit in ira, amarusque sentitur sapor, & bilis regurgitat, dentiumque præfio est noxia venenosa & mortifera, in cane & homine chachochimo, passim est videre & multoties visitur, sic viperis commotis rabie contingit infectio, inficere & officere, animantibus rabie sciantibus, tenuioribus effusis succis actiuioribus igneis compressione emissis, bile sanie, & spiritu tetro effuso per poros, venenosior magis, virulentior, letalior, vt tenuior, actiuiorque natura, vt naturæ ignis, subtilior, agilior, potẽtior, vt ignis natura est effucator alijs actione & opere: nõ denique mordet lingua viperæ, sed caninis dentibus plagã infert, & infligit vulnus, de te petit, & si diffundat venenũ lingua & alijs, vesiculisque dictis, plenis cruore ad radices dentiũ, quæ apperitũtur & recluduntur ad tẽpus compressione & tensione, fibrarũque in hæc ipsa concurrentiũ infertarũ ope, quibus referatis virus effluit pallidũ colore subviride, dulcissimi mellei saporis (mirabile dictu) naturæ fallacissime & versutæ, quasi gustus suauitate inuiter illud cui malitia & dolo excidium & mortẽ tristissimã parat: muscis solum (& id scitu dignũ) innoxium & impotens discrimine facto multoties eiaculato veneno viperæ irritata lacessitaque omnino, illoque esuato impune ab hoc solũ genere animantiũ pluries periculo facto me presente, muscis congregatis dulcedineque, ille Aristillus, quarũ nulla perijt attente consideratibus obseruantibusque corã plurimis, grauissimis viris, qui testes huius euẽtus adfuere. Nec Iob dixit mordebit iniquũ viperæ lingua, sed occidet dixit veneno effuso, quod lingua cicitur deterius alijs animantis partibus, quod plus suscipiat, vt

piat, vt natura laxa mollis spongiosa, maiorēque communionem cum Cysto fellis, & bilis obtineat cōmeritiū maius cū visceribus & veneni sede, arripit maxillis & dentibus, venenū reiecit lingua & virus fatale, ex hac enim in dentes & alia cruor repit & venit, meatibus ex lingua in alia regurgitat virus, quibus occidet lingua apprime dicitur veneno horrido & si præmat dēribus viā externat apperiat, vt venenum subeat intret interna, vt succos infectat sanguinem & alios vt in cor subeat, succis immistum, vijs humorū & vasis, in vitæ arcem corq. ipsum inuadat, motu enim venenū calet inflamatur ignescit & semper in deterius abiit, mouent enim serpētes linguas perpetuo & magis vipera, vt capite de Angue monstrauimus satis partibus reliquis, quo lingua occidit magis alijs renuato veneno, veneniq; effusione & si morsus dentibus exerceatur, vnde cū vestigia & præsuræ dentium supersint, vulnusq; post veneni iacturā, malum in illos reijcitur in vlcera & vulneta, cū hæc solum sint perniciofa, quod viā externant licencioso veneno. lingua vero longo tēporis tractu leuiter tamen pūgit & iccere potest quandoque & laxe nimis, capillamētis atate præduris aculeo indurato, vt anguis, at dentibus infligit vulnus, & si lingua magis officiat viru, quo dentes viā parant, venenūque diffundunt, at ex lingua illis venenū suppeditatur, eicit lingua copiose satis eiaculaturque & in distans multoties mittit cruorē, vt è longinquo noceat distantiora adhuc, quod vt notaret Dei spiritus, impijsque periculum renunciaret vt cōueirentur, dixit occideret eos lingua viperæ a longinquo adhuc peribunt, vt minus præcauere possint noxam vitæque illi. Nō minus dubij illud affert quod Isai. c. 30. adducto cōtinetur, esse scilicet regulos & vipersas volantes, plenū imo difficultatibus est, quæ sint viperæ & alaræ regulique volantes, de quibus init sermonē Spiritus Deus eo loci, quæ & si perplexa videantur abstrusaque nimis, vt tamē possimus intricatā hanc & difficilē controuersiā enodare notandum venit, viperā continere suble, & vulgares nostras notissimas & ultra speciē quādā, dictā iaculus, quā vocat A Etius cenchritē & acontia, quod veniat è capite quasi incētrū imminuta, & in acutū desinat, aut quod vēter eius sit coloris milij dicti grecis Cēchrios κενχρίος. Acontia vero à verbo græco ακοντις hoc est iaculor, dicitur enim Acontia & cometes ocyllimi volatus, quod more iaculorū vibrētur rapidissimi, vt docet Plinius lib. 2. c. 25. & acontia dicitur est filius

est filius Lycaonis, quod iaculis fuerit potētissimus, refert Stephanus. Et aconitū venenū quod iacula eo tingerētur mortifera, de hoc vero serpente, & vipera, sic A Etius scriptū reliquit Tetrabiblio. 4. serm. 1. c. 27. Cēchrites serpens est magnitudine duorū cubitorū, figura autē crassa in tenuē abeūte, colore viridi, maxime iuxta aluū, vt miliū colore referat, vnde Cenchrias, hoc est miliaris appellatur. Aiūt etiā (subdit A Etius) hūc se ipso fortiorē heri dū milium floret, huius virefcētis floribus mansit in terram decisis tēpore veniētibus, ceterū vbi se ad ledēdū parat, extēdit se ipsum, ac veluti iaculū vibratū, corporibus inuoluat, hocq; modo verberat à cuius morfu, omnia quæ de vipera dicta sunt sequuntur & si grauiora, remediaq; eadē, quæ ad viperæ morsum cōstituit, parat iaculo morsus, quibus cōstat, cū iaculi veneni accidētia, & effectus sint eadē, & eisdē remedijs cū cedant esse eiudē rationis & formæ, cū effectibus & accidētibus viperæ. Viperāque & iaculū nō differre natura cōsentire imo iaculūque cenchritē acontia serpētē vnū esse & viperā & specie viperæ cōtineri, iaculosq; esse vipersas veneno potētiores solū, reliquis idem, vt isce pater, docet idē Auicena eisdē quasi verbis lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. ijs. si Cenchrius nocuit, morsus eius viperæ similis est. A Elianus lib. 9. c. 49. idem Plinius lib. 8. c. 23. deniq; est iaculus vipera, eiusq; natura cōtinetur illa deterior veneno & noxior, iaculus vero viperaque hæc, volat aere & volans dicitur ab omnibus autoribus, hinc est vipera volans, & locus Isai. c. 30. in telligitur de hac vipera vbi dicitur. In terra tribulationis, & angustie ex eis regulus, & vipera volans. de regulo capite de Basilio dicitur, quod vero iaculus vipera volat patet primo verbis adductis A Etij, velut iaculū vibratū corporibus inuolat iaculus, Lucas li. 9. sic dū miserias, mortesq; quas passus est exercitus Catonis in Africa enarrat venenatorūq; illius climatis morsus quibus plurimi interiēre tristissima & infelici morte venenata dinumeras, inquit. Et natix violator aquæ iaculiq; volucres, quid clarius, Plinius libro 8. capit. 24. sic, iaculus ex arborum ramis vibratur, arboresque ascendit, nec pedibus tantum cauendas serpētes, sed & missili volare tormento more pilarum excussarum è bombardis, & archibucibus, idem Auicena, A Elianus, Galenus de Theriaca ad Pisonem, capite. 5. Tum ultra est hoc valde notatu dignum, animantia aliquot præcipue infecta & præcordis præcin-

ata, comprehensaque locis calidis regione æstuanti cōstitutione que humida pluuijs & imbrīū tēpore, flante austro & zefiro spirāte, præcincta hæc, humiditate retenta circa exortū alarū in præcordiorum præfura & parte succinta, calore ibidē vegetiori vnione & cumulatu, detentaque vditate loci angustia & cōstrictione præcordiorum, multoties alis pennatis cutaneis ve aliculis insigniti aut mēbranosis, formicis contingit passim calida & humida temporis statione, circa præcordia quibus erūpunt alæ, piscibusque loci humiditate, & perfectioribus plures salubrioribus agilibusque, tū auibus quæ in aere humido & calido elemēto degunt incrementum alæ plus multo, præsis & detētis apud nos terræ siccitate alteratis & aquæ vaporibus frigidis impedito exortu caueis & locis imis, vt 1. c. huius operis latius diximus, quo Megasthenes lib. 1. c. 6. refert in India serpentiū plurima genera alata oriri, loci humida cōstitutione & calida, idē refert Aelianus lib. 9. c. 4. Policletus eadē lib. 3. c. Scorpiones alatos, angues, vipers, iaculos, aspidas narrat. Pammenes idē opere de venenatis animalibus, refert serpētis indis oriri bicipites alatos & pedestres ad caudæ regionē, sic nititur æmulari serpēs, perfectas liberas cœlestesque aues, vt iā supra sensu tropologico diximus. Cicero. 2. de natura Deorū sic. Ibes aues maximā vim serpentiū cōficiūt, auertūt pestē ab Aegypto, cum volucres angues ex vastitate lybiæ, vento Africō inuectas interficiūt. Vocauit angues volucres pennatasque dicit, Psal. 148. Dauid inuitans omnia, laudes vt debitas Deo reddant, cū de alijs dixerat subdit. Bestiæ, & vniuersa pecora, serpētes & volucres pennatæ. vbi epictethon illud ad aues, non refertur solū, cū nulla sit auis nō pennata alata scilicet, ibi enim pennata hoc notat, penna enim alā significat omnem, quo nescio cur imponeretur auibus, vt aues inuitaret solū pennatas cū omnes tales sint suffūceret dixisse aues aut volucres, imo ponitur serpentiibus, serpētisque filios vocat in laudes, qui cū serpētes antea essent & reptassent, reperētque, serperēt sine pedibus, modo alis subortis baptismatis vditate & gratiæ rore charitatis tēpore & estu, Christi aduētū alis subortis, qui reptiles erant serpētesque, laudēt Christum quos pennatos iā, auesque liberi volatus & serpētes pennatos vocat, nō omnes serpentes, nec reptiles eo Psalmo, non terrestres, sed pennatos ingratiarū actionem. Vidit & Plinius serpentes varios alatos, & alij videre, & si vltra naturam, vt supra naturā filij serpen-

filij serpentis alati & pennati fuere, gratiæ rore legisque Euangelicæ succo & vditate imo contingit hoc multis rerum generibus, quis nescit ex bombacium cadauere fericisque vermibus, renasci alata quædam, humida putrescenti substantia, tum fumo spirāte efumante lichinio, papilionem alatum Hepiolumque oriri passim, serpentes dracones alatos vidit Lucanus libro. 9. Volare pisces aliculis scimus & saltu nō spatij minimum percūrrere, hinc ergo Isaias eo loci cum Hebræi confugerent ad Aegyptios, Deo vero inconsulto, vt mentitos Deos consultarent, quasi non esset Deus in Israël: propheta graues enuntiat afflictiones, ignorantes quæ & insipientes eos vocat, quod ad vana & fallacia confugissent numina, terramque inuiam venenosis refertam animantibus discurrissent & peragressent, supellectilemque preciosam, lautā & copiosam ad Aegyptios deuexissent, qui vt eorum vancordiam & prodigalitem notaret, vocauit eos eo loci, Onus iumentorum Austri, substantiam enim Aegyptis infidelibus committere confugere ad Aegyptios onusti omni speciosa supellectili, sarcinis copiosissimis onustissimi vt deferre solent iumenta Austri, tumē

tum enim vt docet Aristoteles. 1. de historia. c. 6. de omni animalium dicitur, cōmuni significato, quod sufficit & iubat oneri gestando, vt equum, mulam, asinum, Dromedariū, Bufanum, Chamelū, & reliqua eiusmodi comprehendat, quæ iumento adiumento vè oneri esse queunt, & si de asino principaliter intelligatur qui tribualior communior simplicior & facilior est, qui cum pandus sit natura, & vancors, rudis, & tardus, capiteque maximo polleat inter omnia animantia, capite minus vtitur reliquis alijs, estque illi minoris vsus, formicæ minimo, estque peruersi adeo auditus, vt cum omnes molestet & obrundat rudiens, adeo est musicæ & concentus ignarus, vt rudire non desinat, si incepit semel, etiam si lacepsus virgis aut stimulo percussus, sic demulcetur suaui illo sibi cantu & rudimento illo dum orcat, vt vi maxima desistat rudire, quo dicitur per Ironiam tanquam asinus ad lyram. ideo retulit hos Isaias asinis austri, quod peruersi essent auditus sermonū Dei & quod capite & iudicio impotētes essent, ac si non esset Deus, in Israël cum ad fraudulentos Aegyptios confugissent, vt iumenta austri pretiosa omni supellectili onusti. Austri vero iumenta vocat, quod auster Palestinis callidissima pars sit, quæ spectat ad Africā & Nubiā è Palestina, calidissimis vero regionibus, fortissimos

generat asinos, docet Aristoteles. 3. de partibus. c. 4. vbi ponticam regionē & Scythiam, asinis carere ob frigoris inclementiam & rigorem refert, frigidumque esse animal & metu potius quam potentia onera gestare, cor enim maximum obtinet amplissimorum ventriculorum, quo exhalant spiritus calidi, sunt corde frigido frigidi & melancolici defectu spirituum, quibus adest latitudo agilitas, & hilaritas facili eorum motu, in Achaia vero Archadia & alijs calidis cœli regionibus, docet ipse, tum Plinius libro. 8. cap. 43. robustissimos fieri & fortes. Vocauit ergo iumenta Austri Hebræos, quod onusti diuitijs substantiam omnem humeris gestauerint Aegyptijs, & regionem percurrerint plenam regulis leonibus & viperis volantibus, stulte & inepte.

*De literalis sensu & mystico, in locis Scripturae sacrae,
quibus Viperam compellat.*

CAPVT III.

17

Rursum Scripturae loca varia & diuersa intricata & perplexa satis, dictis adductisque sententijs, de natura viperea, genimine eius & sobole, illustrari queunt & ex tenebris in lucem reuocari, inter quæ elucescit primus locus ille Luca. 3. Vbi Iohannes, turbis quæ conuenerant, ut baptizarentur sic factus est. Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à vêtura ira, facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere Patrē habemus Abraham, dico enim vobis, quia potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Vbi cum de baptismo sacro exhortatio esset, qui est secundus ortus, secundaque natiuitas, quo ibidem dicitur. Nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum Dei. Et cum dubitasset Nicodemus, quo modo potest homo nasci cum sit senex solum rei modum addubitans, & inquisisset, num quid potest in ventrem matris suæ iterum introire, & nasci? Respondit Christus. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Merito vocauit eos genimina viperarum. Quod aquas sectarētur serpētis filij & vipera venenata iræ & ferocitatis progenies (ira & inuidia serpētes gliscūt cōtinuo & icūr) ad baptis-

ad baptismūq; cōfugerent iā veneno deposito (quo se aliosq; inquinauerunt legis peruersione, reprobq; præceptorū sensu prius,) ut eorū astus squalioresq; peccati reatus se darētur renati in spiritu, nō secus ac viperina progenies, vipereaq; natura dū venenum diffudit, aliosq; infecit & se illo, in aquis submergitur proicitur que, ut tēperetur humefcat squalens exuccisq; natura, sic illi ut arefacta iam veneno peccati substātia, gratiæ rore aquis sacri fontis vderet & consisteret, ne in puluere euanesceret illa, (est se homo puluis solū & natura omnis nō irrotata desuper) aquas quæritabāt, quo sciscitatur Iohānes quis docuit vos fugere lauacro hoc à vêtura ira? ut fugiunt ignes & astus morfu facto vipera earumque fœtura aquis immersa (diximus supra,) tū quod secūdo ortu essent nascituri essetq; illis opus renatu alio nō secus ac genimina viperarum exortu duplici in lucē veniunt iterūq; nasci oportet eos sic cōpellat, quod prius serpentis & Dæmonis vtero continerentur peccatiq; quo fouebātur generebanturq; infecti, intra serpētis viscera venenosa & deformia, iā postea iterum erat opus ortu alio, ut in lucē prodirent viui, cū prius solum serpētis ouuis peccato, eiusq; fomitibus seminibusque conclusi tenerentur vipari ut in lucem Christum prodirent, prorrūpereque possent, secūdo ortu viui virales & renati, fugiētes venenū virusq; corruptæ & infectæ naturæ matrisq; inquinatæ posteritatis Adami. potest enim Deus dicitur eo loci ad literā, de lapidibus istis vbi viperæ excubare diximus, suscitare filios Abraham cū enim viperæ saxi lapidibusque excubent & habitēt, dixit postquā genimina vipera rī cōpellauerat illos, posse Deum suscitare de saxi & lapidibus, de viperina natura & sede viperea, in filios Abraham amantissimos Deo, secūdo ortu & renatu illo: de saxi & lapidibus deduritie & obstinatione, quibus condebātur reprobæ scripturæ & legis sensu vitiorum malitia, obstinati reuelles & duri, quibus vterus ram fœmineus quam virilis, lasciuia & concupiscentia affectatus, cor erat, est cordi annexa, viperis vulua illique hæret contra ac omni animanti, carnales lasciuie se stantes viperinum appetitum & venenum quibus erat cor vterus affectus & passio. est affectatissimū inter omnia animal vipera irascibili & cupedia summa acta. quo Psal. 57. Et enim in corde iniquitates operamini, in terra iniustitias manus vestræ cōcinnant, alienati sunt peccatores à vulua errauerūt ab vtero, locuti sunt falsa, si ergo vere iustitiā loquimini

recte iudicate filij hominū: Cū sit illis vterus & cōcupiscētia cor,
 in corde iniquitates operabātur, & iniustitias: alienati ab vtero,
 & errantes vterū quo continebātur Ecclesiā, & iustitiā originalis
 rationis & legis, est vterus rationalis, ratio lex iustitia, quo vterū
 errauerunt inagressi serpentis vterum viperinumque, qui inficit
 cor, situ & vicinia, cum tamen nullum animans vterum distantio
 rem à corde obtineat, atque homo natura & situ vt mōstrauimus
 illeque cum esset continendus remotiori omnium vtero, tamen
 cordi viciniorē subijt viperinum inter omnia animantia, vt de-
 formis monstruosus oriretur vitio & culpæ malitia, situm iustum
 quo erat constitutus ille amittens & deserens, vtero infami vipe-
 rino receptus, quo erat opus renasci petraq, feruari & tueri, vt vi-
 perarum progenies geniminaque efficiunt vt viuant, semel lucē
 experta, terram aufugientes terrena & fugacia. Petra in scētantes
 renatu & habitatione. Petra autem erat Christus qua in lucem
 sunt editi, subdit Lucas securim ad radicem arboris ad stare nun-
 tiatque id geminibus viperarum cum ijs occultentur & lateant,
 vt diximus dum fugam parant, quandoque arborum radicibus
 & cavitatibus viperę & serpentes reliqui, vt drinus serpens græ-
 ce inde compellatus, quod quærcum radicibus occulatur græcis
 δρίνος drinos, id est quærcus, ad radicem, qua fugit terrena ad ap-
 peritum quo terrena efugimus, radix nostræ miseriæ & ruinæ, ad
 hanc radicē securis est posita, vt recindatur Christi doctrina &
 lege gratiæ, quibus & inuitat mortales non solum minatur, de cui-
 ius ore ensis, & securis prodibat verbo virtutis suæ & veritatis,
 non solum supplicij, doctrinę imo & miseratiōnis. Cum vero na-
 tura septum dictum tresuersum græcis φρενας phrenas, seu ratio
 dictus, interposuerit cordi & hepati, ne cor sedes virtutum omniū
 centrum que vbi terminantur virtutum aliarum opera, affectibus
 concupiscibilis distubaretur, docuit Plato in Thimeo Gal. 3. de
 placitis, & de locis, 5. c. 4. & 3. de morbis vulgaribus commenta-
 rio. 2. & 1. Vt cor vaporibus nutritionis, quæ in ventriculo & epa-
 te sit & viget non officeretur, fulciuit hoc septo & circumualla-
 uit natura illo, necessariū adeo vt eo laeso vitietur ratio deliretq;
 animal & erret, vt ijs locis patet, cordis vicinia & annexu cū illo
 & capite, substantiæ dēssimæ vt tenuissimo solum possit inflamari
 succo calidissimo & tenuissimo, adeo vt estu nimio ibidē eferues-
 cētis humoris caleant & flagrent hęc incēdio delirent & desipiāt
 quo est

18

quo est ratio dictus, & cū hęc septo distinxerit in omnibus ani-
 matiū generibus natura in viperis nō intercepta, hęc imo in natu-
 ra hac est videre confusa omnia communia indistincta confudit
 illa, vt hęc illis vitientur cōinquenturque situ & actionibus, nō
 fecus ac Asellus piscis, cui cor ventriculo continetur, & phalan-
 gium aranea que quæ os ventris medio constitum habet, vt docet
 Aelianus libro. 3. c. 36. de quibus Paulus ad Philippenses. 3. cap.
 Multi enim ambulant quos saepe dicebam vobis (nunc autem &
 flens dico) inimicos crucis Christi quorum finis interitus, quorū
 Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sa-
 piunt, vt viperæ genimina scilicet confusis visceribus terrena ha-
 bitantes ad Romanos. 16. subdit, Huiuscemodi enim Christo Do-
 mino nostro, non feru iunt, sed suo ventri cum adhuc gentes co-
 gnoscant idolatrā non ventri imo Deo inferuendum esse. eog;
 hominem differre ab his quibus ratio denegatur animantibus di-
 xit Sallustius ijs. Omnes homines qui se se student præstare cate-
 ris animantibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transi-
 gant, sicut cætera animantia, quæ natura prona, atque ventri obe-
 dientia finxit. tum & genimina viperarum eos vocitat, murenas
 scilicet vt diximus, quę patrem viperam fortem & illustrem ap-
 pellant illis inuilem, cum debiles sint enascantur & impotentes.
 non fecus atque Hebræi Abrahamum Patrem proclamātes, id su-
 fecisse satis sibi concredentes malitia pleni & infecti veneno fe-
 minici & molles murenę, ac si ex genere Abrahamo iustificarētur.
 tum & locus ille constat Marthæi. 12. cap. Vbi Christus pharisæos
 adulteros adulterantesque scripturæ sensum ijs laceffit. Proge-
 nies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali. &
 infra, cum viperarum sobolem appellasset inquit. Generatio ma-
 la, & adultera signum quærit, vbi non viperas vocauit pharisæos,
 non viperinos, sed viperarum progeniem spurias & nothas vipe-
 ras, vt completerētur viperas, viperinamque foeturam adulterio
 subortam, quæ non meretur viperæ nomen sed murenæ, fædo &
 illicito concubitu adulterio & infamia, adulteramque ideo ge-
 nationem deppellauit, quod non fecus ac viperæ, quibus tan-
 ta adest capitis potentia & robur capitis tantum, vt eius partis
 vi subertant omnia superentq;, murenas tamē sectantur, quę cau-
 da vires & robur possident sine capite quasi, debiles adeo vt quas
 lato calamo, si percutiantur cauda, deficiant vita defunctæ: sic il-
 li, qui

Gg 5

li, qui capite Christo pollebāt, robusti capite (virī caput Christus caput Christi Deus: Paulus supra) nō caput, nō Christū, nō ratio nē & legē sequerētur, Imo murenæ caudam appetitum portionē inferiorem, adulterio obsceni & corrupti partis fœmineæ ratione legitima repudiata Paulus. 2. ad Corinthios. 2. Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbū Dei, sed ex sinceritate, sed ex Deo coram Deo, in Christo loquimur: Isaias de his c. 57. Vos autem accedite huc filij auguratricis semen adulterij, & fornicariæ super quem lusistis super quem dilatastis os, & eiecistis linguam, nunquid non vos filij scœlesti, & semen mendax? Quæ iuxta naturam viperæ dicuntur, cum sit proprium eius dilatare os, linguam eicere, dum fœmellis vitur, vt dictis constat autoribus Galeno & Aristotele, fœmineis cupidinibus calcanei nostri cupediæque, hinc Salphaad, qui in peccato mortuus est, dicitur Numerorum c. 27. Solum filias genuisse refert Spiritus sanctus, murenas & fœmenina opera, non masculina, nec digna viro, appetitus opera & malitiæ, non rationis, nec partis illius, qua constat vir, non rationis & virilitatis, imo fœminæ appetitus Heuæ opera & serpētis insequentis murenas, fœminæ opera & calcanei, filias quas in murenis generauit, portionis inferioris, caudæ, & appetitus, murenarum, soboles & progenies viperarum ideo. Salphaad ergo hinc solū filias progeniuit, quod peccato infectus generaret, quādo enim semen, a perfectione sibi debita deficit, a maiori quam potest, non virum imo fœminam producit, quo vocauit Aristoteles fœminam necessarium naturæ defectum, vt species propagaretur, 1. de generatione animalium c. 3. & libro, 4. c. 6. Plato in Timæo, & in conuiuio. Galenus, 1. de femine & 2. Hippocrates libro de natura humana, vbi Aristoteles fœminam vocat læsum, opusq; vitiosum & deficiens a mare, quibus defectus nomine non virtium naturæ, eius imo pluralitatem & varietatem annotat fœminas ergo genuit, & peccator gignit, hinc cœsis madianitis per Moysen, Numer. 3. fœmine solum illorum supersunt & reseruatur, vt intelligant mortales, fœminæ solum opera & fœmenina superesset ex ini quis vita defunctis, vt Madianitis contigit Moysen percussis, opera nullius valoris infima, & debilia, quo reor Deiparæ virginis fœlicissimam animam, fœmineum corpus informasse, purissimumq; vt Christum naturæ autorem gestaret & pōdus illud immentum celebre gereret vtero, omnium mere creaturarū anima

perfe

perfectior, imo cum Christus in cone illo & effigie serpentis notare tur signo illo Moyses Numeror. 21. c. & Iohannis. 3. vt serpentes iam homines genimina factos viperarum, ad se vocaret, serpentesque serpentem non aufugerent illum serpente exaltato in deserto, ad similitudinem cuius oportebat exaltari filium hominis, Christus virginis filius & æterni patris verbum figura serpētis indutus est. potētissimi, eiusq; qui potest esse remedium suomet i&ui, vt fuit humanitas Christi diuinitatis vi, i&ui & morsui venenoq; humanæ naturæ quo serpens & appetitus, rationem & hominem læsere & infecere, vt vipera confecta theriacam intrat fermentata & mista suisq; morsibus auxiliatur & omnino succurrit de quo infra, sic serpentis morsui fuit remedium serpēs Christus, morsuiq; appetitus serpentis & hominis, quem sibi infligit homo, homo alter Deus, vt homo homini remedium esset, vt vipera viperæ, reorq; vocasse phariseos genimina viperarum, non viperas, sed murenæ fœtus, adulterij, viperarum earum, quæ murenas addeunt, non potentissimæ viperæ fœtus aut partus viuipari dicti non Christi qui viuos edit fœtus, nec huius potentissimæ viperæ quæ theriacā composuit nostram & condidit Anthidotum nostræ salutis. Quo ad viperæ similitudinem Hæmorrisq; & Dipsadis formam Moysen serpentem crexillē teneo, forma nil inter se disidentium fere, vt hæc notaret quando figura & signo serpentis præsignauit Christum, vt adulteros, & idolatras vocaret Hebræos, quæ etiam vt Ezechias 4. Reg. c. 18. rex hanc theriacā enotaret pararetq; viperæ hanc, Theriacæ nostræ salutis, tam iamq; disponeret longam aliqui theriacæ mitionem & conditum, tanto tempore expectatum serpentem hunc quem Moyses struxit in frustra diuinit eo loci, vt in frustra seccantur viperæ ad pastillos theriacæ salutare. dipsas enim Hæmorris & vipera figura formaq; , quasi nō disident, sed officio effectibusq; varijs supra relatis, vt vna figura varia & multiplicia salutis auxilia præfigurata cōtinerētur. Sibilu ergo & hinnitu, viperæ murenas vocant & sollicitant in adulteriū, & sensum sollicitant capite & ratione pollentes homines alioqui, Christo capite, quo quiritur Ierem. c. 13. ips. Adulteria tua & hinnitus scœlus fornicationis tuæ, super colles in agro vidi, & abominatio nes tuas. vbi Ierusalē ad murenas cōfugisse, & ad caudæ virtutē nō ad caput refert, eo quod hinnitu & sibilu verbis fallis nō significatibus murenas allexerint & irretierint. homines adulterantes

verbum

verbum Dei vt hinc phariseis dictum sit genimina viperarum Paulus ad Hebræos. 12. Quod si extra disciplinam estis cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis, si extra legem & Christum, ad murenas confugitis & appetitus caudam, estis adulteri & non filij. Modo concipiendi & pariendi ordine viperarum, locus ille Iacobi deplicatur capite. 1. Vbi hæc constant. Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consumatum fuerit mortem. Vipera enim salacissima concupiscentia carnis instigata, ea passione stimulata & vacans, maris caput præcindit ebria, concipit, paritque filios, primo partu excubans ova quæ fota cum consumata fuerint, in fœtusque abierint, matris mortem inferunt lateribus disruptis & confolis partibus. non secus concupiscentia nostra & passiones, caput rationis rescindunt & amputant, concipitque vitium & deformitatem, quæ cum consumata fuerint, mortem vitæ gratiæ generant, imo non solum spiritus mortem verum luxu nimio & vitiorum nimietate mortem corporalem & excidium.

Secundam partem complectens eorum, quæ ad sensus tropologicos, & historicos ex natura vitæ perea spectabant.

CAPVT V.

21

Imulata virtus, abominabilisque hypocrisis simulatio, deterius multo quouis altero vitiorum genere, quod non secus, atque illa, quæ proprias sedes, locaque propria videntur deferere violenter acta, dum alia inui sunt, maiori impetu in propria veniant postea concitatoque motu in sua prolabantur, è quibus summa violentia fuere difficilia & distracta (in motu præternaturali, naturalium omnium est videre) sic hi dum exterminantur & in bonum aliorum videntur ire, propriaque deferere, maiori impetu maiori que conamine in sua redeunt violentia virtutis fictæ, se se ipsos prosequentes omni ex parte, detestabilis adeo perniciosaque reipublicæ pestis antiquitus tanto odio habita, priscaque temporibus nostris vero minus multo venenosa & lethalis, nõ virtutis augmento, perfectio-

nis vè

nis vè incrementis, ideo imo quod virtus, iustitiaque sic decreuerint, vt & videri homines virtutem sectari videntur summisque viribus recussent, nonque solum studiosos esse, quod irrideat imo virtutis eligiem, vultusque iustitiæ odio habeant. Hæc atrox immanisque labe nullo alio potest melius præfingi, aut oculis subijci, quam scytharum allato euentu sanguinis humani & viperini immisti cruoris, quibus venenum irremediabile oritur, iungit hypochrita venenum suum, sanguini Christi, & dum hoc abluere vitia velle simulat, alere extenuatos, & famelicos saturare sanguinis illius alimento: venenum suæ auaritiæ & propriæ utilitatis diffundit, deterius multo illi sanguini immistum abusu sanguinis, nõ secus ac scythas venenum vipereum humano cruori obmifcetes irremediabile vulnus infligebant virusque parabant summa cum difficultate remedij parens, venena enim immista ijs, quæ maxime enutriunt deteriora euadunt & citius nocent, quod trahantur simul cum his, quæ auidius partes expetunt, cum alimento simul, in viscera & sedes internas animæ, homo enim humanum sanguinem plus alijs reliquis ad se euocat, & suum magis animantia quæuis, cum alimento cum sanguine, qui est totius naturæ substantiæque, trahitur ab omnibus animantis partibus potentissime & subito venenum quoduis, propter alimenti cupiditatem innatam partibus, eo enim partes quam maxime egent. Non secus Hypochrite virus fugit homo immistum sanguini hominis Dei abusu iniunctum ab hypochrite quo adeo egent homo cor & vitæ principia, vnde hypochrite malitia & dolo, poculum solius sanguinis parate simulans alimentumque & doctrinam sanguinis Christi, venenum emifcet & soluit virus proprium, sua immifcet, si hæc nequit murenarum sanguini immifcet & hoc sanguine occultat, alimento appetitus caudæ dictæ & portio inferioris, hominis ultimo & calcaneo, commutabilique bono, & alimento sensus occultit, & huic bono mistum venenum deterius noxius, facit bibere obuoluto cruore specie alimenti, virus & pestem humano sanguine confundens, simulatè & fictè delectabili bono suadet, sanguinem proximi exuens quem insicit veneno proprio virulentia viperina & callida. Vocauit genimina viperarum phariseos, quod cum Ecclesiæ vtero legibus & præceptis continerentur prius & principaliter ipsi, his ligamentis & membranibus legis scriptæ: tamè viscera eorum cor, sensum, præcepta matris Ecclesiæ diruperunt, con-

22

confodentes latera, proximos peruertentes, scripturæq; sensum, vt legem excederent præcepta & consilia contemnerent, veneno & malitia capitis serpentis, infecti peccati capite, capitisque peccato Adami & posteritatis viru; vt & veneno vitiorum & culpæ, abrumpimus legis vincula quibus cōtinemur nos alijs proprius rationis & regulæ debitiq; vt multoties gentes & vltimo concepti Ecclesiæ filij, in lucem prodeant felicius multo. Christicolis & Iudæis primo conceptis vtero Ecclesiæ, fuit enim Christus missus principaliter ad oues quæ periere de domo Iacob & Israel. Matth. 15. c. Gentes vero multoties præferuntur proprio ouili, notisq; ouibus, erunt enim nouissimi primi & primi nouissimi Matth. 19. c. Et iudicabunt viri Niniuitæ, filios Israel in iudicio, vt dicitur Matth. 12. Isaias. 54. Lauda sterilis, quæ non parit, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas, quoniam multi filij desertæ magis, quam eius quæ habet virum, dicit Dominus. Vbi vaticinatur Isaias, filios plures multos Ecclesiam suscepturam ex gentibus, & de congregatione sterili, quam de synagoga, quæ virum habuit Deum Christum, illi missum principaliter, viperina enim & corrupta eorum malitia continebantur, sterili & sine viro vtero, sine virilitateq; postea operum, propter eorundem abominaciones & Aposthasias, Viperam enim tam mas quam femina, testibus generationis caret, quæ soboles magis multo est illi putrefactione quasi suborta, quam vera progenies & fœtura, vt non secus, ac quæ vermibus scatent putredine, sic hæc viperulis repleantur docet Aristoteles. 1. de Generatione c. 1. & libro. 2. de historia c. 17. & lib. 5. c. 34. impotenti ergo vtero continebantur, & infecundo, serpentis, generationisque veræ, & si corruptione sobolis abundantissimi, malitia & veneno serpentis illius. Gene-
 23 seos. 3. c. Quo vocauit genimina viperarum locis adductis serpentis filios & sobolem. Plato in Symposio dialogo, docet viperam lictos solum reuelare dolores, vipera læsis non alijs, imo nec alios intelligere posse, quales sint eorundem anxietates & cruciatus, tunc cussos semel caute viuere in posterum astutosque euadere periculo facti (abiit in proverbiu) est vipera læsus est punctus vipera semel: potest id venenum calidum & igneum, quod si hominẽ non occidit quandoque, tamen distemperat calore adeo illius ce-
 rebrum, vt conditiones eorum qui temperamento sunt calido su-
 sineat factus callidus & versutus docet Aristotel. 1. de phisogno-
 ma cali-

nia calidorum mores, & Galenus libro quod animi mores corporis temperaturam sequantur c. 5. & 7. Callidi enim à calore dicuntur, vt supra diximus. Hinc licet viperæ morsus & vitiorum culpas ictusque serpentis, Christo renuntiare percuso vipera iam, eius ministris eo vipera ictis, etsi non infecto, at vulnerato, propter scælera nostra Isaias. 53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scælera nostra, liuore eius laniati sumus fari ergo cum illo possumus, cruciatus nostros, serpentium ictus, dolores, miserias. Imo leuari nimis cussos dum percussis referunt anxietates docet ipse Plato, & eorum contactu alleuari quod imbibant veneni cruorem, quo prius replebantur, porri eorundem iam vacui in superstitite alteroque, quem cussis obtinunt, sicci & squalidi potentia prægressi veneni distemperie inducta, sicca enim humorem audivissime bibunt, præcipue illum, qui poris est ad proportionem & mensuram iustam, vt est venenum, idem quod poros fecit, ignea natura in percuso prius altero, tum Sympathia & cōsensu mutuo, veneni feminibus & contagij latentibus, subiecti dispositione, eius qui morbo euaserat, virus ad se euocante illius, qui adhuc morbo tenetur, venenum suggens & ad se alliciens ex relicta veneni dispositione alterata natura, simile appetens ex affectu prægresso, quo deterius habet qui bene habebat, & melius qui acriter vexabatur: traxit Christus ad se venenum nostrum, mortuus est pro nobis, vt pristina saluti reuocaremur nos Isaias citato. c. Omnes nos errauimus quasi oues, vnusquisq; in viam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, propter scælus populi mei percussit eum. cum eo conuersantes leuamur scit ipse dolores nostros cognoscit, eius contactu sacramento Eucharistiæ reficimur, in se suscipit virus nostrum vt salui essemus nos, vim musicę hic & alibi attulimus in morsu vipereo magni esse momenti & auxiliij, ex tantisque autorum scriptis & sententijs varijs, pueri tribus quiescunt remedijs, multu, motu incunabuli, & musica cantu enim cōsopiti somno quietantur. Thales Cretensis musica, fugauit pestem Atheniensium, & sciaticas temperabat, supra diximus late satis. Morsus nostri, quo alio quam musica, & dolores potuerunt temperari? Christi in cruce pendentis, intentis neruis & distentis, retortis clauiculis, imo clavis durissimis & fortissimis contentis, vt neruus diuinitatis & vis, cum neruis humanitatis con-

sentiret

sentiret assentiretque, in ligno cauo & perforato, vermiculo Christo & teredine crucis ipso perforata & leui iam, vt cythara illa Dauid toties percussa personaret armonia & concentu, terra cū cœlis, Deusque cum hominibus, vt placaretur Pater filij vocibus acuto & alto diuinitatis, graui & humili humanitatis, rithmus & consonantia vt resultaret gratissima: duo illo concinno & sonoro filij humanitatis diuinitatisque, vocibusque simul editis in cruce, quibus Patrem placauit, acuto illo & alto vocis Christi pendens, quo cœlos rupit & aperuit, hodie mecum eris in paradiso, voceque alia altissima, dum exclamauit, Deus, Deus vt quid dereliquisti me, exclamans voce magna, vt intelligerent homines voluntarie mori, potentiaque diuinitatis vocem illam altissimā intonasse quę vsque ad cœlos vsque ad Patrem peruenit, cum vires naturę morientibus iam iam deficiant vt voces altas, magnas que edere non possint aut vociferari impense, languentibus iam & expirantibus, misit imo spiritum vt persona diuina notaretur quę emitebat non exibat sed misit dicitur, non exhalauit anima, sed misit, assonant enim in hoc duo, omnia vtriusque naturę & vnus concinni suppositi cōsonantia illa mirabili, vulnera enim nec dolores passio vè aut aliud, non sufficeret animam vnitam verbo, eripere nisi vellent ipse, quo dixit Christus, Patri vt quid dereliquisti me, quasi diceret in bonum hominum, mori decet & animam separari licet, & me me derelinquere, in manusque inimicorū prolabi, interrogat Christus Patrem, vt respondeat Pater, & correfpondeant homines tanto beneficio: respondet Pater Isaias, 53. Oblatus est quia ipse voluit. Ideo dereliqui, vt saluos faceret mortales, rationem perijt vt quid, vt rationem homines callerent Dei mortis, finemque moriendi rescirent & scrutarentur & non sine fine Deum mori qui in finem dilexit eos: cum tenore illo consumatum est. Matthæi. 27. c. personauit cythara Christus, hanc pulsauit Dauid in spiritu toties, consumatum est, omne quod ex parte Dei, expetitur vitę mortalium, quid enim debui facere quod non feci, imo quę non debui feci & persolui, baso illo & graui humanitatis, sitio, quibus vocibus armonia & concentu, serpentis morsum persanauit, hac vocum armonia & consonantia modo voce alta intonans super omnem naturam, remissione peccatorū & cœli promissione latroni cecinit, modo tenore & media voce, medio nostrę redemptionis dato consumatum est, modo voce graui &

ui & baso nostrę salutis, sitio. In homines conuersus in discipulum & matrem concentu & armonia cœlesti. Musica ergo hac homines pristina reuocauit saluti. Iuxta naturam huius animantis explicari potest locus ille Ecclesiastici. 47. Vbi hæc cōtinetur. Dediti maculam in gloria tua, & prophanasti, semen tuum inducere iracundiam, ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuā vt faceres imperium vipartitum. Nomine Salomonis corrigens Deus peccatores & viperarum genimina, qui semen proprium, posteritatem & alios inficiunt, infecereque vitij exemplo & malitia, prophanarunt scandalo, & cum murenulis vitiorum, semē humanum immiscuere, legem & doctrinam, cauda murenę, & appetitus vitio veram abnegantes progeniem, & semen originęque cœlestem, exemplarque denegantes & imaginem veram obumbrantes, vterum aberrantes, peccatores enim errauerunt ab vtero & murenis se se commiscuere, reliquitque illos Deus secundum desiderium cordis eorum, & pertraserunt in affectū cordis veneno infecti in iracundiam & stultitiam, & vipartitum imperium. Murenarum modo affectuum & ignorantia, malitia modo & viperarum; prophanarunt semen se se commiscuentes alijs a lege rationis, in obsequium sensuum, inducere iracundiam in liberos in affectus, furor illis secundum similitudinem serpentis, qui ijs, naturam infectat & inquinat, Psal. 57. Alienati sunt peccatores a vulua errauerunt, ab vtero locuti sunt falsa, furor illis secundum similitudinem, serpentis, quę furorem impertit, in proprios liberos ore & suctu secreto in naturam & tētus, vt diximus. Sic ij locuti sunt venenosa & falsa, & stultitiam simul, hinc malum omne ignorantia, malitia, & passione nobis imminet. Rostrum vipera quassat, os conterit, quo minus possit ore vt i mas, sunt vitia quę os concludunt omnino, sinuntque minime penitentia ore vti, vt Samaritana & Damoniacus ille. Matthæi. 9. cap. Quem Damon mutus obtineuat, vsque dum verbum accessit, erat sine verbo mutus, accessit Christus, quod est falsus, est enim locutus eo verbo, eramus muti omnes ante aduentum verbi, quis sine verbo loqui poterit? Psalmo. 36. Psalmographus facer promittens bona, per Christum. Tota die miseretur & commodat, & semē illius in benedictione erit, iniusti punientur & semen impiorum peribit, os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipsius.

25
 26
 sus. Vbi non iam genimina viperarum, Christi meritis non femē nequam viperinum semen, imo benedictionis non veneni, Christo renati denuo in posterum viuunt, puniuntur iniusti & peribit semen impiorum, & renascuntur in Christo, & os iusti meditabitur sapientiam Patris æterni, Verbum scilicet, non venenum ore fuget, vt viperarum progenies & lingua eius loquetur iudicium, Patris in Christo & Verbo, non venenosa: lex Dei erit in corde eius, non vterus & passiones carnis in corde, vt viperis adsunt, late supra. Cum ergo Christus baptizasset, in Iordane. Matthæi 3. cap. Vbi sic dicitur de Iohanne. Videns autem multos Pharisæorum & Saduceorum venientes, ad baptismum suum dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstraui vobis, fugere à ventura ira facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Cum ad aquas confugissent serpente cussi, vt cõfugit vipera veneno commoto astu & incendio flagrans, siti ingentissima stimulata, cum ad lauacrum venirent lælli veneno infecti, non in opprobrium imo ostendens necessitatem lauacri eorumq; collaudās accessum dixit. Progenies viperarum, quis vobis demonstraui fugere à ventura ira, iudicii Dei, & ignem aquis restringere. Baptismatis vndis, quis alter quam Christus hæc docuit, Patris sapientia summa in cuius virtute baptizabat Iohannes, aqua viua quæ ignem extinguit æternum, nulla alia superabilis vnda, solum enim hac aqua, & spiritu renati, possunt intrare regnum Dei, non qualibet hic dicendi occasio offerebatur de fœminarum sauitia & conditione litigiosa, reuerentiaque quam præstare marito tenentur, cum vipera alioqui fera & venenata mare potentior fortiorque: ad eius præsentiam virus deponat humilis inferior illi obtemperans sine renixu cum prosequens facilis & blanda, fœmina vero sauiant furijs agantur, iurgia moueant garrula linguata, non secus ac Hæua altera cui cum quo loqueretur deficeret cum ipso. Damone garrijt ne taceret, & cum in medio paradisi esset omnibus abundans, regina vniuersi totius cui deficiebant inuidiæ occasiones, cū sola viueret, nec essent, quibus posset æmulari ijs nõ contenta insidias Adamo tetendit serpenti credens & consulens Anguem superstitiosa & vana, dicitur. Ecclesiastici. 15. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Pedes senis veteranq; hominis siccissimi sunt iam, defectu humiditatis non contingentis longissima corporis & distantissimos pedes, fri-

des, frigidissimi & ultra calore & sanguine destitui, arena frigida & sicca, si quid gratiæ humiditatis vè & caloris superest absumit, & perdit, infertq; sensum asperitatis, & molestiæ, quibus somnū senibus vtilissimum impedit, iam debiles & veterani ætate, vt necessarium sit calceos excutere & a se arenam abijgere, non secus mulier linguata, gratiam absumit humiditatem, calorē amoris restringit, præcipue ab homine quieto cui conditione opponitur & cum quo dissidet, inquietus vero aliter & litigiosus hic nõ odit dicacem fœminam, cum qua rixas & iurgia mouet conditione similis, vt nunquam quiescant aut cessent lites, solent imo increpare vxorem quod inter iurgia obmutescat tales, quasi materiam litiū substrahat, (potest hæc deprabata cõditio:) hinc Ecclesiastici. 8. dicitur. Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna. non compones ignem illius & iram deponat venenū fœmina, reuereatur illū, est enim caput Christi Deus & Christus caput viri, vir autem mulieris caput, mulier vero decosta viri de medio, vt moderata sit & mediæ conditionis nõ extremæ non capitis, gubernetur imo capite, est de medio vt extrema fugiat, de costa & osse illo, qui non gubernatur ex se, cū medulla careat qua nutriatur, quod de corde capite & venis regitur, prius circa caput diuissis & immixtis è fercula in costas venis, vt alatur aliunde, non est de ossibus quæ gubernantur medullis insitis & innatis se seq; ipsis, vt capitis ossa & ossa reliqua. Mā suescat ergo quæ sauit, & ne vipera deterior cum multoties læsferit iceritque venenum augeat & intendat, imo saltim vt vipera quæ multoties icit icere desinat, venenumque mitiget, maritum vereatur colat non irriter instiget dicacitate efrēnis & libera saltim non vipera deterior, non ferocior. Prouerbiorum. 17. Melior est buccella sicca cum gaudio, quam Domus plena victimis cum iurgio.

De celebri Theriaca Anthidoro, Viperina substantia.

CAPVT VI.

Ipereum venenum, omneque genus venenatorū animantium omnis vè forma cuiusuis legis conditionis vè sit, nullum continet remedium maius æquale

Hh 2

vè ale-

vè alexipharmacum & antidotum, ac tenet vipera media sui corporis parte, vt nulla sit virtus maior, salubrius vè medicamen suomet ictui quam ipsa sibi, parte media, vt nullum venenū superat, capite & cauda, extremisque partibus inclusum huius viuentis vitus. Expressum virtutis Hieroglyphicō verusque icō, que inter extrema vitiosa consistet & relidet, medium sibi vendicans locum & sedem mediam, extrema recusans. Medio enim huius animantis, recisis & reiectis extremis, paratur secunda illa vita mortalium, morbis omnibus remedium vnicum anchora fida omnis veneni moderamen & frænum, Theriaca celebrata antiquis priscisque autoribus exulta, tantoque habita pretio, vt huius præclari antidoti libri integri extant scripto Græcis & Latinis grauissimis autoribus. Andromachus enim huius mirabilis medicaminis iudex extitit. Docet Galenus de vsu theriacæ ad Paphilianum, hac utebatur in desperatis morbis, quam vocauit Galenus Græcè *γάρνην*, idest tranquillam, quod impetus morborū frænet coerceat tranquillet: Crito vero antiquissimus ille appellauit Theriacam *θερίων*, tōri Hebræis, Latinis Theriaca à *θερίων* Therion, græcis, quod venenosam bestiam significat, cum quod venenatorum animantium moribus succurrat, omnibus & auxilietur, tum quod virulenta viperinæ naturæ, carnes recipiat, veneno notissimas, & generali nomine græcis Therion dictas, vt venenata omnia eō nomine græce. fuit huius nobilissimi Anthidoti autor, Mithridates Rex ille Ponti, cuius ea fuit vis animi & corporis, vt sex iuges equos regeret, duarumque & viginti gentium linguis alloqueretur. Hic disidentibus Romanis bello fortiali, Nicomedem Bithynia, Ariobarcanēque Cappadocia expulit, Græciam Insulasque omnes excepta Rhodo superauit. à Pompeio victus, tamen a Pharnace filio est turre obsessus, qui cædēs fortunæ venenum sumpsit, sed frustra quod aduersum venena toto vitæ decursa hoc sacro anthidoto munitus fuerat corpusque firmauerat, in quem missum postea Gallum nomine dictum illum, vt pœna capitis damnaret, deterruit vultus fræueritate, cuius manum tirubantem confortauit in cedem. Plutarchus docet Apianus, Iustinus, Valerius, Plinius libro. 25. cap. 2. melius imo iubenalis Satira. 14. his, Ocyus Archigenem querē, atque eme, quod Mithridates composuit. Conditione crudelissimus, vt quasi omnem cognationem stinxerit: Mithridates dictus quod

vari

varijs dotibus animi, & corporis fulgeret, non secus atque Mitrax gemma conspectu solis fulget varia. Plinius libro. 37. c. 10. Ex quo lapide pretioso mitra venit, quod Mitrax Persis, sol dicitur, moreque solis refulgere teneantur clari & limpidi virtutibus varijs & illustres, qui mitras gestant, quo antiquitus, in mitris lapillus hic inferebatur. Docuit Apuleius libro vltimo, fuit alter Mithridates qui Bruti Epistolas collegit. Nulli, nō auxiliatur morbo hoc remediū nulli nō opitulatur lapsui. docet Galenus de vsu Theriacæ & detheriaca libris, nonq; solum venenosis ictibus medetur, imo omni morbo omni noxæ varijs & diuersis egritudinibus contrarijs imo & disidentibus; virtutibus partium diuersarū distinctis, ad mediam formam venientium altiore excellentiore fermentatis & alteratis adinuicē medicamentis varijs efficacioribus ad agendum totius naturæ, quæ suscipit illa paratis vt videre est libro de Theriaca Galeni & libris Nicandri, scriptisq; in regis Andromachi, à quibus alij omnes susceperunt postea: illis agentibus resultat forma misti vnus vna, altior mirabilior, præstā

28

Hh 3

nas mo-

nas motu & conuenientia ignobilium, actionibus animæ alentis, quæ in visceribus viget, quod viscera quæ medio corporis continentur, cor & vitæ principia, excrementa venenosa deponant in extremitates ex medio, vt cor feruetur liberum omni noxa & malitia, vitæ & animæ sedes domiciliūque illustre: quo extrema veneno abundant, & ignobiliores partes, monstrauius enim antea recrementitios succos animantibus imperitos in vsus varios vtilis, si alio quam loco destinato à natura contineantur, magna vitia parere mortē imo, vt patet bile effusa è vesica felis, per corpus vniuersum, aut è liene melancholia, imo sanguine diffuso ipso extra propria vasa accidentia excitari similia ijs qui venenum potarunt vt retento semine veniunt, docet Galenus. 6. de locis affectis. c. de histericis. Ideo ergo præcinduntur abijciunturque eæ partes quod veneno abundant & excrementis, tum inter venenata omnia vipereis solum carnibus vtimur in Theriaca sacra, docet eo loci Galenus, quod mirabiles possideant dotes & virtutes præclaras natura propria saluti mortalium; docuit experientia & ratio, quæ medicamentum intrant expurgatæ paratæque vt licet, extremis sub mensura quatuor digitorum discissis, euisceratis viperis vndique, ne humida viscera putrescant facile in medicamine vitali, reiectis visceribus cum extremis simul, succisque humidis sanguine & alimento, quibus repletur voracissimum animans, excrementisque plurimis, quibus ingluuie vitiosa protuberat, ijsque perfectis, in vase terræ virginis, eo loci Galenus notat. Aqua, sale, & anetho, paneque purissimo, scalptra & scobinato incoctis semel expurgantur & detergantur omnino, spinis postea ossibusque seiunctis exclusis, pane purissimo & carnis ijs deterfis eformantur pastilli, qui ad vmbra resicari, vt vult Democrates & Andromachus, proprijs huius celebris antidoti libris, reseruantur, vt Theriacam componant mirabilem, simul cum alijs quorum inframotus enim extremorum continuus calorem parit, calor liquat humores, poros reserat & amplificat, & partes motu excurtuntur, vt pellant quæ continent & recipiant alia. hinc extrema abscindimus & expurgatum mediū seruamus, ijs paratum & expurgatum, sale deterfimus, aqua lotum, pane inuolutum, quo nocet minus excietur à cruento succo imbibito natura & operetur lentius inuolucro illo conuoluto, viruque & vditare pane imbibitis, sicco & poroso, non subito imo paulatim

latine & sensim, vt fert natura, anetho resolutis vaporibus crassis, flatibusque & halitibus infectis, contagio & malitia deteriora ob materiæ tenuitatem in qua resident. Carnes ergo sic preparatæ & deterfæ, à succis infectis, non vitio sui sed culpa extremorum malitia & contagio vbi retinentur recrementa, tantum abest malitia polleant aut inficiantur veneno, quod nullum adsit remediū maius, salubrius vè mortaliū vitæ, tum essui ad hbitæ, conditæ more Anguillarum morbis & egritudinibus, alio, sale, oleo, & pane, aromatibus, condimēto factæ, tum aliis rebus permixtæ eæ carnes compositionibusque aliis subintrantes saluberrimæ. discutiunt enim humores noxios, euacuant tetros, absumunt superfluos, detergant succidos, franant vitiosos, corrigunt infectos, malitiam retundunt, venenum superant expurgant viscera, præcipua membra roborant, viuificant, instaurant, corroborant, Elephantiasim lepram scabiem cutaneos morbos extirpant, purgant hydropicos ventrem extenuant, succurrunt distericis, maniacis, Epilepticis, omnibus vitis morbis omnibus, & si ijs præcipue, qui veneni, malignæ vè qualitatis contagio excitantur, vt ij omnes autores late docent noruntque experientia & arte ducti, videre est locis allatis antea, neque salubris ideo & prolicua caro viperæ est censenda, quod venenosa, & mortifera cor petat, impetatque continuo assumpta, vitæ contraria inimica, repugnansque vitæ principijs cordi deniq; quod cum expugnet & aggrediatur illico, antipathiaque & disidio naturæ illud subeat ducat secū salutifera omnia alia quibus cōstat antidorus, auxiliaque prætiosa reliqua cordialia & præclara, vt hinc sit illi præsidium & singulare remediū, hoc enim est vim & virtutem denegare viperis ipsis concessam omnibus antiquis & recentioribus celebratam adeo diuulgatam vndique, tum venenum omne sufficeret immiscere Theriacæ, non minus cum cor petat quoduis laceffatque, vipera cum sola præparetur huic sacro remedio, cum sola hæc ipsa perficiat molliaturque illa reliqua fecus venenata alia: sitque illa solum remediū singulare morborum præparata & deterfa, venenosis reiectis viru expurgatis carnibus: eisdem imo sine præparatione aliqua, & si hac melius multo subeniat periculis, docuit experientia ipsa cui suffragatur ratio, refert Galenus. 11. simplicium. c. 2. in Alia contigisse cuidam morbo elephantiasim laboranti, vino ebibito vbi,

vipera casu suffocata perierat, pristinae salutis fuisse reuocatum, ex-
 purgata materia exiccatis crustis, quibus erat refertus, quæ &
 aliis cum contigissent fortuna & casu, est rarus ipse, alique auto-
 res, vim virtutisque celestem ijs carnibus adesse occultam, mani-
 festasque & raras ultra virtutes, ut ipse est fallus de Theriaca ad
 Pisonem, c. 9. nouerat ipse vipers securissime in Aegypto man-
 di, loci humiditate diluto & soluto veneno, de alimentis, c. 2.
 constat ergo non ratione veneni, nec aliorum causa, vilem esse
 viperam, imo sui virtute & ratione sui, innataque vi morbis re-
 fragari, non veneno terro, cum manifestis virtutibus dictis expur-
 gatiua deteritiua, exiccatiuaque intensissima qua pollet, ut eodem
 capite Galenus docuit vbi sitim intensissimam, inducere, morsu
 retulit, de symptomatum causis docet, c. 4. quendam massa vi-
 pera, siti in explebili vgeri adeo, ut remedijs plurimis medicis
 nunquam cesserit in posterum, tum virtute altiori celesti & diui-
 na ultra elementorum virtutes susceptam celi actione succresce-
 re ad missionem viperæ, neque enim minus communes virtutes,
 mista ab elementis suscipiunt, quam occultas à celo mirabiles &
 raras, pro varia miscella proportione & modo, interim dum ef-
 formatur mistum, materia alterata, ut & Theriaca: euenit, dū tot
 tantaque immiscetur inuicem rara & preiosa, imo cum vipera-
 rum carnes virtute polleant, corrigendi venenum natura propria
 trahendiq; indestinatos animantis vsus, (in quos venit bilis in
 corpore existens omni animanti, venenūq; quod est in iis in ve-
 fica felis & in extremis contentum,) virtutemque tractiuam illius
 obtineant ut trahant ab illis vile virus suis vlibus & corrigant,
 in viasque destinatas & cannales recipiant, & natura hac virtu-
 te fulciantur temperandi cruoris carnes media, ut & caput vipe-
 re exoneretur, ne recocto illo & a daucto, caput intemperetur &
 officiat toti, quo virus alliciunt, ut supersit caput integrum & li-
 berum hac eadem qua excellunt virtute veneni tractiua, ut vene-
 num pellant & frangent, Theriaca immixta carnes ipse, venenum
 ad se vocant alliciuntque & atrahunt susceptum, quibus cor ex-
 purgant expiant exonerant, à malitia & viru, partesq; alias ut fu-
 giant venenum & noxas, in seque recipiunt virus, ut supersint a-
 lia libera & immunia, ut nil sit vtilius veneno & virui liberando
 viru læsis efficacius nihil simul cum his quæ naturam resciant vi-
 ribus, corroborant & noxios humores extrudunt & frangent. con-
 tinet

tinere enim hæc vipera, miscella sua propria perfectius salutis mor-
 talium, proportionata magis & proficua, natura temperamento
 & miscella, alijs reliquis venenatis, securior perfectior, quia hæc
 petit hac mensura natura vipæ & temperies innata tempera-
 mentumque iustitia animantis, hanc subiens proportionem qua
 ab alijs noxis venenosisque distinguitur, non secus ac inter quæ-
 vis alia temperiei cuiusvis hæc le dunt illa profunt, temperamen-
 to & temperie innata. Imo capiti nulli animanti tantum adest vi-
 rus, ac adest viperæ, & medio corpori nulli salus tanta virtus &
 perfectio, nulli vis tractiua veneni potens adeo eo loci, aut alio,
 sic ergo & si alia toto venenosa magis, nullum tamen capite no-
 xius veneno & viru, Basiliscus enim toto deterior ac capite vipe-
 ra imbecilior & alia sunt, sic Galenus de Theriaca c. 3. est eius tan-
 tus cruor & venenosa rabies, ut crediderit Galenus lib. de foetus
 formatione, c. 4. non factas ab eodem opifice, à quo est factus ho-
 mo poetice dictum. Continet enim hæc antidotis, calfacientia,
 & exiccantia, medicamina, incidantia, resoluentia, detergentia,
 expurgantia, tum corroborantibus constat, cordialibus, capitali-
 bus, epaticis, lienicis medicamentis, pectoralibus, diureticis, solu-
 tiuis, quæ has & alias partes natura roborant & stabiliunt: rû ale-
 xipharmacis, & venenum corrigentibus integratur, & ijs quæ mi-
 rabiles, cœlestesque virtutes obtinent ultra elementorum miscel-
 lam raras & excellentes, adstringentibus struitur, sudorificis, ano-
 dinis & dolorem sedantibus, stupefacientibus auxilijs, & in sum-
 ma omni remedium genere natura & officio, ut largissime co-
 ponit Galenus libro de Theriaca integro, Nicander idem ex-
 sententia Andromachi, & Regis Mirhidates, anima vero vires ro-
 burque huius medicamenti, viperina est caro, parata in pastillos,
 dictos retulimus antea, imo & si caro viperæ ijs iubetur & firme-
 tur auxilijs, sola potest molliori opus plurimum ut satis patet Ga-
 leni eo c. iis. Quidam enim nobilis vir cū laboraret elephantiasis
 morbo, in Misia Asia, profectus ad aquarum calidarum fontes
 sponte nascentium, sperans se consequi emolumentum aliquid, ac-
 cidit ibi adstanti mancipio scorto pulcherrima iuuenula, com-
 pluribus ambita amatoribus, vinum illi offerre sitienti in quod vi-
 pera inciderat eo epoto, casu, salutis pristinae restitui integrè. Re-
 fert Galenus, c. 11. simplicium. Quanta sit huius antidoti perfe-
 ctio excellentiaque, facile quiuis noscere poterit, si rerum copia

numeros, proportionemque, quibus hæc sacra miscella constat in medium afferamus, retulit Galenus ex vetustissimo Andromachio libro de Theriaca ad Pisonem c. 7. Qui ex antiquiori Mithridate Rege desumpserat: ut omnis docet antiquitas, vel quod ille hoc primus medicamine fuerit usus, vel quod tanti antidoti, ipse extiterit autor, dixere Paulus Aegineta, Aëtius, Oribasius, Celsus, & prisci artis Apollineæ autores, est hæc forma, & structura huius celebris medicaminis.

Theriaca, Andromachi senioris.

R. Pastillorum scilliticorum drachmas XLVIII. Pastillorum theriacalium. Spisamenti Hedycroi. Piperis longi. Opii, singulorum drachmas. XXIII. Iridis illiricæ. Rosarum siccarum. Succi radicis dulcis. Seminis napi dulcis, id est domestici, Scordij. Opobalsami. Cinnamomi, Agarici, singulorum drach. XII. Myrræ. Costi, Croci, Corycei, Casia. Nardi Indicæ, Schani, Piperis nigri, Piperis albi. Thuris. Diſtamni. Rheipontici. Sthechadis, Marubij virentis. Petroselinii. Calaminthæ. Terebinthinæ. Quinque folij, Zingiberis, singulorum drachmas. VI. Polij, Chamæpytis. Nardi celticæ, Amomi, Styracis. Mei, Chamædryis, Phupontici. Terræ lemnicæ, Folij. Chalcitis asæ. Gentianæ, Gummi. Hypocistidis succi. Carpo balsami, Sefeli. Anisi. Cardamomi. Fœniculi, Acaciæ. Thlaspi seminis, Hyperici. Ammi, Sagapeni singulorum drachmas. III. Castorei, Aristolochiæ radicis. Bituminis ficii. Seminis dauci. Opoponacis. Centraurei, Galbani, singul. drachmas. II. Vini antiqui quantum sufficit ad dissolucendum humida. Mellis Artici drachmas. 960; id est lib. X.

Pastilli ex scilla.

Docet Galenus Pastillas scilliticas formate de theriaca ad Pisonem c. 13. his. recentem scillam non admodum magnâ accipere oportet, & eam non luto, sicut quidam faciunt inuolueret, (sordidum enim id mihi esse videtur) sed pulve tenerrimo in qua & assatur facile, & ab eo quiddam dum assatur accipit ubi ipsam probe coxeris, vel in furno, quod vocant, vel sub cacabis, in quibus panes assantur, quo æqualiter assatur, tunc interiores partes scillæ, quæ tenerrime fuerint, & eis accurate dissolutis, admisce farina Erui

næ Erui optimæ, recentissimæque, tantundem sicut Democritus esse feret. Nam & Magnus qui dimidium iubet parum mihi conijcere videtur, & Andromachus, qui duas partes præcipit, nondum satis imponere, cum æqualem erui portionem scillæ sequatur, sic itaque scilla & farina committis, modicas inde faciemus rotulas quas in umbra siccatas vsui referuabimus.

Pastilli viperæ.

Pastilli vero viperini huius auxilij anima & vis, hoc ordine parantur, viperæis carnibus paratis viperarum extrema amputabis ad mensuram quatuor digitorum, visceraque & pellem depones eas vero aqua fontana sale recenti, & aneti viridis ramusculis elixabis, vsque dum spina, & ossa facili separentur negotio, his semotis cum pane purissimo simul quantum sufficiat parandis pastillis subactu manibus inunctis Opobalsamo eos efformabis in rotulas quas resicabis in umbra, harum carniarum quantum volueris Recipe. panis purissimi aridi contusi, & cribrati, quartam partem, aut quintam. Simul contunde & pastillos forma opobalsamo in eis confingendis adhibito.

Magnetis seu spisamenti Hedycroi compositio.

Magma seu malagma Græcis idem est quod spisamentum, ex rebus irritis confectum, unde Hedycroum spisamentum, id est est, quod spisamentum coloris Crocei luti coloris fuluicantis, hinc Galenus lib. 1. de antidotis c. 10. Sic inquit, Magma quod Hedycroum lato dixere colore, id est placido hilari Croceo, etiã si & ab odore gratissimum, quem hæc vnguenta pastille vè coloris luti spirabant doceat Cicero. Tusculanarum dicitur, collocaemus in culcitra plumea, psaltriam, adducamus, hedychrom, incendamus, demus scutellam dulcicule potionis, & si Victorius inter vnguenta referat in commentarijs huius loci soluni, pastille vero tales hoc ordine dispensantur. R. Aspalathi Asari Mari. Amaraei singulorum drachmas. II. Calami odorati. Iunci odorati Costi Phu Pontici. Cinnamomi. Opobalsami. Xylobalsami singulorum drachmas. III. Folij. Nardi Indicæ. Casia. Myrræ. Croci singulorum drachmas. VI. Amomi drachmas. XII. Mastiches drachmas. I. Vitis Falerno, excipiantur, & mixtis rotulas figurauis viperæis & scilliticis similes, ipsasque eodem modo excicauis,

cauis, communis quantitas, quæ huius sacri medicamenti suscipitur, tanta est quanta est magnitudo auellanae nucis post annum duodecimū a die confectionis, & si venenatorum ictibus post septimum, aut quintum annum concedat Galenus 14. c. libri ad Pisonem, maior vè aut minor, prout occasio exigerit. Sal qui à Plinio sol secundus, secunda vè anima, compellatur quod corpora vindicat à putredine. & inquinamento, in tantum vt de quibusdā animantibus merito dictum sit, animam quam possident salis loco illis esse constam, quo abiit in adagium animam profale habere in eos, qui nullius, alterius suat vsus, muneris vè, præterquam sues facti vitiosi & succidi, alimento vti, & spurca venere, quibus animam impertiri salis vice, ne corpus deficiat, & putredine inquinetur constat, vt iam anima profale substituatur, sal inquam venenis resistit natura & viribus, eisque aduersatur docuit Galenus de Theriaca ad Pisonem latissimè, & de theriaca ad Paphiliannū, hic Theriaca more solet parari, ex viperina progenie, in eisdem omnes, quos Theriaca complet vsus, vt ex antiquis recepit Galenus locis adductis, quos omnes theriacus hic sal viperæ vè aut Theriacalis, & si perficiat, lentius tamen absoluit, Theriaca antidoto. Hunc vè dupliciter parant salem, videre est apud Galenum locis supra, cuius scrupulus vnus quotidie assumptus exculetis aut poru, mirabiles edere effectus & quos Theriaca nouimus, & Galenus dixit supra, rationeque, & experiētia ductus firmavit, qui, & si duplici ordine confici possit & parari talis, securius est Galeni inuentum methodusque, quod solum pastillos viperæ recipiat, non vipersas ipsas vstas simul cum veneno & viru, vt antiqui parabant, est vè hęc Galeni mistura eo loci allata ijs. Cæterum ipse hunc salē etiam, non iniustus viperis conuicio, vè vstas ex eis quorum compositionē in theriaca docuit, reliquis quæ cum viperis vruntur admisceo, ipsosque comburo, vt quam in se habent amaritudinem incendio deponat. Tātam vè pastillorum mensuram impono, quantam habere quatuor vipersas conicio: ac reuera sal quam optimam euadit, vt qui propter vstionem, neque cinerulentum quippiam gustatus præse ferat, neque cōspēctus nigredinem, vè & iucundissimus accipiētib; euadat, & virtutē ad quæ dixi ipsum proprie valere, præstantiorē ostendat. Ad Pisonem. c. 19. eius cōpositionem inuenies longam ad litteram.

Antidoti

Antidoti Theriaces Tropologias continens & naturalia plurima.

CAPVT VII.

Iximus supra serpentem exaltatū in deserto iussu Domini, Moysi industria: Numerorum. 21. c. Viperæ obtruisse formam figuramque, tum Hæmorrhoidis, & Diplosadis effigiem parum diudentium inter se figura, & si effectibus euariant, vt vno illo serpente sacramenta plurima continerentur, cum Christi signū esset, vt ibidem dicitur ijs. Fac serpentem æneum & pone eum pro signo; & infra fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo. Christi scilicet, Iohannes dixit, quem cum percussis aspicerent sanabantur, Christus vè virtutem omnem capite obtinet, Paulus. 1. ad Corinthios. 11. cap. Ominis viri caput Christus, caput autem mulieris vir, caput vè Christi Deus. capite ergo Deitate, robur & vim omnem continet, non secus ac vipera rostro & capite continere monstrauimus, cum ergo capite polleat vipera, capiteque nulli æquetur potentia, omniaque superet animantia, & quæque potentissima natura, Basiliscū adhuc capite euincat, & si hic veneni malitia corporisque totius terro halitu excedat viperam, non capite virtute insita & innata, non robore impulsu rostrique; potentia, quibus quassat & abrumpt quæuis subitque tota, non grandi & insuperabili vi capite congenita viperino, cum Basiliscus aliunde petat virtutem potentiamque; illam, spiritus scilicet è corde veneficos suscipiens, quibus inficiat officiat ille, oculis effusis, capite alioqui debili & structura facilis, quos remittit potius capitis cerebrique frigore & temperat quam acuat & excitet, non genitos ibidem, imo ibidem reufos à malitia veneni, euaporantibus ad extra, non ad libitum motis, non quando vult & quomodo vult, nec cui vult officiens eisdem, vt potest vipera, docet Galenus de Theriaca lib. c. 9. Hinc aspis & basiliscus euiscerata, corde detracto, non officiant morsu, at vipera ledit capite solum sustite reiectis visceribus, caput sui iuris, experiētia edocuit cui sceratas vipersas inficere veneno capitis indomito quæ non obeunt adhuc detractis visceribus longo tempore, reptilia omnia vè alia.

Cum er-

Cum ergo Christus serpentis forma insigniri voluerit, & effigie serpentis notari formam serui accipiens, capite omnipotente Deitatis, non aliunde petito, merito viperæ effigiem serpens ille suscepit Christusque ipse, cum signum potentie Deitatis esset effigies illa, potentissimique redemptoris fidei iussoris, solutorisque nostri debiti, incorruptibilis, æneique roboris, æneus serpens bene sonans, ænea substantia, formam serui & serpentis accepit, ut reciperetur à filiis serpentium, ne fugerent Christum serpente iam hominemque factum, æneus vero & incorruptibilis, solum figura seruus & serpens, vere homo & Deus, æternus immutabilis æneus sub serpentis forma, humana veste indutus quam assumpsit & induit vere, hoc capite potens, non confuse & indistincte toto ut Basiliscus, capite qui est alioqui impotens & debilis, non confusione substantiæ viperæ Christus omnipotenti imo capite, non Basiliscus reliquis solum vires manifestante. Tū viperæ figuram obtinuisse serpentem illum patet, cum hic solus viuiparus sit inter serpentes omnes, & fœtus viuos solus in lucē edat, qui inuolucris putaminibusque ouorum feminis serpentis, Genesios. 3. capite, continebantur prius: quo postquam recepit eos inuolutos & conuinctos, secundo utero suscepit educauit que, & in lucem Solis iustitiæ edidit: duplicati uteri serpens status innocentie & legis gratiæ, legis naturæ & scriptæ legisque Euangelicæ, Ecclesia qua continemur fideles quæ nunquam defecit, nec uteris matris piissimæ, Christo in spe aut presentia contenti, vitales partu ultimo legis gratiæ, serpente viperæ & viuipera Christo, mortui in semine ouis, utero serpentis detenti quæ nos fefellit, viui & virales Christo in lucem editi, quo est insignitus viperæ, sic enim oportebat exaltari filium hominis omni natura potentiozem, capite omnipotentem, qui eo omnes serpentes superabat, & aufugabat omnino: tum quia hoc serpente paratur theriaca & antidotus sacer celebr. Pan

33 Græcis Παν, totum est, omne, totum, alimentum, & medicamentum: pan super substantialis substantia totus, ipsaque substantia, cuius accidentia, adhuc substantia sunt officio & modo, panis super substantialis, substantiam animæ refarciens & reficiens adipe frumenti, est adeps substantia superaddita membri, coalescens non vi nature in partem altæ & nutritæ, frigore imo semel digesto alimento principioque ultra naturam nutritionis quæ fit coctio

fit coctio a calido, quo oleosum & pingue sanguinis in membra frigida decumbens concrefcit, in membranas decidens & frigida alia, ut medullæ concrefcunt in osibus & alia in alijs oleoso alimento preso frigore & principio ultra naturam partium. sic Galenus. 3. de vsu partium c. 6. Arist. 4. de partibus c. 9. alij & alij. Est Christus frumētī adeps, & super substantiam panis qui præcessit, substantia ultra naturam super addita postq, aliā suscedens adeps ideo alio veniens non naturæ actu, substantia cœlestis Deitatis & humanitatis Christi, estque super substantialiale alimentum, nam supra substantiam panis & vini, quæ desiere vi verborum, substantia succedit corporis Christi, super omnem substantiam, est Deus ipse substantia ipsa & perse substantia, solusque ille per se ipsum cuius esse est esse, adueniensque substantia super substantiam quæ abijt super substantialis est, omnesque substantiæ vires excedens viperæ ergo huic antidoto interest ipseque Christus, homo enim hominem lesit, fœmina virum, homo naturam, carnemque nostram passionibus ignorantia & malitia, Caro nostra remedium extitit, homoque verus, ut viperæ auxiliatur morfui viperæ, viperæque ut sit remedium & auxilium viperæ, potentissima omni labe immunis & libera, potens virtutibus, cœlestibus dictis mirabilibus raris: subenire potens veneno infecti generis humani & virui, capite potentissimo, peccati que vulneribus & vitijs ut theriaca auxiliatur viperæ ictibus: viperæ cœlesti parte pura, & veneni libera, media viperæ medijs carnibus nimia potentia extremorum succurrit capitis afflictui & caudæ verberibus, & Christus mediator hominum quem vocat Paulus, mediumque nexus vnio & hypostasis placat temperat potentiam & rigorem, capitis Dei, homo factus quasi vnus ex nobis, ut sit homo, quasi vnus ex Deo, Deusque optione vnitus Christo hac antidoto & sacramento mirabili vnitus verbo & Christus homini, qui humanitatem sibi vnuit, hanc nostram se homini hac vnit theriaca, Deitatis capitisque rigori succurrens, rigori iustitiæ, quo nos impetebat Deus, & impotentia nostræ, carnis malitiæ appetitus, caudæque & ultimo, extremis iis subeniens medium aferens nostræ salutis, carne hac media viperæ sacra, quis ferret Deitatem Deum que solum si Deus non temperaretur humanitate Christi, hinc psalmographus si iniquitates obseruaueris Domine Domine quis sustinebit? hinc Ecclesia continuo precatur per Christum Dominum

Dominū nostrum supplicās per mediū hoc patrē meritūq; ipsius, quo medium se theriacæ immiscuit extremis succurrens, medium eorum adducens non caudam vltimum mortem, vitam imo morte frænata diuinitate contemperata in mediatore Christo, mediū nostrum nostræque salutis, Angelorum & hominum, præcautione & curatione salubri, Deus enim factus homo, vt homo corrigi, punit, increpat, miseretur & condolet, non rigore illo antiquo Deitatis, non vltionis Deus, imo vltionum Deus, vltorque, miserator imo & multum misericors vidit nostra & miseretur, homo factus experimentalis notione, nostra considerans, suavis & mitis blandus & facilis, sic ergo à theriaca reiecit extrema rigida mortē peccatū rigore, mortē caudā & vltimū & caput peccati, rigorem capitis Deitatis, & temperauit antidotum medijs, vt rigorem extremorum frænaret & coaceret, Eucharistia mirabili. Theriacam instituens omni remediorum genere pollens, morbis & veneno omni salubris, alimentum mirabile, illustre medicamentum antidotus præclara & celebris, refectorium, medicamentum instauratiuum, reductiuum, salutis pristina, præseruatiuum, cordiale, alexipharmacum omni potentia morborū infinitis maius virtute, Pan, totum, omni modo totum, cum quauis ratione, totum sit, imo supra omnem rationē totū, cū pars quæuis sit totum, & sit pars toti æqualis, quod naturæ modum excedit omnino, toti vniuerso vt communicetur & omni modo impertiat, & omnia elargiatur remedia salutis, solis accidentibus diuisis, integer substantia, omni ex parte, vt sciat homo accidentia diuidere a se, vt persistat integra substantia, & quod quid est hominis rationis & mentis, gratiæ & iustitiæ, hinc diximus Ezechiam. 4. Regum. c. 18. Confregisse serpentem æneum, vt ibidem dicitur ijs. Confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses, si quidē vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum, vocauit que Ezechias, nomen eius Nohestan, parabat enim iam viperam theriacæ, quo in frustra diuisit & difecuit vt paratur viperæ, huic maximo antidoto, hinc diuisit, propriam iam Christi venturo, cōfectionique theriacæ vicinior, Ezechias enim Domini apprehensionem notat Hebræis, quo iam amore apprehensum captum irretitum Deum enotauit & theriacæ antidoto consulentem, Ezechias, Domini fortitudinem roburque significat, dextram & Patris brachium, verbum scilicet, quo cum veniret iam ille viperam parauit

parauit & significauit iam iam disponi theriacam salutis, & gratiæ vitam, mundique remedium, fuit enim Ezechias inter vltimos Israel reges & sanctitate maximus & timens Deum expectatorque intentus, vt videre est. c. allato quo voluit Deus ei manifestare arcana, sacramentaque maxima, & recōdita, manifeste magis figurare, quo vocauit serpentem Nohestan, vt eo c. dicitur, interpretaturque ab Spiritu sancto eodem cap. In Domino Deo Israel sperauit, quid excelsus & clarius quid? Fuit ergo viperæ figuræ serpens ille, vt theriacam significaret, quam Christus componere decreuit, cui Ezechias parauit viperam, rescissione & diuisione, detersione & expiatione idolatriæ, & veneni capitis, mentiti Dei, cui piaculum cultum & honorem oferebant superstitione Hebræi, quo in caput in Deum peccabant illi, ideoque perfregit, vt venenum capitis reiceret, ex quo & caudam difecuit, vltimum mortemque ex serpente tristem & formidabilem subsequituram idolatria & apostasia, tum peccati caput rescidit Christus superbiamque, serpens seruus & humilis factus, venenumque nostrum ad se allexit traxit iniquitates nostras ad se vt latē. ex Isaia supra diximus, carnis viperæ more viperæque instar, & cum nil potentius venenosos serpentes è cauernis extrahat ac ceruorum suctus inspiratusque narium, vt docet Aelianus libro. 2. cap. 9. & Plinius libro. 9. c. 32. Aristoteles supra, Galenus, & reliqui. Christus serpentes extraxit, ceruus cuius sanguis nunquam concreuit, Aristoteles. 3. de historia. c. 6. & 19. & 21. de partibus animalium cap. 4. currit imo semper in bonum hominum & fluct perpetuo cap. de Angue diximus. Canticorum. 2. cap. Sponsa de Christo. Similis est dilectus meus Hinnulo ceruorum, traxit serpentem, spiritu potenti, & robore illo. pertimescunt serpentes omnes caput viperæ. maius illis virtute & robore, quo superantur & vincuntur, serpens factus, vt serpentis filios allieceret capite & diuinitate superans extrahensque serpentem ex abditissimis sedibus animorum mortalium, vicens mortem, peccatum, infernum, Damonem, quæ frænauit capite superior, caput viperæ asportatum caudaque, non minus gestata, caput roborant, visum acuiunt, auditum viuificant, olfactum perficiunt gustum, tactum, infernosque omnes sensus, motum animantis humant, temperatō & exiccato cerebro excrementis vitiosis absumptis, superfluas absumunt humiditates & humores noxios, sua quæ pollent siccitate & su-

re & fucta, si quid venenosum infectum vè est fugunt & corti-
gunt, quo morbis cerebri mirifice auxiliantur omnibus, dentium
stupori, graui auditui, imminuto & deprabato visui, infecto gu-
stui, & reliquis vitiosis actionibus, quæ neruis è cerebro ortis per-
ficiuntur, vt hinc appendantur collo, gutturiq; suspendantur
pueris & maioribus natu, & si pueris frequentius, quod maiori
copia humiditatis excrementitiæ abundant, caputque frequen-
tius cauda vipereum, quod ibi virus maius adfuerit, supereritq;,
docet Galenus locis adductis, Dioscorides libro. 6. c. de vipera,
& reliqui vbi supra norunt omnes, & suspensum videmus utili-
ter passim, omnibus resistit venenis, primis hinc mensis apponun-
tur alportanturq; ad mensas auro argento vè vallatas ornatas, vt
se cure conuiuar decumbant, omni potentiores veneno, quod ad
se alluciant, & arripiant ex esculentis omnibus virus si adest, vt in-
noxia supersint alimenta. Hinc voluit Christus insigni i serpente
enoco, viperinoq; capite insuperabilis Deitatis, caudaq;, vltimo sui
& morte, inuincibilis alioqui, mortem enim moriendo destruxit
capite & vitam resurgendo reparauit, qui mortem & venenû ma-
ius destruxit potentia caudæ & mortis, vi capitis, a quo virtutem
recipit illa, qui extremis insuperabilis, facilis est medio, media-
tot est medium remedium imo nostræ redèptionis, venenum no-
strum, medio vipera iustar exugit & traxit ad se, possuit Domi-
nus in eo iniquitatè omnium nostrorû, Isair. 53. Qui exaltatus à
terra omnia ad se in cruce traxit. Cû exaltatus fuero à terra om-
nia traham ad me ipsum loco adducto, huius factæ vipera mediû
in quo extrema Dei & hominis confluxere suppositû illud Chri-
stus, Theriaca nostra salutaris est; in vase terræ virginis Deipara
genitricis parata vt paratur alia, cum tot tantisque excellentijs,
& dotibus donis virtutibus dixit Paulus ad Colossenses. 2. In
quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Tum & exve-
nosa, diraque peccati natura, non secus parari potest præcla-
ra Theriaca, sacerque antidotus, hismet ictibus quos incussit il-
lud salutaris proficua, extremis recillis capitis pertinaciæ rebellis
& cauda occasionû qua arcepta & ipsum ad nos trahimus & alli-
cimus, explosis visceribus malitiæ recrementisque vitorû & fo-
mitibus, ossibusque & fundamentis quibus illud innititur distra-
ctis, & spinis simul alluentis & copie extirpatis, medio accepto
salutis statuto pœnitentiæ & doloris, quod virus ad se euocat &
substra-

substrahit potèter ab extremis, vt percusi & veneno infecti pre-
ciosissimo Christi sanguine superata malitia tetraq; & virulentia,
cum pane Eucharistiæ, pane carneq; corporis Christi substantiæ
purissimæ, cautè in posterum viuât tanti beneficij memores, & ex
delicto commissõ præseruati iterum reincidere in miseriam tan-
tam reformidèt recusèt & vitèt, ictuique peccati, memoria pec-
cati subeniat præseruatiua antidoto, & correctiua vitorum ven-
neni vt ex illo a quo venenum contraxerant cauti salutè hoc mo-
do paratum recipiât & cõsequatur. Paulus ad Romanos. 8. Deus 37
filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato
damnauit peccatû in carne: de vipera peccatû damnauit, de carne
Christi diuini suppositi de homine Christo Deo, dånauit antido-
to factõ, de eadè humanitatis natura vi diuinitatis capitis, pecca-
tû carnis & naturæ nostræ infectionè, homine homines liberauit
Deo, vipereq; morsû humanæ naturæ homine Deo vipera dicto.

*Theriaci salis auxiliorumq; viperei morsus mistica con-
tinens & naturalia plurima.*

CAPVT VIII.

Vllum maius remediû extat mortalibus veneno infe-
ctis quâ fuctus, fugereq; ea parte, qua icit & lassit ani-
mans, quo trahètib; vtimur auxilijs & euocatibus ad
externa ne cor internaq;, venenû petat, exalto corpore
educètib; virus & ad extra trahètib; medemur cælis, cõtinuoq;
irritatib; partè & dolorè inferètib; mouètib; sudores succurri
mus fuctu potètissimos cucurbitularû cû scarificatione, & excitati-
bus molestiã acrib; calidis dolorificis perurètib;, vt omnes locis
allatis cõsulût in quib; sãguinè mittere recusamus, ne recurrat ad
internavenenû venarû fuctu exinatis semel, nec purgât medica-
mèto auxiliamur ne vocet virus in altû corporis, præterquã in ni-
mis plenis vbi fuctus & recursus periculi nõ timetur, cû copia &
abûlãtia, impediatur fuctus internarû partiû, vt solû extrahètib;
vtamur euacuãtib; alexipharmacisq; antidotis, & vctu, potuq;
cõuenièti frigidisq; & adstringètib; internis, vt repellãt partes ad
externa virus, refectã & roboratã intrinsecus. Traxit venenû no-
strû fuctu singulties luctu & plãctu, vt hominès salui & superstites
essent Christus, tulit lãgores nostros: vipera vt docet Appollonius
apud philostratû, quod ab Aristotele, & Plinio adductis locis de-
sumpsit, catulos semel ortos, polit cõplanat & lingit mucorè de-

tergit & mucilaginé, qua perfunditur in inuolucris intra vterū prius, eos capite & rostro impellit & incitat prouocat, ad motū vt exercitio & opere sordes excutiāt & mūdētur, qui intra decē dies immitare incipiūt parētū modos ritus & artes, caputq; erigere & mouere, potentiam illius ostentare & robur, quo se lambunt perficiunt, & viuunt; detergimur & mundamur Deitate capite Christi; nos omnes filij serpentis & progenies, filijq; viperæ exalta- te in deserto. De hac generatione & progenie intelligitur locus ille Prouerbiorum. 30. c. vbi dicitur. Generatio quæ patri suo ma- ledicit, & quæ matri suæ non benedicit. Generatio quæ sibi mun- da videtur, & tamen non est lota à sordibus suis. Generatio quæ habet excelsos oculos, & palpebræ eius in alta surrectæ. Genera- tio quæ pro dentibus habet gladios. Quæ omnia iuxta naturam viperæ patent, proprietatibus diæti. obijt pater & diciturque mul- toties, vt generet filios in vipereo genere, obijt Deus & tandem mortuus est, vt renasceremur nos, generatio quæ male dicit patri. quod est cū patre male dicit & ordinatur nō dicit cū illo, & ma- tri nō bene dicit, Ecclesiæ, imo rūpit matris latera, & terminos le- ges statuta nō dicit cū illa & prototypo ipsius, & vterū quo cōti- neuantur ob venenum malitiæ vitiorum, sordibus oritur hæc ge- neratio plena peccati labe, quo lauacro egent, elingique Dei lin- gua & verbo, lingua patris qua alloquitur sibi & nobis, habet ex- celsos oculos superbos, vt vipera superba, quæ inittitur caudæ vt se se erigat extollat & superemineat docet Aetius, Paulus locis adductis supra, imo Apostolus apprehensus est vipera in saltu & elatione in superbia animantis, Actuum Apostol. c. 18. Palpebras que surrectas & altas, vt intente atenteq; videant, qua icere & ex quo sanguinem fundere possint proximi, venenū dentibus conti- nent & gladios pro dentibus venenosis, sorditie pleni cæci adeo vt manditi lotiq; indigentur quo minus remedijs obediāt, imo res- puūt & superflua iudicant illa sibi, squallēres sordidi mucore, & mucilage vitiorū cæci, qui egent linctū & lauacro, deterfione vitiorū & superflua vitiosæque humilitatis abstersione, vsq; dū patrum maiorūq; exēplo ipsos lingentium cognoscant se lin- ctū egere & deterfione, seq; capite expiēt Christo & Ecclesia. Gē- tes referunt Patrē Liberum, è Seniole sine tēpore natū Iupitrem suscepisse, femoreq; dissecto fouisse vsq; iam perfectam secundo ortu integrā; reddidit sobolē duplicis partus, & maturū infan- tulū, nec inēoueniens iudico gentiū cœcā narrationē multorum

enodare

enodare & ad verum cultum reducere quandoq; dum opus est, est vero opus quando illorum errores, ortum duxisse culpa vitio- rum, pœna illata cœcucientes in veritate & aberrantes. Ab omnia- tiones enim Aegyptiorum non immolabimus Deo nostro men- titosq; illorum Deos vero cultui, at veritatē figmentis contentā eliciemus vt ex vipera theriacam salutarem astruimus alioqui ve- nenosam si vt decet parentur. Non secus nos filij Semelis adulte- rio sati, serpentisque abortus, secundo ortu sumus nati è femore è robere, virtute Dei, vt perfecti & integri lucem experiamur, ge- nimina viperarū duplicis partus. Leuitici. 15. sic dicitur. Doce- bitis ergo filios Israel, vt caueant immunditias, & non mo- riantur in sordibus suis. Viperas extergunt & in theriacam pa- rant lingunt & mundant Dei ministri, ore & doctrina rostroque potentia. Pane puro ab excrementis libero, sale, Anetho, aqua limpida, in vase terræ virginis Argilla dicta Græcis elixant disc- ctas prius, extremis capite & cauda rescissis, ossibus, visceribus spinisque tandem reiectis. Panis viuus qui de cœlo descendit non de aeris infima sede vt manna, de cœlo imo, de Patris sinu de

39

substantia Patris, liber omni labe, Deitate plenus, in vase terræ Virginis Deigenitricisque purissimis subactō formato, sale sa- pientie Patris sapientia ipsa sal ipse; viperæ non quoliuet sale pa- rantur fosili imo & terræ sale, dicitur capite illo citato de The- riaca, diæti sal gemma, sal enim alter communis sapientia mun- di, & capitis vertigines infert inflatque, strepitum facit, sitim in- extingubilem afert, sistit ventrem, retinet exiccata excremēta & exuccia, virentia exurit, nil fert viuere secum, vbi adest ille, imo consumit omnia, cito liquefcit euanescitq; igne & aqua dest resi- lijt fugit charitatis vim, oleo & pinguedine tantum consistit abū- dantia & copia, fluctibus aquæ & afflictionum tumultibus in cō- stans desinens, hic sal hæc sapientia inuidiam generat æmulation- nem, odium, nil secum viuere sinit. Vertiginem infert, capitis in- constantiam illud euandat reddit vanidum, inflat hic sal sapien- tia hæc inflat. Paulus. 1. ad Corinthios. 8. Scientia inflat. est natu- superbus sal hic solem expectat vt concrefcet aut violentiam ig- nis, cum semel igne genitus ingratus genitori resiliat fugiat odio que habeat ignem, strepitu nimio & contentione, disidet cum il- lo scandalo, odium manifestat deregat liuorem, quæ omnia huic sali adscribit Dioscorides lib. 5. c. 83. Galenus. 3. de alimentis & 9.

li 3

simplicium

simplicium late, & 1. de compositione per genera, Aristoteles sectione 1. & 2. problematū, Plinius, & reliqui postea, Hieroglyphica, & tropi, scientiæ quæ sine charitate est, fossilis vero subterram oritur ortu humilis, excrementa detergit expurgat ventrem, ne caput grauet infestet & circumrotare faciat, medicamentis expurgantibus immiscetur, vt eorum vires augeat & acuat, firmat caput, ventriculum stabilis, admittit alia secum, non vrit vicina viuentia, fert proximum, sustinet imo, non inuidet, humilis subitus terram, nam si scientia inflat charitas ædificat Paulus eo loci, quo humilia fundamenta profunda que petit ædificium quo est cælum attingendum, Deus imo ipse contingitur charitate & sapientia hac, sale, fert hic sal ignem ignescit, vt metalla & ferrū sine strepitu, Dioscorides eo loci de hoc sale, Galenus loco adducto reliqui, charitatis ignem suscipit inflamatur constanter, vt ferrum fert ignem & non vritur aut euanescit, non resiliit ab igne ignitus ducitur maleolo facile, & formatur blandus sine renixu aliquo, se feruat vt ferrum igne, perficitur non corrumpitur aut vritur, non ignescit vanitatis strepitu, nec flatus generat, vt circumrotet caput absumat illos, vt constet & firmetur imo, consistit medio aquarum tumultu persecutionum & laborum, non liquefit, substantia densissimus, olei parum aut nil suscipit, vt spongiosus alter qui imbibit oleum abundantia & copia vritur sobriè, hinc Christus consulens Apostolis, onusque & officium Apostolatus exponens. Matthæi. 3. capite inquit. Vos estis sal terre non sal quilibet, vanus, cito euanescens, imo sal terræ fossilis sal gemma, humilis, consistens, facile ductilis, semel atque incaluit, virtutū diatarum sal & douū, euanescit autē hic sal adhuc & exoluitur, & si difficilius multo reliquis omnibus salis generibus diuisus & tritus in pollinem, spiritusque defectu & aeris charitate deficienti & spiritu non ventilatus, tandem putrescit, aqua & igne tritus euanescit oleoque, quod alteri cōmuni nō cōtingit facile adeo in oleo ventilationis exercitij in proximum defectu. Plinius libro 31. cap. 7. docuit saleem esse è nilo euectam, fontibus quibusdam circa illius oras, rubrum & asperum, oleo solum dissolubilem, abundantia rerum & pinguedine sapientia multoties, luxuriat & euanescit frenis & copia furijt, quod si sal euanuerit & defecerit si sapientes si Doctores si sal, qui, vt superfluam rerum humiditatem absumat inditur corporibus, ne putrescat

putrescat excrementitia humiditas, insiciatque corporis substantiam, & putrefaciat, si inquam euanuerit sal & liquerit, in quo salietur in quo salienti in quo efficienti alio, in qua materia rerum in quo alio rerum genere res salietur, si sal liquefit humescitq; adeo vt potius humiditatem alliciat sibi & alijs, quam absumat, sal enim in terra exiccat in aquis humectat, biscocti panes qui nauigantibus parantur sine sale condiuntur, putrescunt enim humiditate allecta salis vi in aquis, nimia & continua qua humorem vocat, vt exoluat resolutiua qua pollet virtute, cū sit ergo vnde iugiter euocet & perpetuo in aquis tanto tractu continuo putredinis causa est, in terris quam trahit soluit extenuat vt euanescat deficientiq; copia exiccat vt in aquis humectat conseruat vt in aquis corrumpit. Euincitur enim multa aquæ humiditate sal abundantia & luxu rerum, in terris vincit humiditatem minorem, remissioemq; siccitate & inopia: si ergo sal, qui exiccare debet corpora, nimio luxu humet, si humectat reliqua, si sapientia hæc emolitur & demolitur in quo salietur, in quo exiccabuntur rerum genere superflua, humiditate nimia qua fluctuant & madent in quo continebuntur inse res, vt siccum continetur & non se excedent, vt humida dissoluantur & liquefcunt facile, sicca enim continentur termino proprio, humida alieno. 2. de ortu Aristoteles, ad nihilum valet ultra sal liquefactus semel, quā vt mittatur foras ne nimiam alliciat humiditatem, putrescatque domus eodem, domos enim salē quæ obseruant antiquo, salitas imo carnes (videre est in salitis suibus) reseruat sal humectat adeo fundamētum vt videamus madētia illo, ruinā tandē domorum concitare (visum pluries,) sternatur ante pedes ergo, & conculcetur ab hominibus pedibus spernatur sapiētia eorū calcaneis & vilibus hominibus, ne capiti officiat & vertiginē inferat vaporum ascensus salis, vt incutiunt & inferunt natura, videmus vertigine laborare qui salis opera exercent illumq; condunt locis salitis, caput enim apprehendit & subertit, exemplo & malitia sapientium alios, qui sale vtuntur corrupto & deprabato. Imo cum Christus, Matthæi. 5. eos vocasset ciuitatē supra montē spiritui obiam acri peruiā salubribus ventilatā ventis spirantibus, ordine & gubernatu dispositā morigeratā vnitam vniuersalē, id est catholicam, & nominibus multis cōmendasset dignitatē, officijq; munera retulisset, mundi lucē, luminamq; iustitiæ solis, subdiit. Vos estis sal terræ, lumē enim amplius splendet, si materia in qua fouetur & alitur sale inspergatur fossili,

ramé vt in lichinio est videre & docet Aristoteles sectio. 13. problematum, & Macrobius. 7. Saturnalium, Plutarchus quaest. 9. r. simposi. & omnes experientia norunt, sal vero antiquis à verbo Græco αλς, condio, quia condimentum est dicitur, Metathesi figura, nā als præposita. S. est sal, qui vt vult Plinius loco citato, est utilis adeo nostris corporibus, vt sale sole viuatur animal solis; vocauitque solem, terrenum salem, qui fouet viuificat, carnes corruptas refarcit, a corruptione vindicat reliquas: sol vero eas corrumpit & putrefacit, seruat viuas solum sale minus, mortuas inquinat, at sal viuentes & vita defunctas a seruat immunes à corruptione & fetore, tam sapientiam & animi salem significas, quā illum quo & gratiam saporem rebus conciliamus & vitamus corruptionem. Terentius in Eunucho, qui habet salem qui in te est. Donatus ibidem, sal neutrum pro condimento, masculinus pro sapientia, salq; gratiā, & urbanitatem in plurali notat. Quo cū Apostolos vocasset lumē, lucēq; solis iustitiæ radijs splendescētes doctrina & cognitione, salis nomine eos insigniuit, qui & lucē & lumē splendescere faciunt & nosci exēplo & sanctorum testimonia, lumēq; acceptū fulgere, vt sal lumē auget immixtus pabulo ardenti, quæ ad laudem Apostolorum & officij onus spectat eo loci, quo subdit si sal euauerit, in quo salietur, si sal qui natura minimeque obnoxius putredini siccus est (& squalidus penitentia & abstinentia paratus tropologicè:) euauerit & maduerit affluentia & vdi-tate vitiorum vt salis officio fungi non possit, lumenque iuuare & augere, imo humiditatis vitio in se acceptæ lumen suffocet & extinguat, vt sal facit si madidus & humidus igni misceatur & lichinio, euanescent & resiliēs ignēq; fugiens, in halitus peruolās strepitu, si sal talis fuerit & qui alios corrigere & docere a vitij debet, cū sint lux illuminare & ostēdere in quo salietur: quo sale quo ministro, hoc molietur opus, indocto ne aut ignorati corrupto & cæco: ad nihilū valet ultra falsugo talis, salq; ille emortuus & extinctus, non sal lucē impediens si euauerit si deserit sal esse, quā vt mittatur foras, ne corruptionis, maioris sit occasio & causa, cū nō impediatur putredinē, proiciatur vt conculcetur & subtus pedes sit hominibus, & ijs in quorum gratiam cōstitutus erat, destitutus offi. io & dignitate, ijs conculcetur quibus onoraretur alias & coleretur. episcopatum eius accipiat, alter. Imo sal ille Agrigentinus dictus nomine ea ex parte aduectus, ignem paritur & mirabile

& mirabile dictu exilit ab aquis: iuxta Dioscoridem libro. 5. cap. 38. & Plinium lib. 11. c. 7. à quibus alij suscipiunt. ij gratiæ aquas fugientes incidant in ignem & in gehennam ignis mittantur. Er si Theriaca celebratissimum auxilium viperæ moribus extet ebibita, tum applicita icui virulento adextra animantis, omnibusque vnicum sit præsidium venenis, tamen experientia, & ratio inter omnia auxilia quæ viperæ moribus subentire possunt nullum maius firmarunt, capite ipso vipereo in pollinem redacto generosissimo vino ebibito, insperfoque vlceri facto, ob sumā huius partis potentiā alliciēdi venena ad se se, quo reliqua expurgata viru & cruore supersunt. Caput serpentis peccatiq; superbia est qua nos icit & læsit ille dixit eritis sicut Dij sciētes. Caput hoc superbia que & animi elatio venenosa adeo & letifera in pollinē redacta in cognitionem propriam, est homo puluis & incinerem rebertetur, qui ex cinere est, proficua sunt & vtilia nimis, humiditasque ipsa vitij remedium, hæc hismet icibus salutaris, quos infligit serpens suismet icibus capitis, caputque in pollinem redactum auxilium.

De Aspide serpente.

CAPVT IX.

Salmo. 9. sic. Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem. Deuteronomi, cap. 32. Populi ingratitude sapientia à Domino castigam. Moses referens, sic inquit. Fel Draconum virū ipforum & venenum aspidū insanabile. Qui latinis aspīs aspida vè cōpellatur Hebræis ארית pethen Græcis ασπίς aspīs, quod frequentissimus sit serpens insulę dictæ aspīs in mari Lycio, tenet Plinius lib. 5. c. 31. tū quod promontoriū Africę dictū aspīs, quod formam scuti representet sic dictum Græcis ασπίς aspīs scutum ijs abundet animantibus, cuius meminit Silius ijs. In Clypei, speciem curuatis turribus aspīs. Strabonius lib. 6. sic de promontorio hoc, & ciuitate eodem nomine insignita eiusdem. Corsura insula est ante aspidem sira. Cartaginensem urbem, quam Clypeā vocant. Hinc aspīs, quod caput scuti formam obrineat huius animantis,

mantis, Græcis enim ασπίς aspis, parma est scutum vè cauum & ασπίς aspidæa, scutorū cavitates; huius tres species norunt auctores, vt videre est apud Plinium locis adductis, Aelianum, Aetiū libro. 3. sermone. 7. c. 20. Paulum li. 5. c. 19. Vbi sic dicitur. Aspidum apud ferarum scriptores tres species reperiuntur, quædam enim ex eis terrestres seu chersæ dictæ, græcis enim χερσες chersos, terra est: quædam Chelidoniæ, quæ circa flauiorū ripas præfertim nili, laribula possident, dictæ Chelidoniæ, quod colore hirundines aues græcis compellatas chelidonias immittentur parte dorsi carulea, & nigricante, tam quod ventre amulentur, viri de Chelidoniæ virentis herba, & si dorso dorsi colorem hirundinum nimis, quædam vero pyades nominantur, vt tenet Plinius libro. 28. c. 6. quod venenum in oculos expuant, hosque solum inficere tentent, obcæcareque antipathia & cōtrarietate naturæ, splendoribus oculorum auersantes, quæ nulli alia intentant officere parti, præter quam altiori & perfectiori sensui animatis, a Πτυαίε ptycin verbo seu expuo. Has vero tres Aspidis formas, sic distinguit Aetius, Chersæ seu terrestres maiores sunt, & quædoque vsque ad quinque cubitorum longitudinem extenduntur Ptyades vero maxime bicubitales: Chelidoniæ cubitales & maiores quantulum, quæ colorem hirundinum referunt. Ptyades sunt colore Cinereo & viridi ad auri colorem declinante. Plinius eadem refert, Paulus libro. 5. c. 19. Nicander in theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 3. 4. & 5. Dioscorides libro. 6. ca. 52. & 68. Edoardius libro. 6. c. 114. Rhodiginus libro. 25. c. 31. & 27. c. 14. Solinus in Polistoria. Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 21. 24. & 26. Chersæ seu terrestres quod subterram diutius uiuat reliquis alijs magis, quæ & hypnalis aliquibus appellatur, ab ὕπνος hymnos græcis, quod somnum significat, nam profundissimum infert soporem ijs quos semel inuasit dormiendique inexplebilem necessitatem, sic vt citra omne doloris genus discedat, lethargo altissimo veternoque consopiti morbo, & somno profundissimo sepulti, vt non solum sine dolore, & molestia discedant læti, voluptate imo, blandissimoq; excitato sensu, dulcedine mira quieti tranquilli & placidi, in medio discrimine vt quiescentes exhalent animæ: impræuisaq; occupentur morte & insperata, quo minus de remedij agatur & succurratur minus infectis inopinante

pinante venienti subitanea & improuisa miserimū mortis genus sensit Dioscorides lib. 6. c. 52. Paulus lib. 5. c. 19. Solinus in Polistoria c. 30. & reliqui adductis locis: hoc Aspidum genere Cleopatram discessisse, sibiq; mortem consciuisse omnes fatentur ne victorias & triūphos Augusti subdita honestaret, Marco Antonio deuicto, cum vt minus mortem perferret somno oppressa, allegra dulcedine. narrat Solinus citato capite, Paulus, Aetius. Edoardius, & alij quos supra retulimus, hac antiquitus feriebantur, morte damnati latere sinistro, qui cum per tres quatuor vè spatij passus processissent concidebant illico, vita postea illa defuncti, Cleopatra cum apud Aegyptios, hoc mortis genus expertum haberet, suoque iussu multos edicto regio eo mortis genere damnasset regina, viriliter mortem eodem sustinuit, vt infamiam vitaret & ignominiam, triumphisq; Augusti non interesset, arripiens ab illo gloriam, palmamque, & morti relegans, satius iudicans mortem sui triumphos victoriasq; reportare, quam amantissimi Antonii Cæsarem inimicum honores. restat adhuc animum vincere, superato mortali. Hæc minimum infert vulnus insensibile quasi, tum ictu tum postea est minimum, minusq; acus punctura leui. minime edolens, dulcedinem imo affectūq; voluptuosum & placidum aferens, quasi imperceptibilis ictus, fatentur omnes, locis adductis, vocant hanc Aegyptij thermuthin (vult Edoardius supra) Aelianus li. 10. c. 32. quasi græce dixeris terrestrem, quod idem est ac Chersæ: quod colore terram cineremq; representet, & multo tēpore subterranea uiuat. Ijsmet Aspidibus, non secus Pelli, & Marsi dubiæ, & incertæ prolem, explorabant Aspidum ictibus, genitos enim & pudicos propriosq; filios non occidunt Aspides, spurios vero & notos filios iniqui tori exterminabant & inficiebant, illius generis sobolem veram lingunt & timet crudelissime aspides, venenataq; omnia, vt late. 1. lib. monstrauimus ex Plinio, A Eliano, Solino, Galeno, & reliquis, hinc Lucanus li. 9. Latifera dubios explorant aspide partus. lethargo & cataphora graui, somno altissimo correpti occidunt, Aspide culli & læti, est enim aspidis propriū profundissimum somnū inferre, vt ij omnes sustinet auctores quo Lucanus li. 9. dixit. Hic quæ prima caput mouit depulvere tabes. Aspida soniferā tumida ceruice leuauit. Plentior huic sanguis & crassi gutta veneni. Decidit in nulla plus est serpente coactū. Ipsa caloris egēs gelidum, nō transit in orbē. Spōre suanoque

niloq; tenuis in titur arenas serpētes Asia & Africa maiores esse Europe Nicander docuit in theriaca subdit Lucanus. Sed quis erit nobis luctri pudor inde petitur. Huc lybice mortēs, & fecimus aspida merces, quibus & somniferā vocat aspidā, & lybiæ oriri, adætariq; ex Africa refert Lucanus, somnifera vt docet Diafcorides loco adducto ab effectu quod inducat somnū. Eo enim venit Romanorū auaritia, vt cum quauis iactura cuiusuis locupletari non recusarent. Hinc venena parabantur plurima, fecitque vitiū hoc, facraque auri fames, aspidum cruores insuperabiles, merces venales, cuius animantis pertinax virus, vt natura frānaret hominū sollicita pijsissima mater velamine circūsepiuit vallauitque, dentibus inuolutis ore obstructo quasi, membranulis duplicatis e lingua subortis. Excandescēs nunquam vsque dum iniuriam caput sustinuit & si ofendatur reliquis, quibus carunculę senescētib; iam ætate decrepita, iuxta supercilia eminent dura & acuta, non secus atque antiquis aubus calcaria pulullant senio vltimiq; dētes alijs, & alijs alia, qui ocio spiris conuolutus orbibus factis totius corporis, caput e medio erigit, intētumque continet, cautus euigilans pro salute totius, ante & retro, non minus ad latera sursumque & deorsum facillimo negotio illud plusquā reliqua omnia animantia porrigens, atente inspectans, & à longinquo præcauens futura, ne motum tardum ante veniat periculū. igneos protuberantesque, & emittios injiciens oculos fulgoris plenos, linguam exerit viperæ more capillamentis discētā, natura ouiparum, non viuiparum animal, oua solum excubans, aliorum serpētium more, conuoluta membranis, quæ fouet mas, de victu fœmina sollicita, quod sit robustior ferociorque natura viro. terræ pulverem, catulis subortis in lucem primo supeditat, quam lingunt post toto vitæ decursu si desunt reliqua, non secus ac reliqui serpentes, mures & alia, est serpentium primus partus puluis præterquam viperę quę mucilagibus vteri alitur semel atque ex ouis discesit intra fœminea animantis & extra tribus diebus ac est experta lucem. Isaias. 65. Serpenti puluis panis eius, Micheas. 7. Lingent pulverem sicut serpentes, Nicander in theriacis sectione, de aspide. Plinius, Galenus, & alij locis adductis. cum strepitu moueri aspidas antiquas refert Nicander eo loci resiccatis squamis formidabilis corporis natura horridus impatientissimusque frigoris, cuius medium corporis maius est mole extremis sine portione,

portione, visuntur magnitudinis viperæ communes apud nos in Africa vero mensuræ orgyæ, idest vine vnus, aut vt interpres Nicander vult eo loci quatuor cubitorū, amplitudinem vero (dixit Nicander tandem esse quantus est iaculus sagittæ communis, terribilis virulentia moles) varijs coloribus depictas inueniri apud diuersas gentes narrat, alias albicantis coloris, corporis squalidi, dorso virides tum & maculis insperfas, cinereas, ardentes, ignitas sub glæba AÆtiopum nigras, colorisque viginis fluuiatilis: cuius ea est fœcunditas animantis, vt sexaginta oua simul circumligata membranis exponat, Plinius libro. 10. c. 74. AÆlianus libro 3. c. 32 spiritibus emillis toruo aspectu oculorum, eos quos respicit obcœcare tenet more Basilisci, lybicas aspidas. Theremuthin Aspidem Isidi Deæ sacram venerabantur AÆgyptij, idest cherseam & terrestrem, hasque receptas in quatuor angulos domus numinis, ex ærario publico educabant adipe Bubulo oblato, locis adductis refert AÆlianus, nullus ictus, morsus nullus inter serpentes leuior minor est aspidis morsu, sed nullus deterior, virulentior vè in natura omni, didicit Augustus ex Cleopatra aduentante illo in conuiuio, quod nam esset genus mortis magis doloris expers, eam quæ gladio infertur infamans, dolorum cruciatibus vulnerrumque miseria, quæ vero epoto veneno laboriosam iudicans cõuulsione euerfione ventriculi, cordisque anxietatibus, Cleopatra summis laudibus extulit illam quę ex morsu aspidis sequitur, quod postea proprio experimento firmavit libro. 9. AÆlianus libro. 11. Improbos & scælestes homines, impuri & obscæni corporis vafros & versutos vitiōsos luxuriantes, aspidas sine ofensa prægressa iccere spurcitiā & immunditiā allectas, Plinius retulit loco adducto, Philarchus lib. 1. c. 7. Nymphes lib. 6. eorū quos scripsit de Regibus AÆgypti Ptolomeis. c. 9. probos vero & innocentes lingere lambereque, postea vero capite in terra relicto spiris illos amplexari retinere, quasi cum illis circumuolutæ velint in posterum vitam agere. Nimis amatores farina & mellis dociles natura, & in tanta feicitate placabiles, eo enim loci Philarchus ab AÆgyptijs coli easdemque eo cultu mansuescere, retulit. ciboque cicures fieri, simulq; cum pueris infantibus conuiuetes in nullo eos nocere, eas vero appellatas ex caucis prodire, atq; ad appellatē accedere: digitorum autem crepitu vocari araneorum instar vt pueri a solent circa domicilia quę inhabitant, AÆgyptij in

ptij in Aspidum nationem hospitalissimi primum vt pransi sunt, statim temperatas vino & melle farinas in mensa exponunt, postea plausu dato eas tanquam conuiuas ad prandium vocant, illæ velut ad conditam cœnam inuitatæ aliæ & aliæ aliunde erumpentes accedunt, & mensam circumstant, ac reliqua omni spita in solo terræ relicta caput alleuant circumlambunt & ingerunt, masas in Ildis honores conuiuio facto inuitatæ sensim, quæ & moderate explentur: cum autem A Egyptij de nocte habēt necesse surgere ne ipsas in tenebris conculcent iterum percussione digitorum vtuntur, ea vt de via decedant signum dantes: & illæ sonitus discrimen intelligentes confestim in latibula abstruduntur, vt qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum incurrat. Plinius ex Philarchij historia hæc libro. 10. capite. 74. de Aspide miraculum Philarcho reddatur, his enim autor est, cum ad mensam cuiusdā veniens in A Egypto aleretur assiduè, enixam catulos aspidā quorum ab vno filium hospitis interemptum, illam reuersam ad consuetudinem cibi intellexisset culpam, necem intulisse catulo filio amantissimæ soboli, nec postea in tectum id reuersam ne iniuriæ vindicta sobole priuaretur, dixit mansuescere Galenus inter omnes serpentes solum Aspidem libro de curandis animi morbis capite. 1. Dijs Aspis sacer erat, Regumque coronis insculptus & maiorum thyras sacrorum mithris, quod maxime omnium naturæ animantium prouidentia vtatur in se, & in sobolem amantissimā quam præmuniit præuenitq; à periculis & euentibus per annum integrum antea (mirabile dictu) illa enim inundationes Nili præfentiens quantæ futuræ sint ad quosque terminos illuiones illius peruenturæ fundat latebras æstruitque cauernas ea altitudine, vt nullo modo lædi perturbari vè eisdem possint, hinc quanta futura sit illuies Nili ex earum mensura facile dignoscunt coloni, ouorum fetura & geometria excubatus. eisdemmet omnes habet sententia autores, Nympeum præcipuè libro. 9. c. 10. A Elianum philadelphum libro. 30. c. 3. Serpens hic eiusdem temperamenti est, atque vipera, & si calidius venenum obtineat, vt in summa reptilia omnia vera, sunt vnus complexionis, mucores quibus referta est eorundem substantia frigidi quarto gradu venenosi & lethales, toto genere deletherij, humidi tertio. Caro ipsa deterfa & ab eisdem libera calida tertio & sicca, vt in viperis diximus quod reiectant venenum, calidum quarto, siccum tertio, quo flagrant incendio

incendio læsi per initia & estuant, postea vero summa veneni malitia conflagratione, spiritibus calidis resolutis, tenuibusque sanguinis partibus virulagine terra euanescentibus, sistit sanguis con crescitque frigore succedente calidorum absentia, substantia calida exoluta euolante, vt algeant & rigeant tandem his veneno infecti, & aspideo viru somnoq; ex hymnali graui afficiuntur impotentia vigilandi potius, calidorum exolutione subita potentia veneni, ipsa vero venenata omnia torpida somnifera graui mucore illo frigido vndiquaq; referta sunt, præter quā capite vbi ignis venenumque causticum ore continetur, frigoris obiectu calidius, vt frigidior mucor tanto æstu sit capitis contraria enim contrario un reficiuntur præsentia vt extremis distemperata sint nimis reptilia omnia ideo virtute venefica potentissimæ actionis ijs perfectiua naturalisque venenatis, qua sua opera exercent & vitæ munia, alijs noxia & deleteria, contrariaque alijs qualitatibus aliarum formarum requisitis adesse. hac sunt potentes serpentes & perfecti in esse & opere, absolutiq; omnino hac viuunt & constant hac ipsæ alia inquinant & inficiunt hac inferunt mortem, dispositione illa qualitateque perfectiua corrupta qua eget anima, vltra temperiem primarum qualitarum, vt infideat corpori, nota per actus & opera, vt & aliæ reliquæ, si enim ex qualitatibus esset dispositio vltima, solumque, ex temperie primarum corruptibilium virtutum vt nulla alia qualitas dispositiua exigeretur, pro ratione vltima, forma inducibilis: mistum aut animans temperiei intensioris, cum prius remissiores omnes percurrat in transitu proportionales temperiesque formarum internarum illi temperamento & intensione, dum it ad temperamentum intensius, prius formas omnes mistorum & videntium reciperet, illasque necessario contingeret ante quam susciperet intensiorem, cuius contrarium experientia docet, & ratio simul, neque enim homo prius vt generaretur, præcessit eius materiam equis formica elephans & remissiora alia temperamento, imo his constat virtutes alias exigere formas, dispositionesque vltimas, vt asideant materie, tum vt multa perfectiuis actionibus operentur supra elementales virtutes his æ aëlo superno corpore acceptis, non secus ac reliquas ab infernis elementis suscipiunt. His mirabiles actiones veniunt quas vulgus occultas vocat & abditas cum sint per effectus manifestæ & conspicuæ, vt alia

quæuis quarum non est sensus neque enim sentimus qualitates & virtutes aliorum, sensu, solum imo per effectus quos ex eisdem sentimus nos, vt virtutem vegetatiuam alterius quia crescit calorem quod nos calfacit magnetis quia trahit & alias non minus. Constant hæc cum eadem & diuersa qualitatum portione primarum & temperatura, vt in plurimis est videre lapidibus herbis animantium partibus, mistisque substantijs non minus, hasque virtutes formas prosequi has non illas receptas in subiecto, cælo obsequente formarum modos, ab ægenti dispositione vltima inducta supra elementales causas, vtu primarum virtutum instrumentali, vt dispositio vltima cum quauis intensione earum indeteretur materia, forma vt recepta, iuxta illam, mirabiles cælum & altas virtutes impertiat & dotes raras, vt exigit natura quæuis mensura entitatis propria. Sanguine vero concreto coagularisq; humoribus, & si venenum calidum sit nimis segnities oritur torpor, somnusque profundus, calore destituito cerebro spirituumque absentia.

Primam partem dubie naturæ Aspidis, ex sacris scriptis renuntians.

CAPVT X.

47

Euteronomi cap. 32. Populi ingratiudinem sapius a Domino castigatâ, Moses referens sic inquit. Fel Draconum vinum ipsorum & venenum aspidum insanabile. Vbi aspidis virûs remedio destitui profert Spiritus Deus. Quæ aduc & cognouere gentes, & Aristoteles de hoc diro & tetra veneno. 9. de historia animalium c. 29. protulit his. Aspis enim anguis ex quo medicamentum putrificum illud componunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullû remediû est. Quod est esse insanabile. Plinius libro. 8. cap. 23. sic. Colla aspidum intumescunt veneno nullo ictus remedio. Paulus lib. 5. c. 19. idem. A Elianus libro. 1. c. 57. sic scripsit. Vipera, & aliarum serpentium mortuus, non caret remedio ex his que fieri portiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam illitum venenum mitigant, solum Aspidis mortuum, non curari posse, esseque omni medicina

medicina robustiorem; libro. 2. cap. 24. hæc. Serpentium venenum cum pestiferum est, tum multo aspidis pestilentius, contra qua nemo salutaria præsidia facile inueniat, etiã si ad leuationis aliquid afferendum doloribus. agar atque adeo ad liberandû ab illis ipsi doloribus acerrimis, sapientissimus sit, venenatis. Serpentes incredibiliter perniciosum venenum in homine, ad hanc rationem deprehenditur, si aspide quam cæperis, Collum summa cautione contineas, in osque illius diductum expuas sputum in eius vè ventrem delapsum tanta ei pernicie existit, vt inde ex tabe aspis putrescat: hæc cedit hominis morsum vel homini ipsi esse perniciosum, nullumque animalis morsui de acerbitate concedere, A Etius tetrabiblio. 3. fermone. 1. cap. 20. sic Præsentissima est mors ex aspidis punctura nullis remedijs, aut auxilijs cedens. Rhodiginus libro. 25. cap. 30. eadem Nicander solum Ichneumoniam superare (cauere proprius) aspidis ictus refert, nõ venenum, hæc enim deuincere, nullum naturæ animans; artibus vero & solertia Ichneumon solus irritum facit. Sunt hæc intricata satis, & difficilia, cum experientia & ratio, communisque rerum euentus, remedia plurima veneno, morsuique huius animantis inuenerint, Plinius libro 23. cap. 1. dum aceti laudes prosequitur sic inquit. Nuper ab aspide calcata percussus, vtrem aceti ferens quoties deposuisse, sentiebat ictum & cruciabatür, alias coferente aceto illaso, similis erat, vbi intellecto sibi remedio, aceti potu illi succursus est, quod maximum probat remedium aspidis ictibus, cur ergo insanabile, tum libro 20. cap. 17. Parat Anisum, & remedia alia plurima, ibi, & alibi. Galenus de Theriaca ad Pisonem, cap. 3. 4. 5. plurima, & varia instituit medicamina, & antidotos, quibus venenum aspidum promittit corrigere, & venena corrigit Theriaca sacroque illo medicamento, Deorum quod vocat inuentum: idem Nicander lib. Theriaces citato, A Etius, Paulus, propria capita dicarunt remedijs aspidum: vbi Paulus libro. 5. cap. 19. vitionem laudat summi opere læsæ partis. Plinius allato loco. Vrinam percussis, ore ebibitam, vnicum stabilit præsidium agrotantis, tum cerebrum eiusdem animantis obsortum, libro de Antidotis. 1. aspidis ictui commendat, Antipatri compositionem celebrem, eo loci adscriptam; maxime extollit. A Etius Theriacam, vulnere applicitam centaureæ potum, & plurima alia. Cur ergo insanabile aspidum venenum statuitur. omnique institutum

48

KK

49. Niturum auxilio cum hijs, & alijs cedat virus remedijs, ijsque præcipue ab spiritu Deo, Deuteronomi illo. A Etius vero loco adducto sic scripsit. Cæterum accessiones, & signa communia, sunt in his quos aspidem morderunt. Vulnere enim in demorsæ loco veluti ab acu puncta inveniuntur. Bina quidem ex masculi morfu, ex femellæ vero quatuor, duos habet caninos dentes mas, in serpentibus omnibus, fœmella quatuor, citra dolorem, à quibus nil effluit nisi violentum animal sit, quod morsum inflexit, id est iram nimiam percitum, nam tunc vulnere infligit maiora, consequitur autem stupor, pallor frontis, refrigeratio, hiatus assidui aut singulatus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas segnities, collapsio in somnum profundum, ad finem vero & conuulsio, & tandem mors, hæc autem in tribus ad summum horis ex Chersea sequitur, ex Chelidoniæ vero istu, præsentissima est, repente & subito, vt non sit locus remedijs nec auxilijs aliquibus omni destituti remedio vero, subdit, de Ptyade hæc. Porro ijs, qui ab Ptyade conspuuntur caligo oculorum succedit, & cordis dolor, faciei tumor, auditus corruptio: tardius autem mors consequitur. Idem refert de Chelidonia, A Elianus libro. i. c. 57. Ijs. viperæ & aliarum serpentium morsus, non carent remedio, ex hisque fieri portiones, atque vnguenta percipio; incantationesque quorundam, illirum venenum mitigauerunt, solum aspidis morsum non curari posse, esseque omni medicina robustiorem: dignum hoc animal odio ob redundantiam mali; at fera fœlestior, & quæ minus vitari possit, femina est venetica, qualem fuisse Medeam, & Circen audimus, nam aspidum venena & morsus opera sunt, & eorum actione & motu insperguntur, at feminarum virus solo contactu inquinat, & oculis bibitur quiescentibus, libro 9. capite. 15. hæc. Aspidis morsus si ranam comederit insanabilis est, præcipue aspidis fœmellæ ferocioris naturæ, crasiori reddito veneno, frigore ranæ increpante virus, quo fit deterior, & hæretic plus visceribus, officitque partibus delæ & consistenti substantia magis. Feminarum Iconicò figuraq; aprillima, feroces enim natura, & litigiosa conditionis, iurgia ferocia emouentes, euometes virus mæsuescentes nunquam si ranam comederint, si ultra aspidis furias quibus excandescunt garrulæ contentiosæq; dicaces sicut, ranæ instar ore arreptæ, venenū summū, virusq; lxtuū erit. Ecclesiastici. 25. Non est caput nequius super caput, colubri, & non est ira super iram.

iram mulieris. ferociores aspidibus, & serpentibus iracundiores, Prouerbiotorum. 21. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda, cum serpentibus, qui deserta incolunt loca, est melius habitare viuere, mitius est illorum venenum, quam mulieris aspidem quæ ranam comedit garrulam, rixosa contentiosa natura. Idem Auicenna docet de istu Chelidoniæ loco allato, Dioscorides, Plinius, Aristoteles supra: qui & si remedia parent aliarum istibus, huic omnes remedia denegant, & auxilia prorsus, omnique destituunt præsidio, vt lxtos desperatos relinquunt, & deploratos, quibus locus ille constat adductus Deuteronomi. 32. cap. de hac enim aspide est sermo, dum dicitur. Fel Draconum vinum ipsorum, & venenum aspidum insanabile. Est enim venenum Chelidoniæ Aspidis insanabile, & si non omnis aspidis virus insanabile sit remedijsq; destituatur, vt patet locis relatis supra, vbi varia remediorum genera parantur aspidum istibus, tot tatisque autoribus celebrata, quæ & ex Marco Varrone colliguntur libro 28. cap. 4. qui diuinum vocat inuentum validissimumque remedium, lxti vrinam sui sibi met potu exhibitam, cœlestique medicamen occultum & secretum nimis, quod lotium permittū illi vulneris afficti veneno sudorem moueat, quo discutiat, reliquum virus, quod vulnere visceribusque inerat, vt liber, & incolumis euadat cussus expulso sudore viru, simulque cum vrina eluto, deterfoque, & per amplos lotij cannales deriuato: vtimur enim diureticis & vrinam mouentibus auxilijs in affectibus venenatis omnibus. Tum acetum laudat quæ maxime, & omnes extollunt sumis laudibus, interius sumptū refectis internis extincto actu quo flagrabant illa, aceti frigore tenuibus partibus intima quæuis contingens & penetrans, vbi virus latet, ijs huius capitis dubio fit fatis, neque enim omnis aspidis virus insanabile, compellat Spiritus Deus, non Chersea, non pthya, Chelidoniæ imo solum hæc decent non alijs. Propositio enim assertioque illa indefinita est, vt vero aspidis venenum insanabile sit, sufficit speciei vnus virus, tale esse natura vt est Chelidoniæ Aspidis dictæ, quod nulli remedio cedat omni inaius medicamine, hoc verè insanabile est, reliquorum venena summa cum difficultate superabilia, est vero signū salutis inquit A Etius loco adducto, si eger nō euomat acetū ebibitum, in istibus. vt vero & hoc tantū prophanū venenū tetrasq; fugare aspidas consopire, &

mitigare possimus remedia abditissima natura huius capitis parte iure obtinebunt. Mitigatur aspis veneno æstuas decocto rutæ filustris, ex cœlesti aqua aspidæ eodẽ perfuso videre est apud Plinium libro. 21. capite. 20. Consopitur vero eodem autore libro eodem cap. 31. radice haliacabi proprius admota vires eorundem sopore eneruant: aufugantur sileris odore quouis modo suscepto docuit libro. 24. capite. 10. laudat maxime libro 22. cap. 25. pollinem farinæ lupulorum confectum contra eorundem virulentiam, variaque remedia instituit libro. 23. capite. 1. quæ esset longissimum recensere, Aetius vero terrabilio. 4. sermone. 1. c. 20. hæc summe laudat ex opinione Numij antiquissimi medici, Numius enim. Origanum viridein, aut aridam pro ægri viribus cum vino dabit. Post vomitum antidotis theriacis utebatur & communibus remedijs prædictis. Vtiliter autem ad plagam imponebat post cucurbitularum adhibitionem & scarificationem, centuaream cum myrrha & modico opio tritam. Rumex cataplasmatis modo imposita optima. Præter opinionem vero auxiliatur theriaca, tum plagæ imposita, tum potata. profunt autem & assidue excitationes eum euulsionibus & laceratione puncturis & plagis, & vniuersi corporis motus, & aqua marina calida fomento aspersa. Paulus citato capite hæc commemorat: ietus huius virulentis remedia his. Verum aspidis morsus acus puncturæ similis, omnino exiguus sine tumore apparet, sanguis non copiosus, sed exiguus & niger destillat, subita oculorum heberudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis & tandem non sine voluptate comitatur. Qua propter rectè Nicander, cecinit. Et vir perit absque dolore. Mutatur color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebræ sine sensu veluti in somno commouentur, atque inter hæc mors præhædit, nec tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtriusque membri affecti mutilatio, mox à morfu facta, succurrit, eoq; sine motu, si fieri potest, præcindendum est, & in his, & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicibus usque ad os excindere oportet, deinde reliquæ ferro candenti excicandæ sunt. Etenim horum virus, sicut & Basilisci, taurinique sanguinis instar, celerrime sanguinem in arterijs, & spiritum coagulat.

Secundam

Secundam partem dubiæ Aspidis naturæ deplians ex scriptis sacris.

CAPVT XI.

Acessit negotium, non minus dubia huius animantis natura, eis quæ dicuntur Psalmo. 57. Statum impiorum describens psalmographus sacer ijs. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. quibus & aspidem constituit surdam, epithero illo aspidis surdæ, & surdam cum natura vocet, aures obturare stabilit, quod surdis dedecet, cum auditu destitui citra id quod obturæt aures, minime infestas voces aut sonos molestos possint suscipere nec visu excitabuntur vt recludat aures, cur ergo surdus obturabit aures, cum citra id audire non possit, nec percipere sonum, & cum surdam vocasset, addit, & obturatis aures suas, ne exaudiat vocem incantantium, vbi surdæ & obturantem aures appellat aspidem. Et auget dubium quæ Plinius. Diacorides, Paulus & reliqui de natura huius animalis retulere locis adductis, præcipue Plinius libro. 8. cap. 23. vbi in hæc verba prorupit. Non est fateri rerum natura largius mala, an remedia genuerit, tam primo alpidi, haberes oculos dedit, eosq; non in fronte, sed in temporibus, excitatur itaque sapius auditu, quam visu pollet enim auditu accerrimo aspis, at visu haberi. Idem Alianus locis relatis, & reliqui naturales omnes, auditus constituunt aspidas accerrimi. Galenus. 4. ad Pisonem & alibi sape. Tum cum serpentes omnes, vt & auium plurimæ auriculis careant, & in aspidibus id experientia edoceat mutilas esse & sine auribus, docuit Aristoteles. 1. de partibus. c. 12. Vbi corticata omnia solum meatus auditorios possidere tenet, non aures vt & aues, & quadrupeda ouipara, inter viuiperaq; marinum vitulum, carere auriculis edocuerit, hæc omnia solum contenta auditorio meatu, Delphinum imò audire sine auribus, & sine meatu aliquo aut orificio. 1. de historia capite. 11. referat, cum serpentes omnes regantur cortice, vt patet eodem. 1. lib. c. 6. & aspis serpens sic vt constat. 9. de historia. cap. 29. omnesq; tenentur concedere, qui quo

KK 3 ve modo

vè modo aures obturabit destitutus natura auriculis, qualiter vè impius furore agitabitur secundum similitudinem serpentis, & sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, vt voces malefici & magici, non percipiat & suscipiat ille, vt contrahetur imo auresque obturabit brutum animal & rationis expertus verbis significatibus quæ non caller illa nec percipit aut maledictionibus? Sunt hæc omnia difficilia satis, & abstrusa. Vt vero quæ addubitantur possimus dissoluere venit in medium Auicenna locus libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. capit. 21. vbi in hæc verba prorruit. Est de is ferpens nominatus aspis sicca, propter vehementiam siccitatis suæ cutis, & est in quantitate sua inter tres cubitos, vsque ad quinque, & color ipsius est cineritius, & ad citrinitatem decliuus, oculi eius sunt vehementis luminis, & interficit à duabus horis vsq; ad tres aliqua eius species, & de eis est expuens, quoniam ipse potest inficere per sputum suum & proijciunt ipsum quidam, dentes eius constricti super alios, quare interficit eum super quem cadit sputum eius, & odor sputi eius, & longitudo eius est vsque ad duos cubitos, & interficit illū super quem cadit sputum eius antequam doleat. c. vero. 25. sic, signa morsus aspidis sicca, & est desurdus, illi quem mordit accidit illud, quod accidit ei, quem mordet bitundo, quare alteratur color eius & stupefit, & multiplicatur singulus, infrigidantur membra clauduntur palpebræ, profunde dormit, est cura eius cura surdorum serpentium mutorum. Quibus Auicenna aspidam vocat surdam natura destitutam auditu, discunt enim animantia aduc voces, & aliorum imitantur dearticulatos sonos, cum rationis expertia aliorum expertiū rationis, tum & rationalium verba proferunt multa, pica profert, turdus, psithacus voces humanas & alia pleraque, hominum cantus modulationes & sonos ex illis plurima, discuntque inter se se quædam ab alijs voces, significantesque sonos sibi ipsis animantibus, natura ductu, auditu supposito, cuius defectu naturales voces ignorant pro occasione emittre surda, vt reliqua faciunt speciei que eiusdem aut alterius signa, videmus animantia plurima vociferari alijs clangentibus dolentibus alijs & quouis alio affectis modo. Videmus catulos parente percusso latrare, & clamoribus omnia pertundere, vt & visu ediscunt imitari motus, psalere ferigere & alia, non minus auditu hæc suscipiunt, secus si orbata destitutaque illo viuunt, quo, & sunt muti aspides

cum

cum à nullo animanti, hæc possint suscipere audiendo eo sensu destituti, & quod aphony sint & sine voce vltra sine rictu & sibi lo muti silentesque omnino, non solum surdi voces quod nō audiunt, vt contingit ortu surdis & mutos esse, quod auditu destituantur vt in loquellam excitentur, qui, & si vociferentur, non sermocionantur quod auditu dearticulationem soni non suscipiant, vt sunt plurima natu, sed ideo quod natura voce destituantur aphony; sint. Aspides, vt plurima alia priuantur voce audientia aduc, inter homines & animantia, mutorum secundum genus quod est, aspis vero & quod non audiat & quod natura sit destitutus voce, mutus cōpellatur & est ideo, dicitur Ecclesiastes 10. c. Si mordeat serpens in silentio, nil ee minus habet qui occulte detrahit. que de hoc serpente intelliguntur, cū in silentio mutus inuadat occultus & tacitus, quo præcaueatur minus. Venenum vero diffundit tetrum lethale & mortiferū, sic qui occulte detrahit vbi alter nequit sui reddere rationē, in silentio alterius, est ac si serpens mordeat aspis in silentio mutus, in absentia sic ille ore inficit & spurcat halitu, qui detrahit occulte, surdus aspis, qui alterius nō audit excusationes & defensam, cū enim curiosissimi visus, acutissimiq; vt mōstrauimus hæc animans sit, & nullius auditus, omnia acriter cernit, & nullius rei excusationē purgationem vè admittit auditus defectu, quibus merito cōparatur detractor aspidi mordēti in silentio, acutissimi visus habetissimi auditus, natura mutus, vt satisfaciat ijs quos l. x. sit semel: surdā esse aspidē tenet Aelianus vltra adductis locis, A Etius, Paulus, & reliqui omnes de Chelidonia, & Prya, Cherseas vero audire acriter nimis sustinet omnes, eoq; vndiq; excitari sensu, quantū enim visu pollēt tanto auditu deficiunt & contra, aspides Cherseæ dictæ auditus viuacissimi habitissimi visus, alix vero omnino surdi & aphony natura visus accerrimi, norunt vltra earū captores, qui visum solum effugientes captant eas facile, strepitu quouis facto nil impedito, secus difficulter nimis, pollēt enim igneis oculis splendescentibus profundis tuberculis superciliorum, eminentijsq; quibusdam & protuberationibus circumuallatis & fulcitis sursum parte superiori, quo pollent visu & aspectus acumine dictæ, vt deficiūt hæc alijs, lucent enim colores, & lumina in tenebris, & in obumbratis oculis amplius spectra luminata & species, videmus magis manus appositione obūbratis oculis, sunt enim colores fla

KK 4

mulç

mulę quędā modo & natura è corporibus spirātes oppaco & luce cōmixta, docet Arist. de sensu & sensili c. 2. & lib. de coloribus, Plato in thimeo, quo in vmbra lucēt, qui in Dialogo symposio dicto docet aspidē mutā esse ipsissimā huius sententię, echios enim gręcis aspidam & viperā notat, cum vero vipera surda nō sit, vt patet, quia excitato sonitu fugit quo captores taciti taciturniq; eas venantur, non aliter & sic melius, non erit muta, nec surda vipera, imo voces, cum imaginatione profert, sibilos rictus, suffurum, quibus vocat murenas supra indixi, aspis vero secus surdus est animans ijs destituitur aphonę naturę & surdę omnino in dictis speciēbus. Est obmutescētix causa in hominibus libere voces imponētib; aduc, defectus auditus, & vltra aponia vq; cisque priuatio, quo enim loquetur modo aut qualiter, qui aliorum verba, non audit, vt ediscat sermonem aliorū vt simul idiomate conueniat cum illis ex auditu si surdus est, nā & si visu excitetur eformare voces vt mutis aliquibus edocetur id rarum & vocum paucissimarum erit, & quę extra ad externam oris partē articulantur quę visu spectantur, nō interne, plura multo cū sint quę formamus intus hęc auditu solū nota & sono non alio, quo surdi & muti supersunt, etiā voce polleant natura & non aponia? Liberas enim vocum impositiones & significata, sermonis propria, sine vocum auditu non percipiuntur, vt nec naturales soni, est enim sermonis matera & subiectū vox, vocis vero sonus subiectum genus, aer subiectum vocis & soni, dixit i. Perihermenias c. 2. Aristoteles, surdi non aponi obmutescunt, nisi excitentur (id tamē raro) oculis, labiorum motu, & positione, quibus verba aliquot protulisse mutos ingenio viuaces videmus, quandoque loqui quędam aliqua, ex visuque edoceri oris motu, eorumque instrumentorum positu quo vtimur dum voces dearticulamus eformamusque, illis sic paratis iussis exuflare, non secus ac si intibia musicus digitos circumponeret arte, & musica ignarus sufflaret concentum efficeret, armonię expers, sic visu edocentur alii qui voces efficerē & formare verba sine auditu doctrina, vt & tractu conformatione literarum & signorum quorundam, & mutos scribere videmus non raro, affectibusque in facie significatis, naturali expositione affectata, natura expressis vultu, conceptus exprimere immediate illos scriptos, præter communem ordinem signorum vocum & conceptum, ex alijs signis præterquam auditu,

ditus, mentis concepta exprimentibus ediscentibusq; illis, quę enim signis liberis vocum affectibus medijs renunciamus solis affectibus nunciamus sine voce primo, neque enim vocum impositiones alio quā affectibus imposuimus prima impostura, vt significarent, neq; eis solū sine affectibus vultu aut motu, sensibili vel alio signo libero aut naturali, quę significare intēderemus manifestauimus nec potuimus cōceptū quo eas imponebamus primo aut prima voce imposta, alia voce manifestare affectu imo aliquo sensili dato, affectibus voces imponimus prius, post illas in conceptus ordinamus præsentibus, vt absentibus signa vocū damus scripta. Aponi vero, & qui defectu vocalium instrumentorū voce carēt, vel quod nerui recurrentes dicti vitiētur, pulmo vel larinx, pectus, septū, quibus vocēs formamus, ijs nullo modo loqui datur & si surdi nō sint, vt non sunt, sed vocis defectu negatur loquella & si audiant, vt primi non vocis deficientia sed auditus obmutescunt, secundi vocis defectu muti natura, aspis vero vtriusque defectu, nec enim audit, nec vocem emittit in formis dictis, nonque solum aspis surdus est & mutus, sed inficiens alios, surdos efficit, mutosque veneno diximus supra efficere taciturnos & cōmatōstos, & cum sit visus acutissimi obcæcat lætos, offuscat, vt ij omnes auctores docēt, & patet de Prya, quę venenū solum inspergit funditque in oculos, vbi splendet lumē reliquo magis corpore, ijs contrariatur, hos tentat inficere, ijs solum contraria & repugnans natura antipathia & contrarietate, cum lumine, vt habent spurca omnia immunda & defectuosa, quod nolūt deregat eorum deformitates & defectus inuideantque splendor aliorum, dicitur Marci. 7. Et adducunt ei surdum & mutum, vbi primo surdus secundo mutus renuntiat, idem cap. 9. vates vero Psalmo. 37. Ego autem tanquam surdus, non audiebā & sicut mutus non apperrens os suum. Vbi surditas quasi causa obmutescētia statuitur, & si possit surdus vitio instrumentorū vocis obmutescere, non solum surditatis causa, quo dicitur eodem cap. 7. Marci. Et statim aperta sunt aures eius, & solum est vinculum linguę eius. Nam mutus erat, quod surdus, & quod lingua vincata erat, & aponus, impeditis neruis motus obstructis vel laxatis, quo minus posset moueri cōgrue, qui oriuntur ex se primo pari neruorum cerebri præcipue. Cum ergo aspis surdus sit natura (monstrauimus,) & mutus vltra auriculisque careat, vt &

veras aues, (omitto vesperiliones lactantes) piscesque veros care
re docuit Aristoteles, locis relatis cum duritie cutis & densitate
qua erumpere aures nequeant, tum quod in cutem, squamas, ro-
stra, & ungues, crustras, plumas, testas, aliculas, materia aurium con-
uerfa, meatus solum, possideat aurium loco & foramina quedam
que auditoria vocantur inutitilia. A spidibus Chelidonia, & Ptyx
deformia & inculta, ijs enim solum vitur Chersea, vt audiat, re-
liqui ornatus causa, & quia sunt ex se animantia perfecta nisi vi-
tio proprio venenoque tenaci & viscido obrurarentur, quo mi-
nus audirent tandem recocto viru, exercitio & ira, alioqui fluita
te insito natura veneno, quo, Lucanus. 9. libro sic. Hic quæ prima
caput mouit depulvere tabes. Aspida somniferâ tumida ceruice
lebavit. Plenior huic sanguis, & crassi gutta veneni. Decidit in nul-
la plus est serpente coactum, Ipsa caloris egens. Non secus enim
ac talpa sub cute oculos habet. Aristoteles docuit. 2. de animo c.
ultimo, quibus vitur nunquam vt non defecisse natura perfecta
animanti conuinceretur, quod vero subterranea habitet cupedie
terræ esus & metus causa, vltra quam par erat obuolutos obtinet
velaminibusque illis munitos, ne obæcarentur, molestarentur-
que asperissima terra, non aliter Aspis, & si nō vtatur auditu, mea-
tus possidet auditorios, destitutus auriculis. Aspis dictus quod
venenum aspergat, vt vult Isidorus 12. A Etimologiarum c. 4. cu-
ius nomen, sic apud Latinos persistit quod aspergat virus, vt spar-
git Ptyas & difundit (diximus) quod cum idiomate latino dicit,
seruatque nomen aspersione ab aspergo. antiquitus venefici erant,
& incantatores qui verbis & cantionibus rebusque quibusdam
applicitis miros quosdam moliebantur effectus, mira quedam vt
supra 1. li. diximus, Deus solus miracula efficit, reliqua vero crea-
ta Demones, homines Angeli, solum mirabilia, vsu solo rerū na-
tura, Deus se solo, sua voluntate, nil vltra ad agendum expectas
præter quam se & velle suum, nam cum transcendat naturam, &
omnis natura ab illo sit ideo Deus, quia omnia ab illo, & solus ip-
se à se, nil naturæ eget vt agat, imo omnis natura eo eget vt sit, &
operetur, quo creat ex naturæ nihilo, & agit vltra omnem naturā
moliturque effectus & vere miracula vltra legem ordinatam &
operatur, quia sic providentia vniuersalis decreuit, vt etsi natu-
ra ordinata, aliter fieri proclamaret, posset absoluta fieri aliter,
quod est miraculum, fieri aliter quam natura constituta iā petit
& fert

& fert. creaturæ omnes virtutis finitæ cum sint operantur na-
turæ vsu, non voluntariè, sed pro ratione constituta agentis
& passi, vt. efert natura ordinataque lex, hinc dum causas igno-
ramus euentuum, aut nobis latent naturales, miros quosdam
vocamus effectus etsi non miracula, hæc enim talia esse col-
liguntur ex circumstantijs, sine miraculorum, modo, imperio,
& alijs, quo Demones & Angeli cum corpora solum immurent
locali motu, non formali mutatione, non alterando illa intrinsicè,
cumque possint visum, sensusque omnes ludere, & fallere rerum ima-
ginibus variatis motione corporali spirituum, locali que motu, aut
variato obiecto subito alioque substituto causis occulte applicitis
varijs, miraculosos effectus edunt causis occultis delusis sensibus
vt qui tropelijs vtuntur, & ludo manū mira moluntur & admirā-
da, quæ dū percallemus causas contemnimus, & risu suscipimus
nosque ipsos irridemus, quod magni habuerimus talia. Est vtilissi-
ma rerum cognitio totius naturæ, & omnium virtutes, si citra ma-
giam cognoscantur, & consortium Damonis si acquiratur ratio-
ne experientia, aut arte, siue infusa diuinitus suscipiamus vt. Ada-
mo fuere infuse & Angelis congenita, cognitiones rerum natu-
ræ, nam hæc solum est rerum notitia, & cognitio quæ cum entri-
tas sit, bona est natura sua. Dum vero hæc Damonis ope, & men-
dacijs, autore habentur, sunt impia ex autore, & prohibita lege, nā
licet nunquam consulere mendacium & mentitos Deos, ac si non
esset Deus in Israel, ne ijs adhuc irretiamur vt creditur nimio co-
rum, aut affectu aliorum, in detestanda & impia damone conuinca-
mur callido, ideo probabile vitamus periculum & consortiū da-
monis, quare à Deo, aut Angelis eius, veris vt mi istis hæc
suscipere piissimum esset, tunc enim licuisset omnino secus aliter
non in abusus in vsu imo & vt, decet paratis, at nec mediate, nec
immediate à Damone: quo scientiam, non vitamus sed magiam.
Magiam enim sapientiam significat voce persica, & magus sapien-
tem notat, fuere enim magici populi dicti circa montē Caucasum
vt docet Plinius lib. 6. c. 23. prudentes enim nimis solertes, & in-
geniosa fuere gætes illius nationis, vt græci sapientes vocat philo-
sophos, & Galli Druidas, A Egyptijs Prophetas, siue sacerdotes. In
di gymnosophistas, Asirij Caldeos ab astutia & sagacitate Caldeo-
rum, a Caldea Afsya regione, sic Persæ magos vocat sapientes a Ma-
gia regione illa: primo significato, postea vero propter callidita-
tem &

tem & vafritiem abufumque eorum, qui fapientiam relegarunt in prophanos & impios vſus, Damonisque ſequabantur præcepta, & iuſtis obtemperabant, vt molliri poſſent effectus varios impios & obſcènos, vocarunt magos veneficos, & incantatores, diui noſque ſecundo nominis ſignificatu, tum vltra Mathematicos, Aſtologos, Necromanticos ariolos alijsque nominibus inſignierunt, venefici enim dicebantur, quod potentiffima venenatorum animantium natura præcipue vterentur, vt miros effectus & virtutis maximæ mollirentur in vitam mortemque hominum & animantium, inque hominis paſſiones, præcipue amoris & odij, & quod hæc natura potentiſſima ſuperarent, vt eo illiceret mortales potentiæ ſpecimine. Incantatores vero ideo quod cætu, cætionibusque quibuſdam ad id paratis, varios mirabilesque effectus mira opera, cum in animantia, tum in homines, tum vltra in reliqua natura permollirentur, portentoſos & miſterio plenos, hinc dicti incantatores à cantu & incantu verborum & ſoni, tales enim in malam partem compellantur, eo nomine, vt qui verbis ſanctis, pijsque præcibus Deum præcantur aut gratia gratis data ſuſcepta, ſalutatores, exorciftæ, pſalmographi, varijsque alijs nominibus inſigniantur. Imo cum vera religio, non ſolum honores referat, colatque mente, & conceptu, internisque Deum, ſignis imo verbis modulisque externis, cum vt alij excitentur in verum cultum & pietatem, tum & vni omni modo debito colatur Deus, verbo & opere, animo & corpore, cum hæc omnia, ab illo acciperimus, & omnium redditus iure eorum que accepimus ſimus reddituri, vt hinc verbis, cantionibusque, ritmo, & ordine cœcinno, & congruo, muſica armonia, ſpiritu eodem regente probante Eccleſia, & maioribus quibus conſeſſum eſt hæc examinare & probare, recolatur ipſe & coli velit, ijsque placari & præcari, in bonum hominũ, vt totũ cœdat opus, vtque illi ineffabili alloqueremur verbũ dedit, per quod alloquimur homines & Angeli Deũ, diuerſis imo rerum euentibus, diuerſas, & varias ordinauit præces, orationes varias, vt diuerſa, & varia conſequeremur mortales emolumenta, genere demonſtratiuo quaſdam, in deliberatiuo, alias & iudiciali, vt vero Deo hæc ex lege debentur à quo omnia accepimus & cuius omnia ſunt iure & natura, omnis entitatis veritatibusque totius & boni autor, ſic vt ille mœdacijs peccati & nihil cœditor, Dei emulus, ſuperbiens in Deum, vult & nititur ijs eiſdem honorari &

rari & coli, in odium Dei, & in perditionem hominum venerari cupiens ijs, quibus colitur Deus ipſe, ſibi que natura hæc deberi ratus, vt & Dei ipſius viſionem credidit, ſuperbus, inuidum ipſum diiudicans Deum & iniuſtum defraudatoremque nature Angelicę, inuidus petit, & verbis ſacris, imo & ipſis ſacramentis coli in Dei odium & oprobrium mortaliumque liuorem & maleuolentiã, vtiturque per maleficos homines rebus ſacris, pſalmis ſacramentorum verbis & rebus, ſuperſtitioſa prophanitate illicitæ & impie, miros qui quosdam vt diximus edit effectus & portentoſa opera occultis cauſis & abditis, vt opera talia, ſacrorum, virtute fieri credant homines illique obedire & parere illa, qui vt Deus eſſe voluit & hominibus ſicut Deos eſſe promiſſit, vt veræ ſacrorum autoritati deroget, cum impiarum rerum cauſa credatur, illique ſubiecti homines credant, hic qui eo venit demeritæ ſuperbięque, vt dixerit Ezechielis. 29. c. Meus eſt fluius, & Ego feci memetiſſum. Et Iſaię. 14. Conſcendam in cœlum ſuper aſtra Dei exaltabo ſolum meum, ſimilis ero altiffimo. Quo & ſuperſtitioſis quibuſdam rebus vti iuuat magicis & maleficis, verbisque quibuſdam cantionibus cantu & modulationibus certis, venitque quarundam rerum ſono inuocatus, non aliter, nec aliter maleficia adſtruit, quam ijs allectus vt ſignis exterioribus illis pactum impleat. & cum ijs ſenſibilibus ſignis pactiõnem iniat ſuadetque facilibus illis ſua virtute id poſſe eaque molliri, nõ cauſarum naturalium interuentu, ſed quod vult ſolum, vt ipſum proſequantur cultu eiusque potentiam venerentur quos ſequitur vt capret & venetur voluntarie eorum ſubditus imperio, aut potentioris dæmonis vi, Deo vè in pœnam eorum cogente maleficorumque, in vltionem, verumtamen ſummæ ſapientie, virtute Eccleſie relicta vique opprimitur & reuincitur ille, inuitus vellit nolit ſacris exorcifmibus, orationibusque peculiaribus, quibus ſuperatur, expelliturque Chriſti virtute. Incantatores etiam dicuntur peculiari ſignificatu, qui aliquid moliantur verbis & rebus alijsque adiunctis, præter communem rerum ordinem, vt docet Plinius lib. 28. c. 1. Galenus libro de incantatione & coniuratione. A Elianus, lib. 6. c. 32. & omnes reliqui: imo docet Spiritus ſanctus loco allato, & alibi ſæpe, eſt videre Eccleſiaſti. 12. vbi dicitur: Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & in Exodo paſſim, Deuteronomio, & Prophetis, vbi, & prohibet incantatores ario-

res ariolos, maleficos, Deuteronomi. 18. Est videre vbi sic. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Tum maleficos Pharaonis mirabilia struxisse refertur Exodi. 7. & 8. Vetulam illam pythoniam Samuelem suscitasse prophetam petitionibus Saul acquiescens refertur. 1. Regum. capite. 28. & alibi, titulusque extat integer iure canonico de maleficis & mathematicis, idest, diuinatoribus, de veneficijs, de frigidis & maleficijs, vbi sacra iura has artes execrantur maleficas, perniciosas, & impias mille iuribus, & mille legibus. Vt enim veri Dei ministri sacerdotes, exorcistæ, diaconi, subdiaconi, & reliqui, sacris ordinibus iniciati vel formati, præcibus exorcismis, orationibus ab Ecclesia constitutis fugant Dæmones vincunt, & fruantur Dei virtute orationibus pie prolatis, quod Deus ijs eisdem hæc operari decreberit, vel quod donum hoc, & hanc gratiam, in bonum reipublicæ aliquibus concesserit, incantatores & malefici verbis cantationibus relatis impie & prophanè moliantur effectus impios virtute Dæmonis, applicantis causas occulte & abdite, vt credant mortales Dæmonem Deum, solumque quia vult agere, sine interuentu naturæ, aut causarum agentium, tum eius ministros posse quæ volunt verbis prolatis cultu & obseruatione dæmonis, vt obsequio dæmoni cohæreant, allecti potentia & imperij experientia fallaci, quasi illis obediret natura, quo multoties molitur quædam facilibus quibusdam, verbisq; sacris fallacia & dolo vt non exterrear mortales detectis criminibus, facillimis imò & facilibus vti nullius malitiæ rebus & verbis præfigurans, malaque non iudicent alioqui impia & scelestæ abditæ veneno, nil mali rebus illis facillimis contineri rati, virtuteque earum fieri suadere præsumens, vt tandem irretitos homines, allicitat, deprædeturq; misere: ijs enim & alijs gentes apparentibus signis fictis & mentitis, ad se traxit, Deosque putarunt incubos succubosque dæmonas, magicos & maleficos homines, hinc, Iupitres, veneres, Cupidines, Bacchi innumerique alij Dij deceptis appetitu hominibus, menteque cæca, imò sub boni specie & boni figura incantamentis & magicis artibus, bona ostentantes, glorias, victorias, triumphos, palmas, diuitias, rerum voluptates ingen-

tes,

tes, Baccho & venere Martæ & vulcano, homines in idolatriam compulerunt, veri Dei cultum omitrentes. Tum Dæmones eorumque asseclæ malefici, pro pullantes venena, excidia, mortemque aufugantes, euincentesque venenosa animantia, & inter hæc aspidas omni potentiores veneno (vt supra) mortales ad se se allexere opinione, cultu, credituque mirabilium, falsa religione, ambitione gloriæ & potentia, superbia affectatos, hinc aspidas coniurabant incantabant, dirumpebant actore occulte Dæmonem, causis effectibus latenter applicitis, vt miraculo essent habiti, cum tamen naturalibus moliretur efficientibus opus quæ condidit effectricia Deus, Dæmon honorem surripere intendens & effectuum gloriam, in Dei odium. meminit maleficorum Poeta ijs, Frigidus in campis cantando rumpitur anguis. A Elianus libro. 6. capite. 32. sic A Egyptios sua propria magica ratione accepti, cum de cælo aues deducere, tum serpentes primo perstringere, deinde ex latibulis easdem facillime extrahere. Plinius libro. 28. cap. 2. sic. Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximeque Virgilij incantamentorum amatoria imitatio, siglinarum opera multi rumpi credunt, & vasa sicilia carminibus, non pauci etiam serpentes ipsos incantari, & hunc vnum illis esse intellectum, contrabique Marforum cantu. Libro vero. 8. capite. 15. idem prorsus, & vltra cantu serpentes trahi refert, varia carminia variis describens morbis de antiquorum sententia ijs duobus locis, & verba varia, vt etiam Galenus refert, libro illo de medicinis paratu facillimis, tum Aetius, Paulus, Celsus, & alij (quod impia omitta,) nam omnia hæc, varia eodem autore agunt eodem Dæmone hoc illo vè modo ordinata, pro vt vane in hæc aut illa timantur Dæmones, pro ratione naturæ & perfectionis propriæ, permissioneque naturæ conditoris & iussu; hinc examinantur carmina & verba ab Ecclesia, vt solum pia referantur, adhuc in his, quæ in salutem hominum aut morborum quorundam expulsionem recitantur quorum aliqua patronos suscipiunt & aduocatos sanctos, simili morbo, aut poena afflictos peculiariter, vt salutem consequantur agrotantes afflictæ eorundem præcibus communia alia in omnes affectus & noxas recitamus. Cum ergo incantator in aspidem declinat virulentam & venenatam, reliquis omnibus alijs virulentis magis, vt potentiam ostendet illumque dirumpat; in eas enim insilijt magis,

magis, vt veneno potentiores maioraque vt ostendat ille, Dæmō incipit causas diruptionis naturales tacitè applicare, quo torqueri incipit, & affligi serpens, extorqueri & dirumpi incipitq; aut distendi partium tensione facta à Dæmone distendente partes, imperio motiue virtutis, quo dolet, cōtrahiturq; animans, nō subito tēpore imo hæc præstās dæmona, vt maiori cultu suscipiatur sensu quod percipiatur melius ex longiori interuallo hæc, potest enim & localē motū naturæ causis applicitis motus permoliri, vt si ferrū magnete applicito occultè allicere aut funibus abdite applicitis partes intēdere, & discerpere alijs trahētibus decerneret alias, resistereq; incipit distentioni diuisioniq; continui aspis quo & contrahi incipit, contractio enim distentioni opponitur, illa enim continuum soluere tentat & distrahere, hæc vero seruare & contrahere, illa distare partes vult efficere, contractio seruare inse iniungere & continere, lædantur vt minus vnita se colligunt violentiam persentiens, peruius minus contrarijs corrumpentibus causis, alterantur enim minus indiuisa & continua vnita & integrā, docuit Aristoteles, 1. de ortu, & interitu cap. vltimo demissione, & 4. meteororū, c. 4. & 9. diuisa enim misceri melius edocuit, alterarique, Dæmones vero hoc modo nituntur serpentes perdere ruptione scilicet, & diuisione continui, quod sit illis facilius hæc petagere, vt pote qui corpora immediate localiter emouere possunt voluntate, ex ordine rerū sine causarum interuentu naturæ alijs a se, alterare vero medijs causis alterantibus solū, vt late antea, fit enim diruptio cædentibus motu locali partibus, vt hinc dirumpat serpentes & perdant incantatores magici Dæmonis ritu, dum mortis serpentium occurrit occasio, diruptione & crepitu quod facilius alijs eo intercipientur, nam si alio est opus finis vè vrget alter, aliter causis alterantibus applicitis mortem conciliant & excidium inferunt, hincque ijs contrahuntur natura dum incantari incipiunt & distendi, diuidit enim facilius dæmon corpora, quam alterat, vt mouet facilius Angelus cælū, sola voluntate, immanenti scilicet actione, sine contractu transeūris virtutis, alterat vero causarum interuentu & siderum partiū que cæli & non aliter, quo facilius subertit ciuitates & domos, tēpestatibus aduectis quibus immiscetur, quam morbos alterationis astruat seruato suo ordine facilius enim porcos impetu ac cepto. Marci. 5. c. suffocauit aque ingrassu ore & motu, quam ca-
farum

59

farum alteratione interciperet, motu corporum facili, & Simonem Magnum facilius discerpit ruina & casu, quam alio mortis genere, humoribus enim motis & corporibus alijs, motu medio & quantitate immediate, necē infert minori negocio quam qualitatibus medijs, suffocauit enim septem viros Saræ vxoris Tobie vt c. 7. Tobie dicitur, suffocauitque alios, discerpit, exente raurit, præcipitavit, & perdidit, hoc mortis genere semel à Deo concessa mortis licentia, vt flagellauit prius Iob, suffocauit Saul. Cum vero antiquitus dicerentur incantatores ijs qui communiter cantu, & harmonia quadā mira permoliebantur compescentes impetus serpentium, frænantesque potentissima naturæ, inter hos tamen, qui sapientior erat & potentior cantu & opere, utebatur que Dæmone potentiori, maleficus cōpellauatur, & magus quod maiora exequuatur opere, veneficus vero ille qui interuentu veneni primo hominibus erat excidio, postea vero qui veneni instar dæmonis ope potentioris aliorū omnium chachodæmone, scilicet, mortales perdere destinabat, permittente Deo in finē sue prouidentie supra hominis captum, fuisse vero hos veneficos patet hoc duplici significato lectionibus antiquis, sic enim scriptū est in oratione pro Cluentio. huius autē legis pœna capitalis, nō ad veneficos tantum, sed ad eos etiam pertinuit qui magicis incantationibus, homines occidissent aut qui mala medicamenta publice vēdidissent, venefici enim primo significato, qui venena parabant dicebantur vt his patet, vitantur enim hic qui mala medicamenta parabant & venenosa, alio vero dicebantur potentissimi in arte magica. ijs patet primo cum dixerat incantantium addidit, & venefici incantantis sapienter, nec omnia euincebāt naturæ agentia ijs aduc, sed plurima illius hinc dicitur. Ieremix. 8. cap. Quia ecce Ego mittam vobis serpentes regulos, quibus nō est incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. Neque enim potest natura si Deus velit aliter, neque sine Deo agere illa, quo incantatio & opus Dæmonis cessat renuente illo, imo cum regulus serpens Basiliscus sit de quo infra proprio capite, nullaque sit causa in natura omni, potentioris actionis, vt ibidem constabit, Dæmonesque causas solum applicent naturales, vt superent alia naturæ agentia, & hoc nullum sit agens potentius, nequeunt vincere serpentium hoc genus incantamentis, aut maleficijs, venenum vè illius frænare: vt ijs, non sit incantatio, iniuente Deo

L l

motum

morum localem diruptionis, & natura motum alterationis cau-
 farum reliquarum illo minorum & imbecillium, vt Cathilinam
 de honestate Cicero, nullo alio læsit nomine, eius summam ma-
 litiam enotante. 2. in Cathilinam. 30. quam venefici ijs. Quis tota
 Italia veneficus. Idem Philipp. 363. Nimirum recte, veneficum ap-
 pellas à quo tibi præsentem pestem vides comparatam veneficū
 audes appellare cum virum qui tuis veneficijs remedia inuenit.
 Quo, & circem cognomento veneficam depellabant, vt execra-
 biles eius notarent artes antiqui, dixit enim Ouidius. 3. A Elegia
 rū. Aut te traiectis A Eæa venefica ramis: Quas legit medea ferox
 quas callida Circe. Tybulla lib. 2. Quicquid habet Circe quic-
 quid Medea veneni, quo est Circes cognomento venefica maio-
 ris ignominie causa, cum posset incantatrix, malefica, alijsque no-
 minibus offendi, hoc, vt deteriori omnes sunt vsi. Fugere ergo tē-
 tat serpens prius incantatore viso, & se se abdere, distensionem
 præsentens iam incipientem, caufarum Dæmonis abdite appli-
 citarum opere, eius vè opera & nutu ministri qui, & vsque di-
 rumpatur ille non cessat agere, subire capite tentat terram, reni-
 tentē vero duritie si nequit rūpere & subire, circulo agitatur, quo
 minus dirumpatur vnione orbe acto animans, cum vero oculo
 aspis, vt & reliqui serpentes, ipse magis ad latera peruersos
 obtineat eos contorquet, vt videat illum obrumpentem & cra-
 ciantem an fugere possit, capite & rostro figit latus vnum in ter-
 ram, è latere conuersus ad illum affligit oculum vt videat quod
 è latere inspectet vt aues peruersis oculis natura in latus, meatū-
 que auditorium vnum, (aurem communiter dictum, & si verena-
 ris non sit, sed audiendi meatus,) terræ applicat illudque obtu-
 rat, cum tamen frustra inniti terram appetere sentiat caputque
 exortum cognoscat aduc, frustraneum & innave opus iudicans
 cauda lubrica illud occulere tentat præsumitque omnino cupit-
 que tueri, hinc velat caput auremque, & oculum solum vt vi-
 deat à velamine excussat cauda, auditū cooperiens quod pluri-
 est illi, nō quod audiat surdus natura, eo imo, quod eo via pateat
 foramine illo, vicino nimis cerebro, quo maius impēdat pericu-
 lū corruptiui cuiusuis mali, caput obseruat natura vbi noxa ma-
 ior dolor acrior vitat cruciatus imbellis capitis natura capite de-
 bili notos causas alijs expertis, obturat extēta cauda, nō intromis-
 sa cū sit latior multo, quam, vt meatus capere possit caudam com-
 missam,

missam, non vt auditum excussit natura surdus saltim Puya, &
 Chelidonia. Imo, vt & via auditorij meatus minus pateat in cere-
 brum, quæ audit Chersea ut nō suscipiat strepitū & cantū ad cu-
 ius modulos, & interualla grauissimi cruciatus excitari experitur,
 nō harmoniā fugiēs, verba, aut voces, eorū imo effectus, terribiles
 que dolores aufugiēs, vitans quantū illi datur excidium ad certa
 interualla increscētes Dæmonis magia magicq; dispositione sic
 ordināre, eo facta concentu, vt mirabiliorem se se exhibeat & ad-
 mirabilem ex interuallis. Est eius conditionis aspis inter serpe-
 tes magis, vt debilissimæ structuræ caput osibus facillimis fabri-
 catum cum possideat, omni cura, sedulitate omni innitatur illud
 tueri & defendere, illud corporis spiritus circunvoluit orbibusq;
 plicatis munit, quominus possit obijci contrarijs oppositisq; agē-
 tibus hinc, per naturā, vt late supra monstrauimus lib. 1. totum lar-
 ge periculis exponit, vt turetur caput, cauda prius hinc inde mo-
 ta qua aduersaria remouere tractat flagellisq; cedere inimicoshos-
 tes, tādē defessus caput vno ex latere terræ applicat, mole cor-
 poris obfessum; cū vero facilius sit vna ex parte abrupere quod-
 uis, quā ex vtroq; latere corpora diuidere, simul intendētibz ma-
 nibz vtrinq;, vt hinc cōtorqueamus flexibilia omnia, vt diuisioni
 cedant, dæmonq; ordinē seruet naturā non minus, vt quæ facilio-
 ra sunt primo initiet antequā abrumpat aspidē & frangat, disten-
 sione molesta illā instigat & fatigat, maximisq; cruiat doloribus,
 intēris neruis vnus lateris prius, alijs protēsis cōtrarij lateris, vo-
 lubilissimi corporis flexilisq; omnino, quibus conuulsis, versus ca-
 put à quo exoriuntur retractisq;, caput flectunt, & distorquet eo
 positu vt terrā vno è latere præmat, cui applicat cū vnum meatum
 audiendi, tū visus dimidium oculumq; vnum tractum tēsiōne in
 eum positu, excussatq; alium in altum porrectum, vt aduersa præ-
 caueat dū stenditur ille, cauda caput totum obtegens auditorium
 meatū superne relictum simul, vnde erat via incerebrū, quod tuc
 tur maxime occurrantibus causis & corruptiuis facile, omnes e-
 nim aues, reptilia omnia aquea & terrestria, è latere cibū captāt, 60
 videre est in Gallo, docuitq; Arist. 2. de historia animalium. c. 6.
 Hęc omnia dū atēte inspectat euerso capite terrā versus inspicit,
 dum enim possunt caput erectum & liberū erigere peruersos oculo-
 los cum ad latera obtineant, hæc dicta omnia animantia aduc ex
 latere inspicunt, nō recta ex directo ve, magis vero afflicta, op-
 prelia

pressa angustijs, & anxietatibus mortisq; tremore, hecq; magis quāto potētiō fuerit incātator, qui illā stimulat & prēmīt veneficus, Damone vè potētiōri vtatur veneficus si sit præcipue cū ijs potētissimo vtatur Damona, aspis ergo, tū Chelidonia & Ptya omnino natura surda, Chersea vero auditus accerrimi, vt quæ audiūt minus, magis visus acie polleāt, cōtra quæ cernēdi actu eminent minus audiāt, Ptya & Chelidonia acutissimi visus & surdē omnino, Chersea visus habetis, & auditus viuacissimi, hinc Plinius dixit excitari potius auditu, quā visu, quod eminetijs, & tuberculis oculorū quibus hæc pollet chersea animans visus impediatur a lōgē & si proximè cernat nimis acutè, audiāt tamē multo antea, at dū videt, videt intēsius, quā audit, semel iā posito obiecto in iusta distātia, quō excitatur auditu sæpius, vt dixit Plinius, & si nō intēsius audiāt, obiecto semel proportionato ex distātia & aptato iā, curiosius imo cernat & inspectet visa, hinc gratias naturæ refert, quod huic pesti, venenoq; aspideo occurrerit visus imminutione, vt proxima solū quæq; videat, audiāt tamē remōtiora & si minus bene quā videat, quæ videt semel, vt ijs Plinij locis nulla inuoluitur cōtradictio difficillimis alioqui, ijs ergo aspis surdus obturat aures, hocq; ordine naturæ ritu cōuolutus, ob causas allatas, Chelidonia & Ptya obturat aures meatus auditorios cōcludūt surdē alioqui, ne in caput ascēdat causa, referato eo additu & patenti corruptiua & noxia vitietq; cerebrū præcipua animæ sedes & domiciliū sacrū, pluris quod est reliquis omnibus alijs partibus cōpagis reipublicæq; totius corporis, Chersea vero vt sonos sensibiles ad quorū interualla & rithmos experitur cruciatus diros recludit ideo auresq; cōcludit, omnes tamē illę & eę, vt nō exaudiāt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter vt non exaudiant in effectu & opere, vt quasi vitent & impediāt cantus noxas ferre, operiq; malefici voce illatas, vt non exaudiant vocē robur & potentiam vocis, eius opera & offensas, vocem vt nō exaudiant experianturq; vocem, cruciatibus & opere diro in cerebro ex via facili auditorij meatus & pori, ideo obturant auditus vias surdē alioqui, vt caueant opera vocis incantantis venefici, non surda vero, surda vocitata quod & si suscipiat sonos verba non calleat, quo surda omnis hoc sensu est, imposita significata non percipiens mentisq; actus, impositionis saltim, & si bruta cognoscere valeant significata eorū in vocibus imposituraque affe-

que affectibus solum sensibilibus imposuimus significare, quod affectus nostros perferant, vt canes psalere & erigere se & alia vocibus certis edocemus, aliaq; animantia alia & alia è nobis voce ediscunt. non minus surda & chersea ijs compellatur ac alia natura, obturant vero omnes, visu, tactus, dolore, aut auditu excitat, surdæ hoc significatu aures, meatus audiendi scilicet vt cerebrum quauis noxa sensata custodiant primo, vt ijs maximæ curæ est rationibus supra indictis late, vt ergo non exaudiant experiantur scilicet effectus vocis venefici potentis opere, vocemq; incantantium vt non perferant tormento & cruciatu diro excitato, eiusq; cerebrum eo meatu patiatur mala & affectus, surdæ obturant aures & obserant quo minus lædi inde possit, natura imposita vt enotet ijs quæ infra sequenti capite edicemus tropis sensibusq; alijs elicitis, vocauit Aristoteles aures auditorios cauos & foramina auditus. 3. de partibus. c. 7. Galenus. 1. de vsu partium. c. 14. & alibi sæpè.

Abstrusa scriptura loca in natura aspidea deplians, & aliorum mystica.

CAPVT XII.

Apientia summa incomprehensibilisque & perse ipsa substantia, Deus ipse verbo vno omnia locutus est in esse & natura omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil quod factum est, res omnes vniuersa que, hoc vno verbo constituerunt verbo virtutis suæ, quod dixit esse & subsistere rerum, verbo conceptuque expressio tacenda natura patris, quod omnia repetunt memoria, hæc imaginis & similitudinis, illa vestigiij & tractus eidem verbo a sona & vera concentu mirabili & harmonia, quæ sunt signa & scripta significatiua verbi, vt ipsius memoriam redigant & reperant, cuius scripti meminit Paulus illis. Omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, tam libro naturæ, scriptæque legis, quam gratiæ, Christi que libro signato: his ergo scriptulis naturæ creaturarumque, passim alloquitur Deus mortalibus, non secus ac vocibus ipsis, verbisque elatis. Sunt, non minus hæc legis sacræ expressiua quam scriptula communia & voces Hinc verbo inscrip-

to in natura omni monemur, exhortamurque, equo & bono cō-
 sulere: cum inanimi; & vita experti substantia rerum, quæ acta
 & mota esse & actionibus susceptæ formæ, hæc ipsa fugerit, tum
 alias animata & sensibilia se mota in opera, & libera ultra sui que
 consilij humanorum actuum. Inter vitales vero, aspide virulenti-
 ssimo, & deformi; potentia & malitia insuperabilis quasi, pec-
 cati deformitatem cruorem exprimit, sceditatem periculum, quo
 dicitur cum de malitia peccatorum & impiorum statu ibi esset
 sermo Psal. adducto, alienati sunt peccatores à vulua extraherūt,
 ab vtero, loqui sunt falsa. Furor illis secundam similitudinem
 serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Quæ non
 exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.
 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum; tractatu de vipera
 diximus, quomodo peccatores sint alienati à vulua, eo quod erra-
 uerint ab vtero Ecclesiæ rationis & legis, non secus ac progenies
 viperarum, Ecclesiæ vterum ligamenta & præcepta abrumpen-
 tes, quibus cōtinebantur lege naturæ & scripta in secundo vtero
 recepti serpentis idolatriæ vitiorumque vtero progenies vipe-
 rarum, quod ut vipera bisparies vtero duplici fetus absoluit, qui
 multoties dirumpunt viscera matris tanti beneficii inmemores
 genitorisq; oblitæ, non secus verum Deum dereliquerunt genito-
 rem factorem (ibidem late) secundo ortu vtero secundo susce-
 pti, ut carali viperini lege gratiæ meritis Christi in vtero Eccle-
 siæ cōgregationis fidelium vt orrētur. Errauerūt ab vtero mortales
 ad murenas, & bonū commutabile confugerunt, vt adulterinæ vi-
 peræ confugiunt ad illa quæ animam in cauda continent præci-
 pue, vt murenæ habeat, inferiore sui & obscœna parte qua recis-
 sa interunt illico offensa facili, ac capite laeso scus nō cito adeo,
 viuunt imo & prolixo obitu discedunt cussa, errauerunt ab vte-
 ro rationis, ad caudā appetitus confugerunt ad vltimum; & ex-
 tremum naturæ, vbi animam continebant ad obscœna concupis-
 cientiæ pertraucentes in affectū cordis ex affectu effectū riman-
 tes, & ad ignobilem sedē, bonum commutabile profecti, omisse-
 runt æterna capitis Christi, alienati à vulua innata & propria er-
 rauerunt ab vtero rationis boni & veri, deos falsos consulentes,
 ac si nō esset Deus in Israel: adulterantes eū appetitu, idolatran-
 tes, errauerunt ab vtero, quo continebantur matris pijsissima. Fu-
 rore illis secundam similitudinem serpentis agitur serpens cauda
 & vrge-

& vrgetur verberibus, vt in vltionē eat, odiū, amorem, fugam, &
 prosecutionem, quæ vibrante cauda exercet, hac modo blāditur
 verberat modo, odiū amorem illa prætingit sollicitaturq; in hanc
 & illam partem affectuum ea, passionū motus adauget, furorem
 iram, irritata verberibus, pugnam aggreditur eadē rabie percita
 hostem vt exēteret & dilcerpat: vltimo sui appetitu scilicet, cog-
 nitionis cauda & infimo, ducuntur impij in bonū commutabile
 & mentitum, bonum rationis caput deserunt, illudq; serpentū
 instar terrenis occultant & obsident concupiscentia terrena, fu-
 rijs aguntur carnis stimulis, furor illis secundū similitudinē ser-
 pentis, conatus operis cauda agunt mouenturq; nullum animans
 aque concupisibili & irascibili, cupedia & desiderio rerum agi-
 tur, nullus ira furis ve excādescit ac serpens appetitus vè affecti-
 bus magis tenetur. Hinc Aristoteles. i. de historia animalium ma-
 xime cupedia deditum cōpellat, lib. i. vt & excepta fœmina Spi-
 ritus Deus nullum sic furis agi, illis verbis allatis pandit. non est
 caput nequam, super caput colubri, non est ira super iram mulie-
 ris. Cauda aguntur solo ducti appetitu, vrgetur serpentes, hoc
 agunt fraudulentis & impij, vafri hoc deliniunt demulcent odiū
 amant, feriunt, dilacerant, efficiunt, inficiunt, furor illis secundū
 similitudinē serpentis, serpens furis actus rabie stimulat vltra
 quod caudā vibrat mouet & agitar, capite demisso retinente in-
 fectionē & virulentia, non contentus caudæ motu supra caput
 cōstituit, extollit caudā, summittit caput infami excrementorum
 loco, & quod sursum est deorsum efficit, substituitq; caput caudæ
 euertit ordinem rationis, est illis cauda capite superior & altior
 linguam exerunt acuunt cōmouētq; dentes se se vlciant primo,
 linguæ motu, dētiū attritu exerrorū peruersorūque simul ad se &
 ad externa, in se & proximū, habent natura peruersos serpētes. om-
 nes dentes positu, quo se la dunt, sanguinemq; fundunt propriū è
 gingibis, post aliorū inuadūt & inficiunt alios, impij offendūt pri-
 mo dista caudæ innitētes, ancillā præferunt reginæ & Dominæ,
 Agar Sarai, Geneseos. 16. caudæ & inferioris portionis innixu de-
 spiciunt suprema & illustria mētis opera, se ledunt prius veneno
 vitiorū, post inficiunt alios scādalo corruptioneq; obscœna & pu-
 trilagine maledicētia detractione, veneno dētiū, & linguæ attritu
 offendunt proximū, prius se suum proprium sanguinem efun-
 dentes, proximi tandem, sicut aspides. Authymius, Antiquissimus

ille simul y doctissimus lib. 3. historiae naturae. c. 7. Eustathius lib. 5. c. 9. Tanti furoris esse aspides iritatos furisq; actos asseuerarunt (quod mater naturae rerum cognitionis experientia edocuit) ut ira perciti si vindictam offensae illatae non possint suscipere, exanimati concidant deliquitque animi correpti, quorum illa est: vesana natura, ut semel atque rabie excitati excandescere, non prius furis quiescant mitigentur ve, quam virus euomant furiosi & insani veneno proprio; quod dum non possunt in hostes refundere saniam in propria viscera remittunt virusq; quod deglutiunt & recipiant in se ipsos, quo inquinantur animi sedes internaq; animantis, corde vitae principio affectato, ut multoties syncope, praecipitque virium cordis lapsu deficient. Hinc antiquitus odium liuorem alpe emortuo Hieroglyphico enotauant Aegyptij, furoremque implacabilem, contumaciam rebellem, maledicentiam, & detractionem: ij enim non prius quam venenum deponant reiectet & infectione passionum malitiae ignorantiae & vesaniae, mitescunt multoties, imo ea est consuetudo, asuefactioq; vitiosa exanimantur ut prius animaque liquantur, prius obeant, anima viri peccati infecta, quam ab his quae semel fuere persecuti vitiosa discedant delinant ve, morte multoties occupati non antea deponere venenum, quod expuere nequeant in reliqua. furor illis secum similitudinem serpentis non natura ut serpentibus inest, malitia imo ideo secundum similitudinem serpentis, nam deteriores illis multo aliis & sibi, surda & obturantis aures suas, quae cum surda natura sit, obturat aures, ut diximus cauda, ut si quod super est audiendi remedium, ultra naturae communem feriem impediatur, illique totis resistat viribus & artibus, malitia & calliditate. Ij non secus secundum similitudinem serpentis morte & ultimo sui, obturant auditum & tunc aduc audire nollunt, imo eo tempore audiunt minus, auditum magis obturantes aspides, quando dirumpi sentiunt animamque a corpore discindi, obstant iustis consilijs obstitunt rebelles & obstinati salutaribus praecipis maiorum, ut qualiter vivere obeant, sine auditu surdi sine verbo & voce muti, sicut aspides surdae & obturantes aures suas, iis furor inest, & rabies mortis, secundum similitudinem serpentium cauda ultimo sine sui & morte agitati & conturbati non exaudiunt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter serpentes venenatos vitiorum: Doctores confessores, concionatores explodunt,

dunt, & abigunt cum & si non obturarent aures, non audirent surdi & auditus grauis iam, quo inutiliter & malitiose nimis viae auditus intercludunt, malitia cauda & veneno; venenum imo cauda, capitis veneno coniungunt, & vitae virus virui mortis. Ijs enim duabus partibus venenum contineri diximus ijs virulentis quo rescinduntur dum essui parantur viperae, ut supra monstrauimus, quod motu continuo ex partes excrementa vitiosa ad se alliciant, ij cum audire non possint per naturam surdi, se obturant, ut aspides, & vitiorum habitu (est consuetudo altera natura) docuit Plato in thimeo Galenus de consuetudine. c. 1. ut nec per gratiam audiant Verbum Dei, malitia impotentes obstinati ne illo excitentur, qui ne quae amat cogantur deserere Verbum Dei pertimescunt audire alioqui peccato surdi & veneno. Psalmo. 113. Os habent, & non loquentur, oculos habent & non videbunt, aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt. quos omnes effectus aspideum venenum laesis incutere monstrauimus. Retundit venenum aspis in propria viscera, factuque ad interna virus allicit, dum hostes illud eiaculari nequit & in inimica animantia, cuius cruor & virulentia dulcissimi saporis extat, & mel lei (mirabile dictu) est enim nullum in natura venenum, quod vel non dulce, vel salum grati saporis non sit, non insipida in sulsaq; substantiae, ut hinc vipereum venenum reiectum apes euocet, quae illud abidissime elingunt muscasque allectat maximo prouentu & copia, trahitque reiectum, nulla linctus offensam perpellit, impune exugentes cruorem, non secus ac virulentia aspidica ore reiecta vespas inuitat, quae virus ebibant dulcedine illectas, nil noxae sentientes, cum tamen grandia animantia, prophanum illud igneumque castiget venenum vastet & perdat, hoc omnia venenata serpentina retinent ore, suum quaelibet suctu deglutiunt, oris partibus praessis illud expressum, quod inseruit, deglutiendi operi, virulentis ipsis non secus atque oris vda substantia salua communis, ex adenibus, partibusque spongiosis oris perpetuo defluens masticatu praesura partium aduecta eglutioni, quae lubricas Oesophagi vias reddit & parat, deglutionisque semitas inseruit vsui deglutiendi. Illud citra offensam eglutiunt, mitigatque serpentes, antequam torridum venenum viscerum, in os reiecerint, lingunt illud impune, quieto & tranquillo statu, vsque dum furis excandescens compressione totius in os regurgitant venenosa

nosam sanem, mitius ante, cum continerent venenum solum & si mortale alijs quod erat aduc, instar saluæ humanæ venenum alijs & si non homini, excidium serpentium vero inquinatum & fœdum postea alio ascendenti ex visceribus torrido, ipsismet genitoribus vt sit excidio & morti lethaleq; virus si interna continet, sic infectum iam tenaciori alio superaddito viscerum, virusque virui coniunctum, hinc vespa (docet Nicander libro Theriaces, Authymius Eustathius, locis adductis) Ichneumonta appellari quod ora aspidum infestent, eorundemque capita sensibillissima nature, facilisq; omnino, sugendi mellei veneni causa allegetur inuitata, communis inquam non torridi amari vitione cruoris biliosi & ignei, nomine compellata inimicissimi animantis aspidis dicti Ichneumonta, hoc tandem veneni suctu infecte inquinata malitia mortem sibi conciscunt vespa, decepta veneni dulcore gratoque sapore melleo malitiosa substantia occulta aduata in posterum gustu & cupedia. non minus dictis consistit illud nullum maius aspidis sicuti inueniri præsidium, quã frigidissima ipsius cerebri medulla, alioqui minima absorpta & ebibita: cum enim igneum venenum viscerum capita eorundem exuccia nimis & debilia impetat, in dentesque & læua ora veniat ob naturam vsus, pro uida illa algida, nimisq; gelidam substantiam substituit capiti, qua veneni ætus temperaret, vt minus capiti officeret illud, quorum animantium cruores sunt eius conditionis & legis, vt perpesus semel vnius virulenti veneni noxam ab eodem si euaserit securus in posterum persistat & viuat, venenoq; eodem securus, etiã si iterum eadem virulencia specie impetiatur, & si alijs secus natura alterius, quibus & si lædatur tamen minus illæsis nunquam, veneno inquit nabitur & inficietur. Hinc Mithridates antidotis venenosis animantibus omnibus confectis assuetus nullo veneno interire potuit, coturnices non inficit veratrum ob consuetudinem, non secus ac veratula illa veneno alta a pueritia nullo viru interimiri potuit, Galenus refert. i. de antidotis, de Mithridate, Plutarchus, Apianus, Iustinus & Valerius, est imo illud notandum nimis, quod si duo venena misceantur minus sint noxia & lethifera si sunt contraria, quã perse quodlibet, refert Galenus, Aulonius Gallus, li. 3. c. 9. diuersa venena immiscuisse adulteram quadam foeminam marito, que inscitia contemperauit in tantum, vt nullum officere illum posse experientia monstrauerit, his locus ille. Iob. 20. c. elucescit vbi hæc contioentur. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sublingua sua.

Parcet

Parcet illi, & non derelinquet illud, & celauit ingutture suo. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Hoc aspidea natura iccone increpat impios, venenatosq; homines, tam quod venenum in proximos efundant, quam quod se se ipsos inficiant vitulagine ob scena vitiorum, malum dulce venenum est, ibi, aspidem natura dulcissimum inter alia, absconditum sub lingua aspidea, vt continent aspidem continuo ob dulcedinem deglutientes exugentesq; terram venenosam que substantiam ore, continuo lingue attritu, quam mouent illi perpetuo contentam pelliculis abditamq; quibus semel & dentes & venenum oculere aspidem diximus ad lingue radicem subortus membranis, illudq; oculi, Nicander retulit, hoc est dulce malum absconditum sub lingua concupiscentiam nostre, que est lingua, qua solum alloqui valent carnales, ex abundantia cordis os loquitur, impij legis quasi & mysteriorum insciji & ignari, sine lingua obmutescentes qui venenum exugunt dulcedine illecei sensuum, illud sub lingua occultantes hypocrisis & simulatione, hinc subdit parcet illi acquireret arripet huic virui & veneno affectatus celauit ingutture suo, sicutum tamen alliciet, vt inquinet interna propria si estundere in alios non possit, est virtum in nobis primo ratione propria, panis eius in vtero illius, in ore quo viperarum instar se replent & concipiunt magnalia hypocrite (explicuimus capite de viperæ) eorum panis, in teritum dum deglutitur alimentum, vanitas qua aluntur chameleontes istis, veneno permixtus ambitonis & odii ingutture latitanti, intrinsecus vertetur in fel aspidum, qui proprium virus exugit consciencie stimulo & erosione animi incostantia & tumultu affectuum. Hac infecta substantia ingesta, diuitias quas deuorauit euomet non secus atq; aspidem infecti deglutitione veneni interne estuantis illud reieciat vomitum, & si non reiecerint restitutione facta de ventre eorundem extrahet illas Deus, integras deglutitas solum citra id quod vsu aliquo ex eis se susceperint, sic ex aspidibus semel ventre disiectis eglutita animalcula integra extrahere solemus, mures, paserculos & alia plurima comminuta solum & quafata, nil substantiam amissa, quo caput aspidum sugent vt aspidem se se exugant & lambunt infectam suam virulaginem, & quasi venenum aspidem, simul cum istis, que ingesere commistum ebibent, vt aspidem propriam caput exugant, dulceque venenum, tandem ebibent, precipue si aliorum sanguinem emunxerint ventriculo infestissimum excitante

excitante natura vomitus, nec si caput aspidum sugerint eorumque venenum, & medullarem substantiam cerebri elinxerint, securi ideo ab ictu atrocissimi aspidis peccato ebibito viuēt, occidet enim eos virulentam aliud, cuius venenum non sunt experti aduc ab aspide liberi, etiam si caput aspidum sugerint, occidet eos lingua viperæ, & quos non offendit asperrimum, squamofumque aspidis caput, occidet mollissima blandissimaque lingua viperæ filamentis, capillamentisque circūsepta ea parte qua fundit venenum, quibus mollibus venenum effundit, blādissimo linguæ tactu, in tantum cautio consulitur aduc his qui è peccato aspidum & veneno retro, maiori que vitiorum euasere demonis in stigmatu deuictō & mundi, ne carniū illecebris blandimentisq; illecti viperinæ linguæ iterum veneno inquinentur diro & obfœceno, ne cum caput aspidum sugerint, muniti frigido cerebro animantis, postquam actu veneni conflagrarunt, antidoto facto præcautionis, imposterum eadem virulentia peccati, vtilissima memoria veneni & infectionis, quibus reincidere vitant, viperæa mollitie inficiantur vt illi qui caput aspidum sugent, occidat eos lingua viperæ, ne ociosi & securi, vigilantes imo imposterum sint, neque impij suctu aspideo veneno tracto proximi degant securi, nam occidet eos lingua viperæ, propriaque mollities. Non ergo exaudiet vocem incantantium impius aspis & illorum qui verbi potentia Dei serpentes extrahunt, venenumq; euincunt, incantatores dicti pro Christo cōtumeliam passi, non prophetarum, doctorum fidei præcepta, non consilia assertoris nostri Christi recipiunt, nec Christi reputati venifici incantantis sapienter, formam serui accipiens, vt supra, & cum iniquis reputatus; sic homines dilexit, qui prophetas incantatores & doctores vitiorum legis eū gelicæ constituit, vt vincant serpentes, surdasque aspides natura & peccato impotētes audire, vltra malitia surdas obturantes aures, eosque munus suum inter aspides vult exerceant, inter serpentes cantu, Spiritus Dei, superantes venenum, verbo in harmonia & cantu, in consonātia spiritus, in virtute Spiritus sancti, quos resonant Pater & Filius vinculo amoris, vt Christus veneficus reputatus venenum corrigit, factus serpens venenosus figura, veneficusque homo, serui forma, dixit Paulus ad Philipenses. 2. cap. Semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Itaias. 53. Et cum sceleratis reputatus est, & nos reputauimus eum quasi le

profum

profum & percusum à Deo, & humiliatum, oblatum quia ipse voluit, quasi veneno infectus serpentis, & veneficus, quo dixere Iudei. Matthei. 12. Hic non eiicit Dæmones nisi in Beelzebub principe Dæmoniorum, Marci. 3. capite Lucæ. 11. Veneficum iudicantes incantatorem, prophetas apostolosque incantatores, & magos, hæc tulit Christus in amorem hominum, qui cum sit sapientia patris veneficus est incantans sapienter, imo eo venit malitia, & venenum vt non cadat serpens Aspis potentissimo verbo Dei, resistat imo verbo ipsi, vt nec audire velit salutique reuocari recuset se obturet aures concludat præceptorum legis, incantantiumq; verba audire nollit, eo venit dementia, vt salutem ipsam odio habeat, non secus ac Aspis somno, obliuione & lethargo consopitus. Hinc Ihoannis. 5. cap. sciscitatur Deus ægrotum illum, qui triginta, & octo annis lectulū, & occasionem peccati occuparat. Iis vis sanus fieri? Multi nollunt sani fieri audire vè verbum Dei, ne de peccato reuocentur sic amant lectum malitia. Venefici vè incantantis sapienter verba suscipere fugiunt, Christum vocantque veneficum opere ipso, eum incantatorem compellant salutis auctorem. Veneficum audes appellare eum virum, qui tuis veneficijs remedia inuenit: dixit Cicero loco allato pro Cliento. dictis non minus intelligitur locus ille Isaia c. 11. vbi Christum vaticinatur gentibus ijs. Et delectabitur infans ab ubere, super foramine Aspidis, & in cauernis reguli, qui ablactatus fuerit manum suā mittet. Psilli & marfi, vt supra retulimus, & refert Martianus libro. 8. c. vltimo & libro. 2. c. 7. Plinius libro. 8. vltimo. cap. A Elianus libro. 1. c. 57. & 16. c. 27. Galenus de theriaca cap. 4. & 9. simplicium c. de vipera, Herodotus lib. 4. Gellius libro. 16. c. 11. Crinitus lib. 1. c. 3. dubiam sobolem explorant infantulis aspidibus commissis, pudicos & genuinos lingunt, lambuntque, impune eos tractant contrectantque manibus, adulteros secus spurios & falso creditos veneno exterminant & inficiunt non secus atque reliqua natura animantia laescunt, cecinit Silius de Atyre psyllo libro. 1. Nec non serpentes diro exarmata veneno. Doctus Atir, ra & que graues sopire Chelidros. Ac dubiam admoram sobolē explorare Cerraste. Lucanus libro. 9. Latifera dubios explorant Aspide partus. Pater æternus omnipotentiam virtutem infinitam Deitatis, vt gentibus ostentaret æqualemque cum ipso filium suum vnigenitum legitimum naturalem testaretur, Christumque posse vincere,

remittere

remittere & superare venenum omne fugare & peccata vt edoceret, hocque ipsum filio inesse, non secus ac sibi natura, labemque peccati venenum culpam malitiam & virus posse extergere poenas absolueret, & veneni cruciatus culpas, nullo inquinari veneno malitia nulla omni viru immunem & liberum illum commisit aspidibus, morti, Damoni, inferno, peccato, vt cū ab omni veneni infectione liber securus hæc contrectasset, eorumque impetus irritos efecisset mortales Deum faterentur & cognoscerent, redemptorēque potentie insuperabilis venerentur, cum vicisset & superasset hæc ipse, illa sus omni ex parte subiicissetq; hæc omnia pedibus eius. Absorpta est enim mors in victoria, vt dixit Paulus factusque ipse morsus inferni, mors mortis, stimulum mortis peccatum extirpabit & extrahit, vt aspis ille secure & impunè tractari posset, possimusque sciscitari à morte cum Paulo. 1. ad Corinthios. 1. c. Vbi est mors victoria tua, vbi est mors stimulus tuus, stimulus autem mortis peccatum est & cum Osea. 6. 13. Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne: pertimescunt aspides psyllorum progeniem, quod illis sint veneno. & excidio psylli, natura, salua sudore & reliquis contentis subiecto. Ijs ergo filium suum patefecit, quod peccata dimittere posset, venenumque serpentis & malitiam superare, & quod infans cum esset aspidem cui cisset, & foramen aspidis infernum superasset, nulla culpa detentus, natura nobilis, leges contra ac inferni ferunt, infans abortu aduc, nobilis Patre Deo, Deifera matre Virgine illustris ortu Heroum regum grandi, nulla peccati labe infecta, nullo infectus veneno infans, vt non carnis viribus imo Deitatis potentie id factum intelligeretur, peccata remisit, vicit venenum, mortem, infernum, aspidum foramina, manibus potentia & virtute contrectauit, quo mirabantur Luc. 7. cap. Iudæi dicentes. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit, id enim solius Dei est imo omni exitit veneno auxilium & antidotus ipse, nō secus ac filij psyllorum & Marforum legitimi venenis aduersantur, quos docet Aelianus locis adductis suctu laborum ad se allicere infectum virus, illudque extrahere, fugit Christus ipse extraxit venenum nostrum fugit emunxit homo factus, expurgauit nos a vitiorum labe. Isai. 60. cap. Suges lac gentium & mamilla regum lactaberis. lac gentium peccatum, & venenum quæ primo exugunt & extrahunt primo mortales a conceptus die, fugit vt vinceret & libe-

& liberaret homines liber veneno & viru omnino, mamilla regali Virginis Deiparæ regis stirpis lactaberis. (De Christo) traxit venenum nostrum ad se, cum eleuatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, & possuit Deus in eo iniquitates omnium nostrum Isaiæ supra, & vt Deiparæ Virginis pudicitiam commendaret, virginitatem, castitatem, puritatem, integritatem, filium commisit Pater æternus Aspidibus Deifilius, vt dictis nosceretur, hoc aspidis Hieroglyphicon vsus delectabitur infans ab vberē, idest Christus qui est infans, non fans farum imo Verbum Patre, diuisione illa æterna, qua dicitur, fecundo Patris, facundoq; intelletu, ipse vero nec dicit, nec locutus est Verbum, imo Verbum est ipsum, infans ergo Christus, delectabitur ab vberē, a tempore, quo lacte matris pijsimæ vteretur, tunc enim serpentes irruent, maiori impetu & aspides, damon, gentes peccatum, infernus, lacte allecti, sunt enim lactis & vini incontinentes serpentes vt late. 1. libro ex Aristotele & alijs, & de aspidibus docet expresse Aelianus locis adductis, & Ravius Epithetodē de aspidē delectabitur ergo ab vberē, & tempore, quo maiori rabie serpentes mordere retabāt Christum natū, allecti lacte, & natura humana, nil diuinitatis ibi latere existimantes suspitiosi imo, eo enim tempore delectabitur infans ab vberē, & lactis tempore super foramine aspidis & super latibulo peccati, super natura humana qua abdebatur illud deliciae mæ esse cum filijs hominum, vt diuinitatis accepta, Patrique acceptata iam delectabitur super accepta natura suppositi diuini delectata, plena gratiæ, dilecta, sine labe culpa poenæque reatu, ab vberē vero delectabitur à lacte candidissimo, quod sine peccato sit matris purissima & gratiæ plenæ, omni ex parte, omni reatu libera & soluta: Imo cū nullo alio placeatur aspis, & mitescat magis nullo, quam præsentia formiæ Virginis, refert Iohannes Rabius textor opere Epithetodē. c. de aspidē, & tenet Aelianus, Plinius, & alij, quid mirū quod Virginis filius placaret aspidem in præsentia Virginis matris homo factus, & quod matris Virginis aspectu aspidem frænarentur & ablactatus superaret reguli cauernam infernumque Basilicæ, Reguli vè gentium domicilium; huius sæculi principis, qui postquam ostendit Christo omnia regna mundi, Matth. 4. capite. Eorum se regem prædicauit, (hæc omnia dabo tibi) regulus corundem, mittet incauernas, Reguli Basilicæque huius, infra capite de Basi-

de Basilisco, manum ut patres liberet, de seruitute dira tyranni reguli, & regis huius, Id vero ablatum iam ab habere, ut non vitia, nec naturę humanę, potentia imo diuinitatis vi factum intelligamus, non carnis robore, super Aspidem, & Basiliscum ambulabit, & conculcabit Leonem, & Draconem. Super hęc ambulauit veneno noxia & letalia, pedibus quasi dimetietur illa securus & illatus, et eius potentia iusti idem efficiunt, quę facillimę irritantur ut venenum difundant & reiciant, tamen nec lædent, nec offiunt illi, & si irritentur grassibus pulchris Christi (quam pulchri grassus tui Domine super hęc ambulabis, Pater æternus filio) sufficit enim ijs ut excandescant contactus quilibet alioqui leuissimus perambulatio sola, peccato & demoni, at conculcabis Leonem & Draconem, conculcatio vi maiori fit, calcibus maiori impetu exercetur, quam ambulatio, Draconem ergo & Leonem conculcabis, Draco enim & Leo maiori egent irritamento & impetu maiori, ut excitentur & in iras abeant, quod robustiora sint, & vastiora animantia, quo plus cum ferant tardius in iram prouocantur maiori que egent molestia ideoque conculcatu est opus, imperuque maiori ut vires exerant, vincanturque; ut agitata semel de Leone serpente proprio capite infra, locum hunc suo ordine examinantes psalmographi & de Dracone, conculcabit enim mundum & carnem, Draconem & Leonem Christus, hęc vicit, ut & iusti eius virtute capitis Christi superant & cõculcant, hinc super aspidem & Basiliscum ambulare leui præfura conculcare

66 vero Leonem & Draconem eo loci dicitur, incantatores Hypocrite, qui seiplos euincere non valent, doctores legis, magistri, maiores quibus ex officio impendit, munus aufugandi serpentes & vitia, abrumpendique ligamina serpentium & orbes, spirasque quibus, qui virtutem se ostarentur alioqui detinentur, ostentantes aliorum posse serpentes & vitia exterminare, verbo Dei abutentes in concionibus & actionibus, fictę & subdole sibi applaudentes se se prædicantes, estimationemque propriam, impotentes alioqui verbo & opere imbelles, non doctores, incantatores imo, fucatores virtutum: percutientur ab Aspide & serpente venenato defectu verbi, quo euincitur aspis, serpensque antiquus cū desit illis verbum cui infernus totus paret & obedit Christus ipse cum sine Christo hęc euincere tentent, quo eum audeant hos Aspides contrahere & a mortalibus extrahere sine verbo, veneno

corum

eorum inficientur, terumque earundem viru quę eorum corripunt & corrigunt, non Christi filij, non Marci & Psylli, spiritus non tibi non genuina & legitima soboles, hinc intereunt venenati, dicitur enim Ecclesiastici. 12. c. Quis miseretur incantatori a serpente percusso, & omnibus qui apropiant bestijs. Cum conficius periculi & malitię in eadem ire decreberit sine præsidijs, quorum opus esse sciberat ille, & non secus ac Aspis. Pyta in oculos solum venenum effundere parat inter omnes animantis partes, quibus veneno infectis cessat auditus, ea est cruoris potentia ut sensere omnes, ut tandem muti discedant, somnolenti & pigri, ipsa imo somnolenta & grauis cū sit somnifera hęc aspis, ut desides & præuidetes minus inuadat hostes confisos in ipsius pigritia & segnitie animatis securos, quo maiora, & deteriora infligit vulnera in incautos & cõfisos, sic vitiorum plurima, visum primo inticere tentant, propriamque miseriam sui cognitionem distrahunt impediunt sic, ut in se nunquam descendant mortales tediog; habeant sese examinare, & cum illis sermonem inire, qui eos possint iusta edocere lumenque; ut videant afferre & prestare, surdi malitia tandem veneno, sic demoniacus ille constituitur. Matthai 12. c. vbi dicitur. Tunc oblatus est ei demonium habens cecus, & mutus, qui & surdus erat, si mutus, aut sine verbo aphonus dicitur Marci. 7. c. Et adducunt ei surdum, & mutum de eodem miraculo. Visum inficiunt ex terribimę aspidem & appetitu obcecant rationem adeo, ut auditum vitient, & fidem amittant tandem vitiorum tumultu, ut muti, & sine verbo discedant sine Christo, hosque sensus inficere parant primo, cum è longiori interuallo, & ea quę a longe veniunt præuideant, verbumque cognoscatur æternum visu fidei, & auditu a longe, quod è longinquo venit. Isaias 30. c. Ecce nomen Domini venit de longinquo grauis adportandū, Nomen Domini, idest verbum, adportandū crucę, grauis sufficiens grauiū more, subditus omnibus loco infimo repositus humili parte mitis nulli renitens oneri grauis & immotus, Ieremias 46. Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne paucas Israel, quia ecce Ego saluum te faciam de longinquo, idest de sinu Patris infini te distantis. Ecclesiastici. 13. A domesticis tuis attende a longe enim salus, a nobis corruptio peccatū, a Deo salus integritas, inimici hominis domestici eius, imo non solū cognitionē sui ipsius, & status miserię humanę & peccati turbare & impedire tentant

Mm ea aspi-

ex aspides, oculosque propriae cognitionis obcecarent & eruerent, ut Dalila & Philistei fortissimum Samsonem obcecarunt, Dei imo oculos praesumunt decipere & illudere, Ecclesiastici. 23. Quis me vider, tenebrae circumdant me, parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me; quae vereor delictorum meorum, non memorabitur altissimus. visum Dei abnegant, oculosque iustitiae eius eludere tentant, cum omnia, ut eo capite dicitur videant oculi illius, tum scandalo & vitiorum peruersione inquinantes oculos aliorum, venenumque expuentes, Isaia. 30. c. de ijs. Dicunt videntibus nolite videre; & aspicientibus nolite aspicere, nobis ea quae sunt recta loquimini, nobis placentia, videte nobis. Errores, caecos, mutos, surdosque efficiunt carnis illecebrae impudicae foeminae, non secus ac aspides Pyrae oculorum infectu, ut non intelligentes, non audiant non audientes non loquantur Dei verbum muti, ut nec auribus concipiant.

Sensus afferens allegoricus Aspidem sobolis.

CAPUT XIII.

67

Miserabile mortis genus, & terribile est illud, quo Aspidem de veneno infecti discedunt, nulla veneni noxa excitati, receptae virulentiae nil experti, securi imo & placidi voluptate summa affectati, vasti falacisque veneni intereunt subito: quando sperabatur minus mors pertimescebaturque minus, medio vitiorum tumultu luxus & lasciuia, voluptatum medio deliciarum & mollitiei, phileris & illecebris appetitus irretiti & conuincti, inopinata & imprauisa morte exterminantur, praeter spem, subita veneno vitiorum infectione tetra & mortifera, insensibili ictu (aspidis instar) aculei mortis, vitiorum somno oppressi rerum fugati, somno bonorum apparentium grauari & consopiti: minimo semel adaperto osculo, leui punctura, toto infecto ex occasione leuissima per initia insensibili quasi & occulta: a qua petit mundari diuinus vates, Psalmo. 18. ijs. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo: ab ictu oculo huius aspidis a morte, & occasione leuis aspectus, impreuissa & abdita, minima alioqui, veneno maxima & malitia, & ab alienis mea culpa commissa, scandalo, & occasione data, munda me Domine, & parce seruo tuo. petit hoc mortis genus fugere, ijs. Ne reuocet me in dimidio dierum meorum, in ijs quos.

quos meos compello, vitiorum & voluptatum lasciuia; in iuuetute viteque, medio, quando frenatioris & maiori vitiorum foeditate sunt corrupti. De ijs loquitur spiritus Deus, Sap. 2. c. qui dicunt ijs. Venite ergo, & fruamur bonis, quae sunt, & utamur creatura, tanquam in iuuetute, celeriter, vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non praetereat nos flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum praetium, sit quod non pertranseat luxuria nostra, nemmo vestrum exors sit luxuriae nostrae. Subdit autem de his. c. 3. Filij autem adulterorum in consumatione erunt, & ab iniquo thoro semel exterminabitur, aspidibus, voluptuoso veneno rerum voluptatum illecebris, non secus ac Psilli & Maru dubia, & incertam prolem explorabant eorundem ictibus, genuinos & pudicos Deique filios non icientibusque, spurios vero & nothos iniqui thori exterminantibus inficientibusque. Adulteri ergo & iniqui thori ijs, voluptatis medio, discedent, aspidis ictu deliciarum & luxus, irretiti illecebris imparati & incauti, morte improuissa quando sperabatur minus, tunc mors inopinata continget, & ibidem haec. Et si quidem longe vitae erunt in nihilum computabuntur. subito interibunt. Paulus 1. ad Corinthios. 15. c. Si mortui non resurgunt Ephesi, quid mihi prodest, manducemus & bibamus cras enim moriemur, ut ex opposito oppositum colligeret, Psal. 72. de ijs sic. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam velut somnium surgentium Domine. Lethargo, & cataphora graui, somnoque altissimo correpti, ut occidunt aspidem cussi interibunt, velut somnium deficiet, nil vite ut supererit, transacto curriculo breui, ut somni in somni nil expergefatis superest addit (surgentium) illorum scilicet, qui somniantes a lecto consurgunt, ut plurimum accidit, motuque defatigari multiplici huc & illuc agitantur qui tandem defessi & lassii, subito soluta crapula comate ve graui expergefatis, vana omnia & mentita iudicant, solum laborum & defatigationem perferunt, ijs solum relictis. sic ijs, qui bonis fugacibus & fictis tenentur somno consopiti, voluptate ficta & vana rerum, post somnum mortis grandem, subito solutum, laborem summum summamque miseriam sufferent, vana experti & mentita illa quibus fruebantur somniantes, sitis incremento adducto & fame iis ingenti, quibus haec ipsa restinguere & satiari somnia uat, subito enim somnus fit & soluitur, ut omnia quae obstructio ne oriuntur & occidunt sabitanea esse docuit Galenus 3. de locis,

c. 6. Leui obstruotione vetriculorū cerebri venit somnus animāti-
 bus, vt ibidē colligitur de ijs Ps. 75. Dormierunt somnū suum, &
 nil inuenerunt omnes viti diuitiarum in manibus suis. sunt ijs vi-
 ri diuitiarum & affluēt. voluptuarij; & luxuriantes homines,
 veneno Aspīdis infecti, somnolēti & graues ad iustitiæ opera. Est
 vita impij somnolēta mors, mors vero vita pervigil penē perēnis,
 iustorū cōtra vita pervigil laborū, mors quies placida somnusq;
 quietus & trāquillus, quo impij dormierunt somnū suū quem iu-
 dicabant somnum & quietē, iusti non dormierunt, sed dormiunt,
 securi, dormiunt somno libero soluto & placido, non suum, sed
 Christi somnum mortem scilicet Christi dormierunt, somnus est
 iustorum mors Paulus. 1. ad Corinthios. 15. cap. Nunc autem Chri-
 stus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium, resurrectio e-
 nim, primitia dormientium in Christo est, fructusque & præmiū,
 & Christi resurrectio primitia fructum victoriæ mortis, causa-
 que nostræ resurrectionis. Ad Thesalonicenses. 1. cap. 4. Nolumus
 autem vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemi-
 ni sicut, & ceteri, qui spem non habent, si enim credimus quod Ie-
 sus mortuus est, & resurrexit, ita, & Deus eos qui dormierunt
 per Iesum aducet cum eo. est ergo somnus iustorum mors vt est
 somnus impiorum vita. Vates facit Psalmo. 4. de Christo sic. In
 pace in id ipsum dormiam, & requiescam. Quoniam tu Domine
 singulariter in spe cōstituiisti me: singularis vnionis verbi scilicet
 spe Christi deniq; cōstituiisti me in spe mediatoris. Impij vero qua-
 si veneno hoc infecti, inherentes voluptatibus morte corripun-
 tur in rempestiua sine sensu & dolore vulnerum mortis oblitī, an-
 requam vlcera suscepta doleant & vulneribus affigantur, sine do-
 lore & pœnitentia, præcipue peccatores publici hoc mortis gene-
 re interibunt sine sensu, & quasi omni vitiorum genere magistri
 Doctoresq; cathedræ pestilentix & cōtagionis, qui inficiūt alios
 & inquinant, exemplo & scandalo, vt sint eis non minus suplicij
 exemplar quibus extitere culpæ & ruinæ occasio, quo cum dolore
 non sentiant, imo voluptate deliniantur mulceanturq;, sensu blā-
 do illecti, nec conqueruntur nec remedia petūt, nec ijs egere cre-
 dunt somno oppressi catocho graues, vt antequā malo prauideāt,
 mortis sint præda. est hæc mors de qua dicitur Psa. 6. mors pecca-
 torū pessima. est lingua huius Aspīdis illa de qua dicitur Ecclesi.
 28. lingua testificās adducit mortē. hæc lingua testificatur, hocq;
 mortis.

mortis genus de iustitia Dei Isaias c. 50. nūtiās Hebræis afflictio-
 nes & supplicia, quod nō reciperēt. Christū verū Deū hominē, co-
 ligit caput ijs. Deniq;, & doloribus dormieris. quasi somno oppre-
 ssi, & graues vulnerum dolores non percipietis, nec vt veniam cō-
 sequamini ad Dominū cōuersi eritis. imo rebelles & cōtumaces
 discedetis malitia & veneno desides. sine sēsu & dolore, media vo-
 luptatū & deliciarū via, sine intelligētia mortis. Est mors iustorū
 preparata mors, Esther. 9. Conturbata est gens iustorum, timen-
 tiū mala sua & preparata est ad mortē. Nō subito aut repēte inte-
 rijt iustus preparatus imo. Prouerb. 14. in malitia sua expelletur
 impius, sperat autem iustus in morte. deglutiant iusti mortis hau-
 stum ingerunt ruminatam ante mortem tritam meditatam facilē
 impij integrā eglutire nō valent suffocati vt intereant spiratu pro-
 hibito superno. venenum hoc refrigerat stupefacit motus, & sep-
 sus vias capitisque influxum impedit hoc voluptuosum venenū.
 caput vero nostrum Christus est, vt late supra, & Paulus docet ad
 Colossenses. 4. Si serpentis morsus vitare cupis acetum in cruce
 cum Christo bibes in cruce in oppositione rationis & appetitus li-
 neis obuersantibus succuresque morsui & veneno tetro Aspīdū
 corrupto grauique auditui. sine auditu nullus sanitati potest resti-
 tui, sine fide, est enim ex auditu fides. sunt incolumes qui audiunt
 verbum Dei, & custodiunt illud, Beatioresque ventre ipso quo
 Christus asportauatur, & vberibus quæ sugiit. Lucæ 28. c. est ex au-
 ditu credere necessarium ad salutem. Exodi. 21. & Deuteronomi.
 17. ad petram perforata aure subula. est petra Christus ex Paulo vt
 diximus subula sermo Dei viuus efficax penetrabilior omni gla-
 dio ancipiti, Paulus ad Hebræos. 4. Signum est salutis inquit A E-
 tius loco adducto, si non euomat acetum ebibitū, in iētibus ager
 si sustineat, & ferat patienter, cū cōferētia & tollerantia acetum
 acria & accida, nō suauia voluptuosa & dulcia, hoc robur in præ-
 cordijs & visceribus notat residere, infectus reddit hæc & vomit
 si quæ spectant ad pœnitentiæ remedia, curationem, præcautionē
 reductionēque salutis si obediāt, est enim hæc medici actio cura
 re præsentia, præcauere futura, & quæ præterire vitia reducere,
 debitaque in specie & via rectitudinis; quibus vniuersa curatio
 continetur agrotantium. Verbum nullo modo enunciabile in-
 fabileque, hominibus se se explicuit, visceribus Deiparæ virginis
 ex quo fabile & afabile extitit, gratia imperijt, quæ natura abstulit

lit vitiosa nostrum hominumque malitia veneno aspidis infecta
 Genesios. 3. hinc iam verbum habemus quod loqui possimus a-
 pud patrem, muti antea & surdi virulentia aspidis, referatis iam
 auribus, Dei digito & virtute Christo. Dicitur Marci 7. Immisit
 digitos in auriculas eius, & audiuit & postea. Et expuens terigit
 linguam eius, & locutus est, incepit enim ab auditu, est primo fi-
 des, postea verbum actio & opera ex fide, primo dissoluit aures,
 postea linguam, auditui primo subuenit. Ob mutescencia enim
 verbi, vitio auditus contigit, eritis sicut Dij. Genesios. 7. quo ver-
 bum defecit in nobis, imagoque Deitatis, loqui sine verbo nequi-
 mus, audire vè sine voce, at verbo dato loquuntur muti, surdi au-
 diunt, vt dicitur Lucę. 7. capite, & Matthæ. 11. Surdi audiunt, mor-
 tui resurgunt. Hinc Isaias cum de hoc verbi aduentu loqueretur
 capite. 29. sic. Et audient in die illa surdi verba libri, & de tene-
 bris & caligine oculi cæcorum, videbunt. sunt verba libri, verba
 Christi, est liber ille Apocalypsis. 7. signatus septem sigillis de tri-
 bu Iuda & radix Dauid, qui se se aperuit hominibus. Nullus al-
 ter posset aperire, radix septem Sacramentorum Ecclesię, qui ipsi
 septem sigillis clauditur & signatur, est signum rei sacrę, sacramen-
 torum quodlibet est Christi sigillum, signumque huius libri, quo
 Patris continentur scripta & thesauri sapientię & scientię Dei, di-
 xit Paulus. verba ergo libri audient surdi, & muti loquentur ma-
 gnificantes Dominum. c. 35. Isaię in hæc verba prorupit. Deus,
 ipse veniet, & saluabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & au-
 res surdorum patebunt. Cum vero Aspides surda & muta sit, eiusque
 venenum surdos, mutosque reddat homines insanabile vi natu-
 ræ totius, vt fuit serpentis virus, Genesios. 3. ultra naturæ termi-
 nos remedium eslagitabat & sperabatur, verbumque inefabile,
 quo possent alloqui Patri mortales, & per quod mentem deplica-
 re conuinctam possent. canit Ecclesia continuo per Christum Do-
 minum nostrum patrem alloquens, Aspides enim, non medicamē-
 tis, non naturæ auxilijs curamus euincere, remedijs imo quibus-
 dam transnaturam quasi, incantamentis. canionibus verbo, ser-
 pente percussos. Numer. 21. & Deuterono 8. c. Iussit silere, solum-
 que aspicere serpētē. Sine verbo aduc erant, expectareque ac-
 te intuitu fidei vsque dum daretur nobis, quid possemus loqui
 Christus ipse, hinc Aspides verbo tantum superari & frangi. Spiri-
 tus sanctus docet loco allato, sicut Aspides surdæ, & obturantis
 aures

69
 aures suas, vt non exaudiat vocem incantantium, & venefici inci-
 tantis sapienter, verbo enim solum euincitur illa, hoc solum do-
 matur. circulo actus caput solus serpens custodit, omne animans
 pro capite reliqua exponit iniurijs, at circulo facto prius, serpens
 solus, quo illos imitari, iuuemur, idemque Apostolis est cōsul-
 tum Matthæ. 10. c. Caput enim seruandum est, caput nostrū quod
 est circulo æternitatis, Christus scilicet verbum æternum, cauda-
 que obtegendum nostra, vt serpentes caput obtegunt, vltimo no-
 stri. morte si opus est cauda strictori totius parte, corpore, vita tē-
 porali debet seruari æterna, caput cauda tueri & defendi, caput
 occulit serpens, terram subit capite, vt occulat & abdat sese, pol-
 let enim capitis robore, quo impetum facit, & venenū difundit,
 quo ferijt & irruit in hostem, nos in Christo robur vim & poten-
 tiam habemus capite, si sumus prudentes sicut serpentes, Matthæ
 10. citato. Omni alio modo impotentes debiles, tum caput habe-
 mus terra occultum, Christum, triduo, in visceribus terræ sepul-
 tum, humile caput, quod dum opus est, se submittit terræ visceri-
 bus, qui de cælo descendit humilis vt factus, nos doceret humi-
 liari, vt cum illo exaltaremur: sic enim oportuit exaltari filium ho-
 minis, sicut exaltauit Moses serpētē in deserto, vt qui prius cōcul-
 cabatur abiectus & odio habitus serpens supra caput cōstitueretur
 humilis prius, vt exaltaretur in posterū. Soluta sunt lingue nostre
 ligamēta veneno Aspides muti sine verbo prius, signatus liber a-
 pertus est se se ipso verbum datum nobis quo loqui possimus, no-
 straque obmutescencia veneno Aspides suborta cesare, neque e-
 nim alio præter quam ipso desuper hominibus concessio dari pos-
 semus mortales, mentem vè deplicare nostram conuinctam &
 perplexam; quæ vt vox illa huius sacri verbi enotaret Ihoannes
 (dictus vox Christi verbi huius subiectum & sedes non secus ac
 vox, in qua illud esformatur, Deiparę Virginis nouum Hiero-
 glyphicon, in qua formam verbum suscepit, passibilis nostræ
 mortalitatis, carnisque & naturæ) discipulos relegauit vox ip-
 se ad Christum, vt verbum susciperent ab illo solum ipso e-
 nuntiabile, non erat ille lux, sed eo venit vt testimonium per-
 hiberet lumine aliunde suscepto ipso Christo luminis fonte & o-
 rigine illustrante illuminanteque lucernam Ihoannem, est lucer-
 ne lumē ab alio accipere mutuatum, nō a se habere, Ihoannes ergo lu-
 cerna, accepto lumine illustris, vt enotaret nō ex se lucere, etiā si
 Mm 4 præsci-

præficeret a sexto conceptus mense Christum Messiam esse promissum in lege, remisit illos in lucem ipsam, quæ ex se illuminat: tenebrosa quævis, hæc est lucerna præcursoris, preparantisq; vias Domini, cuius dicitur Psalmo. 131. Paravi lucernam Christo meo de qua dicitur. 17. Tu illuminas lucernam meam, quæ impios non illuminavit, lucerna enim impiorum extinguetur, Prouerbiorum 31. Nudauit enim Iohannes se ipsum a se, ne illius suæsceret estimatio propria, minuereturque Christi creditus, non secus ac Dauid rex spoliavit se regali veste, abiciens vestimenta sceptrum & coronam regiam, ne arcæ detraheretur quidpiam cultus & honoris, commorata inter gentes prius, alteri ne honores proferrentur, regium apparatus abiectauit, vilipensus, abiectioem populi & risum procurans, ut arcæ soli honores & cultus exhiberentur.

De duello, & pugna Aspidis & Ichneumonis.

CAPVT XIII.

71

Saia. 59. sic est scriptum. Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè, sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates conceperunt laborem, & pepere runt iniquitatem: oua Aspidum ruperunt, & telas araneæ texerunt, qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confortum est, erumpet in regulum. Iudæos increpante de malitia idolatria, & obstinatione. Pertinacissimum duellum est præclarissimisq; autoribus maxime celebratum, quod iniunt, Ichneumon & aspis, tunc odium disensusque mutuus horum animantium, disidium inter sobolem Ichneumonis & Aspidis oua, inimicitia & contentio, antiquissimus enim Nicander in Theriacis de horum animantium antipathia & pugnantia natura sic scripsit. Proinde solus Ichneumon citra noxam aspidis furorem fert, & cum pugnam cum ea inicit, declinat, & tristitia serpentis oua, quæ ipsa impunitatem multorum fouet, in terra plane omnia discerpit & pelliculis suis lacerans deuoransque excutit, noxijsque suis confringit dentibus. Plinvero lib. 8. c. 25. sic de aspide. Habet deinde inter necinum bellum cum Ichneumone, notum est animal hac gloria

ria maxime, quod aspidas superat, in eadem natum Aegypto: mergit se limo sapius, siccatque sole; mox ubi pluribus, se eodem modo corijs luteis loricauit, in dimicationem pergir, in ea caudam attollens, istus irritos auersus excipit donec obliquo capite speculatus inuadat infauces aspidis venenatas, neque hoc contentus aliud haud mitius debellat animal Crocodillum Ichneumonta. Quæ eadem Nicander retulit loco adducto, quasi eisdem verbis, Aelianus libro. 10. c. 48. eadem profus, Martialis libro. 7. Epigramate. 86. ijs. Delectat Marius si perniciosus Ichneumon: Blanda Cupidinei cur non amet ora Labyca. Qui videt hæc dominis monstra placere suis, vocat perniciosam cum quod morsus venenosi sit & virulenti, ut & alia animantia quam plurima, tunc quod dilacerans sit, & quæque inuenit discerpat conditione innata. Aelianus vero libro. 10. cap. 48. hæc de ijs protulit. Ichneumoni vtriusque sexus participi, à natura tributum est, ut & suo semine grauiditatem, & partum afferat, ut ipse quoque, & ventrem ferat, & ex se se pariat, qui in pugna, quam inter sui generis comparat pugnant, & cum Aspidibus, victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inuruntur, ut in viliores sexum censeantur, ut patiantur muliebria, femellarumque fungantur officio, contra ijs, qui ex bello superiores euaserunt, victos subigunt & simul suo semine implent: at victi ex ea male a se pugnata pugna, hoc præmio affitiuntur, ut & partus dolores sufferant, & ex partibus, qui iam ante fuerunt, matres fiant. Cum homini infestissimis bestijs aspide, & Crocodilo inimicitias gerunt: Latona, & Lucina sacri esse existimantur apud Aegyptios. Heracleopolitas venerationem, & religionem possidere ferunt. Est Ichneumon, ut his autoribus constat Indicus mus magnus cuniculi instar caudæ amplissima qua se totum obtegit & cingit, terra genitus & solis virtute, veraque propagatione subortus & aduc, ut reliqua animantia communis ortus quæ putrefactione oriuntur, & non minus semine: hic frequentissimus est Nilo eiusque oris. Hermaphroditus natura sexusque vtriusque particeps, qui tam masculis, quam femella officium exercet. suoque & alieno semine se se implet, ut & lepuseculos plurimos vtero gerentes passim videmus, cum genitalia masculina mētulam & testes retineant aduc, vtriusque quasi sexus, suo semine in vterum suum prolabente aut suum tracto vteri, emissio percolato vteris partium circum iacentium in ipsum rara naturæ & laxa,

vt sunt feminalia vasa, aut polluto animanti somnijs in loca sufficienter feminea semine prolabante, dum copia protuberat animal turgetque illud, vt ex se se impleat satum imperfecto sobolem que suscitet, more eorum quæ putredine replere possent quoduis aliud spatium, generationis vè sedes, & vacua vteri. Lepores, cuniculos, lepusculos, muris speciem plurimi iudicarunt, quod instat eorum, & terra producantur, procreenturque, & vescantur illa tempore penurix & indigentix. Quippe vbi reperiem sumptere, humorque, calorque. Cōcipiūt, & abijs oriūtur cūcta duobus. Trūca vidēt humeris, & eodem in corpore sape. Altera pars viuūt rudis, est pars altera telus. Ouidius in methamorphoseo, quibus animantia plurima suboriri caloris fotu, & terra vditate renuntiat hæc; passim enim vidimus illuione sufocante vniuersam cuniculorum progeniem, illaque extincta omni ex parte terræ virtute, veris tempore, iuxta æquinoctium vernum nullis eiusdem speciei parentibus aliunde aduectis, eos iterum renasci pullulareque, cœli terræque fatione, citra principium alterum experimur, non secus Ichneumon eiusdem naturæ congeneris, cuniculo similis ex celi, terræque clementia subortus & natus: gliribus, nitelisque nostris fluuiatilibus, non dissimilis, cuius formam his expressit, Nicander in theriacis sectione de Aspide. Est autem Ichneumonis forma, qualis est iracundæ ictidis, seu mustulæ, quæ a quibus domesticis perniciem meditatatur, eas corripuens ex somni rhetibus, parat nidum Ichneumon, supra tabulata aliquot, lignosa, & exsuccia, ne vditate torpescat, fouet sobolem continuo sub brachijs, cuius pugna cum Aspide est iuxta Aegypti florentes thryores, Græcis dictos, nobis iuncos muscosos fluuiatiles irrepitos Alga. quibus huius animantis depinxit naturam, sed cum nil naturæ reliquerit sine iudice, & contrario, vt homines in perpetua militia esse totius naturæ exemplo presentirent, militia est vita hominis super terram, vt dixit Iob. 7. capite. Quibus mortalibus vtilissimus metus imponitur, sapientiæ initium, Ecclesiastici. 1. Prouerbiorum. 14. Timor Domini fons vitæ. vt non sui iuris esse, imo sciant humiles potentiora, maioraque cognoscant, Ichneumoni luteis loricis munito vndique armato hosti accerrimo Aspidum earumque victorem, obiecit natura Aspidem aduc Ptyam, cuius est ille naturæ instinctus, vt virus expuat in lumina & oculos, cum

cum quibus solum habet repugnantiam & diffidium, vt ea parte qua solum peruiam immunitamque reliquit Ichneumon discrimen & periculum subeat, & quam videndi causa luto non infecit, nec vallauit ea excidium & mortem parat, vt qui in aspidas acriter inuehitur, his eisdem morri succumbat, vt per ea per quæ quis peccat per hæc ipsa extorqueatur Sapientia. 11. Negligentia ea minima quæ excusationem admittere videbatur, videndi causa referatis in pugna oculis, Psal. 140. Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, ne videar mihi posse excusari excusamque; excusationes, & non solum afferam, reuellis eas imo alatas excusare præsumam contumax & proterbus. Animas hoc sensis solum viuere annis retulit Plinius libro. 10. capite. 63. Huncque maximo odio vespis haberi libro. 10. capite. 74. Vt hinc vespa Ichneumontha appellentur, quibus, & Aelianus arrisit locis adductis, Galenus & reliqui. Diffidū summū sūmamque; antipathiā versari, inter araneas textrices estilantesque, & aspidas virulentas (tantam repugnantiam admirantes) dixere Prisci, Neothericique autores firmavit experientia ipsa, omnisque antiquitas, videre est apud Nicandrum libro Theriacis, Aelianum capite de Phalangio, Plinium & reliquos, Aristoteles imo libro. 9. historix animalium capite. 39. retulit, a quo Plinius surripuit ijs. Librat se araneus filo medio è ventre diducto, cui os & dentes insunt ventris medio, in caput Aspidis porrecti quiescentis sub vmbra arboris, cui insidet ille, tantaque vi mosus cerebrum apprehendit animantis, vt stridens subinde vertigine capitis circumtoret eneruis adeo, vt nec filum tenuissimum rumpere possit desuper pendentem aranei, nec fugere, duello ve finem ante mortem imponere hinc fugit, dum a longè videt aspis araneum filantē Græcis Phalangium & Rox, summoque odio habet araneorum telas, quod ibi lateat inimicissimum animans, eiusque vite mors & excidium, ex eisque libretur filo potentior araneus aspide, in principemque eius partem in caput veneficū ruat, tanta superbia animantis frænata hoc vno minimo euincta hoste, terror & vastitas Aspidum telaranea (misabile dictu) in quo tantum continetur virus potentia & venenum luxuriat, telaraneas pertimescit & fugit, filamenta tenuissima nequit rumpere summum venenum & insanabile virus sunt vero

funt vero plurima araneorum genera ociosa sine opere, quæ aliorum telas fabre factas subripiunt & domicilia, in honorifice expulsis earundem fabris, quas imposterum, ut proprias inhabitant venenatione insectilium subalta. Græcis, Agrostes, lupi vel dicti aranei, dixit Nicander, & videbimus late infra capite de araneo, Explosi vero & exules, tum & ij rapaces natura lupi, si id non conceditur filamenta aliorum habitare, exulibus vel alia intertere temporis angustis oppressis, telas commorantur araneas, viscidis crassisque vaporibus elatis à terra, vdisque locis, congenitas natura, sine araneis artibus, ex putri, præcipue materia viscida & crassa, qui interim dum ex illa conscendunt impinguntur adstantibus corporibus angulis securioribus minusque difflatis, ut hæreant & detineantur halitus crassi, lateribus vel eius a quo fluunt & subleuantur, ut hinc ouorum putamina semel atque computruere interim dum resiccantur absumenturque interni liquores, foetidus iam & putridus ouis, pemphigibus his filamentis & telaraneis repleantur araneisque non minus, qui eas sedes vacuas occupant angulosas & putres, crassæ & viscidæ substantiæ in vrinis ouis iam elatæ plenas, & locis aspidum succedunt in ouis aspideis putrentibus, quæ aspideam sperabant progeniem, quæ modum generationis latius capite de Araneo infra deplicabimus, docuit Nicander locis adductis, Plinius, & Aelianus & experientia docet. In summa, qui Hieroglyphico aptissimo inimiciam summam, & odium exprimere vellet, vel eum qui maximum sibi enutrit hostem ex proprijs que educauit, nullo alio equè bene posset obumbrare, quam aspidum ouis telaraneis intextis, pemphigibusque his, & telulis, quas vocauit Galenus de sententia Satyri, & aliorum. 6. de morbis, sectione. 1. textu. 29. Ruptis ergo his ouis & dilaceratis, dentibus Ichneumonis, iam iam putrescentibus seminibus ijs telæ araneæ subcrefcunt & oriuntur, aranei non minus, præcipe ex ouis Aspideis fetura prolixi mucilaginosique animantis, mucilagibus quam plurimis plena, intra pelliculam, qua reponuntur mucore perfusa viscido & tenaci, quo alatur lactis instar ouis orta progenies initio & fouetur mucore, ex quo facile telulas parari monstrauimus has, quibus loca humida & subterranea abundant, aut puluerulenta, puluere immisto vaporibus ascendentibus eodem detentis, viscidæ & glutinosæ conditionis. Oua medium sunt inter foetum animantis & animans,

mans, recentia facilimè coctionis victusque salubris, nunquam fatis prodignitate laudata in salubri animanti & sano, si in aqua elixata sint leuiter, integra ne aquæ calore alterentur rupto putamine, tremulaque oblata, acefcunt enim facilimè, & corruptur fugiunt naturam lactis more cui substantia ouorum correspondet, quo animantia lactantia foetus educant ouis destituta, ouipara contra lacte multatur proprio, Galenus de alimentorum facultatibus, libro. 3. capite. 22. & 11. Simplicium ad finem, sed quantum laudis merentur oua recentia Gallinarum præcipue sic parata, tanto sunt vituperio digna antiqua & vetusta dicta vrina latinis, quod corrupta sint fetidoque liquore plena graueolentia, non fecus atque vrina quæ computruit tempore, his enim ut eisdem locis docet Galenus, Pliniusque libro. 10. c. 53. Aelianus lib. 10. putridis & corruptis, varia animalcula venenata & infecta solent in medium prorumpere putredine fata, vitiato potèntissimo principio generationis sobolis ouiparæ, animantiumque illorum, simul & alimento primo natura instituto, intra oua & putamina huic eidem generi viuientium, sunt actiuissima generationis omnia primordia in semine & menstruo est videre sanguine, ouis feminibusque rerum, quod res in esse producat quo minus rerum ortus specieique vitetur successio intenta maxime a natura, actiuissima ideo sunt oua & energia agendi prædicta grandi. quæ abeunt semel putrida in vitiosas extraneas, simulque & venenosas qualitates quanto sunt animantis ferocioris, conditione & natura præcipue in venenatis actiuitatis eximia, summæque actionis, si corrumpantur, aspidum tandem, quorum virus est insanabile, & remedijs non cedit: hæc enim dum confouentur ab aspide tetra, putaminibus indurantur & concrefcunt omnino primo occurfu algidi animantis & rigescentis, vsque dum tandem quiete & spiris circumuolutus vndique calet, frigusque superat innatum natura, & rigida oua primo algore imtemperata calfacit temperiemque restituit, quæ & hiatu æstuantis veneni impullat & alterat, linguaque ignea lingit & lambit, fouetque sæpius, cuius est ille rigor & algefcens natura, ut illa perdat semiconfota & destituar, concrefcente putamine, ut fetus abrumperet non possint multoties carcerem quo detinentur ultra tempus debitum, hinc superbus Ichneumon, victoria & triumphis, mortem sibi ex victoria parta consciscit in oua insiliens, aspidis odio iam superati & cui

Ati, vt illa glifcat sobolemq; exterminet inimiciffimam vndique irruens, at fuomet femine emortuus ille iniuriã vlcifcitur vita ad huc defunctus, fubftitutus hæredibus, qui Ichneumonem inficiunt & coinquinant virulenta fubftãtia immundi æfus, vt tãdẽ victus ex victoria fuccubat patris vltoribus, oua vero vrina illa feu fchifta virulenta plena fœtida, putredine alterata & corrupta, illã adifcuntur malitiam venenum illud, vt viru fuperent genitores & cruore tetro parentes, non fecus ac feminalia omnia naturã actiuiiffima, in perniciofiffimas abeunt qualitates corrupta femel & à natura diftraãta, ob vim maximã & energiam quam habent agendi, exigitur enim vis fuma & effectio, in his quã primo ortu, omnia funt cuiãtura contraria, vt confiftat genitum oriaturque primo, hinc videmus corruptum triticum infeftiffimum effe, & quãuis femina putrefcentia & confpurca, femen enim animantium retentũ fãuiffima excitare fymptomata, fimilima ijs quã venenum epotarunt, fi nimium fi alimenti ingluuies fobrierate non euincatur. Galenus monftrauit, 6. de locis affectis capite de hiftericis, Paulus, AEtius, Hyppocrates in libro de genitura. Oua ergo illa corrupta præcipue afpidis animantis infuperabilis virus, excidio funt & interneci fortiffimis quibusuis naturã totius, magnumque venenũ, quã fic degenerant multoties & à propria natura deficiunt, vt virus naãta putrilagine obfœna, vltra id quod ex omnibus ouis femiconfotis & putridis venenofa veniant animantia, ex afpidis vero ouibus hac lege inquinatis, & ex his quã Gallus progginuit vifcerum vitio & luxuria eftuanti, fine concubitu, igneis eftibus etate præcipue fquallida, excubauit, Basilifcus feu Regulus erũpat (dictu mirabile) ex putri materia lege fuppofta, qua expetit ferpẽs ille dũ vligine venit putredine fatus non raro, non fecus ac ferpentes omnes hoc ritu enafcuntur putrilagine media, vt & vera propagatione, ortuque nature ex terra & alijs, de ijs late fupra adductis iam diximus, quã capite de Basilifco plenius dicentur, hinc AEgyptij, quibus ob Nilimundationes, & Lybia affinitatem ferpentes funt cõmuniffimi eorundẽque ortus & natura notiffima. Basilifcũ fuper ouũ depingebant, quod maxime ouis nafceretur, videre eft modo in Bembæ tabula infculptus, refertq; Philõ Hebræus, & Epicus Rabinus antiquiffimus, auemq; Ibim fũmo cultu venerabatur, quod omnes ferpẽtes glifceret & exterminaret, cuius venenofa oua quãffabãt & ab-

& abrũpebãt, quod ex eis corruptis, Basilifcus fuboriretur cõmuniperfetiã, vt hi autores enarrãt Ifaiã. 14. c. de radice colubri ægredietur Regulus id eft, de ouis colubri, vt de ouis afpidis, generaliter enim nomine colubri dicuntur ferpẽtes omnes ab Spiritu Deo, quibus cõftant illa quã ex naturã ritu, fecũdũ eius inũtũ ordinẽ cõherent, in his quã fcripto fãcro adducto Ifaiã cõtinẽtur, Ichneumon enim naturali inũtũ odio habet oua afpidea, illa quã profequitur antipathia & difidio, dulciffimiq; veneni quod funt & fãpidiffima corrupta aduc, multa enim alliciunt alia infecta & graueolẽtia quã aliter nõ euocarẽtur, mures capita fardinarũ corrupta, Cafeus antiquitate corruptus, carnes putridã muscas, alia alia equus vefpas, vitulus apes, nõ fecus atq; veneficas afpidas, in ouis rũpit ille & dilacerat femicõfota, vt in plurimũ funt oua animãtis, huius virulẽtiã plena putrida & corrupta, cũ q; defertur ab ipfo genitore, fegni & negligenti, tũ quod parentũ frigore induratis putaminibus plusquam decet carcere illo detenti fẽtus deficiant, emorianturq; & cõputrefcant tandẽ, prius frigore diftẽperati fimul cũ ouorũ liquoribus relictis, vt inde & venenata fuperfũnt, virulentaq; oua & vrina fchifta dicta, plurimaq; virulentiã plena progignãtur, aranei & telaraneã natura nimis cũ afpidibus difidẽtia ortu tamẽ cõgenera cõditionibus & ritu pugnantia, ex putri & obfœna parte ouorũ corrupta nata, vt funt venenũ fatale & dirũ, ijs quẽ illa deguftarũt, & quod cõfortũ eft calore afpidis, ibatq; iã in afpidis formã, alteratũ ab illo calore venefico putrefcẽti fimili innato inũtũtoq; animãtis, ab vltima difpofitione deficiẽti, qua formã afpidis mereret, in detentius abeat venenũ, tetraq; putrilagine in Regulum Basilifcum, vt de radice colubri oriatur Regulus, & quod confortũ eft erũpat in Basilifcũ, hæc dictũ illud ex natura inuoluit, quã fecundũ eius leges interfe hærent omnino, quibus elucefcit literalis fensus loci adducti, Ifaiã, iuxta naturẽ fẽfũ literalẽ vt inde & fpiritalem eliciamus natura pẽfata, his tropis iconibusq; inimicitia & odij. ea enim parte Hebræos criminatur Spiritus Dei quod odiũ inimicitiasq; obferuauerint, captauerintq; lãtas & prolixas, in populũ difeminauerint rixas & cõtẽtiones, fũmmo odio inimicos habuerint rẽ publicãq; fubetterint difturbauerintq;, quo dicitur oua liuoris & odij, virulẽtia malitiẽ plena ruperũt, femina inimicitie occafiones emulationes ambitiones, quibus contẽtio omnis oritur & difenfus, te las

sus, telas aranæ texuerunt, vt ibi aranea commoraretur, araneis sedibus in ouis aspidum constitutis, vt esset ibidem odium summum summumque disidium, quod inter aspidem & ipsam veritari expressimus, qui comederit de ouis eorum, eorundem femina & doctrinam sectatus morietur, quod vero confortum est, quod incaluit venenum detentum inimicitia & contentione renaci, erumpet in Regulum summæ virulentia, qui oculis reipublicæ ijs maioribus & potentioribus virus impertiat & venenū, vt in oculos effundit ille virulaginem tetram, & vt coinquinentur reliqui, membraque alia mistici corporis inficiantur, hinc subditur coloci hos reipublicæ magnates maioresque increpans sapientia summa, quibus regimen & clauus imperij concessa erāt. Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis, opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum concurrunt, & festinant, vt effundant sanguinem innocentem, cogitationes eorum, cogitationes inutiles, vastitas & contritio in vijs eorum, viam pacis nescierunt & non est iudicium ingressibus eorum, semitæ eorum incuruatae sunt eis, omnis qui calcatur in eis ignorat pacem. bellissima allusione eos irridens de propria confidentia, cum vitio daret telas aranei texuisse, eadem allegoria perseuerans inquit, telæ eorum non erunt eis in vestimentum, neque operientur operibus suis, opera eorum, inutilia opus iniquitatis & veneni, vastitas & contritio in vijs eorum ouorum contritione & attritu, vastitas & terror virulentia excitare venenosis subortis quassatis ouis aspidem virulentia corruptis iam & inquinatis, cogitationes eorum & fetus conceptus vt conforti malitia & dolo inutiles superuacui, non secus atque venenosa animantia vocat superuacua. Sapientie. 11. ijs. Quod quidam errantes colebant mutos serpentes & bestias superuacuas immisisti illis multitudinem mutorum animantium in vindictam. Superuacua ob malitiam distracta & remota separataque prius ab hominum consortio & via, quam percurrerant in deserto, vacua & morsus aliena occupata tandem Dei iustitia in vindictam obscenorum hominum, & immissa & 12. c. Etenim in erroris via diutius errauerunt. Deos existimantes, hæc que in animalibus sunt superuacua id est obscena, & immunda cultui, essuique inutilia, vt ex Leuitico patet verita hæc esse, solū vitia, morsu veneno & malitia suppositis prius surmet virulaginis &

75

nis & cruoris, merito superuacua ideo, non vt alia vitia hominibus nulla malitia prægrafa, inter quæ sola vipera est utilis antidotis, reliqua omnia inutilia omnino, docuit Galenus de theriaca ad Pisonem c. 2. & 4. & omnes quotquot theriacam astrunt, serpentes enim ignitos immisit Deus toto genere deleterios, & mortales in populum rebellem, vt locis adductis scriptura patet nõ viperam, figura antidoti Christi que ipsius, qui erat omni contagij & veneni nostri ex serpente contracto remedium, nõ secus ac vipera omnibus aliorum morsibus est præsidio & saluti theriaca celebri.

Figuratos sensus Ichneumonis, & Aspidis alliciens.

CAPVT XV.

Incet minimus Ichneumon homo, antiquum Aspidem serpentem veneno terribilem & fatalem viru, superabit pulueris memoria inspersus eius quod est, & in quod est vertendus puluis cum sit, lutum & cinis, peccantiaque lachrymis luto facto, se se loricabit fulciet, & circumvallabit vndique, vt aqua gratie & rore cohaereat sicca pulueris partes, consistantque Soli iustitiae radijs expositus, influentia & lumine, humido superfluo absumpto vitiorum: ijs euincet munitus & loricatus aspidem demonem veneno potentissimum, alioqui Ichneumon minimus pigmeusque breuis vermis, & non homo, culpa & labe, Gigas imo ex pigmeo factus asportatus humeris Christi altus elatus, eius qui exultauit vt gigas ad currendam viam nostrae redemptionis, vt dicitur Psalmo . 18. qui acta Dauid Goliath giganti superimposuit, vt emineret, Ichneumonisq; acta Aspidi: couincet ingentes mundi Crocodillos, passiones carnis ignorantiam nostram, Aspidumq; malitiam, quibus ratio peruertitur, cauda ante nates prætensa, ultimo sui & memoria mortis, ante nates vt facit Ichneumon non ante oculos, vt mortem a longinquo olfaciat a vita spatio, olfactum præmuniens, visum exacuens, ne cæcus in mortem prolabatur, hacque mortis memoria, in hostem irruet fortis vt vincat Aspidas ingentissimas veneno alias insuperabiles, insanabileque virus, initium Sapientiae timor: cinere & aqua sancta recreatus, creatus semel Baptismate sancto, ille qui in puluere

Nu uerem

nerem se redegit de quo formatus erat, postea renatus ex aqua & Spiritu sancto, luto loricated contra Aspidas, iterum in puluerem redactus, peccati fomite, reatu & veneno, formet se se iterum, Cinere hoc saltim quadragesimæ tempore, hoc saltim die, puluere inspersus, lachrymis lutum efficiat, vt rore gratiæ consistant iterum sicca & arida, vt iustitiæ sole cõformetur Christo, quibus superabit hostes venenosasque aspidas cineris memoria mortis, hoc cinerum die quo illum vocat Ecclesia sancta & de somno excitat, memoriæque repetit, inuitatque & allicit, vt cum sit puluis, ad fontem veniat aquarum, quibus formetur iterum & in pristinam formam reducatur, ad imaginem primam qua est eformatus verbo, eformatione Christi, hinc inuitatur cinere ea die luto & aqua facta, vt loriceatur in aspidas Ichneumõtes christicolæ, ex luto primo est formatus homo, puluis factus culpa, ex sacro Baptismate renascitur, & formatur aquis, vt in pristinam reddat formam, vtriusque cum sit sexus particeps, maris & foemine, non secus atque Ichneumon, rationis virilis & appetitus foemine, foemineæ partis Hæux calcanei & carnis, virilitatis rationis capitis & spiritus, Adami & hominis, tum vtriusque sexus particeps, natura humani & foemine, gratia diuini virilis supernaturalis, est vir noster Christus, est mas, homo Deus, Psalmo. 104. Misit ante eos virum (de Christo) in seruum venundatus est Ioseph. Idem Geneleos 37. capite. Ecclesiastici. 19. capite. Ex visu cognoscitur vir, impertijt enim visum cæcis, Christus quo notus est Deus, sic dicitur Matthæi. 10. Cæci vident claudi ambulant. Est mas noster. Ieremias 20. c. Natus est tibi puer masculus. Isaias. 66. de Virgine sic. Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius peperit masculum. quis audiuit vnquam talia? neque enim peperit more aliarum Deifera virgo, alie enim partu vitiantur, non amplius virgines, tamen Deipara virgo antequam parturiret ante partus imperfectiones peperit, & ante partus leges naturæ & mores partus peperit masculum & præuenijt eam Spiritus Deus, præparauitque eam altissimus, ijs erit virilis sexus, rationis Christi, verus Christi allecla, ne aliter foemine Aspidis impleatur, patiatque declinans muliebria in vilem declinans sexum, mas fortis ijs erit robustus vir. & aspidem oppugnabit sapientiæ luto rore gratiæ subacto, quo vtuntur aurifices, sic compellatum vt fulgeat & roboretur aurum flagellis ieiunio macerabit se se. Imo factus Ichneumõ, cõfringet qua as-

na Aspidis dentibus erodet pelliculam qua continentur, semenque serpentis absumet. Vitiõrum occasiones. Extirpabit Aspidis femina, oua malitiæ pelliculamque nostræ carnis, qua hæc continentur in nobis, vt oua aspidæa pellicula contineri monstrauimus monilis instar & boni apparentis specie, discerpet, vt confortum non erumpat in regulum, calore nostræ concupiscentiæ alteratum. Antiqui Heroum simulachra & Deorum effigies Aspidibus coronabant insigniebantque hoc genere animantium signum insuperabilis potentiæ & virtutis inclitæ Hieroglyphicon, vt est modo videre in Isidis simulachris, & multorum Deorum stemmatibus, numismatum & aliorum: potentia enim & robur huius animantis, nullis cedit remedijs omni est superior omni est mator oris malitiæ, & si superetur Basilisco oculorum viru, & totius spirantis tetra halitu, at non ore veneni reiectione, etiam si vipera sola capitis potentia veneno generando, sine cordis auxilio illum euincat virtute & antecellat, Aspis vero eam excedit veneno cordis auxilio genito, & ore reiecto Basiliscum adhuc. Rigidæ animantes, non molles neque enim ducuntur, acquiescunt vè blandimentis proprio enim filio non percipit, vt historia Aegyptia tulimus supra, quod hospitis filium catulus læsserat interemit amantissimam sobolem ille, non fleantur præcibus, insuperabiles affectibus, aures obturant, oculos claudunt, vt nullis torqueantur verbis, rebus, personis, constant rigidi omni acceptatione liberi, quibus, & Stoicos præfigurabant antiqui: virtutem suam exercent potentiam exerunt, vt Heroes, principesque tenentur facere, & qui rebus publicis assident clauumque reipublicæ tenent, Deus iustus, iustitia sine visu depingitur velata facie, rigida, sine auditu affectum, ingentissimas vero Aspidas superauit solus Ichneumon noster paruulus Christus, luto nostræ carnis, quæ ex luto formata est primo ob uoluitus, hac loricated minimus hic Ichneumon, naturæ duplicis, humanæ & diuinæ, sæculi principes subigauit, tetrarcas, mundi sapientiam, vicit potentes, contriuit fortes, venenum & peccatum discerpit, nulla alia potentia superabile, destruxit mortem infernũ, qui in lorica accepta ictus recepit, libera & illesa diuinitate, irritos fecit mortis inferni & peccati impetus Ichneumõ illa. Omnino, qui expositus calori influentiæ Spiritus sancti loricauit se nostra carne mortali & passibili, luto nostro sine humano virili opere impa-

impassibilis Deus. Est Christus Ichneumō minimus. Paulus ad Romanos 9. c. Verbum breuiatum faciet Dominus super terram. Isaias 9. Paruulus enim natus est nobis capite. 11. Puer paruulus minabit eos. Vbi potētissimas Aspidas, hoc paruulo Ichneumone fugandas esse vaticinatur, cauda ante nāres pretenſa, vltimo ſui, morte, carneq; paſſibili, eſt Deus mortuus ſecundū carnē, cōſtipatis naribus morte, quod nec olfecit peccatū, nec peccati aliquid in ſe recepit, quod eſt mortis ſtimulū, & ſi iniquitates noſtras tulerit, & reportaberit ſcēlora, at nō olfecit hec, ſed ſatiſfecit pro ijs, patri pro hominibus. Arridet ijs quod Aelianus libro 10. capite. 48. refert Sapientiſſimos illos Heracleopolitas Aegyptios hoc animans Lucinæ, caſtitalis Deæ, Latonæ filix dicatſe, ipſumque venerari & cultu proſequi, religioſumque cōpellare animal, pietatis & religionis ſymbolum, quo viſo neſcio quo numine inſtigati homines venerantur & colunt, eius maieltatem alioqui minimi & puſilli animalculi, qui & ſi paruulus ingentiſſimos Crocodillos diſcerpit, ore ingreſſus viſcera eorundem, erodens eoſque conſopitos ſomno dilacerat Aelianus refert locis allatis Plinius libro 8. c. 24. & 25. Eſt Chriſtus caſtitalis Deæ filius, ſemperque Virginis proles, illi dicatus: ortus Dei ſpiritus opere, ortu omnia & ſi minimus excedens, omnia ad ſe trahens, exaltatus adhuc à terra in crucis patibulo, ſecum traxit omnia in regnum cōleſte quo cœlum verſus altus à terra, vt in proprium regnum ire enotaret cruce obijt. Nares obturat celat cauda Ichneumon, vt viam ſpiritus tueatur, nariumque foramina ne via hec ſpiritus interceptiatur, aut veneno inquinetur, hanc circumuallat & defendit, cauda tenentur viam ſpiritus referare, omni que impedimento obſeruare immunem, omni ofendiculo liberam, qui Aſpidis veneno inſici pertimeſcunt: ne inſpiratu infecto, cor vitæ principium ofendarur, viam ſpiritus referatam, munitam tamen, cuſtodire, doctrinam ſuſcipere, tabulam conſeſſionis poſt naufragium peccati arripere, conciones ſacras frequentari, legisque gratiæ ſacramenta, ſpiritus Dei via, qua cor reſicitur gratia & ſanctis è cœlo ſpiramentis, auxilia & motus Dei Spiritus, ne Aſpide inſiciantur, odoreque terro diri animantis qui viam ſpiritus intercludere tentat & infarcere, quo minus ſpiritus veniant motus, ne nouos creet halitus mens & ſpiritus reſtus innouetur in viſceribus, toties à Pfalmographo expetit

petitus: Pfalmo. 109. Na haerit libera & expedita, cum Dei Verbum penetrabilius eam gladio accipit, tum malorum exempla, tum auxilia cœleſtia diſtinctus immiſſa ſuſcipiantur & veniant, nonosque alar ſpiritus & concipiat, quibus nouos & maiores apponat conatus, in obſequium Chriſti, etiam ſi minimus homo: Chriſti enim humeris aſportatus, erit Gigas, vt Chriſtum in cruce altum quem videret attingere non poſſet, attingat amplexetur, & teneat ſtrictiſſimis amoris, vnionisq; nodis, ſic contingit puſillo Zacheo, Luc. 19. capite, qui vt Deum videre poſſet, ſycomorū aſcendit, ficulamq; illam, Aegyptiam, moro ſimilem folijs & fructu ficulnæ, vnde ſycomorū, aut ſycomorū venit: lacte inter omnes arbores vbetior & copioſior, Chriſti ſymbolum, qui doctrina & lacte omnem naturam exceſſit, quo, & ſi puſillus Zacheus, naturaque imperfectus Ieſus & impotens ſycomorū obtinuit Chriſti cauſa & vt illum intueretur & inſpiceret, lacque & doctrinam, quibus Deum videret, factus humeris Chriſti clarus Gigas, qui percurrit ſalutis viam Chriſti humeris, cruce paſſione, morte, homo aſportatus. Gigas fiet vt propria meritis Chriſti iniuncta gigantea opera ſint, non pigmea, aut Zachei acta, ipſi imo vt ſatiſfaciant Deo, Chriſto impoſita, de ſycomorū hæc refert Theophrastus, Diſcorides, Galenus, Plinius: Vlpiano teſte grauitur in eos ſolet animaduerti, qui in Nili ripis ſycomorū exciderint: grauiturque punientur illi, qui locum ſalutis & refugij, idque ex quo Deum videre poſſumus abſciderint impediētes, aſcenſum ſycomorū, virtutis, ſanctæ intentionis, executionis operis, tū, & ea in quibus Deum conſulimus, punientur grauitur, quia ſycomorū abſcidunt, locumque ex quo Deus noſcitur, doctrinam & lactis locum & ſedē: Diſſident maxime inter ſe Ichneumon & Vespes. Refert Plinius, libro. 10. capite. 74. Eſt vespes inutilis ſtores occupat, è quibus cū mel ſuauiſſimum conſiciant Apes, ipſe, amariſſimum infectumque, eliciunt ſuccum, qui nec mel, nec fel eſt, figura mel, ſapore & ſubſtantia fel, ſaporis ingrati, natura noxiū venenatum & minime alimentum, cum tantum alimenti habeat quod uis, quantum dulcis obriner, ex Ariſtotele de ſenſu, & ſenſili cap. 4. fugit vespes, Ichneumon, odit & reſpuat Chriſtus, qui melli dulcedini apparenti, fel immiſcent & venenum diſfundunt ſicte, mellea ſimulantes, vt minus ſubſtantia præcaueri poſſit virus retrum hi

pocheffis & simulationis; ea multoties siccos fauos omni liquore
 detrituros nudiucant innane opus & futile; Proverbiorum. 16. ca-
 pite fauus mellis composita verba. non dixit mellis, sed fauus mel-
 lis sine melle exudcis & vacuus vt nudiucant vespas, vespas inu-
 tiles odit Ichneumon, ociosum erodit Crocodillum in terram
 (diximus antea.) Hic vero qui salutaris adeo est hominibus,
 proficiuus adeo Ichneumon; salus nostra & esse; qui maiores na-
 tura humane hostes dilaniant, & superant Crocodillos & as-
 pidas virulentas, si tristerur intelligiturque ingratis hominibus, in
 eosdem irrumpit, quos effecerit morsu potentissimo, qui enim pec-
 carum vicit, & superauit Daemonem, infernum mortem, si ingratis ir-
 fiteretur vastauit eos, mitteretque in exterriores tenebras, vt in latibu-
 la tenebrosa proficit Ichneumon aspidem, vbi alimero & motu de-
 stituti deficiunt, carcere obscuro, quod sint feri & inhumani, be-
 neficij tanti huius, & gratia immemores. Dicitur Psal. 114. Declinantes autem in obligationes addat Dominus eam operantibus
 iniquitatem: permittet enim ingratos, & qui declinant in obliga-
 tiones, contra obligationes; adduci cum iniquis & sceleratis ho-
 minibus culpa permissio aut pena executione, cu operantibus
 iniquitatem adducuntur, irruet in eos Ichneumon hic, qui est
 & scymorus natura duplicis, Ecclesiastice. 9. Gratiā fidei ius-
 foris tunc obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. Vt de-
 dit Christus in cruce pro mundi vita, fidei iusfor, & spon-
 sor, imo qui soluit pretium redemptionis nostrae, omneque debi-
 tum patri creditur, qui nostrum debitum persoluit integre, im-
 perium eius, super humeros eius reportauit, Imperium crucis, quo
 vicit Daemonem infernum & mortem. Non minus dicitur locus il-
 le duplicatur Psal. 114. vbi haec sunt scriptura detractores. Sepul-
 chrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant vene-
 num. Aspidum sub labijs eorum, quorum os maledictione & ama-
 ritudine plenum est, guttur earum sepulchrum patens est, & aper-
 tum maledicentia & detractione graui fetore, spirat retrum ha-
 litum, exerunt ossa sepulta, deteguntque detractores, occultaque
 iam & oblita, obliuiscuntque pijsima terra abdita, depromunt cin-
 eres extrahunt latentes, & abditos, in propatulo exponunt palam
 faciunt secreta maiorum, vt ossa sepulchrum putrida putrilagine
 que eorum defectus imperfectiones teredinem, defectusque de-
 tegit, illorumque vitia referat, no secus in gutture eferato maioru
 culpas

79

culpas notas & maculas manifestant reuelant, sepulchrum patens
 guttur eorum, linguis suis dolose agentibus, instar serpentiu, qui
 linguae filamentis capillamentisq; mollibus elingunt dolose, prius
 blandissimo excitato tactu praecipue aspides, vt venenum reiec-
 tent, sub labijs contentum, sub pelliculis illis quas diximus e radi-
 ce linguae suboriri, venenum tetrum fauosq; & caninos dentes oc-
 cultari, torrefactio ibidem temporis tractu, veneno detento naturae
 alioqui dulcissimo, voluptatis maxima, melleique saporis, mora
 teporis amarum torridum iam, & exustum igneo ore, expiratione
 tioneque xstantibus halitibus e corde, & pectore reiectis, phlo-
 goli & incendio flagrantibus, non secus ac dulcia omnia exusta
 semel amara fiunt ignitione & empyreuma passa, melque vsum
 amarefcit, in huncque saporē declinat, docuit Galenus. 4. de sim-
 plicium medicamentorum viribus capite 11. & experientia docet
 in dulcibus exustione peracta: sic aspidem venenum vsum in-
 tra igneam voraginem amarum, phlogosim passum exustum si rei-
 ciant aspides deterius nimis, recoctum maiora mala inferens &
 grauiora symptomata, vt sit venenum aspidum sub labijs eorum
 quorum os maledictione & amaritudine plenum est, dolo & fal-
 lacia blandimentis & adulationibus, prius assentatores, postea ve-
 nenum euomentes tabificum & insanabile. Hinc dicitur Psalmo
 139. Acuerunt linguam suam sicut serpentes venenum Aspidum
 sub labijs eorum. quae & retulit Paulus ad Romanos. 3. Cum e-
 nim serpentes aspides, filamenta illa veneno plena exsuccant,
 inter compressaque labia exerunt, id non vt a veneno vindi-
 cent emundentque linguae eorum lanuginem efficiunt, & si id ef-
 ficiant, nec vt ab eis venenum amoueant: imo vt venenum lan-
 uigine imbibitum ad interna reuocent, sub pelliculisque con-
 stituant, vt blandimentis prius lingua eformatis, venenum iac-
 culentur maiori copia, omnibus ex partibus tractum in tarta-
 ream sedem oris internam, acuerunt linguas suas sicut serpentes
 vt esset venenum aspidum, sub labijs eorum, simulacrum adula-
 tionis, blandimentumque effigies expressa, qui vt detrahant, vene-
 numque recoctum effundant linguas prius blandimentis & adu-
 lationibus exacuunt, venenumque aspidum diffundunt indom-
 ita stragis interitionisque insuperabilis, tanta tamen dul-
 cedinis & voluptatis, morientibus ipsis eximie adeo, vt nil de-

Nn 4 litias

litias maiores, æquales vè aferat intulerit. vè vitæ spatio his
 vt præferatur venenum alimento omni, & asentatio adula-
 tio que veritati. Docuit Dioscorides libro. 6. capite. 51. de Prya
 aspide veneno, & morsu voluptatem inferre, sensumque dulce-
 dinis intensum nimis, titillationem ingentem, & summam pen-
 nis arrectionem, fatissimumque tum venenum, pruriginem excitata
 blandissima, inficere suavissimo excitato tactu titillanti, vt affec-
 ti medijs delitijs inopinata discedant morte, fronte alta, veneno
 retracta & conuulsa sursum, supercilijs tractis, & erectis, intentis
 oculis, ore contracto, & compresso quasi in admirationem rapti
 tantæ potentie veneni, ac si stupeat natura, & miretur inopinata
 malitiæ, & quod prius oblectamentum iudicabat venenum mo-
 do, & martem quod diiudicet ea, efigie occurrentem.

De Basilisco serpente.

CAPVT XVI.

Salmo. 90. citato, vt diximus hæc verba continentur.
 Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculca-
 uis Leonem, & Draconem: nec de Basilisco alter extat
 scripturæ locus, sub hoc nomine: de regulo vero, de
 quo videndum est, an sit idem cum Basilisco, an ab illo disideat,
 sunt alia in scriptura sancta. 2. Prouerbiorum sic. Ne intuearis vi-
 num quando flauescit, cum splenderit in vitro color eius, ingre-
 ditur blandè sed in nouissimo mordebit, vt Coluber, & sicut regu-
 lus venena difundet. Isaiæ. 14. hæc. Ne lateris Philistea. omnis tu,
 quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim co-
 lubri egredietur Regulus, & semen eius absoruens voluctè cap-
 vero. 59. sic. Oua Aspidum ruperunt, & telas Araneæ texuerunt
 qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confotum est,
 erumpet in regulum. Ieremias. 8. c. Ecce ego mittam vobis serpen-
 tes regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, ait Do-
 minus. Basiliscus, nomine notior magis, quam visu, dictus est a Ba-
 silisca, quod domum Regiam significat nomen Græcis βασιλεα,
 Hebreis Bitan 779 et Hecal in qua exercebantur causarum iudicia
 & pro-

& promulgabantur leges, iusque dicebant principes, & Reges, Im-
 peratores, Monarchæ, Plinius Epistola 3. Descendebam in Basili-
 cam Iuliam auditurus quibus proxima comperendinatione respõ-
 dere debebam. His astipulatur Hesiodus, interprete Budeo: pos-
 tea, Basilica, templa delubra, quibus Dijs sacra celebrabantur, pos-
 tea domos negotiatoribus dicatas: vnde Basiliscus Græcis regius
 regulus, seu Rex paruus, regalis vè appellatur quod regium more
 & capite sit diademate albo insignitus coronæ instar, & quod sit
 potentia & veneno superior reliquis omnibus naturæ animanti-
 bus, quem timent reliqua venerantur & colunt, fugiuntque qua-
 si regem potentissimum, tyrannumque dirum & immanem quo
 regulum vocant, eadem omnes regulo & Basilisco accommodan-
 tes, est mole minimus duodecim ad maius lōgitudine digitorum.
 A Etius & stridium palmorum mēsuram æquare affirmet. Solinus
 in Polisthoræ c. 5. palmi vnus, diuersis climatibus mēsuras diuer-
 sas adæquant, vt late supra & de omni serpentium genere hac va-
 riare monstrauimus cœli & terræ ortu, at omnia superat potentia
 veneni, dictus Regulus rex paruus: regulus enim, regnum paruum
 & regem paruum enotat: dicitur enim Iosua. 13. c. terra Chanaan
 diuiditur in quinque regulos philistin: in quinque, regna parua, nu-
 merantur ibidem. Iohannes vero c. 4. sic. Erat quidam Regulus
 cuius filius infirmabatur, Idest princeps Regalisque homo no-
 bilis & illustris ortu & potentia, vt idem sit Basiliscum & Regu-
 lum compellare, regem vè paruum animantium, nec inter se dissi-
 dent hæc, sunt imo synonyma rei vnus: Probat Plinius A Etimo-
 logiam hæc libro 8. c. 21. & cum cœ reliqui naturales omnes, A ui-
 cena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 22. Paulus idem A Egineta, A E-
 rius, Dioscorides libro. 6. c. 57. Erasistratus libro remediorum, Ga-
 lenus libro de theriaca ad Pisonem c. 4. Solinus c. 4. Polisthoræ
 Archelaus li. 1. c. 9. est etiam apud Aristotelem. 8 de historia ani-
 malium. c. 4. regulus & ancilla quedam, quæ alijs vermicularis
 vocitatur quod vermiculis alatur, corona & diademate insignita
 de Basilisco Plinius libro 8. capite. 51. sic scripsit. Apud Hæ-
 perios A Ethioas fons est Nigris vt plerique existimauere Ni-
 li caput, iuxta hunc fera appellatur Catoblepas καταβλα πας
 Græcis, quasi somnolenta & pigri visus, πατω Cato pigresco pi-
 get vè βατω blepo, aspicio βατω blepos aspectus est, modica
 alioqui, ceterisque membris incers, caput tantum prægrauè egreffe
 Nu. 5. rensid

rens: idque deiectum semper in terram: alias internetio humani generis, omnibus qui oculos eius viderè, confestim expirantibus eadè & Basilisci serpentis est vis. Cyrennaica hunc generat provincia, duodecim nò amplius digitorù magnitudine, candida in capite macula vt quodam diademate, insignem sibi omnes fugat serpentes, nec flexa multiplici, vt reliquè corpus impellit, sed celsus & erectus medio incedens. Necat frutices, non contactos modo, verù & afflatos, exurit herbas rumpit saxa, talis vis malo est. Creditù ex equo occiso hasta, & per eà subeunte vi, non equitè modo, sed equum quoq; absumptum. Atq; huic tali monstro (sæpe enim enectum cõcupiuere reges videre) mustelarum virus exitio est ipsi, adeo naturæ nil placuit esse sine pari. Inijciunt eas ictides, cauernis facile cognitissimæ tæbe, necant illæ, simul odore, moriunturq; & naturæ pugna conficitur eadè. Solinus loco addacto què tantæ constituit virulentix vt emortuus aduc nò solù viuus iniiciat extinctus, alites imo peruolantes halitu vt quæ momordit nullù animas cõtingat in posterum. Galenus idem de theriaca ad Pysonem late. Auicenna libro. 4. fen. 6. tract. 3. c. 22. AEtius Terrabiblio 4. sermone. 1. c. 29. AElanus lib. 7. c. 1. Rhodiginus lib. 33. c. 21. docet Basiliscum AEgyptijs dici Vrçum seu aureum, quod auri referat colorem tergoribus & capite, quo no stri vnguentù Basilicon vocitant, quod sit aurei coloris illud, vocant hunc immortalè & veneno insuperabilem, ideo capitibus Deorum appendebatur, scalptu & pictura, immortalitatem vt enotaret, summamque potentiã numinum, squamis stellatus refulgentibus & aureis, Dijsque dicabatur, quod spurca viter & immunda animantia, genusq; omnè spurcitie, vbi vel cadauer eius aduc exanimatum cõtineatur, quo Pergameni, amplo sextertio reliquias mortui Basilisci cõpararunt, vt ædes Apollinis insignes expurgarent succidis animaculis immunditièque omni, vt nec aranea intexerent, nec Alites peruolarent fugatæ appèso eius cadauere aureo reticulo inuoluto, ij omnes enarrant. huius non est forma vna aut effigies euariant imo, vt serpètes reliqui. Est enim Catoblepas, Basiliscus, Drynus etiã Basiliscus est, figura varia, Basilisco acutù maxime caput est breue altum forma, magnum vero rotundù planù superne Catoblepæ, est Catoblepa Harmene Arabum, dissidens magnitudine solum reliquis eadè. Est Drynus capite aspidico Basiliscus tamen, probat Dryni serpentis accidentia

& ef-

& effectus: quibus rerù species & substantias percallimus cõmunia verisq; De hoc enim AEtius loco addacto eadè ac de Basilisco assert; flatu enim adurir, vitæria enecat; rumpit saxa halitu tetro eius latibulum tæbe vitione cinericio cognoscitur: exurentis veneni, ijque omnes aurores allaris locis sustinent, tetrum spirare halitù noxiù mortiferù, dictus Drynus quod in quærçu radicib; grecis dicta *Δρῖνος* drinos *Δρῖς* seu dris habitet, domum astruat, omnes supra cõprobarunt, cuius est ea virus potentia & cruoris malitia ex Galeno, de Theriaca ad Pysonem. c. 4. vt si lassus subueniat aliquis, & vlcèratâ partem manibus contrectet, cutem amittat, carneque exponetur, vsque ad ossa, ijsque non contentum venenùm illa tæredine inquinet, sola contagione contactus egroti, suaque latibula vitione non secus ac Basilisci esse manifesta. Sanguis basilisci Saturnus compellatur Chimicis, hunc magici vtilissimum suis vsibus prædicant, philtris præcipue & amatoris superstitionibus, inuenitur multoties triplici diademate insignitus ille de sententiâ AEtij retrabiblio. 4. sermone. 1. c. 33. Archelaus antiquissimus ille à quo AElanus plurima desumpsit in exponenda rerù historia lib. 3. c. 7 & ibidem AElanus de hac immani & obstupenda animantiù bellua, sic scripsere. In Africa mulos vel carfos, vel stri animo deficietes, plerosque mortuos humi iace re profectos nouimus, sæpeque magnâ serpentia vim cõfluere ad eorù cadauera depascenda, eas vero Basilisci exauditio sibilò statim se in cauernas intrudere infra, aut arenas se se abdere vt ille eo profectus vbi iacet insepulta & cadauera in tràquilla per multo pacis libertate prædat solus, postea vero præsus sibilò repetito, latitibus serpètib; signù dare absertit, se itaq; præsus ex cadaueribus abire. li. 2. c. 3. AElanus sic. Basiliscus, & si magnitudine sit doctantali, tamèn serpentii maximus, non longo tẽpore sed statim, Basiliscu intruens exiccatur, eiusdem spiratione, & si baculù quem quispiã tenet, ille momorderit, baculi asportator necatur. Quæ cohærent, maxime cum his, quæ de Basilisco retulit Plinius adductis locis, Auicenna. Paulus, AEtius & Dioscorides, Galenus, Lucanus imò lib. 9. cum ijs maxime consentit his. Sibilaque effundès cunctas terrentia pestes. Ante venena nocens late sibi submouet omne. Vulgus & in vacua regnat Basiliscus arena. Infra vero eodè libro sic de Murrone illo feroci, milite, & forti Caronis. Quid prodest miseri Basiliscus cupido Murræ. Transactus? vobis currit per tela venenum. Inuaditque manum, quam protinus illo

nus ille reiecto: Ense ferit, toroque simul demittit ab armo. Ex-
 plar sui spectans miserabile lecti, huius tanti animantis robur &
 venenatum tantum, summaque & indomita strages, virulentia in-
 superabilis naturæ, omnis viribus, solo galli, gallinacii cantu ex-
 86 audito exanimatur, languescit, deficitque omnino. Quo A Elia-
 nus libro. 5. c. 30. sic Gallorum cantus Leones, exterrit metu, Basi-
 liscos exanimat, feles vero, ille, & miluos, extimescit, libro vero
 3. c. 30. Leo gallo, gallinacii magno timore afficitur, eodem timo-
 re est Basiliscus, cum eum cum videt, tremat animo, cumque eū-
 dem audit canentes, terrore concussus, propemodum emoritur:
 Quam rem non ignorantes, qui per Africam iter faciunt, gallum
 citinensis comitē sibi adiungunt, qui eos a rampesilenti malo Basi-
 lisci prohibeat. Mirabile vero est quod docet A Etius terribilio
 4. sermonii, c. 2. de natura huius animantis vbi sic. Caterū per-
 cussus ab eo, totius corporis ardor committatur, itemque liuor,
 defluunt capilli, mors instantanea, corpus eius mortuum nullum
 contingit animal carniuorum, cum calcant reliqua & conculcēt
 contingantque, contigens enim emoritur illico, visu & auditu ne-
 car, sibilo & aspectu, quare vana sunt (inquit) omnis naturæ reme-
 dia, auxilia & medicamina. Quod vero communiter circumferri
 87 solet de visu huius animantis infectione & contagio visus, mag-
 nam affert admirationem, modo enim visu, modo auditu, animā
 interimere, docuit A Etius loco citato nuper, A Elianus idem
 supra, Auicenna, Plinius omnes alij naturæ interpretes, paret iā,
 quod tamen ultra enarrant de Basilisci hominisque aspectu, illū
 primo interitum qui vltimo alium inspexerit, qui vero primus
 alium inspectaberit illæsum iri, difficile est vndique. & si ultra id
 quod omnes insciunt, A Elianus referat loco adducto, Isidorus
 12. A Etimologiarum & sanctorum plurimi quibus datū est, quod
 decet in scripturæ sanctæ expositionem, vt quod absconditū est
 à sapientibus seculi, sit datum paruulis magni alias in regno. cog-
 nitionis & veritatis, celorumque. lib. enim vitæ patrum dicitur
 de quodam iusto viro Dei, Basiliscū spectante in hæc verba pror-
 rupisse, O summe Deus, aut mihi, aut huic mori licet, quid ergo
 agendū Basiliscus vero illico ea est iustorum Dei cura medio cre-
 pisse corpore, viro iusto incolumi & superstitē. Oculorum fas-
 cino vnum alterum vè interire; autores plurimi tenent eius qui
 prius alium offenderit, visus acie. Oritur enim & generatione
 vera,

vera propagationeque naturæ, vt serpentes reliqui, & pu-
 tredine vltra, hac vero duplici, vel corruptis rebus putri-
 dis terri odoris & vitiosi, obscena & fetida natura, quo gi-
 gnitur sentinis cloacis, subterraneis, putridisque locis, vel ouis
 præcipue corruptis vrinis & schistis, omnis generis animantium
 terrestrium, at præcipue alitum serpentiumque aliorum, vt Aspi-
 dis Draconis & inter aues, ibis, Galli gallinacii, strutij & aliorum
 alatus modo si ouis auium corruptis progignatur, secus sine alis
 dum serpentium ouis, degenerantib⁹, a natura propriæ venit ille
 quo dicitur Isaię. 30. vt capite de vipera monstrauimus. In terra tri-
 bulationis & angustia læna, & leo ex eis vipera & Regulus vo-
 lans. comminante Hebræos; vbi volantes Regulos inuenimus, vt
 & serpentes alios monströse alatos inspectamus, vt formicas ala-
 ras, humida statione conspicimus reptiles natura & Isaię. 14. c. sic 88
 Ne leteris Philistea omnis tu quoniam comminuta est virga per-
 cussoris tui, de radice enim Colubri egredietur Regulus, & semē
 eius obforuens volucrum, nam cum alatus oriatur multoties Re-
 gulus volucrum absumere poterit, volucresque poterit persequi
 alis; hinc antiquitus Basiliscus alatus depingebatur, vt patet innu-
 mismate Antonini Augusti, vt esset summæ potentia signum, cū
 aera & terras posset percurrere potentissimum alioqui animal &
 peragrarē. A Egyptij imo, vt in Bembea tabula extat sculptus, ala-
 tum fabrefaciunt, capite accipitrino, refert Philon Hebræus, &
 Epies rabinus antiquissimus, in quo ære facto, arte oculos verfa-
 tiles fabricabant, quos sacerdotes dum aperiebant, populus læti-
 ficabatur, clausis vero lactu & grandi oprimebantur tristitia, ido-
 lum iratum iudicantes. Cicero vero alatos stabilit serpentes 2. de
 natura Deorum ijs, vt c. de vipera alata monstrauimus. Inquit er-
 go. Ibes maximam vim serpentium conficiunt, cum sint aues ex-
 cellsa, rigidis cruribus procero corneoq; rostro auertunt pestem
 ab A Egypto, cū volucres angues ex vastitate Lybiæ, vento Africo
 inuectas interficiunt, atq; consumunt, ex quo fit, vt illæ viuæ, nec
 morſu noceant serpentes, nec odore mortuæ cum ab libibus abſu-
 mantur, hæc Cicero, A Egyptus enim non solum scater venenosis
 animantibus indigenis, sed aliūde aduectis impletur aduenis, Pſal.
 enim 148. ij. referuntur alati serpentes ijs. Bestiæ & vniuersa peco-
 ra campi, serpentes & volucres pennatæ, sunt in A Egypto Scor-
 piones alati & armati duplici aculeo A Eliano teste lib. 16. c. 4. &
 angues

anguis alatos vidit Plinius ibes enim sunt species struthij, estque alba & nigra, vt Plinius libro. 10. c. 30. de qua latius c. de Crocodilo, inuocatur enim Aegyptijs contra serpentes, vt refert libro 10. c. 28. ibis enim serpentes obliguriit & gliscit, vt ingerunt milui, grues, & volatilia alia ciconiaque gliscunt angues & reptilia omnia, vermes & immunda animatia, quasi expurgent & mundificent inferiorem regionem immundis animalculis. Cum ergo ibis caelestis, venenosa hec nimis tetra & obscena animantia liguriat, multoties est ea veneni potentia, & serpentium quibus velticitur malitia, quos viuos egliscit, vt propria oua inficiat et conquinet illa viru reiecto intra viscera alitis, adeo terro, vt Basilisci eiusdem confortis & reguli erumpant, quod enim confortum est virulentorum, et forum simul alterarumque, virulentie infectione, simul cum virtute ibidis erumpet in Regulum: quo Aegyptij, et si hanc alitem venerentur et prosequantur cultu et religione, eiusdem oua, si inueniant quassant cōfringuntque, et in alias relegant vsus, vasa enim ex eisdem parant elegantia potui exhibendo, rum galeas capiti admouendas, recusantes semper Basilisci exortum. Idem docet Pierrus lib. 16. c. de bono ex malo subsecuto non secus galli gallinacci dum oua excubant mares cum sint, foeminarumque funguntur officio iam senio infecti, nature vitio egrotantes, natura peruersa et sui muneris obliuata, semē masculinū degenerat, et tuberculum producit inutile, molæ instar coagmentato semine infecundo, ouumque monstruosum illud sine luteo aut vitello, solo albumine plenum, sine alimēto vitello, quo possit alii fetus, morbosus inefficax tumor in visceribus animantis coagmentatus, excrementorum copia et multitudine vitiosi succi cum dum agrotat, tum dum furia libidinis furens femelle desunt quibus expleat venerē, vt semē fallacissimum putreat, prestatissima virtute agēdi pręditū, degeneretque, in corruptissimū efficiens naturæ instar molæ matricis fędę partum. Scimus enim potētissima in agendo corrupta semel, noxios magis edere effectus, corruptiores magis, veneno similes, et virui. docuit Galenus de mēstruo retento, et semine putrido viduarum cōsuetarum excretioni et cōcubitui, luxu viuientium non sobrietate. 5. de locis affectis. c. 7. vbi accidentia parere similia ijs qui venenum hauserunt retētum semen edixit, cum ergo potētissima hec generationis principia de generēt à propria eorū natura in fetura, vitiosas genituras et monstruosas edunt Basiliscos, animatia corruptissima nature fędę et ob-

scant

scę, qui ouis Aspidis & colubri nascetur melius venenosa natura & similior eorundē, corruptis & vitiatas semel degeneratib; abortu primæuo, vt hinc Galli & Ibis ouis oriri conspiciatur patet adductis. Summe laudat Erasistratus lib. 14. c. 9. Paulus libr. 5. c. 20. Chastorij drachmas tres, aut opij scrupulū vino ebibitis, contra venenum huius animantis, quod vulnus infert aurei coloris in aureis & fuluens tergoribus, capite albo, visus non raro. cōmuniter fuluo, notissimum est hoc tetrum animans eiusdē autouibus propria stercore vorare & gliscere fęda cōditio & obscena.

De Basilisci contagio, & fascino.

CAPVT XVII.

Contagium fascinationem vè huius animantis, vt nec quāuis alteram, sensuum actione, actūque ipso interno 89 immanenti sentiendi, euenire posse implicat, infectionē vè talem. cum sint omnes sensus interni & exteri immanenti operis, ledere vt aliquē extra minime valeāt, in quibus terminus, aut actio nō transcendent efficiens, nec principū a quo eliciuntur, impotentes immutare extrinseca aliquot, quod agant immanēter, alias que actio est natura interior trāsens extitisset, que implicat sane, & manifestā inuolbunt cōtradictionē posito. cum actibus imo careat principijs sensus, quibus possint alterare materiā trāsmutatione naturæ, qua ad aliā formā disponatur corruptione supposita, eius quod erat prius, sint cū altioris ordinis intentionalis scilicet sensus, quo species nequeunt mutatione naturæ reali, corruptione & ortu, materiā alterare, cum operari sequatur esse & sit vel vt multiplicetur producatūque esse, vel vt persistatur in se illud, sintque supra esse materiæ species, in alio esse cū sint operis altioris, quo nō se impediūt in esse vt formæ naturæ, nō agent propter esse materiæ, sed propter esse intentionis & cognitionis cuius sunt principia, ideo nec subiecta naturæ denomināt nomine formatū realium, cuius sunt simulacra, nec effectus earundē moliantur aut causant, neque vt sensuum & intentionis actu, hec illa vè cōtingēt opera ad extra, solū in esse intentionis ordinatę & notitę, contra ac rati sunt antiquorū plurimi, Auicenna. 6. naturalium Arabi omnes graeci plurimi, vnde ortū est illud imaginatio facit casum, verum efficiens, constituentes imaginationem naturę mutationis naturalis dictę, qua esse naturę non notitiæ solum producit, verumque motorem omnis materię corporeæ ad libitum.

bitum, prout velle, vafania maxima rantorum virorum, etiam, si imaginatio & sensus, sanguinē & spiritus agitent in passionibus animi, vt est videre, ira, timore, gaudio & reliquis, modo pallore, rubedine modo, nos affectantes, pro hoc illo ve animi affectu: eo motu fugam vel prosecutionem animalis motus imitari conātes ad interna fugientibus, vel ad externa prosequentibus, vt petit affectus visque imaginatiua insita illa, in animi mutationibus & affectibus sanguinem & spiritus impertit, quibus animalia opera perficiantur aut cessent, præsentiā sanguinis & spirituum qua impulsū impertit & elargiuntur partibus actiuis, vt agant & passibus vt ferant: hæc vero ex imperio mouente, ex ordineq; sine virtute aliqua trāsenti, intelligentia vt mouet cælum, ordine & imperio sine virtute adextra commissa, cum sint omnes eius actus immanentes, intellectus & voluntatis: vnde fit cum permoueat illa, & in sensus partesque releget hæc, vt illam effectricem credant, interno actu, solum imperio sine commissa materia causa ve actiua aliqua naturæ alia aplicita, præter imaginandi actum cum sanguis spiritusque immissa, opera illavariare confert, hoc illo ve modo aplicitis, hac illa copia impertitis humoribus simul alijs commotis virtute phantase, disturbatisque mira, bile iratis facies pallet, os amarescit: Zelotipia & tristitia melancholia, liuent Zelosi, Horatius de Zelotipia ribalis thelephi cecinit. Vè meum difficili bile tumet iecur, bile tenaci, melancholia difficili superatu & motu, hilaritate sanguine & spiritibus, rubent & splendent hilares, spirituum fulgore & sanguine rubro: gula, pituita os saliba abundat videntibus deglutire, quæ experimus gliscere albicant pituitosi vt operentur agatque, operi dum applicantur membra influxum suscipiunt virtutis imaginationis, docuit Aristoteles. 3. de animo. c. 12. hinc inimicitia dissensus & antipathia, qua dissident Basiliscus & homo natura, vt & plurima alia, repugnantque, ortum habet malevolentia actu, internecio mors, intentionisque imaginationis diræ & cogitatiuæ, intellectus in homine voluntatisque peruersæ & dissidentis, vnius & alterius. Spiritibus & sanguine motis in oculos bile & melancholia inquinatis liuore & odio naturæ, commotis in faciem & externa animantis, veneno terro in virulentis venenatisq; ijs succis allectis, quibus sensus agitur, dum se inspectant illa in maximo proventu atenta inspectione tractis affectu, vnde exhalat & ad extra, spirant-

spirantque impulsu, copia venientium continuo: bile mota in visceribus infecta & melancholia, liuoris & malevolentia actu venenoque vnius, quod est alteri virus vt saliba hominis excidio est virulentis, hominique illorum virus internecio, bile vtraque inquinatis his infectisque, tam flaua quam atra, virtuteque organi imaginatricis potentia vltra, virtutibus plurimis natura affectato, naturali actione transeunti organi & si potentia immanentis operis sit, paratisque illo dotibus miris, non secus ac nutritur organū phantasia actione externa transeunti, & molitur alia hac actio pauca externa, expulsis ab oculis, illisque exhalantibus continuo & iugiter natura leui tenui & facili volante, inficiantur, vt ad vicem inquinentur veneno tartareo impense & fatali eorum genitores, vt qui prius alium inspexerit mortem prius illi conciscat, quod oculis virus efuderit interuallo longiori, maioriq; tempore alium offenderit visu, vt quando venenū senserit cor ipsum subierit & penetralia obrinuerit iam, quod cum fiat subito ea est malitia & pugnantia vnius ad alterum potentiaque veneni, qui primo offenderit alterum inspectaberitque reportabit victoriam & palmam, visu vero potius quam alio venenum diffunditur, contagiumque & infectio oritur, inter contraria & dissidia animantia, quod sanguinis & spirituum copia, huic sensui insit impertiturque maior cæteris, cum sit sensus actionis altioris perfectiorisque multo reliquis alijs, quo, & spiritibus eget depuratiorebus clarioribusq;, & in maiori prouentu, cū vt in eis perspicuis & luci disrerū spetra eluceat, & fulgores rerū emineat, tū vt visus organū perfectiuas qualitates suscipiat præclarasque dotes ab eis, quas e corde susceperit ortu spiritus, eiusq; excellētia partis cum perfectius & excelsus sit organum, operaque altiora & clariora eliciat, hinc clauso oculo vno protuberat alter & in maiorem molem insurgit, copia spirituum & sanguinis, vno commissa, quæ duorum erat: docuit Aristoteles, feminas menstruis affectas sanguineas maculas speculis intulisse oculis, sese inspectantibus, speculis veterioribus tamen, quod sint leuigatiorebus lenioresque vsu & terstiores atritu, quibus conrescunt melius vapores indiuisi equalitate & plantie speculi, secus in asperis inæqualibusque corporibus, vetulas imo obscenas & odoris terri, pueros inlicere halitu infecto spirantes ad extra, oculis toto, oreque præcipue, dum pueros molles osculantur & basiant, quos officiant magis, vt tenerio

res faciliores alteratu carnibus, quibus suscipiunt tetros halitus facilius, hinc si menstruata feminæ contingant virentia, marcescunt multoties plantæ, in Occimo et Betonica est videre, ficulnea mentastro, ruta, & alijs, hinc viros inficiunt, monstraque inter lunia veniunt menstrui tempore concubitu facto, halitu spirante terro hocque modo spiritibus in oculos motis, quibus splendent oculi & lucent, exolutisque languescunt oculorum lumina, vt patet in morientibus, emortuisque animantibus: ideo nerui optici caui in oculos fuere inferti porosi scilicet omni substantia, et laxi 7. de placitis Galenus refert c. 6. vt spirituum capiant copiam, spiritus vero imperio imaginationis ducuntur natura lucidi veniuntque in oculos ictu enim oculorum facto lumen multoties ex oculis resiliit, fulgoresque splendores violètia actis, spiritibus que concussis à sede humoris Chrystalini, quem fouent, illustrent ante tunicam retinam in foramine vberæ, diductis ad extra propulsis violentia ictus, qui interius continebatur naturæ positi ante corneâ tunicâ, ictu excusis: videmus spiritus lucètes igneos, & fulgurantes in ictibus qui, & si sint aeræ naturæ, lucent, tamè quod ignis portiones aliquot in eis relideant, splendescentes, & illuminantes, alioqui pauca, in eorum substantia, vt omnes ignis videantur, ignis enim alioqui minimus, magnam aeris portionè illustrat, splendescereque facit exiguis, & si vt tepidum moderatumque calorem conferunt oculorum, non naturæ ignis, imo naturæ aquæ cum sint oculi, docuit Arist. de sensu, & sensili. c. 4. & Plato in thimeo, nõ vrètes nec in excessu immoderati aeres, imo ijs motis sanguine succisq; alijs potest animal varios inducere effectus pro absentia presentia ve huius causæ, motæ imaginationis imperio, imaginatioque potest variare effectus applicitis ijs actiuis patientibus, vel semotis, vt potest Angelus celi motu molliri varia, solum varijs celi partibus applicitis ad opera. Cum sint ergo aeræ igneque substantiæ, tum actiuissimi spiritus, ob virtutes raras & mirabiles insitas genitoris, perfectiuas & naturales: veneno & internetioni reliquis alijs: natura lucidi splendescètesque vt Carbunculi & pretiosi lapides, miscella & natura fulgentes: potentiores actiuioresque cum sint Basilisci spiritus oculorum, tenuis substantiæ & subtilis, animantis ignei & vrentis, vt et hominis ob raras actiones altioris potètia que inferuire tenetur. mæti diuinæ & spiritali illiq; parere & ministrare spectra rerum.

sensu.

sensata præclara inficiunt videntia & inquinant, præcipue hominem contagione & fascino hoc, & contra, cū eo enim experientia docuit contrarietatem antipathiam & repugnantiam summam esse, vt sit alter alterius venenū, præcipue oculis quibus tenuiores funduntur illi & naturæ agilioris, ob insitas virtutes contrarias effectibus notas, repugnâtesque omnino à celo acceptas interim dum elementa miscebantur vt illi progignerentur, non secus ac alias possident ex miscella naturæ elementaris substantiæ misra, ij vero tendunt magis spirituales halitus vbi conuertit aciem linea recta plus pupilla in obiectum, nec in quauis distantia enecat nec æqualiter quoduis inquinat visu, malitia eorum quæ in oculos veniunt virus terribim; auditu interimit & si minus acie, spirante halitu forti fustatione sibilans, proprius tamen, eo animantia inficit ad minorem distantiam tetraque & totius expiratione, sibilo exanimat alterato aere prius in visceribus virulentis corde & præcordis, refert Aelianis libro. 5. cap. 31. Basiliscum Cor habere in guttore, fel in intestinis, testes ad caudam, venenum oculis & ore: agunt, quedam in magnū spatium nulla substantia immissa sola virtute, luminis modo effusa per medium, vt polus ad se rapit contactos magnete Chalibes, magnes ferrum, ossa crurum accipitris, scobes auri, palma femina ad aspectū maris fructificat, spatio vnus leuicæ & amplius secus aliter, æs virtutè vsque ad nubes effundit quo nubila fugat strepitu, & virtute & si benedictionibus præcipue & consecratione iam supra latè libro. 1. hinc oculi inuidorum & malevolentia noxam inferre valent, & causare mala, morbos, & mortes actione reali spirituū, sanguinisque fedi, quo si intelligatur modo fascino negari nequit, vt ratio docet, & comprobatur experientia rerum, testaturque historia: hinc peperit fatum nigrum, illa inspectu Aethiopsis, fatumque variegati iacob aspectu virgarum variegatarum possent aliquo modo in naturam referri, disponete factum, & si miraculo id extitisse reor, sunt & oculi lucescentium tales plurimis, vt quassèt quæ inspectat, attèta oculorū acie, vitra quidam dirumpebat intuitu, qui toruè inspicunt vnoque oculo plusquam duobus lædunt, quod maiori copia spirituum in vno existentium ab altero compressu expulso impellantur magis vt plures extra prosiliant, irati deterius infestant alios ira commo- rabile, inuidia affecti & maleuolètia lædere hoc ordine queunt morione bilis, cū spiritibus immiscet. Prouer. 10. Qui auuit oculo dabit dolorè. auerere enim est vno oculo toruè inspicere, nictare

vno oculo clauso, & referato alio oblique inspicere, maxime enim animi motus quasi in anima fenestris oculis representatur gaudium latitia, beneuolentia, tristitia, melancholia, maleuolentia emicant. Pro uerb. c. 16. Omnes viæ hominis in oculis eius, & c. 10. citato. Lux oculorum letificat animam fama bona impinguat ossa, Oculorum enim lumen, hilaris aspectus, letificat animam, fama bona impinguat ossa. Oculorum enim lumen, hilaris aspectus, letificat animam. cum quod beneuolentia sit signum, & gratiose acceptationis, tum quod cum blandos & halituosos spiritus ad extramoueant hilaris, sanguineos caloris tepidi, halituosque substantia, suggit alter hos ipsos pulsu torius ut similes sibi inspiratuque continuo, transpiratione iugi simul cum aere tractos, tum respiratione, contactuque si adest, cum ijs, quibus exhilarat alter sanguine placido, letificatque animam. hinc senex & vetule puerorum reiuuenescunt contactu & acubitu, hinc delectamur osculis, & tactu molli, haurimus enim labiorum suctu spiritus molles, halituosos, placidos, & osculis animam quasi aurire tentamus quoquo modo possumus, ut coniugamur rei amata, ut sit anima communis viuere & esse. Resarcitur enim calor natiuus, crescitque contactu carnis iuuenis tractatu & vicinia. Dicitur, 3. Regum cap. 1. Et Rex Dauid senuerat, habebatque ætatis plurimos dies, cumque operiretur vestibus non calefactebat. Dixerunt ergo ei serui sui. Queramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad Regem, erat autem puella pulchra nimis dormiebatque cum Rege, & ministrabat ei, Rex vero non cognouit eam. His enim tractis spiritibus, Rex reiuuenescebat blando halitu & tepido. Unde in presentia amati obiecti in facie veniunt & externi sunt spiritus, & sanguis, quasi obiectum petat & prosequatur ut ad inuicem quilibet alterius hauriat, blandos & hilares, sanguineos halitusque, suggat, reg, placida & amica, ad inuicem, dum intuetur mouentur que spiritus, & sanguis purus in faciem & oculos. Latatur anima, & hilaritate splendet, hinc sanguinis proportionem amorem parere docuit Plato in conuiuio, vniusque & alterius natura congener. subdit. fama que bona impinguat ossa, nam securus illeiam & quietus congratulatur honoris & fame adeptæ, gloriamque intra se meditatatur, hæc ipsa ad interna mouent spiritus & sanguis.

& sanguinem, quibus ossa frigida ijs summe indigentia incrementum, foru sanguinis, alimenti, & spirituum. Esther. 15. Cumque eleuasset faciem & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset Regina corruit in pallorem colore mutato. Oculis enim furor cognoscitur, & animi affectus tanquam animæ fenestris. Ecclesiastici. 14. Nequam est oculus liuidi, & auertens faciem suam. Quibus contagium, & fascino deplicato modo consistunt. Hinc si prius vidit hominem Basiliscus perijt homo, & animantia aliquot, cum quibus est pugnantia natura, dissidium & antipathia, contra si homo illum prospicit antea deficit ille, si se aspiciant simul, uterque, qui enim prius vidit, venenum infundit alteri tempore illo, quo inspicat alium prius, præcipue oculis indistantia debita proportionisque certæ, intenta cogitatione & imaginatione per naturæ motus, quibus exhorremus eo viso quos vitare subito nequimus & multoties nec postea, inimici instantis presentisque, moto veneno spirituum infectione, alter vero emortuo altero non inficitur visu, frigore spiritibus congelatis detentisque algore incrassatis quo minus exire possint, later hic arcanum maximum, & sacramentum mirabile, Basilisci abditum natura demon enim Christo antiquior, prior ortu humanitate Christi, eius vidit carnem, posteriora que prius humanitatem, illa vetustior, quo est passus secundum carnem mortuusque est Christus, homo verus & verus Deus serpente diro, at Deus antiquior omni natura prior, æternus, se se existens, sine principio, Dæmonem vidit præuidit imo, peccatumque, & mortem prius, Basiliscum infernum: hinc Dæmon perijt, superauit peccatum, infernum vicit, subigauit mortem. Serpens ergo antiquus Basiliscus Diabolus dictus Apocalypsis. 12. Christi virtute conuinctus est, mortuus inferni est Christus mors mortis absorpta est ipso mors in victoria, ut prædicat Paulus. Admiratione dignum est in natura huius animantis rara & inuistatum, postquam oua educauit sobolis principia futura, sufficiensque illis, relegauit agendi principium & virtutem insitam, instar secundi seminis principia prolifica oua natura, excubatus tempore oculorum inspectus attentusque intuitus presentia animantis, esse adeo necessaria, exigique in tantum formationi fetus, semel atque perices ouis supersedit, ut nullo modo proles in lucem veniat, conformetur vè intus in ouis si inspectus deficiat. Ea est visus potentia Basilisci, quam tum-

uis illa prolifica constiterint & efficiencia foetus, non secus ac testudo & testacea omnia ouis superesse extimescentia pondere ne illa abrumperet testem, non excubant super illa, intuitu imo & aspectu fouent viuificant, de palma arbore foemina diximus fructificare longissimo interuallo intuitu maris, secus vero sterilem esse & infructiferam: quasi his, & alijs, non solum efficiens causa mas adlit, exemplaris imo modum subeat, ad cuius praesentiam secundum mensuram illius perfectionis entitatisque, eformetur effectus, ut ad praesentiam prothipi imago depingitur: non secus atque homini creato ab ipso summo rerum conditore productoque & in lege gratiae collocato ut sui absolutam perfectionem obtineat, formamque excelsam adeo, dotes raras & mirabiles humanae substantiae impertitas habeat supernaturales, non sufficeret illi, Deum habere factorem ut illo fruereetur efficiensque causam, si exemplarem ipsum verbum, non haberet, ad cuius imaginem veritatem & similitudinem sit homo, illique si exemplar non extet iustitiae operum & integritatis actuum, nec aliter Christus serpens factus Basiliscus habitu inuentus ut homo exaltatus in cruce serpentis instar Mosys, sufficeret efficiens causa, nostri esse ut salui simus ouaque & efficienciam nostrae redemptionis excoluisse non est satis, si ultra nostrorum meritorum causa exemplaris non extet, si illi non conformemur conformemurque opere cum prothotypo Christo, virtute relicta ab ipso nostro genitore, illi ut simus similes exemplari, ut conformatio cum ipso, regula nostra salutis integritatis & esse nostri esse sit, ut formatio prima fuit verbo, virtutibus & perfectionibus Christo formemur Deo & homine, ne solum testes redemptionis vocemur non in redemptionem contenti ut simus in scriptura sacra, ne nobis contingat quod Tiberio Caesari, Annae, & Cayphae, Herodi principibusque alijs enumeratis a Chirographo sacro Lucae. 3. Qui solum in testes vocantur qui adfuere praesentes scripturae euangelicae, interim ac celebrabantur, implebanturque scripturae, non tamen quod fructum redemptionis susceperint inscripti illi, sua culpa malitiae & contumacia, solum testes qui adfuere praesentes mysterijs allati a Chirographo sacro ex lectione instru-

mentoque publico tempore Tiberij

Cesaris celebrato.

Basilisci

Basilisci AEnigmaticos praefigurans sensus.

Alli cantu fugatur Basiliscus, fugauit galli cantus, Basiliscum obstinationis, & infidelitatis Petri, qui Christum abnegauit, ante galli cantum, postea vero quam ille cecinit fleuit amare, iam fugato Basilisco Matth. 26. ca. Luc. 22. Marci. 13. Iohanes. 13. & 18. quo ijs locis dicitur. Antequam gallus cantet ter me negabis, Basiliscum efugauit undique gallus, negauit ille, qui dixerat antea, & si oportuerit me mori tecum non te negabo, sed haec Dei erant illa Petri: Quis tamen Gallus ille, qui Basiliscum in fugam conuertit, terruitque alter, quam qui vocatur Prouerbiorum 30. gallus fucinctus lumbos. Scimus enim gallum praecordijs fucinctum, lumbis incinctum breuemque fortius multo, reliquis canere, & vocem alius, vehementiusque emit tere alijs, quod compressis visceribus & arctatis praecordijs, pulmonibus fortius esset, fistulis redditis & cannalibus arctioribus constrictioribusque, aer exuffatus ut se se propellat maiori impetu compressus vi impulsus suscepti insuffantis, illeque compulsus aerem impensus feriat & propellat acutius, altius ut canat, Gallus ergo praecinctus, succinctus ve lumbis, quod altius canat, potentius Basiliscum expellet, superauitque Christus gallus fucinctus lumbis, fortissime cecinit Daemonem Basiliscum fugauit, homines conuertit ad se, Petrum; venenum explosit, usque dum fleuit ille amare, non solum false, lachrymasque falsas expressit ut sunt primae lachrymae efudit amaras imo, angustia, & dolore opresus viscerum aestu, vltus enim saluginosus liquor amarus perstat, falsa enim perusta omnia amara euadunt docuit Galenus. 4. simplicium & experientia probat, fleuit amare. Primo sane cognitione sui & sapientia, fleuit falsa, postea sancta indignatione commota bile amara, ut venenum Basilisci, quod cor contraxerat oculis expurgaret fletu, melancholicis enim & corde oppressis venenatisque, sicutum consulimus, cor caputque ut expurgent a vitiosa recrenentorum sarcina, Christus gallus praecinctus altissime cecinit, diem enuntiauit legis gratiae, manifestauit Patrem: nemo enim patrem nouit, nisi filius, aut per filium: altus cecinit in crucis patibulo: fucinctus concinit,

exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, verbum breuiatū præcinctū, ad Romanos. 9. c. Et linteo præcinxit se, Iohan. 13. Lucæ. 12. Præcinxit lūbos suos linteo lini, frigido natura; passionēs hoc symbolo alios restinguere vt edoceret ipse liber, mundo, maxime tractabili, facile cœdēti humili linteo, edocēs discipulos lumbos præcingere sobrietatem, modestiam, diligentiam, humilitatem sectari, erat Aegyptijs Hieroglyphicon sedulitatis & vigiliæ, præcinctus gallus, homo que cinctus, vt solutis vestibus obuolutus impeditusque negligentia, gallus vigilantissimæ naturæ est Solem, auroramque annuntiat, soli dicatum ob vigilantiam: hinc Ouidius fabulatur: & antiquus Hesiodus, famulum fuisse Solis gallum, in hoc animans postea cōuersum ob gratitudinem Apollinis & gratiam, vt continuo solem proclamet, parantur in opera homines dum præcinguntur vestiumque simbriam cincto retinēt & appēdunt: animati enim omnia præcincta que vocē edūt, aut susurrū, fortius emittūt præcincta magis, videre est in ijs, & alijs strictiorib⁹ resonantibus musicis instrumentis aduc & sonoris, p̄ ac rē impellāt maiori impetu, è loco arctiori, hinc lūbos præcingūt, qui altas voces edere cupiunt præsisque præcordis manibus, aut alio vociferamus impensius securiusque, consulimus concionatoribus, ne abruptantur se præcordis eligare, intentisque neruis præfura firmius mouemur, istamus, imo & consistimus, laxa enim & flexibilia solutaque stant minus, cōtra alia, vt hinc pueri molles minus constant motu, humidi natura, adultis siccioribus & durioribus, defatigātur vero minus, qui minori cū labore mutātur laxa cœdunt facile & laboriosius adducimus inconstantia, docuit Galenus. idē locis: 2. & 3. c. Hic ergo præcinctus gallus Basiliscū exanimauit cantu altissimo, de cœlo enim loquitur qui de cœlo est, sacri verbi concionatores & rethores sacri galli, Basiliscos exerceant, præcincti linteo candido munditiei & humilitatis, restrictione passionum cincti, orationis Basiliscum propellant altissimo & sonoro cantu, canant lūbis præcinctis appetitus, qui maxime in lumbis residet, cum viæ ibi originentur, primo lasciuia reliquis alijs maior affectio, qui enim hoc modo cecinunt Basiliscum exterrēt præcincti prius, termino ipsi naturæ adducto præfura; non se excedentes, corrigentes imo concupiscentiam æfrenatam & liberam. Hinc Prophetis, sanctis succinctis, Dei legatias asportantibus, vias quod essent Dei percurfuri dicitur, & factū est ver-

est verbum Dei ad Isaiam, Ieremiam, Ezechielem & alios. factum inquam est verbum sermo, faciet Deus illis sermones, vt non hominum, Dei imo sint verba fructus, operisque proventus, gallus succinctus ore pollet ampliori pectore capatiori, vt magnam aeris quantitatem suscipiat, & postea plausu laterū compressis visceribus reiiciat fortiter acceptum spiritum, est Christus ille, qui magna voce emisit spiritum, adeo vt pectus dirumperetur conatu, lancea tandē perfossus. Iob. 38. Quis dedit gallo intelligentiā, vel quis possuit in visceribus hominis sapientiā? vt adeo robuste caueret humanitas Christi, ipsa diuinitas posuit ipsius, hac cecinit fortiter adeo, vt aures patris attingeret. Quis cōcionatoribus & Doctoribus legis dedit intelligentiā? his gallis sonoris quorum cantu aufugatur Basiliscus: est enim hoc Dei opus, non hominis, quo adiunxit, vel quis possuit in visceribus hominis sapientiam? rerumq; cœlestiū cognitionem & notitiam finis supernaturalis, quis Christo gallo præcincto dedit intelligentiā? ipse ex se habet cum Deus sit, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei, quis sapientiam possuit in Christi visceribus inhumanitate? ipse Deus, hinc sacri rethores intelligant fructus, hominumque conuersionem Dei esse, animarumque proventus, nec desistant ab opere, dum citra fructum concionari sibi videntur, est illud aduc Dei opus, scit ille quæ expediant. ijs deplicatur locus ille Isaiæ. c. 22. Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum, sic subleuabit te. Minatur enim eo loci Hierusalem propter scœlera & delicta populi, ideo que asportandos enuntiat sicut gallus gallinaceus, gallus enim cum nimis vxorium animal sit, condolet maxime dum alio transfertur relictis amantissimis vxoribus adeoque contorquetur, molestaque fert absentiam, vt citissime vita defunctus intempetibam sibi conciscat mortem, inedia & langioribus tristissimis actus, fame siti, experientia comprobata quotidiana, norunt qui gallicinio incumbunt, quo minatur Hierusalem, quod eam asportari faciet a delictis suis, fameq; & miserijs citissime defecturā, quasi gallus gallinaceus asportatur, gallusque deficiet qui Basiliscum pellat, in Hierusalem, sed asportabitur quasi gallus asportatus, qui non cantit imo rauco clangore idolatriæ & Apostasiæ Schismatum & sectarum clangit, non cantu sonoro vniuersalis Ecclesiæ Catholiæ, punietur Hierusalem quasi punitur gallus asportatus

tatus extra Ecclesie gremium, vt puniuntur schismatici galli ranci, qui prius sonoras edidere voces: incidet si non egerit penitentiam in hæc vitia, asportabiturque, vt gallus gallinaceus, & vt amictus subleuabit te quasi qui exiit vestem relinquet te & omittet. extrinseca eris profuga extra Deum, est vestis vestito externa illa vtimur solum in extrinseca quando magis. dicitur Proverbiorum loco citato. c. 30. Tria sunt que bene gradiuntur, Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Gallus fucinctus lumbos, & aries, nec est Rex qui resistat ei, & qui stultus apparuit postquam eleuatus in sublime. si enim intellexisset ori suo imposuisset manum. Leo enim fortissimus est, nec expauescit ad occursum animantium, & si mole minor sit plurimis animantibus: at timet cantum galli expauescit, quod naturali contrarietate & antipathia pugnent, vt ouis lupum odit, & pullus miluum, & mus felis, odit vero horum quodlibet occisorem, at Leo odit gallum, quasi quod corona inter animantia fuerit insignitus, minimus alioqui animans, imo corona ex propria illius substantia suborta, & natura non rapina, non iuba & lanugine capillorum inutili, extra rei substantiam, ornatus causa insertorum, vsus nullius operis ve alicuius, aut actus vt Leoni inest, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo Paulus de Christo gallo fucincto. Rex natura corona insignitus substantiæ eiusdem naturæque; vnus, circulo deitatis æternitatisque; de Dæmone vero, tamquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, rex tyrannide & violentia, qui superbia & fraude insignia regalia arripuit, qui & si ad nullius occursum pauebit, nec ad impetum molis corporeæ animantium, vi aut arte factus superior occurfantibus omnibus obstantibusque, mole corporea, ad cantum exanimabitur, & quod visu contemnit auditu pertimescet & venerabitur, humiles enim & abiecti iusti despectu Iohannes tandem vinculis detentus, Herodem exterruit, despectus aspectu cantu & auditu timorem incussit regi, vt animo defecerit ille. Figura & voce per naturam dissonat cum illo gallus, imperij signa abhorret Dæmon, gallum fucinctum Christum signa imperij, miracula & opera portentosa, dominique exerentem acta obstupenda & rara prosequitur odio. Tum feliciter graditur gallus fucinctus, qui crura cum moueat nervis ortis ex lumbis & coxis firmioribus præfurgentis & firmatis, ex ijs, vt & reliqua mouentur Galenus docuit. 6. de vsu

partium

partium capite. 9. & 10. & 3. de locis diffusè Anathematicique omnes norunt, docuitque, vltra experientia cum illis resectis crurum motus vitietur. Cum ergo ijs nervis moueat crura in fucinctis consistentibus magis, laxi minus præcinctis lumbis, proceriores agilioresque erunt, motus velocioris gratioris, propter vim maiorem qua regunt & gubernat illa, vt hinc bene graditur fucinctus gallus, & qui castitate pollet lumbis præffis: mundus Doctor fidei, coxis integris & lumbis, vt est videre in integris & corruptis contra fœmellis, integris firmus incessus gratiosus præfusus inest, alijs laxus in concinnus deformis peruersis pedibus distortis euerfis. Tum aries bene graditur nam dum impetere vult retrocedit vt ante profugiat præterita enim præsentia & futura rimatur prudentiæ partes, qui bene graditur, & via recta incedit quo nõ est rex qui resistat ei, nec potentia potestas ve aliqua, præuidet illius occursum, cum fugere credatur quando impetere vult quo præcauetur minus, vt hinc vincatur & superetur ille qui alios gubernat rex ratio intellectus naturæ nisi desuper vires impertiantur, contra carnis passiones, arietis impetentis carnis retrorsum facto, vi serpentis antiqui. Tum quarto non solum bene feliciter imo graditur, qui postquam eleuatus est in locum sublime stultus apparet, nec in hominum gratiam iustitiam deserit, & si stultus iudicaretur, & fatuus, si enim intellexisset hæc quanti essent, ori suo imposuisset manum & non conqueretur quod iudicaretur stultus & auens, imo de industria taciturnus esset, vt talis censeretur reputareturque. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam quoniam, ipsorum est regnum celorum, sapientia enim huius mundi apud Deum qui intelligit, stultitia est, nos vero qui non intelligimus sapientiam iudicamus, si enim homines intelligerent ori tuo manum imposuissent. Cutem amittit, carnem ossa tandem, qui Basiliscum emortuum adhuc cõtingerit excoriabitur illico, qui enim occasiones non fugit restinctumque ignem etiam emortuum, tandem carnem & ossa amittit, actualia, & habitualia solida tandem, & si vt decet caste viuatur, si vltra quam decet religioso & sobrio viro verbis adhuc ociosis solutis alloquatur, cutem splendorem ornatum sedabit, primo sedus indecorus, venustatem vitæ alioqui integre & incorrupte etiam si emortu Basiliscu contrectaberit sedatis passionibus & victis. Carnales & carniuori, nõ cõtingunt, nec calcant

Basiliscum

Basiliscum emortuum & victum aduc. Dæmonem peccatū, neq;
ij super Aspidem & Basiliscum ambulabunt securi & intrepidi,
fugient imo & pertimescent, hæc ipsa emortua & superata aduc
Christo, ardore concupiscentiæ flagrabunt, liuescens extincto
charitatis feruore, vt calido innato restincto partes liuent mor-
tuis morientibusque, vt contingit extinctione calidi natiui &
naturalis, imbecilles enim & debiles carniuori, mortum fugient
Basiliscum eodem interficientur & inquinabuntur, inquinati ve-
neno vt venenosa alia emortuum interimere diximus, contra qui
spiritu viuunt ambulabunt super ipsum intrepide impune, vt pe-
dibus, metiantur, cōcinno & ordinato motu, ambulabuntque su-
per illum regulari motu & debito, non timore inordinato & de-
bili, vt carnales qui fugiunt expauescuntque illum: iusti viuunt
imo pedibus aquant. Quo dicitur carnalibus. Geneseos. 6. Non
præualebit spiritus meus in homine in æternum quia caro est. re-
cedit a carniuoris, spiritus Dei & galli cantus, quo timent fugiūt
que & vincuntur Basilisco subigato iam, expurgat templa vt dixi-
mus antea, spurca interficit animantia, emortuum hoc animans,
non minus expurgat Ecclesiam, vitiosis hominibus & spurcis con-
gregationemque fidelium, carnis vitium, dum intempestiuas af-
fert mortes, tristes & inopinatos vitæ euentus, morbos, dolores
fœditates miserimumque mortis genus. Ezechielis. 36. minatur
populum dicens. Dabo vobis cor carneum. vt non possitis vince-
re Basiliscum imo conuertamini in fugam eo viso, vt conuertun-
tur carniuora animantia, capilli, & cogitationes iusta fluent, in-
decoraque sequetur caluities sine virtutum ornatu, & pulchritu-
dine lasciuis. Emortuus Basiliscus vtilissimus est vt diximus etiā
si virulentum nimis & fœdum sit animal, putredine ortum & cor-
ruptione venenosum, animantia omnia virulenta fugat immun-
da & obscœna, immundissimus ille, illustrat ædes expurgat & ex-
tergit mortus iam, superatus & victus, cum viuus solum exter-
reat virulenta quæ uis, at interimit nullum, effugientibus viuum,
quod emortuum despicientia inquinantur occulto viru, in vene-
nata actiuo & contrario, mors mortua, superatus infernus, Dæ-
mon victus, restinctum peccatum, sunt vtilissima alioqui, cū me-
moria quorum oritur timor sapientiæ initium: dum recordatur
homo miseriæ reatus, & culpæ conuersus in Deum ruinam, & lap-
sum intuetur, contremiscitque, & totis artibus concutitur, expur-
gatus

garus pertimescit tantum Basileum virus, tum gratias quod refe-
rat Christo mediatori cuius potentia est diductus de seruiture di-
ra, illum amat & timer, pauet miseriam recordatus ruinae & peri-
culi pœnæ, eo sic emortuo Basilisco alites deficiunt, dæmones de-
serunt templa viua Christi, mortalium animos: araneæ, non inter-
texunt iniustitiæ telas quibus minutissima opprimant animantia
& nullius noxæ, relictis alijs venenatis, & feris. Osee. c. 8 sic vbi
prædicitur Samariæ ruina, quod vitulum erexissent cui adole-
bant idolatria & indebito cultu. Proiectus est vitulus tuus Sam-
maria, iratus est furor meus in eos, vsquequo non potuerunt e-
mundari, quia ex Israel, & ipse est: artifex fecit illum, & non est
Deus, quoniam in aranearū telas erit vultus Sammaria. si enim
vultus Sammaria est in telis araneorū inuolutus, presente vi-
tulo, non est ibidem Deus, nam ligatus Basiliscus coram eo esset
dæmon, quo minus araneæ tela struxissent & nidificassent, presen-
te Basilisco coniuncto reuinctoq; cum ergo solum Christi Eccle-
sia fidelium cōtineatur religatus ille, & conuinctus Basiliscus dæ-
mō, vitulus Deus non erit, artifex imo fecit illū, corā vero enim
Deo Basiliscus dæmō reuinctus est, & telas araneæ iniustitiæ & ido-
latriæ inutiliaq; opera desunt & cessant tēplo apēso & ligato illo
(late supra.) Est vtilissimus emortus ille, qui excidio & internitio-
nis fuit antea, nō fecus ac gladius Goliath vtilissimus David supera-
to gigante hoc præcidit caput Philistei. 1. Regum. c. 17. non alio
illo imo vno Goliath gladio, peccatum ergo Dæmon euidæ vtilif-
sima sunt, Basiliscusque emortus, & mortis stimulus habes iam,
peccatum. Paulus qui antea Saulus, & Basiliscus erat esca impie-
diens, alimentum, Deum ipsum Christicolis, venenosus, virulen-
tus in Christi asecelas immanis & ferus, emortus tamen mūdo, &
carnis restinctis passionibus. Ecclesia fugifer exitit templo ve-
ri Dei appensus & applicitus: dixit ipse. Viuo ego, sed non ego vi-
uit in me Christus ad Galatas. 2. c. 1. Itas. 19. Inrepante populum
quod vitijs & peccati inficeretur immūds & obscœnus inquit.
Et telas araneæ texerunt. Cum non esset superatus & victus Basi-
liscus, quo spurcas domos habitabant, cordaque hominum obs-
cœna erant & immunda, dictis constat locus illè Itas. 14. Ne le-
teris Philisteæ omnis tu, quoniam cōmunita est virga percuso-
ris tui: minatur enim Philisteos, quoniam lætabantur ob calami-
tates Iudæorum, ne lateris omnis tu, quæ verba execratione con-
tinent

tinent imperatiua voce, ne superbias, quoniã cõminuta est virga percussoris tui, potẽtia & potestas populi Dei, nomine virgẽpote statẽ imperij cõplectẽs, de radice enim colubri egredietur Regulus, & vitia quã vltionẽ flagellũ prouocẽt alias, est radix Colubri superbia ex qua primo demõ infectus est, secũdo homines, ex qua venit inimicitia inter Deum & homines, illo eritis sicut Dijs Geneleos. 3. c. & illo cõscẽdã in celũ & similis ero altissimo, antea allato vt hac radice regulus oriatur, rigor, vltio, indignatio, supplicium q; impiorũ, pullulãte in actuales deformitates viru in crescẽte amplius colubri, vltra malitia actuali & fẽditate, decẽpit hac coluber parẽtes primos Genes. 3. de qua Regulus oritur corruptis seminibus & ouis, superbia enim semẽ vitiorum omiũ in Regulũ degenerauit, demõ ijs ortus est, malitia, infernus, mors culpa, pena, penaltates omnes de radice colubri, de superbia, vt ex ouis colubri, serpentiumque aliorum corruptis & vitiatis degenerantibus à propria eorum natura Regulum oriri monstrauius, aliorumque animantium ouis, A sonat ijs locus ille Isaia. c. 59. Vbi iniquitates Iudæorum prosequitur dicens. Oua Aspidum rupe runt: & telas araneæ texuerunt, qui comederit de ouis eorũ morietur, & quod confortum est erumpet in Regulum. Qualiter ex ouis Aspidum ruptis confortum erumpit in Basiliscum, ij sic cõceperunt laborem, est iugum Dei suauẽ, ruptis ouis pepererunt iniquitatem, peccata & deformitates, abruptis illis, vi in legem facta præcepta transilientibus, & quando ex confortis vitiiis consuetudine & habitu detẽtis calfactis, sperabatur prouẽtus, quod confortum est calore concupiscentiæ & malitiæ nostræ detẽtus factũ, quando sperabatur, inquit erumperet, erupit in Regulũ, mortis, tum rupe rũt oua Aspidum minora vitia insequuti, diruptis vitis maioribus minus solliciti de leuibus aliis aspectu facilibus, iis vero calefactis detẽtis a sufectione, confortis que occasione ineuitata erupere in Regulum, & vitia maiora, vt fiant nouissima illius hominis peiora prioribus, dicitur Math. 12. Cũ multi sũt nati ibes, alitesq; volatiles, spiritu Dei acre cœlesti puro & vago, aliis præpositi, vt præ sint, limpidissima & clara exẽplaria doctrinæ, ouaq; excubent & semina doctrinæ, quibus ibes alias procreent & generent alti volatus, venenosa absument vitia, extirpentq; immunda que quis, quibus populus inficitur, vt est dictũ Petro, Actũ. 10. Occide, & madauca nõ secus ac Ibis venena immundaq;

daq; omnia gliscit & extergit, oua tamẽ inficiunt, dignitates prælatias, honores, ministeria, officia, corrũpuntq; omnivitiõũ laberãto detẽtus quãto in maiori sunt cõstituti dignitate, vt quodcõfortũ est vitij & malitiæ, virulẽtia, sua dignitate & præminentia abutẽtes, fouẽtes imo vitia autoritate & dignitate, summa virulaginis, erũpat in Regulũ in alites in peccata alata, quẽ hinc inde peruolent scãdalo, & infectione cõtagionis, & venena diffundant quã in loco illustriori eminentioriq; cũ sint, manifesta omnibus magis, in propatuloq; inficiãt plures multo, quã inquinarent seculus: est enim vitiiũ confortũ dignitate adeo peruitiosum & ferox, vt in volatẽ erũpat Regulũ Ibis vt cõtingit cõstitutis ideo natura vt venenata absumeret Regulos maioris virulẽtiæ parere, cõceptis ouis corruptis & solent, de his dicitur Isaia. 18. Ve terræ cimbalo alarũ, quã est trãs flumina A Etiopiẽ vbi hæc vitia cimbala vocat, quod personent omnibus, & alis peruolẽt, percurrant que omnia in tantũ que euolent, vt transflumina A Etiopiæ distãtissima regionis veniant, simplicesq; inficiant gentes idolatriam A Etiopũ cõquerentia, tãdẽ vt fide extincta A Etiopes fẽdi, denigratiq; titiones lumine fidei restincto supersint, vt multis contigit, vitia vitia inuocãtib; & nocte noctẽ indicante sciantiam, abyssus vt abyssum vitiorũ inuocet, quod si sal euauerit si maiores, in quo salietur corrupto reipublicæ sale quo integra illa salis instar cõserbauatur. His locus Prouer. 23. cõstat. Ne intuearis vinũ quãdo fiauescit in vitro color eius, ingreditur blãde, sed in nouissimo mordebit, vt Coluber, & sicut Regulus venena diffundet, quibus vetat spiritus Dei vini splendentis, in vitro nitidũ aspectũ, rerumq; fugatiũ, & fragiliũ apparentiã specimenque, in vitro existentie fragili, & in vitro boni apparentis in quo splendent & fulgent oculis mortaliũ, solũ presentia æstimantes, futura quasi somnia posthabentes, quã vini instar inebriant, & rationem peruertunt, ingrediuntur, enim blãde, vt vinum voluptuosa & suauia, quã infirmitate extingũere pollicentur nostrã, cũ tamẽ maiorem multo inferãt incompefcibilem imo postea vt vini accidit potu, nullo alio restinguibile præterquã Christi sanguine, vinum enim sitim restinguere videtur primo occurso epotũ, auget vero calore & siccitate postea & in nouissimo mordebit vt coluber, qui cũ primo ludricus, facilis, placidus sese offerat, calefactus semel exercitio & motu, orbes exorit deplicat spiras, fortusq; ille iccit,

ferit vltimo quando sperabatur minus malitia & venenum, tandem inficit in nouissimo, ingratus, & dolo plenus. Morte icciūt temporalia omnia, quę prius amica & grata videbantur, & sicut Regulus venena difundit, visu coinquinaberis & inficeris, huius vini & Reguli aspectu, & apparientia, quibus aperte datur intelligi, aspectu Basiliscum officere non secus ac vinum inficit, & afficit videntium oculos, & animos temporalia affectare, hinc conueritur Deus Osee. 3. ijs. Et dixit Dominus ad me vade: diligemulierem dilectam amico, & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad Deos alienos & diligunt vinacia vbarum. Apparentia scilicet & exteriora, & quę cum vini aliquid videantur habere nil obtinent, sunt imo suum alimentum, & immundorum animantium esca. Tum locus ille Ieremix. c. 8. Ecce ego mittam vobis serpentes Regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. cum enim magici ope demonis effectus moliantur & incantamēta, demonque, vt supra diximus solum causas naturales applicet operi, applicans tantum actiua passiuus nature, & in natura nil sit actiuus veneno & viru, potentius ve Basilisco, non poterit Dæmone incantari, nec mago necromantico ille, nec asportari alio vt nō noceat & quin lēdat prius, & si Dæmoni subiiciantur corpora ad motum loci, malum enim impertiet prius, cum visu instantaneo molliatur opus, quo inutiliter transferetur iam illata noxa, præcipue vbi vsque ad morsum detinentur Dei iussu, in vltionem delicti, quo nequit Dæmon incantare Regulos vbi Deus decantat illos, hic vero à Mustela cōfiscitur disidio & antipathia nature virtutibus pugnantibus & oppositis, & à Christi minimis.

De Leone Serpente.

CAPVT XIX.

99 Vper Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculabis Leonem & Draconem. de Leone hic, sequenti de Dracone dicitur, (Deo dante) locus hic, quatuor continet potentissimos serpentes duos insuperabilis veneni, Aspidem & Basiliscum, quorum Aspides veneno insanabiles spiritu;

stus compellauit Deus, & si incantari posse & euinci naturæ caussis, quo minus reiecerent virus irremediabile, reiecto semel aspidis dicti stabiliat, Basiliscum magiæque incantamentis explicito modo vero incantari non posse adhuc, instanti visu venena diffundentem, edocet. duos vero vastæ incredibilisque molis, Leo & Draco; cum enim serpens sit Leo dictus in natura rerum, veneno terribilis, quem conculcare nimium est, non minus quam Aspidē Draconē & Basiliscū excedere, merito iusti triūphi victoriæ & palmę, Leone serpente significabuntur cæterisq; non minus venenatis; regularis enim magis est sermo illius præcipue, qui est ipsa regula dicēdi, faciēdiq; norma, si tribus appositis serpentibus quartus adderetur, locusque omnis hoc vno genere animantium vniformis adstrueretur, vitiaque superata, venenatis, melius virulaginibus animantibus depingerentur, quę in sacris scriptis vitia expriment & præfigurāt, iusti que victoria & palma ijs subigatis illustris, deuictis melius, auxiliaque cęlestia, quibus est opus in hæc maxime, quam Leone perfectissimo animanti, saltem & sermo regularis magis est & serpentibus quadrant melius, quę iisce edicūtur, ibi enim securitas incessus iustorum enotatur, potentiaque, virtus & robur, serpentium vero calliditas, malitia, periculum, his quatuor adductis: veneno duæ, mole binę insuperabiles, vt cum vafritiem, artes, impiorumque venenū, tum potētiam & robur, iustos Dei viros superare, ambulareque gressu composito & pacifico super hæc, tecnas deplicare & cautellas conculcare, superareque mundi vires, & potentiam notaret; neque enim deficiebat serpens, vt tribus serpentibus appositis reptilibus confugiendum esset adgræssibilia. ijs regularior est multo sermo, locus vt ille serpentibus adscribatur omnis, contextuque litera patet, & ordine, hic vero notandum venit Leonis nomen, non vnū perscribere, pernotare vè, significatu, varia imo & rationis diuersa, dicitur enim Leo marinus quidā piscis, refert Aelianus libro. 14. c. 8. qui Græcis, latinis, & alijs, Leo appellatur, Idem Plinius libr. 31. c. 11. Tum & auicula Leo vocitatur quædam acutissimi visus, tum signū cęlestē, & alia non pauca hoc gaudent nomine, varia & diuersa: Nam cum Leo sic appelletur a verbo Græco τῶν λέωνων, quasi fera visus acutissimi, aut perpetuò vigilans, docet Manethon ad Herodotum libro 1. capite de Leone, & Cælius Rodiginius libro. 13. capite 8. Edoardius li-

bro 6. capite 16. cum & adaperis oculis oriatur, & ortus semel
 101 eisdem referatis dormiat, quod conuiuere non possit palpebras,
 propter nimiam oculorum amplitudinem spatiosumque orbem
 quod sint minores, quam ut eorum ambitum possint capere, id-
 eo perpetuo vigilans compellatur, qui enim coronas gestant, &
 sceptras, ut asportat Leo vigilare tenentur iugiter, Pastores, Impe-
 ratores, Reges, ministri, Prelati maiores, hinc vexillis stematibus-
 que & diuisis regalibus sculptus, depictus est Leo, ut illum pre-
 sentem vigilantie iconem inmittentur, eiusque regalia acta &
 opera, conditiones & ritus, quae enim partes alimenti in coro-
 nam abeunt & capitis cines, deficiunt palpebris, Aristoteles . 2.
 de historia capite . 7. ut oculi liberi, & patentes super sint, perpe-
 tuoque euigilent; idem gallo coronato contigit incremento
 christe, imo & coronatis fructibus, abundare sifuris, quasi coro-
 na oculos velit omni ex parte referare, argos alter, malignanti
 fructibus est videre, quibus quod alimentum in coronam deces-
 serit, sectiones varia & rimulae infunt, qui ut simul corona & fru-
 ctus conspiciantur & pateant. Leo ergo de vigilantia perpetua
 nomen traxit ab acutissima visus acie qua pollet, & quod referatis
 oculis dormitet, docet Aelianus libro 5. capite 39. Democri-
 tus de Leonis natura idem, tum Homerus Odisea 1. refert Aelia-
 nus eo loci, Plinius libro 8. capite 16. Aristoteles, & cum eo re-
 liqui, multaque & alia animantia si ijs & alijs proprietatibus &
 e conditionibus cum Leone consentiant appellari Leones, Graecis
 & latinis, latini enim nomen hoc a Graecis accipiunt, graecorum
 morem sequuti nominis acceptione, ut hinc serpentem hunc ijs,
 & illi Leonem vocarent, quod & eminentiam quandam capite
 obrineat coronae instar, tuberculumque quoddam more iuba
 Leonis grassibilis, & quod perpetuo peruigilet oculis exertis, in-
 102 tentisque palpebris, ille enim non secus ac Leo grassilis sese ex-
 citat, verberatque cauda aggressurus pugnam, ut nil ignauiter agre-
 diatur, ille Aelianus retulit libro 6. capite 1. Plinius adducto lo-
 co Aristoteles & alij de Leone grassibili, serpentem hunc ijs, &
 alijs ideo Leonem vocarunt, ut & marinum vocant piscem Leonta.
 adhuc, quod iuba polleat & apertis oculis viuat iuxta Aristote-
 lem. 20. de partibus animalium capit. 14. Tum antiquissimus Ni-
 cander, quem sequuntur medici omnes omnesque Philosophi, a
 quo Galenus tot tantaque accepit magistro, ut narrat ille de the-
 riaca

thiaca ad Pisonem, Auicena, Dioscorides, Paulus Aëtius, & reli-
 qui, hic inquam magister omnium Doctor & facile praceptor,
 libro illo, quem de serpentibus venenosis edidit animantibus, in
 theriaca, sic de Leone serpente cecinit. Iamque colenda tibi fue-
 rit, si aut insula claudi: Vulcani aut inuisa famus quas undique
 gurges. Thracius claudit procul à Resicynthide fano: funonis, qua
 Ebrus nibibus, memorandaque Zone. Oeagrida, & quercus, iux-
 ta Zerinthium antrum. Occurret punctis immania Cenchrina me-
 bra. Commaculata gerens variisque idcirco Leonis. Nomine dona-
 runt vastum reuolubile monstrum. Quibus plane colligitur ser-
 pentem esse dictam nomine Leonem, & Cenchridem, quod &
 sanguinem Leonum more suggat neglectis alijs aescæ partibus.
 Cenchris, Cenchria, aut Cenchrites, quod idem est dicta, tum Cé-
 chrine etiam: etsi Auicena distinguat Cenchritem à Cenchria, ut
 videre est libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. vbi capite 40. de Cenchrite
 est sermo. 44. de Cenchria instituit sermonem: vocatque Cen-
 chritem Acontiam, quam dicit esse speciem viperæ, iaculus dicta,
 hoc enim graecis Acontia notat iaculus hosque vidisse narrat, que
 more iaculorum transfigunt animantia saltu, arbores subeuntes,
 ut capebant imperum, admodum bellici tormenti missilis, nomē
 Cenchritis trāsferente ad alia ob similitudines alias quas cum a-
 contia millium habet varietate coloris, graecis Cenchrios dictus
 late supra Cenchris vero, ut hic docet Nicander magna est molis
 vastumque & reuolubile monstrum, non breue, ut Acontia duo-
 rum palmorum est, Auicena tenet adducto loco, vbi & acci-
 dentia morsus viperæ eadem esse Acontia dicta sustinet, & cu-
 rationem eandem, venenumque simile. Cenchris ergo Leo di-
 cta, ut Nicander docuit vastum monstrum & reuolubile, hoc no-
 mine Cenchridis vocitatur quod graecis Milium Cenchrios vo-
 cetur *κεφαλον* ve: cum vero hic serpens variis sit insperfa macu-
 lis granis milij instar figura & colore varietateque macularum,
 hinc est dictus Cenchris. Vnde Nicander eo loci. Occurret pun-
 ctis immania Cenchrina membra. Commaculata gerens, variisque
 idcirco Leonis nomine donarunt. sunt Leones colore fului im-
 pense ut & milium maturum iam & perfectum, referant, semen
 que milij fulgore, comparat ideo Cenchridem, Leonem vè,
 colore, Leonis fulgori variegato grassilis animantis, ea va-

rietate qua milium euariat spica, grassibile enim Leo colore mili-
 lium maturum refert, variegatum vero, Cenchris serpens milium
 & variegatum Leonem, Leo enim pelle ipsa varius & diuersico-
 lor cute est pilo deraso mili vt spicam representet, vt Cenchri-
 des cure, quo est dicta Leo, illa vt hic dixit Nicander in colorem
 causam referens litera patet, eadem occasione vocauit Aristoteles
 Cenchridem. 6. de historia animalium c. 10. Aniculam quandam
 turdi speciem nobis Zorzales, coloris varij similis Milio, tum &
 quod Milio vescatur audissime. Plinius lib. 26. c. 6. tum, & Cen-
 chrites gemma dicitur, autore Plinio lib. 37. cap. 11. quod varijs sit
 referta maculis milij granibus non ab similibus. De serpente Cen-
 chride idem retulit Lucanus libro. 9. vs. Et semper recto lapsurus
 limite Cenchris, Pluribus ille notis variatam tingitur aluū. Quā
 paruis tinctus maculis Thebanus Ophites. Concolor exustis at-
 que indiscretus arenis. Quibus Cenchridem variari edocet ma-
 culis Iaspidis Thebani, more milij, granis similes magnitudine &
 colore, nō secus ac Leonis cutis & pellicula Plinius, & genus A-
 damantis Cenchridem vocari, quod maculis refertum se offerat,
 iis dictis vult lib. 37. c. 4. Cenchris dicitur & Cenchrea portus Co-
 rinthorum ad sinum Saronicum, quod figura Milij granum refe-
 rat vna ex parte latior reliquis strictior, quo dicitur 18. Actū A-
 postolorum, Paulus tononderat in Cenchris caput suum, & ad Ro-
 manos. 16. dicitur. Ecclesia qua est in Cenchris. Huius serpentis
 Paulus Aegineta meminit libro. 5. cap. 18. Cenchris nomine. A E-
 tius lib. 4. sermone. 1. capit. 25. & 27. Qui distinguit eo loco Cen-
 chriam, vocatque Ammotidem, à Cenchrite, quam appellat, vt
 Auicena Aconiam, vocat Cenchridem Ammotidem idest san-
 guinis suatricem, Hæma enim græcis sanguis est. Cenchridas ve-
 ro ibidem Cenchritibus constituit minores: sunt in Thracia Leo-
 nes ij serpentes, varia, & vasta monstra volubilia, & maxima, vt di-
 xit Nicander. Euariant enim plurimum regione & ortu serpen-
 tes, vt & alia plurima, in Chinæ regionibus balenę magnitudinis
 visuntur ea norunt, qui eas inuisunt regiones, caput magnitudi-
 nis vastę, cuius oculi molendinarum rotarum magnitudinem æ-
 quant. Has Plinius Boas vocat, de quibus libro. 1. diximus. Sunt er-
 go maxime Cenchrides Leonesq, serpentes, varijs distincte colori-
 bus, Milij modo variegati, duritię Milij retinentes cute, Auicena
 edocuit, imo colorę Milij immaturi obscuro viridis dorso æmula-
 tes, di-

res, dixit Aetius qui Cenchrites vocauit Acōtias ob duritię solū
 milij granis congenerem: non macularum varietate, vt Cenchri-
 des Ammotides & Leones dicti idem Edoardus li. 6. c. 116. Gale-
 nus. 2. de locis affectis. c. vltimo, sic ex Nicandro cōcinnit de hoc
 animanti. Ne temere offendas calcando Cenchridis artus. Dū fu-
 rijs agitur. Idest caloris tempore, quo furijt, hæc enim calore excā
 descunt agunturque furijs, quo dixit Ouidius. 2. metamorpho-
 seon Phaerontem expauisse serpentem solis aestu calentem in dis-
 cursu cœlesti illo tragico, suę ruinę, expauescentemque cecidisse
 de cœlo superbia: olfacientibus gentibus casum Luciferi, cœlestę
 sedem sibi debitam rati natura & iustitia, expauesctus qui ruit
 serpente viso, in serpentem reptilem conuersus, vbi non possum
 non maxime venerari, admirarique summam Dei sapientiam, &
 incomprehensibile iudicium, qui in minutissimis adhuc, summū
 ordinē seruari voluit regulam proprietatemque summā, qui om-
 nium est regula scientia sapientia, prudentia, intellectus, ars: dixit
 enim Psalmo. 90. citato. Super Aspidem & Basiliscum ambula-
 bis, & conculcauis Leonem & Draconem. vbi ambulare, ad A spi-
 dem & Basiliscum retulit, hæc enim cum sint efficacissimę nature
 & viuida viuacissimę agilis vrentis igneę facile instigantur, qua
 uis laui occasione, quę comprimi minus sustinent impatientes
 cum sint magis serpentibus omnibus, quo ambulatu excitantur
 satis, furijutque & excandescunt, at vastissima monstra Leo & Dra-
 co, calcatu egent conculcatione, vt irritentur & in furias eant, vt
 indignentur satis: his Nicander calcare Cenchridem dixit, hocq;
 periculum esse maius, ne temere offendas calcando Cenchridis ar-
 tus. calcibus enim impetum maiorem causamus, est ambulatio le-
 uior calcatu, quod anteriori parte pedis fiat, cui minus innititur,
 calcatus vltima, ennitentibus talo fortissimis structo partibus, of-
 sibus musculis neruis robustissimis, cui insedit vniuersi corporis
 moles & machina incumbet insidet calcat, capita Aspidis & Basi-
 lisci debilia & imbellia, Leonis verō & Draconis grandia & robu-
 sta, sufferant illa nihil, hæc maxima quęque robore & potētia mo-
 le. Est hoc maxime notatu dignum in hoc animanti destituto ali-
 menti, propriam caudā quod exedat, sanguinemq; proprium ebi-
 bat, exugatque caudę vastissima, illam exenteret & iadat, quasi
 se sibi satissimū putet esse, aliaq; despiciat, demonis instar super-
 bicus elatus detinet & delectat coloribus inuisentes vt fugat san-

105

guinem, si potest in eisdem irruere, varia nimis & periculo plena accidētia infert in quos semel apprehenderit. Nicāder retulit his Protinus ergo putror carnes, virusque vorādo. Percussi tetrum vastant: quin pondere iniqua. Atque molesta Hydrops medra firmatur in aluo. Letargum patiuntur percussi somnumque profundum. Cum tamen serpens hic Leo sit dictus, quod euigilet perpetuo, vt antea monstrauimus sitq; ille vigilantissime naturæ, Leonis more & leonta dictus à leontin græco, quod est vigilare, quo locum illū Petri. i. c. 5. vbi dicitur. Sobrius estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam Leo rugiens circuit querens quem deuoret. De hoc animanti intelligi potest, cum somnum inferat morfu grauem, ipse vero euigilet perpetuo, quo est maius periculum, vt ideo contra somnum stabiliat spiritus Deus vigiliam contrariam (indicāte hæc) rugit, non sibilat, Leo serpens, fremit imo vastum animans, ore amplissimo, vnde sibilo caret ampla enim non sufflant aere esullo, & disperso, ideoque nec sibilant, oritur sufflatione sibilus aere coadunato propulso, nō de rēto in cōstriētis corporib; pellitur partes partibus cōpulset, è quibus adunatus prius & detentus quātis per, impetu extrusus sibilū eausat, fremitu tamen pollēt, altissimum somnum inferre docuit Paulus Aeginnus, Auicenna, Aëtius, Plinius, & reliqui locis adductis, sitimque molestant. Morsus huius ferocissimi animantis tremores incutit timores, metus, angustias, animi deliquia, sitim ardentē, famem ingentissimam, laquei modo pedibus irretitur, vt decidere faciat rectos stantes, putrescunt partes illo laese, serpit putror partes liuent cœdantur & decidunt. Leone percussi serpente videntur illi, quos Iob depingit 18. ijs. Inquit enim eo loci describens Balda ad amicum Iob impiorum maledictiones. Arctabuntur grassus virtutis eius, immisit enim in rete pedes suos & in maculis eius ambulat, tenebitur planta illius laqueo, & exardescet cōtra eū sitis, vndiq; terebunt eū formidines, & inuoluent eum pedes eius attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius, deuoret pulchritudinē cutis illius, consumat brachia illius primogenita mors. Sunt enim hæc omnia Leonis morsus accidētia variegati serpentis cuius maculis simulantur hypocritæ, quorum est eo loci sermo, veritas candida tota est & vna, simulatio variegata, coloribus variis vestita, non vna inconstans, imo & à se alia, se sibi male consentiente, nō vnus formæ inæqualis imo

& disen-

& dissentiens, hoc est in maculis eius ambulare. vsque dū primogenita mors, filia peccati primogenita, per peccatum mors animi mors primogenita non corporis solius, mors post genita inuadat. Paulus ad Romanos. 5. c. consumat costas illius, & brachia faoures, & spes quibus initebantur hypocritæ, non discedant ij morte posthuma & postgenita de qua dicitur mori lucrum, nam hæc vita est iustorū, orta post humanū patris mortēq; Christi, primogenita imo peccato discedat, nō temperata & victa subigataque Christi victoria & morte. Est animal hoc sanguinis audissimus inter serpentes omnes, & Leonis more, hunc fugit alis neglectis; validissime gutturi irretitur cauda, euoluiturque vt strāgulet animantia, circumuoluitur orbibus & spiris, vt capite iciat sanguinem sugat ruptis vasculis iuguli, quibus cōtinetur copiosius, hic hæret, hanc partem sic tenet cōstringit & comprimit, facile vt suffocet incautum animans. docuit Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. Aëtius tetrabiblio. 4. fermone. i. c. 25. & 27. Dioscorides vbi supra. Nicander, Galenus, omnes. cauda & capite gutturi animantis hærescere asseuerant extrema venenata gutturi iniiciens caudam & caput, caudam iniicit primo, vt caput admoueat illa conscendit irretitus, perpetuo euigilat acutia & malitia semiapertis oculis se se dormire simulans capite demisso, est maxime notabile in hoc serpente quod Nicander loco allato his verbis docuit. ijsque carminibus cecinit. Hic cū feruet humus radianti lumine solis. Vndique perlustrans mōtes disquirat eundo. Insidians pecori expleri nam sanguine gliscit. Inq; Sao, & Mofychlo, si quando sub abiete pastor. Inclinarus humilentus discūbit in vmbra. Dum enim Pastores medio æstu iuxta proceras abietes aurā placidā captāt ociosi & desides opere defessi cōtinuo securi & placidi, extimescētes nihil die media, luce meridiana omnia clariora dū sūt, somnū asciscētes credit luminis solis, eiusq; præsentia mōtes, insidias tēdit simplicissimis pecudibus, dū feruet humus solis radiis meridie, silētq; omnia, rapinā molitur, prædā fert secū quādo omnes alii serpētes occulūtur abduuntur, suisq; domiciliis feralibus quiescūt, immane hoc mōstrū asturū & vatrū solietū surgit, captat tēpus, tāquā Leo rugiens querens quē deuoret, se se verberat cauda, molestatq; nimis & angit pugnam aggressurus irritatus, vt leniat in hostes cum Nicandro, Strā-

Pp 4

be dixit

he dixit eius interpretis, vt hinc & Leonem dici confirmemus inter alia, qui ne sequitur agrediatur aliquid se instigat ille prius, stimulatque vt grauis Leo absumitur, iecur & putrefcit huius mortu serpentis, quauis alia corporis parte veniat lesio, deceditque viru infectum, Hydropis prius molesto suborto. Primo infectat Cenchris Leo iecur, renes vesicam vrinae vias, quae inficit putrefacit analogia veneni, cum ijs animantis locis communi, erodit cruor se minacia vasa, exedit generationis principia & inquinat, serpens, vt infectauit ille Genesios. 3. Est sal mortis Cenchride vtilissimus foetilis ille gemma dictus, qui expurgat ventrem & iecur detergit extrahitque succos infectos veneno gluinoso & viscido, impactos, referunt dicti, ad dragmæ vnus pondus vino ebibito.

De Allegoricis sensibus Leonis serpentis.

CAPVT XX.

106

Piritus Deus conculcare Leonem & Draconem secure & impune iustis promittit: super Aspidem vero & Basiliscum ambulare: Sunt obsceni impijque homines, sunt & vitia quae vt irritentur sufficit leuissimus contactus venena vt diffundant, ambulatu solo, pedis positioe quantunus leuissima, vt alia calcatu egent & commercio maiori, fortius enim calcamus, quam deambulamus motu. Aspidem ab aspergendove neno lingua & ore dictam refert Isidorus. 12. A Etimologiarum. lib. c. 4. Iconismon maledictiæ (iam supra attulimus) psalmodia phus de ijs, psalmo 13. Sepulcrum parens, est guttur eorum, linguæ suis dolose agebant venenum Aspidum sub labijs eorū, quorum os maledictione, & amaritudine, plenum est, sunt conditionis facile excadescens superbia, ambitio, auaritia lasciuia detractione. Hæc sensuum oblectamentis facile excadescencia, illa superbia & ambitio, amore proprio eferuescentia veneno, quæ leuem occasionem nacta in summam perniciem veniunt, deambulatione solum per hæc, tractu, non quiete, calcatu quouis, transitu lubrico nõ statione, ambulare enim supra Basiliscum, percurrere illū leuissime adhuc sufficit summæ infectioni detractioni curis, exortationique, proximi, auaritia Basilisci suborta, qui proprium stercus exedit, auaritia, & parsimonie symbolum presentissimum: iustis

hæc

hæc perambulare promittit Deus impune secureque contra Chære. Incrèpare & corrigere Aspides maledictas, Basiliscum superbia & auaritia: Leonem vero & Draconem conculcare, gula Draconis, & Leonis cautelas insidias hypochrismi, versipellis animantis & varijs (supra) quæ vitia, calcatu, egent vt irritentur, luxu, ocio, opulencia, animi ignauia, pede toto, calcaneo enim applicato moueri nequimus, si pedis reliquum nõ firmemus, vt illi iunrentes calcaneo leuemus, contra parte anteriori, pedis, deambulantes stante & firmata, sine calcaneo amouemus presura, subleuato illo & alio ambulamus, si calcamus pede toto, opus est postea comprimere vt ambulemus, vastitatis, corruptela inquinamento honoris & fame, veracitatis debite defectus nobilibus, & bene natis dedecent, iis nõ asuescunt Herodes & si super hæc deambulēt facile se excutiunt ab iis, calcant egent vt in eos hæc vitia irritentur, iusti conculcabunt medio adhuc odationum tumultu, inuoluti se chri & liberi, Leonem hunc & Draconem, super Aspidemque & Basiliscum ambulabunt, conculcabunt hæc, est pes eorum munitum oleo, & ferrum calcamentum eorum (dicitur de tribu Aser Deuteronomi 33. c.) Ettingat in oleo, pedem suum, ferrum, & es calcamentum eius: oleum mortificat serpentes, & insectilia omnia docet Aristoteles. 8. de historia animalium c. 27. & cum eo omnes medici, & Physici, replet enim angusta eorum viscera, infecta enim cum sint visceribus, sunt prassa, & succincta, quæ suffocantur, vel ore suscepto vel imbibito, poris præcordiorum, si illo inungantur, est illud nature nimis penetrabilis, repletis & obturantis docuit Aristoteles, repletione problematum problemate. 2. replet viscera infarctis poris quibus manusiar sit cordis refrigerio, pessitque interna subire, vt temperet intornas animi sedes, alioqui strictas & compressas, flagrent incendio, obeantque illo hinc contra serpentis ictum munit iustum Aser, Spiritus Deus oleo gratia, reprobmissione Christi, ferroque & ære, vt securus calcet serpentes, diuinitatis robore, æris incorruptibilis mediatoris, promissi ferro forti, at passibili & deficienti tandem, vallatus. Christo homine & Deo, iustus ære & ferro circumactus, tutus serpentes conculcabit super Aspidem & Basiliscum Genesios. 3. c. ambulabit securus in trepidus depingitur simulatio hoc perniciosissimo serpente, vario & insidioso versicolori ambagibus varijs, & orbibus actio spirisque tricatis obuoluto quem cum inuenitur animantia, varie-

Pp 5 rare

tate colorum illecta, detenta versicoloris cutis vario spectaculo,
 & mira varietate fulgorum dilacerat & disserpit, fortissimus a-
 lioqui incauta & impræmissa, strangulat apparenti & exteriori
 pulchritudine occupata, intus venenum torridum oculens &
 malitiam. Varijs coloribus virtutis & sanctimoniarum simulati ser-
 pentes exterminantes facies suas ut non Dei iam similitudo, non
 eius imago, demonum imo, ultra terminum quem stabilit Deus
 facies ducentes fumo coloribus varijs Hypocrisis. Matthæi. 6. cap.
 interiora vero malitia, & dolo plena vitijs veneno, detentos ho-
 mines admirantes verba simulata & ficta & composita varia &
 versicolora icunt, eorumque sanguinem suggunt, pauperum ig-
 norantium, siti inextinguibili torquentur avari, pleni diuitijs nõ
 secus ac Hydropici aqua pleni siti incomescibili vrgentur Tata-
 li instar medijs vndis: causat Hydropem hic serpens Dæmonque
 avaritiam, serpens antiquus. Isaie locus explicatur iuxta naturam
 huius animantis c. 29. Vbi dicitur. Quoniam defecit qui præba-
 lebat: consumatus est illufor, & succilli sunt omnes, qui vigilabāt
 super iniquitatem. Dæmon qui præualebat defecit Christi victo-
 ria, & consumatus est illufor serpens, qui promissit hominibus
 sicut Deum esse, sefellitque eosdem, illufitque vafritie & cauteillis
 coloratis verbis & fictis, et succilli sunt omnes, qui vigilabant su-
 per iniquitatem, infernus scilicet, peccatum, mors, serpensq; hic
 cui vigilans illudens simulatione & recntis, reliquiis Iacob promit-
 tit illuminationem & conuersionem eo capite. Leo ergo hic, qui
 super iniquitatem vigilabat succillus est, qui capite & cauda strā-
 gulabat, capite superbiæ, in vitæ capite in iubentute vitæ princi-
 pio capite vitæ, & cauda avaritiæ, in senio vitæ, vltimo in senectu-
 te vitia iuuenum, senumque, quibus cum inticeretur populus. Isa-
 iæ. 52. dicitur. Non adijciet vltra, ut transeat per te incircuncifus
 & immundus excutere depulvere. Surge Ierusalem, Solue vincu-
 la colli tui captiva filia Syon. Cenchrude Leone serpente iniecta,
 que iugulum inuadit natural antipathia & contrarietate, copia-
 q; sanguinis allectus odio quod habeat Christum caput angelorū
 & hominum, & quod caput sustinet iugulus & collū, Ecclesia, iu-
 gulum odit Christi capitis quo eius verba eformantur, repuntian-
 turq; eo capite ecclesia tū q; eo caput erigat homo rectū & celsū,
 cū nūquā serpens, caput directū sustinere valeat, vacillet quin illi
 eo hinc inde inconstans & titubans caput, huc & illuc volubile
 incon-

inconstancia perfidiæ infidelitatis errore errans & incertū in om-
 nibus serpentibus est videre. Abacuc. 3. patri. Egredus es in salutē
 populi tui, in salutem cum Christo tuo, percussisti caput de domo
 impij, denudasti fundamentum vsque ad collum. Caput serpentis
 peccatum est, de domo impij de inferni sede tartarea, percussisti il-
 lud viciisti cum Christo tuo, fundamentumque vsque ad collum,
 Dæmonis illusiones, errores, & figmenta percussisti, vsque ad col-
 lum denudasti figmenta & fugillationes philtre rerum personatas
 illusiones apparentes veritatis specimine simulatas, ut legem ve-
 ram & sapientiam edoceres, non solum vsque ad caput cor-
 poris mystici, est Christus caput hominum, ut Deus caput
 Christi, imo vsque ad collum vsque ad Virginem Deipa-
 ram omni labe immunem, gratia plenam, quæ est collum capi-
 tis Christi, mysticique eius corporis, cum nulla sit creatura pura
 capiti illa coniunctior, vicibior, & altior, non secus ac col-
 lum est capiti vicinius, supraque omnia alia membra cōstitutum
 dignitate, excellentia & situ: denudasti fundamentum & basim co-
 lli, membra alia quibus insidet cōsidetque illud, alia membra ma-
 litia & instrumenta vitiorum, Doctores corruptos, & obscenos
 homines, quibus inquinabat, & subertebat gētes serpēs, denudasti
 ossa carneliac, caruibusq; iis detectis semota carne hac corrup-
 ta & obscena, si de relictis ossibusq; in Ecclesia fidelitū & constitu-
 ta miraculis & signis ut noua pulularet: caro gentesque legis gra-
 tia renascereēt, denudasti fundamentum: euidenter ut esset cre-
 dibile, referasti hominibus doctrina cœlesti, miraculis, præceptis,
 & consilijs legis gratiæ, vsque ad collum inspiratus vitalis, Leone
 serpente ut non strangularemur, spiritusque via obruraretur &
 influxus, ad collum vsque ad Doctores, maiores, concinatores sa-
 cros, quibus suscipimus spiritum vitalem & respiramus, ab iis car-
 nē amonisti denudasti, Paul' in quo viuimus, mouemur, & sumus
 & ad Galatas. 5. Si viuimus in spiritu, spiritu ambulemus. Caneat
 ergo pastores, & qui aliorum curam gerunt, officijsque publicis
 assident ab hoc immani animanti & bellua seua. Sunt enim his
 additi legibus, ut nec quando alijs quies placida conceditur, a fr-
 tu frigore medijs tēporū ininijs diu noctu, ipsi quiescāt, alijs of-
 ficiū illis satisfaciet nõ illi officio, cum teneantur munus suscep-
 tum implere cauteque vigilare. interrogatus Ieremias. a Domi-
 no. cap. 1. quid videret respondit, virgam vigilantem ego video.
 Iustitia.

Iustitia enim virga & rectitudo est euigilans, virga supplicij rectitudo conscientia, ijs vna insignita virga dormit numquam, quo Aegyptij sceptrum virgamque rectam rectum, coronam adnectebant, vt iustitiam rectitudinem imperium enotarent, quibus supereminerebat oculus fugiter euigilans, vt Hieroglyphica antiqua testantur. Graues imo duces vigilantes constituunt aliarum custodes petra pedi apponit, vt si reptu casu facto lapide ruenti, fugiant pericula, & labore oneris sit experget factus continuo ducitor earundem, petra autem erat Christus, tenentur vigilare maiores, strepitumque correptionis verbis excitare, vt vitia extirpentur aliorum, lapide Christo, reliquos e somno vitiorum educere. Leo serpens ne gregem, & ouilem depræderet, conhibet euigilans & insidias tendens, extat locus ille psalmographi, Psalmo. 90. Non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die a negotio perambulante in tenebris, ab incurso & demone meridiano. Quibus iustis timorem excutit Genchridis meridiana, Leonisque, & Demonis meridiani, media luce inuadentis, Doctoribus, sapientioribus, clarioribusque doctrina & sapientia, sunt ij deteriores obsecrati & allucinantes caligine, non secus ac extincta lucerna tetro odere inquinat vicinia, & offendit, sine lumine non perniciofa adeo, etiam si non utilis, inutilis ve & si esset illa, in hæc parata arte eius qui eandem struxit & formauit in vsu semel, eouerso lumine & cognitione in malitiam, luna inæqualis crescentis & decrescens concupiscentia, inter lumen solis & creaturas obiecto, vt obtenebretur mens deficiatque sol intelligentie & lumen, armis Dei quibus copiose muniti erant in ipsum conuersis. Ij enim serpentes, superbia & lasciuie, concupiscentia vitia hæc, medio estu excitata, quando omnia alia vitia silent, iustos agrediuntur securos, quando pertinentur minus, quando alia omnia superaberint monstra, Leo medio feruore carnis insurgit & superbijt depulvere elatus, furijs agitur occasione adhuc non cõcella, ocio solo & vitæ deside ratione formaque viuendi soluta luxu abundantia & rerum copia, quibus periculum imminet, non facile superabile, vt cecidant denuo si non euigilent, ouileque custodiant, se se ipsos, vnde vigilantibus promittit, securitate sagittæ volantæ in die, mundi, qui diem expectat solum quasi vt negotia tractet eorum que procellis se se immergat & otuseet, que vt sagitta pernoctant omnia, a negotio perambulante in tenebris a lasciuia

a lasciniâ & obscenitatis carnis sedimentis ob suâ seditatem, noctis negotia dicta, ne eorum horror lucem testem habeat, qui male agit odit lucem, passionumque nostræ carnis quæ mentem obcecât, & rationem subvertunt, tum ab incurso, occasionum quæ se offerunt casu & occurrant, & Demone meridiano a demone qui Angelum lucis simulat & præfingit medio lumine, latenti, dum sapere plusquam sapere licet tentat suadet, nonque ad sobrietatem, vt dixit Paulus cautella & vafritie nos subducere intendens iustis ergo vigilantibus victoria, trium inimicorum, mundi, carnis, & Demonis promittitur: libertasque a Cenchride Leone auro & allido, secus vero ijs qui officia & ministeria sollicitant, negotiorum procellis fauoribus, sollicitationibus, vt quiescant & securi somno placido incumbant, officij obliuio munerisque suscepti & prouintia impositæ acceptæ imo, sibi solum indulgentes ocio & voluptatibus imperio & honoribus, est enim super has virgas, virga illa Isaie euigilans perpetuo, & quando stertunt alie, vigilat hæc, non potuistis vna hora vigilare mecum, cum inuenit eos dormientes. Matthæi. 26. Et negotia publica gerere potestis, curamque aliorum sustinere: dicent possumus, si illos imo sollicitaretur Deus ipse, potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, cum tamen illis ad dexteram & sinistram sedere concederetur, ea est ambitio & regnandi cupiditas dira, dicerent possumus. Non secus ac si Cenchride percussus esset Pharaon, omnisque Aegyptus Cenchridis accidentia referuntur Exodi. 9. ijs. Dixit Dominus ad Moysen, & Aarõ, tollite manus plenas cineris de camino, & spargat Moyses illum in eelum coram Pharaone, sitque puluis super omnem terram Aegypti, erunt enim in hominibus, & iumentis vlcera, & vesicæ turgentes, in vniuersa terra Aegypti, & factum est ita. Indurauitque Dominus cor Pharaonis. Idem Cenchridis, vlcera hæc contingere diximus antea, cum hydropes excitari, repletiones vesicæ Iscuria græcis, & ipsius vlcera sedita, & ferida, ultra lapide decere membra, indurarique Leone serpente lasa, quasi in lapideam mutari naturam, est induratum cor Pharaonis, pecudes, iumenta armenta infecta, pecudes ignorantie, iumenta passionum, armenta malitia, ijs eisdem accidentibus indicit Demon plurimos, excrementa reijcere vitiorum, vt impotentes non valeant, retroque succos, vrinam cohibere ventrem compescit venenum huius animantis, inquinati discedunt vitiosis referri succis, vitiusque

naturæ insensibilis lapideæ, restincto charitatis calore, adeoque in-
 crevit malitia, ut induratis credere nolentibus subtrahatur om-
 nia in poenam delicti, contumacia & perfidia. Corruptuntur
 Cenchride lassis viscera veneno infecta, rabie & feritate insanien-
 tibus. Prouerborum. 12. Viscera impiorum crudelia, fatuus sta-
 tim indicat iram suam. Inflatur, tumet, excandescit facile in iram
 abiit, quam cohibere nescit, scandalo] & maledicentia iram indi-
 cat minus enim esset ultionem sine scandalo, si illam sumere de-
 creuit iam infectus accipere. Isaias Threnni. cap. 2. Conturbata
 sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contri-
 tionem filie populi mei super peccatum, nomine cenchride infectorum
 alloquens dixit. Iecur decidisse super contritionem super attritum
 & desolationem, super stragem filie populi, contritionemque filie
 popularis, peccati scilicet quod est filia populi, non viri perfectum
 virile vel opus sed femineum, filiaque, feminam vocauit Aristo-
 oteles. 2. de generatione animalium. c. 3. & libro. 4. c. 6. peccatum
 naturæ imperfectius opus, & à viro deficient, at necessariam propa-
 gationi feminam, non instituto naturæ, non fini & termino, sed cōdi-
 tionibus operis necessarium, ut esset quo gestaretur fetus ubi fo-
 ueretur aleretur, & si cum viro conferatur imperfectio & defi-
 cientia, subdit Isaias. Viscera conturbabantur cum deficeret la-
 ctens in plateis populi. id est Christus qui lacte, & doctrina hæc
 glutinauit, persanauitque vlcera dira & rebellia, nullum extat re-
 medium malus in natura omni, ut refertur locis citatis morsui
 Cenchridis quam lactis potus & ablutio vlcera erodentium la-
 ctis, temperat enim suo lentore venenum, corrosionem humoris
 tetri frenat, extinguit intemperiam, mitigat dolores. Lacte opus
 erat, & doctrina Christi aduentu, qui erat lactens, lac, alimentum
 que hominum. 4. methodi, & 5. vlcera pectoris, pituitique tabi-
 ficam solo lactis potu medetur Galenus a quo omnes postea re-
 cepere. Iecur expetebat Deus in sacrificijs, reseruarique iussit,
 est fons sanguinis illud ubi primo sanguis rubescit ex materia ru-
 di chyli, semel ac Chylus à ventriculo immixtus, radicibus in-
 star iecoris messoricis venis fugitur, rubere visitur, in rudemque
 sanguinem commutari, usque dum in epa ascendens veri san-
 guinis & integri formam habet, omnesque humores eo actu epa-
 tis resultant cum sanguine simul, quibus in affectus inducimur
 pro eorum sarcina varia, è iecore adueta, petijt iecur Dominus.
 sanguinis

sanguinis & alimenti sedem Dei quod est iure, ut viuere alimen-
 to desuper dato noscerent homines, alimoniamque nostram de-
 super venire notaretur, non satisque hominem sibi esse, ut viuat il-
 le, sui; sanguinis effectorem iecur exposcit, illis inutile alimen-
 tum progignens quod aliunde venire erat necesse hominis ali-
 monia: superbia generis, ortus, sanguinis, fundamēta subertens,
 quo sanguis ante altare effundebatur oblationi inutilis, & cul-
 tui in sacrificijs, illiusque cibus interdicebatur Hebraicis, inutilia
 que ut iudicarent, iecur adoleri præcipiebat, cibum alium ut ex-
 pectarent, Christique solum sanguine alendos paneque Angelor-
 um Eucharistia sacra, lacte doctrina consiliorum, & præcepto-
 rum legis, quibus datur viuere vita gratia, tum iecur fontem ca-
 loris, alimentique poposcit, quod cordis egeat influxu, desuper
 dato, cor Dei est ex lege, iecur nostrum cooperatio nostra, auxi-
 lium vero & gratia superne veniunt, petit nostram dispositio-
 nem, viresque & si debiles, ut cordis influxu perficiantur. Ig-
 nis ergo fontem, charitatisque petit Deus, iecur cordatum, ubi
 coquitur, alimentum nostrum, imo ut iecur suscepto sanguine è
 corde suum coquit sanguinem, alterat, perficit influxu calidi in-
 nati, sanguinis & spirituum cordis, Hyppocrates 1. apho. 4. Gale-
 nus ibidem, sic sanguine Christi nostrum perficitur alimentum &
 integratur, hoc ergo inficere tentat Cenchris Leo, corrumpereque
 charitatis ignem, restinguere veneno Paulus. 1. ad Corinthios. c.
 13. Per charitatem viuunt homo, ut operatur per animam, & ad Ga-
 latas. 5. capite. ijs, patet Oseæ locus, capite. 13. Abominaciones
 Israel increpans & minans, populique vitiatam consuetudinem
 castigans inquit. Occurram ei, quasi visa raptis carulis, & diru-
 pam interiora iecoris eorum, & consummam eos ibi, quasi Leo
 bestia agri scindet eos, quæ de hoc animanti intelligo, & de Cen-
 chride Leone, quæ iecur inficit & adurit, visceraque hominis
 & sanguinis fontem cuius est auerissimus, Leuitici. 1. 3. & 4. cap.
 & 9. aduc, & 19. Exodi Deus iussit iecur, & renes seruare, in ieco-
 re enim sanguis, alimentumque fit primo, in renibus semen ori-
 ginatur, a quibus feminis vitæ græcis dictæ parastates originē du-
 cunt gula & luxuria, vitijs his capitalibus occurrens hæc expos-
 cit ut seruemus. Hæc ideo expetebat in sacrificijs, ne cenchride
 Leone officerentur. Plato enim. 3. dialogo de republica docet ijs
 maxime rempublicam suberti gula & luxuria, quorum gulam
 magis

LIBER III.

magis sensibus adscriuit luxuriam iuuenibus, est enim voluptas
iis maior gustui & tactui, gula gustus est, vt tactus. Luxuria quæ
vires, cum vtantur obiecto reali saltem in medio rudiores sunt a-
lijs, trahunturque magis obiecto ob necessitatem vtriusq; actus,
Gula enim indiduum seruat, vsuque alimenti, Luxuria species
genij actione, quo est iis maior impertita voluptas reliquis sensi-
bus, gustus alimenti est, tactus titillationis, pruriginis lasciuæ,
quo sunt maiores passionis eorum, trahitur enim ab obiectis ma-
gis appetitus iis ipsis, periculumque est maius, ideoque enotans,
periculum maius, has partes experit ideo Dominus.

FINIS LIBRI TERTII.

305
IOHANNIS
BVS TAMANTI-
ni Camærensis, apud Complu-
tenses Philosophiæ & Me-
dicinæ primariæ mode-
ratoris publici.

DE ANIMANTI-
BUS SCRIPTURAE SACRAE
reptilibus verè dictis,
LIBER QVARTVS.

Q9

HEROI

HEROI CLARIS-
SIMO IOHANNETINO DE
Oria, Principis de Oria filio, Iohannes Camæ-
rensis Bustamantinus, S.F.

SUPERBA indomita & rara
Behemoth Hydræ natura, mōstro-
sa, ob stupenda, deformis, Draconis
perficiſſima indigere videtur acie
viriſſimo inſpectu, inſeſſo in-
tuitu, vigilantia eximia, ſedulitate
inculpata, cōtinuo ſtudio, quibus
cūcta ſpeculatur curioſus ille, ri-
matur avidus, attēdit ſolicitus, in-
dugatricis cōditionis, naturæ enigi-

lis, eruditus ut illo, eius mores emulatus & ritus, eo inſtrūctus
magiſtro & præceptore laborioſo, operis iugi, his prius imbutus
exemplis, ad Hydram perueniam, ſeroceſ & ſeuam, ob ſtupen-
dæ naturæ. Percurri ætera vago volatu peragravi aerem, ignem
in examen vocavi, animæ conſtantium & naturæ an contineret
quidpiam, iam aquas tranſuato tranſiitio vaſtūz gurgitem, ve-
niam ut in ſingulare cum Behemoth certamen, arduumq; duel-
lum cum ſatelli Hydra, portentofe & crudeli, pernicaci, proter-
ua, cruenta & dira, te Hercule ſolum inclito ſuperabilis illa, te
oppugnati ſolo, Alcide ſolitus ſubigare mōſtra difficilia queq;
immani & horrenda. Difficultates, labores, terribilia quænis,
libera virtuti incurſantia ingenuæ honeſtati, illuſtri occuſantia
gloriæ & honori clavo, obſcura & nota appetitas genimina, ig-
nora, ſparia, mortalitatis noſtræ carnis geneſis, rationi obſiſten-
tia, debellantia mentem, & quod eſt hominis, rebellionē, & ty-

rannide

rannide impotentia. Te Hercule, Thelemacus ego, herculeæ virtu-
te herolica tua egeo, in draconteam Hydram venturus. ecce adest
ignis, succensa fulcis thelemonis, flamma coruſcat, exemplorum
& immitationis claræ, negotium arduum fateor, te duce facile,
quibus reciffa inuidia, emulationis, liuoris, exurere pulullantia
capita valeam, vitia domare, veneni tetri, frenare inſultus: detru-
ca, diſiſce, ut libere innocue Hydram aggrediar, eius ſtructuram,
duramque compagem diſiectem, ſpecimē & formam ſubijciam
vires obumbrem, naturam reſerem, te vindice ultore, ſecurus iam
formidabilis virulentia & cruoris tartarei animantis, hoc mu-
nitus patrociniō, ſtatore te vnico, exemplo veraci & raro, equi-
tatis ſapientia, vigilantia, prudentia ſymbolis draconeis cultus,
intrepidus, inter hæc ſæua diuagari monſtra non pertimeſcam,
illæſus veneno, vitiaque extirpare radicitus & euellere, dirū ca-
ſtigare virus, malitia obſtinationis, eo tuo Iconiſmo excuſus in-
taſtus, ſuperare virulaginem, detegere abditam occultam, & la-
tentem monere, cruorem caueant ut mortales, infectionem diram
ominabilem, inter Draconem & Leonem commorari (Eccleſia-
ſticus dixit) te cuſtode toxicici inſandi, hos accipe noſtrorum labo-
rum fruſtus, gratitudinis & benevolentia pignora, tantorū qui-
bus ſum tibi adſtrictus obligationum, conuinctus iuribus, cumu-
latus beneficijs, breue munuſculum, ex parte ut ſummam earun-
dem ſarcinā qua præmor, onus graue, lenare ſubleuareque hinc
incipiam vix ſuffecturus, ſine te tibi oneriq; tanto. Vale.

Qq 3

PRAE-

V M omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinā scripta sunt. (docente Paulo ad Romanos. i.) In lege nature, scripta, & gratiæ. Eorū que erudiamur, vel tropologia, cum figuris, rebusque naturæ, tum sacrificijs, hominum & actis, dictisque maiorum, vel præceptis notitia & instructione, institutisque legum boni & æqui, consiliorumq; optimo & perfecto poliamur doctrina, quibus vniuersa scriptura continetur, quibus illi conformamur. Sacerq; omnis cōtextus, testamentū vtrumque, vltima nostri conditoris voluntas, miraculis ostentis, testibus signis firmata: qui (causa nō solum effectrix nostrum operum, verum necessario formalis humanorum actuum, vt quales debet esse perfecti, sint adepti substātiā) scriptū omne omnis doctrina & eruditio scripti sacri, aut finis est, aut eorum quæ sunt ad finem, finis sunt quibus supernaturam de Deo ipso edocemur (finis legis. Paulus ad Romanos. io.) quantum ad eius substātiā atinet & esse, sapiētia, fide, spe, charitate, vnus, trinus, homo, fide exponitur, alijsq; eius essētiā spectantibus attributis, liberalis spe, charitate, bonus, venturum quem obumbrarunt multa, configantq; sacrificia & signa in Ecclesia sancta, præsentemque reti-

retinent, obiecere alia, acta vero facinoræque rara & obstupenda ipsius, miracula, & portēta, subiiciūt & exponunt finem ipsum Deum rationalis naturæ supra naturæ captum. Eorum quæ sunt ad finem media, legibus, exemplis, præceptis, scilicet & consilijs, scriptis sacris, continentur. Legibus sanctionibus, cōsilijs, æquo bonoque consulitur, bonum virtute intenditur Scopus iusti, legisque meta, quibus & malum excutitur reiciturque vna cum iis, hæc sit cum eorum quæ sunt ad finem ratio, boni prosequutio malique auersio & vitij, ex quibus præmium pœnaque impendent, in arbitrio libero sui que consilij actoribus, omnique reipublicæ probè morigeratæ, cū præmium pœnaque insint, virtutis & vitij, exhortamur rethore illo autore naturæ vniuersæ, cuius est exordium, narratio, & compendium, demonstratiuo in genere deliberatiuo & iudiciali rerum eorum omnium quæ inesse consistunt, earumque actuum, reptilibus præcipue de vitij deformitate fœditateque veneno tetro & spurca natura eorundem depicta, ne illa sectaremur deformia & spurca, labes vt & culpas haberemus odio, venenumque dirum recoctum visceribus malitiæ nostræ, illecti illa cœbris blandimentisque appetitus infecti serpentis virulagine, (Geneseos. 3.) progenies viperarum ian: (Matthæi 3.) genitoris vestigia insequuti serpentis ludricæ & voluptuosæ, quæ interim dum plicabat spiriis blandiebaturque & demulcet modo virus ore reie-

ctat, reicitque fatale tartareum, asperrimo capite,
cauda lubrica & placida, plicatis orbibus quæ gene-
ra vitiorum, cum tot tantaque sint, esseque possint,
obliqua cum infinita succedant, ubi rectum vnum
solum recipitur, varijs hinc reptiliū generibus hæc
mala execratur, tot tantisque vitiorum iconibus &
scæditaribus animantium, vt alioqui si negotij mag-
nirudo amplitudoque non exposceret, iureque sibi
vindicaret longam hanc seriem, prolixa foret, hæc
nostra dereptilibus dicendi ratio, hinc iam ergo iu-
re ad quartum librum exarandum accingor.

De Dracone serpente.

C A P V T I.

Salmo. 90. Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis,
& conculcabis Leonem, & Draconem. venit de Dra-
cone suo ordine psalmi huius nunc sermo. Draco no-
men est græcum *δρακων* draco Græcis a verbo *δραω*
δραω quod est acute cernere. Hebræis Fannin, quod sit serpens
acutissimi visus; non vt Leones gressiles potentia virtutis visuæ,
imo quod supercilia tumoresque, qui oculos circumcunt, iubent
maxime oculorum aciem; videantque ijs munimentis, quæ alio-
qui potentia debili natura non cernerent, supereminēt enim Dra-
conum oculos tubercula quædam & excrementa protuberant,
quæ obumbrant visus regionem, vt commoditatem oculis præ-
sentent commodius vt inspeant velamine addacto, non secus ac vi-
dent acutius & perspicacius intuētur qui oculos submissos & pro-
fundos possident, quam qui emissitios & protuberantes quod
lumine & coloribus, qui lumine videntur, ex lumineque & opa-
co resultant immutetur melius tenebrosum quoduis, quam luci-
dum impense, remissiori enim lumine alteratur tenebrosum spa-
tiū, & remissioribus coloribus immutatur, melius quā lucidū iā
coloratū ve nimis, quod lux magis in tenebris luceat, & quæ in lu-
mine non splenderent, in tenebris emicent, est maior habitus op-
positi potentia, cum priuatione, aut habitu contrario, vt possit
immutari quouis, omni carens latitudine actus. Hinc qui habent
oculos profundiores acutius cernūt, ideoque sunt acutissimi visus
Dracones, quod ijs tuberculis oculi obūbrentur, non aliter ac dū
nānus oculis superponimus visum obūbrātes crescit inspectus.
Hinc antiqui poëta & rhetores thesaurorū custodes effinxere, præ-
esseque hortis & pomariis acutie visus. Ouidius, poma autem custo-
dille refert in Metamorphosi. Suspicio vero dictos fuisse Draco-
nes a Draconæ ciuitate cui sunt frequētissimi in Icaria insula &
a draconea insula Lybiæ refert Stephanus li. 3. c. 6. Solinus in Po-
listoria multa docet de hoc animati, præcipue c. 33. in Aethiopia e-
nini versus meridiē ingētē mōtē esse euomētē ignē scimus, in quo
magnā Draconū copiā inueniri testatur, verosque dracones, quibus
ora parua nimis adesse ad morsū, nō dehiscētia strictissimo enim
ore cum polleant exponit, nequire dentibus quidpiam arripere,
Qq4 arctasque

arctasq; fistulas narium loco possidere, quibus respirant & cibū capessunt, suctu potius quam ore, quo exerunt longissimam linguam porriguntque, non orē sed cauda, non morſu, sagello imo noxios & infectos, non rictu sed ictu caudæ inferentes mortem, excrementorumq; venenatorum asperſu, hosque continere lapidem in capite pretiosissimum perlucidum nimis illustrisque aspectus, quem multi habent orientis Reges, illudque & gestare in cultum, sine artificio aliquo nativo solum candore & luce contēti splendentem, leonicinij & veneni impatientem, quorū præsentia obscuratur nitoremque amittit, tanti facinori interesse recussans, lumen reprimentem, tenebris malitiam consignantem quam viuis draconibus extrahendam prædicat mortuis subito euanituram, bile enim calidissima mota in caput interim dū pugna agitur, vt capiatur vel intercipiatur animans liqueſcit, & per vias conspicuas in cor dilabitur, senio vero aut si obeant, frigore mortis cōpressione facta, in cor propulsum calore euanescere, vt solum superſit remedium antequam hæc fiant somno consopitū Draconem agredi, vt repente extincto, hunc possint educere lapillum inestimabilis pretij & valoris immēsi, secus aliter. Sostachus hunc lapidem vidisse sustinet libro. 2. c. 10. Plinius libro. 37. c. 10. apud quos dicta extant omnia, non minus quam apud Solinum. Præstantissimos audacia viros afferunt eius regionis incolas, vt hunc lapidem subtrahāt Draconum cauernas intrepide subeuntes, quibusdam soporiferis alimentis oblati, acerrimis visu animantibus, prius sopire alioqui vigilantissimos, valeant vt ipsi occulti & abditi in eorundem feralia subterranea que loca descēdere quibus cōsopitos trucident dormiētes, lapillumq; extrahant: Nicander in Theriacis hæc de Draconibus retulit, Draco ab AEsculapio medicina Deo educatus est in Pelio monte, quē pheetronium appellant, sunt colore virides, & nigri, pulcherrimæ omnino formæ, triplicem dentium obtinentes seriem, frontem & supercilia eminentiora aliis partibus multo, obesos oculos sub superciliis ornatos, mentum auratum, coloris bilis splendentis, nec plagam inferunt maiorem muris ictu, etiam si perciti ira insanierint oris structura, hic pugnam atrocem inicit cum Aquila, illa vnguibus hic cauda, quod pullos & oua aquilæ perdat antipathia naturali ille & dissidio, extrahatque multoties hædos prædam de vnguibus aquilæ reuolutus arboribus, locisque occultus

occultus vbi illa nidificat. AEsculapium medicina Deum, autorem vè depinxere antiqui medio corpore Draconem vltimo medio hominem superne efformatum, vel quod Draconem primus educauerit domaueritque, vel vt daretur intelligi medicū oportere esse acutissimi visus, diligentissimum, nimisque indagatricē, natura enim tales esse Dracones, refert Rhodiginus libro. 10. c. 3. AElanus lib. 11. c. 16. Plinius libro. 9. c. 27. Est vastissimum rariū naturæ animal Draco, magnitudinis miræ, vt animus tantæ molī insufficiens esse videatur. docet Onesicritus libro. 6. c. 20. Duosuisse in India proceræ adeo magnitudinis, vt alter sex & quadraginta cubitos faceret, octoginta alter, hosq; intrepide experiuisse videre Alexandrum magnum cognomine. Plinius lib. 8. c. c. 11. in India tantæ esse vastitatis, vt cum Elephantis gerant duellum, & pugnam, tricennum & amplius cubitorum, idem Artimidorus de Arabibus dixit libro. 7. c. 10. audissimos ouorum auium quos facit, quæ perdunt vorant, dum possunt, quassant secus & confringunt inimicitia & odio cum volatilibus, non minus pullos deuastant, inter terrestre animal, celestesque aues diffidium & pugna, cum Aquila, maior est contentio, quod illa surripiat multoties, & Draconi prædam vnguibus validissimis, vt cōtra Draco aquilæ, colligatus cauda arboribus, potest cauda quod illa vnguibus, oua vero si maxillæ capiunt integra absoruet si senior est Draco, si maiora oua animantium aut Iunior, caudæ spiris, quasi gladio circumcidit & disecat, illaque ouum tenens securè absoruit & lingit, reicit ouorum putamina ore dum gliscit integra, secus si cauda obrineat ingeratque, putamina eglutit. Plinius libro. 10. c. 72. Edoardus libro. 6. cap. 118. reliqui, serpentiū oua imo, & aliorum absomit, si aues gliscit aut animantia, plumas & ossa ore reicit vt putamina ouorum. Xanthus lib. 9. c. 6. antiquitatum refert Draconis catulum a venatoribus occisum, parente aduenienti subito ad vitam reuocasse herba quadam, quam Balin, nominat ille, hacque eadem Thylonē nomine quendam Dracone læssum coualuisse. Aristoteles. 9. de historia. cap. 6. Plinius lib. 8. c. 27. Pausanias sirus in Corinthiis. AElanus libro 10 cap. 49. & Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 7. cap. 21. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 34. Paulus, Diaſcorides, Galenus, docent Dracones pomis repleti vere quorum sunt audissimi, nauſeam vero hanc vernam lactucis agrestibus ingestis, emēdare corrigere,

rigere, vomituque euacuare, quo Ouidius pomorum auratorum custodes constituit, vt diximus & alij. Auicenna duos Draconū ordines stabilit loco allato, quosdam ingentissimi oris: arctissimi & paruissimi quosdā, vt Solinus loco adducto, hosque veros vocat Dracones, idem Pausanias in Chorintijs, Dracones veri qui loco narium foramina tenent, & oris loco, fistulasq; oblongas, facillime mansuescunt, si armilla iniiciatur foraminibus dictis, ducunturque facili negotio hac & illac, non secus ac frano equi reguntur gubernanturque, mansuescit enim quānimis Draco terrestris, vt & domos habitet & ad manum venire discat vocatus, patet de Draconibus illis qui Romæ primo fuere in ludis Pompeianis adducti. Pausanias testatur maximam his inesse inimicitiam, cum Aquila, vltra dictas causas, addunt A Etius Aristoteles, Plinius, locis supra, quod. Aquila serpentes sui generis absumat, vescaturque reptilibus, quorum genere continetur Draco, Plinius lib. 8. c. 13. Dracones indicis pares generat A Etioia, vicennum cubitorum christatos iuba, aurataque lanugine, Asachei vocantur A Etioes apud quos maxime nascuntur, narratur in maritimis eorum locis, quatuor & quinque eorum complicari caudis, vt flumina transnarent securius ne fluctibus rapidissimorum fluminum vastissima vē eorundem mole, suffocentur vndis, hocque modo secure ad meliora pabula Arabiæ peruenire, tum vt vnti cum cetibus maximis bellum gerant eis influminibus contentis, ne impetu fluminum subertantur, medioque corpore complicari dum pugnam aggrediūtur vt caput & cauda, super sint libera, quibus & robur continent & potentiam; sic splendent veri Dracones, ac si aurū varijs coloribus suppositum emicaret, nō secus ac splendent aureis varijsq; splendoribus colūbæ dorso, & pauones cauda, ij supercilijs, christa, mēto, cute dorsi, & scapulis, collo iuba emicant. Hoc vero mirabile est nimis huic generi animantiū, tantæ esse molis quandoq; magnitudinis adeo immensæ, vt dorso tergoribusq; multoties, sapiū instar & riparū herbæ arboresq; adnascatur virentia plurima, quæ propria substantia alta & nutrita sanguine irrigata animantis, altas in hęc ipsa immissa radices, germinent fructificent cōsita tergoribus vastæ molis monstroæ & grandis, per poros & venas, sucto alimento proprio viuētis vastissimi, qui floridus ramis abditus & latens, fructibus plenus & occultus virefcētibus varijs amēnitate & lo
ci hęc

ei ficti delitijs, in animātia irruit ille cta cibo escaque decepta, vt misere depradetur & discerpat. Hinc plurimi, lepidiū, Draconū los herbas, sic dici, quod huic animāti insint, orianturq; ex eiusdē substantia opinatur, imo Dragonēā hinc euenisse virētē, quod fenectā Draconū, cutēq; æmulerur coloribus, vt magis huius plātē cortex coriū Draconis videatur, quā hærba pars aliqua, cū enim hęc primo Draconib; innascerētur eis varietate & venenosa substantia corrosiua nō absimiles, pōstea semine terræ cōmissō pulularūt eā semper obseruātes naturā qualitates eadē semel Draconū ac extitere genimina genitorū malitiā referentes hæredes relicta virulaginis abditæ, & si spuria soboles, vt & terris nascuntur aduc illa, at primo Draconibus. scimus enim, & cornibus Cerborū adnasci Hæderā frequēter. Refert Arist. 9. de historia animaliu. c. 5. oririq; cornū aiborē in hominū auribus osculo intra ipfas elapso experimur loci vditate alto, animantiumq; aliorū: animalcula imo animātib; procreari, pediculi, vermes, lūbrici sub tus cute, qui postea se exerunt rupta cute ea parte & lacerata, aut potis erūpētia, arboribus adnasci solēt alia, quæ alūtur substantia succis expēsisq; illius cuius sunt exorta, quorū extat exēplū Agoricū, fungiq; non minus, muscus dictus, herbæ aliæ nō pauca restatur experiētia cōmunis, multaq; virētia, inserta omnia quæ increfcūt trunco supposito, in quo alūtur & viuunt spicæ addactæ vocati surculi inditi intra suppositā arborē cui inferuntur, sues crassissimos generare mures in natibus scimus, obesis nimis cū loco moueri nequeunt ignabi & desides, herba dicta Draconis sanguis hęc debetur, est ijs adnata primo, quæ succū reddit similē Draconis sanguini, hæc plurima & alia, tergoribus Draconū innasci, quæ & nascerentur ventre, si attritu & reptu terræ, nō abradarentur reptili animantis motu, conspicimus: hinc tergoribus adnascuntur illa non sicco capite aut ventre, qui reptu hęc impedit, & cōpressu, pondere atterit, Plinius lib. 25. c. 2. Edoardus lib. 6. c. 118. Pausanias, Aristoteles de cerbis supra, cū enim sanguine nutriātur ista, Draconi dū insunt, hunc succū reddunt sanguis Draconis dicta virētia, seruantq; in posterū radicū opere ex terra nata virtutē illā adepta semel. Folijs imo Draconē sculptū forma & effigie tenent exorta illa dictu mirabile nimis, norūt Indi Hispaniæ noq; & nos visimus cōmuniter plātis aduectis, & 2. li. 7. c. hitto ria Indiarū occidentaliū inuisitur, hęc enim plāta altissimas radices
inmittit

immittit pertingentes, intima vassa seminaria animantis huius, lumbis adnata, per quos seminis ductus decurrunt, semen ut trahere possint formatum prolificum efficere potens Draconem verum, formetq; ut illum folijs primo, Draconibus inserta ortu accepta virtute, seruataque in posterum, terrę commissa loco fructu cis quę nullum alium fructum gerunt vnquam, quam folijs Draconem eformatum (mirabile satis). Cōsecrabatur antiquitus Dracones palladi Dę AEsculapioque, ut videre est antiquis numismatibus simulachris, iconibus antiquorum, & Hieroglyphicis, Rhodiginus refert lib. 10. c. 3. Et Edoardus vltra, Pierius alij, Palladi cum quod cautē, inspectarent occulte vigilanter, quibus Palladis pudicitiam significabant, virginisque candorem commēdabant, quarum est cautē, modestē, vigilanter, viuere, tum quod sint virginum amatores, Zelotipi natura, custodesque acerrimi & inuolabiles virginum quas deregunt odio & auersione semel corruptas, Esculapio quod debeat esse vigilantissimus, qui aliorum curę p̄est sollicitusque, vimque in cauda obtinere medicos in mortem in vltimo ut Draco tenet: non ore non verbis, opere imo, quod est scientiæ practicę finis mortem vitare, vltimum, caudam vitę. Amittunt pellem senectamque, bis anno quouis ut serpentes reliqui, vere & autumno, antea diximus, quam occultat maxime, nullum excitat dolorem morsus huius ingentissimi animantis, est enim minimus illius morsus muris instar, & cum tamē nitatur ille nimis mordere, minime mordet, debile remissum nimis, is adest venenum iētus, quod si quando obtinent, est Luna plena, instigantur enim tunc mucore adaucto. Edoardus, Aelianus, reliqui inest hoc magis sub flauis Draconibus dicatis Esculapio, venenatus morsus rabie actis, est medici venena retundere & frænare ut ii venenati illi dicarentur non alij. Aelianus de hoc animanti hæc scripto mandauit lib. 2. c. 21. A Ethiopia generat Dracones longitudinis triginta passuum, qui carent proprio nomine, solumque interfectores appellantur Elephantorum, ij ad summā senectutem proueniunt quibus duplicata cauda est, in phrygia procreantur Dracones decem passuum magnitudine, ij quotidie media æstate, hora, cum forum hominum conuentu plenum esse solet, & prandendum est, ex cauernis procedunt, & ad nuncupatum circa pontum fluuium Rhyndacum concurrunt, qui cauda terrę addacta, reliquo toto corporis erecto celso gutture, ore hiāti rela-

ti relaxato & aperto, superuolantes aues tamen sublimē & perniciter ferantur, sua inspiratione & fūctu, rāquam amatorio quodam philtro ad se trahunt & alliciunt, quę spiritus ductibus ductę, in illorum ventrem illabuntur & decidunt. Hęc ad occidentem versus peragunt, qui postea se se occultantes, dum greges ex pastu in stabula reddeunt, insidias parant simplicibus animantibus, multamque inferunt perniciem quō sibi abunde prandium comparent phrygium historię idem libr. 7. c. 10. & 13. Sunt. Non solum visus acutissimi, imo, & auditus acerrimi dracones, patet locis adductis, eorum a deps cum melle mista albuginibus oculorum mirifice prodest, & visus impedimēta, discufforia quę pollet virtute, deterioraque extrahit, morbosque crassorum humorum medetur exacte. Refert Aetius locis supra; Auicena narrat, Aelianus lib. 11. c. 16. Dracones Virginum ossa, & integrarum obseruare, custodire, abscondere, imo & abdere & terra humare semel inuenta, referare vero corruptarum defodere, quod est cum formicis illis commune eo loci inuenies; sunt formicę toto corpore serpentes figura & forma, longitudine & infectione, & si pedes obtineant, at longiori corpori cum non sufficiant serpunt & reprant, quo iis serpentibus genere animibus idem conceditur natura instinctus, conficiunt enim in frustra ossa inregrarum & occultant secreto, referuantque succo allectę osium, quō pollēt virgines copiosiori, illum quod obseruauerint nonque reiectabent integrę, secus ac corruptę extenuatę iam veneris vsu. Imo antiquitus narrat, in Lauinio lucu apud Italos templum fuisse Iulonis Argolicę dictę, quod Argos occiderit industria Mercurij, in quo antrum erat amplissimū profundumq; fatis, & Draconis cubile in quod certis diebus sacrę Virgines concurrebant, pannis ofam ferentes manibus, velatis oculis linteo purissimo, viā rectā in cubile diductę, non secus ac si deuelatis, referatisque venirent oculis, e quibus Draco capesbat cibos castos, & corruptis si quę erant secus respuebat odio, quō ingenio examinabantur virgines, acufabanturq; corruptę, ut ex lege suplicis asicerentur. Sunt maxime puellarum, puerorumque virginum amatores Rhodiginus loco adducto Plinius libro. 10. c. 74. Arcadia antiquior Plinio libro. 6. c. 1. Aelianus lib. 6. c. 16. Hierosolymę narrat. Tempore Herodis Regis Iudæorum Draconem eximia magnitudinis, pulcherrimam deperiisse puellam, quam inuisibat noctu, sollicitabatque

8 ebatque dulcissimis tenebat amplexibus, perditæque adamabat, quæ cum exorresceret sedulum amatorem pertimesceretque de amico dispari, subduxit se abfuit mensis spatio; absentia ut obliuisceretur amor, hic vero cum in dies augetur absentia & Zelo tipia magis, a deo increuit, ut noctes diesque locum repetens, ubi solitus erat cum illa versari absumeret acerrima oppressus angustia, extenuatus & exolutus fame, usque dum illa reddit, inuenta casu quam mille osculis amplexibus mille tenebat, spiris & orbibus obuolutam, lachrymas elingens pedes ingrata amica, & rigida, suspicionum plenus, quam parca & molliter cauda verberabat, ac si penas luere vellet delicti commisi c. 62. Narrat historiam de puero Arcade, ijs. Cum paruulus Draco in Arcadia simul cum puero natione Arcade educaretur factus iam puer natu grandior Dracoque cum per magnus euassisset, molis vastissimæ & inusitata, mutuoque inter se amore flagrant asportati simul in siluam, decreto pratorum, ne urbem vastaret immane monstrum, reddit iuuenis abditus Draconem fugiens; post tamen, cum per desertam regionem procederet, in latrones incidit Arcadius ille, percussus, & petitus gladiis, exclamauit auxilium implorans, Draco autem bestia, & ad audiendum accerrima, & ad videndum, acutissima illico ac puerum exaudiuit, cognouitque, sibilo edito, suæ indignationis terrorem illis iniiciens, & signum exhibens acerbissima morte sceleratos afecit veterisque amici vulnera lingua expurgauit, pristinaeque reuocauit salutem, quo facto, & venatu alto iuuenis Draconis expensis, ne molestus esset amatori in siluam reddit amorem violentum recusans lib. 10. c. 49. Draconem, Pindum in terfectum Regis Macedoniæ filium, fratrum inuidia, narrat eum non reliquisse, semel strangulatis agrestibus in silua, usque dum cognati debita illum sepultura exornarent, quod aliquando, ex præda & venatione reddeunte illi parrem impertisset ille lib. 6. c. 20. Plinius lib. 8. c. 12. Maximam adesse inimicitiam Elephantis & Draconibus recensent Aelianus sic. Dracones non inscii aut imperiti, Elephantos solere exanimare, ex arboribus ramos decerpentes in partus suos, in eas arbores serpentes reptantesque dimidia sui corporis, parte quæ ad caudam spectat, foliis arborum circumtecta parte alia anteriori, funiculi instar appensa & demissa, quocum accedunt Elephantes ad arborum cacumina colligenda, in oculos eorum insipientes efodere & obsecare, reiecto vomitu, il-

tu, illos constrictosque tenere cauda circumligatos, laqueo quasi, suffocare in posterum inusitato quodam modo. Plinius hanc pugnam sic fieri refert c. 11. lib. 8. Africa ultra Syrticas solitudines & Mauritania. Elephantes habet, maximos vero india bellantes cum Draconibus, tantæ magnitudinis, ut Elephantes circumflexu libere & facile ambient cauda, medio corpore, perstringantque nexu nodi, ut suffocent, compressisque visceribus obruant, pondere vero Elephantorum occisorum simul cum illis complicati rumpuntur casu, ut victor & victus æquali victoria, triumphisque æqualibus gloriantur cap. 11. eiusdem libri hæc. Draco itaque iter ad pabula specularis, arbori excelsæ plicatur, scit Elephas impares esse se sibi vires contra Draconis nexus, quo cum pondere pollere cognoscat, arbores quatit aut rupes, ubi possit Dracones semel sibi annexos collidere attritu molis & pondere, cauent hoc Dracones, ne dum plicati Elefantos comprimant, rupes sint. quibus collidi possint, hinc pedes primo ne possint ad rupes accedere nexibus colligant, resoluunt vero Elephantes nare paraboscideque volubili, in narem caput illico condunt immittuntque Dracones mentum & rostrum, spiritum respirationemque ut intercludant suctu potentissimo quo pollent, inde oculos eruant facillimo negotio, quo cæci fameque confecti reperiuntur Elephantes eo duello. Causam vero inimicitia horum animantium assignat, quod Elephantibus adsit frigidissimus sanguis, Dracones vero cum æstuent & flagrent incendio, fistulis arctissimis oris & narium, quibus cordi refrigerium tantique moli impertitur parce nimis, auidissime sanguinem eorum expetunt frigidum ob refrigerium sibi maximum mediis illis æstibus exusti, propter quod bibentibus Elephantibus insidiantur aquis immerfi fluminibus & annibus. Vbi abditu (mirabile) in autem solam morsum desingunt, quod is locus sa illius compage, æqua vniuersum imbibunt sanguinem animantis. Liuore & inuidia maxima virgentur, ut & senectam oculant & gemam liquent, abundantque parci natura, Plinius sensu lib. 37. c. 10. Aelianus li. 6. c. 4. qui gemam capite contentam frequenter mortis tempore angone, in lachrymas conuersam oculis effundere dixit, qui cum homini aut feræ intersecium parant venenatis radicibus virentium se replent, ut vomitu eiectuque & morsu inficiant, ut si & mortem subeant, non impunè animantia victoriosa

ipsis.

ipsis vescantur veneno imo ingestorum infecta mortem sibi illis
 ultionem conciscant, cuius rei non ignarus Homerus Odisea, &
 retulit, ibidem Aelianus dixit, vt Draco manet circum cauer-
 nas complicatus, prius refertus multis cibus venenatis & pernicio-
 sis aliis venenum, & nutrimentum sibi, sic Ulfes captabat ira per-
 citus. tempus lib. 28. c. 4. Plinius caput Draconis limini domus
 appensum fortunatam foelicem illam reddere credidit, habitato-
 res gratos & foelices, tum illos, qui horum oculis cum melle tri-
 tis perungerentur, laruas noctiumque phantasma, non extimesce-
 re, adipeque perunctos victores euadere in duellis. Spondilium
 primum vertebrarum colli mulcere potestates & iudices, gratia-
 que cum magnatibus conciliare, dentes idē huius efficere si por-
 rentur alligati & suspensi, cauda & capite foelicissimas efficere do-
 mos. Hinc iis subducti antiqui, & vt alij vigilantiam domus com-
 mendarent, sculptos Dracones depictosque scutis liminibusque
 domorum infigebant. Prudentiam potentiamque ostentantes, vt
 est modo videre frequentissime iis locis. Aelianus li. 11. 16. c. diui-
 natores praesentes temporum, rerumque multarum constituit
 illos tempestatum, beneficij memores, lunæ motum sectatores.
 corporis teperie, nimis variare, crescere, decrescere, malitia mo-
 tu, & actionibus, vt crescit, decrescitq; luna, horum quosdam a-
 lalos esse natura recenset Lucanus lib. 9. ijs. Vos quoque, qui cun-
 ctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Draco-
 nes. Pestiferos ardens facit Africa ducitis altum. Aera cum pen-
 nis, armenta que tora secuti. Rumpitis, ingentes amplexi verberare
 tauros. Nec tutus spatium est Elephas datis omnia leto. Nec vobis
 opus est ad noxia fata veneno. Alatos constituit vt passim antiquo-
 rum monumentis est videre, numismatibus Deorum templis, si-
 mulachris, statuis, stigmatibus, diuisis, taxilis, diximus supra serpe-
 res alatos nasci, tum monstruosum illud esse, vt & pedes obtinere,
 quod est visum quandoque, referunt Aelianus, Plinius locis ad-
 ductis c. de vipera dictum. illud est potentie huius animantis, om-
 ni admiratione dignum, docet Aelianus libro 6. c. 4. & lib. 16. c.
 39. & cum eo Chyrorum Cronici lib. 7. c. 60. in valle Pellæa, pro-
 cerissimis arboribus confita, Dracones esse inusitata magnitudi-
 nis, hosque proceras arbores tanto impetu & violentia concute-
 re, & agitare caudæ nexibus, vt contritu & attritione arbores ea
 violentia collisa ignem generent, flagrentque incendio, vt illæ si
 mul &

mul & Dracones inurantur igne communi iam senio confecti, vi-
 tam tedio habentes: id vero illis arboribus contingere, quod abie-
 tes resinosa sint, succensu faciles, vt Sole solo radiis, lumineque
 multoties inuri videantur, igniuntur enim plurima alias luce so-
 la, specillis Chrystallinis radiis solaribus visitur id quotidie. Gale-
 nus refert in Mysia domum quãdam, stercore columbino insper-
 sam, vrenti Sole, & state media conflagrasse vndique, stercoreis ig-
 ne succensa, abietinis structam lignis resinosis exposita, Soli vehe-
 mentissimo; de causis morborum c. 4. 3. de temperamentis cap. 3.
 Dracones omnes aquas expetunt, in quibus per tempus commo-
 rari cupiunt æstuant natura ignea, parcissima respiratione, non
 suffectura tanta mole animantis, quo & monstra huic insunt natu-
 re maxima, humiditate locorum, quæ habitant c. de Leuiatham
 lōgius infra: hinc hydras, lacus, fontes, stagna, paludes, humentia
 & vda inhabitare norunt Pausanias in Corinthis, Homerus, & a-
 lij. Sunt Hydræ Draconum monstra, vel multorum capitum, aut
 alata, pedestres vè Dracones, hij vero & hydræ adhuc, distinguntur
 à Dracone pisce marino, qui est Graculo pisci persimilis, mo-
 derate molis, refert Plinius libro 9. c. 27. Quem docet captum, at-
 que in arenam emissum mira celeritate cauernam sibi excuare
 fugereque facillime, euanescere subito, non secus atque acus pis-
 cis rostro arenis adducto, lib. 32. c. 11. aculeos vsque ad caudam ha-
 bere & c. 7. dentibus huius scarificatis gingibis, indolentia potiri
 afflictos, Aelianus lib. 14. c. 11. sic. Draco marinus aliis piscibus si-
 milis, reliquo corpore vè Draconi terreno, capite & ocu-
 lorum magnitudine, magni enim sunt & pulchri iis: maxilla ce-
 tiam formam quandam similem habent, cum terrestribus, squa-
 mas habet duras, adeo vt tangenti, non videantur longe abesse, à
 pelle Draconis terreni, simul & aculeis armatus est grauibus, &
 venenatis tangentibus perniciosæ, Aristoteles idem de historia a-
 nimalium lib. 8. cap. 13. qui. 9. de historia cap. 6. docet expurgari la-
 ctucis siluestribus, semel pennis refertos Dracones pomorum aui-
 dissimos cap. 1. eiusdem pugnam cum Aquila descriuit, qui au-
 tores Draconis carnem aqua maceratam, contusamque vul-
 neri applicitam, maximum esse remedium, & mira-
 bile satis tam marini, quàm terrestris moribus,
 eorundem locis adductis edocet.

Rr

Quo va-

*Quo varia scripturæ loca deplicantur, abstrusa natura
Draconis obuoluta, spirisq; plicata.*

CAPVT II.

Is constant varia scripturæ loca, cum historico, tū Theologico sensu, primo locus ille. Exodi. 7. c. ubi hæc continentur. Dixitq; Dominus ad Moysen, & Aarō, cū dixerit vobis Pharaō ostendite signa, dices ad Aaron, tolle virgā tuā & proiice eā corā Pharaōne, ac vertatur in colubrum. Et factum est ita versa que est in colubrum. Vocauit autē Pharaō sapientes & maleficos, & fecerunt ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quædā similiter. Proieceruntq; singuli virgas suas quæ versæ sunt in Dracones, sed deuorauit virga Aarō virgas eorum, & cum iis Pharaō, non dimitteret populum Hebræorum, subdit Deus. Vade ad eum manē, ecce egredietur ad aquas, & stabis in occursum eius super ripam fluminis, & virgam quæ conuersa est in Draconem, tolles in manu tua & percute aquam fluminis, & vertetur in sanguinem, & neque ijs conuersus est Pharaō. Versa est Aaronis virga in Colubrum verum, natura talem sub ito, & repente: Deo omni lege agendi soluto operanti, qui nec expectat materiam vt agat, ex nihilo omnia quia vult solū educere potens nec causarum effectus, cum quæ illi possunt ab illo sint, susceperintque: possent & hæc mediis plurimis transmutationibus naturæ euenire, tarde longo temporis interuallo, at non ex tempore & subitanea mutatione: variæ formæ enim in materiâ succedunt, agentibus causis naturæ, tempore & motu, passique dispositione aptata vt fert passum & potest agens, longiori breuiori tempore, interuallo facto, aut subito in dispositis iam ultimatis: at in disiectibus diuersarū specierum suppositis sese ad inuicē succello formatū, hoc Dei est, non naturæ opus: est virga Aaronis versa in colubrum verum, postea in veram virgam, vel numeralē vnam vel specie vnam: succedentibus sibi ad inuicem formis in materiâ eandem, Dei efficientia, cui nec preterit tempus idem, nec eadem numero, vt pote omnia afferre suplereque potens infinita omnia transcendēs virtute, quibus numero eadem quæ fuere corrupta reddit. Dæmon vero & malefici, cum solum possint mediis naturalibus causis effe-

sis effectus molliri, quæ motu & tempore vicissitudinibusque ad inuicem factis egent, non subito effectus veros excitant, apparentes imo & mentitos: virgæ enim maleficorum non in Dracones veros fuere commutate sed in mentitos & fictitios, ideo est dictum eo loci, fecerunt ipsi per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædam similiter: non vera vt Aaron fecit Dei opere. fuere in Dracones conuersæ maleficorum virgæ, Aarō vero in Colubrum anguem communem, serpens dictus nomine generis, quod communius & vulgariter magis serpat. coluber genere dictus reptilia omnia continet venenata nimis agilissimi motus potentissimique capitis: motu & viribus potentiaque veneni actiuissima, & si minima mole, imo quanto minora actiuiora, Dracones cōtra deformes capite impotentes nimis diximus cauda vim & robur obtinere, non rictu oris, ictu imo caudæ pollere, vastitate molis maximos, potentia veneni & morsus imbelles debiles: facilius fuit Dæmoni molem cumulare indigestam & rudem cui corpora obediunt, motu locali, quam vires potentiamque virtutum animantium imitari, quæ nequit facile cum egeat ille hæc vt æmuletur causarum applicitu easque agere expectet si effectus edere velit, solū actiua passiuiscum applicet in effectus omnes præterquam loci motus (late supra.) Deus vero vires exeruit animantis impertitque animanti colubro vero, suam potentiam præfigurans minimo Colubro, Coluber enim appensus & ligatus, serpens que hic, continuo caput mouet permouetque superius, celsius altiusque reliquo omni tenet corpore, cui assidet, intueturque celfo capite. Figurabat Christum cruci affixum, sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, sic oportet exaltari filium hominis. Iohannis 3. c. Christi caput Deus diuinitas. Paulus prima ad Corinthios 11. Christi caput assidens humanitati, corporique mistico Ecclesie fidelibus, capite insuperabili quod eidem insidet vitæ virgæ maleficorum Dracones apparentes, incantamenta philtæra, carnis mundi potentiam, Dæmonis arma peccatum, superauit Coluber minimus vermiculus ille paruulus mortem, infernum, peccatum, Dæmonem, Coluber hic ingentissimos Dracones vastos & molis ingentis vorauit, hos capere potuit deglutire, capitis virtute, amplissimo ore in capite consito diuinitatis doctrina, consiliis, præceptis, vita, morte, deitatis ore distentio vsque ad carnem passibilem, virgis maleficorum versis in Dra-

cones, mirabile vt illud mirabilius videretur, Colubrum Dracones ingerere & deglutire, reputatus paruulus alioqui gentibus & minimus, capere molem ingentem vastamque adeo, vt digitum Dei ibi adesse faterentur reuelles vt conuinceretur Pharao: in Christoque diuinitas vt notaretur: retulimus supra Draconem apensum arboribus nimio pondere, graue caput terre committere, caudam capite superiorem reponere, inuolutum pendere cauda supernè, ventreque capiti superiore facto & toti: irruere vt possit in Elephantes: quibus significatur appetitus ventrisque potentia, non capitis non diuinitatis, concupiscentiæ imo ventris appetitus, caudæque & infimi vires: diuinitatis cum nihil opus Aegyptiorum contineret, continereque Aronis acta sunt fassi dicentes, digitus Dei est hic, Christus qui patrem notificat digito virtutis & potentia, quo mirari desino gentes adubitasse, Iohannem, Christum an esset, cum digitum Dei animaduertissent quo illum designabat, potentia miraculorum & doctrina, vitæque integritate. Digitus enim ille quo agnum indicabat, miracula obstupenda & rara, digitus ille Christus erat, Deique digitus in quo quo ipsum manifestabat hominibus Angelis, Doctor Angelorû & hominum, virtute digiti Christi, si ergo in digito vno Christus noscebat Ihoânne, quid de toto illo addubitarêt homines omnibus Christum immittatus, si ille digito Christo mortales à dubio non reuocasset: *aquel que con solo vn dedo, dio con Dios en la tierra, haciendo conecer a los hombres*: de quo vere dicitur, digitus Dei est hic: hinc coluber virga hec, ille vero Dracones extitere. Postea iussit Deus Aron, sumeret Virgam in Draconem conuersam, quæ reddierat in formam pristinam Virgæ iam Maleficorum, quæ vere non fuere immutate, desiere enim apparerè tantum, virgæ enim semper adfuere: a sumeret aliorum Virgâ iussit, quæ in Draconem fuerat cõuersa apparerè, quæ enim fuerat Arô fuit in colubrû verû mutata, vt victoriæ signum extitisset semper, spoliis reseruatis contra maleficos adeptæ, ideo virgam vnâ, ex alijs summere iussit, & seruari, Pharao vt eadem inspectata in alijs portentis interuenienti recordaretur figmentorum maleficorum, potentie Dei veri, vt conuerteretur ille: quæ virga, dura, rigida, sicca, intractabilis Dracoq; hec inflexilis, iustitiæ Virga, floruit in Virgine Deipara primo misericordia cõditoris blanda, & tractabilis, facilis, & ductilis, contra Draconem rigoris & peccatû voracissimæ

naturæ

natura floribus Amigdalæ exornata, Numerorû. 17. c. Ver nũtiavit solisque accessum ad æquinotium & signum Agni Christi, solisque iustitiæ vernum gratiæ tempus, æquitatem iustitiæ, cum osculis pacis & misericordiæ, quibus iustitia & pax osculata sunt, floribus nuntiat Amigdalus prima ver, efflorescit primo, rigore brumæ & siccitate transactis: ver constitutioque sanguinea sanguinis Christi, sanguinem enuntiauit ipsa Virgo fecundissima mater, & non secus atque Amigdalæ vulpeculis sunt excidio & internetio tenet Plinius libro. 21. c. 1. & Bercorius libro. 12. c. 2. Sacra Virgo fuit hæreticis horror, vastitas, & ruina, Ecclesia canit. Tu sola cunctas hæreses interemisti in vniuerso mundo: extirpasti hæreses cõfudisti, præcibus & meritis tuis illuminatis fidelibus, ad te enim hoc munus spectabat, & ex officio impendebat, quod esses mater Christi veri Dei & hominis simulque aduocata nostra, quod ne faterentur hæretici in varias hæreses inciderunt, cum tamen ijs honor tuus integretur & constet, & cû vere mater esses veri Dei & hominis, hocq; daretur intelligi mortalibus te, hæreses eradicaisti opere tanto extirpasti omnes, vocat enim vulpeculas hæreses, Spiritus sanctus. Canticorum. 1. c. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit: vineas congregationes fidelium, & Ecclesiæ statutos ordines, religionis, matrimonij, calibatus aliorû, vineaque floruit nostra Virgo Deipara. Harodem appellauit vulpem, Luca. 13. Jeremias. 5. Throni. Propterea mestum factum est cor nostrû: ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperijt, vulpes ambulabunt in eo. Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generatione, & generationem. Vbi montem Sion vocat Ecclesiam quæ iam disperijt plurimis nationibus, propter vulpes & callidos hæreticos, qui caudis complicatis, æstuantis concupiscentiæ, igne conflagrantibus, religionem vastare & succedere sunt conati, appetitu & portione inferiori, cauda, vt Vulpes, canes, vétores cauda, secessu feccidissimo excrementorum inficiunt, feccidissimisque excrementis feccant, non secus ac vulpes ij colligatæ caudis, appetitu & amore proprio, vt tandem in Dei contemptû degenerent & prolabantur. (Augustinus. 1. de ciuitate Dei. c. 6.) fructusque fidelium, vineæque florida Deifera Virginis floribus virgineis perpulchræ, omni ex parte integra & perfecta incendio & malitia deuastare contendant: concupiscentiæ astu, &

Rr 3 malitia

malitia inquinantes reatu culpæ liberant Virginem omnino, Deique matrem illustrem Principis priuilegio voluntate, & concessa gratia, vulpecula natura paruulæ deteriores vulpibus maioribus natu, & grandioribus infesta magis naturæ, cum quod minus pertimescamus de ijs, caueatque ideo minus quilibet, tum propter artes quibus pollere experientia ediscimus versutiores & deteriores, retulit, vt supra Plinius, & Aelianus libro septimo, capite sexto vulpeculas deteriores vulpibus esse. Spiritus enim ignei, bilisque copia in ijs, quibus maiori abundant prouentu vulpes aliis animantibus, bestiaque bilis amplior capatior, animanti stimulant magis contenta pusillo collectaque, quam si latiori diffusa complecterentur viuenti, quo deteriores natura. Iudicum. 15. Hæc eadem virga Virgo sacra hæreticorum, quæ in manu maleficorum, de vulpeculis cauda ligatis initur sermo, Draco credebatur, solumque Draconis condiciones subire, in manu Aaron & Moyses, iustitiæ & sanctitatis, ijs sacerdotio & principatu insignitis virga fuit effloruit, & quæ obliqua circumuoluta iudicabatur ijs, Dracoque serpens virga recta iustitiæ & misericordiæ symbolum extitit in manu Summi Sacerdotis Christi, Deifera Virgo directionis & rectitudinis, imperij & iurisdictionis nostræ, virga in manu Iudicis in qua visitauit nos oriens ex alto, & cuius interuentu signatur cuilibet ius suum misericordiæque, & clemētia notificatur hac ipsa. Isai. 1. Egre dicitur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascēder, & requiescet super eum spiritus Domini. ex hac virga egreditur flos Christus virga & Virginis huius filius, virga erit ipse, si virga filius est. Virgo sacra est virga virtutis Dei, in qua hæc omnia operatus est Dominus, virga iustitiæ in manu Domini, quæ alias, vt & omnes Draco esset. peccato originis, priuilegio libera & immunis, nobilis extitit voluntate principis, gratia plena, ex qua ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster. Hac diuisit Moyses mare Rubrum, vt ebantur enim eadem adiuicem Moyses & Aaron, Numerorum. 20. capite. fuit hæc virga in conspectu Domini semper & in arca fœderis eoloci dicitur, fuit sacra virgo in conspectu Domini, & in federe cum Patre æterno, cui satisfacimus per Christum, fuit in pacto, in arca hac qua subterfugimus naufragium diluuiumque, non recessit a conspectu Domini, nulla interposita culpa: inter solem, filium, & Lunam hanc plenam, quibus eclipſis Lunæ veni-

re alias

re alias solet culpæ opaci interpositione, ideo gratia plena, quæ est pulchra, vt Luna plena, cum manna filio alimento cœlesti in arca fœderis testamenti gratia & matris reseruato. Rubrum mare diuisit sanguinis filij, vt securi itarent mortales diuisit a filio sanguinem fluore iugi, in bonum hominum vt flueret, & mare vltionis nostræ ruine & sanguinis, diuisit aquas ab aquis, & confirmauit, (ibidem dicitur,) ne fluerent aquæ, imo vt consisterent muri instar hac diuisit, ibi dicitur, ne nos obruerent & absorberēt, hac virga fuere cōpressæ pressæ imo, vt securi possimus in terrâ promissionis venire. Tum locus ille Psalmi. 73. iis constat vbi dicitur. Tu confirmasti in virtute tua mare contribulasti capita Draconum in aquis: tu confregisti capita draconum, dedisti eos escam populis Aethiopum. Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan. Confirmasti virtute tua mare, detinuisti diuisas aquas, sustinuisti, firmasti ne fluerent, & muri instar circumuallasti. Numerorum. 20. capite. Et confregisti capita draconum in aquis, vbi maior videbatur eorum potētia. Diximus dracones in aquis expectare Elephantos, quorum pondere solent collidi, animantia illa quæ aures obturare nequeunt, vt de Elephanto diximus, in aquis, in afflictionibus, eos qui audiunt Verbum Dei, audientes adhuc, non solum surdos, eos imo qui aures infarcere nesciunt in aquis insiliunt, quod maiorem cognoscant potentiam inibi, maiusque robur sibi adesse, mole vastissima su portata aquis, velociusque huc & illuc vertantur, moueanturque, vt fugiant & prosequantur hostes, hic vbi erant validiores in aquis in deliciis & voluptatibus, in vditate vitiorum affluentia & copia, austeritate paupertate, pœnitentia promulgata Christus asperitateque, contra ac leges carnis ferebant, hic vbi concupiscentia estuabat mediisque aquis ea erat ignis potentia conflabat, confregit eorum capita Christus Elephans ille, qui nulli tenetur flectere genua, vt non flectit Elephas, æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, Elephas tum hic diuinitatis vi, eius virtute confregit capita Draconum in aquis baptismatis sancti, confregit peccatum mortem, Draconum capita, quibus feriunt mortales, in aquis vbi Dræmon Draco potentiam maiorem videbatur exercere, in aquis, in afflictionibus, in laboribus, intraberent aquæ vsque ad animam meam: de afflictionibus dicitur, fecit iu-

Rr 4 gum

gum luauē, & amaras aquas deserti portabiles, dulces, salubres, in aquis in laboribus, quos tulit Christus in morte. Capita Draconum peccati inferni voracissimi & dæmonis fregit quassauit in aquis: ultra confregit hac virga Draconum capita. Virgine deifera, qua primo peccatum desit, infernus, culpa: in aquis illuionis vniuersalis dilubij, culpæ efluentis in posteros Adæ origine, qui aut supposito diuino non coexistunt, aut privilegio non excipiuntur epicheiaque Principis. Ipsa contriuit caput, vt dictum fuerat Geneleos, .3. aut ipse contriuit cum ipsa contriuerit. Contribulasti primo hæc capita Draconum, promissionibus factis, spe data in lege scripta, cōfregisti postea lege gratiæ promissis acquiescēs plenitudine scripturarū, te hominibus immisso. Deo homine. Tū ad literā Pharaonis & aliorum Principum Duces, capita Draconum, instrumenta & ministros confregisti contribulasti in aquis, vbi prius adhuc contribulasti, vt conuenterentur, quos, cum duritie cordis obfisterent confregisti postea. Capita vero Draconum confregit mundi, peccati, mortis, vt gemam Virginis sacræ eliceret, non caudam Draconis, non vltimum, non mortem disciuit, mori enim non recusauit, nec Draconis vltimo affligi, sibi nec matri pijsimā inhiuit nobis datus, vt morte vitā compareret, hominesque vt summo amoris vinculo necerent, omnia in prærium eorum cum erogasset, vt quantæ essent estimationis mortales sciscerent, & quæ Deus experit ab eis, quanti essent percalle- rent, Dei amicitiam & amorem, vt intelligerent Dei morte vitæ quæ digna, matrem verò mori voluit, cum vt verus homo crederetur, verā fœminæ proles mortalis, ipsa natura vt reliquæ, tum illi vt natus præmium addesset, & si peccato libera, voluit mori. capite peccato omni immunis, percussitque in aquis Dracones eorumque capita ibidem confregit, vt esset Draco utilis suo morsui (patet supra), est memoria peccati utilis nimis maceratusque Draco aquis lachrymarum, vulnera persanat quæ infligit ille, vt de peccato damnaret peccatum. Paulus ad Romanos 8. capite. dedisti eum escam populis A Etio- pum. Diximus in A Etio- pia frequentissimos esse Dracones, & vastissimæ molis, inusitata magnitudinis, his vtuntur A Etio- pæ in cibos capite resecto & cauda, tam è marinis quam è terrestribus, imo & in morsus eorundem, carnibus eorum vesci salubre iudicauit Solinus in Polistoria capite 33. Galenus. 11. de simplicium medicamentorum viribus. ca

bus capite de Dracone marino, & 3. de alimentorum facultatibus capite 4. Edoardus libro 6. capite. 118. Bercorius libro 10. capite de Dracone Opianus alij: Solinus, A Etio- pas lingua extracta, cauda recissa, impune Draconibus vesci legit, & in refrigerium astus, sanguinis potu Draconis marino vti, imo bile femota & felle extracta edere quodcumque animal quod fors obtulerit, hos vocat Solinus Pamphagos, quos cap. 34. docet vesci serpenti- bus Draconibus alijsque omnibus animantibus innoxie ob cō- ditam eorum ipso opifice peculiarem naturam summo. miratur, ergo vates facer eo loci, summam Dei prouidentiam, A Etio- pis adhuc gentibus ferinis & barbaris, sine cultu & lege, sine obser- uatione non defecisse, illis imo in alimenta & cibos præparasse Dracones, quibus, vescantur salubriter, sunt ea in regione, salu- bria & innoxia, venenata alioqui animantia, aut noxia minus (eo loci est videre) cōquasatis enim reiectis extremis medio salubri, inolescunt ibi eo vltu reptilium degentium incola in aquis, qui bus degunt in illa prouincia reptantia præcipue & communius omnia, estu nimio regionis sese vt temperent illis remittantque ignē vt Solinus eo loci vult, diluto veneno & remisso loci vditate & refrigerio, quod etiam minimum adsit Draconibus omnibus est ea in parte minus adhuc: vt sit populis A Etio- pum esca & ali- mentum incultisque illis & Barbaris, quibus nec defecit Deus a- limento, aut doctrina sufficientiaque legis. Confregisti ergo ca- pita Draconum in aquis & dedisti eum escam populis A Etio- pū, ad literam potentiam Pharaonis, potentiumque subuertisti impe- rium, superbiam capita, dedisti eum escam populis A Etio- pum, i- dolatriæ & Apostasiæ, quæ iis enutriebantur fouebanturque Dra- conibus. Tum in escam hos relegasti populis A Etio- piæ inferno ni- gro, obscuro, fœdo, & horrido, ultra A Etio- piæ fœditatem deni- gratis, fœdatis, quod essent qui sicut cremium aruerunt, lumine nō dei extincto nigricantes, candore amisso iustitiæ titiones facti car- bonum instar, terra vallati obducti, terrenis restincta fide, sufumi- gij & fetore fidei extinctæ graueolentis, molestissimo conscientiæ morsu, non experrecti fumo graueolenti luminis obruta, deni- grati, suffumigio fidei sine operibus, diæi esca A Etio- pum, fomen- tumq; idolatriæ, tum peccati capita, mortem culpam penam esca inferni, & A Etio- piæ Dæmonum subigasti. Vocatur Pharaō Dra- co magnus ab spiritu Deo. Ezechielis 29. c. iis, in anno decimo, de

cimo mense, decima die mensis, factum est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem Regē Aegypti, & Prophetabis de eo, & de Aegypto vniuersa, loquere, & dices, hæc dicit Deus Dominus. Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & di-
 cis meus est fluuius, & ego feci memetipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, & aglurino piscis fluminum tuorum, squamis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pisces tui, squamis tuis adhærebunt, & proiciam te in desertum, & omnes pisces, super faciem terræ cades. Vocatur Pharaon Draco magnus iuxtaque naturam animantis liquet hæc omnia, qui cubas in medio fluminum tuorum in deliciis in voluptatum affluxu affluentia medio, in deliciis, vitiorumque humiditate superflua, est humidi termino proprio non circumscribi, aut lege vè morigerari docuit Aristoteles. 2. de ortu & interitu ca. 2. solumque alieno arctari, vi quasi & violentia, sese excedere & transire continuo tentas, Superbia Draconis immitatrix, qui dicis ego feci me me, mea sunt flumina Lucifer alter qui sibi adscripsit accepta & gratiosa, propriaque naturæ debitum reputauit, vitiiis squamis excrementorum copia ex alimento confectis, qui gentes illicis subditosq; inficis vitiorum illecebris & philtis, squamæ in aquis splendent magis, affluentiaque rerum vitia eminent firmantur. Draco marinus splendore squamarum pisces allicit, inuitatque quos postea aculeis venenosis transfigit discit & lacerat, quorum quibusdam vititur in presentia, in cibumque acceptat, quosdam in posterum aculeis suspensos referuat dolore nimio & veneno afflictos, atrocissimam inferens mortem & crudelem, irretitis pulchritudine oculorum & squamarum splendescētia allecti, armatus aculeis locis adductis colligitur autorū, Pharaon vitiiis plenus lege solurus attrahebat reliquos vt simul cū illo inquinarentur, inficerenturq; eo capto Dracone simul cū illo pisces aculeis infixi venient, & cum Pharaone populum trahere in siccum minatur, de aquis affluentia rerum, Deus ipse, hosq; in superficiem terræ proicere in siccam terræ faciem, vt sint aliis exemplo, terra adhuc non oculi aut abdi sinet, esca volatiliū demonumque Aetiopie inferni vt sint, propriis vitiiis, opulentia, potentia, terrenis, irretitis, inualidatis, quibus oculi & abdi quominus vltioni pateant, non poterunt, in desertum in remotissima adhuc
 in Aetio

in Aetiopiam, vt sint omnibus gentibus, exemplum, monumentū esca & alimentum virtutis sunt poena & præmium. Terrestris Draco & aquas subit frequentissime ibiq; degit, Elephantos captans, & pisces euorans eisdem locis extat, squamis exornatus, & aculeis quibusdam, quibus elucētibus pisces congregat, splendore concitat & cir cunuenit. Tum in somno Mardochei intelligitur cur Draconum simbolo voluerit vti spiritus Deus. Ester. 10. & 11. c. Vbi hæc continentur. Et ecce duo Dracones magni parati cōtra se in pralium hæc. c. 11. 10. vero hæc Mardocheus. Duo autē Dracones. Ego sum & Aman. Viam spiritus intercipere tentat Dracones. Ego dum pugnam agræditur, aut cum Dracone bellū init aut duellum, cum alijs gerit, vt de Elephante diximus, factuq; allicere aues ad se aeris tractu qui est spiritus respiratione tractus, Mardocheus & Aman, non secus atque Dracones dimicabantur de via spiritus recludenda suspensione patibuli. Iustè Mardocheus Dei iussu & inspiratu, propter scelera Aman, ille iniustè propter malitiā inuidiā & liuorē infantis Mardochei, preualuit innocentia & in patibulo quod parauerat Aman Mardocheo, suspēsus ille est via spiritus cōclusa, suspēsus discessit, Dracoq; Mardocheus Draconi Aman, spiritus viā interclusit, tū Dracones vocatur, quod quilibet alterū, minabatur cauda morte & vltimo fui, icū caudæ Dracones plus multo capite feriunt & icū, quam ricū diximus.

Naturalia plurima Draconis complectens, sensusque cum literales tum mysticos.

16
 Anielis locus non minus hæc natura animantis confis-
 tit c. 14. Vbi legimus. Et erat Draco magnus in loco illo, & colebant eum Babyloni: & dixit Rex Danieli: Ecce nunc potes dicere, quod iste nō sit Deus viuēs? adora ergo eū, dixitq; Daniel Dominū meū adora: quia ipse est Deus viuēs. Tu autē Rex da mihi potestatem, & interficiā Draconē, absq; gladio, & fustē, & ait rex do tibi. Tulit ergo Daniel adipē, & picē, & pilos, & coxit pariter, fecitq; massas, & dedit inos draconis, & diruptus est draco. Cū enim glutinosa hæc esset & viscida obturata & replen-

& replentia nimis, adeps glutinosa & oleosa substantia qua pollet, rancida præcipue dum est, instigante & irritante guttur natura nimis sensibile & ferens minime eorum que viam spiritus obturare valent & impedire, eius semper sollicita muneris quod tanti interest ad vitæ tutelam cordisq; refrigerium, collum inquam alioqui strictissimum vasti animantis, vinctuoso aereo tenui & viscido, opplente, pice viscosa & tenacis naturæ cum adipe eliquata semel hærescens, pilis quod humore distentis nimis dilatentur vt replent, longitudineq; circumuoluantur adeo, vt duplicari non possint è loco irretitis semel, irritentque nimis stimulent defectis partibus sectionis, acutis factis defectu in tenuibus magis sectisq; semel, coniunxit infarcentia nimis, quibus & obturamus ea, quæ tenues liquores tenent, vt non possint extra fluere præcipue in vasis ligneis & alijs porose substantiæ, obtulitq; ideo Draconi naturæ voracissime, dracones dicti à quo Tragones eueniunt dicti ingluuiosi homines idiomate Hispano, è græco τραγο trago aut Hircus gulosus, vorax, mors quod omnia deglutiat illa *trago dela muerte* dicitur, vt & Draco inde animas, difficillimi anhelitus dyspnoe natura & respiratus parcissimi, strictissimi oris fistule instar, vt diximus, Enare animal, cui oris & narium loco, plicata foramina ad sunt molis ingentis vastitatis immesse, calidissime & æstuatæ naturæ: (patet superius,) cum hæc solū habeat quibus respiret illud, non suffectura animati tanto, vltraq; impedita respiratio nis via, glutino illo viscido & crasso, diruptus sit Draco, detento spiritu, nimio tracto conatu, tanto æstui tussi concitata animantis & lancinno, pilis & rancido oleoso stimulantibus gutturis sensibilissimam regionem: hinc inde distentis præcordijs, vt aerè traherent in cordis refrigerium, non excluso postea infarcta via impedita & obstructa, glutinoso illo, quo crepuit medio corpore, distentus spiritus violentia & impetu agitato, scimus enim detentum flatum & tremoribus tremendos excitare, magnos montes subuertere, abrumpere animata medio, id docent tormenta bellica, cluso & impedito exitu agitato spiritu: coxit vero, vt in crassarentur amplius, glutinosaque vt fierent, illa magis, in crassat. coctio, & viscidiora facit que coquuntur semel, ducunt Aristoteles 4. meteororum, cap. 2. 3. Galenus 1. aphorismorum aphorismo. 7. que renuntians Spiritus Deus subdit, & dedit has massas in os Draconis: non in ventrem, in os scilicet solum, glutinosa enim & viscida

viscida non potuere os transcendere, in ventrem vè prolabi æsophagum aut pertingere, gutturi imo affixa Draconem suffocarunt, ore enim agitur respiratio, naribusq; aer in os venit prius vt inguttur proueniat, cum tamen aude Draco hæc deglutisset, pinguis & adiposæ substantiæ natura cupidus, quod relaxet & dilaret illa sicca & stricta, structura innata complicata saporeq; illectus sibi placido, grato & suauis, vinctuoso, quo ijs vititur cupedia nimia vt iisdem locis fertur, hæc traxit ad fauces caputque laringis, quas cum conclusisset viscu, orificijs obstructis glutinosa rerum congerie suffocatus obijt, laringis capite infarcto, internatio, quantum iubari natura rerum potuit, miraculo tamen obrutum Draconem, se se ipsis his internationi tarde suffectura. Lachesim narrat Apuleius Cerberum occupasse massa viscida & tenaci infernum ingressa, negotia Veneris & Proserpine sollicitantem, naturis rerum fabula conficta, vt veris rerum naturis fabulosa suaderent, effugie ve mentita veri, mendacium occuleretur. Est audivissimus Draco sanguinis, (supra retulimus) Adeps vero ex oleoso sanguinis sit supernatanti & pingui, concrecente frigore & coctione genito & suborto, adeps concretum significat pingue, & hoc frigore sistit, cum calore perficiatur prius & depuretur, liquefcens, postea congelato in partibus membranosis corporis, natura frigidioribus reliquis, oleoso & pingui concrecente, docet Galenus 3. de temperamentis, & alibi; hinc adipem expetit, quod sit sanguinis pars prior & elaboratior aerea & leuis, sublimior, superior, aerem non minus optat quam maxime, aereasque aues allicere suctu superbus ille, natura & malitia, superiora deprimere obtentat, in suosque relegare vsus in ventrem in propria sibi, alia vero deglutit simul vt deglutiat adipem, vt illo Danielis pilos & resinam: ijs ipsis superatus & victus, sine fuste gladio, vt promissit Daniel, sic se sanguine replent multoties Dracones vt eo ebrii venentur, ex aereo quem ebiberunt potu sanguine, flatibus spiritibus eleuatis plurimis, capite grauato & pleno obstructis vijs vaporibus illis sanguineis animantium, vini instar, distentioneque maxima facta medio corpore vt dirumpatur flatibus iisdem. ictu enim impulsu & distensione crepuat multa, aere concitato concluso, impetu & vehementia, vt crepuere qui Paralipomenon. 2. capite. 15. ad petram collidebantur. Crepuit imo Iudas Iscariotes plenus sanguine Christi, & pretio sanguinis, iudicio sibi marducato

ducato & bibito, non diiudicans corpus Domini. Draco ille perijt suffocatus adipe frumeti & sanguinis, picem & foeditatem peccati simul deglutiens, pilos, vitiorum longitudinem consuetudinis & habitus, eisdemque misere obcrepuit, medio corpore, ventre & praecordiis mollitie molliori parte ubi ossa defunt, & solidum, firmum, & stabile destitit fidelitatis, impetu enim facto in pectore & pulmonibus, praecordia abrumpuntur, medium corpus inter inguina & alas, medio trunco & busto mollibus praecordijs, diruptis ventriculo & ventre abruptis, hoc corpus dicitur praecipue in animantibus, docuit Aristoteles de communi gressu animantium. c. 2. Non secus dirumpuntur Dracones illi, qui rerum affluentia distenduntur laxantur, adeo replentur adipe, & abundantia, ut crepent medio corpore, dirumpanturque, sese continere impotentes quos nequit propria capere pellicula, imo ut molles & humidi, modo & termino carent Psalmo. 21. Sicut aqua effusus sum & dispersa sunt omnia ossa mea, humidus proflui ultra terminos, aquae instar ultra legem & rationis proprias hominis metas, & 72. Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei: tum pice tenaci & temporalium rerum glutino, pilisque & rebus extra hominis integritatem & substantiam, aciditibus extrinsecis, apparentibus rebus detenti, medio crepunt corpore, appetitu medio inter rationem & naturam animantium. Christi sanguine diruptus est Draco inebriatus, hausit sanguinem fugiit ut postea copia & virtute abundantia dirumperetur (ubi abundavit delictum superabundavit gratia Paulus) Demone infernum, & mors. desiere. suscepit enim mors vitae alimentum quo mors periit defecit commutata in vitam, cum vitam edidisset. Ego sum via veritas vita, Christus: mors ergo cum vitam ingestisset Christum, periit illa vitae metamorphosim passa, Deuteronomi. 32. sic dicitur ingratitude sepius a Domino castigatam populo repetens referens supplicia quibus puniuntur beneficia immemores. Fel Draconum vinum eorum: & venenum Aspidum insanabile. de veneno Aspidis. c. de Aspidibus diximus, quod insanabile sit cuiusque, Aspidis tale venenum, fel omne epotum inebriat sensum remittit & obscurat, memoriam adimit & haeret, quo antiquitus (supra diximus) myrrha vino permiscebatur, ut ignea natura & fumida, simul cum aliis caput repleribus, obstrueret caput, repleretque, & apoplexiam modo sensum partium aboleret quominus tormenta sentire possent eo

sent eo potu parati, potus enim, tum & modo parantur morituris quaestionesque paluris, torturas tormenta suferturis, crucifigendis, suspendendis, ut minus doloribus extorquerentur, tamen ne animus distraheretur cruciatibus superaretque vires patientiae, & mens minus integra compungeretur minus de delicto commisso distraeta. Christus vero cum gustasset vinum fele mistum Matthaei. 27. cap. Noluit bibere oblatum quia ipse voluit, ferreque mortem & dolores cum vellet, quae haec possunt retardare respiciens aut imminuere, quous modo gustavit tamen, ut adhuc molestiam illam non subterfugeret at non bibit, ne essent impedimento doloribus & cruciatibus: fel ergo inebriat memoriam haeret, qua accepti beneficii recordemur, praecipue Draconis calidissimi animantis fel, quod sanguinem Elephantis experere diximus, quod sit frigidus Elephas melancholicumque animal, ut colore actionibus & alijs patet, ingenio & viuendi solertia; bilis fel Draconis, in gratos reddit ebrios, extra se ducit homines, extra rationem, fel ergo Draconum vinum eorum, ut in poenam delicti amplius obliuiscantur eorum quae liberalissima munificentissimaque largi conditoris manu recepere, ut grati offendere illum recussent, potabunt enim pro vino, quod memoriam auget, siccitate & calore, docuit Galenus. 3. de locis affectis latissime a quo posterius, fel Draconum quod imminuit ebrietate & repletionem rerum fugarium, Abacuc. 2. Ve qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, ut aspiciat nuditatem eius, fel suae obliuionis inebrians ut aspiciat nuditatem inebrians ut non teneri obligationis vinculo epotantem credat ille videns nuditatem eius. Ieremias 3. Threnni. Circumdedere me felle & labore, edificauit in gutturo meo, quasi in mea venit, & depredatus me edificauit, & circumdedere me felle suo, sanguinem meum exoptabant. ingratitude & obliuione acceptorum beneficiorum & me oblitum laboris & afflictionum rerum fugarium, vorare curabant sanguinentque exugere Dracones ij, fele effuso prius in me, inebriat fel, ducitque extra se hominem, tum sitim multo maiorem auget potatum semel, sic siti inextinguibili torquetur ingrati estanti appetitu, & in satiabili, in poenam ingratitude: sunt ij declinantes in obligationes quos adducet Dominus cum operantibus iniquitatem, permittetque inebriari fele hoc obliuionis beneficii accepti, est fel Draconis amarissimum inter omnia animantia, quod calidissimum sit Dra-

eo animans, calidiorque succus fel, bibent ingrati amarissima, felque Draconum, amittent enim ob ingratitude accepta, est vero amarum magis, durius multo possessionis amissio, quā non habiti actus priuatio, Ecclesiastici. c. 25. sic. Commorari Leoni, & Draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. de Leone serpente locus extat, quod insidias parat magis animantibus reliquis, adhuc quiete maiori & tempore placatori magis, quando omnia silent & quiescunt, hunc insidiari monstrauimus fraudes patare, insidias tendere cautelofus versutus serpens, parat Draco animantibus maioribus adhuc Elephantis celi aibus astutissimus, auditus acerrimi & visus acutissimi; hæc in alia dissimilis naturæ animantia læuiunt liuent, irascuntur, rarissime vero in eadem speciei eiusdem, nunquam quasi, mulier vero nequā in maritum læuit, surgit, irascitur, in hominem naturæ eiusdem speciei vnus proprium, mansuescunt consuetudine Dracones frænatur maxillis, serpentesque omnes fere mitescunt, mansuescit vero nunquam mulier, in maritum irruit, parat insidias, iurgia mouet, iras, rixas, non quiescit, non frænatur, non sistit. Est ergo facilis Leoni, & Draconi serpentibus commorari, quam mulieri nequā, obediunt, hæc multoties homini parent, cum illo quādoque amice viuunt sistunt, quiescunt, vt non irascantur amplius & læuiant non sistit mulier quiescit, aut satiatur vnquam. Job. 30. hæc continentur. Calamitatem, & miseriam suam deplorās. Frater fui Draconum & socius struthionum, fui pomorum audivissimus, non fecus ac Draco est natura, expetiui pomum in Adamo, quo dicitur fut. maledicique diem ortus, idest maledicit de die ortū, culpæ reatu ortus sum ac si diceret in reatu acerbissimi pomi, quali eiusdem naturæ essem & cupiditæ cum Draconibus, quibus à primo ortu adest pomorum audivitas, sic ortus & natus sum in pomi desiderio Adams, frater Draconum originali culpa, appetitu peruerso, caudæ innitor elatus superbus prius cœlestia vorare præsumo memetipso, eritis sicut Dij, Pharaon alter, terrenisque caducis & fugacibus hæreo, sanguinis audivus, vltionis vindictæ passionū, altiora peto & suctu superbio, altissima quæque superare tento: vanitatem ventum inspiro & ad me allicio suctu; accerrimo visu curiosus & auditu acutissimo Draco, alios inficere auditu tento Elephantem adhuc & robustissimos quosque, qui humeris pōdus iustitiæ sustinent, in peccato ortus, vt in veneno Dracones lento

& te-

& tenaci recocto igne æstuantis naturæ, quod omnibus hærescit, in veneno viscerum interno in Deum, & externo in proximum peruersus, bilis & fellis torridæ intus recoctæ & mortifera, & si enim morsum parum venenosum injiciat Dracones, intus vero venenosi magis sunt animantibus reliquis visceribus & internis: macula enim peccati infectus visceribus & interioribus, externis sedus non minus natura labefactata ortus, frater eorum fui. Et socius struthionum deglutibam serpentes viuos, nō mortuos, vt strutio facit, & ibis supra, cum adhuc Christo, non essent superata serpentes, mors infernum, dæmon, passionisque nostræ, & venenosa ingerebam viua hæc, tum ferrum, ignem, non pertinui ingessi vero, nec versatilem gladium igneum Angeli paradisi custodis exhorruui, vt me substraherem à peccato, commutauimmo durissima quæque, mortem ingessi pomi esu, defecit virtus commutandi mortem & conficiendi durissimum id alimentum, vt Draconi deficit pomis superadis, quibus dum se replet ille cō fugit ad lactucas siluestres ijs expurgatur amaro illo expurgatio vomituque reicit, quæ superflue ingesserat: Deus iussit populo lactucis aggressibus vti, cum agno simul, & panibus azymis, Exodi 12. & Numerorum. 9. c. nausea pomorum Adams Hæuæque infectato, lactucis amaris siluestribus, Dracones vitant satietatem pomorum nimiam ijs, expurgant enim amara deteriora virtute ventericulum ventrem, & venas primas, vomituque reieciunt succos glutinosos, & crassos infestantes ventriculum, nauseamque inferentes, crassitie & glutinosa substantia. Galenus comas absinthij laudat aloem & amara queuis. 2. per locos, & metho. 8. c. 4. statuit Dioscorides libro. 2. c. 125. à quo, & Galenus & posterij, lactucas siluestres amaras & deteriuas, purgatiuasque humorum crassorum, visui aptas constituit, vltraque venereos appetitus coercere, flatuū vetriculi discussione, vt eo firmato euomere sit facile esus pomorum vt recordarentur, lactucis vti præcipiebat lex, tū quod Agnus crassos generet succos & glutinosos, ideo azymio pane sine fermento deteriuas virtute prædito & exiccandi potētia illustri, celebri, leui & fecile coctili, lactucisque iis expurgantibus incendentibus vti iussit quantum ad naturam spectabat, illa præcipiens symbolo, & hæc non omittens natura, quando simul cū ijs quæ ad animi culturam attinet esse possunt, tum agnum in lactucæ matris decoctum prohibuit edendum, Deuteronomi. 14. ne fri-

Si gidius

gidius crassiusque fiat alimentū, viscidius & tenacius, lacte frigido agnoq; viscido & glutinoso, septuaginta legūt Agnū, vt nos legimus, nobis enim est agnus qui Iudæis hædus, hædus enim recēs natū significat ouis fetū & arietis, immunda sorditie & mucore plenū, Agnus vero iam Patris vestigia insequentē innocentē & obsequentem facile, & si hædi nomine capræ fœtus alias intelligendus veniat, Agni vero nomine ouis mitissimæ, & innocentissime partus. Quo præcipitur eo loci, & Exodi. 23. nō coquere hædum in lacte matris. vltra sensu spiritali, ne Christum Agnum coquas dissolvas in lacte matris, suppositumq; illud diuinum verū Deum & hominē, in lac dissolvas ne resolvas in lac in naturā ex lacte, in humanitatem imo & in diuinitatē simul non in lac solum; ne sis vitiosus, fetus lactē matris Deiparæ, Christum in lacte matris ne coquas, offendas, & stimules, irrites, nec sit tibi matris piissimæ lac maternitas ve, condimentum occasio, abusu irritans Christum vorādi legem & præcepta, nec lac matris sit, in quo Agnus coquatur & irriteretur, ne qui eo lacte vtebatur amice in homines, postea acido illo malitia mortaliū, vratur rigide irritatus lactis abusu, lis cōstitit locus Ieremie. c. 14. miserā, famem, populiq; afflictionē deplorans, ob cōmissa scelera, & patrata flagitia, inquit. Onagri stererunt intrupibus. extraxerunt ventū quali Dracones, & defecerunt oculi eorū, quia non erat herba. Asinos siluestres alimēti defectu deperisse docet, cū tamen ij aliis animantibus melius inediā ferant, & annonæ defectum hyperbole quasi miserā & calamitatem populi ostendens eorū exemplo, qui & si omnia peragrent veloces & faciles pabulo destitui perire, imo æstu defatigati, incēdio terræ squalore, rupes altissimæq; loca subiere, ventūque traxere sicut dracones, quos mōstrauimus suctu aues volatiliaque quasi amatorio philtro. ad se allicere, innixos caudæ, rupibus altis, reliquo corpore erecto & cello in aere distento. Defecerūt oculi desiciunt primo fame & corrugātur, marcescit viuida eorū splendescētia, exoluta spiritali substantiā splēdida & lucida facile dissipabili: visus deest primo esuriētibus ideo & famelicis alimēti inopia, vt copia, infestatur fluxionibus prius lachrymis & fluxu; docuit Hyppocrates. r. prognostici sect. 3. & Galenus ibidē, Arist. 4. proble. sect. 3. & pauli defectu, tristitia infestato, corde cōpresso, ad se euocate merore sanguinē & spiritus, vt præsentia alimēti & cupiditate exhilarat. distēditur dilat.

tur e.

tur effundit succos in caput oculos, & externa animātis, vt oculi crescāt iis emissis corde extēso: hinc defecerūt oculi, quia nō erat herba fame & tristitia; cauda magnos superat Elephātes & terrestria, cauda dirūpit, nodis, & flexibus, ictu, cœlestia capite impetit trahere tētat, rictuq; offendere carnales, cauda & appetitu cōcupiscētia erūpit, spiritales capite superbia elatione supereminētia animi: quos dū viciit capite & superbia ligat cauda, vt in appetitus & carnis passiones prolabatur, in vētrēque draconis veniant, volātes aues cœlestes alioqui, philtro & amatorio passionū irriterat. Hinc draco ille Apocalypsis. 12. c. ruffus erat diximus & dracones esse natura ruffos, habebatq; capita septē. Hoc mōstrosum erat, vt & alatos inueniri dracones, & pedestres, decē obtinebat cornua mōstrauimus eminentias, & tubercula carnea supra oculos cōstita cornuū instar draconibus adnasci. Tum diademata retinere septē eo loci dicitur, Iubatos dracones Christatosq; esse attulimus, tot autorū scriptis, inueniūtur hæc in draconibus plurimis natura vitiosa & euersa, capita septē, vitiorū erāt, diademata septē, vt imperiū vniuersale in quouis vitio notaretur. Est diadema signū imperii & monarchiæ absolutæ in quouis vitio, ac si solū esset quoduis monarcha vnus, bellua multorū capitū, decem cornua, quibus ventilauit siriā & peccatores, præceptis decē decalogi, examinauit illos iis lusu iudicis ventilauit, vt in ignē reiciat paleas vtilis iniustos, executione, sententię Agni Iudicis iam Leonis, caudaq; trahet tandē: prius capite aggressus cœlestia, superbię capite, stellarū cœli terriā partē spiritaliū hominū doctorū, corū qui in spiritali vniuerso, cœlū exornant fulgentissima sidera, astra, luminaque aliorū, trahet cauda & passionibus carnis, prius capite & superbia infectos quæ omnia iuxta naturā animantis elucefcūt Apoca. 19. sic de dracone hoc. Et apprehēsa est bestia, & cū ea pseudopropheta, & viui missi sūt ij duo in stagnū ignis ardētis, & sulphuris, vt pœnæ magnitudo notaretur, draco enim vt Galenus refert 9. simpliciu. c. de sulphure, odit maxime ignē, & sulphur abortet natura, & cū strictissimæ respirationis sit, extorqueatur nimiscalore addaucto, & fumollā sulphuris exhalatione, fumo instigatus, quib⁹ furit & suffocatur calidissimū animal fumo alio qui plenū & incēdio flagrās, nō minus draco hic monstruosus Dæmon, sulphur odit fugit & pertimescit ignemque, quo exorcistæ Dæmoniacos prius sulphure suffumigat quā dæmonē pellere tētēt.

St 2

Sprenger

Spreget docet. 3. parte mallei maleficarū, quod Dæmon cū solū agat aplicando actiua passiuus, & mediis naturalibus causis, imo non agat ille intrinsecas mutationes rerū, sed quæ agant solum aplicet, vt late supra, ignisque sit actibior omni natura corporea corruptibili, & sulphur actibius omnibus aliis mistis substantiis, vt pote quod metalla tranſmutet fermentet, possunt hæc sic corpora disponere, parare sic, vt dæmon non possit causas agentes inuenire naturæ quæ has vincant & superent actione, quo opere frustratus deserat discedat, est enim illum discedere opere frustrari tranſeuntis aplicitæ causæ, cum ea loco moueatur causa qua in loco est, corpora vt fugiat actiua hæc, tum quod ligetur natura li berrimus, solū hæc duo imperfectissima corpora intelligere, quibus extorquetur eleuata natura horum agentium, & modo addito quo spiritum crucient, & extorqueant, à naturæ magistros hinc hæc fugiunt pertiment, quod corruptibilior ignis sit voracior, corruptiuæque magis causa naturæ totius sulphur, & quod corrumpat sensus naturæ corporeæ omnis perfectior pars excelſior, suponaturque materia metallorum omnium vt fœmina adultera & meretrix viris variis quod sit imperfectius & quasi naturæ nullius, cum facile aliis subiiciatur naturis, his duobus imperfectis adeo cum aligetur, mente vrgetur & angitur, quæ habet odio & respuit ille, petunt postea exorcistę præcibus sacris iis factis & gratia data desuper, dæmonium fugare inepto facto corpore quo minus agat ille causis applicitis, tū ne reddeat, vt perfectè liberetur homo, & vt non impediatur opus illud ignis & sulphuris, vitiis & peccatis dæmoniæ, & tandem vt manifestentur opera Dei, sitque aliis exemplo, gratiasque Deo reddat, præcatur que ne hominē, etiam si non possit alterare, intrinsicè nisi causis actiuis mediis, motu locali ne perdat se solo, ideo suffumigio facto, præcantur & petunt a Deo perfectum opus, & vt ea quæ natura nequit ultra perficiat.

Conditiones Draconis retinens ex ijsque Tropos.

C A P V T III.

24

Dnascuntur germina varia herbæ & plantæ tergoribus Draconum, quibus occulti & abditi incauta animantia & imprauilla cōprehendūt & arripiunt, vt vbi alimētū & requiem sibi pollicebātur mortē accerrimā vne.

venenum excidium parant: summa malitia animantis, vafritia, & calliditas quod vitalis alimenti specie mortem infert crudelem, eorum Icon, qui falsis & mentitis doctrinis, verborū specimine floribus, fucatione subdoli & versuti, mortem excidium parant, vulpecullæ fallaces, & Dracones florentes malitiam venenum cum expuant inficiantque dolo & artibus simplices & imparatos: vltra & sub bono apparenti venenum dæmonis latitat, sub floribus & germinibus pulchris, anguis in herba: sunt corrupti scelerati homines proprio sanguine, alimentoque proprio vitia qui sustinent conserbantque virentia & viuida, Draconum instar quieti medio vitiorum tumultu, filiorum & familiæ expensis sanguine prodigalitate nimia, externa altera alia a se qui fouent sanguinis proprii sumptibus, vt sint postea sibi oneri & excidio tandem, vitæ alimento absumpto proprio, continuo suctu, vt Draconibus venit, contigitque nimio hauſtu sanguinis Elephantorum interire & dirumpi, & adnatis virentibus innata alimonia destituti, ijs altis profundas immissa radices, esca confecta & sanguine animantis absumpto in extrinseca erogato proprio, defectu alimonia tabescentes penuria cibi, confectos obire, iis quæ educaberant, qui cum imperfectioris naturæ sint vitio & superfluitate monstrosa, progignunt specie alia dissimilia & diuersa, non eadē sibi disidio & ocio: aliena superflua ocioſi & desides, qui retrorsum dorso tergoribus aliena procreant a se virentia vegetabilia, dorso retrorsum agentes conuersi ad fallacia caduca bona, tergora qui Soli iustitiæ reddūt peruersi, quorum Isaias c. 1. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum blasphemauerunt sanctum Israel abalienati sunt retrorsum, alienati tergoribus aliena sustinentes proprium impendentes sanguinem Christi que, semen nequam de generas à proprio genitore debitoque sine, malitia & superfluo. Filiis sceleratis vitis subortis blasphemix, & idolatriæ eo c. dicitur. Est Draco ornatus honoratusque, alienis quæ tandem propriū conficiunt sanguinem, alimento destitutus vt intereat, iis ipsis vt deficiat ille, vitiorum incremento & magnitudine adducta eorum quæ fouit & educauit, macie misera suctu adnatorum, quæ proprium alimentum deuastarunt, non aliter discedunt, qui mediis affluentis rerum honoribus, officijs, dignitatibus, indolentia floridi, horum abusu carnis illecebris & blanditijs ac-

Sf 3 quies-

quiescentes, superbiae elationi animi, fountes hęc ipsa, eorundem sanguine, alta & foris vitia spurca & obscena sectantur, vt nimio luxu intempestiua morte dispareant ijs ipsis quę educaberant tanto honoris famę & rei familiaris dispendio: fuit multis rerum abundantia excidio potentia, & imperium interne tioni, ijs ipsis eorum substantia carnis præcipue fęditatibus deuastata vita & robore. Sunt Dracones floridi, Draconum quasi ostentantes nihil, occulti & abditi mediis honoribus dignitatumq; fastigio, potentia & officio floridi, honorum & dignitarum virore personati, intus cum Draco adsit vitiosus teter rudis indigestaq; moles superbię tumida, cautella & vassities floribus ijs velata & abdita, Dracones floridi qui venenosa efficiunt germina salutifera alioqui vt efficiunt Dracones ea, quę innocua natu & salutaria alioqui ferunt, nil ultra quam Draconem abscondere parant, qui hos præmiis & officiis cumulant & affectant. Patet etiam Michę locus. c. i. vbi hęc continentur. Vadam spoliatus & nudus, faciam planctum sicut Draconum. Diximus Dracones affligi Zelotypia nimis, & ingratitude opprimi, oculis aqua plenis plangete & deplorare, mitissime cauda verberare ingratos amantes, quorum nunquam obliuiscitur, despectus imo millicies reddit & sollicitat, virgines præcipue, vlulatque sibilo tristissimo allicere tentans, quos deperit, spoliatus nudusque exubiis senecta, quam vt serpentes reliqui bis anno exuit, verno tempore & autumnali, sub vtroque æquinotio amore furens, vt & animantia reliqua furiant venere, vere & autumnno, sub Ariete & Libra, calido Ariete & igneo, libraque aerea & humida calida spumosa nature, redeunt autumnno omnia non secus ac vere, Sol reddit in punctum idem quo est æquinotio agni. Iis spoliatus nudusque Draco senecta antiqua, angitur eo tempore magis, furit amore ardet, planctum sibilum eformat tristissimum si amata reliquit, vt supra latet: Zelotypia exuritur plangit, Instigatus Deus in serpente exaltatus Christus, antiqua rigoris veste ignis turbinis gladij obumbratus alia & alia deposita. vltionis, brumę rigida nudus legis scriptę, gratiæ vere legis Euangelicę sub æquinotio Agni & librę simul, sub libra iustitię & misericordię Christi, sub ægno quo iustitia & pax osculatae sunt, agni pax mansuetudo, librę iustitia & equitas vtroque æquinotio conspicua quibus promittit & reddit large, trutinat vocat populum per Micheam

eo loci

eo loci, conqueritur spoliatus & nudus rigoris, quod agnum fugiant timidi mortales, vadam inquit, faciam planctum Draconum ingratitude vestram lugeam oppressus Zelotypia, & amore flagrans populo dicit adultero, & nobis prædicat. Faciam planctum sicut Draconum, Zelotypus & spoliatus, amore flagrans & æstuans, benignus tamen & pius, sollicitans animos ingratos & rebelles, demulcens cauda & blandiens secundis casibus rerum euentibus, prosperis successibus, vsque tandem invehitur in ingratos instigatus, veneno Draconis suscepto aliunde vt suscipit draco mantis venenatis pugnam vltionem ve aggressurus herbis & plantis, iratus amans Deus punire tentat cauda rerum temporalium, aduersis casibus eorumque euentibus, verberare incipit, punire quasi nesciat, sapientia & iustitia summa delicta hominum, est hęc misericordię eius pietatisque cõditio, quibus allicere præsumit vsque dum fœuit tenaci viru contumacię excitatus. Isaias sic. capite. 13. De ingenti ac truculenta Babylonie vastatione à Medis, præfagium ferens. Sed requiescent ibi bestię; & replebuntur domus eorum draconibus & habitabunt ibi struthiones: & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulę in domibus eius: & Sirenes in delubris voluptatis: desolationem Babylonie prædicens & ruinam, potentia Medorum venturam, dracones qui siluas incolunt, inermia loca, & solitudines, ibi media Babylonie (ea erit vastitas & solitudo, regionis illa subersio) commorabuntur, habitatioque erit deserta draconum, qui locis abditissimis siluestribus & semmotis morantur, ac si media solitudine degerent inhabitabunt Babylon: Imo struthiones serpentibus inimici natura (monstrauimus, & de ibi struthionis specie, quod gliscant serpentes, eisque vescantur) vt Dei vltionem exequantur iustitiamque summam, puniant vt ingratos & sceleratos homines, amice excipientur, & viuent cum Draconibus simul: vt ij & illi iure hereditario A Egyptijs succedant legitimi hæredes Babylonie, & ex testamento capiāt scilicet, gulę & luxurię A Egypti, Dracone enim effingitur luxuria, Zelotypia sollicitudine amoris intensione qua deperit amata, qui ultra naturam adamat, ultra suū genus redamat fœminas mulieres viros furiis actus libidinis cœco impetu ductus: struthio vero est gulę effigies, non enim

Sf 4 soluna

solum alimento vitiose repletur vsque ad nauseam & vomitum vt Draco impletur, imo & quæ nullam habent rationem alimentum ingerit vorat, ignitos ferros metalla ignita, vt hinc gula notetur, ideo capite. 14. minatur Hebræos, & Babylonios ijs. Aedes eorum erunt cubile Draconum, & paschua struthionum. Vbi cubile ad Dracones refert luxuriamque, passum vero ad struthiones gulam scilicet: quibus duobus vitijs capitalibus reliqua alia continentur, heredes ergo legitimi ij succedent parentibus, & patribus filij in hereditatem hanc & bona paterna, habitant Dracones domos libentissime nostras, vt antea diximus, fruntq; nobis familiares & inquilini, superbas habitantibus magnificas & regias aedes & ruinas desertas, quod homines admet, quos disquirat aut sperat venturos, vocatur ab Spiritu Deo Aman Draco notauimus supra, quod a latere Regis esset domo regali. Tum pilosi habitabunt ibidem. Satyri scilicet natura pilosi libidinosique illi, columella inter lasciuos Satyros, Panasq; bifformes. Ouidius. 1. fastorum, Panes, & in venerem Satyrorum prona iuuentus. Codrus. Illo forte die Satyri Nymphæque falaces. Luxuria Satyri scilicet, hereditabunt eos, saltabunt ibi solitudine illa, quæ amant aufragientes hominum commercium ob suam deformem fœditatem, Zelotipi ob hominum elegantem formam & venustatem naturæ, psalentes vt Nymphis grati esse possint motibus, si non forma vt concilient gratiam cum eis. Oratius. Nympharumque leues cum Satyri chori. Virgilius in Buccolicis. Saltantes Satyros immitabitur Alpheisbeus. Hos vidit tales Antonius Heremita, qui alloquutum cum illis fuisse testatur. lib. vite patrum. 3. cap. 10. Augustinus. 3. de Trinitate. c. 90. etiam si adsint mentiti in cubi Dæmones ea effigie frequenter, qui femine aliunde asportato coeant cum Lammis & veneficis feminis. saltabunt ergo, & vlulæ respondebunt, aues scilicet illæ nocturnæ quæ & flere & vlulare videtur, Hispanis, Cucillo & Autillo, Italis Alocco αἰγῶλος Græcis, tristissimæ naturæ, Virgilius. 8. A Eglogorum. Certent, & Cygnis vlulæ. sonum tristissimum edunt formidabile, quo miseriam eorum pernotatur vlulatus afflictionū & miseriar, eæ enim aues solitudines non minus petunt. Addit & Syrenes indelubris voluptatis, Augustinus aquatiles has femellas lasciuas & voluptuosas, philtum hominum & amatorium perditissimum, affirmat vidisse,

vidisse, inundatione quadam ingenti mediterranei maris. iā. emortuas, & vita defunctas. 2. de ciuitate Dei. c. 30. Poetæ plurima fabulantur de ijs. fingunt eas filias Acheloi & Calliopes habitantes mare siculum, sursum versus virginea forma, postremo corporis pisces, cantus dulcedine sopire nautas & sopitos demergere, alijs in complices reseruatis, toto corpore quasdam humanam referre effigiem & formam alij alia: Mantuanus. Blandis neudes syrenibus aurem. Faustus sic. Qui molles furda syrenes præterit aure. Crinitus, Marullus, Ouidius, alij varia, lasciuie & voluptatibus deditæ etiam succedent in hereditatem & in bona eorum, in delubra voluptatis, aedes & templa idolatriæ, experunt sirenes inermia loca & solitaria, aut maris profundum natantes aut terram inuisentes, nuditate fugientes gentium commertia. Pilosi nomine etiam Dracones pilosos intelligere possumus, deteriores natura veneni cum Satyris adhuc, vt saltare ad Satyros solum refertur, pilosi ad vtrosque. sunt natura Dracones tales, retulit Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 53. ingerere tentat Draco rufus natura, virgines, integra substantia illectus & succosa, dulci succo plena, non vt corruptarum exuccis & insipida luxu, quas prius deperit veneratur colit, odio prosequitur corruptos, illarum ossa obseruat & custodit si ingesit euomit illico reiecit reddit, videre est pictura communi Diui Ieorgi, vbi ossa plurimarum Virginum quæ supererant custodit vigilantissime, carnes solum virginales mollemque substantiam hians, virginibus altus, quos solū deuorare præsumit, vt fami satisfaciat, plurimisque alijs historijs patet, hoc symbolo naturæ vt manifestetur Draconis fames in Virginem Deiparam Apocalypsis figura, qua cap. citato absorbere tentabat Draco, & matrem & filium virgines, quorum carnes masticauit attriuit laboribus, afflictionibus, doloribus, ossa vero solidum integrum superstitit, omnē labe & culpa immune, carnē affligit dentibus, pœnalitatibus, tormentis, doloribus, solidum nō attingit, ossa, animam, virtutes, dona, diuinitatem filij, os non cominuetis ex eo, innanis imo morsus extitit debilis & eneruis, solidum corporis virgineumque Deiferæ matris nō tetigit, eius quæ permansit integra vt erat, quæ vorauit euomit illico, Damon & mors, Dracones maximi, Christi sanguinē euomerunt, vt euomit Draco si cōficere nequit, humanitatē adhuc, Virginisq; Deiparæ corpus, cōculcato Dracone superato & victo, inferno Dæmone,

Bucellam de manu Virginis sumpsit, qui de alia nō acciperet Draco, Christum sumpsit, vorauitque infernus, datus nobis de Virgine sacra: ipsum morti obrulit & consensit mori, obediens Deo, bucellam dedit Draconi mortique hunc morsum vt dirumpere-
 tur Draco Daniel. Virgo dedit masam Draconi, qua dirumpere-
 tur ille, Daniel Hebræis iudicium Dei & sententia lata nostræ re-
 dēptionis incarnationis summo beneficio & gratia est. postea & de-
 dit Barbara virgo, Draconem ingentissimum vicit, aqua benedi-
 cta historiarum sacrarum patrum enarrant, linteo ergo puritatis amicta
 velata pudicitia velamine, Draconi obrulit filium virgo intacta,
 vt filij acquiesceret iussis illa, morsumq; obrulit inferno, & Dra-
 conem. Oseas, 13. c. O mors ego ero mors tua, & morsus tuus ero o
 inferne, cuomuit Draco alimentum morsumque, omneque ali-
 mentum quod ingessit, non potuit capere finita potentia alimen-
 tum infinitum nec retinere quæ recepit hinc eiecit. Complicati
 medio corpore capite & cauda liberis, flumina transnatant & me-
 liora pabula queritant, dæmon dæmoni plicatur, capite semper li-
 bero peccati, & mortis cauda, vt feriant petant humanum genus
 mortalium, melioraque pabula iustorum adeant, iis enim, non suf-
 ficat vnum vitij genus vt auertantur, ideo plicantur irretiunturq;
 Dracones, vt subertantur & alterentur, transnatantes flumina la-
 chrymarum, & voti facti in aqua baptismatis sacri, has aquas trā-
 natant, gratiarumque auxiliorum aquam & rorem, flumina hæc co-
 pulati plicati. Dæmones iniuncti percurrunt, sciunt enim omne
 regnum in se diuisum desolari, iis conuiciit Christus Pharisæos,
 vt non in Beelzebu dæmonia elicere conuincerentur, non enim
 plicarentur iungerenturque Dracones ij iam, vt transnatarent flu-
 mina aquarum legis gratiarum, suaderentur enim mortales miraculo-
 sis actis illis, Christi operibus raris dæmonum expulsionem & abiec-
 tu, si in Beelzebu esset adhuc opus, Christi doctrinā sectari præce-
 pta custodire, iustitiā, æquitatem, virtutes omnes morales saltem
 vt omnia ius, nil iniuria foret, pauciora vitia vt essent mortali-
 bus, aliorumque exemplo non inquinarentur, quibus aduersatur
 dæmon maxime vt peruertat Dei leges morum adhuc, æquitatis
 moralis, cum quod inamitteretur homo iis ipsis quodāmodo super-
 nas virtutes supernaturales, tum quod iis vt decet seruatis imper-
 tiat Deus illas & immittat superne, lege naturæ seruata vt decet, li-
 beralitate sua, non ergo plicarentur diuiderentur in dæmones
 vt de

vt desolaretur eorum respublica si sic translicerent legem gratiarum
 Psalm. 2. Dirumpamus vincula eorum, & proiciamus a nobis iu-
 gum ipsorum. At quibus hæc fient quo vt Brachio quo robore hæc
 tanta? dixit Isaias c. 51. Iis, confurge confurge, induere fortitudi-
 nē brachium Domini: cōfurge sicut in diebus antiquis, in genera-
 tionibus sæculorum, nunquid non tu percussisti superbum, vulne-
 rasti Draconem. Vocat Christum mediatorem proclamat, confur-
 ge confurge de Solio æternitatis verbum veni, induere fortitudi-
 nē brachium Domini, potentiā & robur diuinitatem ostende, &
 fortitudinē manifesta, indue hæc in bonū hominū saluator Deus
 sicut in diebus antiquis in generationibus sæculorum, quādo om-
 nia per ipsum te facta sunt verbū, initio mundi, & in temporis ge-
 neratione & sæculorum, vbi robur potentiā cōmonstrasti. Ipse di-
 xit & facta sunt, sunt omnia per verbum facta, percussisti superbū
 serpentē maledictionibus, & opprobriis, & vulnerasti draconē Dæ-
 monē, quod promisisti saluatorem gentibus, Pharaonisq; deuicti
 exēplo, superbum, & draconem percussisse vulnerasse liquet præ-
 dictis antea. Aquilā diximus prædā arripere draconi evngibus, ip-
 sum nudare spoliis & quæstus, occulta atentatras lignum arboris
 concionatores sacri confessores tras lignum crucis spoliāt draco-
 nes, Dæmonem, mundum, passiones depradantur, surripiunt, vt
 Christum fecit a bore crucis, odit Aquilā Draco, quod cū omnes
 aues in ventrē alliciat suctu, Aquilā tamē quod volatu petat qua-
 si sublime cælum, altissimeq; peruolet, nō valeat in ventrē euoca-
 re, tū quod Solē ipsum intrepide cū inspectet & cōtemplerur fa-
 cie ad faciē dum cum illo pugnā iniit, draconē voluere cogit So-
 lē versus, volatu vario vt prædā arripiat obsecato & cecutienti
 lumine qui deluditur, idē mali Aquilæ cōtingere posse ratus cum
 hæc Solē intueri possit perspicaci visu, citra id quod lumine ofus-
 cerur, Solē inspiciens, hinc aquilā odio prosequitur delusus dra-
 co. Iusti qui in cælū peruolāt, solēq; iustitig inspectāt & vidēt, dra-
 conē deludunt præda atrepta, Solis intuitu, iis irascitur maxime
 draco, natura maior dæmō hominibus, nō fert Solē aborretq; ma-
 xime, habet natura submissos oculos circūseptos tuberculis & su-
 perciliis, at homo natura minor oculis minutioribus inspectat &
 videt, furit draco in naturā referēs quidquid Solis videre potest
 in se in naturā munimēta, & oculorū cōpagē, Aquila in Solē red-
 dit explorat filios intuitu acsi quæ sunt sibi, & quæ Aquilæ magis
 vidētur cōceptus progenies soboles, sua credere nolit illa, vsq; dū
 manife-

manifeste Sol ipse & declaret, accepta iudicat nõ debita data imò
 secus Dæmon Draco omnia citra Solis examē suscipere posse est
 ratus sibi que deberi existimat, eoque dementia venit, vt se factū
 se putet non Deo, credidit Pharao dixit. Ego feci me me, dona
 non explorat Deo accepta Sole, sed natura propria, hinc Aquilæ
 inuidet & æmulatur, quod illa meruerit Solis influxu, quod ipse
 demeruit malitia & veneno: reicit ore plumas Draco & vorat a-
 litem secretus pronus vt diximus, vorant sanguinem proximi aua-
 ri suggunt lingunt, post hæc plumas inutilia euomunt, domos af-
 truunt pias, hospitia, templa, sanguine pauperum multoties infi-
 dias machinantur denuo Dracones malitia pleni & veneno visce-
 rum vsque dum tandem, venit Aquila, Dei iustitia quæ Solem iu-
 stitiæ inspectat, & surripit prædā, iustitiæque Dei executor mors,
 pignusque aufert Hypothecam vitam cui innitebantur hæc om-
 nia & credebantur, vt capiat & surripiat mors. Draco medio a-
 quarum aurem Elephantis agreditur, quod non possit illam para-
 bos scide & nare tutari aut contingere cum reliqua omnia possit
 ille. Auditum fidem tentat Dæmon euertere, medio aquarum ba-
 tismatis Christicolarum medio adhuc, se vertit ad Solem Elephas
 vt Draco aquarum lumine cæcutiat, aures versus cælum erigit
 cum capite simul, vt Draconis irritos faciat ictus Elephas, qui ge-
 nua flectere nequit religiosum animal, expers idolatriæ, qui capi-
 te submisso cælum astra Solem cælestia colit, credere tenentur
 mortales, quia Deus dixit, in cælumque aures extollere cum ca-
 pite Christo, viribus enim solius naturæ, hæc tueri nequit, neque
 audire mysteria, imò audita inficiet Draco, si in cælum non por-
 rigat aures & oculos. Draco natura venenosus morsu non est vt
 nec natura Dæmon, inficitur vero, esu venenatorum, vt infectus
 est Angelus superbia homoq; superbia & pomi esu. Alia ijs patet

Draconis amores continet naturalia & mystica.

CAPVT V.

30 **D**eperit ardens pueros, amat & Virgines, carnesque
 incorruptarum Draco, quibus vescitur, ossa cooperit
 & reseruat curiose nimis, odit corruptas, & cinædos
 fugit, adamat pueros, quos ingerit tandem, puerum
 expete

expetebar Virginis Apocalypsis citato & Virginem rulit subiga-
 tus & victus, cum ipsam prius odio prosequeretur, quam matrem
 cum nosceret filij pueri non iudicabat Virginem, naturæ viribus,
 quod repugnabat, caudæ innitens, capite superbus impetere nite-
 batur peccati notare labe, vsque dum Virginem cognouit coac-
 tus & inuitus, omni potentia & præuisione, quibus subditus &
 frænatus illi obediuit, quod Virginem cognouisset iam illi dor-
 sum cõmissit frænatus mitis, hic imò illud maxime notetur, quod
 Aelianus audit lib. 9. c. 15. & celebrat antiquorum historia Poli-
 carpi lib. 7. c. 90. Draconis ictus acerbiores infligere venenosos-
 que magis, euoratis mansisque ranis quarum sunt auarissimi, quæ
 c. de Aspide diximus & eo loci dictis cohærent, tum & iis, quæ di-
 cuntur Apocalypsis 16. iis. Et vidi de ore Draconis, & de ore Be-
 stiæ, & de ore Pseudoprophetæ, spiritus tres immundos in modum
 ranarum. Vt venenum notaret tetrum & fatale Draconis, spiritus
 Deus, qui ranas vsque ad vomitum ingesserat, orisque eiectione:
 tres vero euomit ranas triplici dentorum serie dentatus ille mon-
 strauimus, quibus ferit & venenum diffundit venenosus refertus
 cibis prius, ex Homero tradidimus, quo Draco venenosus extat,
 natura innocuus alioqui facilis & enerbis veneni, sunt homines na-
 tura & Dæmones perfecti, malitia vero & aliis deuoratis, vene-
 nosi & virulenti, pomi enim alieni esu cecidit homo gula & su-
 perbia vt draco alter, Dæmon superbia & inuidia, aliena optan-
 te, propria diiudicans malitia & odio, sunt enim ranæ venosæ
 plurimæ natura & loco, Rubeta, Bufa natura muta & filites, fri-
 gidissimique veneni, quæ iniuncta garrulis reliquis non venena-
 tis, illas inficiunt concubitu venerem dum explent, docet Dia-
 scorides libro 2. & Galenus docet. 6. simplicium, Paulus, Aetius, Au-
 cenna reliqui, lacus imò lacuna stagnus, aquæ graueolentes, vene-
 natas generant communes, quarum esu interiire plurimi, est iis
 caute vtendum sobrie præuisis adhuc. Tres spiritus immundos,
 reiecit ore virulentos & tetros, carnem, mundum, dæmonem,
 quibus (subdit) Reges trahuntur: sapientes, heroes, nobiles adhuc,
 trahenturque ante Christi aduentu pseudoprophetæ illius, Dra-
 co enim amoris proprii, iis tribus fouetur subcrefcit subuertit
 homines, non solum vulgares, Doctores imò aliorum iure Reges:
 vocauit Aristoteles sapientes Reges iure, qui alios regere & gu-
 bernare queunt, alios natura natu fortuna & casu Reges & quibus
 non te-

non fecimus ipsi. 1. Politicorum cap. 9. iustos adhuc sapientes doctos: summa virulentia ranas reiecit bestia illa Bufones rubeas natura infectas, & ranam virulentam infectione aliarum, fecundoque accubitu natam: nulli animanti venena aquis non mitescunt diluta, præter quam ranis, quibus increfcit aquis, locisque humentibus malitia & virus Behemotque animanti, de quo infra: ranas pseudopropheta Bestia Draco ore garrulas loquaces, venenatas, summa virulaginis eiecit tres immundos spiritus, philtris, garrulitate, & dictorio subducentes mortales, tum Hypocritism, superstitionem, fauorem, quibus omnia subuertit Draco virulentia ingenti, quibus trahuntur Reges, nobiles, docti. Sapiencia capite 16. de iis quæ Dei populo contigerant in deserto, & fuga Aegypti memoria reuocata, Deique summi beneficiorum historia repetita sic dicitur. Filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes misericordia enim tua adueniens sanabat eos. Hæc de Draconibus Africa dictum intelligo qui sunt venenati regionis æstu, incendio & squallore, alimentique calidissimi vsu, aquarumque defectu, quibus venenum eluitur, & temperatur mitescit, scimus enim angues aquatiles, & si eiusdem naturæ cum terrestribus sui generis, securiores esse veneno aquis deluto: increfcit vero recoctum æstu & igne, imo quæ venenosa non sunt natura, recocta & igne depurata venenata fiunt, vt argentum viuum, cuius aliqua quantitas accepta, non nocet eadem sumpta ipsius recocti & sublimati, interficit breuissimo spatio, & hæc quantitas portioque aquis diluta non interficeret, aut minus noxia foret, non secus Draconibus contingit, quos cum veneno constituent omnes remisso & debili morlu & dentibus, venenatos dentes Africanos continere sciunt regione & situ, ex Africa vero fuisse aduectos primo libro suassimus, præsertim cum sunt dimicaturi virulentos aditare quod tunc venenosis se repleant (monstrauimus) vt venenosi & virulenti supersint, virentibus, herbisque venenatis ranis animantibus ve infectis mansis, erant vero dimicaturi eo loci contra autoris naturam offensores flagitiososque homines, vt fuere ibi qui serpentibus puniebantur: naturale est instinctuque cognoscit animans quoduis inimicum & hostem, ouis lupum, mus felem, pullus miluum, conoscuntque animantia, & creaturæ omnes, autoris naturæ aduersarios & legum transgressores, natura sic ordinata autore legis vni-

gis vniuersi dum opus est, quo Dracones venenabantur virulentis, vt pote cum inimicis & aduersariis pugnam inituri, natura naturalique instinctu Deique iussu & ordine, hinc signum positum est Cain & petum ab eo est. Geneseos. 4. capite. Cum enim iam ille inimicus esset Deo morte Abel iusti patrata scelere tanto commisso dixit. Ero vagus, & profugus in terra, omnis igitur, qui inuenit me occidet me. Omnis inquam creatura, quo possuit signum, vt non interficeret eum, omnis qui inuenisset eum, suspicor pie crucis signum fuisse illud, quo nos vtimur hodie, super naturam ductu, dum auertere mala paramus & fugare hostes, hoc signo munimur. Dracones connumerat inter serpentes immisos in populum eo loci Sapiencia. Numerorum 21. capite & Deuteronomi. 8. Serpentes immisiss, quo Dracones eo in genere vrentium contineri ignitorumque videntur, suntque eo ordine contenti non quod ore virus reiecerent strictissimo, impotentes ricu, imo excrementorum expulso venenato, monstrauimus supra, inficiunt, vrunt, obceant, non secus ac vulpes canes, illi miserrima animantia ingentesque Elephantes, & Tauros, biliosis excrementis emittis & propulsatis, bilem enim veneno atrocissimo pollere eorum ediximus, caustico & excedenti, tanti icus vt cauda ignem generare valeant arboribus alligari, commotione & attritu, confricationeque corundem, vt iis solum siluas integras conflagrasse constet, non secus ac si falicis ligna vehementer adinuicem efricemus iguem generari, videmus, lumbosque fellis si atretemus scintillare, & caput hominis perfricatum loco tenebroso elucere, scintillas quæ emittere, carnes mortuæ noctu perlucet, putrescentes magis, igneis exhalationibus ascendentibus, abeuntibusque in ignem & degenerantibus, motu & attritu in exitu, & poris dum exhibant confricatis depuratisque exitu a reliquis non vstilibus crassitie, flammula non secus, ac ventilatione eminente, & extenuatis, hinc poeta Dracones ignem euomere dixere, & quid mirum, quod vastum hoc animans fortissima respiratione vsus, vehementissima & maxima, strictissimis fistulis respirante, ira & incendio flagrante, agitato, motu defessus aerem ore strictissimo emissum, attritu & collisione vehementissima extenuet in ignem,

ignem, fuliginesque & exhalationes ignitas quasi, quarum est refertus & anhelitu parcissimo igne faciat & vrar, vt flagrent incendio, nec ideo illos eo igne perituros, quod sufflatione expellant ad extra, ore & naribus, vrere vt possint alia ipsi incolumes, non secus ac illi, qui lucernæ flamam imbibunt, citra noxam insuflantes inspirantesque ad interna in tropelijs & ludis, & natura prouida, quæ struthios ea temperie muniuit tunicarum, & membranarum ventriculi, quibus & os & esophagus ambiuntur, vt ingerant sine lesione ignem, ignitumque ferrum, Amianthus imo lapis ignem respuit medio incendio & rogo, incalescens nunquam, qui & si ignescat non calet, plurimæque alia vt Muscæ volatiles in fornacibus Cypri medio igne diximus, non secus Dracones veri, igne non vruntur ore & pulmonibus eam temperiem nata, hæc immunia & libera cum supersint, vrerentes ergo veri Dracones dici queunt, quod euomant ignem verum, substantiamque igneam Solinus in Polistoria medijs æstibus igne medio gigni & conseruari docuit c. 33. Ieremias, c. 51. Absoruit me quasi Draco replebit ventrem suum teneritudine mea, & cecit me, Draco & si a verbo dicto, quod est græcis acute cernere, aut a ciuitate Dragos dicta. A Etimologiam trahat supra, non minus a τράγως tragos, latinis, Haustus. Hispanis, trago, & Græcis, quo & tragones vocamus voraces & edaces homines idiomate Hispano, diduci potest, Draconesque, tragones, quasi vt euocemus ob immodicam ingluuiem, qua vsque ad vomitum se replent (elucescit dictis) hinc tragediæ dicimus genus illud grauissimum poematis, quo Regum Principum vè calamitates, mortes, infausti euentus depinguntur, quod Hircus præmio illis donaretur, aut hircinus vter vino plenus, qui hoc genere poematis claruissent: Horatius de arte poetica. Carmine qui tragico, vilem certauit ob hircum. Est enim hircus voracissimum animal. Hircusque græcis τράγως tragos vocitatur, vt & tragum haustumque mortis dicamus, qui enim moriuntur, in mortis vltimo deglutunt quasi, ac si haustu mortem deglutire videantur, quo mortis haustus appellatur, trago, ac si morientes notare velint mortem glutitu esu pomi accerbi venisse, culpaque mortalium terribile illud spectaculû & crudele, Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum, creauit enim, vt essent omnia, inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum Sapientia 1. & 2. c. deglutunt ergo dum moriuntur, vt homines

mines mortem deglutisse cognoscant inobedientia & malitia, id que deglutitione euenisse. Paulus ad Romanos. 5. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Haustu ergo mortem deglutimus quasi, quia esu mortem deglutimus: nascimur inspirantes, obimus expirantes, expulso aere prius ore referato, & naribus suscepto & tracto opere & actione, pulso postea horum compressione, plicatis muscularis complicatisque laringis & esophagi, pectorisque & aliorum, eglutimus præstura, & expiramus esophagi & laringis laxatis & dilatatis postea emortuo animanti suo pondere ruentibus in eum positum quo sunt dum ingerimus, compressis grauitate, deglutire videntur expirantes, exhalantesque animam præstura eorundem & casu, inspiratio enim actione fit, & musculorum subleuatione, sustinentur enim instrumenta & partes quibus inspiramus, opusque animantis est renitente instrumento pondere, viuere vero ab actione incipit, & eleuatio compressionem supponit, vt vitalem actionem præcedat naturalis, violentoque quasi operi saltim contra peculiarem naturam grauium præter eorum natum particularem, ascensui elationique respiratus præiit naturale, & animale actionem, actio naturæ, generantur partes ociosæ, agunt postea actionibus animæ, imperfectius supponitur semper perfectiori, hinc prius inspiramus, post ocium & compressionem naturæ semel genitæ, Draco ergo a trago græcis, τράγως trago quod est forbitio, aut haustus, dicitur ob ingluuiem nimiam, qui absoruet sanguinem integrum vnus Elephantis vice vna, suctu fistularum, veri Dracones dicti, sanguinem exuggentes, alij dicti communes ore amplissimo ingerentes, non secus ac Borea serpens torum bobem imo equum & equitem maxillarum incredibili capacitate, integrum Elephantum, facillimi vomitus, quod infecta sint animantia, præcordis succincta amplissimi ventris & esophagi parentissimi, quorum venit intelligendus locus Ieremias, qui cum ingluuie tanta satientur, vt vsque ad nauseam repleantur, ingesta eiiciunt postea integra absorpta solum, replet enim sese prius ventremque capacem, adhuc sine indigentia cibi frequenter, vt referuet impostum eglutita & ingesta, qua sine masticatu deglutit cum ea facillime in os reiciat e ventre dum licet, ruminetque ventre vno, solum contra ac ruminantia omnia,

grasibilia, quæ duobus ruminantur ventriculis, vt hinc integra reiectet & euomat molesta & infesta ventriculo facile nimis si opus est, amplitudine grâdi viarum, vsque ad os quæ egeffit multoties, non secus ac vasa alia animantia & ingentia, alimenti grandi quantitate cum indigeant, prouida natura ijs munivit, vt feruent indigentis tempore, ventre ipso quæ mandant postea, vel reiciant vt reseruant alia minora quod gulosa nature sint, varia variis receptaculis æscam, simia buccis ore, & papulis, ruminantia omnia rumine dicto ventriculo, aures gutture, branchiis pisces, alia aliis: hinc dixit & eiecit me, teneritudinem ingessisse renūtiat, sanguinē scilicet cuius Draco est amicissimus, adipē carnes, alia tenera, teneritudinē, ab osibus omnia alia diximus, gliscere solū ossa relinquere, quæ si sunt Virginis occulit & humat terra, secus insepulta relinquit, teneritudine ergo mea carne sanguine repleuit se dæmon, molliori nostra parte fœminea & facili se replet, reiecit postea in ignē ille & odio habet, repleuit se iis molliibus & fœmineis, in hæc potuit, hæc afflixit extorsit, dura tamen & solida ossa, non potuit alterare iustorum, commutare ve mentis rectitudinem animum rationem fidem ossa, quo eiecit me, vt eiiciuntur cruda & quæ ventriculo sunt incoctilia insuperabilia, que, talia qualia recipiuntur, eiecit me integrum cum absoruisset, non masticasset, sunt oris debilissimi Dracones, masticatoris musculis debilissimisque structi, quo absoruent & non masticant gliscunt & conterunt ore debilissime, triplici dentium serie dentati, vt cum debiliter adeo conterant dentibus, quæ ore retinent hos si subterfugit quidpiam illis vt masticetur, & morso prehendatur horum illorum ve, dentes imo sese impediunt opere, multitudine & confusione passim, & cum nimis deuorare ostentent debiliter satis ore conterit, quod colligitur oculorum magnitudine cerebrique superflua humiditate qua minus firmiter musculi emouentur & qua abundat, qua & excrementiæ carnis pullulant super oculos, mento, barba, adnatisque capitis aliis id manifestantibus, quibus christiæ iubæ aliaque insunt longissima, quæ omnia humiditatem nimiam arguunt, & manifestant, quibus motus masticationis debiliter agitur, humor enim nimius motum impedit animantium, cum non consent sibi partes, quando inflectuntur nec stent motu, hinc pueri mollesque fœminę minus certo mouentur, consistentes vreo & iuuenes firmius, quod sicciore: hinc

Draco

Draco caudam sicciorem capite vehementius agit, sunt potentiores ictu quam rictu supra diximus, hinc non mandit, sed absoruet integra Boa, & Draco maxillis deuilibus deglutiit Draco igneus infernus, Christum descendit quæ ad inferos integrum eglutiuit, insuperabilis vero cum esset, tantusque ipse, Deus scilicet vt omnem capacitatem superexcelleret, dentibus Draconis, ventre potentiaque inferni maior, durum Draconi alimentum, integrum illesum redidit deuicto Dracone: allegoria deplicari potest his locus ille. Sapientię. 11. Sitierunt, & inuenerunt te, data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis, de lapide duro. de Christo lapide altissimo. petra autem erat Christus, qui de monte æternitatis descendit, vt statuam Nabucodonosor quassaret, mundi ignorantiam, insipientiamque vt contereret Dracones hos, qui absoruere tentant omne mortalium genus, siti sacra fameque appetitus infatiabili & dira, solum ea aqua extinguiibili & placabili Christo aqua viua, commutare ergo non potuit tantum quod ingesserat alimentum insuperabile & durum illi, ex quo duro & insuperabili lapide aqua fluit & potus salubris & integrum reiecit imo cum non solum reiectet vomitu, stimulatus Draco quæ ingessit incoctilia, at & cum iis alia retenta & detenta prius ingesta & vorata, sic & quæ continebat infernus cum Christo simul euomuit: patres antiquos qui deposito tenebantur carcere illo nobilium, sic terra dum aquam imbibit spiritu elato finditur & dirumpitur Solis radiis, vt pateat exitus, qua non erat prius, aut extitit illac, montes commouentur loco integri, potentia spiritus elati Solis tepore, est infernus diruptus Dracoque ingens eglutito Christo, gratia nostra & angelorū aqua & refectio, Solis iustitię radiis diuinitate, elato spiritu ascendenti in cœlum & astra resurrectione mirabili infernum dirupit Draconem & mortem, in spiritu diuinitatis, spiritus Christi. Iratus Draco saxa abrumpit, Solē obuscurat cauda delato puluere, terram appetit, terramotus comitat iratus infernus Draco instigatus morte quod Christi via cœli referretur, saxa rupit, Solem obuscurauit, recluso inferno, visceribus terræ commotis & diruptis, Christus humanitatis escam obtulit, vt audius deglutiit infernus, hamo diuinitatis illufus captus, occulto in cruce morte & patibulo Christi, de Dæmone ad libertatem dicitur Psalmo .90. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Draco enim voracissimus, cum sit omnia indistinctè gli-

Tr 2

scit, si-

scit simul cum eo quod indicat sibi alimuntur picē pilos vorauit cum adipe simul Danielis citato. Christum cum morte, cum humanitate diuinitatem, cum homine Deum egliuit, quæ illusus e-
 nomere fuit necessarium dirumpi. imo: aqua humentia vdaque loca Abyssi dicuntur sacris scriptis, vt videre est, Genesios. i. ca-
 pite tenebrę erant. super faciem Abyssi & Spiritus Domini fereba-
 tur super aquas, & Dracones aquis cum immorentur, terrestres
 adhuc, longoque tempore ibidem degant amphibię naturę, dum
 est illis aquarum copia, sintque, & maiora totius naturę anima-
 tia, vt pote, quatuor cętorũ cubitorũ magnitudinis, & maiores vt
 c. de Leuiathã, & inter aquatilia cum nullum sit æqualis veneni,
 & virus Psalmo. 148. dicitur. Laudate Dominum de terra. Draco-
 nes, & omnes Abyssi. Omnes ferales Draconum specus & habita-
 cula, numerauit vero inter animantia hæc primo, quod sint vas-
 tiora reliquis omnibus, potentięque insuperabilis quasi, naturę
 viribus. Animalia enim maioris veneni, & potentiora Deo subdi-
 ra ipsam venerentur, colant, pertimescant, laudent, natura, actio-
 nibus, non secus ac conceptibus, verbis, mortales, sic rebus, confi-
 stentia esse opere actionibus summam Dei extollant sapientiam,
 verbum magnificent, per quod omnia facta sunt, quod omnia ve-
 stigio figurã imagine æmulantur, non aliter ac prothotipus & e-
 xemplar, laudatur translatis imaginibus vt iis excitetur homo,
 & in laudes prorumpat tanti artificis & conditoris.

De Leuiatham serpente.

CAPVT VI.

35

Sais. 27. cap. sic. In die illa, visitabit Dominus, in gladio suo duro, & forti, super Leuiatham serpētem vectem, & super Leuiathã serpētem tortuosum, & occidet eum, qui in mari est. Job. 40. an extrahere potetis Leuiathã hamo? & fune ligabis linguã eius, difficile satis intellectu est, abstrusum nimis, qui serpens intelligendus veniat Leuiathã nomine serpentē enim esse scripturę sacrę locis adductis, aliisq; colligitur tortuosum rũ vectē cum vocet Isaias serpentē, quis vero ille fuerit, qualisvẽ, Leuiathã dictus, est vndę implicitum præcis, &

recentio-

recentioribus, quæ si depicere possimus hic esto initium, Leuiathã nomē ^{לְוִיָּאֵת} duabus coalescit partibus, Leui, & Ethã, He in Aleph Ethamq; in Atham versis temporis tractu, vt vsu vocum experimur quotidie venisse, leui Hebræis est copulatus, aut hærens sibi. Etham Vomer aut Ararri rostrum quo terram findimus, quo Leuiathã hebræis, Copulatus vomeri, aut sibi adstrictus copulatus sibi interpretatur, nam vomeri incumbens, fert onus laborem sustinet, vt sit utilis sibi, vt inse cedant quæ molitur, & agit inse impedit opus rustici instar, contra ac politici qui in bonũ commune tendit ciuitatis & politię. Genesios. 29. despecta Lia filium primum sibi concessum a Domino, cum referret in Deum ijs. Vidit Deus humilitatem meam, nunc amauit me, vir meus. Voluit Deus vocari, Ruben, seu visionis Dei filius, tum a Deo secundũ fuisse cum fateretur susceptum ijs, quoniam exaudiuit me Dominus haberi contẽptui, dedit etiam, & istum mihi. dictus est, Simeon Dei ve exauditio. Tertium vero in Deum non retulit, sed præcisẽ dixit eo accepto, nunc quoq; copulabitur maritus meus mihi eo quod peperim ei tres filios, & id circo appellauit leui, copulatum scilicet sibi, quem inse ordinauit, vt ei maritus acquiesceret, non referens gratias Deo, illum vè autorem compellans, quæ cum cognouisset quartum appellauit Iudam, idest Dei confessionem, quem a Deo esse his retulit, modo confitebor Domino & ideo vocauit. Iudam leui ergo sibi copulatus est, Etham vomeri, terrenis innitens rebus terræ afixus, illectus amore proprio sibi cultor, ex quo Leuiatham venit serpens, reptant enim terra serpentes diximus motu, sibi innituntur costis ingressu, partes partibus, terræque insistent. corde, pectore, terris repunt serpunt se colligunt, vt dilatentur copulantur sibi, quæ ultra omnes Leuiatham insunt omnia natura (infra:) a leui, leuitę duxere ortum copulari, additi confederati inter sese, qui fuere de hoc tribu, vt videre est Numerorum. 1. & 2. c. quibus datum erat Tabernaculũ ferre struere astruere, noctis excubias seruare, inquirere exquirere. Significat ergo Leuiatham, serpentem scriptis sacris, & si negotium videatur nobis facessere Esdras libro. 4. capite. 6. lectionibus illius libri quem inter apochripha scripta renuntiant multi, qui vniuersi totius Genesim describens in hæc verba tandem prorupit. Et tunc conseruasti duas animas, nomen vni vocasti Enoch, & nomen secundi vocasti Leuiatham,

Tt 3

& sepa-

36

& separasti ea ab alterutro, non enim poterat septima pars, vbi erat aqua congregata capere ea & dedisti Enoch vnā partem, quæ siccata est tertio die, vt habitet in ea, vbi sunt montes mille, Leuiatham autem dedisti septimam partem humidam, & serbasti eam, vt fiat in deuorationem, quibusuis, & quando vis. Vbi Leuiatham animam vocat hominem scilicet partis nomine totum complectens. continentia, & synedochē, & si liber hic apochriphæ quam plurima obtinere videatur quartus, tamen nec nostra subertit, nec est minus quo Leuiatham serpens non sit ijs intellectus semel, dicit ergo. quando hanc totius vniuersi machinam struxisti, eo sæculo tunc, duas animas homines duos conseruasti, vltra leges naturæ communes, nomē vni vocasti Enoch de quo Geneleos. 5. dicitur. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni ambulauitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. & nomen secundi Leuiatham, idest, Elias, quæ, vt elucescant. 4. Regum. 2. cap. sic extat scripto. Elias dixit ad Elisseum postula quod vis, vt faciam tibi. antequam tollar a te, dixitque Elisseus. Obsecro vt fiat in me, duplex spiritus tuus, qui respondit rem difficilem postulasti, atamen si videris me, quando tollar a te erit tibi quod petiisti, si autem non videris non erit cumque pergerent, & incedentes sermocionarentur. Ecce currus igneus, & equi ignei, diuiderunt vtrumque, & ascendit Elias, per turbinem in celum. Hæc erat secunda anima reseruata, Leuiatham dicta, eo quod fuit sibi copulata, hæc enim Leuiatham significare diximus, copulata sibi, at in spiritu, quo est Elias Leuiatham dictus, quasi spiritus copulati & duplicis scriptis sacris vt dicitur eo cap. fuisse, nexit enim spiritum spiritui, præstabat spiritu prophetiæ, tum spiritu potentie & gratiæ miraculorum. Paulus. 1. ad Corinthios. cap. 12. alij quidem in spiritu prophetia, alij per spiritum gratia virtutum sanitarum, linguarū genera, sermonum interpretatio, & Matthei 12 Christus in spiritu Dei eicio Dæmonia, quod eo loci colligitur plane, cum enim aqua percussa Eliæ pallio, non cederent percutiente Elisseo, clamauit Elisseus, vbi est Deus Eliæ: quo illico fuere vipartite aquæ. Quod cum vidissent prophetarum filij, falsi sunt, requiescere super Eliseum, Eliæ spiritum prophetiæ, & miraculorū, duplicemque spiritum nactum, ideoque Leuiatham nomine insignitus, sibi in spiritu copulatus. excellit enim spiritu, quo in Deum, & proximū

fere-

ferebatur, quibus vniuersa lex continetur, octo enim si bene numeratur fuere Eliæ miracula, decē & sex Elissei, vt spiritum duplicem obtinuisse constet ijs adhuc, hinc Elias Hebræis Deus fortis interpretatur fortis spiritus duplicis copulati aucti quasi Leuiathā scilicet. Subdit Esdras & separasti ea ab alterutro vnū ab altero diuersis institutis & officiis, & dedisti Enoch vnā partē quæ siccata est tertio die, vt dicitur Geneleos. 1. nā & si tota terra tertio die exaruerit, at ea ex parte, qua est cōstitus paradifus, primo emergere cœpit & apparere primo, cū loci dignitate, positione & situ excellētia altitudine excelsior, vt nec ventorū procellis disturbaretur & turbinibus, solū aura placida perfusa, dicitur Geneleos 3. qualis esse solet post meridiem, nec loci imi vditate insalubris cōstitisset difflata minus, vt de olympto monte Gracia dixerent gentes, tum natura dispositionem hanc utilissimam iure sibi vindicāte prius excellentioribus nobilioribusque plantis. Vbi sunt mōtes mille nō terræ deformes tumores, aut protuberationes scdē, imo mōtes alti seu loca digna monstrari digito, mons enim a monstrādo dicitur, non a monstrōsa turpi, aut in concinna natura, terræ amplitudinē mille excellentiam montibus expressit, sunt mōtes & purioris aurg, nobilioris situs, salubrioris sedis, paratiores, commodiores, vt & Sole foueantur amplius & ventilentur melius impedito liberi, immunes obstaculo, cum excellant emineant, quo perfecti in scriptura sacra dantur passim intelligi viri, mōtis nomine, subdit Leuiatham autē dedisti septimam partē humidā, idest Eliæ Leuiathā dicto, legasti celū tertiu, quod septima situ pars est, post elemēta quatuor, turbine raptō, vt & dedisti Paulo. 2. ad Corinth. c. 12. vbi Paulus sic. Scio hominē in Christo siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit raptū huiusmodi, vsq; ad tertiu celū. vbi ante annos quatuordecim, celū ascendisse refert, adie qua est ortus, in Christo renatus altus, maior natu erat Paulus, dū peragravit celos, est pars septima positione, & situ, natura humida, mollis delitiosa, suavis, scdūda mittis, felicitissimi astri, nobilissimi sideris, benignæ influētis, tepidæ, quo in crescūt omnia eius felicissimo Horoscopo, & ascēsu vitali halitu & influētia viuifica, vi, viuūt reuiuiscūt, creatur cūcta & erūpūt in esse, vere, ascēdēt hoc sidere, frenat mare, sistit aerē, illustrat ignē terrā fouet, pulullat omnia, in naturam prorrumpunt, simulata sidere tertio instigata cœlo, venere acta, hac septima parte, quo

Tit 4 est dicta

est dicta delitiosa, & humida, influxu tepido, septima vniuersi se-
des post elementa quatuor, & Lunę, Mercurique tribunalia, sep-
tima, hinc omnis antiquitas cœlum hoc consecrauit veneri, deli-
ciarum Deę, corporeę naturę tutrici, quę, & naturam fouet, nu-
trit, auget, instigar venus diuina cœlestis hoc pulchrum sidus, nõ
turpis, obscœna, infamis, impudica, corrupta, figmentum hominũ
lasciuia & luxus, huic sacrę veneri, hanc septimam dicarunt par-
tem, quam pinxere armatam, barbatamque docti, fortem, virilem
inuenies apud Aegyptios, & Pierius, li. 14. legit, illic sunt rapti
Elias, & Paulus, hic degit Elias viuit anima & corpore, Henoch
non secus paradiso asidet, qui est etiam pars septima retrogra-
do facto computatu, si a tertio computemus cœlo, ad terram vs-
que, & separasti ea ab alterutro, vt cum eadem gentibus prædicet
separati ad inuicem, maius omnibus miraculum aferant, in eodẽ
que spiritu, hæc ipsa prædicere conuincantur. cœlum Elię quod
spiritus esset duplicis, quo cœlestia petiit, sedem spiritum, ater-
nam incorruptibilem, hic anima & corpore insidet, hic agit cœli
citer, si eisdem conseruantur omnia quibus oriuntur, hoc sidere
in esse producimur seruamur hoc sidere: cuius influxu natura gu-
bernatur, regiturque corporea omnis, genij autor & ortus natu-
rę, quo fuere hoc cœlo recepti, non supra aut infra: ij duo sacri
Ganimedes Iobis, Dei veri, Elias & Paulus: quo maior deliciarum
copia & tutela maior, conseruari, viuere, & esse impertiebatur.
Non minus paradiso in terrenis Henoch relegatus, omni alia na-
tura corporeaperfectior & altior sedes, excelsior sublimior, his lo-
cis seruantur, vt fiat in deuorationem quibusuis, & quando vis,
eorum quilibet, idest in iudicium vniuersale, quo omnia absu-
mentur, & deuorauit ignis, vt fiant in deuorationem hanc presen-
tes, & prædicent quibusuis, & quando vis, metaphora ergo est hic
Leuiatham dictus, cum sit ille serpens. Qualis vero fuerit ille, quis
vẽ sit, inuium satis intrusum & reconditum est, præcipue cum
græcorum nullus, latinorum, aut Arabum, alioqui in enodandis
naturę arcanis, diligentissimi, sub hoc nomine huius meminerint
animantis, Hebræi vero figmentis & fabulis potius fictitiis li-
neis, quam veris, aut viuis coloribus, nobis ipsum depinxerint
adeo, vt quę in scriptura sacra de illo dicuntur dissentiant magis
cum eorum nugis, quam consentiant aut hæreant, vt verus scrip-
tura sensus iis non possit elici. Caballistę enim Talmudistę, Ra-
bini

37

bini mille monstra constringunt præfigurant huius animantis, vide
re est ordine. 4. tractatu. 3. apud Talmudistas, machinantes, Leui-
atham nomine duos intelligi pisces, magnę & interminatę mag-
nitudinis, molis mire, fœmellam & marem, fœminam exterminasse
Deum ne sobole suborta, vniuersos ingurgitaret pisces, mareque
inuium commertio hominum constitueretur, quorum salicis car-
nibus falsamenta suauissima iustis parasse, in futurum post mor-
tem retulerunt, masculum referuare viuum, vt horis succisuius
ludricis cum eo luderet, & recrearetur Deus, qui & Esdram au-
thorem vocant loco explicato, & Psalmo. 102. Inuenitur inquit.
Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Legunt Hebræi Le-
uiatham iste, quem creasti, vt cum eo luderes. iis fabulantur ipsi,
iis nugas & fabulosa constringunt, quod quam ridiculum sit, seip-
so elucescit, vt non alio egeat confutari, ludrica enim volupta-
tem aferunt nobis, tum eo quod noua, tum quod præter spem ac-
cidant, & inopinata eueniant, est nouum ignorum, hinc spectata
& nota iam visa & audita voluptatem non afferunt, extempora-
nea imo, & ignota incita ve & quę non sperabamus, quasi nostrę
inscitia & ignorantia admiratione casus supposita derideamus,
nihil tamen ignotũ Deo, nouũ nil, casu nihil præter eius providẽ-
tiam nichil, quo nihil ludricum, non expectat vt accidant aliqua,
qui est causa omnium, disponens omnia gubernans, regens, ordi-
nans omnia, locum Esdrę iam enodauimus & psalmi locum cap.
de Dracone inuenies abunde explicitum de Dæmone Leuiathã
quod serpentis copulati sibi, motu fuerit ingressus naturã nostrã
geneseos. 3. c. & eius conditiones adhuc versutia & calliditatis
obseruet liuoremq; vt immortales. Nec quod rati sunt alij, Dra-
conem marinum esse concinne dicitur, errant non leuiter isti,
cum sit verë serpens, Leuiatham. Isaias dixit capite. 27. citato, ser-
pens est omne terrestre reptile c. 1. monstrauius, non reptile a-
queum, est Draco minime molis marinus dictus, minutum ani-
mal quod hamo facile educitur & sagenna facile, an extrahere
poteris Leuiatham hamone quaquam poteris. Iob dicitur citato
cap. inflexilis rigidus est marinus Draco, non tortuosus, aut pli-
catus innat, non actus orbibus non teres vectis ve hirsutus imo
& spinis horridus protensus inflexilis at Leuiatham serpens, for-
tuosus incadit, qui, & vectis eo dicitur capite, longissimus scili-
cet, vectis modo productus & teres, Draco marinus armatus acu
Ti 5 leis spi-

aculeis spinis à capite, ad caudam vsq; non teres equalis hirsutus imo hispidus, docet Plinius lib. 9. c. 27. & libro. 32. c. 11. tum. 7. ca. Aelianus. 14. lib. cap. 11. Aristoteles. 8. de Historia cap. 13. Rhodiginus, & alij. Qui vero Cetus esse sunt rari, aut Ballenam piscem, magnitudine ducti: est Ballena vnus ex piscibus maioribus ortus est Leuiatham maximus viribus, potentia, & mole, vt pene impossibile sit, hamo educi Iob. 40. at hamus illis solum obicitur, quæ in aquis resident, quo piscem iudicant, Ballenam, aut Cetus aliud: displicent satis tamen & hæc cum sint terrestria animantia, serpentes omnes, vt supra monstrauimus, vt piscem Leuiatham esse, diffonet vndique, quod sit vere serpens antea retulimus Isaiæ. 27. Quo solum placet terrestrem esse Draconem serpentemque verum cuius adeo increfcit moles, sic denique exuberat vastitas, vt multoties æquetur montibus, & aliquando maior impensæ amplitudinis, refert Artimidorus libro 3. cap. 60. in Arabia fuisse Dracones, tricentorum cubitorum volumine, Onesicritus Astipaleus idem libro. 9. c. 20. & vltra duos tempore Alexandri in A Ethiopia fuisse Dracones interminabilis magnitudinis, hosque ardentem experiuisse videre, & intrepide iuuenem, Aelianus lib. 16. c. 36. Plinius lib. 8. cap. 11. hos tantos fuisse, vt tauros integros, & integros hautirent Elephantes, immanissimi & vastissimi corporis, nullum in omni natura, cognoscitur animal, vastioris molis, maioris potentie, aut æqualium virium, quorum in summa ea est amplitudo, iuxta Edoardum libro. 6. Plinium. 25. c. 2. vt eorum dorso, velut montibus adnascantur virentia plurima, herbarum & plantarum, varia, & diuersa genera (mirabile dictu) quasi oblita anima sui in mole tanta, aliis erogat situm & impertiat locum, qui cum sint nature ancipitis dubie & amphibie, terras modo, hasque magis incolunt & inhabitant, quo serpentes veri dicuntur & natura terrestrium continentur, cum reptent motu, modo aquas habitant & colunt, vt persint aquatiles, quo an hamo possint educi, concinne queritur, Iob, 40. cap. incertæ nature, promiscuæ, inconstantis, imo modo terras inuisentes, modo aquas, molleque elementum, vt & siccum & asperum, cum ij tantæ sint molis, natura insita, Leuiatham reor Draconem fuisse monstruosum amplitudine immensum, vt fuere gigantes in natura hominum, non secus increuisse illum vltra leges nature, vltra terminos, ritum, & ordinem, & fuisse giganteum & immensum eo genere animans huius esse nature

Draco-

Dracones docet Plinius lib. 8. c. 12. & 32. c. 11. & lib. 8. c. 13. Solinus, c de Africa, & cap. de A Ethiopia. 33. Leuiatham ergo nomine intelligo, Draconem molis immensæ genus illud, quod in hanc exuberat magnitudinem, indefinitam & incertam, quos medio mari insulas iudicare omnes ii autores renuntiant (infra latius) neque enim omnes hanc subeunt legem, aut conditionem, sed Dracones illi, qui à Solino cap. de A Ethiopia 33. veri appellantur de quibus sic ille A Ethiopiam describens Draconum magna copia est porro veris Draconibus ora parua & ad morsus non dehiscetia, sed arte fistule, per quas, & trahunt spiritus, & linguas exerunt. Quippe non in detibus vim, sed incaudis habent, & verberare potius, quam ictu nocere vastitatis immensæ, vt multoties insulæ credantur occurrentes subito illi iuxta litora excubantes, mole protesa, aquis ex parte libera.

Naturalia & mystica Leuiatham retinens plurima.

CAPVT VII.

Ictis assonat, quæ de Leuiatham dicuntur Iob. 40. vbi sic Deus alloquitur Iob, & sciscitatur illum. Nunquid pones, circulum in naribus eius? aut Armilla perforabis in axilla eius. franantur dracones, fistulis narium peruis, iniecto circulo aureo argenteo, vel æneo, ea parte reguntur, aut maxilla Armilla perforata, vt perforatur aures modo feminis & viris & Indi trahunt gannas armillis, & circulis, lapidibusque pretiosis & aliis, quibus in partibus scillis, semel & disiectis induratis postea callo obducto, ludit circulus & armilla lubrica, vt in auribus volutatur, hinc multa animantia, in vsus hominum elegatur iis, aliisque, circulis, non solum ori iniectis imo nouiter & denuo ruptis, seipsum vè partibus, quo moderantur & reguntur, vt vtamur eisdem reducamusque, ad humanos vsus, hinc depingitur vecta Ceres, curru draconibus frenatis armillis circulis & orbibus tracto, hinc Proserpina Saturnus, & alij numismate antiquo, armillis frenantur Dracones, statuis, figuris templis, imaginibus reguntur circulis maxillis addactis & naribus: aperto circulo, quæ cum sint draconibus fistulis peruiæ circulo aptis patentesque, addidit Deus, aut armilla perforabis maxilla eius, quod maius est, gradationis figura vsus, vt Iob summam eius potentiam fateretur, & subditus veneraretur, pertimesceretque, Deum factorum suum, tum reliqua, quæ eodem ca. a sectione illa, quæ incipit. An poteris Leuiatham hamo extrahere, vsq; ad finem capitis eiusdem 40

faucibus.

fauent maxime, huic nostræ sententiæ, nam quæ præcedunt, & quæ c. 41. sequuntur, ad Behemoth animal spectant de quo infra dicendum, ijs vero promittitur venturus Christus Iob, victoria & triumphis illustris, frænator Leuiatham, piscator Dæmonis, victor redemptor Angelorum & hominum, quod nulli est concessum alteri, quâ Deo homini Christo, hinc quæritur homo, exquiritur Iob, an poteris Leuiatham hamo extrahere, arrepta figura vastissimi animantis hominum potentia insuperabile omnino, artibus & diligentia mortalium, versutius sagacius, maius omnium arte & ingenio mortali, monstruosum, giganteum, non vulgare aut tritum, rarum imo & ignotum, disuetum, quo minus euinci arte humana & sedulitate daretur intelligi, minori experientia & periculo facta, ob eius raram & inuisam naturam, hac ideo figura & tropo vsus ut summum periculum & potentiam exprimeret, ut sensum spiritus referret. An poteris Leuiatham hamo extrahere? Draconem Dæmonem, qui cum serpens esset Genesios. 3. Apocalypsis. 20. iam in Draconem abiit. A deo hominum malitia increuit. Vulgari imo ut adagio fertur & communi dictorio, Anguis Draco non erit nisi serpentem deuoret. angues enim procerissimæ staturæ, molis ingentis & vastæ, serpentibus venenatis mansis venenum recipiunt & malitiam, quibus inquinantur, ut simplices antea angues in Dracones venenatos, esu virulentorum, & inquinamento commutentur, solo veneno ab illis disentiens prius, ut qui angues natura erant malitia serpentes, Dracones consuetudine fiant, sic serpit vitium, sic augetur, increfcitque. Draco vero hic Leuiatham potentissimus postquam peragravit terras percurritque exercuit iustos, macilentos, aridos, penitentia confectos, siccus, victus sollicitus undis immergitur ille, mediæ rerum affluentia, famelicus omnia vorans Draco insatiabilis, medijs aquis, delicijsque affluentibus, vdis, mollibus, humentes petit ociosos desides, quorum viriis occultitur secretus & abditus consuetudine asuefactione, occultus, ut venetur incautos, effusos, humidos, qui non continentur termino proprio rationis, ut humida, imo fluitant vitijs, de quibus Psalmo. 80. Deus. Et dimisit eos secundum desideria cordis eorum. ut fluitent vagi incontrantes, hinc difficilius multo cum educi, extrahi, Draco hic immanis possit, de medio mari, affluentia, & copia, quo molles mudent, & hamo difficilius adhuc, potentia & mole illius nimia, ut hominibus,

hominibus, sit impossibile illud educere, quantum viribus mortalium agitur, Iob disquiritur, ut patienter ferat, & sustineat suplex qui futurus erat impostero patientiæ exemplum sibi, vtile & aliis. Deum maiora passurum, ut intelligeret, qui educendus erat Leuiatham crucis hamo, extraxit ut Christus hamo crucis, inuestito humanitatis esca, hamoque affixa crucis, Abacuc. 1. de Christo. 40
Totum in hamo subleuauit, & traxit illud in sagena sua, & congregauit in rete suam. Prius piscator hic, corda diuinitatis vinculo & neruo, quo hæc hærent & ligantur, vnione sacra & ineffabili verbi. Paulus ad Ephesios. 4. Solliciti serbare vnitatem spiritus in vinculo pacis in Christo scilicet pacis nostræ vinculum, vnio, & nexus, mirabilis, & incomprehensibilis quo sustententur omnia. Virgæ appensa Aaron cordaque & ligata commissa virginis visceribus sacris, quæ inter omnes floruit, & germinauit. Numer. 17. Deipara Virginis; hamo curcis humanitatis. esca ijs ergo falcitus piscator hic Deus homo, esca chorda, & rectissima facileque ductili virga Virgine sacra, Leuiatham extraxit esca humanitatis illectum, ratus Christum solum hominem esse, diuinitate illusum, superatus & victus, ingessit hamum crucem Christum ingessit. Osee. 13. morsus tuus ero inferne. Deitatis inscius delusus, cruce rupit & dirupit viscera, superauitque mortem, ero mors tua o mors Osee eodem c. quo Paulus ad Corinthios. 1. 15. irridet mortem, & deridet infernum superata Christo iis, vbi est mors victoria tua, vbi stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum. non fecit ac Crocodilus, iuxta horas Nili, superueniente Ibi, Aue plausu laterum & alarum scalptu consopitur, semel aluo grauata & onusta, ciborum copia hianti ore & dehisceti, quo subit Enhydros serpens, mole minimus & si potentia maximus ut ventris sarcina in escam vtatur superflua, qui semel cibo plenus erodit viscera & lancinat, ut discerptis visceribus erossa exeat aluo inco lumis & liber, autore Phisologo lib. 2. c. 6. & magistro naturalium, lib. 5. c. 10. Solinus in Polisthorâ latissime. c. 35. quod ipsum de Ichneumonem refert, muris genus natura breuissimum Plinius libro. 8. c. 25. & alii, non aliter Christus, reputatus minimus serpens (Isaia. 53. Despectum & nouissimum virorum virum dolorum, & scientem infirmitatem & quasi absconditus vultus eius: & despectus unde nec reputauimus eum, vermiculus hic opprobrium hominum & abiectionis plebis) descendit ad inferos, in ventrem mortis dis-

tis discessit, fuit morsus inferni, & mortis, vt Osee citato dicitur absorptio inferno, veterno, & lethargo oppresso, Aue Maria, Aue Ibi Maria superuenienti, Virginis Deiparae matris, plausula terum Angelorum consopitus sepultus somno, viscera erupit, & discerpit omnipotens, praeda vsus animarum patrum, confosso Crocodilo, quo triumpho & victoria illustris peragrauit celos, exaltatus ille serpens in deserto, hinc patet allatus locus Psalmi. 103. Draco iste quem formasti ad illudendum ei, quo figmenta, & fabulas, Thalmudistas astruere diximus, est illusus Dæmon, & formatus quasi vt illuderetur, delicto adhuc mortalium, & culpa commissa. Tum infra eodem, capit. locus ille quo de Leuiatham dicitur Iob, nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis? Aucupes enim occulti & abdit, esca arte parata aues inuitant & sollicitant, quas ante quam cibum ingerant multoties interficiunt conficiunt vt ingestum, integro guttate immutato capitibus priuant detruncat, iis recisis lucrum augentes ludibrio & ludo, ea est artis potentia, liberrimas natura aues vagasque, venari & capere tardissimi homines. Deus abditus & latens, formam serui accipiens ad Philippens. 2. humanitatis esca, illudit Dæmoni & morti, ingestit mors Christum, immutatū reddidit integrum Iesum, deuicta illa & superata delussa, esca allecta & inuitata mortali Christi oblato, caput mortis peccatum stimulus, rescinditur habetatur vincitur, Leuiatham deluditur ligatus committitur ancillis, auium iustar elusus Dracones natura terribiles, superbi in domiti superati semel & victi, subduntur facile imperio cuiusuis femellarum, praecipue Virginum quas ardentissime deperire diximus, tractabiles faciles & mittes fiunt, refert Pausanias in Corinthiis, & Philostratus in vita Apolloni, adeo vt Romanam aduecti, sodales in tantum fuisse enarret & domesticos, vt incendio eorum semina, si non vastarentur edicto publico fecunditatem terminus non esset, victos semel & domitos tandem, foeminis magis multo quam viris subdi, earum amore conflagentes, Aelianus legit libro. 26. capite. 29. Rhodiginus, quo Deus sciscitatur Iob illudes ei quasi aui, poteris illudere illum esca deglutita, & capere delusum cibo inconfecto auium; more liberrimum natura alioqui Dæmonem potentissimum qui ad nullius mortalium pauet occursum, subditum puerulis in ludum relegare puerulis parquulis martyribus virginibus mol-

bus mollibus imbellibus, ligabis eum ancillis tuis iam facilis, mittis adeo, vt foeminis mollibus debilibus eneruis commissus, trahi & contrectari possit, duci & vehi pro libitu, vt carnis ancillae passiones, subditum ligarum, non pertimescant iam, rationi imo obtemperent eo inuito, praescitatur iterum eodem capite, an fune ligabis linguam eius? diximus Armilla circulo & aliis frænari Dracones, tum fune, chamo, fræno, quo dicitur Psalmo. 31. in Chamo, & fræno, maxillas eorum constringe, qui non aproximant ad te. Veni Christus, Leuiatham constringe Dæmonem, qui non aproximat ad te distantia oppositionis culpa & peccati, maiori & tanta quanta est inter nihil & aliquid contradictionis recessu, mole ingentissima interminabili distantia, extraxit Christus aculeum linguae Leuiatham, morsusque stimulum peccatum venenum, serpentibus omnibus stimulus aculeus cuspis linguae inest, qui senio induratus spinarum instar calcarium, vnguium, cornuum, rostrique auium firmatus, icie ferit, quo deposito, detracto, & religato secure & impune tractari & contrectari possunt serpentes, qui extirpatur, si ex auricula vna tripartita linguae excutiatu euellaturque apprehensus, his officiant serpentes, non dentibus, quos ad uncas obtinent, extortos, & distortos, hunc ergo Christus extraxit & euellit, peccatum mortis Dæmonis Leuiatham, stimulum eruit, spoliavit mortem, ligauit linguam Leuiatham fune vinculo, mirabili vnionis nexu, humanae & diuinae naturae, quo obmutuit, obstupuit, siluitque hoc vinculo lingua ligata veneni vincula. Hinc Iob, disquiritur, an tu fune ligabis, linguam eius, vt in iudicium voces sapientiam summam, & omnipotentiam interminabilem incomprehensibilem prouidentiam, eorum, quae molitur Deus, & in examen trahere abscondita eius abdita & occulta praesumas impotens, ignorans homo, eius qui non solum illudit, irrissit, delussit imo Draconem quem formauit, ad illudendum ei. Omnia quae aculeis iciant, si cadauera feriant, non alte imo leuiter pungunt, subiecto rigido indurato, stipato frigore caloris absentia, mollis & humidæ substantiae secessu, spirituum fuga, & sanguinis tepidi defectu, at vira functos si percutiant, alte nimis profunde satis, aculeum immittunt, molliori subiecto paratiori & peruito, quo aculeos relinquunt & abiiciunt intereuntque visceribus cum aculeis relictis insectilium plurima, quibus venter imus

vdus est blandus & facilis, quod humida soluantur facilius & diligentur facili negotio. de Apibus idem Aristoteles. 3. de historia cap. 12. Viuos si impetant vita priuari aculeis visceribus & anima relictis, quod altius ferant molliora, mortuos vero si impungant aculeos exercere, acueri, viuificareq; magis, Plinius lib. 11. c. 2. à quo Aelianus, Coelius, & alii surripiunt placitū. exposuit se Christus, iētibus Leuiatham Draconis, oblatuſ est, quia ipse voluit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Isaias. 53. alte iciit mors Deum ipsum percussit eodem capite, propter scelus, populi mei, percussit eum, profunde nimis aculeum commisit mors, immisit stimulum, stimulus mortis peccatum. 2. ad Corinthios. 15. Isaiæ citato. 53. Vere lāgores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, posuit in eo iniquitates omnium nostrum peccata & scelera vt redimeret expurgaretq; nos, in lac versis (supra,) illuſit Draconi, vicit Leuiatham, deluſit mortem, formam serui accipiēs mortalis subditiq; mortis, ad Philippenses. 2. mortis aculeo commisso, rata solum mortalem, mortuumq; aggredi, inuasit viuum, imo vitam iciit, pungit & ferit. Ego sum via veritas, & vita. Iohannes. 14. percussit Christum naturæ duplicis, immortalis mortalisque viuum Deum, mortalem hominem expugnare aggressa, amissit stimulum lussa & deluſa, viscera efudit mors venenū & virus, mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria. 2. ad Corinthios. 15. c. priuata illo stimulo, impotens eueruis debilis, Leuiatham Draco deuictus deuictusque, vt ei illudere possumus & sciscitari mortem infernum & Dæmonem, vbi est mors

43 victoria tua, vbi stimulus tuus? eodem c. dixerat per Oſeam. 13. c. Ero mors tua o mors, & morsus tuus o inferne. vicit mortem superauit Dæmonem, Draconem irrisit, illuſit Leuiatham, peccatum extraxit, iste est Draco quem formauit, ad illudendū ei Draco Leuiatham Dæmon. Iohannis. 12. & 20. cap. Serpens antiquus. Est apis fur dicta nomine, philosophis omnibus notissima, non sollicita astruendi fauos, destruendi imo, fur nocturnus Apicida latro, coloris terri, subpallidi nigri, capacissimi alui, longissimi aculei, noxia, letalis, ociosa, hispida, largi oris. 9. de historia, cap. 11 Aelianus. 1. lib. c. 60. Plinius, & alii. expressa mortis imago ad Thesalonicenses. 5. Sicut fur in nocte veniet, cum enim dixerint pax & securitas, repentinus veniet interitus. nigra, hinc dictum,

vmbra

vmbra mortis mors nigra, & pallida, & Horatius dixit. Pallida mors equo pulsat pede. Pauperum tabernas, regumq; turres. Iob imo. 10. c. Dimitte me, vt plangam, paululum dolorem meum, an tequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. aculei longissimi, qui ferit ab Adamo, vsque ad nos, amplissimi alui, vt deglutiat, capiat, ingerat mortales, mors latro Apis hæc nigra, quæ altius pungit profundius & acrius, viuum icit, vitam percussit aggressa est Christum, stimulum liquit, amissit aculeum, viscera efudit, cum aculeo simul, mortū aggredi rata, quo illuſa & deluſa est mors, hac quasi alimento vsus commutauit Christus; sunt alitum & alimentum contraria initio fine eadem nutritione peracta Aristoteles. 2. de animo. cap. 4. Christus vita erat commutauit mortem, viuentem effecit illam absorta in victoria vitæ, commutata est mors, vitalis iam robore Christi calore illo potentissimo, charitatis igne, quo reuellem alimoniam cōfecit & venenū, superata, imo immutauit, vt coturnices venenis aluntur, Ibes aues, & pleraque alia, in natura ipsa ob illustrem & generosam potentiæ commutatiuæ & animæ vim, hinc dicitur immutatio mors, Iob passim. Hyppocrates medicorum omnium facile Princeps. 6. Epidemion commentario. 5. sectione. 53. in hæc verba prorupit. Mulier capra elaterium edētes pueris purgatio. in cuius sectionis commentario Galenus medicos edocet pueros expurgaturos lactentes, medicamina expurgantia laturus fortia & amara, vt elaterium cucumer dictus siluestris, amarus vè cocumer, quæ & auertunt pueri ob ingratum saporem, & respuūt ob actiuissimam naturam & efficacem, non illis primo medicamenta expurgantia cathartica dicta exhibere, nutricibus imo hæc ipsa propinanda. vt in lac versa illæ relegent hæc infantibus specimine lactis, in succum gratissimum commutata, possint vt fructus suscipere medicamento eiusque vsus, noxis deuictis & vitijs, superatis, nutricis expensis opere & laboribus, quod placitum medici omnes, surripiunt, præceptumque inuio labile obserbant, amarissima mors dicta. 1. Regum. capite. 15. Ab Agag Rege Amalech ijs. Siccine separat amarissima mors, terribilis formæ & potentix insuperabilis, naturæ viribus, statutum est omnibus hominibus semel mori Paulus ad Hebræos. 9. quæ nemini parceret rigida & inexorabilis, recrementa omnia nostra superflua & vitiosa corrigēs, castigās, & expurgans, recepta mortis memoria tri-

stissima, quæ repurgat nostras superfluitates & excessus remediū presentaneum, & comodissimum, nobis debilibus & eneruis, vitis inquinati & corrupti, abundantes malitia & viru, venenoque serpētis dītræ & fatalis infecti, debiles calore charitatis, illā conficere & superare impotentibus cū non possemus, nutrix Christus, Baruch 4. vt quid contristatis nutricē vestram, cuius lacte & doctrina alti sumus & educati, mortē in se recepit amarissimumque haustum ebibit, vt eā cum superasset & vicisset, in lac alimētumque emutasset, in lac versam expurgantē malitiā nostrā & virus redderet, intra limites timoris filialis eneruē & facilē, quæ vna & alimentum esset, & medicamentum mirabile, tam præcautiūū futurorum, quam præsentium curatiuum, correctiuumq;. Absorta est mors in victoria, confecit digessit in se, mutauit in vitā, qua vertitur in substantiam aliti alimentū omne, mors mortis, & mortis vita, & vita vitæ, sileat imo natura omnis obstupescat piissimę matris Deiparæ Virginis, genetricis sacræ, quæ rata decessurum filium, & si aculeum mortis extraxerit solus Christus auulseritq;, at ipsa in se ipsa prius hæbetauit & obrudit, peccatum, mortis stimulum, ipsa conteret caput tuum Geneseos. 3. linguā stimulumq; serpentis, ab aculeo mortis, per Christum libera immunis peccato, defecit in ipsa stimulus, obtusus, habesq; factus, vt dum icceret amantissimum filium, pungeret leuius, quasi mortem præpararet filio, mater piissima, mortis aculeū retudit filij sollicita.

Iob literam extricat, litteralibus allegoricisq; sensibus serpentis Leuiatham.

CAPVT VIII.

44 **N**ON minus iuxta naturā Leuiatham animantis Dei spiritus, c. eodē. 40. disquirat Iob iis. Nunquid multiplicabit ad te præces, aut loquetur tibi mollia, quæ & si sensu figurato de Dæmone Christum extimescere intelligantur, ad literam, ad naturā animantis, non minus spectare videretur allegoria; multiplicauit enim Dæmon præces præcans de præcans Deum hominē Christum. Marci. 5. pater Dæmoniaco illo vbi Dæmon, quid mihi, & tibi Iesu filii Dei altissimi adiuro te per Deum, ne me torqueas. & infra orabat multū, ne ipsum pelleret, extra regionē illam, ipsumq; summis prædicibus imprecabantur spi-

tur spiritus dicentes mitte nos in porcos, Luca. 4. Vbi dæmō sic, sine quid tibi, & nobis Iesu Nazarene, veniste perdere nos, sciote qui sis sanctus Dei, & .5. citato. Dæmon adorans stetit ante eū, & saepe alibi, multiplicauit præces mollia loquutus, iā Deum, iam sanctum Dei adorans, & prædicans Christum; tum metaphora ad naturā animantis spectant non minus: Leuiathā Draco condicione indomitus, superbus, elatus, domitus semel superatus inferior blanditur assentatur subditus, caudæ adulatur blandimētis, quasi præces multiplicet & blāditiis suplex, animū reddere tentet facile mollem, frānatus vt semel ancillis cōmitti possit & debilibus sceminis: antea monstrauius satis, in Cereris curru, & aliis, exquiritur adhuc Iob. Nūquit feriet tecū pactū? & accipies eum seruū sempiternū? quæ & cū natura Draconis Leuiathā coherēt, serbantq; metaphorā feriet ne tecū pactū, vt cū Deo inibiit cum potentia ipsius circūscripsit naturę cōditor exercēdi homines, inuito fœdere, nō vltra perscriptos terminos illos inuasurū, cōiunctus & ligatus diuinitatis robore, quo superatus semel est, accepit in æternū seruus inferior, cū hac naturę Leuiathā, Dracones, viribus cū dissentiat nimis & repugnēt, nā, & si ad tēpus superati semel Dracones sint domiti, mittes, tādē malitia pleni incōstates natura malitiosi, superbi, dū possunt minatur mortē & tādē inferunt, ore elingētes interim quod assentatur & blādiantur, cauda postrematibus, vitæ vltimo, asciscūt mortē Leuiathā Dæmon & Draco. Solinus, c. de Africa in Polistoria, Aelianus lib. 6. 20. c. in dagatrices vocat inconstātes callidos, Nicāder in theriacis. Plin. lib. 37. c. 10. Deo ergo, nō homini, tāta hæc potētia conceditur, vt conuincatur Iob, impotētis & ignorātię: vltra secūdū naturā Leuiathā disquiratur, Iob. Cōcidēt eū amici diuidēt illū negotiatiores? Cuius loci, cum diu, me extorsisset intelligentia, inueni tandem germanum quātum suspicor intellectu mentēq; ipsius quo & ad naturam spectat animantis ex commentariis Lubæ, ad Cæcium Cæsarem filium Augusti, lib. 7. cap. 10. vbi hæc continentur & refert. Pliniusq; iis, lib. 31. c. 1. Cētos sexcentorum pedum lōgitudinis, & trecentorum sexaginta latitudinis flumina Arabiæ intrasse, pingueq; eius negotiatores, & omniū pisciū adipe, Camelos perungere in eo situ, vt Assilos ab eis fugent odore graui. Diximus dracones naturā ancipitis, aquis degere & terris adhuc, per natare flumina maria & aquas & ceterorum instar mirę monstrōsę

interminabilisque magnitudinis & molis esse, hos negotiatores mercatores & alij diuidebant antiquitus, vt & alia aquatilia pingua, locis adductis patet quādo Dracones & ceteri alii flumina ingrediebantur & percurrabant, pisciū & aquarū dulciū cupidi, concidebant deniq; vt oleosa substātia præsū extracta, vt oleū quod adhuc, è Ballenis, & aliis elicitur diuisis infrustula prius & præsū arte, perungerentur Cameli quibus asportabant merces, quo Asillos vulgo tauanos, peruncti fugarent, aut oleo extracto, aut deracta pinguedine illiniti, nimis vtile negotiatoribus, ne Cameli iis molestati & perterriti, secure minus onera gestarent, hoc naturæ adducto remedio securi & quieti cum ducerentur facile, adipe Draconum & ceterum, quæ trāsū nauant flumina muniti, vnde Leuiatham Draco, cum molis vastissimæ esset, nullo superabilis mortali, nullis naturæ viribus, ob eius robur & potentiā summam vastamq; & informem molē, homo quatitur Iob, An cōcident eum amici an diuident eum negotiatores, vt & ceteros alios concidunt & disciunt, vt relegent, in humanos vsus, an concides Iob, vt concidit Deus, Regum. 1. c. 15. & oblatu est ei Agag pinguis simus tremens, & dixit Agag, sicine separat amara mors? & ait Samuel sicut fecit absque liberis mulieres, mater tua sine filio erit, & infrustra concidit eum, pinguis simum Agag Amalec Regē. Dæmonē ergo Agag Leuiathā Draconē cōcidiit Deus. Dominus iustus cōciderit ceruices peccatorū, Psal. 128. & diuisit Leuiathā, Ieremia, Threnni. 4. facies Domini diuisit eos, nō addet vt respiciat eos, Psal. 74. diuisi sunt ab ira vultus eius & apropinquauit cor illius, molliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sūt iacula, quasi super oleū, Leuiathā molliti sermones verba ociosa & mollia abundantia & luxu, oleo expressa & figurata pinguedine ocio & desidio suborta, luxu vita deside, qui prius asperi & penitētes erāt, oleo aliteriā & superfluitate, iacula sūt quæ viscera tadē trāsfigat venenata, discordes cōfusi negotiatores diuidēt discordia & desidio illis cōmuniūssima, quo dicitur eo loci, cōciderit amici vniti, quasi pacis vinculo amiciūte superabūt deuincēt, at diuidēt illum negotiatores, est diuisio, rixa, cōtētio, negotiatorū, amicorū virtus, potētia, robur, vnio, quo amicos concidere interficere scilicet vt a maiori argumētū conficiat, negotiatores diuidere, dixit eo loci, Iob, dicitur, Nunquid implebis sagenas pelle eius, aut gurgustiu pisciū capite illius, sagera est genus retis, piscatoricē quasi

quasi sagulū aut saculū dicta, rete vermiculū appellat, quo Manilius li. 5. Excipiūt vasta circūuallata sagera, quo abradūtur piscine, & genus quodlibet trahitur pisciū, etiā si non Ceti propter pōdus & molē summā, Matthai. 3. Simile est regnū cœlorum sageræ missæ in mare, & ex omni genere piscium cōgreganti. quo Iob scitatur an sagenas debiles nimis infirmas & faciles, piscibus solum aptas & destinatas communibus, implere possit vastissimi Leuiatham ceti pelle, Synedochē parte pro toto accepta, concinnus nimis figura vsus. Cum pellis rete solum contingat, sūique vltimo Leuiatham sageram, idem quod est, ac dicere, an rete poteris Leuiatham piscari, & extrahere replereque rete pelle eius quæ vltimo contingit retis capacitatem & spatium, nequit Iob, potest Christus: extraxit Deus, duxitque Ezechielis. 13. & extendam rete meū super eum, & capietur in sagera mea, imo cap. 33. Dices Draconi qui est in mari. Expandam super te rete meum, in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagera mea, & proiciam te in terram, super faciem agri abiiciam te, & habitare faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te bestias vniuersę terrę, & dabo carnes tuas super montes & implebo colles tuos, fannie tua, & irrigabo terram fœtore sanguinis tui, super montes, & valles implebuntur ex te. quæ omnia cum Leuiatham consentiūt quam maxime dictis. Abacuc. 1. c. Forum in hamo subleuauit, traxit lilum in sagera sua, in rete, scilicet, diuinitatis & humanitatis filiis, cōtextum in sagera, ex se debili, at sua semel cum esset, diuinitate fulcita, insuperabilis, iam fortis, insolubilis, firma, humanitas semel sua, potens extrahere Leuiatham superare & vincere filio diuinitatis, hinc dixit suam, superque addidit Gurgustium piscium capite illius. Gurgustium cum caernas piscium significat latentes & obscuras tabernas, vt placet Serbio, imo Cicero in Pisonem, nescio quo egurgustio, te prodire, obuoluto capite: rū & gutturem paruum consignat non minus, Draconis caput exuce nimis cum sit, ossēum ex carne abiicitur, exprimendo oleo inuile, quod ne inficiat sui magnitudine fœtore putrescens terram aerem vè in mare proicitur, vt & omnia reliqua cetorum caularibus eliciunt, succum pinguedinem, quibus postea pisces in escam vtuntur capitibus iis, & gurgustia implent, tam domos caernasque piscarias quam voracia atrophaga aut famelicos guttures,

tures, solū ingluuici inseruientia, non tractui aeris cū nō respirēt pisces, vt gurgustia minori vsu vocētur talia, cētūque collatione quibus hęc pars est amplior protēsa & spatiosa, nō parū inter est modicū vē, inter porrigere manū & manū ponere, porrigere enim amicitia est signū, liberalitatis, fœderis, apud Maronē Dido. En dextra, fidesq; atq; animum pręsenti pignore firmat. Anchilles. Numismate Iulix Pix insignitur Venus, exporrecta manu fauens partui hac suscriptione. Genetrix Venus, at ponere manū, inimicitia notat, castigare, suplitū obstamus manu & sumus impedimento alicui, ne nos cōtingat, vitamus ne accedat adcat, manus apōlitę interpositione & impedimēto, quo Iob dicitur eodē cap. Pone manū tuā super eū. poteris ne illi esse impedimēto, obstabis ne Leuiathā, memento belli quo es victus, & superatus in Adamo in quo omnes peccauerunt. Genesios. 3. dum serpens solum erat, non Draco obstupendus malitię incremento, & Ne vltra adas loqui. aut iniustitię Deum arguere vt. c. 19. detraxisti iustitię diuinę, & c. 6. Tandē confusus Iob, mētus & afflictus, consolatur, subeniturque Deo. (summa bonitas, refugium hominū) reuiscit Iob iis eo loci contra Leuiathā promulgatis. Ecce spes eius frustrabitur eū, & videntibus cūctis pręcipitabitur Leuiathā Draco. quibus vniuersa nostrę redēptionis spes continetur vniuersalis enim iudicij die, cunctis vidētibus pręcipitabitur: prius Christi morte. Apocalypsis. 20. Et apprehendit Draconē serpētem antiquum, & misit eū, in abyssum, & clausit, & signauit super illum. Iob. 3. c. Sic nox illa solitaria, nec laude digna, maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathā. pręcipitatum semel cōclusum & extinctum, de nocte passioneq; Christi, qua est cōclusus ille, excitare vitis & flagitii dēnuo, de nocte illa horrida quę contigit, sole iustitię obscurato, soleq; diei auctore ofuscato, quibus noctē vocauit, non solum solis absentia, luminis imo confusione & horrore, quibus nox obscurior caliginosior aliis omnibus exitit illa, defectu lucis in suo proptio principio nō solū in medio, vt cōmuni inest nocti continuo, sine laude infamis imo, in qua ipse patiebatur auctor naturę Deusque ipse ab iis quos ipse ex nihilo eformauerat infamis & obscura victoria hominum, qui mortē ipsimet naturę opifice intulerunt, oblati quia ipse voluit, nulla vi illata, illi vero decantabant laudem, & victoriam parram decepti & oblati existimantes adeptos triūphos & gloriosas palmas ac si gloriam & honorem essent nati

prodi-

proditores traditoresq; infames, & si post hęc sol efulserit resurgens refulgensque radiis diuinitatis illustris, tenebris, & nubilis discisis, exolutis fulgoribus omnipotentia, vt nox illa & nubila vtilissima extiterint mortalibus, Solis accessu in rorem pluuiamque gratia tandem discedentibus: male dicant ei, abutantur, id est, passione & nocte Christi, qui maledicunt diei & abutuntur eius resurrectione, vitali spiritu & die parati sceleribus si possent suscitare Leuiatham, vt millies Christus horum voto & sententia operis crucifigeretur extincto iam semel Christi victoria & potentia immensa. Xanthus historiarum auctor historia. 1. Herophilus, iuba commentario. 1. de rebus Arabię, ad Caium Cęsarē. Democritus lib. 6. cap. 9. Plinius libro. 25. 2. cap. consentiunt Dracones defunctos vita, vbi nullum superest signum aut inditiū animę, restitui saluti suscitariq; Balin herbe floribus suauissimi odoris inebriatisq; naturę & fumidę, fulcitis semel & cōspersis, quę & si plurimis accidere videatur gētiū vulgariū, in vera resurrectione nō est, emortuis semel iterum anima restitui alio quā infinita potentia apud quam nil pręteriit impossibile, vt idem sit numero, necessariū tamen nil pręterisse eorū quę fuere eo facto, at specie eadē reddunt imperfectis multoties plurimisq; viuentibus dispositione facili relicta sufficientiq; ortus similis in eadem materia, cęloq; operati, accidit emortuis chemicibus hieme exiccatis puluerulētis, iā vere reddite, specie hęc vna, passerulis illis indis, qui hieme rostro arboribus affiguntur, in puluerē redditis vsq; ad vernū equinotiū, notissimi nouę Hispanię regionis Americę, quorū plumis variis coloribus, varia effingunt & imaginatur, penna capitis imposita occilloribus, quo tēpore semel ac affiguntur decidūt, vtilis plumę mortalibus, iis & aliis emortuis, forma alia anima venit naturę vnius, numeri alterius, non secus Draconibus imperfectis natura diuisibilibus forma, id accidit, ea aprata materia dispositione, ea herba suscepta, naturę eorū sufficienti, & propria, modo dicto, nosq; vt lasciuia & luxu suscitare iterū Leuiathā intēdimus temulētia rerū fugatium, tum & noctē in qua natus est homo originalis culpe, inuitat Iob maledicere eos, qui diei maledicūt, paratos suscitare Leuiathā, peccatores adhuc corruptos & fœdos, vt maledicant vocat, tristissimę huic nocti, cuius fuit calamitas tāta & miseria, vt adhuc vitis impliciti turpesq; temerarij impudēres, eā exhorrescāt pertimescātq; omnino, qui maledicunt diei & luci quod male agant, qui possunt putredine, &

Vu 4

corruptela

corruptela vitiorum inquinamento & infectione fuscitare Leuiatham & reproducere operibus & malitia, oriuntur deteriores serpentes omnes, spurcitia & putredine maiores vastiores, ac oriuntur naturæ propagatione & ritu, voluit Auicenna. 6. naturalium quo Python, Ouidij ortum, diluuii putredine est rarus ille. Hinc locus ille Isaiæ, innotescit, capite. 17. qui huic nostro dedit initium, quo Christus promittitur iis. In die illa visitabit Dominus misericors morte filii & placatus, in gladio suo in potentia & iustitia, nam satisfactum est illi, per Christum de iustitiæ rigore in gladio suo duro, quia superari nequit, dura enim resistunt tangenti. 2. de ortu Aristoteles, & forti, omnia superans, hoc enim fortis est superare & vincere, super Leuiatham serpentem vectem, & super Leuiatham serpentem tortuosum. Vectis est corpus longum & teres, ex ferro aut ligno, alia ve materia eformatum, quod eludente armillis ostium recludimus manu vectum manubrium quasi, & ideo vectis. Virgilius 7, AEncidos. Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferrea robora. Nec custos absistit limine. Ianus, hic teres regularis rectus, facile extrahitur, tortuosus vero vitiosus, obliquus impossibile omnino educitur, non ludit armillis, se se impedit, quominus percurrat per illas easque deferat, tum vectis nomen significat oblonga corpora ferrea aut lignea, quibus euoluuntur onera, vehuntur & gestantur, græcis hipomochlia dicta. Dracones diximus, longissima obtinere corpora teretia densa, complicata tamen, acta orbibus & plicaturis, nodisque tortuosa & obliqua, plicata nimis, quia vrgentur frigore, natura frigida, circumuoluunturque ideo, Ouidius phæontis commisso errore Draconem enodari dixit, solis accessu, plicatum prius obuolutum & confusum imo senio frigidiores magis plicari & contrahi Dracones veteres seniores annuos dilucet dictis, quo vectem tortuosum hunc, Isaias vocat, hoc vecte tortuoso, obliquo obseruatur cælum ante Christi victoriã, portæque cæli ianua & fores cœcladebantur illo, erroribus nostris, ferreo ligno essu ligni, Leuiatham Dracone serpente Dæmone vecte peccato, tortuoso obliquo, nõ erat, additus hoc vecte cælo concluso, aperuit Christus, reserauit, patefecit, cœfregit vectes dirupit, Psal. 106. Cõniteantur Domino, misericordię eius, & mirabilia eius filius hominũ, quia cõtriuuit portas æreas & vectes ferreos cœfregit. Isaias. 45. Gentes, & dorsa regũ vertã, & aperiam coram eo ianuas.

eo ianuas & portæ nõ claudetur, Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo, portas æreas cœterã, & vectes ferreos confringam. Stabilitur pœna Deuteron. 28. iis, qui a lege deficiunt. Sit cælum quod supra te est æneũ, & terra quã calcas ferrea. Christus ergo Samson hic portas ciuitatis, adduxit secũ, lignũ, clauos, vectes, feras, quibus portæ fulciuntur. Clauus elargitur ille clauum autor, nõ petit imo aperit ille, alii aperiunt, quia ille aperuit, lignũ crucẽ secũ tulit, clauos traxit eduxit & elisit quibus afligebatur, vectibus fractis, diruptis feris, tortuosum Leuiatham vecte contriuit quassauit, clauis vectis & portarũ feris eruptis, trãsfixus manibus vt sit nobis manirruptus Deus, manu facilis, liberalis, qui manibus retinere nescit perforatis & ruptis, diruptus pectore, vt omnia elargiatur, cor adhuc, imo se se ipsum sanguinem, vitam.

De Leuiatham robustissima structura mysticis literalibusque intellectibus.

CAPVT IX.

46
 Resequitur. c. 41. Iob adhuc reliqua, quæ ad naturam Leuiatham spectare videtur, quæ vt nil desideretur naturæ huius animatis, percurro modo. Inquit Deus. Non quasi crudelis suscitabo eũ, quis enim resistere potest vultui meo: præcipitatum semel nõ suscitabo, Leuiatham scilicet, vt Draco crudeliter filiũ suscitatur (Balin herba retulimus antea, Bellis nobis, aut cõsolida dicta, de qua Diafcor. lib. 3. c. 150. Plinius loco citato Theophrastus alii) vt ambo simul, irascatur, sauiant, irruantque in Dracocidã eius filii intereptorem (est Draco memoratissimũ animal, tã benefici accepti, quã ofensa & noxæ, vt latissime docet AElanus, lib. 10. c. 49. Pindi exẽplo, quæ a scelestis & siccaris vindicauit hominibus ob beneficia accepta, alios vero discerpit, antea multo cõmisso delicto & ofensa illata antiquitus, idẽ Rhodiginus Cælius lib. 25. c. 29) nõ ergo quasi crudelis tyrannus, qui minatur mortẽ ruinã & excidiũ, reipublicæ priuato bono consulens avarus & cupidus, cũ Rex cõmuni vtilitati proficiat, suscitabo hoc monstrũ immane vastũ & horrendũ, vt genus hominũ deaestet & deglutiat, nec est mihi adminiculo omnipotens cũ sim, Leuiatham, nec illo vtat in vltionem hominum, quis.

Quis poterit resistere vultui meo, cur illum suscitabo, quis dedit mihi vt illi reddam potentiam qua pollet, creatus semel, omnia quæ sub cælo sunt mea sunt, non ab altero accepi, Leuiatham potest quia possum Ego, non ergo illo est mihi opus, solum vt exerceat homines, reputeturque illius hoc ad iustitiam, Leuiatham viuit & suscitatur, imo exhorrescens illum suscitauit & odio habet Dæmonem, culpa mortuum, subditur & loci. Nō parcam ei verbis potentibus, & ad depræcandum compositis, vt non pepercit Christus locis adductis, quando filium Dei viui compellabat, filiumque altissimi, sanctum Dei, filium Dauid regalis profapie ueritatis Dæmon & Draco Leuiatham callidus: ne pelleretur, ab iis, quos vexabat ille, subdit. Quis reuelabit faciem, indumenti eius? & medium oris eius quis intrabit. Draconem hunc verum, quem Leuiatham monstrauimus nomine intelligi, supercilia longissima, obtinere hirsutaque & hispida, aurata fulgoribus variis refulgentia & distincta, docet Nicander in theriacis iis. Tuque virescentem cognosce, nigrumque Draconem. Hic splendet forma, mentumque armatus utrinque. Surgentes triplici discurrunt, ordine dentes. Pinguia subciliis sunt lumina, barbaque subter. Mento strata graui, bilis suffusa colore. Aelianus idem li. 11. c. 16. Rhodiginus li. 10. c. 3. quos esse acutissimi visus narrat, ideoque Palladi consecratos vt pudicitia præsent, hæcque veris Draconibus inesse magis, e quorum genere Leuiatham esse constat, iam antea diximus, quibus iuba adest longissima, densissimum mentum, barba Christa producta nimis, excrecentia quædam cutis, & carnis, prouerberationes crassæ, e quibus oriuntur cilia, quæ obscurant oculos & circumuallant, quibus cancelorum instar cernunt, torue & occulte, vt iis sint accerrimi visus, sic Aelianus citato loco, Rhodiginus, & alij, cum ergo tot tantisque velaminibus indumentis, cooperi meritisque variis adeo, facies eorum veletur & occultetur, disquiritur Iob iuxta huius animantis naturam iis, Quis reuelauit faciem indumenti eius. ultraque, quis faciem peccati reuelauit, mille modis occulta n, abditam velaminibus mille, fucata boni specie forma & pulchritudine, quo Regius vates Psal. 18. ab occultis meis munda me domine. Paul. 2. ad Corinth. 11. Satanas transfiguratur se in Angelum lucis, sic splendet Leuiatham Draco, qui cum strictissimi oris sit, docuit Solinus c. 33. vt illud dehiscere non possit, aut aperire, linguam solam ore hancque tenuissimam exerat, subdit Deus. Et medium

medium oris eius quis intravit: huius immanissimi animantis, os ardentissimum, quis subibit, vt quæ semel deuorauit ingessit, extrahat & cogat reddere, prædā auerrat deprædeturque, qui tantum hoc est suscepturus opus, tantaque prouinciâ, duobus eget, & viribus, omni natura maioribus, nã 41. c. de hoc dicitur, nō est super terram potestas, quæ cōparetur ei, qui factus est vt nullum timeret. in natura scilicet, tum qui ingrefurus est sit molis minima, pusillus & paruus, vt os strictissimum possit ingredi vastissimi animantis, hæc soli Christo insunt, æqualis patri, secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem, ex simbolo Athanasi, Matth. 18. & qui suscepit vnum paruulum in nomine meo, me suscipit, quicumque humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic est maior in regno celorum paruulum & se ostendens quæ amplexatum obtinebat tunc vt Marci dicitur. Isaias 9. c. paruulus enim natus est nobis, puer datus est nobis. 11. puer paruulus minabit eos, Leuiatham scilicet & Dæmonem, medio ore continebantur patres huius Draconis & Leuiatham; enim dentibus discerperat, nec digesserat, aut alterauerat ventre, vt in se commutaret, extraxit Christus, os Draconis subintravit innit. Prædā tulit, hic verus Sæson, fauam de ore fortissimi animantis, cuius os diruperat traxit, quo, & Iob dicitur eodē. Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido. portas vocat oris maxillas, genas & buccis conclusas, deformes tamen magnitudinis miræ occultæ & abditæ intra buccas latentis, solohiatu patentes & ore paruissimo, quæ vt pateant rapture est opus, vt iupit Christus vt vteretur prædā animarum patrum, quæ cum magnitudine polleant, portæ dicuntur, & cum triplici dentium serie sint insignitæ, vt eisdem locis, Nicander & Solinus referunt, cutiunt formidinem metumque, per gyrum, caput enim mouet in gyrum serpentes plus omnibus animantibus alius docuit Aristoteles. 9. de historia animalium capite quarto, & quinto, a quo Plinius, & reliqui, formido adest, non noxa, dentibus Leuiatham Draconis, non ore non rictu, imo verberare nocent cauda & ultimo Solinus in Pelistoria. 33. Plinius, reliqui, morte, nocet ultimo & cauda, quam vicit Christus disculit formidinem, os aperuit referuit & discerpsit, mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria, mors mortis & inferni morsus, ex Ossea & Paulo, amputauit caudam, recidit mortemque Draconis, qua pollebat ille disculit, ligauit huius vulpis, vulpæ

vulpini & callidissimi animantis caudā, Samson hic noster, vt regnum philistim vastaret Iudicum. 15. dicitur. Subditur eo loci. Corpus illius quasi scuta fustilia squamis sese præmentibus compactum, vna vni coniungitur, & ne spiraculum incedit per eas, vna alteri adhaerebit, & tenentes se nequam separabuntur. seruat naturam animantis non minus iis, scutum vocat corpus eius. Sunt armorum duo genera, & quibus tuemur defensiva vocata, & quibus in hostes irruimus ofensiva dicta. Draco munitus est armatura vtraque, corpus eius quasi scuta fustilia, quæ fusione conformantur metallo fusso & liquato, liquata enim solidiora fiunt metalla, coherent magis tenuioribus factis partibus, subsident fæces & crassa substantia sedet, exoluitur flatuosum igne, miscella depuratur, metallum magis perficitur, miscentur melius, quæ super sunt, fæcibus semotis flatulentis exolutis, quæ alia sublebabant quominus hærescerent, similia magis, simbola, eadē, quo sunt fortiora fustilia, ductis maleolo, est corpus Draconis instar scuti fustilis, compactum densum, aduersariorum telis resistens, retundens, hæberans eorum arma, quo Iob eodem c. dicitur. Reputauit quasi palleas, ferrum & quasi lignum putridum, as, non fugauit eum vir Sagittarius, in stipulam versi sunt ei, lapides fundæ, quasi stipulam æstimauit malleum, & derideuit vibrantem hastam. armantur Dracones densissima cute, fortissima, & solida quo Plinius libro 8. c. 14. expugnatum refert Draconem, in Bellis punicis sub Diuo Claudio Imperatore, quincentorum cubitorum qui erat, in cuius exterminium fuit opus ciuitatis instar oppugnandæ, ballistis, tormentis bellicis, sagittis, hastis, gladiis, lapidibus, reliquisque bellicis artibus, quibus adhuc Leuiathan, non cedit, nec iis expugnatur monstruosum animans, Giganteumque Draco, quod factum est, vt nullum timeret, non est super terram potestas, quæ comparatur ei, nullum timet super terram saltem ille, solum ab illo qui venit de cælo superatus & victus Lucanus lib. 9. de bello. Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones. Pestiferos ardens facit Africa ductis altum. Aera cum pennis, armenta que tota secuti. Rûpitis ingentes amplexi verberare tauros. Nec tutus spatium est Elephas datis omnia leto. Nec vobis epus est ad noxia facta veneno. non est potestas quæ comparatur illis, tum armis quibus noxam inferat mutantur fortissimis, rictu & ictu, capite & cauda collidunt Elephantes,

phantes, tauros ingentes, docet Solinus citato loco Plinius, Lucanus Iob eodem c. sic. In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius præcedit ægestas. Iubam cum erigunt ceruicis & colli, caput que extollunt cristas exerunt formido inest animantis vastissimi, Iubanomine dictus antiquissimus ille docet cristatos esse in commentariis, rerum Arabiæ lib. 6. c. 20. ad Caium Cæsarem, Nicander imo adductis supra locis, Aelianus, Plinius lib. 28. c. 4. primam colli Draconis vertebra, spondilium primum; tanti esse roboris & virtutis sustinent, tantæ potentia, vt eo læssio, omnes vires animantis cassent, exoluanturque, eo læsus nil ultra quam pondus iners, rudis vè aut indigesta superest moles, ingentissimos tauros Elephantos occidimus facile ea læsa vertebra colli prima occipitis, ictu præcipitamus occipitamusque non secus. fortitudo ergo in collo eius, idem Solinus in polistoria c. 33. tum Edoardus lib. 6. c. 118. Aelianus lib. 2. c. 21. autores historiarum phrigiæ, volumine. 2. lib. 7. c. 40. referunt in Frigia Dracones montes ascendere hianti ore, guttureque laxato, velut philtro quodam amatorio aues ad se suctu allicere potentissime, allectas in ventrem proire captato aere, post hæc insidiari gregibus, quibus maximam inferunt perniciem, pastoribusque ægestatem, faciem ergo eius præcedit ægestas cum ore hianti famelico facie occurrat primo absumentis & deuastanti, terra, aqua, & aere, vniuersa animæ constantia animantiaque cuncta eas omnes, tum halitu expiranti igneo & vrentis virentia & virentia exurit & succendit tam circa eius cauernas adnata & adstantia, quam casu inuenta squallidus vt sit locus domicilij eius, vt præcedat ægestas eius faciem cognoscaturque ex ferali antequam conspiciatur & appareat ille, quo eodem c. dicitur. Omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbiæ, cum incredibili mole, montes adhuc eminentiores subeat & profundum maris disquirat, vt sit aibus superior, reptile ille easdemque venetur & alliceat, quo, & omne sublime videt, & vt videat ascendit, nimis indagatrix naturæ & curiosæ, piscesque omnes & profunda queuis iustos, doctos, peccatores, ignaros, docet Aelianus supra Solinus. 33. c. citato, ideo Ouidius, Thefaurum custodes cinxit, horroremque custodibus præesse, acerrimi visus & auditus potentissimi, Plinius lib. 17. c. 13. Aelianus li. 10. c. 49. idem, subditur Iob eo loci. Feruescere faciet, quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cum vngenta bulliant, aquis immergitur

mergitur abditissima & profundissima quæritans & scrutans, examinans, omnia, postquam omne sublime vidit, vt dixerat antea, vndis immersum Elephantibus insidiari Nicander, docuit in theriacis, tum Solinus, 33. c. tum Plinius lib. 8. cap. 12. quos naturæ accipitis vocat, aquæ & terræ indigenas, imo & aeris, sunt testes aues, sic concutit mare, sic agitat & euertit, vt quasi olla eferuescere faciat, excitatis bullis leuatis flatibus aquæ permistis summo concussu & agitatione aere succedenti aquæ diuisioni & secessui, qui vt erumpat postea & in naturalem locum ordinemque reddigatur, rumpit aquam dum potest & hoc est ebullire, eleuari aere in cluso vt rumpatur & habeat, eferuere faciunt aquas caudæ commotione spumofamque adaugent substantiam, superbiæ flatibus & feruorem excitat, & ponit quasi cum vnguenta bulliunt dum parantur vnguenta, aquæ liquidæ & perspicuæ oleaque clara elucescentia, feruent prius, vt iis perspicuis eferuescentibus pulueres crassæ fœculentæ & obscuræ substantiæ immisceantur, ebullitione ipsa omnia, vt turbentur, voluentur volunturque spatula, vt superiora imis & ima supernis mollia cum duris, sine pondere habentia pondus commisceantur, vt decet, quo obscurantur clara & turbantur quæta tranquilla, funditusque euertuntur, ille agitat mare eo impetu commouet vt perspicuas aquas & limpidas vligini & limo inquinat & fœdet, vniuersique rempublica euertat, subertit, turbat, ira feruere facit, superbia inflat, seducit confundit omnia, quo subdit. Sub ipso erunt radij Solis, & iusti, & sternit aurum quasi lutum confusione, & opprobrio. Radios Solis iustitiæ sanctos, aurum virtutum sternit charitatem puritatem exercebit tentationibus, contumellis, opprobriis, sanctos, hæc maris commotione, vsque dum precipitetur videntibus cunctis, vltimo iudicio & vniuersali illo spectaculo vt antea dictum, mors est Draconibus communissima precipitium, docet Plinius libro 8. c. 12. A Elianus supra, & Solinus adhuc. Elephantes adoriri rupis altissimis, quos dum superare nequeunt, eisdem plicari & circumuolui, arctissime vt precipitio se & eos collidant quo rumpitur vastissimum, & immane monstrum, sub ipso erunt radij Solis, seruata adhuc natura animantis, lucet enim & fulget totus quasi auri fulgoribus enniteret. Nicander supra in theriacis, hic splendet forma totus, idem A Elianus & alij, quo refulget Solis radijs aquis, & terra, sese illuminat, præcipue in aquis, vt Solis radij & splende.

splendescentiæ sine sub illo, reflexione cutis quo superbus, rarus est, se solo lucere, splendescereque, & sese illuminare posse rarus Lucifer, se solo videre posse, suo tantum lumine non Solis egeret radijs, se sibi esse satis. Isaia. 14. Conscendam in cælum, & exaltabo Solum meum, ego feci me me Pharao Lucifer, sternit aurum, quasi lutum commouens aquas, citra distinctionem iustæ estimationis rerum, euertit funditus, promiscue arenas, & aurum arenis contentum, vt aurum occulat, inuoluat arenisq, occultet avarum animal, thesaurorum custodijs præ se, docuit antiquitas late antea.

De Leuiathã aëstibus tropisque eius conflagratione elisis.

CAPVT X.

OB eodem loci, post eum lucebit semita, estimabit abyssum quasi senescentem: lucet semita mucore lucido argentato, relicto è plurimis animantibus ex his quæ repunt, in crustraceis patet præcipue & non crustraceis plurimis dum reptent, in limacibus est videre, vermibusque multis colubris & aliis: tum & in Draconibus veris dictis de quibus est sermo, cum sit verus Draco Leuiatham dictus nomine, vt late supra: fulgent ipsi & semita fulget post eum perlucet & splendet. Nicander dixit per scripto loco, cum ergo mare concitat, & feruere facit commotum, spuma increfcit, albissimæ naturæ aere perspicuo, aquis immisto, albicanti in aquis lucis candido, suscepto in aere nimis perspicuo, ipse superbiens superato mari tumet albicantem spumam prospiciens candidissimam & albam, debile iudicans inferiusque & subditum mare commotum illo, albicantem, quasi senescentem candore, sine viribus senio enervatum deridet despicitque abyssum, viribus debile & spuma quasi canescentem. Corpus squamis compactum est vndique, vt eo loci videmus. 41. tegitur squamis piscis, & serpens adhuc, de piscibus nullus ambigit inter aquatilia, de serpētibus Virgilius. 2. AENEIDOS. Saucius at serpens sinuosa volumina versat. A rectisq; horret squamis & sibilat ore. Cōpactū est corpus draconis squamis est verus.

est verus, serpens 2. Georgicorum. Nec rapit immensos orbes per humum neque. Tanto squameus inspiram tractu se coligit anguis. Imo Georgicorū 4. Squamosusque Draco & fulua ceruice leæna. vbi squamosos Dracones vocat, squamisque compactos: pisces enim squamas obtinent, seiunctas diuisas superpositas & perspirabiles: serpentes constipatas, iniunctas, herentes sibi, plurimis viscido & tenaci mucore subortas in partibus deumbratas solum, delineatas, non perfectas. Plinius. 11. lib. 33. cap. vocat pisces squamiferos, corticatos vero serpentes, idem Aristoteles. 4. de de partibus cap. 11. non quod non tegantur squamis, quod imo confusas habeant; quæ expressit Spiritus Dei iis. Cōpactum squamis se prementibus, vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidē incedit per eas, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam se parabuntur. Imo cutis squamosa prius, sit cortex senio, cortex tãdem testa durissima ossea conchiis diuisa, serpentibus & Draconibus: quibus conchæ & squamæ figuram scuti representant & redunt: hinc scutis referuntur fustilibus squamæ eorum, fortissimæ iustibus: at si decidant, manibusque elabuntur, debilia & leuia frangibilia, proprio si decidant pondere: Leuiatham lapsus ostendit, & Dæmonis casus, quo diruptus quassatus tritus est serpens. Superfluo squamæ excremento consistunt terreo & aqueo, vt plumæ, aqueo & aereo, docet Aristoteles. 4. de partibus ca. 13. & 1. de historia cap. 11. 6. de historia. c. 13. quo iis & illis vesica deest, piscibus, auibus, serpentibus, in squaminas & plumas conuerio excremento aqueo, eisdem locis Aristoteles sensit. Piscibus & serpētibus terreo & aqueo excremento fiunt & oriuntur squamæ, at crassiori serpentibus, impuriore, dēfiori, viscidiori. limpido & puro piscibus, pisces continuo lotu extergunt depurant squamas abluūtque & perficiunt: lucent squamæ piscium Aristoteles. 1. de animo capite. 7. quorum fulgore illuminant aquas, escas quaritant, capiunt, trahunt, & illiciunt maiores minores, pusilli aliorum lumine victum quaritant, lucent argentati pisces limpida aquea, Angelorum ordinum, illuminationisque eorum, iustū Hic rogliphicon. Maiorumque & subditorum verissimus icon, baptismatis sacri figura aptissima: impura secundum se lucent splendescunt aquis: illuminationeque maiorum minores & superiorum inferi. Serpentium squamæ terrestri impuro crasso excremento constant, terra repunt, imo limo & humentibus melius obscant que locis

que locis asseruantur quibus sic Leuiatham serpens fadatur torpescit, vt squamæ in testas commutatur, nec depurentur, nec lumen suscipiant aut fulgeant: aues & pisces ventilantur vndique, perflantur, spirant cute, vt rariores corpore subit aer eorum poros, quo difflatur calor & reuiuiscit, ventilatus a flatu & perflatu. Eget flamula nostra natiuus calor, ventilatione perpetua, & iugi transpiratione cutis, articularum motu circumstatis aeris. Docuit Galenus de causis pulsuum li. 1. c. 3. Aristoteles li. de pulsu c. 2. spiritum ergo admittunt & spiritus aerisque motus, aues & pisces: squamosi fecus serpentes: lumen illa suscipiunt ferunt & sustinent, vtuntur lumine, depurant excrementa vitiosa aues & pisces aere, spiritu, & aqua: figura aptissima sacri baptismatis, quo viuit homo & oritur, spirituque & influentiis cœlestibus viuificatur, reuiuiscit ventilatione calor, increfcitque charitas, emicat ignis noster, ardet, crescit quo pisces squamatos solum edere præcipit Deus Deuteronomi. 14. & alibi sæpe auesque volaces, serpentes & immunda omnia respuit & interdixit. Serpentes enim stipata cute constipata & densa, non admittunt spiritum, imo squamæ hærent squammis, vitia vitij, vitioso excremento & terrestri impuro suborta, vitioso succorum halitu viscido coalescentes, spiritum impediunt, motusque, & aquæ extersionem recusantes terrestri & reptili natura. Ezechielis. 29. hæc dicit Dominus. Ecce ego ad te Pharaon, Rex Aegypti Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum & dicis meus est fluuius & ego feci me me ipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, & aglutinabo pisces fluminum tuorum, squamis tuis & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pisces tui squamis tuis adhaerebunt & proiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaueris, bestiis terræ & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum. diximus & Dracones terrestres consuetudine fieri aquatiles, in tantum vt asuefacti aquis si in terram reuocentur, cito intereant, & vltra eorum squamis fulgentibus trahi pisces, illectos fulgore, vorarique fallaci lumine refulgenti, non proprio & innato Solis imo, rum & pisces transigere aculeis dorsi & iuba, Draconis marini & terrestris, squamis illectos, feruareque crudeliter infixos in futurum victum, semel saturi, vltra & volatilia audidissima esse reptilium eorumque vt in escam substantia, quibus ad literam & spiritum

minatur hic Pharao, Draco occiosus medio affluentia aquarum
 deliciosus & vdu. Ultra vocat squamas vitia & peccata quibus
 herent pisces, & subditi maioribus: alliciebat Pharao populum
 aparentibus bonis, & subditos vitijs & impietatibus trahebat. Su-
 bdit Iob. 41. huius animantis perscribens naturam, eademque mo-
 res hominum instruens & temperans. Sternutatio eius splendor
 ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi, de ore eius lampades pro-
 cedunt, sicut tedæ ignis accensæ, de naribus eius procedit fumus,
 sicut ollæ succensæ atque feruentis: halitus eius prunas ardere fa-
 cit, & flama de ore eius egreditur. Anhelare potius quam spira-
 re, aut inspirare Dracones veros diximus, oris stritissimo hiatu
 arctissimo orificio, narium foraminibus aerem alliciunt & eli-
 ciunt, ore ipso magis. 3. c. Polisthoræ ex Solino, A Eliano, Rhodigi-
 mo, & aliis: locis allatis antea, iis vastissimum animal frænatur de
 respiratione anxium & sollicitum nimis, alias si libere respraret,
 furiosum superbum, vastaret regiones integras, absorueret & de-
 glutiret ciuitates & regna, vt fecit apud plurimos & historiis cõ-
 probauimus antea, molestissime respirat, vt fistulis narium, trac-
 tus aer pulsus & expulsus, eo impetu feratur, adeo concutiatur
 & ateratur motu, vt mistus simul, cum magna copia fuliginum ig-
 nitarum & fere ardentium, anhelatione vastissimi animantis im-
 petu facto, spiritibus cordis pulmonumque & capitis immixtis,
 multoties sufflet ea vehementia & conatu illo, vt ignitus aer in-
 flametur attritu, inflamatusque spiret crassissimis fuliginibus, mis-
 tus fumo, vaporu tetro, denso, nigro, fuliginoso & obscuro: quo
 ignem euomere dixerunt antiqui, immentos Dracones; aut exha-
 lationes igni simillimas, potentia & officio vrentes, tetras, obscu-
 ras, fumosas, igneas, oppacas: Virgilius . 2. Aeneidos ignem vo-
 mentes elinxit Dracones, Homerus, Ouidius, Lucanus de Cheli-
 dro serpente fumum mittere ijs dixit, lib. 9. non solum de Draco-
 nibus. Tractique via fumante Chelidri. Solinus imò in Polistho-
 ria sic. c. 33. de A Ethiopia a meridiana parte mons editus, mari im-
 minet, ingenuo igne, per aeternum feruidus: & inquiete iugis fla-
 grantibus, inter quæ incendia, iugis æstus, Draconum magna co-
 pia est. quo nil mirum erit, cum inter incendia viuant, fumidis-
 que vtantur exhalationibus igneis flagrantibus cerebro irritato
 & onusto

& onusto concuso & lancinato, vt noxia pellat, & quæ molestiam
 inferant, vehementissimo motu concussionis, per loca stritissima
 attritu vehementi sternutamenti opere, quo vniuersa animantium
 compages excutitur lancinatur tanto impetu & commotione tā-
 ta, igne vt expitent, leuemque flamam subortam motu, immensi a-
 nimantis, impetu facto, qua non vruntur aut inflamantur, cum
 euanescat subito, instar bellici instrumenti, subito explosa & exo-
 lura, quo splendor ignis Iob dicitur, non ignis vrens. Multoties
 imò ignei splendores dum sternutamus, impetu ante oculos fac-
 to, obuersantur mouenturque & lucent, vt in ictibus oculorum
 fulgores resiliunt, experientia notissimum & apertum, quo argu-
 mento ductus Plato, instrumentum visus igneum credidit, refert
 Aristoteles de sensu & sensibili 2. c. Vt ergo spiritus ictu concitati
 valido, concussionem cerebri, dum sternutamus motu facto, impen-
 se ignescunt & fulgent, leui incendio & flama excitati, quo splen-
 dores oriuntur, rarefactis concussionem, succensisque continuo at-
 tritu, non secus Draconibus flama vera, splendor ignis contingit
 & accidit, dum sternutant deformi natura, vasta & superba, vt de
 multis serpentibus & animantibus supra retulimus sermone ad-
 ducto serpentium ignitorum, iis Leuiatham ignem flamam spira-
 re constat, ore & naribus, ore lampades, quasi tedæ accensæ & fer-
 uentis: ore ex corde & pectore respiramus, & expiramus aperto,
 & hianti, est os cordi vicinius naribus, pectorique & pulmonibus
 quo calidius spirat os, naribus. quæ enim calfacere enitumur, ha-
 litu oris anhelatione non narium, ore aperto, non semiaperto,
 aut plicato adhalamus exhalamus vè insuflantes, aerem frigidum
 reddimus, quem naribus traximus oreque retinuimus, oblerato
 orificio laringis ne in pectus descendat & prolabatur, eo replen-
 tes buccas, aut oris cauum, quo frigidum pellimus quod interna,
 non attingerit, quod enim attingit retinemus, vt exuflamus alter-
 rum, naribus & ore tractum, antequam interna perat, at dum
 exhalamus apertis omnibus, calidum interne aerem iam emit-
 tumus, & ab internis reicimus, hinc alto pectore insuflamus, com-
 presso vero exhalamus, detento recepto iam in visceribus in su-
 flatione, excuso vero adhalatione interno, vt externum exufla-
 mus naribus succedentemque, adhalamus vero internum in-
 tra reconditum, semiaperto ore, at laringe obserata efflemus, ore
 Xx 2 ergo

ergo parenti absolute dicto ignea expirat horrendum animans
 ore ergo calidius spirat, flamas tede quasi accensæ Leuiatham,
 non lucidæ aut depuratae flammæ, imo renebrose obscure, plurimis
 fumosis exhalationis mistæ, non limpide aut puræ tede imo instar
 quæ flammam spirat terram fuliginosam impuram: quod etsi flammâ
 spiraret tandem oreque euomat, euanescentem subito, naribus ta-
 men fumum non ignem reiecit iratus: est flama fumus ardens,
 at fumus solus nec ignis, nec flama est, sed materia & subiectum,
 huius illiusque: docuit t. de ortu Aristoteles & adhuc. Naribus
 ergo fumum spirat olle succensæ, quæ recoquitur intus & occul-
 tat flammam, fumum naribus reiecit vitur pectore & incendio fla-
 grat, flammisque quando naribus expirat, vt iratis accidit iis potius
 quâ ore sufflare, quod caloré obseruât intus, ne ore aperto deferue-
 scat ira refrigerato, pectoreq; gaudet tunc appetitu vindictæ, & si
 iis non exuratur pectus igne genito quod subito habeat: vrgetur
 maxime astibus, tato animati impedito anhelitu respiratione &
 halitu, feruentis ollæ modo spirat succensæ, fumum vaporibus mis-
 to, vt olla expirat, fistulis, immensum animal, foraminibus natum,
 conclusum quasi, paruissimo ore. Cuius oculi vt palpebræ dilu-
 culi vt crepusculi & antelucanum tempus, non clari perspicui
 patentes, imo obscuro, lucis incertæ & timidæ: summa sapien-
 tia, palpebras (vocat) diluculi (altissima metaphora) primas lucis
 lineas, ante Solis ortum, aut vltimas post Solis occasum, dubias,
 incertas, quibus nondum oculus mundi certo constat Sol reful-
 gensque astrum: solum imo palpebræ elucet diluculi: palpebræ
 dicte luminaque incerta, nondum tamen visitur oculus mun-
 di: palpebræ diluculi conuiuere incipiunt & nitare quasi & e-
 lucere, non aliter Leuiatham oculi Draconis, mediis longissimis
 dictis superciliis & dependentijs cartilaginosis, fulgentibus, co-
 loris aurati variis fulgoribus, incerto lumine emicant: abdita &
 demissa: ex Nicandro, A Eliano, Rhodiginio, & aliis: antea addu-
 ximus: ea est vis, ille impetus, sufflationis fistularum eius, follium
 instar, vt non solum spirantem fumum igniat accendat, prunas
 imo ipsas flammæ ineptas, crassitie non spirantes, vt in flammam com-
 mutetur, ardere faciat: vt facit validissima sufflatio exardere, quæ
 alioqui citra flammâ, silentio cōcremareretur. Quibus huius animatis
 potentia & astutia exprimitur & depingitur satis. Pollet lumine
 fuliginoso & tetro, tede modo fædo & obscuro, vitiosis fuliginib⁹
 referto.

referto, misto & confuso, ore euomit flammam, spirat naribus &
 pellit fumum detenta flama in visceribus in pectus tractis fuligi-
 nibus ira, ex arteriis & corde antequam succendantur, impatien-
 tia animantis dum naribus sufflat. superfit naturale lumen Dæ-
 moni adhuc, tetrum tamen obscurum & fædum, inefficax non
 illuminat obscurat imo, vrit & vorat, non illustrat oculos, qui-
 bus lumen uarura & iure impertitur. Nares imo, alimenti viam,
 os, naturalia, principium alimeti os, nares, guttur, pulmo, aere in
 spirato quo refarciuntur spiritus vitæ quibus & alimur cum san-
 guine simul immistis vt partes halituosæ & viuide adstent Hyp-
 poc, lib. de alimento sect. 1. comm. 30., inferuit solum pectori, &
 ventri digestionem, non capiti: non vt videat Draco hic immensus,
 eminet lumine, imo vt crescat mole & veneno, calore nimio vt
 æstuet, vt malitia increfcat voretque omnia gliscat ingerat, non
 capiti Deo lumen subdit, superbus ille, imo satisfactum sibi esse
 putat, se solo, perse videre posse putat non gratiosa visione, natu-
 ra imo Deum, ipseque sibi sufficere suasus, superbus Leuiatham
 lumen naribus & ori obtulit, capitis & cerebri recrementorum
 viis: excrementa cerebri illuminauit, errorem malitiam, ignoran-
 tiam in hæc solum lumine vsus superbus & tumidus, se solum vo-
 luit sectari, noluit vltra videre animal, acutissimi vt monstraui-
 mus visus & disertissimi alioqui: se solum, naturalia tantum in-
 spectat, hæc adhuc mille obstaculis superbiæ aspicit, velamini-
 bus mille, potentissimi natura luminis, visus accerrimi: hoc lumi-
 ne extimescendus Dæmon, ne illuminet, suggerat, ne fulgeant ea
 luce colores apparentes rerum, opaco & lucido permistis appa-
 rentia & fraude, lucidis interuallis, elucescentibus, superbiæ fu-
 mo, ne nos inquinat, polluat, fædet, vapore tepido leniat oblectet
 vt decipiat & circumueniat mortales. Hinc dicitur Isaiæ. 10. Deo
 impios execrante. Et erit lumen Israel in igne & sanctus eius in-
 flama & succendetur & deuoratur spina eius & vepres in die
 vna. Monumenta & limites vastabuntur, hocque lumine quo illu-
 minabantur custodiebanturque, vigiliis noctium & tenebrarum
 ardebunt, succendentur, lumine in ignem conuerso Leuiatham:
 quo vitiorum viam sectabuntur, legibus soluti & vepribus spi-
 nis & munimentis destituti, quibus tuebantur: igne absumentur
 simul, ea erit malitia potentia & incrementum, vt vna die desi-
 nant hæc & illa, & flama deuorauit ea immista fumo superbiæ,
 Xx 3 & va-

& vaporibus superflue humiditatis vitiorum, quasi lumen tede & olle succense, quæ per interualla elucet igne iræ, concupiscentiæ & que flama, deficient iusti & Doctores, non illuminabunt, in flama imo concupiscentiæ, & affectuum æstus edocebunt, vrentur quasi olla eferuescens, quæ ore tandem euomit ignem, feruore nimio eum succensa concremaretur abdite prius vt consumitur testa secreto & occulte, tandem exemplo alios inquinabunt & conspuecunt palam, & in propatulo, astuantes ob populi vitia & fœditates.

De Leviatham lapidea compage, eiusque symbolis.

CAPVT XI.

48

IOB tandem concludit huius animantis naturam describens. Membra carniū eius, coherentia sibi mittent contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur: cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur, tanquam maleatoris incus: cum sublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Densissimum esse & compactum animal diximus, quo herent membra carniū eius, vinculis & ligamentis firmibus vincunt: & carnales herent, huic monstro, membra & partes, corporis mystici Draconis Leviatham: vniuntur membra carniū eius, non secus ac membra densissimi animantis concrecunt mole, tenaci vinculo detenta, vsque dum iratus Deus, percussus ira, fulmina vibret, coruscet, fulguretque in Leviatham & sceleratos sequaces, membraque illius, diuidat non ferentur in locum alium, imo ea est eius moles & vastitas, vt & si ingirum fulmen descendat orbicularimque irruat, non recta, in obliquum imo, & per trauersum, non minus Leviatham disticiet & percussiet figet & transiget, ac si recta veniret: nec in locum alium feretur fulgur concussam: docuit Aristoteles fulmen in girum descendere. 1. meteororum. c. 8. a quo Plinius & reliqui. imo docet experientia ipsa, figit metam terminam transigit, ab scopo nec latū vngue n. discedit, excutiens fulmina Deus: flagella excutiens & summeas vindictam, & si ingirum fulminet, modo honorem, bona modo, amicos, cōiunctos, eadē impium peccatorē ipsum, proprio in capite castigat & punit expectandi defessus: adeo incre-

cit im-

cit impius, dilatatur in tantum, cumulat sic vitia vitij & coaceruat, vt & si oblique descendat fulmen, cum omnia ille vitij & sceleribus oppleat, omnibus sit presens, deformitatum generibus malitia & dolo, vt fulmē nō fugiat aut excussit vbiq; presens sceleribus & abominationibus moleque vitiorum vasta, imo tandē illo percitus dissectus obear, vt non feratur in locum aliū, se omnia occupante, amore proprio sedus vitij, & obscenus. Isaia. 5. Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, absque vllō termino, & descendunt fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius, ad eum. In infernum & ignem descendunt dilatati, & gloriosi, potentia & affluentia rerum, honoribus & dignitatibus cumulati: dilatatur infernus os suum, vt eos capiat in se & ingerat, quod adeo malitia increberint, vt vix eos capere possit, superantes malitia inferni malitiā, & virulaginē: quo dilatatur os suum ille, vt eos suscipiat, imo sic dilatantur increcūt & abundat vitij, vt fulmen errare, aut aberrare a signo meta & scopo non possit, vbicumque decidat & ceciderit: communes vitij & abominationibus vbique presentes. Isaia. 33. sic dicitur iis. Laxati sunt funiculi tui sed non præbalebunt, sic erit malus tua, vt dilatare signum non queas. Signum & scopum fulminis, iam non ultra poteris dilatare, increuisti adeo malitia & vitio, sic erit malus tua, & fructus veritus adeo increuit, malus & pomi est sus malitia & culpa hominū, vt signū fulminis nō dilatēt, sed quo quo versus adsit signū fulminis meta & terminus supplicij; funiculis rationis solutis, termino & meta legis laxatis. Amos. 1. Hæc dicit Dominus super tribus sceleribus filiorum Animō, & super quatuor, non cōuertā eū, eo quod difecuerit prægnātes Galaath, ad dilatandū terminū suū, & succendā ignē in muro Rabba, dilatatur terminū suū impius, vt fulgure percussatur, & si ingirū pissimus Deus emittat vibretq; prius, quā ei aculetur è directo, vt cauere & præcauere possit ictum & fulmina prius. elatiora ideo altiora superbaq; petit fulmē, impetitq; fulgur in girū cū veniat, cōtingit sublimiora, cū ea parte excellant emineant sola, qua super eminent, vt ibi prius impetu facto restinguatur & cesset, quo factō impetu, vel sistit, vel ea solum ferit aut illa primo: non ergo fulmina fallit Leviatham, altus, elatus, superbus, & productus, molis immensæ, omnibus mistus, cor eius indurabitur tanquam lapis, ex se indurabitur, vt induratur lapis, & in pœnam peccati

Xx 4

& sce-

& sceleris stringetur, quasi malleatoris incus ab altero tandem. Senio & vetustate corda animantium lapides, ossa durities densissimasque cartilagine obtinere, & seruare, norunt omnes qui rei Anatomica prima limina salutarunt: nouit de Bobum corde Aristoteles, 5. de generatione animalium capite. 8. de osse cordis ceruini & equorum Galenus, Plinius, Dioscorides: lapidem imo dictum Bezaar, idest contra venenum, arabice, cordibus eorum animantium (species Caprarum siluestrium) adnasci, & ventri nouimus epati, renibus, vesicæ, capiti, pulmonibus, lapides suboriri scimus, experimentoque quotidiano commonstramus: rubetæ capitis lapis vulgaris & tritus palam ostendit, capiti Draconum Dracontiam dictam gemmam oriri prærio inestimabilem, docet Plinius lib. 37. c. 10. imo Solinus in Polistoria c. 33. Rhodiginus lib. 6. c. 11. Philostratus, Pausanias, Aelianus, huncque lapidem euanescere, si præuisus Draco, suæ mortis, discedat, liquaque illico incendio cordis, & in cor fluere, liquidum tandem: si subito non amputetur monstruosum caput, vel incius si non interficiatur: quo substantia illa, petrifica qualitate, illico ac cor attingit, lapidescere facit cor, eaque induratur liquata prius, incendio cerebri calidissimi & æstuantis, refrigerio mortis succedenti frigore, extinctioneque caloris concrefcente, cum corde simul: quo durissimum lapideum illud constituit reuelle durumq; reddit rigidum & inflexile, substantia lapidea perfusio crassa & densa, quæ cor densum & compactum natura magis multo aliis reliquis omnibus animantis membris densat, lapidescitque omnino: vt & motus cessent, deficientque spiritus impediatur eorum fluxus, in caput, eo indurato: spiritus Dei impulsus impediuntur corde lapidescenti & motus, spiritus cessant, qui in caput & rationem ascendunt ex corde. via spiritus intercluditur, non dilata rur cor in bonum, nec constringitur vt fugiat malum, tono imo quodam obstinatum, durum, & rigidum superest, vitales actiones non exercet non exiit, calore restincto charitatis, iis tribus cor eget calore, spiritu, & motu, vt vitalia opera exercent. Docuit Aristoteles de pulsibus lib. cap. 2. Galenus. 1. de causis pulsuum cap. 2. li. de pulsibus ad tyrones: calore vt confirmet alia, foueat viuificet: motu dilatationis vt aerem alliciat ex pulmonibus & capiat, cuius temperetur refrigerio: constrictiois motione vt excrementa fulgines alteratum aerem pellat, & excludat: spiritu vt viuificetur præ-

tur præsitque sibi & aliis, capiti inferuiat, spiritus vitales vt relect, ex quibus animales in cerebro generentur, ex corde genitis vitalibus: tracto aere, alterato prius respiratione pulsu transpirationeque iugi & indefesa, vbi tropologice multa emergunt, quasi malleatoris incus stringitur duritie obstinatione & contumacia, durum, inflexile, est cor Draconis, monstrauius, a se & ab externis durum vt lapis a se, & vt incus rigidum ab aliis, in pœnam delicti. hinc Deus Pharaonem increpans cordis duritiem repetens vocauit Draconem iis Ezechielis. 29. Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti Draco magne qui cubas in medio fluminum tuorum. Exodi cap. 4. & 7. induratum est cor Pharaonis, nec audiuit eos sicut præceperat Dominus. non audiuit Moysen & Aaron. Exodi. 4. Moysi dicitur vide vt omnia ostenta, quæ possui in manu tua facies coram Pharaone, ego indurabo cor eius & non dimittet populum. Draco ergo hic corde induratum est tanquam lapis a se induratum est cor Pharaonis. Ezechiel cubans in medio fluminum dicit. Ego feci memetipsum vt eo loci dicitur. & tanquam incus ab altero constrictum est, cor eius a Deo in pœnam delicti: Ego indurabo cor eius. Isaias 63. Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te. Paulus ad Romanos 9. Ergo cui vult miseretur, & quem vult indurat. Concludit ergo huius animantis naturam. Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli & territi purgabuntur. Cum animal tantum & hoc immane naturæ monstrum horrendum & vastum abstulerit Deus ne noxium sit gentibus, populis, nationibus, recluseritque in vastissima desertum inferno aut gurgite magno ocluserit, miseria mortalium prouidentie rerum consulens, misertus hominum, hunc compescerit frænauerit Draconem, & ora eius intercluserit, ne rictu, noceat, immensum animans, timebunt Angeli timore filiali venerationis & reuerentiæ humiliabuntur, hæc summâ prouidentia & potestate admirantes, colentes omnipotentia summâ, territi & admirati obstupescati, purgabuntur inscitie priuationis scilicet, in hac enim admiratione & reuerentia, hoc terrore sancto discunt plurima, reuelantur illis magnalia, quo doctiores euadent expurgata incirtia, illuminati illustriores multo puriores depuratiore: tum Dæmone in cluso potentia superata, victo Leuiatham Apocalyp. 20. Et vidi Angelum descendentem de cælo habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua & apprehendit Draconem serpente

tem antiquum, qui est Diabolus & Sathannas & ligauit eum, & misit eum in abyssum & ligauit, clausit, signauit super illud, vt nō seducat amplius gentes timebunt Angeli reuerentia & terrore dī cō, & purgabuntur segregabuntur scilicet à Dæmone ligato vinculo, casu & lapsu eius, dum de cœlo cecidit, abyssu reclusus, tum non amplius exercet post iudicium commune iustos, solumque cum Angelis lucis conuersabunt sancti, purgabuntur ergo Angeli hoc recremento immundo contrario, naturæ Angelicæ Leuiatham Dracone serpente, belligerantes, præliantesque cum Leuiatham, prælia Domini.

De Behemoth serpente.

CAPVT XII.

49

Ob. 40. c. Ecce Behemoth quem feci tecum, scēnū quasi Bos comeder. Huius animantis Behemoth naturam, diuersam esse & aliam, essentia forma esse à Leuiatham serpēte, plurimis datur intelligi in scriptura sacra, vbi de illo, sermo incidit, cum quod diuersis, insigniantur nominibus varia & diuersa significantibus, vt infra elucescet: tum quod fortitudo Behemoth, lumbis & vmbilico adscribitur Iob. 40. Leuiathā vero collo & capiti. 41. si enim eiusdē animantis essent hæ partes, prius de capite seruato ordine, de quo multa dixerat. 40. dicto, quā de vmbilico, & lumbis, vt iterum redderet capitis historia vt reddit sermonē texeret spiritus Deus: tum eadem, bis & iterū refereretur, si nō differreret: quod quantū fieri possit vitari debet, si cōcinnitas ratioq; dicēdi ordinata & diserta seruari potest & debet, in sacris scriptis, nō minus magis imo cū sint omnia ab ipsa norma dicēdiq; ratione ordinata. Suadetur Iob. 40. dicto de summi Dei immanē potentia, conuincitur ipse de ignorantia & incitia de omnipotentia, de inefabili sapientia Dei arguitur & euincitur ijs: & in sudibus perforauit nares eius. Deus scilicet, in sicco perforauit nares Behemoth in sudibus locis & siccis, extracto illo de locis humentibus, quæ natura inhabitat: de voluptatū sede, & deliciarum loco, eo inuito & reluctantē infra vero sermone iam innitro de Leuiatham subdit. Nunquid pones circulum, in naribus

naribus eius, aut Armilla perforabis maxillas eius, quibus disquiritur. Iob, ibi: quæ si eiusdē animantis essent, bis eadē diceretur, nō semel. 40. enim cap. Behemoth humētia loca colere madētia humida iis dicitur. Sub vmbra dormit in secreto calami, in locis humentibus. 41. de Leuiatham sicca, excelsa, sublimia, peruia, habitare iis. Sub ipso erūt radij Solis, omne sublime videt. Non humentia vda & madida inferna, sublimia imo excelsa, alta, sicca, & difflata: Leuiatham adstrictum sibi, hærens, vnitū, Hebræis est, simplex & vnū. Behemoth serpentium multitudinem, terrestriū animantium nexum & vinculum describit illis, cōge: iem plicatā cōpositum cumulum, sunt nulla in natura animantia terrestria adeo, ac sunt serpentes, nulla sic hærent sibi & plicatur, terra reptat corpore toto, terra vtuntur in alimētum (late antea) displicetque Behemoth Elephantem esse animal, cum quod cauda non polleat rigida Elephas nimis, imo debili, breui, & facili, cum sit Behemoth quasi Cedrus inflexilis, dura rigida, & protensa, eodem. 40. dicitur iis. Stringit caudam suam quasi Cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt. vltra fortitudo Behemoth cum insit lumbis, vmbilico eodem. c. Elephantes vero, languidi nimis debiles ventre sint, & vmbilico, docuit Aristoteles. 8. de historia c. 12. & 26. iis. debilissimi ventre: Elephantes viuunt a quatuor periculo procliuēs, Plinius li. 8. c. 10. quos non adstringere caudam, mouere vè affererant, ideoque cancellari muscis, & exenterari, edocuere, ibi dem. cum Behemoth adstringat: non habet nares exertas submissas imo, adeo vt perforari & transigi possint circulo Behemoth ibidem dicitur: obtinet elephantus alta, & superbam parabolē & narem protentūm vltra omnia naturæ animantia, circulo ineptam ductorio, frano, camo vè omni incōcinnam: obscena & immunda loca Elephas fugit, docet Plinius lib. citato Aelianus, Solinus, delectari floribus, flagrantia odorum, legere flores eiusdē vesci manu & tuba natis, tetros odores fugere, & grauē olētia: ille vero humētia loca, spurca, fērida, vmbrosa, vda, eodē c. colligitur habitare hæc natura querit, & amat: hin cum Behemoth serpētū animantiumq; terrestriū multitudinē sindromē & cumulu notet Hebræis, mostrosū potius iudico animal, turpe, deforme, in serpētū genere, quā aliud quoduis specierū naturæ, quod facile suaderi potest semel animaduerso, omni literæ cōtextu toto eo capite, vbi de illo inquit sermo: cū enim variæ partiū aliarū numeretur passiones.

passiones, oris, lumborum, umbilici, ventris, caudæ, testiculorū, ossium, cartilaginum, oculorum, narium, quæ omnia adesse possunt serpentibus, adfuntque necessario, brachiorum vero crurum, manuum, pedum nunquam incidit sermo, quibus soli serpentes destitui, cum reptent toto, & non incendant aut gradientur palā est serpentes natura & reptates, sicut & de Leuiathā serpente, hæc ipsa subticuuntur. c. 41. eiusdem loci, quod vere sit serpens & ipsi has partes desideret, prorsus orbati eisdem & destituti: est ergo multitudo, monstrū serpētium, reptiliumq; cōgeries, monstruosa obscena turpis variis membris, artibusque diuersorum structus ille, quod patet clarius. 40. c. Vbi sic dicitur, Fortitudo eius in lūbis eius, & virtus illius in umbilico, ventris eius. cum enim fœmellis omnibus vires insint umbilico, vt lumbis maribus, huic monstro, umbilico simul & lumbis adsunt, quasi Hæmaphrodita, ambigum, & anceps natura animas promiscuum & cōfutum, vterus quo sexus fœmellis adscribitur fundum habet, ceruicem, & os, quibus struitur ille partibus. Aristoteles. 1. de historia. cap. 19. Galenus. 14. de vsu partium. c. 4. & 4. c. lib. de dissectione vuluæ. 5. aphorismorum sententia. 46. Vesalius lib. 5. c. 15. Valuerde lib. 3. c. 14. os vteri impudendum occurrit, ad os sinus pudoris, cunnus dictum hiatus vè a conno græcis κοινός seu acuta disectio & fissura. Ceruix altior est, superne annexa sub osse pubis amor dicta anatomicis, hinc se erigunt fœmellæ in coitu dixit Aristoteles, vt partem illam voluptatis autorem scalpant confricent fundantque vt ex ea semen in qua vasa feminaria desinunt desistunt que structura: fundus sub umbilico fœminæ assidet, dum arrigitur coitu flatibus feminis elatus & altus, quibus erigitur fœmellis, vt coeant, vterus cerbice & collo distentus, non secus ac prægnatibus fœtu ampliatur sic arrectis fœmellis, vtero extenso & turgido, nec oportet philosophos occupari naturæ rebus & arcanis, enodandisque illius mysteriis, aut tædio habere illius ordinem ritum, instrumenta, opera, actus, & vt videantur verecundi inscii esse inertes ignari, arcanorum notitiæ & scientiæ, sunt enim hæc pudica & iustus eorum vsus dum decet & quando, abusus solum taxatus eorundem non naturæ processus rectaque institutio Aristoteles dixit. 2. rhetoricorum ad Theoderem, flatus umbilicum pellunt propelluntque ad externa molestato ventre pulsoque ad externa & distento eisdem, lancinnato sursum versus &

ad la-

ad latera ideo comprimi expetunt, præmiquè desiderant, maris onere umbilico adacto, ventrique & aluo aptato & suscepto, vt compresso superne fundo vteri flatus in ceruicem prorumpant, in os vsque vteri, quo extrudant & eiaculentur semen flatuū ad miniculo, vt quibus hæc possessio adest vteri, vt fœmellis serpentibus aliisque, non contra, non ventre maris dorso aplicito coeat, imo ventrem ventri plicent & aptent, quod fundum vteri ampliolem sustineant: hinc fœminæ & viri se versus venerè explent, serpentesque omnes, piscesq; ouipari, viuipari secus, sic docuit Aristoteles. 1. de generatione animalium c. 7. vbi eos cōplexu mutuo coire statuit. Plinius idem Aelianus, & alii, sic serpentium stabiliunt coitum, quo vires sustinendi onus umbilico adscribunt fœmellis, facie coeuntibus, quorum vterus ad anteriora vergit, umbilicum versus, aliter quibus spinam aspicit & posteriora viscit animantibus. Est Behemoth serpens monstruosus deformis, Hæmaphrodita sexus vtriufque, quod plurimis serpentibus inest sexu duplici efformari, tam mares quam fœmellæ, gestare vtero, de lepufculis diximus antea omnibus maribus & fœmellis, hancque conditionē subire, de Ichneumonta muribus, & plerisque aliis peruices mares & fœminas esse, ideo vires umbilico adscripsit cōmissitq; spiritus Dei, vt serpētem immundumq; animal obscenū turpe commonstraret & depingeret, vt hinc quarum solum actio num, huius meminerit voracitatis & luxuriæ, eo c. vt videre est ad literam, coitus solum instrumenta retulit, & gulæ modum, gula & luxuria insigniuit notauitque animal, quibus duobus capitalibus vitiis, serpentes omnibus aliis animantibus efrantiores esse, docuit Aristoteles. 8. de historia, c. 8. & 4. c. 2. de partibus. c. 17. 1. de generatione citato. c. 7. vbi lentius absolui a coitu, omni animanti, tum magis cupediæ deditos reliquis omnibus pronuntiauit ipse: a quo postea Plinius suscepit & surripiunt omnes, lūbis fortitudinē retulit inesse, vt notaret luxuriā, & umbilico vires ad scripsit ventriq; vt simul obscenū, voraxque constitisset animans: hæc turpia vitia, non posse hominem frangere superare & vincere, se solo vt edoceret postea, nec minora adhuc, Iobque intelligeret, & suaderetur sensibilibus & maioribus vitiis conuinctus magis inter alia quibus homo fœdatur. Umbilico innato, fœtui illique inserto, alitur & viuut ille, locis adductis patet, eo fugit alimentum fœtus sibi ex vtero matris, hoc est, adstrictus colli

gatus

gatus gestatur utero simul cum aliis secundinis inuolucris at lucem expertus, qui ex utero alliciebat alimentum traxitque umbilicus, radice implantata iecori sobolis & fetura, cui annexus inferuebat viscere, postea foetus expertus auram, è matre discissus, virtute tractorice qua pollet hæc radix confita in epate relicta ventriculum exugit, iecoris præcipua tractio alimenti & chili, fetus nutritur, alitur, viuit, est umbilicus alimenti manus, via & conductus primo ex utero, colligato fetu è ventriculo postea, fetu iam edito ad externa è ventre matris, orificio fugit radiceq; ex ventriculo foetus implantata iecori, ipsius hac iecur trahit ventris stomachi dicti vulgo, & in se ducit alimētū vocat & allicit, vt tractio omnis alimenti adscribatur umbilico, ex matre antea, post ex ventriculo, quo exinanito, alimentum experit, & fame laborat alimenti anxius, iecoris succu, umbilici radice trahente poris meatibus canalibusq; conspicuis & abditis, communionem naturæ, ea vt ex radice fugant mesaraica venæ & aliæ vehementer, tractoria parte umbilici relicta ea sede, qua implantatur iecori foetus, excuso ab utero illo, nõ minus quã alia discissa iã trahebat è visceribus matris, vtre & utero, hinc gula umbilico ad stipulatur, eius que est soboles, hinc & Job. c. dicitur umbilico vtrius eius. Non solũ umbilico, nõ est ille ventris minister, vsq; est è matre seunctus vt propriũ vitiũ notaret animantis, non matris labẽ, in umbilico ventris eius fortitudo, in gula propria, in lumbis eius in luxuria, ijs enim duobus vitiis, impetimus magis, iis aliis impẽsius vt gemur natura demone nobis ipsis, docuit Plato. 3. de legibus dialogo iis trahi, iis sedari magis multo, efrænarique homines, tactu & gustu, luxuria & gula, sensus substantiæ, hos vocat & notitiæ alimētũ: accidentiũ sensus reliquos, in substantiã naturæ hos, in indiuiduũ gula, luxuria in speciẽ, vexamur angimur, gula substantiã allicimus alimētũ, luxuria impẽdimus semen, quo voluptas ijs adest maior, quo est opus vtilius, ideo solũ hæc duo referuntur vitiã, instrumẽta & partes eorũ dumtaxat, vt moneremur periculi, & malitiæ maioris, natura huius monstri perspecta & potẽtia efræni, quã nequit homo superare se solo & vincere, hinc Job percontatur, arguiturque de ignorantia & impotentia. Ezechiel. 16. abiectissimã Ierusalem, & postea mirum in modum exaltatã, cũ ingratitudinem execraretur Deus, inquit. Et quando nata es, nõ est præcissus umbilicus tuus. sic trahere sic omnia allicere, ad te, & su-

& superbiere cœpisti, & in te referre, vt nata umbilico trahere, cũ orificio ab alienis, tum radice ex propriis, ruptis legibus, violatis præceptis, omisis consiliis fueris rata, pollet umbilicus præcissus adhuc virtute tractorice, non præcissus maior multo etiam semoto à matre foetu, hinc prægnantibus, alias carnes, alimenta que alia, umbilico aplicamus fetu debili, vt ille reficiatur, ipse que succu spiritibus alimēti tractis & succo per poros illecto, velut radice quadã, & secundo ore secunda quasi nutritione reficiantur & firmetur, imo egrorũ umbilico hæc ipsa adaptamus multoties debilibus existentibus, vt & sede inferiori alimenta submittimus languidissimis, vt sugat iecur, umbilici radice hinc umbilicus potentia & vires significabat antiquitas, vt umbilici effigie, summus Iouis exprimeretur, docet Curtius lib. 4. & antiquũ numisma cũ inscriptione Iouis, vulgari, Iobis umbilicarius: potentissimus scilicet: lumbi vero, quibus renes adiacent potentissimi viris sunt, lasciuia sedes, luxuriæ & libidinis, oriuntur è renibus parastates & seminaria vasa, infra paulo, vt sit via conspicua & patens, per vnaque ex eisdẽ in spermatica hæc dicta vasa, quæ implantantur in testes vltimo, hinc lumbis lasciuia inest, sub quibus initiũ vasorum seminis & origo ortus adest conspicua fatis. Aristoteles 1. de historia Animalium, capite. 18. Galenus. 1. de vsu partium, cap. 7. & 1. de semine, cap. 3. & 2. de semine passim, Vesalius reliqui, noruntque omnes peritiæ Anatomica Magistri patet re ipsa, maribus ergo vires insunt lumbis potentia officium, energia, actiuitas, seminis umbilico: cerbix vteri sub osc pubis, quo prurriunt ea parte magis & flatibus dictis vrgentur acrius, cum ergo Beemoth fortitudo lumbis & umbilico locetur, impertiaturq; feminae & maris natura pollere visitur, vt ijs monstrorum esse, concedere recussit nullus, est ergo serpentium monstrum, deforme & turpe. potens umbilico femella & lumbis maris. Hinc Galenus foeminis febrium rigores è lumbis incipere ea parte debilibus in firmis edocuit. 6. de morbis vulgaribus commentario. 3. & 5. aphorismorum, aphorif. 69. vbi fortiores esse calidiores constantiores ventre, umbilico, & anterioribus vtris edixit, viros vero remotioribus partibus femoribus, pedibus cruribus, brachiis ventre superno rigere asseueravit, quod docet pili, inquit eo loci Hippocrates. quæ exhorrescunt prius, tum. 6. de locis affectis capite vltimo flatuosa calida admota lumbis virorum, semen elicere feminis

feminis vero umbilico applicita, excitare venerem, quo cerota umbilico admovent vexatis utero hysteris scilicet non renibus, viris contra si calfacere est opus, lumbis aptamus reficere ve confirmare confortareque genium, cuius vero speciei formæque serpentiū sit monstrum accingor referare iam.

De Behemoth monstrosa natura, ritu & parabolis.

CAPVT XIII.

Oringunt rarius monstra serpētium generi, eo quod longissimam sint nacti vuluam, & si putredine fatis genitrisque secus, euariant enim nimis forma & compage: vulua prælonga, non coeunt femina & confunduntur, non vitiantur, vt monstra confingant, Aristotales. 4. de generatione animalium. cap. 4. si vero semel cotigerint maiora multo deformiora vastiora omni alio animantium ordini veniunt & accidunt, qui cum putredine oriuntur omnes non fecus ac propagantur natura, Auicenna dixit. 6. naturalium. Plinius alij, supra late subscriptimus, nil mirum si ea oriuntur varii deformes. Ecclesiastici. 10. putrore oriri patet ijs. Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes, & cap. 19. putredo, & vermes, hæreditabunt illum. Docuit serpentes putredine venire. Plinius libro. 8. c. 59. Ouidius. 1. metamorphoseon, sic. Ergo vbi diluuiō tellus luculenta recenti. Solibus ætereis, altoque recanduit æstu. Edidit in numeras species partimque figuras. Redidit antiquas partim noua monstra creauit. illa quidem noller, sed te quoque maxima pythō. Tum genuit, populisque nobis incognite serpens. Terror eras tantum spatii de monte tenebas. monstrosos denique varios deformes serpentes terra, & aqua procreant & gignunt: plurimi enim serpentes incredibilis molis terri veneni, obscena incoluere loca vda & humentia, lacus, paludes, ripas, stagna, fœtida immunda. Apocalypsis. c. 12. dum mone remur de Draconis periculo dicitur. Ve terræ & mari, quia descendit Draco ad vos. terræ & aquæ vbi meminit solum, aqua & terra oritur genus hoc animantium, ideo his seruatur, hæc colit, ijs asider. Isaiæ. 35. Hæc in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant,

bitabant, orierur viror calami, & iunci, virentia hæc, in locis humentibus oriuntur, vbi prius Draconum pondere impediébatur, onere animantium discissa & opressa, semel orta, vt debitam nunquam adipiscerentur magnitudinem, Draconisq; excrementis exulta, acceperere Christi aduentu (inquit Isaias) lege incrementi & gratiæ homines formam & esse, quos squallore & veneno Draconum, excrementitioque viru & superfluo serpens deturparat: calami & iunci, leues arundines vento agittatæ & vanæ, iuncique, innanes & vacui interne: continuo indigentes gratiæ influxu vt virescant instar calami & iunci aquarum rorisque cœlestiū. Ezechiel. 29. Draco magne qui habitas in medio fluminum tuorum, Psalmo. 70. Contribulasti capita Draconum in aquis. Esdras. 2. li. c. 2. Et egressus sum per portam vallis nocte, & ante fontem Draconis, & ad portam stercoris, & considerabam murum Hierusalem dissipatum, & portas eius absumptas igne. Fontis aquis irriguus erat, humidusque locus ille Draconis, stercore obscenus, spurca loca habitabat Draco. Cecilie meritis diruptus virginis itidē. Dracoque Iorgis percitus hasta. Daniel Draconē immundū interfecit. 14. c. Aelianus lib. 16. c. 39. monstrosū refert Draconem procreatum, opaca & humida valle Pellæ motis, incredibilis magnitudinis, terra, & aqua commistis & putridis, oriri refert Plinius lib. 8. cap. 59. citato. Putredine ergo cum hæc animantia oriuntur mille monstra configurant & exprimunt inopinata & noua, varias confingunt efigies & deformia corpora, materia facile formabili, & putrilagine obscena suborta, monstrosū adhuc esse Behemoth animans ijs, quæ eodem. 40. c. Iob dicuntur constat. Deus sic eo loci: Ecce Behemoth quem feci tecum fenum quæ si Bos comeder: quando enim Deus, Iob, eformauit monstrum hoc horrendum astruxit, vt vastissimo deformi, immensoque animanti, Iob summam immensam opificis admiraretur sapientiam, coleretque Iob & veneraretur, propriamque ignorantiam & impotentiam suam vt fateretur, ne sciscitaretur Deum & percontaretur, ac si occulta iudicia & incōprehensibilia arcana, ignorans homo excutere posset & capere, rationesque, & causas examinare quibus Deus exercebat, Iob nec disquireret. Patet capitibus ante latē 40. & 49. Fecit cū illo Behemoth: tecū dicitur ideo, huius fenum fecit comedere quasi Bos. Fenum quasi Bos comeder. Fenum a fenore dicitur, quia fenum comune erat rusticis & est modo regionibus plu-

rimis, colligitur hic facilis questus, & seruatür fenatiis vt fenentur & lucentur postea vulgares homines emptiois & venditionis tempore, colligitur antequam arefeat vt sit utilis animantibus, alias inutile omnino, imo nocibus roscidis secari iubet Cato, de re Rustica, & Plinius libro. 18. cap. 23. circa Calendas Iunii, Columella idem libro. 11. cap. 17. 18. & 19. Varro libro. 1. cap. 19. euellitur ergo, aut falcibus fenifecis refecatur longissimis. Fenum enim & dicitur herba omnis que seruari potest in vsum armentorum, vt his ipsis inuenies locis a fenore dicta, & fenum proprie aquaticum in vdis excrefcens locis humentibus & madidis, dictum tripha ab omnibus autoribus, hoc nomine compellatur, est apud Dioscoridem videre libro. 3. cap. 127. a quo Galenus, & alii, quod dulce esse si euellatur antequam arefeat docet ille. 4. de simplicium, ca. 17. aliter inspidum & gregi inutile, hinc fenum palleas notat herba cuiuslibet partes inutiles femerari & fationi, Bestiis solum vriles & proficuas, & vtra fenum proprie dictum pallea totum quod est sine fructu aut femine vrili, vt seratur, terra imo exortunt. terra putullat aquis commista, non femine satum, imo vt animantia plurima putredine oriuntur, terra & aqua, vt & alla, pleraque virentia non lata femine terrae commisso aliquo, sic fenunrabie sum commune permixtis suboritur, quod cum medis aquis oriatur, arefcit citius, marcescit antea virentibus cunctis, in medio aquarum locis irriguis & madidis: inutile hominibus, cuius flores florem instar, vento ducuntur illico ac floret euanescent & abeunt, vt non amplius constet in tripha & spica illius est videre, que euanescit tota subito concussa leuiter, dicta Hispanis tinna a tripha graecorum, Psalm. 128. Ihs maledixit peccatores vates propheticus. Fiant sicut fenum tectorum, quod prius quam euellatur exaruit. sicut herba debiles radicibus tectorum, que antequam euellantur exarent inutiles bestiis adhuc, fenum enim euelli debere antequam exarefcant diximus gratum, vt sit bestiis adhuc. Auellitur fenum tectorum ad Calendas Octobris, vt Vitruvius docet lib. 2. cap. 9. vt parentur pluuiis veteris tempore hiemis recta, arefcit vero fenum herbaeque tectorum, vt omnes alie aestiuo tempore quo antequam euellantur exaruit tectorum herbae & fenum dictum hoc significatu. Omni modo inutile tectorum fenum, cum ante Octobris Calendas euellatur inutiliter, repululat enim euulsum ante vt sit tectis.

fit tectis impedimento, aquarum canalibus & regulis costipatis illo, vt aqua non dilabatur & fluat, & auulsum eo tempore, siccum & aridum ingrati saporis respuant armenta: arefcunt peccatores antequam morte euellantur peccato, vt foenum tectorum, in sublimiore parte, de elatis superbia, hiantibus sublimia, maiora, altiora, de bilissimis radicibus immixtis, arefcunt culpa, rore gratiae destituti, malitia marcescunt antequam euellantur morte, arida herbae demortuae, antequam auelli contingat, dum eradicantur arefcunt prius quam igni committantur solum illi, vriles, bestiis enim adhuc inutiles aliisque peccatoribus & Daemonibus, solum igni apti nutriendo fouendoque, bestiis imo noxi & letales, igni committuntur tandem solum eo digni, hinc caro omnis fenum in scriptura sacra est, sine fructu vrili, caro omnis vana, decidua, & leuis, quae vento ducitur & mouetur facile. Isaias. 40. omnis caro fenum, & omnis gloria eius, quasi flos agri, exiccatum est fenum, & cecidit flos, quia spiritus Domini susflauit in eo. flos agri quod inutile, illo ortus illi relinquitur, vt flos feni inter alios sic compellatus flores agri, ducitur vento flos feni arefcit & siccatur facile, exiccantur flores, & passiones carnis, viror, vigor, vbi spirat & sufflat spiritus Dei, praeualet spiritus, extinguuntur & arefcunt illae, vbi diuino spiritu eslantur virore, passionum extincto, confusio opprobrium solum supersunt. Cum ergo genus omne serpentium, suctu solum succo herbarum Animantiumque alantur, ipsisque ingestis solo vrantur humore, reliquis secessu reiectis, iuxta Aristotelem. 8. de Historia capite. 4. Serpens hic solus mirabilis satis, serpentium naturae, non succo contentus non solo sanguine, non satur humore, fenum quasi Bos comedit, vt hinc monstruosa deformis, & varia, illius natura innotescat amplius, quasi Bos, non solum succo, solida imo conficiet alimenti & dura: foeniculo vti serpentes, vesci & ali, docuit Aristoteles. 8. de Historia, capite 17. Plinius libro. 19. cap. 9. at feno solum armenta & gregalia animantia; serpentium nullus, quo essus monstruosus huic serpenti, vsus feni. Bobes herbas non dentibus praecipue refecant, lingua imo, aspera falcis modo & serrata instar aspera, retrogradi & retrocedentes continuo, disciunt fenum herbasque alias dum pascuntur, quo irrepsit vulgo adagium tritum satis, Bos in linguam ambulat. Sic Iulius Pollux, lib. 9. de serum vocabulis, Philostratus idem in vita Apolloni, Eschylus in

Agantione, qui vires linguae Bovis adscribunt, non dentibus
 superne enim dentibus mulcatur Bos, Lingua conterit cibos &
 infernis dentibus simul, quod inest & serpentibus, qui dentes exer-
 tos cum obrineant, lingua conterunt maxillis adacta, ieiunque
 ut fugant ore & faucibus. Sic Aristoteles, de historia animalium, a quo
 Plinius, Aelianus postea, ut Bos ergo fœnum comedit lingua cõ-
 teret Behemoth fœnum, Aelianus lib. 16. c. 31. Plinius libro. 9. c.
 45. idem plurimis aliis locis, Bobes retro vertus depascere, non
 ante, affirmant ii autores, docuit experientia, non secus Behemoth
 retro versus pascitur, peccati origine & commissa culpa, radix
 nostræ ruinæ & lapsus: quasi Bos fœnum edit carnem scilicet filio-
 rum Adami, est caro fœnum diximus, ut adagio imò dicitur, cõ-
 muni & noto, habet fœnum in cornu, antiquitas fœnum alligaba-
 tur furiosis Tauro cornu, refert Plutarchus in problematibus,
 copia enim nimia pabuli feroces insolentes indomitos reddit a-
 nimantes, hinc ut cauerent a feroci tauro, signum erat fœnitæ fe-
 nigestatio, quo Sophocles in ferocem & tumidum, diæterium tran-
 tulit, tu inquit ferues quasi pullus pabuli copia. Solon ut Læ-
 tius refert, ex opulentiâ satietas, ex satietate ferocia: quo ut mon-
 straretur animantis ferocitas ut sibi consulerent, qui forte occu-
 rissent fœnum alligabant, hinc Horatius, sermonibus, Fœnum ha-
 ber in cornu longè fuge, essu fœni Behemothi elatio depingitur.
 Ecce ergo Behemoth quem feci tecum, multitudo denique ser-
 pentium hæc corpore in vno monstruosa, bellua hæc multorum
 capitum, Dæmon antiquus, hic serpens, bestia hæc, maledictus
 inter bestias terræ Genesios. 3. cap. hic quem feci tecum, ut te e-
 xerceret experiretur, hic quem feci tecum simul ac es ortus exer-
 citorem tui, feci tecum, ut examen subires, ut cap. 2. Iob dicitur,
 hic fœnum quasi Bos comedit, carnem absundet dissipabit
 depascet, Psalmo. 91. cum exorti fuerint peccatores sicut fœ-
 num, & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, ut in-
 tereant in seculum seculi, omnis caro fœnum. Isaia. 40. ab-
 sument ergo peccatores, qui sunt fœnum, quod priusquã euellatur
 exaruit, priusquã morte auellatur, arefcunt peccato sine rore gra-
 tiæ: Bobes vero fœnũ, ut diximus mandunt vtiliter, quod prius
 quã arefcant disecatur euellitur vè, euelluntur peccatores, quod
 nec radix eorũ supersit in terra viuẽtiũ, radẽ malitiæ incremẽta
 fides auellitur exinaniti exinaniti vsq, fundamẽtu in ea. Ps. citato.
 Psalmo. 36.

Psalmo. 36. iniusti autem disperibunt simul, & reliquæ impiorũ
 peribunt. Ezechielis. 17. Sic minatur impios. Non ne radices eius
 euellet, & fructus eius distringat, & siccabit omnes palmites ger-
 minis eius & arefcet, ut euellet eam, radicibus Behemoth, lingua
 ut bos refecabit fœnum, peccatores fecauit primos parentes, He-
 bam lingua, & Adamum lingua fermone, quibus icit, & ferit:
 stimulus & aculeus serpentibus inest ad lingue radicem, stimulus
 autem mortis peccatum, icit ergo lingua superbia & gula icit,
 fœnumque depascit peccatores carnem retrocessu, cadens retro
 bobis instar, in origine culpæ primæ, fœnum quasi bos comedit
 monstrum hoc serpens, fœnum virescens hoc ociosum sine fructu
 quod in medio aquarum citius alijs omnibus arefcit, in medio le-
 gis gratiæ confitos qui arent vtilis solum igni.

De rigidissima Behemoth cauda, & allegoria.

CAPVT XIII.

Vbdit monstruosa huius animantis naturam perscri-
 bens, spiritus Dei. Stringit caudam suam quasi cedrum
 nerui testiculorum eius perplexi sunt. Nil monstruosius
 vlli animanti accidit, naturæ vniuersæ. Ecclesiastici. 45.
 fecit illis monstra, & consumpsit illos in flama ignis. Sapientia.
 17. aliquando monstrorum exagrabatur timore. ut & Iob hic: cau-
 da a caudice arborum dicitur. Cauda vero, & codam notat ani-
 mantium, vltimum dorsu, quod profiliit ad extra qua obscenas fe-
 cessus occultantur partes. Vltra & virile membrum mentulam vè
 animantium, virgam aculeum dictum, Oratius fermone. 1. Satyra
 3. & 9. Accidit ut quidam testes, caudamque salacem. Demeteret
 ferro, refert hoc significatum, Marius Nizolius, dictione cauda,
 Ambrosius, & plurimi alij poetæ, & rethores: hic accipi est aper-
 tissimum hoc significatu præcipue, simul enim cum testibus cau-
 da computatur, ut cauda & testes integram conficiant, animantis
 mentulam; tum eo quod mentulæ insunt testes ad podicem, qui
 postea necuntur, non caudæ codæ imò virilique dicto, stringit
 eam quasi cedrum, cedrus in incorruptibilis fere natura est, oleo
 se nimis crassissimi olei, densissimus, tum fructu, tum ligno, oleo
 Yy 3 si inungan-

si inūgatur cārthæ, tūc is vnquā infestatur putrescunt vē: hinc cedro digna, dicūtur pro uerbio, quæ sunt æternitatis digna: arbor semper uirescēs, Oratias in arte poetica. Speramus cārmina fingi posse liniēda cedro. Persius. Et Cedro digna loquuntur. Vitruuius li. 2. incorruptibilia uocat illinita oleo cedrino. Plinius li. 12. c. 5. Virgilius 2. Georgicorū, Persius satira. 1. Ouidius. 1. tristitiū. Nec tū rulus minio, nec cedro charta notetur. Plinius lib. 13. cap. 13. & libros cedraros fuisse, propterea arbitrariet tūc as non tetigisse, hoc oleo defunctorum corpora illinita incorrupta feruari sustinet lib. 16. c. 11. Dioscorides li. 1. c. 87. Hoc oleo, cedrus natura mædet oleoso hoc sustinetur immunis putredinis, perpetuus & integer, ut oleo feruantur liquores superinfuso, ut feruentur diutius tum oleosæ arbores, longius feruantur, amplius multo perdurant reliquis, & cedrus ultra: est olei crassioris, quo obturat, infarcitq; poros impensius obstruit & oblinat, ut aer alteret circūstans minus subire cum non possit intima infarcta, tardius ut putrescant eo linata quo uirgulta rami, nouellaque illius, oleoso illo densantur condensantur magis, stipantur & coalescunt, ut porosa omnia oleo immersa solidantur stringuntur, in seque uocantur, patet in cucumere irrigato oleo concrescit, contrahitur, arrigitur, qui antea latus, deciduus mollis erat, spongi e idem & plurima eiusdem ordinis meatuum conspicua oleo adstringuntur, lubeunte penitissima quæque, tenuitate partium, uersus latera dilatante poros longasque fibras, quo ex longo contrahuntur talia densanturque succella partium cedentium in partes, laterum tractu & distensione. Ideo riger quod laxum antea uagabatur & molle. Hinc caudam quasi cedrum stringit (dictu mirabile) erigitur dum stringitur cauda huic animanti ut riger cucumis, dum contringitur oleo, ut & reliqua monstrauimus antea, stricta rigere. Behemoth, cauda stricta riger, quasi cedrus, arrigitur & stat oleoso succo, quo abundat pinguis Behemoth succosus, hanc stringit, quæ strictione erigitur, retractioneque in latera distenta riger mentula coda cauda que hæc & leuatur in altum semine abundante, immun dum animans, oleoso uiscido, compactum penem stringit quasi cedrum densat strictu & erigit: est semen oleosum natura, docuit Galenus 1. de semine capite. 7. Aristoteles principia uitæ, calorem & humorem statuit, humorem oleosum non aqueum, quo alitur ignis: de uita & morte secundo cap. 2. de iuuentute, & senectute. 3. & plures alibi. Sunt nerui testiculorum eius perplexi, hoc

xi, hoc etiam monstruosum, & præter naturam animantium accidit neruorum confusio, præcipue testiculorum, cum in testes nerui distincti satis discreti & conspicui implantentur, qui interdum à sexto pari, neruorum cerebri descendunt, interdum a uigesimo primo complexu spinalis medullæ ab utrisque interim, ideo uenere quibusdam caput languescit plus alijs, quibus nerui testium è cerebro difeminantur. Vesalius libro. 5. capite 13. Valuerde, Realdus: huic animali perplexi sunt adeo, ut unde propagentur impertiantur uel non liquat. Cum Aristoteles imo, serpentes omnes, testes non figura tales possidere audiat, sed solum officio & munere tales, meatusque seminales prolificos uicetestes possidere solum asseueret 3. de historia c. 4. de partibus. 13. c. hunc serpentem testium neruos complicare perplexos & confusos habere, tū testiculis integrari Iob sub dicit, satis monstruosum. Stringit Behemoth, caudam suam quasi cedrum olei blanditiæ. Blanditur nobis mollitiæ, lasciuia uigemur esca illæcebris, philtris, blanditijs olei, cauda obscæna carnis, potentia demonis instigata, testiculorum robore, passionibus scilicet carnis & legis membrorum pugnantis cum spiritu, instigatuque dæmonis perplexitatibus neruorum occasionū, quas nec fugere nec nõ fugere audeamus desides molles & debiles, nullo enim, in alios robur ostenditur maius, quàm testiculis destinatis in speciei & nature usus, in alios scilicet. Stat imperiū & tirania Behemoth, is, ut imbellis homo impotens se solo hæc uincula abrumperere non ualeat, perplexus egeatque Deo homine qui hæc ipsa discindat. Ultra dicitur ossa eius, uelut fistulæ æris, cartilago illius, quasi laminæ ferreæ. Ossa fistulis conuulit, cartilagine laminis, fistulæ quia flantur dicuntur & flatu, armoniam reddunt, docuit Plinius lib. 7. cap. 56. Virgilius. 2. A Eglogorum. Est mihi disparibus septem compacta cicutis. Fistula. Est hæc corpus oblongum cauum, teres, cuius caput ligula adstruitur, uultimū uero punctis quæ ex ossibus ipsis confici solent animantium uulgo piphani, ex ferro etiam ligno & metallis alijsq; sunt ossa corpora longa, teretia, & caua, Brachiorū, crurum, dorsique, clauiculæ, & si reliqua structure alia, densa & opplena, huic monstro non solum hæc instar erant anea fistulæ brachijs cruribus, toti imo, costis, spatula, pectori, reliquisque eius cõformationis, ultra caua & teretia cõcaua omnia, & si serpentes multentur cruribus, Brachijsq; natura, monstruose iis uisus ultra

& alatos antea monstrauimus, quæ Behemoth portento contige-
 re natura deformi; fistulæ æreæ, cōtorquentur arte, vt refractio æ-
 re anfractibus altius eflorent, aliter fere inutiles sonitui, & ingno,
 hinc cū ossa huius animantis æneis fistulis referat distortis cōtu-
 lit, obliquisq; tubis quales sunt costæ, dorsum, clauicula, formi-
 ense os & alia, quæ adhuc mōstrosam arguant, eius structuram, &
 scheleton, omnia contorta ossa & fistulata omnia. Ossa ergo eius
 velut fistulæ æris, ditorta, longa, teretia, caua, exuccia tamē, & me-
 dullis expertia sicca, vt fistula ænea & ærea, medulla enim nō om-
 nibus impertitur animantibus non ossibus omnibus, quibus, ipsa
 inest naturæ iure adhuc, non omnibus adest non omnium est os-
 sium, vult Aristoteles. 2. de partibus c. 6. vbi leonum ossibus me-
 dullam denegari sustinet, & suis minimā adeste refert, aues plu-
 rimas medulla destitui tenet, hanc solum Brachiorium & tibia-
 rum ossibus dorsi & cranei impertiri perdit. 3. de historia, cap.
 2. ijs quibus datur, quid ergo monstruosum magis, quam tot ca-
 ua, Behemoth ossa astruere, medullæ expertia, quasi fistulæ æris,
 ideo sine medullis aliquo, quo petit Deus holocausta medulla-
 ra. Oferam tibi Isaias 25. Et faciet Dominus exercituum omni-
 bus populis, in monte hoc, conuiuium pinguium medullatorū.
 Cartilagine illius, vt lamina ferreæ, necitur eo loci, inferuiunt
 cartilagine cum firmitudini membrorum mollium partium, tū
 articulis quos humectant mucore insito, vt ludant & lubricent
 motu, iuxta Galenum. 12. de vsu partium c. 2. imbibunt glutinosum
 humorem illæ, suctu solum poris & cavitatibus plenæ, non
 venis non arteriis impertito, non fluxu totius, cum ijs careat, imo
 se solis gubernantur, dixit Galenus lib. artis medicæ, cap. 4. non
 sentiunt, ideo non dolent, carent neruis motus & sensus, solum
 mucorem generant & alliciunt natura simili, sunt productæ &
 & extensæ natura planæ omnes plus vè aut minus, vt vero siccas
 esse & inutiles dissimiles natura vt monstraret monstruosas Behemo-
 th cartilagine, ferreis laminis comparauit exuccibus inflexili-
 bus, pondere grauibus contra ac Galenus. 12. de vsu partium, le-
 ues stabilit, ne oneri essent membris mouentibus labori & defari-
 gationi, in motu circumrotantibus: ferreas ideo monstrum illud
 obtinere edocuit duritie & siccitate grauitate & asperitate exuc-
 ces, aliter multo ac animantibus adeste nouimus, rigidas inflexi-
 les: potentiam robur, constantiam, Behemoth Dæmon, vt obrine-
 re ijs

re ijs partibus, quæ à se regūtorstēderet: nō corde, capite, influxu
 ve capitis Christi, Dei, cordis ve iustitiæ, imo cartilaginibus fer-
 reis inniti motu, duritie obstinationis, quibus destituti articuli, &
 humore debito, mouentur pigrè, lentè, pedetentim. gubernatur
 se ipsa Behemoth soboles, non corde aut influxu capitis, non
 gratiæ rore, Ieremias. 50. Siccitas super aquas eius erit, & aref-
 cent, quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur. in mō-
 stro Behemoth super aquas, cęlestis roris, cartilaginū quibus ma-
 defacti articuli, mouebantur antea, exiccabuntur vitiis, vt postea
 velut lamina ferreæ renitāt motui spiritus Dei, subdit Ieremias,
 Et ossa arida, non surgent exuccia destituta medullis. fundantur
 ossibus animantia, sunt ossa fundamenta, bases, structuraque om-
 nis sedes origo, sustinent alunt fundant carnosas partes, firmant
 conseruant: caro medulla ossium velut muscus pulullat poris, ve
 stiri incipiunt primo natura carne ossa, vulneribus detectis est vi-
 dere, nudis & conspicuis ossibus, medullis reproducitur caro in-
 crescit & oritur, ossa quasi vt carnem alant supponuntur, dum mu-
 neri defunt officio & operi, caro deficit macescit illico in vulne-
 ribus patet, ossibus alteratis & corruptis, ossa Behemoth æquiuo-
 ce quasi ossa sunt, non ossa vera, deficit illis officium, actio poten-
 tia, caro eius ex se pulullat, non caro fundata ossium circumscrip-
 ta basi, libera imo soluta termino lege & modo, vt increscit ca-
 ro termino cutis destituta in vulneribus, medullis destitutis ossi-
 bus, decidua est & facilis, ob oleosæ medullæ substantiæ qua hæ-
 ret, & vincitur tenacivinculo defectū. Sūt vitia ossa & vitiosi, qui
 alios firmant & fundant sceleribus facinoris carnales, alunt hu-
 ius monstri partes, alii ossa vitiorum, huius mistici monstri mem-
 bra Behemoth Dæmonis, sustinent, fouent, viuificant, peccatores
 ossa, non medullis, non oleo gratiæ & pinguedine frugiferi, vt fi-
 stula imo æris exucces vacui tubæ solum, aduocantes, vitiorum
 signa in flagitia & scelera, carnales alias partes Behemoth, flexi-
 les obliqui, solidi peccatores, stabiles vitiis, fundamenta aliorū,
 exemplis scandalo magistri & Doctores vitiorum in Cathedra
 pestilentiæ, ossa Behemoth exuccia, & vitiorum solidum arida Iob
 20. eiusdē. Ossa eius implebuntur vitiis. Medullarum loco, de im-
 pio verba agens, Psalmo vero. 33. de iusto sic. Custodit Domi-
 nus omnia ossa eorum, vnum ex ijs non conteretur. de iustis,
 subdit post, hæc. Mors peccatorum pellima & qui oderunt iu-

stum delinquent. de ijs ossibus & impijs solidis Behemoth. Ecclesiast. 49. Ossa illius visitata sunt. ossa hæc arida ficta sunt ossa, neq; enim fouet carneas alias deciduas medullis destituta & vitia ta cõpage struata obliqua deficiẽti a recto quo tenebatur cõtine ri. Maias. 66. Videbitis, & gaudebit cor vestrũ, & ossa vestra, quasi herba germinabunt. Carnem scilicet virentem & viuĩdam, vt vita fruamini longissima temporanea & tandem æterna. Ezechielis. 37. Hæc dicit Dominus Deus ossibus iis. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis, & suerescere faciam, super vos carnes, quasi muscus caro pulullat ossibus, germinat & suerescit, nõ sic impijs nõ sic, quia vt dicitur Ezechielis. 32. fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum loco medullæ, cõtici iam vitiorum febre, ossibus arefactis.

*De Behemoth ingluuie insatiabili, & obumbratis
sensibus Scripturæ sacre.*

CAPVT XV.

14 **S**ubdit Iob huius deformis animantis, naturam exprimens, depingensq; adhuc. Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, aplicauit gladium eius. Est animal hoc, varium adeo, hoc portentum naturæ, monstrũ & quasi miraculum, orbis obstupor & vastitas, principium viarum Dei, eius scilicet potentix & sapientix: quæ enim monstra eueniunt, ad naturam inferiorem relata talia succedunt, nã præter intentionem illius contingunt & accidunt, ad rerum vetro vniuersalem autorẽ collata sine, non monstra aut deformia natura, intenta imo perfecta & integra perstant, cum nil præter eius intentionem & modum euenire possit aut esse; quibus interminabilis & eius potentia sapientiaque incomprehensibilis splendet & eminent. Paulus ad Romanos. 1. Inuisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Denique intellectio visibilium & admiratio, principium est viarum Dei, qui fecit Behemoth, vt effectibus causas intelligimus Behemoth maxime Deum: eius miram naturam monstrosam & variam admirantes admiratione venerantes veneratione reuerentes filiali timore. Sapientix initium timor Domini,

mini, principiumque viarum Dei, ideo tum Behemoth principium est, viarum Dei, primaque creatura Lucifer: natura illustris quantum culpa & lapsu deformis. Sunt Dei viæ lineæ creaturarum, quas ex se centro omnium, vsque ad ipsas produxit & lineauit, vt ex illa circumferentia rerum in ipsum omnium centrum veniamus iterum: viis & lineis diductis manu suæ sapientix, penicillo voluntis diductas inesse, quo eas depinxit, quia voluit: post fuit principium Dei iustitiæ, viarumque Dei, quæ eos præcipitavit a cœlesti sede proturbavitque iustus, vt resipiscant mortales periculo facto in natura Angelorũ: creaturæ sunt viæ quibus in Deum ducimur, sunt hæc visibilia pauli est ergo Behemoth principium viarum Dei, creaturarum scilicet, tum tentationum principium est, & Iob & naturæ vniuersæ, sunt viæ Dei tentationes & exercitia, quæ non aliter ac via, in Deum terminantur & veniunt, iis Deum consequimur fruimur potimur: est Behemoth timor, stupor, flagellũ peccatorum: quibus, principium, est viarum Dei, præceptorum, consiliorum, iustitiæ, & virtutis initium sapientix timor Domini. Ecclesiastici. 1. cap. Behemoth timor flagellum, initium est viarum Dei, qui fecit illum: Aplicauit gladium eius, ne dicitur. Behemoth ipse sibi & nobis executor iustitiæ Dei, sibiq; malitia sua & culpa aplicuit gladiũ iustitiæ Dei, nam cum sit timor ille & principium viarum Dei, non solum timorem incurrit nobis, & ideo initium sapientix, sed per timescit ille, estque nobis sapientix initium nostræ, nostrique timoris exemplum & principium suo seruili timore, filiali nostro suborto Dei auxilio desuper illato, cum ferocissimum, & monstrosam animal, factum vt nullum timeret ibidem dicitur, tremet, pertimeat coram Deo autore, aplicet gladium potentiamque suam detineat aplicet arma retrahat ad se compescat inuaginetq; gladiũ suũ pertimescens, & tremens: est animantibus peccatore initium, os dictum gladius, cui costæ, & clauicula ne duntur, dictum os pectoris, ensiformæ & gladius compellatus, cuius vltimum patella ventriculi vocitatur, hoc dum extrimemus plicamus nobis, contractis lateribus & plicatis inuicẽ & ad interna recludimus quasi aufugiẽtes & cõtrahẽtes nos a causa interente metũ, illamq; vitantes quãrũ possumus nos ab illa distrahẽte retrahere, neq; nos ipsos, os istud sic vocauit antiquitas, quod sit forma ensi per simile instar gladij, ancipitis vulgaris, cuius cuspis est mucronata di-

nata dicta cartilago, scutum & patella ventriculi. Vesalius lib. 1. figura vltima Scheleton, quod Hebræis, græcis, arabibus, ensis, gladiusque patet nominibus, quibus notatur idem, Valverde eodẽ Scheleto. Galenus de ossibus locis plurimis, aplicauit ergo hunc gladium timore lateribus inuicem adstrictis, naturæ positu timore peracto demon Behemoth animanti figura allata, tum gladium aplicabit Dæmon peccatum quo omnes periimus in Adam, aplicabit & Iob Behemoth gladium rigoris, vt si posset deficeret, patientia & iustitia. Est gladius eius peccatum, eo primo creatura est facta deformis, vitiosa, & impia. Amavit Deus primo Behemoth, & primo odio habuit Amos. 9. in gladio morientur, omnes peccatores, populi mei in peccato scilicet, neque enim omnes gladio interiere, quo Isaias. 1. c. gladius Domini deuorabit eos. peccatum scilicet, neque enim deuorare gladij est metahora adhuc, sed peccati voracis ore veneni. Huic montes herbas ferunt: omnes bestię agri ludent ibi, sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. eodem. 40. c. Omnia percurrit, percrutaturque monstrum hoc serpentine naturæ, vt hinc suspicer Behemoth luciferum serpentis efigie ab antiquis deonestari, indagatricis naturæ serpentium, hocque animanti præfigurari illum, sublimes montes & humiles valles, excelsa & ima loca, elatiora & inferna disquirat. Sunt serpentes, indagatricis naturę curiosi nimis, & diligentis, docet A Eliadus li. 10. c. 49. Cælius Rhodiginus lib. 10. c. 3. Plinius, & alij omnes, quo Deorum custodes, & hortorum præfides constitui dicebamus, de Dracone diximus, tũ Pallidi Deæ sacrabantur, eius pudicitiam vt tuerentur vigiles, visu & auditu acerimo, quibus natura pollent, eisdem descripsimus locis: huic montes herbas ferunt, est tantæ molis eius magnitudinis, vt montes herbas illi quasi ferant, in eoque solum videatur occupari, cum absumat solus, montium virentia germina, & plantas, quasi in suum vsu, non in aliorum animantium commoditatem vè producerentur. Omnes bestię agri ludent ibi, bestia. Vario significato inueniri diximus, tum apud gentes tum scriptis sacris, modo omnia animalia rationis expertia, terrestria aquatilia & aerea depromit Cicero. 5. Tusculanarum, nanque alias bestias nantes, aquarum incolas esse voluit, alias volucres caloque frui libero, quasdam esse gradientes, Geneleos. 2. sic dicitur appellauitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & viuera
fa vol.

fa volatilia cœli, & omnes bestias terræ; cuncta animantia, vt. & aquatilia plecteretur sermone hoc; bestię & nomine ferocia animantia intelligimus solum, carniuora indomita. Deuteronomi. 32. dentes bestiarum immitam in eos. carniuorum animantium. tandem serpentes eo notantur nomine Ecclesiastici. 10. Hæreditabit homo serpentes & bestias. vbi serpentes sinonimo bestiarum appellantur, nam ex putredine & corruptione hominis, de qua est ibi sermo, ex solum bestię oriuntur & animantia, sub quibus & vermes continentur, qui nomine sinonimo serpentium infra cõtineri reliquet, serpentes vero subnasci corrupto homine & experientia edocet & norunt omnes præsci, Plinius, A Elianus, Rhodiginus, plurimique alij quos citauimus supra; ludent ergo ibi bestię agri, id est serpentes omnes cum hoc monstroso, serpentium cumulus, cum Behemoth serpente, familiari communi & concinna natura bestiarum serpentium, cum Behemoth animanti, sunt ludricę ioculares serpentes, qui mille nodis plicantur, voluuntur orbibus, cauda blandiuntur sibi, & animantibus cæteris, circumuoluuntur deplicantur hac parte, plicantur, illa, lingunt verberant alia, diximus 1. c. ideo Dæmonem vsu hoc animanti fuisse vt blãditis Hæua non fugeret eius commertia, callidissimum animal astutum cautum, montium herbas vorat, subdicitur ibidem, salubriores natura, securiores, Sole aere excusis libero, influentijs cęlestibus, astris fœlicibus, non imis vallibus subortas, humida & putrescenti sede vda & madida, ventis inuia, aure imo Solique expositas legit, non vbi intercluditur additus vaporibus elatis à Sole pascitur, vbi putrescunt facile forditie & limo, quibus oriuntur infecta virentia, hinc Diafeorides montanas herbas laudat. 1. lib. c. 2. Plinius passim, Rambertus, Dodeneus, Galenus Auicenna, in summa omnes, taxant umbrosas vallium obscuras & tetras iudicant, altiores petit Behemoth victui paratiores aptiores, proficuas magis, eminentiores: querit montes virtutum, sanctos electos, qui & si fructus Deo ferat, & aferat, platasq; salubres, herbas, huic quãdoq; relegat venialia saltim, & hos impetere magis curat. est mōs integer vitæ scelerisq; purus iustus cōstās. Hic replū viuum, fundamenta habet in monte, cultus religionis pietatis, hic Salomon, sapientia ipsa verbum Christus templum adstruxit. Paralipomenon 2. lib. cap. 33. in monte domus Domini & in Ierusalem Psalmo. 86. fundamenta eius in montibus sanctis. montes adhuc herbas.

herbas aferunt huic, cum sint homines & nil humanum à se alienum putent, egent vt cuncta oratio & operatio, a Deo semper incipiat, & per ipsum cæpta finiatur, alias herbas ferent huic, ne & fructus huic elargiantur astutissimo serpenti, subdit de Behemoth Iob eo loci. Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. dum inuisit montes vt cibum queritet & ascendit anxius & sollicitus de alimento & victu, valles humiditas visitat, vt dormiat quiescat deponat curas, quasi sui iuris infimi peccatores valles obscuri & infames sint, Non anxius, non sollicitus, somno imo placido tranquillus & securus, humentibus spurcis & obscuris locis vani calami: in secreto calami in corde, in penitioribus cordis dormit & quiescit: quo & si in scriptura sacra, cum montibus colles enumerentur, nunquam tamen valles eisdem anectuntur, sunt colles, medium inter montes & valles, quasi montium ascensus & planities, iuga dicta, Psalmo. 113. Montes exultauerunt sicut arietes & colles sicut agni ouium. Fortiter montes exultant vt arietes, subertunt capite Christo omnia, impetu facto quafant conterunt, arietum instar capitis robore; colles agni saltu, occasiones transiliunt, non conterunt, vitant tamen saltu: custodit illos Deus ne vt imbelles concidant agni, quafentur & conterantur, arietes fortes occasiones suscipiunt, quibus vires capitis ostentent Christi, valles vero non exultant, nec numerantur iis, ibi imo somnus Behemoth lethargus & cataphora: conciliatur somnus vaporibus humidis caput replentibus, elatis calore viscerum ex suscepto alimento, dum conficitur interim quibus leuiter obstructis viis, capitis cessat influxus illuminatio, & spirituum decensus, quibus munia obimus, & perficimus opera sensus & motus, vt iis lesis, & reliqua naturæ opera cessent vigilantes postea, adhucque & experrecti. Aristoteles lib. de somno, & vigilia c. 2. de insomnis li. ex eo Galenus, & reliqui, hinc medicamenta soporifera, aut somnum conciliantia frigida sunt & humida natura (mirabile dictu) vallibus ripis solum adnata, vt quæ peruigiliu inducunt calida & sicca montibus suborta situ edocete natura remedia quasi 3. de locis affectis Galenus c. 4. & 2. lib. late hinc Behemoth humentia petit vda, & madida, umbrosa, quod frigida & humida quæ pollent natura inducant somnum, temperatis animantis astibus, incendio & igne, quibus flagrat veneno atro & caustico, hic vastus serpens, hinc humentia & temperatas incolit sedes vt cessans

ignescit

ignes temperetur incedia, mitigetur empyreumata refrigerio loci, somnus, vt obrepit & alliciatur, hinc poetæ, dormientes sub umbra effingunt ad fontem decursus, rati iis somnum oriri ocyus, & euenire citius, Ouidius, Virgilius, Oratius, Hesiodus alij. Tū somnus repit, sono leui & susurro murmure spiritibus motis, cœcetu & armonia agittatis, caput opplētibus natura leui qua pollent sursum elatis vt hinc musica, conciliet somnum graui tono & sermones summissi, susurra cantilenæ, nouellæ soporent & sopiant, non alta voce, ne expergefiant impetu & repulsus violentia, vt concitatio & motus, soluunt soporem, motis & commotis dormientibus, pulsif spiritibus impulsu e loco antea illis obstructo, quo somnus cessat: tractis verò musica in caput, vbi auditus residet impulsu leui non distractis dissipatis vè, sopiuntur alte animantia, vt qui a cibo student iis ipsis decausis sopore vexentur capite pleno ex actu & opere, Aristoteles sectione. 10. problematum, sententia 1. & aliquando lectione sola longe adhuc a cibo, leuatis spiritibus sursum attentione aut sono, problemate imo. 11. sectionis. 16. sic querit. Cur locis palustribus, effici somnolentiores solemus, subdit an quia magis in iis ipsis refrigeramus, refrigeratio autem & requies cum sit, somnum conciliat, qui quiete accidit, frigore torpescimus, vt operari non possimus, ideo somnus, cum in actionum priuatione consistat quies, ex refrigeratione suborta præcedenti & obstructione prægressa alijsque & aliis iisque locis obducitur, iis narcotica medicamenta dicta somnum vt conciliantia sunt frigida in. 4. Aristoteles. 2. de partibus. c. 7. docet frigus externum & calorem internum ventriculi, frigus vero internum cerebri, somnum inducere, si alimento frigido est animal vsu, melius vero si frigido & humido, externum frigus torporem infert externa comprimit, ne exhalet calor, quo incrementum calidæ substantiæ cumulo densatis poris, quominus distuat, calor vapores leuat interior, ventriculi, cerebri frigus densat & constipat vapores in crassat, vt obstructuat vias, quibus somnus adsit, hinc humentia loca querit, callidifimus Behemoth umbrosa & madida, tū sonora leuiter, susurrantia & quasi murmur edentia inuisit, vt deciduis decurrentibus; aquis, sono & strepitu leui commotis, arudinibus, aura placida & suauis agitata & cœculis, excitetur sonus cœcetu, murmure, & susurro leui, per sonat vacui, vaniq; calami vèto excusi aquarumq; vndis peracti,

hinc som-

hinc sōno cōsopitur Behemoth, & soporatur alte, sub vmbra dormit in secreto, calami, & in locis humētibus, vt cōciliet somnū vgilātissimū natura animal, quę Deorū tēplis consecrabatur, vt ad essent excubiis, & vigiliis peruigiles custodes. Sic Rhodiginus li. 10. c. 3. Socrates in phedone Hesiodus, Ouidius, hesperidum horretorum accerrimum præsidentem fuisse refert Draconē, cum ergo vgilantissimus sit, pervigilioque angatur eger obdistempericem calidam capiti, & discrasiam, qua pollat, siccamque nimis, locis frigidis, & humidis, quibus corrigantur excessus.

De Behemoth Hydra, sensibusque figuratis.

CAPVT XVII.

NEque est mirum monstrum hoc, immane, & ferum vastum, cumulus serpentium & syndromes dictum, vasta congeries, terror & vastitas gentium & animantium: palustria, habitare loca stagnosa, lacus humentes, obscuras spurcas cænosasque. obtinere sedes: vt de Hydra retulit maiori omnium animantium monstro, Pausanias in Corinthiis, quam sub pulcherrima platano euixisse narrat, irrigua copiosissimo fonte, quam fabulis dedisse occasionem (inquit ille) mille figmentorum: hancque Herculem exterminasse dixere, quod horrenda immanis robustissima fera Behemoth serpentium cumulatio varia vna, & congeries, horrenda Hydra, mille serpentes simul, septem capitibus, quibus monstrose vigebar, oris septem, & si aliis pluribus, paucioribus alijs, deuastauit omnia, & subvertebat in via reddēs, loca, nationes, prouincias igneo halitu, fetidoque; anhelitu tetra ore spirante inquinans & exurēs cūcta caustica & exedenti natura, vsque dum illustris Alcides trucidauit belluam, discerpit inclita illa sua & Heroica virtute, vt ad mores postea cum referrent Sophi, in Sophista, Plato dialogo dicto, septem pululasse capita vno recesso enarrent vsque tandem igne superatum est monstrum, vulnere quouis, exusto, capite semel vno recesso, Thelemonis ope, quæ quidam ad inuidiam referunt, capitibus nobis palillante continuo virtutis heroicę communis teredo, ad labores alijs & mortalium miseras, vitæ incommoda, alijs ad pericula, quouis

quouis superato cum renascantur alia & alia, ad alia alijs vera historiarum adnectentes fabulas, figuras symbola. Hinc Ouidius inuidiam imis constituit vallibus, obuolutam serpentibus erosam & instigatam, Erychonem monstrum pedum anguinorum illius castodis præesse scribit, serpentesque alios, vdisque humentibus, & vitiosis locis degere liuorem, serpentium seruata natura: inuidiam vt enotaret infimos obtinere homines obscuros humilesque; valles, non eminentes montes, virosque claros. Eadem de Hydra Pisander, Camireus per multa capita retulit, lacus habitasse humidos, obscuras valles, stagna, paludes, Alceus idem lib. 3. cap. 7. Hesiodus, Aratus, Horatius lib. 2. epistola 1. & Oda. 11. Virgilius, qui omnes in paludem Leernam inhabitasse volunt lacu facto, fonte Amynone. Lacus enim & stagnosa loca expetere diximus Behemoth Hydram monstrum immane. docet imo pietas nostra fatalem Draconem, ex vrbi subiecto lacu, proflire quotidie, venenosum turgidum, qualibet die Virginem vnam vt deuoraret, secus mortem letumque minari omnibus & exitium vsque dum Heros ille cælestis, Georgius martyr exterminauit immanem belluam, iuxta ciuitatem Berito, refert Simeon metaphraste: lib. 7. c. 9. enarrat famulus amantissimus huius aqutis diui, Pasocrates historia huius cælestis Ducis martirisque Christi. lib. 1. c. 12. hac denique monstra lacus expetunt, & cænososa loca, Georgius depingitur, belluam monstrosam hasta perfodiens virgine exorante supplici afflicta, idem Danieli contigit, 14. c. Vbi magnum Draconem interfecisse audimus, qui in loco degebat humido, palustri & obscurano. Nili inundationibus, vdo & madido, quo dicitur, Et erat Draco in loco illo magnus, iuxta Babylonem circa Nilum, neque enim in Babylon: iis omnibus constar Behemoth Hydræ fuisse genus, serpentium cumulum corpore in vno Hydræ instar monstrorum forma partium situ mole, & membrorum numero. putrescunt magis, humentibus locis omnia quo monstra vastiora & maiora subueniunt ijs, quæ putredine nascuntur, vt multoties citra principium aliud nature serpentes oriantur. ideo locis humentibus vmbrosis madidis Behemoth asidere dicitur Iob. 40. huius generis animantis esse bestiam illam Apocalyp. 13. patet contextu, Behemoth Hydram. Multitudinem serpentium, septem capitum bestiam horrendam serpentium cumulum, terræ & aquæ monstrum deforme immane & terribile, quod reuera fuisse Behemoth

Zz & Hydrā

& Hydrā reor huiusq; naturæ conditionis & ordinis, neque hæc differre inter se, dissentire vè aliquo, inepte imo depingi cum pedibus, est verus serpens late iam supra monstrauius, imo Apocal. 12. bestię Draconis historia perscribitur, pedū nulla memoria subacta est serpens Draco, caudā vero retulit iis. Et ecce Draco magnus rufus, habens capita septē, & cornua decē, & cauda eius trahebat, tertiā partem stellarum celi, at c. 13. Bestię alię, quę erat similis leopardo, pedes anectit sermonis historia ijs Dei spiritus. Et vidi de mari bestiā ascendentem habentem capita septē, & pedes eius sicut vrsi, & os eius, sicut os Leonis. Cū ergo Behemoth multitudoq; serpentium hæc corpore in vno, mōstrōsam obrineat naturam dictis iudico. Hydram fuisse, septem capitum & Apocalypsis Draconē idem vt fuit illa antiqua Herculis, lernæ paludis, speciem hydræ serpentis, & serpentis dictæ Hydræ monstra hæc, cui humida incolenti maiora accidunt putredine obscæna mōstra & vastiora, sunt Hydræ serpentes aquatiles, quædā quę in aquis degunt, pulcherrimum anguū genus nulli alio veneno inferius, aut malitia tardius, atro & potētissimo viru diro & caustico, efficaces medijs vndis ignei & exurentes, ideo Hydræ dictæ, Hydros græcis est aqua, quā incolunt præcipue, & si inuisint terras nō raro. Nicæder in Theriacis, hos vocat Chersydros, quod & terra & aquis degant, Chersos græcis terra, Hydros aqua est, ij primo muscosa cum habitent stagnosaq; loca cum semel estibus astibus excantur & arescant cubilia, puluere conspersi exeunt torridi hiātes, flatu adurentes fementa & fegetes, Nicæder eo loci vt tunc dictus Chersydros, fagorum latebras quęrens & quærcum, Drynus compelletur serpens, quod Drynos Græcis sit quercus, cuius habitaculo gaudet succo allecto succu animatis, in alimonia. Hydros ipse veneno est acrior dū visit terras, siccitate & calore, feruida & torrida virulentia antea aquis diluta & tēperata, quasi alius natura a seipso Hydro incolenti aquas potentia veneni, quo & diuersa inducit accidentia morfu inmane animans aspidi figura non absimilis, Chersæ saltim, qui & Chelydri insigniuntur nomine multoties, quorum albo esse quosdā capite testatur eo loci Nicæder, eorumq; varia morfus accidentia pronuntiat, pro maiori veneni, aut minori vstione, cū idē natura sit serpens Hydros Drynus Chersydros Chelydros quos inueniri affirmat. longitudinis vicenum cubitorum Plinius li. 7. c. 23. iis. Organa infula tantum ha-

bitatur.

bitaturaquosa. Iā in sinu ante persida, & circa has Hydri marini vicenum cubitorum, adnatantes terruere classē, li. 28. c. 4. hæc, in orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua viuit, Hydri vocantur. Nullis serpentium inferiores veneno, quos alij colubros, alij Enydros vocitant varietate colorū insignes fulgorum auratorum specimine refulgidi bellissimis oculis perpulchro capite christato albo & coronato diademate insigni aëa de his li. 1. dictum abūde satis. De colubris Plinius li. 32. c. 5. sic. Coluber est in aqua viuens, huius adipem, & fel habentes qui Crocodilos venentur, mire adiuuari dicunt nil contra bellua audente, efficacius etiā nunc si herba potamogethon misceatur. Iis ergo insigniuntur nominibus, Arist. 9. de historia. c. 37. serpens marina, colore & corpore congro proxima est, sed obscurior atq; acrior, hæc si capta dimittatur foris, in arenā rostro quā primum adacto, terebrat, subitq; tota, hæc Hydra & aquatilis Arist. serpens est, idem Dioscorides li. 6. c. 49. A. Elianus li. 4. c. 57. Rhodiginus, Paulus, A. Etius, Galenus de Theriaca ad Pisonem c. 3. li. Sanctorum historię & facinorum memorabilium 7. c. de Virgine Marta, Christi hospite referunt patres. Virginem hanc immanissimam Hydrā Belluam deformem, conuinctam & ligatam vinculis, cingulo pudicitię, quo vestes complicauit, incolis relegasse, vt gladiis hastis & tormentis bellicis, monstrum hoc victum iam, illius præcibus interficere possent, causa lapsus & ruinæ ciuitatis cum extitisset vultū animas antea, hūc vero viciit illa circa flumē Rhodis, inter Aui-nonē & Arelatum, quod sobolem Leuiathā animantis, scriptores omnes & sancti patres testantur, verumq; natura Behemoth, aut Bonachioth reptile natura (ibidē dicitur) hoc appellabāt Tarascō inquilini, nos Tarasca, quovsq; modo tarascōnes dicūtur Dracones, qui ludis festibus estringuntur ludrice, præcipue die sacrosanctę Eucharistię festo corporis Christi quasi iā victū, & subigatum Draconem Christi conuiuio prædicemus corporis & sanguinis alimonia & potu, venenum restinctum hoc vndis immersum ad tempus proflire humēs & turgidū, tūq; omnia excidio tradere terro halitu igneo & fœtido, quę expirabat, stercoreq; feccesu extruso, fegetes vrere animata & homines, cōflagrare flamis cū cta vt vide retur referebant, ira percitū rabieq; venenata: cū ergo Hydræ sint aqueę serpentes, & iis mōstra cōtingat deformia magis maiora & vastiora materia yda & facile ductili, formabiliq; quouis facile, quę

Zz 2

mare,

mare, flumina, stagna, paludes, lacus, humentia inhabitant incoluntque loca. Behemoth vero monstrosus sit serpens, tum nomine, tum natura ut patet, & aquas locaque humentia & umbrosa perat, torrentes, flumina, lacus, iudicamus Hydræ esse monstrosam naturam, sobolem & fatum, multitudinem serpentium & cumulum, Hydræ & aquatilis serpentis speciem Dragontæ magnitudinis & vastitatis, Leviathamque immense & grandis, conditiones Draconis in multis referentē, emulantēq; illos pluribus, præcipue Hydram veneno & noxa monstrosæ & variæ indolis & formæ, huius tamē Hydræ deformitatē, quod illam præcipuis immitteretur & prosequatur quo Ecclesiastici. 45. dicitur fecit illis monstra. & de iusto eodem c. similem eum fecit in gloria Sanctorum, & magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placauit, de Iob intelligo, analogia, & si de Mosse ad litteram. Ibidem. Sapientię 19. c. Nubes castra eorum obumbrat & ex aqua que antea erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via, sine impedimento, & campus germinās de profundo nimio, per quæ omnis natio transit, quæ tegebatur, sua in manu, videntes tua mirabilia, & monstra. Quibus, & alijs, ut 17. eiusdem inuenitur monstria perturbasse nationes, Iudæos & gentes scimus, adeo enim increuit malitia hominum ut non assueris, non rebus ipsis, non natura, aut creaturis vniuersi ordinem obseruantibus exhortentur, monstria imo, portentis, omnibus, rerum imo miraculis excitati deficiunt ut defecit Pharaon, induratum imo est amplius, cor illius monstria prodigijs, & signis, in pœnam delicti & sceleris adeo, ut Deus induraret postea cor eius pœnam faciendi constituens, quam expebat ille & statuebat sibi obstinatus & incredulus. Nil differre monstrum hoc, significatu & allegoria, à multitudine illa & congerie serpentium immundorumque animalium oblata in linteo illo Petro, actum Apostolorum c. 10. elucescit dictis. Vicia omnia deformia, immunda monstra, Hydras Hercules aliter, qui superauit & viciit, quæ cum ipse. ter respueret & prohiberet, tærationes immundas obscenorum, non antea exessit, quàm illa in cælum cõscenderet, ut factore Deo celi que spirita suscepto Ceteriū emūdaret, immandaq; eius occideret, & voraret, ignis instar edacis spiritu & ascensu, in cælum reuersis semel, non Iob, non homine euinci potest, aut ligari Behemoth Sindromies illa vitiorum peccata & monstra, vsque dum in cælum ascendant oratione & petitione illa, ne tærationibus indu-

inducamur & euincamur, iniquitates nostras ipse tulit, qui in cœlis est, ut ascendere in cœlum deceat, feratque ille ipse Christus, immundorumque obtundat venenum nostrum. Isaias citato. Est onus ideo leue, ipse quod peccata sustineat feratque nostra & sublebet, ut ascendere nobis detur, sublebaris ipso, hinc si ascendant immunda mortalium, ascendimus: si ruant prolabimur, pondereque nutamus, ascendant ergo in Christo qui prius descendit humiliavitque sese quam ascenderet in cœlum ut nos humiles descendamus in nos prius ut cum illo ascendamus, nemo enim ascendit in cœlum nisi qui descendit: humilis in se prius, impetium eius super humeros eius, in cruce scilicet, victi in ligno imperauit, diuinitatis antidoto retundens malitiam & virus tetrum & dirum nostrum. Delectatur maxime serpens calami strepitu quæ sati & vani harundinis, imo icu torpescit, detinetur delectatur, & sistit colligitur illico plicatur, reuoluitur, facta sono quæfata calamo orbis plicat, qua percussus iterum spiras deplicat exierit orbis minatur obstitit, docet Cœlius, Rhodiginus, Aelianus, Plinius, & alij ut late lib. 1. aliasque monstrauius, hinc serpens, Behemoth dormit in secreto calami in vanis, ociosis, & sine fructu hominibus apertibus, vacuis, & diuisis, coacerbat sibi vitiorum congerie, ut similia sibi expetat Behemoth, qui serpentium cumulus consistit, calamus non vnus multiplex imo est, quasi canuli canulis inhxerentibus fistulæque fistulis plicatis per segmenta, ut quilibet canulus calamus integer sit, cum nil amplius in omni arundine, quæ in eius vna parte quauis resideat cum iniungantur partibus partes, nodis diuisæ seiunctæ ad inuicem, Behemoth alter in genere arundinum calamus ut sit natura, herent sibi arundinis calami, illudque referat & æmuletur, sectiones, vitia ne ceterum vitis, est facinus facinoris sedes, est origo, initium, fundant scelus & culpa culpam, abyssus ut abyssum inuocet & nox nocti ut indicet scientiam, vana omnia leuia, fugacia mutationi subiecta fallacia non virga recta vna indiuisa calamus, imo hinc Christo non virga, iniuste imo arundine obrulerunt acetum corruptionem vitiorum & a maritudinem, non virga non iustitia iniuste imo & impie non vero, non vno, non virga, calamo imo diuiso multiplici vario errorum & defectuum, ut hinc dormiat in secreto calami Behemoth serpens, cum arundines imo obscenitas lo

cis germinent, orienturque, Dioscorides lib. 1. cap. 94. a quo Galenus, Plinius, & reliqui, pulullant arundines aceruatim ex vno plures cespites, cumulatæ, latibula & latebras condunt secretas & abditas vmbrosas humidas, quas Behemoth queritat frigida & humida cum expetat loca. ob siccam & estuantem naturam, & discrasiam qua vrgetur impense nimis, in locis humentibus dormit 40. eodem. c. humidos, molles occupat, qui in secedunt solum, vt cedant humida iuxta Aristot. 2. de orru. cap. 4. merheororum, c. 1. non resistunt tangenti, Dæmoni, passionibus. Prouerbiorum 18. qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Humida non se continent mollia in se cedunt, mollis ergo, & dissolutus humidus, est frater dissipantis sua opera, ignis scilicet Dæmonis, qui, & dissipat quæ igniuit & inflamauit quæ adstruxit mista resoluit, succenditque, hinc frater ignis confraternitatis ignis, confrater inferni & Dæmonis.

De vmbra deliciosissima Behemoth, Tropisque calami.

CAPVT XVII.

60. **S**ubdit Iob. Protegunt vmbra vmbra eius, circundabunt eum salices torrentis. serpentium conditio est, astutia, & prudentia, vt quoties caput periculum subiit, aut in discrimen venit, cauda illud præmuniat & tutentur, totum imo periculo exponant in tutelam & custodiã capitis. 1. lib. huius tomi late satis monstrauimus, hinc cauda, & toto, caput obregit, & circumuallat, soli expositus caudæque orbibus munus protegitorque, vt estus vitæ capite alioqui debilissimo. Aristoteles. 1. de historia, c. 17. & experientia vltra communis suadent: vmbra Behemoth, cauda est, defensa vmbra culumque, ipsius qua à solis æstu protegitor, nomine effectus causam cõpellas tibus hac protegitor & tuetur, a solisq; ardoribus munitur, ideo dicitur, vmbra protegitor vmbra eius, id est, arundinum vmbra vmbra eius caudam vmbra culumque, obregunt: vmbra maxime sollicitus, vt duplicata vmbra estus vitæ & impediatur, sic odit lucem vt & vmbra eius peccatorum, vmbra protegitor ignorantia & malitia, sic quærit occulta & densa, complicataque loca, vt vmbra vmbra protegitor triplicata quadruplicata si potest, opacior ad opacum.

pacum: hæc vero vmbra eius occultant & abduunt annectitur eo loci. Salices torrentium: amenissima vmbra esse delitiosa placida & suavis, temperata salices plurimis constat, ripas irriguæque loca natura occupant ortu ijs vigent, quis immerse innates placidissima & diliciose vmbra, odorem vduum vlgine simul spirantes, quo inspiratu qui, & artetis it lecto, squalor & estus temperatur nostri vlgine vda tracta, vt sitis madore halituque restinguatur totius, madeat totum quo minus sitiat ex parte eo posito, vmbraque salicum temperata illa. Cicero de diuinatione. 73. Nam me visus homo pulcher per amena salicta, Virgilius A Eglogorum. 17. lenta Salix, 2. Georgicorum, fecunda salices. 10. A Eglogorum. Mecum inter salices lenta sub vite iaceret; pastorum vmbra amaranthina, & placida. Sunt vero eius natura salices vt cum fructu generent antequam perficiatur in flos exoluant, vt peruolet facile, quo Homerus eam vocauit *ωλιόφυλλον*. id est, perdefructus quod ipsum amittat & perdat semel ac generauit, flosculis solum contenta apparentia rerum fugaci & vana luxurians arbore, quæ torrentibus, quietis & tranquilis, fecunda magis ibidem, terra & aqua permixtis, vapore limoso & impuro atra, quam fluuis efluentibus rapido affluxu aquæ copia, terra inopia fluxu concitato asportata annuum, sole inalterante materiam mistam exiccante radicibus detectis efluxione vehementi, vt minus apertè enutrita incresecat minus & alatur parcius, quam insita torrenti & commissa, locisque; minus aquosis & quietioribus cõsita. Dioscorides lib. 1. c. 115. Plinius lib. 16. c. 16. circundabunt Behemoth salices torrentis, quæ locis tepentibus insident: putridis vitiosis impuris cõnos minus distatis spiritu illustri, & viuifico, halitui expositis. Palustria expetunt. Ouidius. 2. metamorphoseon. Dædis salictis oblecta palus, hij inquæ vitiosi obscæni sine fructu, fructus ve acerbi immaturi & vani, vanitatis vero ductilis & subiecti qui copia intentionu abundant & conceptuum fructus vanæque prolis, exequantur vero nūquam, iusta quæ concepere, ij qui facillime concipiant, in medio aquarum scientia, & affluentia reru, Ecclesie medio, sapientia & doctrina, illuminati solis copiosissimis radiis, auxiliis donibus illustres, salices tñ se ipsis vitiose, qui quæ cõcipiunt abortiunt, nō parturiunt, fructus ve in lucem edunt, semine ino seminantis onusti eoque; cõcepto, monstra estringunt quod corrupat onera potius quæ partus gerat, semina vtmolasceneret fia

tus superflua, & deformia, vitiosa, monstra femina, semiformata, deformata vè, vt discedant simul cum flocis vanitatis, salicum instar, vt iusta peruolent & euanescant. Danielis. 4. Succidite arborē & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius, fugiāt bestię, quę subter eam sunt, & volucres de ramis eius, veruntāmen germen radicū eius, in terra finite. Contumaces obstinatos lapidei cordis omittite. Saltis fructus dispergātur vanitate, ros gratiæ è foliis excutiat, fugiant bestię & peccatores qui inde alebantur, ij qui prius eo tuebantur: volucres Doctores aues sonori cantus qui officiō superiores è ramis locisq; ecclesię verbis Christi edocebant, quibus fructus aferebant, arbores illę consilio & doctrina volucrum illis infidentium, precinantur rami cesset officium verborum Dei & doctrina, radices tamen supersint fides auxilia vniuersalia & concursus, summa benignitas, hiis si velint redeant, pululent, renascantur iterum quasi, supersunt vt salicibus. semine amisso illę. Circundabunt Behemoth salices vani, assentantur illi & cultu prosequuntur, qui sine fructu sunt, fallaci & vano rerum affectu, qui hiant detenti, secus non virent aut pulullabunt, nisi quæstus causa amoris proprij æstibus acti, Matthxi. 7. c. de iis. ex fructibus eorum cognoscetis eos, quod dixit Danielis dispergantur, peruolant vanitate ducti. Sapiētia. 3. fructus eorum inutiles spes illis, & labores sine fructu, & 4. ad nihilum valent fructus eius. Apri ad nihilum, ij concipiunt seminibus fugacibus monstra cingunt fugacia & deformia vt salices fecundissimę naturę, vanos, leues, inconstantes fructus edunt, qui suammet perditionem emoliantur adnatis floculis humiditate nimia, luxu otio vt peruolent incertę & vagę, qui cū concipiant immundi pleni vitiorum excrementisque monstra pariunt. Eldras. 7. Menstruatę concipiunt & monstra pariunt. Magnitudinem huius animantis, molemque immensam vt perscriberet sapientia summa ea est vsus arte, nō secus ac qui linteo in breuissimo gygantem depingere ratus, vastum & deformem, digito vno obumbrato, solum, molē interminabilem iudicio inspectantium cōmitteret relinqueret, ob subiecti defectum quo totū non licuit oculis subiicere & exprimere breuissimo orbe, bibēdi modū expresit Deus Behemoth, vt hinc suspicemur solliciti reliqua cū nostra nō ferat vltra. capacitas & naturę modus. Ideo subdit, Ecce absoruebit fluuium, & nō mirabitur, & habet fiduciā quod

Iordani

Iordanis influat in os eius, ingentissime bibere animantia nimisque quædam scimus, docuit Aristoteles. 8. de historia. c. 9. Elephantum vno haustu, quatuordecim amphoras aquę exiccare, & communiter octo, Chamelos plus multo vltra ebibere, dū enim siccissimas libiæ arenas estuantiaque loca peragrant large prius potatos liberali potu, ducunt, vbi siti verō vrgentur ingēti & molesta ne illa deficient omnes hiulca siti inopia aquarū locis squalentibus eius regionis, vnum exanimant, qui ventre eā aquę copiam gerit, vt bibant reliqui, & extinguant incompscibilem sitim interim ac copiosiores inuisunt aquas, sodalitiu potu satis facti illius qui bono cōmuni consulens, quasi priuato cessit, quadraginta amphoris communiter pleni, Dracones cetus fluuios absorbere vna vice circa exortum fontium ebibentibus haustu vno scimus, fereque exicasse, vsque dum denuo fluant & dilabuntur vndę iterum, quid mirum si hoc monstrum immane & vastū absorbat fluuiū hyperbole & metaphora absorbat & exiccet, sūt huius generis animantia sexcentorum passuum longitudinis, & trecentorum latitudinis quorum lingua quadraginta milis sola asportari solita est, Cetus apparuit Micinæ tantę molis anno 1559. Lisbonę 1550. docet Glossa ordinaria hoc eodem Iob. 40. c. Valentinis apparuit alter mirę huius magnitudinis, anno 1556. quantum hæc ebibissent incredulis datur intelligi, exiccarēt torrentes vna vice fluuios, & non mirarentur tantam aquę quantitātē ebibisse, ab assuetis enim nō miramur, sunt hi illis haustus cōmunes: cum magnitudine imo, vltra, inter hæc Behemoth, sit monstrum Hydra, molis immensę non fluuios communes, Iordanis imo fontes sperat exiccare haustu, ibidem extant scripto, dixit hæc Iob in prouincia Iudæa ea parte vbi, a Pæra hoc fluuius se iungitur ad libani radices, ibi ex duabus fontibus, Ior, & Dā, fluuius Iordanis coalescit, scaturit & elabitur, quo est vsus eo exēplo Iordanis, non solum aquas ebibet, absumentque illiberales & parcas. Sacramentis veteris legis homines excultos, nō solum sacrificia lota aquis illis insufficiētibus sine lege gratię roris, sed fiduciā hāc Dæmon absumendi Iordanem, Iordanisque hostia influere in os eius, sacramento Baptismatis lotos & terios adhuc fiduciā habet ingurgirandi, & quod influat Iordanis in os eius. Fuit ibi institutū Christo Sacramentum Baptismatis, spectat Christicolos bibere aqua instar, facile adeo, & si in Iordane gratiæ copiosissime

Zz 5

lotos

lotos sacramentorum riuis, fontibusq; coeuntibus in flumē vnū gratiæ copiosum & largum, hunc fluuium tentat absoruere absoruet imo, & bibit ne fluat & dilabatur in Christicolas plurimos, impediante Behemoth culpa & reatu, ne in ipsos veniat, & prolabatur vt de plurimis experimur hæresi infidelitateq; corruptis & exiccatis gratiæ rore destitutis. Concludit vltimo eo c. his. In oculis eius, quasi hamo, capiet eum, & in sudibus perforabit nares eius. Non hamo, sed quasi hamo dicitur in oculis eius: monstra capi & venari speculis, inspectu & admiratione, nouit Perseus caput Medusæ rescindere anxius, scuto palladis deteriso & lucido quando eam occupauit admiratione detentam, interim captam oculis atentaque inspectione horrendo inspectu confusam, quasi hamo efca portenti & nouitatis illecta; visu animantia plurima captantur sunt exemplo Elephantas, docet Aelianus li. 10. ca. 10. & 18. Rhodiginus, & Plinius venari pulchræ femine inspectu li. c. 39. & li. 7. c. 38. quas vltra, docet venari percutiente aliquo animal primo, post altero iniuriam vindicante: vltorem enim sequitur illico domesticus & mittis elephans, gratias quasi referens, beneficij accepti, iitque in obsequium, efca illa allectus, & quasi hamo captus in oculis eius: molestia affecti Elephantas nunquam patriæ dulcissimæ obliti mestri & tristes capti semel, tandē lachrymarum copia effusa, visu priuantur & cecutiunt, vt visu destituti, in oculis eorum capiatur, Aelianus li. 10. c. 18. quasi hamo exiccatis oculis planctu largo, hamus inter alia & aciculam cōtortam defignat, qua perforamus oculos, his qui charactas patiuntur, quibus si rite & diligenter nimis, vt decet non tractentur, perforato oculo, profundius quā sper medici ignauia & incuria plusquā licet si pungatur, effluit humor vitreus oculi & aqueus diffluit vt exiccetur oculus, humore delitescente detracto, qui vbea tunica continebatur & aranea in oculis, vt quasi hamo capiatur. lachrymatur adeo, vt exiccetur oculi, instar eorum qui hamo confodiuntur, oculis perforatis sinistre Elephantas, non secus Behemoth in oculis capitur. Elephans fletu doloris exiliijque patriæ dulcissimæ pœna, monstruosam sui pertimescēs naturā deformem, fedā cutem eformē narē, decurbatas & prolixas aures dū intueretur disturbat aquas, ante potū, obscurat, reformidat claras & limpidas. Aelianus li. 17. c. 7. Arist. 8. de historia c. 8. sic monstrum hoc Behemoth dum se inspectat & contēplatur, purissimis in vndis, capitur quasi hamo in oculis eius, confusus adeo iniecto obstuporis hamo de formi-

formitatem suā admiratus absorptus, tātę fuditatis incredulus ille, qui pulchritudine excellebat tanta lucifer dictus lumine illustri & claro ortus, vt venari possit, capi q; hamo, quasi vndis detentus, vt pisces hamo vndis capiuntur sic ille deceptus, potest & ligari & trahi, qui molestia affectus percitus rabie, naturæ deformis obscænx & deformidabilis, lachrymatur adeo furiosus incredulus, vt obæcetur amplius, effuso humore oculis contento, quasi hamo & acicula, pungeretur incaute animal, vt effudit illa auxilia suscepta totis, oculis mentis & luminibus contenta, in Deum ipsum virus euomens, vt eiecit lucifer Behemoth, Dracones imo, Elephantos, notos, leones, arreptis catulis detineri & deludi, speculis obiectis, in oculis illudi, hamo quasi capi, paratis artibus laqueis retibusq; protēsis ad specula norūt Aelianus, Plinius, Arist. locis aduectis: extractus semel ligatus, in sudibus locis & siccis, tractus de aquis & locis humentibus in sudibus in terra sicca, perforauit nares eius circulo iniecto, quo frenabantur Dracones anti quitus vt late c. de Leuiathā diximus: frenabiturq; monstrum Behemoth de genere serpentium & Draconum modo explicito iam Hydri soboles monstrosa, naribus circulo addacto in sicco, extra affluētia & copiā, Ouidius metamorp. 4. Nec vulnere ledūt. Quid quā prius fuerint placidi meminere dracones. semel victis & frenas hoc mōstrū quasi hamo obæcauit Behemoth. excauit, gratiæ lumine mulcato, naturaq; & lumina obtudit, neq; enim naturalis Dæmonis cognitio adhuc perficitur perfecta & excellens adeo vt antea, ordinabatur hæc in lumen gratiæ ab ipso Deo in tantum vero est integrū quoduis, in quantū subditur & dirigitur in id quod perfectius sibi est, naturalium adhuc rerū, suo esse vt in aliud esse potest super naturā adhuc p̄sata ordinari. culpa si amittit præcipue ordinē & gratiā suā & naturę esse perficiebatur omnino, nō discifa nec dissecta natura, ofuscata tamē & cōfusa obtenebrata & caliginosa, cognitio Dæmoni altior esset, gratiæ lumine formata, naturaq; intantus perficeretur iis ille, excelleret, luminibus ergo oculisq; priuaui Behemoth, in oculis eius cepit eū, videre entitē se Deū posse ratū suis oculis, suis viribus, natura nō gratia altissimi simili. qui se natura inspectat, debitoq; illius Isai. 14. c. in cœlū cōcedā, & exaltabo soliu meū, & similis ero altissimo. In oculis ergo in visione capiet eū, quasi hamo, illū qui hamo trahebatur pisces, trahet & alliciet, vt illico aquis priuetur & deficiat in aere in spiritu Aba-

Abacuc. r. c. mundi sunt oculi tui, totum in hamo sublebauit de Christo, mundi sunt oculi tui, quo decipi nequis vides omnia. Behemoth oculi immundi locis obscenis & cœnosis fœdatis, vt in oculis eius lippientibus, limo fœdis capiat obsecatus limo illo quo euoluitur & circumuoluitur. totum hoc monstrum hamo sublebauit ad se, in se vicit mortem Dæmonem, traxit illud (subdit) in sagenna sua, & congregauit in rete suam; ad se traxit, vt hamo trahit ad se captos pisces piscator, vt Alcides gygantes terre filios sobolemque terrenam a terra seiuaxit sublebauit in altum aerem, vt fortissimis brachiis deanhelaret, matris fauore destitutos, ad se traxit vt terræ potētia destituerentur cessarentq; terræ hiatus Christus Behemoth, imperium eius, super humeros eius iniquitates nostras ipse portauit in se Isaias. 13. & 46. Ego saluabo, & portabo, ipse traxit Dæmonem hamo crucis captum mortem vicit in aerem traxit vt piscator apensus cruci, a terra elatus, perforauit nares eius in sicco, circulo iniecto armillæ inferni naribus: caret naribus formatis serpens, docet Aristoteles. 1. de partibus cap. 16. infernus nares quibus efumat strictissimas habet, & si os ingentissimum, vt & serpentes, quo hians ingerit orbem aperuit perforauit Christus nares strictas inferni, perforauit Deitatis circulo, vt redderet quæ ingesserat victus & superatus ore ille amplissimo, qui naribus efumat solum vt minus caueant mortales occultat fumum; ore tamen amplissimo gliscit & hiat.

Omnium reptilium terrestrium seriem subijciens.

CAPVT XVIII.

Eneleos. r. sic. Producant aquæ reptile animæ viuētis & volatile super terram sub firmamento cœli. Producat terra animam viuētem in genere suo. lumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. vbi duo genera reptilium, notatur aquea, & terrestria, sunt pisces omnes reptiles apedesque, vt monstrauius, & qui pedes obtinent marinus vitulus & alia quæuis, repunt adhuc corpore se vt nec possint sustinere pedibus, vt & terrestrium plurima sunt quæ & si pedes obtineant, eis non possunt atolli ingressu, repunt imo, vt la-

certi stel-

certi Stellionis Cocrodili Chameleontes alia, quæ & repere dicimus, & si pedes contineant illa, at minutos adeo vt repant aquatiliūq; aliquot, suntque, & terrestria reptilia, quo iussit aquis, reptilia producere, & tertis iussit nō minus terrestria exerere. Geneseos 7. c. sic. Vniuersi inundationeū describens spiritus Deus. Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram. volucrum animantium, bestiarum, omniumq; reptilium, quæ reptat super terram. Paulo infra hæc continentur. Et deleuit omnē substantiam, quæ erat super terram, ab homine vsque ad pecus, tam reptile, quam volucres cœli. Vbi reptile terrestre solum serpens promit, apede quod reptit motu, pisces enim tunc non deleuit, nec iussit Noe hæc animantia arca ocludi, vt de volatilibus & terrestribus impossuit præceptum, & non de quibusuis, sed de illis qui putredine non oriuntur, sunt serpētia quæ putrida suscitantur vlgine imperfecta animantia: illa imo solum seruari decreuit, quæ vera propagatione oriuntur alia nascitura postea, putredine fata, custode non egebant, nec seruato parentum semine, quo pisces arca custodiri non præcepit, aquis cum non essent interituri, solum enim animantia perfecta terrestria & volatilia muniens in posterum; propriori ergo significato, quæ serpēt terrestria significat reptile, & si terrestria & aquea priori communiorie connotētur. Leuitici. 5. Anima quæ tetigerit aliquid immundum, siue quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immunditiæ suæ rea est, & deliquit. Vbi de omni reptili, & serpenti animanti sermo agitur. Actuum Apostolorum. 10. cap. Ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam, & cum esuriret voluit gustare, parantibus autem illis, cecidit super eum mētis excessus, & vidit cœlum apertum, & descendens vas quodam, velut linteam magnū, quatuor initis submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpētia terræ, & volatilia cœli, & facta est vox ad eum, surge Petre occide, & manduca. His ergo aliisque locis, reptilium, serpentiumque omnium, sermo incidit, de veris serpētibus terrestribusque apedibus natura, generis nomine completens plurimos, vltra illos veros adhuc, quos non propriis nominibus cōmuni imo appellauit Spiritus sanctus, qui quot sint qualesque serpentes dicendum, hoc capit. de aliis enim iam antea in specie diximus veris reptatibus. Regum. c. 4. vbi Salomonis sapientiam

pietiam summam depinxit sic dicitur, diseruit inter alia de volatilibus, reptilibus, & piscibus ubi reptilia distinxit, & ab aequalibus. Item Psalmo. 68. & 103. alibi que multoties in scriptura sacra. Quorum est ea natura, vt & si ortu sint infima, & obscura animantia putredine orta ignobilium elementorum, inferiorumque primo, terra & aque, vdaque putrilagine nata, quæ si quid nobilitatis, aut perfectionis possident, à sole suscipiunt alterante viuificanteque corruptam materiam, illa tamen cum terram lingant omnia, terramque corde & visceribus præstantia reptantia motu, solem fugiunt odioque habent superba & venenosa, monstroræ variæque inter se natura, inconstantis inuidiæ, nullum vt sic superbiat animal eleuetur & tumeat nullum, ac serpens intumescit & extollitur infamis ortu rege, duce, principe ignarus, est rex, in reptilibus quilibet, non sunt gregalia animantia, Aristoteles 2. de historia, c. 7. in alium irruit quiuis tyrannus prædator rimet aquilam alitesque omnes veneratur seruili timore quodam machinantes malum late antea in hæc ipsa que venerantur insidias tendentes, Aquila enim, dum potest vesca terrenis aliis, alites non oppugnat reptilia imo, necessitate compulsæ aues aggreditur interquas, ignobiliores prius, regina alitum, vt Leo terrestribus præsidet pedestribus perfectis gressibilibus, animantibus iis assidet, hæc gubernat, quo presente lites cessant disensiones, rixæ, reptilia tam aquarum, quam que terras inuisunt, principe carent, rege & gubernatore gregalia paucissima. Thygni Thunni ve dicti pisces, quos ducit alter, ense capitatus, Bisuci, sardinæ grege innant, sine duce aliquo, sine rectore aut capite cui pareant & prosequantur, sunt omnes capita. Thygnus vero præiit ante alios quem sequuntur ensiformem reliqui, at non ducit ille, cum timidus adeo sit pauidus adeo, vt cedat obstaculo leuissimo cuius, detineatque alios leuissimo reti, vt perdat omnes, quo non ducit deducit imo officioque abutitur eo, quod communiter accidit reptilibus exemplo adducto ducis defectus. Abacuc dixit capite. 1. Populum minans propter scelera, & flagitia maiorum. Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile, non habens principem, quasi reptilia non habentia ducem. Adest tyrannus ijs, non Rex, adest qui proprio bono consulat, non communi, quo Rex, & tyrannus disident & discrepant: pisces enim pisces deglutiunt ingerunt vorant, quilibet quoslibet, quos possunt capere sine discrimi-

discrimine aliquo, oua deglutiunt ab omnibus omnes, vt & serpentes ipsi, propria imo, filios proprios, reptilia & pisces, si ore capiunt ingurgitant, volatilia & terrestria gressibilia secus, oua edunt quando plus, non pullos alites, terrestria gradientia raro coacta fame non communi alimento, quando est opus, vrgetque necessitas præceptum consilium, quando licuit voraret Abraham Isaac filium obtulisset; æternus Pater in salutem hominum Christum libauit sibi in salutem populi & vitam mortaliū voratque sacerdos, reptilia temere & sine causa, tyrannide malitia venenosa odio plena & superbia tumida, gula & inuidia instigata, ne crescant filii, & possint illa, que ipsa possunt vorant, huiuscæ naturæ, malitiosæ, & terre, non secus ac vitiosi parentes generant filios, corruptos & scædos, veneno vitiorum parentum inquinatos, quos odio habent miranturque & exaggerant illa quibus & ipsi tenentur scelera, cum ipsi genuerint malitia & viru exemplo infectos, ac si ex serpente serpens non oriretur, & ex serpentibus venenata non euenirent, demirantur queritantes causam malitiæ filiorum. Punit ergo Deus, hoc maximo flagello & durissimo populum, quod Principes, Reges, Duces, auferet, qui vel non sint, vel non sint officio tales, tyrannos imo immittet crudeles ignorantes vitiosos, qui nec se, nec alios corrigere castigare regere vè possint aut valeant, indoctos imo cæcos, stupidos erroribus veneno, & malitia plenos, qui sint aliis, & sibi excidio & ruinæ. huic naturæ animantium, quod nulli alteri contigit duo capita inesse cernimus, vt de Amphibena serpente docuimus antea cuius species lumbrici extant, qui duobus semper insignantur capitibus, æqualiter ex quolibet salientes, videre est nostris communibus lumbricis putredine ortis, imbrtium caloris tepore præcipue flante Africo, qui ex ea regione, vt monstrauius, spiritus trahit generationi serpentium aptissimos quod veneno polleat clima illud, cælique influentiis serpentibus familiarissimis, quibus notatur in scriptura vulgus ineptum, bestia nomine multorum capitum, genere reptili, imo & si bestie nomen irrationalia omnia significet primo, vt docuit Cicero Tusculanarum questionum. 7. iis. Namque alias bestias natantes aquarum incolas esse voluit, alias volucres cælo frui libero, terrestres alias, post hæc bestia aut belua propriusque, terrestria

notat.

notat præcisse, non volatilia, non aquatilia animantia, patet Genesios. i. vbi dicitur, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, vniuersæque terræ omnique reptili, quod mouetur in terra. vbi terrestria irationalia bestię nomine complectuntur, non omnia sed quæ non repunt, cum addat post hæc, quod præesse bestiis terræ dixerat, omnique reptili terræ. At tertio serpentes compellat venenosos & tetros, genusque reptilium terrestrium patet Sapientię. 16. vbi supplicium referens populo immissum serpentium. vt Numerorum. 21. dicitur, bestias vocat serpentes qui solum vt ibidem patet irruere in populum ingratum. dicit enim Sapientię citato. Etenim cum illis superuenit fæua bestiarum ira, morsibus exterminabantur peruersorum colubrorum. Vbi bestia nomine solum serpentina plectuntur, bestia adhuc Draco appellatur. Apocalypsis. 13. hæc vero animantia venenosa & fæua, virulenta & subdole naturæ sunt, varia nimis interfese, tam quæ vna specie cõtinetur, quæ quæ genere, cū tamē nõ dissideat, cū enim imperfectis simo ortu & putredine quasi pulullent, materia & ouis putridis magis quam coctis, malitia & veneno inquinatis, adhuc quando sua propagatione veniunt, facile cum orientur indigesta quasi & quouis modo alterata materia, varia supersunt accidentia colorum figura veneni magnitudinis multoties, vt quæ non differunt natura videantur differre, & quæ dissideant conuenire, quo Ildorus. 2. A Ethimologiarum, c. 4. Tot sunt serpentium dolores, quot colores, tot colores, quot genera, tot genera, quot venena, cum enim malum & pessimum quouis defectu eueniat, euariant quasi in infinitum hæc animantia, cum malum priuatibusque, amplifsimam rationem obtineat, omnique possituo opponatur deficiẽtia cuius euariant illa, Ecclesiastici. 43. Varia bestiarum genera immisit. serpentium scilicet natura & veneno dissideatium, quæ vt possimus ad certa capita reuocare, & quot sint certo numero cõtinere, locaque scripturæ facere, vbi de reptilium incidit sermo eno dare, autorum quæ naturæ scripta interpretari, necessum est, quæ natura, quæ nomine, virtutibus, figura accidentibus aliis discrepent, in medium asferre, vt quæ essentia differant, quæ accidentibus, aut passionibus deplicemus quæ hoc ordine veniunt intelligenda, quæ enim simul coeunt parte huius serici eiusdem naturæ esse iudicamus, nomine solum communibus ve accidentibus seiuncta, vt

ta, vt infra monstrabitur ex actionibus naturæ diuersis, & proprietatibus, naturas succindentes & euariantes rerum.

Serpentium omnium series.

- 1 Mphisbena, Chalcida, Lumbricus, Scytalis, Scytalis, Staphiurus idem seu Spathiurus. Anguis, Booa, Coluber, Cucumis AElaps, Elops, Hirundo, Niliacus, Parcas, Parias, Parous. Pelias, Parias, Pharias quod Regno Pharaonum oriatur AEgypto serpens, eadem species.
- 2 Aspis, Chelidonia, Chersea, Hypnalis, Ptyas, Pfitatus natura vna.
- 3 Basiliscus, Regulus, Catobletas, Drynus, Harmene, Porphirius, Seps, Salpinga, Serpens paruus Aristotelis, Sepedon, Cyniphia.
- 4 Behemoth, Andrius, Hydrus, Hydra, Natrix.
- 5 Cærales, Cæcus, Cæcilia, Cophias. Molurus, Typhilina, Typhlopes, Zygnides, Enydrus, Chelidrus, Chersidrus.
- 6 Draco, Albedissimõ, Draco Esculapius, Draco Epidarius, Dracocopedes, Dracomarinus, Carmen, Leuiatham, Amiidutus Chucarus, Triscalis, Amidutus, Hæmidutus, Triscalos, Triscos.
- 7 Hæmorrhais, Hæmorrhœa, Hæmorrhous, AEmorrhous, AEmorrhais, AEmorrhœa, Dipsas, Caussos, Centris, Centrine, Melanurus, Præster, idem. Annobatesque.
- 8 Leo serpens Cenchrus.
- 9 Vipera, Acontias, Echios, Echis, Echidna, Iaculus, Haudẽ venenosus Iaculus Cenchrus, Cenchrines, Cenchrus, Cenchrus, Cenchrus, Cerchias, Amotides, Amorydes, Ophites, Obites.

Reptilium in genere continens Icones.

CAPVT XIX.

Reptilium omnium animantium, quot quot in natura extant, quædam in Scriptura sacra speciei nomine compellantur, quædam generis voce veniunt intelligenda

Aaa reptilium

reptilium immundorumque animantium bestiarum vè nomenclatura, tum & vrentium serpentium ignitorum, vt supra late superque diximus, seriem vero hanc & ordinem serpentium, recte esse constitutam, inductione facta per singulas huius dispositionis lineas constabit: cur hæc, hac serie, illaque alia contineantur, supposito prius, quod nullius alterius serpentis autores meminere dictorum præter, videre est discutienti, per omnes animantium reptilium historias quot quot extant. Amphisbenam cum reliquis sui ordinis vnus speciei fecimus, Amphisbena enim idem est, quod serpens duorum capitum (diximus) apud Græcos enī *αμφίβενης* quod est Amphisbenis, & latini Amphisbena dicunt ab *αμφί* amphis, vè: accentu in penultima, quod est vtriusque latinis, & *βένω* Bano quod est incedere nostris, quasi Amphisbena, id est vtriusque incedens animal saliens ex vtraque parte, cum enim duplici ex parte capitatus sit, sic cœdit motu, vt modo ex hac, ex illa modo parte vacillet, & quæ modo cauda, capitatis postea officio fungatur, trahaturque ex alia parte quæ capitis rationem subdit, cauda prius, vt sit ne hoc caput cauda illa, nullo possis cognoscere modo, in hoc animanti confuso & ambiguo, gracilis pariterque pusilla Amphisbena est, non excedit magnitudinem lumbrici terrestris quandoque. Nicander cecinit in theriacis iis. Præterea occurrit gracilis pariterque pusilla. Amphisbena biceps semper cui lumina nubent. Caligant densa, nam palpebra nutat vtrumque. At caput obtusior verum color æquus arenæ. Robusto in corio variato stigmata multo. Amphisbena tamen similis est vermibus vda. Quos genuit terra, eiusque intestina vocantur, quasi lumbricus magnus, quo cum lumbrici bicipites non minus sint Amphisbena, vtro citroque velubiles, merito cum Nicandro ad Amphisbenam reduximus, esseque veros serpentes asseuerauimus, cum omnino apedes sint & serpent toto factis orbibus, vt serpentes veri, terraque vescantur, non minus ac reliquia, putredine orta, qui suctu potius, quam morfu alimentum vtuntur, sic de Amphisbena cecinit Mantuanus. Amphisbena biceps, & formidabilis ictu. Lucanus lib. 9. citato. Et surgens in geminum grauis caput Amphisbena. Cuius senectam maxime calfacere manus diximus supra illa inuestito oleastri baculo, frigus omne expellere lignatorum, dum bruma rigida impedit manuum vsus lignandi, in huncque vsus eandem obseruare quæ

manu.

manu conficant impense incalcescentibus eius attritu & confictione vt neruis artubusque calor exolutis consueta munia absoluant, nudarique hieme media non vere, vt reliqui serpentes, docet Nicander eo loci, docet Lucanus, Auicenna, Paulus, Aelianus, Galenus de theriaca ad Pysonem, cap. 4. Dioscorides, Plinius Aristoteles locis supra adductis. Cecinit Lucanus de hac sic adducto loco. Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis. Exubias positura suas. eo enim tempore deponit senectam quo vtilius est deponat illa aliis, nã cum frigus pellat potentissime, hieme media qua frigus vrget plus multo, vt sit vilis, deponit, prudenter quasi ne impendat opus & laborem. Estote enim prudentes dicitur sicut serpentes Matthæi. 10. c. quod ad prudentiam animantis referri potest. Huius speciem Amphisbenæ scytalæ constituimus serpentem dictam, quod omnibus conueniat cum illa, differat vero solum, quod crassior sit, & caudæ procerioris, adeo vt non extrahat in tenuem desinat vt serpentes reliqui, & Amphisbena adhuc aliquantisper: hæc omni ex parte æqualis & crassa æque est, biceps & ambigua motu, quam vocant græci *σκυτάλη* Scytali, a similitudine Scuticæ flagelli ve leuis puerorū græcis dicta *σκυτάλη* Scytali ve, nobis vero Scutica Hispanis Scurribanda, hæc cum locis plurimis sit communis, deterior omnium est, quæ in Chalcide regione Aetoliæ Acheloo irrigata flumine oritur, quo Chalcidicam quidam appellant serpentem hunc, solum regionis cognomine disidens ab Amphisbena dicta, & malitia ob regionis inclementiam, vt accidentia plurima morsus viperæ, huius morsum sequantur cum tamen disideant plurimis, Amphisbena enim læuissimū morsus est nimis, parumque venenosi, non enim apparet insigne vulnus aliquod, quales imo sunt muscarum puncturæ locus vitatur, non secus ac in vesparū ictibus. Facessit tamen multū negocij, & si nō enecet, quo Dioscorides lib. 5. c. 45. & 62. eadē accidentia sequi, vtriusque morsum tenet, eisdemque remedijs mederi ac morsus viperarū, Scytalis puncturæ, & Amphisbenæ quoad plurima, leuioribus tamen auxilijs & alijs plurimis diuersis. Auicenna & Galenus idē cū reliquis locis adductis: Cū vero serpentes omnes seniculo vtantur, vt visum acuatur & se se poliant, spolijsque se senecta antiqua, renascantur, vt fere iterum, spolijs ademptis vitiosis & putridis, docet Aristoteles. 8. de Historia. c. 17. & Plinius libro. 19. c. 19. Aelianus, Dioscorides alij, hæc tamen sc-

Aaa 2

niculum

niculum fugit & odio habet quam maximæ, veris imo tempore latiat terra abdita contra hac genus omne serpentium, hyeme erigitur, orbis exerit, spoliaturque brumæ tempore & medio, quando opus esset fenestra altera ob frigoris rigorem propriam abiicit, quæ dum latet, tanta æstus tempore virgetur siti, ut furiis agatur, tarda vero & ignavis natura, non valet impedita confugere ad aquas, ut sitim restinguat, ut fere rabie percita, infecta furiat eo tempore, cuius sic cecinit Nicander. Hæc loquitur cum Iustra, aut sitim fragmine petram. Vere nouo quando tellus, vasta agmina pandit. Serpentum haud nunquam carpit fœnicula vorando. Dum spoliata nouæ exultet splendore Iuuentæ, defunt enim, dum spoliatur, fœniculi ramuli media hyeme, Lucanus lib. 9. dixit. Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis. Exubias positura suas. Subdit Nicander. Sed requiescit iners montis radice sepulta. Somno pressa graui, tenuique vlgine terræ. Pasta sitim nunquam potuit vitare molestam, quidam hanc vocarunt Cœciliam, & Cœculam, & Typhlinam, & Typhlopæ inerte tamē, cum non sit hic cæcus serpens infra dicitur est ille species Moluri infra, Scytalis enim est oculorum caligantium, at manifestorum nimis & apparentiū est, cum cæcus serpens iis careat, ut infra, vocatur, etiam serpens hic Spathiurus, Staphiurusque latinis Staphis Staphis græcis *σπάθης*; Staphis vè est vna passa latinis, & *ωσός* quasi oros, & tractu temporis *ωσός* vros, temporalis scilicet, antiquam quod referat vnam passam, colore macularum cutis, Spathiurus vè, ab Spatha græcis *σπάθη* seu spatha, quod forma ensis referat & figura, plana & equali, enses antiquos æquales omni ex parte immitante, unde, Hispanis, espada & espatula, quod plana sit, sunt ii idem serpentes, & si distinguantur ab aliquibus, capitibus propriis, cum solummodo dicto discrepent tales serpentes, accidentibus aliquibus non natura, cum & eadem symptomata inferant morsum malaque eadem, actionesque easdem obeant, eisdemque remediis, & auxiliis specie veneno fiat satis earum moribus, quibus eandem continere naturam patet, eodēque tempore cum nudetur, & vna lege cōmunique viuendi forma conueniant: exubiam quorū manus quod calfaciant, equaliter laudant maxime autores omnes ipsūmet serpentē contusum, cum sale & aneto, vulnere aplicitū proprio, cum id de vipera nō probet ob cerebri sumū discrimen cum

reliquo

reliquo corporis ut similitudine non vocet ad se virus sufficienter sola, sed aliis parata rebus theriacæ antidoto alia vero sola, de disidio & potentia cerebri viperino late antea, ut & vespas suis moribus eodem paratas modo vtilissimas indicant, experientiaque inuenit & ratio, cum virus trahant suum similius qualibet, suctu naturali partium quod trahere, & allicere sunt apta, ut mēbra alia qualibet alimentum sibi familiare & proprium innata virtute interim dum viuunt, carnes imo feræ cuiusuis præter vipereas vtilissimas esse hoc modo actas, suis moribus patet, horū vero dictorum serpentium est qualibet morsui alterius vtilis ut hinc ultra easdem vnus esse naturæ constet. Carnes vltas sale anetho, & fœniculo, testa recenti, vsque dum in cinerem desint pondere duarum dracmarum, cum vino albo, aqua diluto epotis, ægrotos pristinae salutis mirifice reuocant quod arcanum maximū & remedium mirabile iudico nimis, in omnium serpentium moribus, intus enim accepta hæc alliciunt ad se venenum, & virus, quod cor impetebat tractū naturali harum partium, a suis iam illud allicere viuo animanti, præterquam in vipera potentissima capite, quod postea simul cum illis ventre ducitur expurgaturque sudore aut alio, simul cum medicamine accepto, nobis dissimili natura ut cum illo simile pellatur simul virus, eiciaturque in vipera inefficacius auxilium & insufficiens & si quidpiam proferat, hinc alimenta cum trahantur à corde & reliquis, vitanda eo tempore, & minima quantitate sunt exhibenda, ne veneno infecta animalia inquinata & læsa iam, simul cum cibis assumptis venenum alliciant in cor & viscera, infecta imo expellant & propulserint. Secundo ordine veniunt eadem anguis vulgaris & communis noster dictus, quod in angulos cædar. Isidorus docuit. 12. A Ethimologiarum c. 4. latinis ergo anguis dicitur, & græcis, *οφίς* ophis, tannin Hebræis qui amplectitur colubrum, nomine solum diuersum, quia colit anguis umbras, loca humentia & umbrosa, ut supra, cucumeremque anguem amplectitur nomen hoc, quod anguis vulgaris noster, cucumerem forma & figura æmuletur, tum Boam anguem plectitur eximia molis, qua solum ab angue seiungitur, tanta ut bobem integrum capiat, equumque & equitem simul deglutiat. dixit Plinius sub Diuo Claudio contigisse supra: cuius generis fuit Python ille Ouidij Metamorphoseon primo libro, quæ superauit Apollo sagittis medicis vè remediis, medicinæ Deus

Serpens latinis grecis $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omicron$ erpetō, hunc ipsum anguem, notat
 cū sine addito imponitur, etiā si coluber grecis $\omicron\phi\iota\varsigma$, ophis vt an-
 guis dictus, nomen generale sit ad omnia reptilia vere apedia, &
 non minus serpens substantiæ sumptus in specie, vero anguem
 notant dum sine addito afferuntur. Natrix non minus anguem
 communem nostrum, qui aquis degit deprimit, plurimos enim
 experimur viuere in fluuiis, a quibus difert anguilla diminutiue
 dicta piscis notus, quod aliculis naret, non respireret pulmone or-
 bata collo, & gutture, at illa toto sine aliculis omnino natrix dic-
 ta, quod innēt aquis, quæ dum fontes stagna paludes aquas in-
 habitant stantes & compressas, impetu non dilabescentes & eas
 inficiūt & sese putrida vlligine, loci non peruij. Dixit Lucanus li-
 bro 9. Et natrix violator aquæ. Cicero 4. Academicorum. Cur
 omnia nostri causa, cum faceret tantam vim. Natrix, vipera-
 rumque fecerit. Cur mortifera tam multa passim disperferit. Prif-
 cianus libro 5. Natrix cum speciem anguis significat masculinum
 inuenitur. Mantuanus, & natrix inimicus aquis. Lucilus libro. 2.
 Si natrix natrixem impresit grassam, & capitatam, hæc ab hydra
 est diuersa satis, infra. Plinius AÆtius Aelianus & reliqui, nil di-
 uersum de hoc serpente ab Angue communi referunt, vt late su-
 pra edocuius multis. Niliacus a Nilo nomen trahit loco solum
 a natrice disidens angue, Parcas, Parous, Parias, idem cum angue
 vulgari nostro tritoque serpente, tum Pelias, Pharias, loci nomi-
 ne Aegypti, a Pharaone dicta Pharea grecis, vnde pharias, Idem
 omnino cum angue, quorum sunt due species nigre, & coloris
 gris vt Aelianus libro. 8. capit. 11. enarrat. Sic dicitur quod muri-
 bus vescantur, quæ ædes incolunt locis plurimis, nigricantes
 colore Hispania Toletō communissimæ domorumque inquilina
 a $\phi\alpha\rho\upsilon$ etiam aut $\phi\alpha\rho\upsilon\lambda\iota\varsigma$ pharyngis, quod est edacitas seu
 ingluuius, aut cum edacitate, quod murium voracissimæ sint,
 suspicor tamen dici a $\phi\alpha\rho\upsilon\epsilon\tau$ Pharoen, quod est renouare aut ara-
 re quod prius aliis spoliis nudentur & moru fureulos notatu di-
 gnos terræ imprimat arado terræ corporis mole, a quo Pharias di-
 cūtur, vt a $\pi\alpha\rho\chi\rho\varsigma$, Parochros latinis Pallidus, parous dicatur
 quod ventre pallorem obtineant, dorso nigri vt quasi cum pal-
 lore, mistum colorem possideant, vt tergora Hirundinum obti-
 nent, quo & Hirundines diximus appellari non minus, tum Elo-
 pes ab

pes ab $\epsilon\lambda\omicron\upsilon\varsigma$, Elops, vt quiddam autumant, quod est imbecille
 nobis, quod sint debiles morfu, norunt sparti quibus sunt com-
 munes imo ab $\epsilon\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ Ellops, quasi mutus, non sibilantes dici-
 reor $\epsilon\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ enim mutum significat, quo dicitur de his Ecclesia-
 stes. 10. cap. Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet qui
 occulte detrahit. tacitum enim venenum est horum virus mu-
 tum, morfu debiles extant conatur vero fortiter emordere. Fu-
 giunt visum fœniculumque scælesti homines, solem ipsum, ver-
 num tempus vitæ & cœlestis influxus auxiliorum gratiæ, lege-
 que pietatis gratiæ, vt media hieme spolientur non ad Solem iu-
 stitiæ equinotio verno, imo rigidissimo mortis tempore & hie-
 mis, siti crudelissima vitiorum extorsit consuetudine & asuefac-
 tione larga, aquas deliciarum impotentes iam adire senio & ata-
 re confecti inerres, appetunt, tamen bibere adhuc, ex vtroque ca-
 pite malitiæ & affectuum Salientes lente & morose, serpentes
 duorum capitum appetitus & rationis & si appetitus non proprie
 caput, vt alter serpentis huius infami loco secessum iuxta consti-
 tutum sit infra, legumque pugnantium, vt Paulus dixit, incedunt
 multoties appetitu magis progrediuntur vt eo capite ducatur ra-
 tio, caputque trahatur in obsequium sensuum, mouentur enim
 amphibena serpentes melius ex cauda, quam ex capite, exit enim
 ex capite animantis illo melius, agunturque, quod vicinius
 est excrementorum secessui, & si maius sit aliud apparentia &
 mole dignitate situ, vt ex appetitu quam ex ratione melius ducatur,
 eueris. his, & monstrosa republica auersa & confussa. E-
 zechielis. 21. cap. vbi Aegypti Regis prædicitur formidabilis rui-
 na sic. Sterit enim Rex Babilonis in biuio in capite duarum via-
 rum diuinationem quærens. Consuluit serpentem & Dæmo-
 nem Amphibena, capitis duplicis duarum viarum, incessus du-
 plicis, qui dubie & amphibologicè responderet quasitis, dupli-
 ci capite, vt comodo contingant, eodem prænantiasse renuniet,
 si alio alia dubij extricetur parte respōsi, vt Dei hoc habere, quod
 falli non possit, nec fallere suadeat, quo verus Deus indicetur
 idolus & fictitius Dæmon, summi Dei amulus inuidia & super-
 bia percitus, sic respondit AÆcida, Amphibologicè Oraculum
 dum consuleretur, an cum Romanis bellum intirent. Aio te AÆ-
 cida Romanos vincere posse, quæ tam de AÆcida victo, quæ de

Romanis interpretari possent vere, vtrum cōtigeret. Aio te AEa-
cida posse vincere Romanos, & Aio Romanos, posse vincere te
AEcida. Caput duarum viarum, & illud. Caro iniuste criminatur
quod potest intelligi, criminari alium, aut ab alio, communi ver-
bo criminor vsus. Stetit ergo in capite duarum viarum cōsultit-
que Dæmones & Pythones, Ariolos, & Magos, vt eo capite dici-
tur, ac si non esset Deus in Israel.

Literalia, allegoria, naturalia, plurima afferens.

CAPVT XX.

Aspidem diximus proprio capite pyram, quod venenū
exuat continere, cherseam seu terrestrem, Hymnalim
que & somniferam Chelidoniāque aspidam, a pyra-
pytathion venire cōstat forma natura, nomine solum
deformato quantulum, Basiliscus, Regulus idem, catobletas, su-
pra est videre, serpens eiusdem naturæ cum Basilisco, quod Græ-
cis κατοβη & κατοβη, Catocheo, idem est quod pigresco, torpeo,
& βλεμματῶν blemmata, aut βλετῶν bleta, aspectus acies visus.
64 quod torpida visu Catobletas sit, quod cum visu enecet non mi-
nus ac Basiliscus, natura pergrande adeo illi substituit caput, vt
illud erigere non valeat, tanto oneri non suffectura, excidio ne-
esset mortalibus pestis tanta, animatibusque: est caput continuo
terram versus pigrissimum motu, fugiendi vt sit locus & vitandi
aspectus, hinc Catobletas dictus, pigriusque quasi serpens. Har-
mene Arabice dicta, vnde Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu, 3. c.
23. sic de hoc scripsit animanti. Harmene Regulo, est proximus,
quod & visu, & auditu interficiat non secus ac Basiliscus & si sit
eo quantitate maior, est enim quantitas eius, ab vno cubito ad cu-
bitum vnum & semillem, cuius morsui si confert quid, est semen
papaueris & castoreum, masticata aut ebibita iure gallina, Dry-
nos etiam ad Basiliscum reduximus, quod vrat quæ contingit ig-
nis more, vulnus illatum ad ossa vsque, quæ enim circa cauernam
animantis huius extant sic sunt vsta & squallida vt hoc solo sig-
no vbi later noscatur, secretus & abditus dum viuit. De ijs late
ex AEliaño, AEtio, Galeno & reliquis. Dypsas Hamorrhoum
comple-

complectitur Hamorrhooam sceminam, & Hamorrhoin eadem
capite de Hamorrhoo diximus, Arabice Cucharus, & Amydu-
thus & Triscalis, non secus ac Hamorrhous sanguinem fundunt
non solum vulnere, toto imo corpore emanat causas aduximus,
capite de Hamorrhoo, qui omnes serpentes Hamorrhoes sunt,
id est græcis sanguinis effusiuæ, Dypsas vero sanguinem fluere fa-
cit ijs minus, at aliquatenus & hoc inducit symphoma, vt de his
dixit Auicenna loco citato, nec quod Ceraustes titubet metu &
dorsū sit quasi per fracti, vt suo capite manifestauimus, ex Nican-
dro & reliquis ideo ad Hamorrhoum reduximus, vt videre est
capitibus propriis horum animantium supra cum sanguinem
non reiectet aliis aliisque disentiāt & discrepet. Draco vt suis-
met capitibus patet plures nomine diuersos ambit. Leuiatham
de quo supra. c. proprio, vt & c. de Behemoth Hydram, & hydros
ad ipsum reuocauimus ibidem dicitur, Hydros enim græcis υδρα
Hydra, aqua latinis, quod aquas colat: ad Draconem Albedissi-
mon serpentem adduximus, quod Auicenna retulit. c. 54. Draco-
nem esse, solum ab eis diuersum, quod carnes fœtidas reddat mor-
su, putridasque, quod aliorum morsibus, non contingit hunc vo-
cat Albedissimon, Persin Arabice, quasi ventris albisissimi, Dypsas
causos præter idem capite de Dypfade patefecimus, Centris Cē-
trine, dicitur hæc ipsa a figura, quæ quasi a capite amplo in caudā
strictissimam desinat in Centrum, Centrum enim latinis græcis
est κεντρον, Centron vè, hinc Centrine & Centris. Tum Melanu-
rus, græcis Μελανυρος Melanuros, ab υρα vra, quod est cauda
græcis & Μελας melas, latinis niger, quasi nigercauda serpens,
AEliaño libro, & loco citato, Cælius Rhodiginus libro. 25. c.
33. habet enim vt capite de Dypfade continetur caudam duabus
lineis nigris distinctam, sitimque infert maximam ictu, oritur
Lybia & Arabia eisdem locis. Cæcus serpens cæcilia dictus quod
visu careat a τυφλος typhlos, quod est cæcus, latinis, quo & Ty-
phlopes & typhlina dicitur, cæcus scilicet idem quod serpens cæ-
culus, & cophias, quasi surdus a græco nomine κωφος cophos, id
est surdus latinis, ij enim sunt cæci & surdi natura, quo nec stre-
pitu sono ve fugantur, nec visu fugiunt aut suadentur, ijs desti-
tuti serpentes, dictus Molurus, quod sit nigræ caudæ non lineis
diuisæ, vt molanuri dicti, imo tota quod insit illis cauda nigra
Aaa 5. Zygni-

Zygnides græcis a Ζυγός zygus, quod est librile transuersum, ex quo lances pendent, quod sint medio corpore crassiores capite & cauda, habent ex rimulam quãdam sub imo ventre, qua oua excubant, cum obtineant reliqui serpentes ad caudam quasi, iuxta locum secessus excrementorum, hos vocat Nicander in theriacis, Typhlopas, vt diximus, quorum sic cecinit. Atque etiam immunes noxa Typhlopes ab omni, hos moluros vocant alij, quod cauda incedant corpore, erecto toto, vt plurimos diximos serpentes eo modo cedere. Quos vocarunt myagros coronatos, & πολυσεπίας, polysepias, id est multis lituris coronarũ instar distinctos, vocauit Nicander coronatos Myagros ibidẽ, sunt adeo duræ pelles, vt vix tandẽ fecari possit, docet Hermolaus, quorũ meminit Aristoteles 9. de historia, cap. 6. & Plinius libro. 9. cap. 9. cœciliã appellat alij Basseres ob figuram, & spondilos, quæ in scriptura sacra neminibus generalibus vocantur, reptilium nomine, & immundorum animantium. Enydri subse continent Chersydros & Chelydros, nam, & si Behemoth, Hydra, Andria, Enydros, Chersydros, Chelydros, Natrix, anguis fluuiatiles, tales dicantur quod aquas incolant græcis δεινὸν ὑδρῶς, Hydros, a quo nomen traxere, tamen Behemoth, Hydra, Andria, monstra sunt Draconis naturæ, aquas habitantia, vt capite de Behemoth constat, quo, & antiqui Hydram lacunam læcennam habitare dixere, septemque capitum esse monstrum, vt Pausanias in Corinthijs tenet, Homerus, Virgilius. 6. AEnëidos, Ac bellua Lernæ Horrendum stridēs. Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra, Martialis. 5. Improba Niliacis quid facit Hydra feris. Codrus. Diffudit Christus Argolis Hydra nouas. Augurellus, Nec feruens refugit tundere viuudum Hydræ multiplicis caput, plurimi alij, Enydros vero græcis, ενυδρῶς, & ενυδρίς, Enhydros, & Enhydri, Chersydrus, Chelydros etiam aquis degunt non monstra imo serpentium species, Enhydros enim quod in ὑδρῶς, aquis scilicet sit dicitur serpens albus, vt Plinius retulit libro. 30. capite. 3. & Herodotus in melpomene, dixere Chersydros a χερσονησά Chersonea, ve, id est, terra græcis, & ὑδρῶς, hydros, id est aqua quasi terraqueus serpens, vt supra diximus, quod aquis ortus terras inuissat, & habet postea truculentior factus siccitate, & squalore terre, cuius Nicander meminit loco al legato

legato ijs. Nunc age Chersydri, qui par est Aspidi formam. Dificito, sed plagam symptomata seua sequuntur. Nam quæ membra cutis conuestit carnea circum. Funditus vda scatenens sanioso humore fatiscit. Laxa putredinibus, victusque laboribus ager. Succumbit multis fauentibus atque perartus. Erumpunt scabies hinc inde ingente tumultu, subdit. Hic primum inflagnis furiosa percitus ira insequitur ranas: Verum cum Suius ardens. Humore ex hausto fœcem combusserit omnem. Tunc salit in terram squallens, & puluere plenus. Sole fouens corpus truculentum, ac inter eundem. Suslando lingua sitientes vastat aristas. Hæc eadem Chelydros a χελυδρῶς græcis, χελυς Chelys testudo est quod eã capite referat, & ὑδρῶς, hydros, aqua, quasi aquatilis testudo, quorum supra satis diximus serpentium, sunt eã albẽ serpentes, & medio aquarum veneno pleni & cum vrgentissima angantur siti, illico aquas fugiunt ac possunt, magnitudinis Aspidis, & si forma disideant, sunt albide pergrandis capitis & laussimi, igniti, & caustici, vrentesque, vt supra diximus, ab scriptura sacra nomine serpentium ignitorum apprehensa, quando ignitos in populum immisit serpentes Dominus locis allatis, quo linguæ sufflatione aristas vastare dixit Nicander, incendio aeris sufflati tanto impetu, vt impetu facto in plurimis aerem accendi videmus & ignescere, Ideo Lucanus lib. 9. Natus, & ambigua coleret, qui sicutidos arua. Chersydros tractique via fumante Chelydri. Et semper recto lapsurus limite Cœcis, vtram supra de iis omnibus late idem Aristoteles, Aelianus, & reliqui. Seps vrens est serpens antea monstrauius, Lucanus lib. 9. Ossaque dissoluens cum corpore tabificus seps. Ausonius. An lybica vox sit ferale maũ seps idem Plinius c. 29. c. 5. reliqui quos c. de serpentibus ignitis adduximus græcis, σεπς seps a verbo σεπω sepo, hoc est putrefacio, quia putrescunt membra veneno, & decidunt, alij sepam vocant eadem Aethimologia vsi, sepedon alij, Aristoteles serpentem paruum, quod sit talis re vera, Isidorus Salpinga a σαλπιγγα, salpifce, quod sit ei similis capite, & si minutissimus serpens hic sit rum & Zynipha, quod oculis & rabie canem referat græcis κηλη Cyan, morsuque inferat rabiem Sepedonis sic cecinit Nicander, Sepedonis formam cognosces corpore namque. A Emorroo similis graditur vestigia firmans. Recta haud vlla tamen gestat hic cornua. fron-

nua fronte. Sed color est varius, qualisque tapetis amœni. Et grauitate caput nutans extremaque cauda. Pumila dum graditur nõ nihil reflexa sub imo. Fœmina sed vulnus dirum ciet, atque molestum. Ac teneros statim virus depascitur artus. Exutoque humore pilus dilabitur omnis. Non secus ac pappi vento perflante fati scunt, Nam capite ex summo, ciliisque reuulsus iulus. Dissiuit ac omnis nudatur palpebra crine. Membrorumque teres compago candicat alphis. Et leucis etiam quas mox committatur ephelis. Cum ergo actionibus & accidentibus formæ conueniant, veneno & aliis, remediaque eadem exposcant & eisdem curentur auxiliis quæ sunt variis ordinis, merito in eandem speciem reuocamus, implicat enim figuram actiones adesse vni animanti vnus speciei, & animam alterius, vt docet Aristoteles. 1. de physiognomia c. 2. Porphirius serpens est capite albissimo, & ruber toto corpore visu pulcherrimus veneno terribilis, ureus & causticus. Edoardus lib. 6. c. 181. A Elianus libro 9. c. 57. sic dictus, a **Πορφύρα** porphira, id est purpura græcis, quod purpureus toto sit, caret dentibus hic serpens omnino, at euomit teterrimum virus, locis Indiæ oritur, quidquid contigit vitur & extabescit illico, vt eo loci narrat A Elianus, ad ignitos referenda in scriptura sacra. Cuius inquit A Elianus lachrymæ libro. 4. c. 35. quas eicit fluereque facit aprehensus semel serpens, perniciosissimum sunt totius naturæ venenum, & lethale magis eo teterrimo adhuc, quod ore euomit. fictitiæ lachrymæ y hypocrisis Icon certissimus Hieroglyphicon aptissimum simulationis, & fallaciæ, latet lachrymis & pietatis effigie, mors teterrima & dira, vt Hypochritis adest, & fœminarum lachrymis, fallacia & dolus. De vipera serpente ultimo plura iam diximus proprio c. supra græcis **εχίς** echis, & **εχίνα** echina, & **εχίς** echios dicta Arabibus Hauden. Cuius species est iaculus serpens dictus græcis, **ακοντίον**, acontion, a similitudine Iaculi, haestile illud quod vibratur & manibus eiaculari potest, nobis dictus Azcona, & Cantabris præcipue, ab acontia græcis, quod hic serpens, vt late antea vibret se ex arborum ramis & transigat animantia, more iaculi emissi, bellici supra retulimus, qui a vipera non est diuersus veneno, & accidentibus forma & figura, vt ex autoribus tradidimus antea: & si sint iaculi fere non venenosi, terræ & regionis dispositione, dicuntur tales Cenchrides etiam, & Cenchrites, quod maculis coloris milij varientur græcis dicti **κενκρίδιος**
Zen.

Zenchrios, tum ophites & obites, quod quasi Tebanus ophites græcis **Οφίτες** ophites marmor, & **Οβίτες** obites maculentur tum Ammotides, græcis **αμμοτίδες** Ammotides viperarum species constituit A Etius libro. 13. c. 25. quos Cenchridas appellat, quod instar Millij grani, cauda sit dura. Leo Cenchris ve serpens, quod colore Milium referat caruleum, obscurumque viride, vt iam supra, nullum ergo serpentium animantium omissum est in scriptura sacra, monemur omnibus, hortamur, exhortamur, excitamur omni natura rerum, animantia enim & animæ expertia, naturæ solum habent vsum, nos vero vsum & imitationem, nostri & aliorum, dominium imo nostrarum actionum, vt ergo naturalium ordinem consonantiam immitremur, vt venenum malitiam odium vitemus proponuntur nobis naturalia, serpentesque omnes præter furdos cæcos serpentes rationibus dictis, hinc naturalia omnia inanimata animata inuitat Psalmographus Sacer laudare Dominum illi iuuilare & plaudere, irrationalia adhuc, & inanimata, hæc enim natura Deum extollunt laudibus, esse essentia operibus nos iis, & ultra ratione, voluntatisque affectu religionis, & pietatis vinculo.

FINIS LIBRI QVARTI.

COMPLVTI,

Ex Officina Iohannis Gratiani,
apud Viduam,

Anno M. D. XCV.

